Constantin Chiriță

Întîlnirea

**

Editura Eminescu

CONSTANTIN CHIRIŢĂ

Întâlnirea
**

150

EDITURA EMINESCU
1978

Cuprins

CAPITOLUL 26 ____ 4
CAPITOLUL 27 ____ 29
CAPITOLUL 28 ____ 53
CAPITOLUL 29 ____ 79
CAPITOLUL 30 ____ 105
CAPITOLUL 31 ____ 130
CAPITOLUL 32 ____ 159
CAPITOLUL 33 ____ 188
CAPITOLUL 34 ____ 223
CAPITOLUL 35 ____ 249
CAPITOLUL 36 ____ 275
CAPITOLUL 37 ____ 304
CAPITOLUL 38 ____ 321
CAPITOLUL 39 ____ 349
CAPITOLUL 40 ____ 379
CAPITOLUL 41 ____ 406
CAPITOLUL 42 ____ 433
CAPITOLUL 43 ____ 447
CAPITOLUL 44 ____ 466
EPILOG ____ 488

CAPITOLUL 26

TIMPUL TRECEA GREU. CORNELIA nu putea să adoarmă. Noaptea primei mari fericiri era împărţită în *clipe* de uitare şi spaimă. Era o noapte dureroasă şi mai ales o noapte care se va termina. Va trebui să-i spună lui Lucian *multe.* Şi – credea ea – Lucian se va întrista şi fericirea se va risipi. Cornelia simţea că se dedublează. Mângâierile ei deveniseră ciudate. Erau dure, aproape aspre, erau parcă străine, cu toată sinceritatea lor. Îl mângâia voit pe Lucian, cu braţe străine. Îl mângâia şi se gândea că nu-i va putea face destăinuirea. Îi era teamă. Dar oricât de puţin i-ar spune, dacă i-ar anunţa numai schimbările de la redacţie şi hotărârea ei (cum oare justificată?) de a părăsi gazeta, Lucian se va întrista... Îi va cere, ca altădată, să n-o întrebe de ce vrea să facă ceva, îi va cere să accepte fără s-o întrebe, fără explicaţii, şi Lucian poate se va supune. Dar Lucian se va întrista. Îl va năpădi un nou val de tristeţe. Va fi foarte trist.

Cornelia cunoştea sentimentele lui Lucian pentru Mironescu. Ştia că Lucian îşi va face procese şi remuşcări, considerându-se el vinovat de schimbările din redacţie. Şi peste toate acestea Lucian va trebui să suporte şi hotărârea ei.

Lucian era al ei... Dar nu va afla niciodată... nu trebuie să afle niciodată... Niciodată. De ce-i era teamă? Oare îl cunoştea îndeajuns pe Lucian... Poate... Nu! Nu-i va spune.

Se simţi din nou cuprinsă de spaimă, din nou lucidă, mângâindu-l pe Lucian cu braţe străine. Până ce o

cuprinse revolta şi, apropiindu-şi fruntea de fruntea lui Lucian, îi spuse cu o voce calmă, sacadată, ca a unui om care-şi rezumă în câteva cuvinte ţelul:

— Lucian!... Sunt a ta... De când ne-am întâlnit prima dată. Orice gând... orice gest... orice simţământ îţi aparţine... De-atunci... Să nu mă-ntrebi...

Ochii Corneliei întâlniră fereastra. Lumina palidă a dimineţii o făcu să tresară... Ca-n povestea lui Tristan şi a Isoldei, i se părea că fericirea dragostei nu poate să aparţină decât nopţii. Era o copilărie. Dar era dimineaţă, şi dimineaţa cere parcă limpezime, claritate.

Lucian adormise. Seninătatea somnului său o cutremură pe Cornelia. O cutremură şi o învinse, îşi desprinse liniştită capul de lângă Lucian şi se cufundă cu ochii închişi în clipe de calm şi tăcere. Credea că nu se va gândi la nimic. Revăzu însă fulgii de la începutul nopţii şi se gândi la fulgi.

Ziua se apropia, pătrundea pe nesimţite în cameră. Lucian se trezi, dar nu îndrăzni să deschidă ochii. Mâinile lui le căutară pe ale Corneliei. În mângâieri calme voi să-şi prelungească visul. Dar lumina îi răni ochii. Descoperi lângă el chipul palid şi speriat al Corneliei. O privi lung, întrebător.

— Lucian, îndrăzni Cornelia, noaptea s-a terminat, au rămas numai fulgii, şi ei se topesc repede...

Ar fi vrut să-i spună altceva, să-l trezească brusc la realitate, dar nu izbuti. Înfăţişarea, privirile sale senine, de copil care descoperise până atunci bucurii, îi îmbunară gândurile. Şi totuşi nu mai putea amâna:

— Lucian!

Tonul ei era al unui pedagog care vrea să fie dintr-o dată sever. Lucian crezu că e un joc şi se transformă într-un elev speriat, tremurând şi clipind din ochi.

— Promit că de azi înainte...

Dar se năpusti brusc asupra Corneliei şi o îmbrăţişă.

— Draga mea... Toată noaptea, mereu, am simţit că mai trebuie să vină ceva, că mai clocoteşte o bucurie

undeva, dar era totul prea frumos pentru a încerca să descopăr fericirea *necunoscută.* I-am ocolit identitatea. Acum... de ce tremuri, Cornelia?...

Şi fără să-i aştepte răspunsul, Lucian o rostogoli pe pat, o înfăşură în aşternut, o făcu pachet şi începu să-i sărute faţa.

— Eşti prizoniera mea şi-ţi ascult ordinele. Comandă!

Cornelia se strădui să-şi ascundă lacrimile. Va trebui să tacă. Era atâta bucurie în toate manifestările lui Lucian! Ar fi vrut şi ea să se alăture fericirii sale, dar nu reuşea.

— Comandă tu! spuse ea învinsă.

— În primul rând, somn! Somn lung fără vise sau cu vise cenzurate de mine. Pe urmă, pe urmă... Comandă tu, Cornelia!... Ce va fi pe urmă?...

— Ce va fi, Lucian?...

— Ce va fi?... Ne vom plimba prin pădure, ne vom ascunde într-o cabană şi seara vom coborî în oraş... Poate ne vom război cu un viscol... Vreau să fie viscol, seara...

— Va fi, Lucian! Va fi mai devreme, va începe poate dimineaţa, *acum chiar.*

— Nu! Acum nu vreau viscol... Acum, Cornelia, fericirea cea nouă capătă identitate. Trebuie să alerg spre ea şi nu vreau viscol. Aseară, în poarta parcului...

— Ştiu, Lucian, se retrase Cornelia. Ştiu... nu e nevoie acum de viscol...

— Bucuria e mai puternică decât regretul, Cornelia. Poate e nedrept... poate ar trebui să mă duc smerit şi nenorocit... i-am făcut atâta rău... am fost atât de nedrept cu dânsul... Nu nedrept... nu găsesc cuvântul... Dar peste toate, fericirea regăsirii...

— Uneori mi se pare că omul greşeşte şi suferă pentru a simţi fericirea. E o copilărie banală ceea ce-ţi spun, Lucian. Oare sunt oameni care se autoflagelează conştient pentru a răsufla bucuroşi pe urmă?... Iartă-mă, Lucian, e absurd tot ceea ce-ţi spun. Poate că acei care aleargă după Nirvana se chinuiesc atât de mult în viaţă, pentru ca moartea să le apară o supremă fericire...

— Vezi, Cornelia... Mai întâi trebuie să descoperim ce este adevărata fericire... Noi vrem să nu mai existe suferinţă... Am suferit şi nu mai vrem să sufere şi alţii... Vrem ca oamenii să fie fericiţi...

— Prea simplu, Lucian...

— Simplu?... Nu, nu-i de loc simplu... Pentru că nu e vorba de a înlătura cauza suferinţei proprii, ci cauza suferinţei generale. Şi e atât de complicat... Ideile sunt simple, Cornelia. Dar nu pot fi aruncate ca latul în jurul grumazului. Şi nici ca un colac de salvare... Nu trebuie nici să forţăm individul, nici să-l lăsăm să naufragieze pentru a-l cuceri cu actul salvării.

— Te înţeleg... Oamenii trebuie să-şi cucerească singuri fericirea. E un adevăr vechi.

— E poate adevărul iniţial. Şi cu toate acestea oamenii n-au reuşit încă să-şi cucerească fericirea... Pentru că nu toţi au reuşit să descopere adevărata fericire.

— Eu am descoperit-o, Lucian...

Cornelia prinse cu mâinile capul lui Lucian şi-l trase încet către pieptul ei.

— Să fim copii, să fim mereu, mereu...

— Suntem, Cornelia. De copilărie nu scăpăm niciodată sau poate nu vrem să scăpăm.

— Sunt obosită... mă ameţeşte somnul. Sunt totuşi un copil, dragul meu.

Lucian deveni dintr-o dată sever:

— Somn! Până mă întorc. Voi controla din minut în minut.

Cornelia zâmbi:

— Dorm... şi visez... şi aş vrea să dorm mult, mult... şi tu să-mi alungi coşmarele... pentru că... se abat şi asupra copiilor.

Lucian sezisă tremurul ei. Îi întâlni privirile ameţite.

— Acum dormi! Voi veghea...

Suflă încet peste ochii ei şi i-i acoperi câteva clipe cu palmele. Când îşi retrase mâinile, descoperi chipul Corneliei cucerit de somn. Cuvintele care-i mişcau buzele,

Lucian nu reuşi să le descifreze.

Alexandru Severin se spăla în fiecare dimineaţă afară. Gol până la brâu, îşi aşeza capul sub robinet şi lăsa apa rece să i se scurgă pe spate, pe braţe şi pe faţă. Ud încă, îşi proptea bine picioarele în pământ şi făcea minute întregi exerciţii de gimnastică, aşa cum învăţase la armată cu zeci de ani în urmă. Braţele lui despicau aerul în cele mai ciudate direcţii, iar trupu-i uriaş se mişca suplu înainte, înapoi, la dreapta, la stânga. Nici iarna, Alexandru Severin nu-şi întrerupea programul. Oricât de mare să fi fost gerul, ieşea afară gol până la brâu, se spăla pe faţă, apoi îşi freca trupul minute întregi cu zăpadă. Îi plăcea răceala de gheaţă a zăpezii, îi plăcea să se înconjoare în nor de aburi, îi plăcea să-şi alunge frigul prin mişcările ritmice ale corpului şi ale braţelor. În ciuda anilor, exerciţiile de dimineaţă nu deveniseră automate. Ele constituiau un permanent mijloc de înviorare, producându-i o plăcere conştientă.

Poate că niciodată însă Alexandru Severin nu dorise mai mult zăpada şi gerul ca în această zi. Cu toată grosimea întunericului, noaptea nu reuşise să-i închidă ochii. Simina simţise fierbinţeala trupului său şi veghease alături de el, străduindu-se să nu facă nicio mişcare care să-i trădeze nesomnul. De câteva ori îl văzuse sculându-se, aşezându-se pe marginea patului, sprijinindu-şi coatele pe genunchi şi capul în palme. Îi auzea răsuflarea adâncă, simţea apropierea braţelor sale, şi când palmele mari ale lui Alexandru îi prindeau capul ca-ntr-un căuş, schiţa o mişcare moale şi nesigură ca a unui copil mângâiat în somn. De-abia în zori, când Alexandru se dăduse jos din pat şi ieşise în tindă, Simina îndrăznise să deschidă ochii şi să-şi găsească o poziţie mai odihnitoare. Trupul îi era ameţit, săgetat de dureri înţepătoare, totuşi era fericită. Auzise uşa casei deschizându-se şi înţelesese că bărbatul ei îşi începe ziua. Ea trebuia să fi fost de mult sculată... Ceva, o îndemna însă să mai rămână în pat...

Simţise numai braţele reci, ude şi trupul îngheţat al lui Alexandru, simţise picurându-i pe fată stropi de gheaţă, simţise puterea dulce a bărbatului ei.

Târziu se uitară unul la altul. Stăteau la masă, în bucătărie. Severin ridică privirile în tavan şi rosti cu o voce îndepărtată:

— Vezi tu, Simina... şi bucuriile vin câteodată în stoluri... ca păsările care se satură de singurătate... Numai că omul a învăţat în atâta amar de timp să primească mai lesne necazurile decât bucuriile... Prea multe bucurii îl doboară...

— Tu eşti tare, Alexandre...

— Nu-i chiar aşa... vezi tu... Iulieş are dreptate...

Inima asta e pusă la prea mari încercări... De... Ştiu eu... Poate că şi *profesorul* are dreptate... *Fiece clipă moare pe inima noastră...* Nu, Simina, nu-i adevărat... fiece clipă *trăieşte* pe inima noastră...

Simina îşi rezemase capul în mâini. Îl privea fără să clipească, pe Alexandru. Îi înregistra fiecare cuvânt, fiecare gest. Severin ghici starea Siminei şi deveni dintr-o dată stângaci.

— Eu... cum să-ţi spun... fără tine... Dacă nu erai tu să mă susţii... Ştii, Simino... unele ierburi au nevoie, ca să răzbată sus... de sprijin... şi când dau de el, se încolăcesc cu putere şi răzbat... Când nu-l găsesc, ajung târâtoare pe pământ... şi le calcă oricine fără să le ia în seamă... Când eram copil şi întâlneam asemenea ierburi... răscoleam până în adânc pădurile... Ştii tu... odată am stat o zi întreagă în faţa unei tufe de fluierătoare... Un firicel îşi căuta sprijin... L-am văzut sucindu-se şi răsucindu-se... Îşi arunca şi-şi învârtea odgoanele. Mi-era milă de el... Voiam să-l ajut... N-a fost nevoie... Spre seară, un cârcel cât o aţă a atins creanga unui copac... Am văzut cum se încolăceşte... Îşi găsise sprijinul... Dar cât s-a zbătut!... Ştii tu că se caţără până în vârful copacilor?... Numai să bată vântul şi nu te mai saturi privind... Da... da...

Simina nu-şi dezlipise ochii de la Alexandru Severin,

deşi faţa i se înroşise ca bujorul. Vorbele lui o învăluiseră ca nişte adieri calde. Îi aşteptase vorbele. I le aşteptase toată noaptea. Alexandru sosise târziu acasă, însoţit de Iulieş. Era trecut de miezul nopţii. Alexandru o descoperise trează în camera lor şi-i spusese blând: „Culcă-te, Simino... e târziu. Noi mai avem de vorbit”. Nu-l întrebase nimic. I se uitase numai în ochi şi-i ghicise bucuria. Când îl auzise pe Iulieş plecând, inima începuse să-i bată cu putere. Dar Alexandru pătrunsese în cameră în vârful picioarelor, temându-se să facă cel mai mic zgomot. Se stăpânise să-l întrebe. Mai bine s-o creadă adormită. Vorbele pe care le aşteptase toată noaptea veniseră. Simina înţelegea îndărătul acestor vorbe reuşita lui Alexandru.

— Ai izbutit, Alexandre...

Severin plecă ochii în jos şi când întâlni privirile Siminei, spuse cu o voce înceată:

— Am izbutit, Simino... De-acum să vedem ce-o fi... Ştii c-a nins tare azi-noapte... Trebuie să fac pârtie...

Simina simulă o tresărire şi se scula iute de la masă:

— Acuşi e vremea prânzului şi n-am făcut nimic. Şi s-ar putea să ne vină şi oaspeţi...

Înţelesese că Alexandru îşi căuta o scăpare şi se străduise să-l ajute, deşi ar fi dorit să stea ore întregi lângă dânsul ascultându-l şi privindu-l.

Alexandru Severin ieşi cu lopata în curte. Stratul de zăpadă era gros. Aproape îi ajungea la genunchi. Despresură întâi casa de zăpadă. Apoi făcu o pârtie lată până la poartă. Îşi croi apoi drum spre magazie. Lucra fără să se grăbească. O auzi pe Simina deschizând ferestrele şi întoarse capul:

— Eu am cam terminat...

— Eu mai am...

Simina părăsise cadrul ferestrei. Alexandru Severin rămase totuşi cu ochii aţintiţi într-acolo. Simţi dintr-o dată că-l cuprinde un tremur. Auzise zgomotul porţii. Stătu nemişcat fără să-şi întoarcă privirea. Fulgii se răriseră.

Erau mici şi obosiţi. Descoperi încă o dată că zăpada e adâncă şi grea, că gerul îşi subţiase puterea. Revăzu într-o amintire fugară ochii de cărbune ai unui om de zăpadă, îşi coborî încet braţele în jos şi prinse în mâini un cocoloş de zăpadă. Bulgărele pe care-l frământau mâinile lui nu va fi tare. Va fi moale, pufos...

Lovitura nu-l atinse. Trecuse pe lângă ceafa lui, împroşcându-i gâtul şi obrazul cu puf rece. Răsuflă adânc, îşi roti trupul şi braţul, ţintind silueta din faţa porţii. Ştia că va nimeri. Azvârli cu ochii închişi. Când îi deschise, îl zări pe Lucian. Un Lucian nemişcat, de nerecunoscut. Bulgărele mare îi acoperise în întregime faţa. Altădată această victorie l-ar fi obligat pe Lucian să ridice omul de zăpadă.

Simina urmărise scena de la fereastra din faţă.

— Alexandre! se sperie dânsa.

Alexandru Severin îşi înfipse din nou mâna în zăpadă şi, după ce-şi frecă ochii cu bulgărele rece, răspunse şoptind:

— E Lucian, Simina... Copilul meu...

Lucian înainta încet pe pârtia largă, deschisă de tatăl său.

Crenguţa se refugiase în camera ei. Îşi trăsese fotoliul lângă fereastră, lipindu-l cu speteaza de calorifer. Îngenuncheată în fotoliu, sprijinindu-se cu coatele de pervaz, privea strada. La început reuşise să înregistreze plimbările în perechi sau în grupuri, joaca unor copii, graba unor persoane. Dar nu pentru multă vreme. Neliniştea puse din nou stăpânire pe dânsa. Privea absentă strada, cu gândurile în altă parte. În casă domnea de dimineaţă tăcere neobişnuită. Îl găsise pe tatăl său în birou, obosit, îngândurat. Deschisese încet uşa, ţuguindu-şi buzele ca de obicei şi aşteptând gestul de dojană. Tatăl său însă nu schiţase nicio mişcare. Nici măcar n-o întâmpinase cu privirile. Rămăsese mai departe cu faţa acoperită de palme. Crezându-se

neobservată, ţârâi încet ca un greier obosit, pentru a-şi anunţa prezenţa. În clipa aceea îl văzu pe tatăl său mişcându-se şi simţi în acelaşi timp braţele mamei sale apucând-o de mijloc şi trăgând-o din cadrul uşii. Mama ei duse degetul la gură în semn de linişte, fără să-i dea altă explicaţie.

Crenguţa îşi duse mâinile la piept, apăsând cu putere în dreptul inimii. La urma urmei putea să plângă de tristeţe. Fiecare are durerile lui. Ea... Îi era ruşine să recunoască. Îi era ruşine să-şi ducă până la capăt gândul. Niciodată nu-l terminase. Cum îi licărea, simţea roşeaţă şi fierbinţeală în obraji şi zvârcoliri în piept. Putea să plângă de durere şi deznădejde. Îl văzuse pe Lucian cu Cornelia. Îi văzuse plimbându-se prin ninsoare. Lovise cu călcâiul în pământ şi se întorsese deznădăjduită acasă. Aşadar nu era cea mai frumoasă... Nu era cea mai... Şi de ce, de ce să sufere? Toate colegele cochetează, râd, se plimbă, nesuferitele...

Crenguţa îşi îngropă faţa în pernă cu îndârjire şi încăpăţânare. Urechile percepură însă zbârnâitul soneriei. Sări brusc ca împinsă de un resort. Alergă la uşă, dar nu deschise imediat. Aşteptă câteva clipe respirând adânc ca pentru a-şi alunga fiorii unei mari emoţii. Când deschise în sfârşit uşa, zări în faţa sa o figură necunoscută. Un bărbat înalt, brunet, cu o faţă aspră, care, o cerceta cu priviri uimite. Crenguţa se fâstâci, se intimidă, se înroşi. Voi să se retragă şi să închidă uşa, dar o opri zâmbetul necunoscutului şi mai ales mâna acestuia care-i cuprinse braţul.

— Pe cine căutaţi? întrebă Crenguţa, smucindu-şi cu furie braţul.

Nistor luă o înfăţişare voit ofensată şi răspunse posac:

— Pe tovarăşul Mironescu... dacă nu mă înşel, *tăticul* domniei voastre.

Accentuase cuvântul cu intenţia de a pune la punct sălbăticiunea din faţa lui, dar nu-şi putu opri până la urmă un zâmbet dojenitor:

— Va să zică dumneata eşti fiica lui... Spune-i te rog că-l caută tovarăşul Mihail Nistor.

Apariţia Ioanei o scoase din încurcătură pe Crenguţa.

— Poftiţi, tovarăşe Nistor... Crenguţa! Anunţă pe tăticu'!

Nistor pătrunse în vestibul, îşi dezbrăcă paltonul, îşi trecu degetele prin păr şi păşi în hol pe urmele gazdei. Mai avu timp s-o zărească pe Crenguţa furişându-se într-o cameră. Mironescu îi ieşi înainte. Nistor îi ghici oboseala şi mai ales îi descoperi frământarea interioară. Intră în vorbă fără ocolişuri. Se scuză pentru vizita neaşteptată, explicându-i însă că avea nevoie să cunoască măcar în linii mari situaţia gazetei, mai ales pe linia cadrelor, înainte de a fi prezentat redacţiei.

— Sunt lucruri care trebuiesc discutate între patru ochi, adăugă Nistor. Trebuie să ştiu pe ce oameni ne putem bizui, dacă e nevoie să reîmprospătăm redacţia... Adică e neapărat necesar după cele întâmplate. Comitetul Regional mi-a cerut chiar acest lucru.

Siguranţa din vocea lui Nistor parcă îl liniştise pe Mironescu. Toată frământarea acestuia îşi avea izvorul în teama că gazeta ar putea să sufere prin plecarea lui. Nu-l cunoştea pe Nistor decât foarte vag. Nu-l preocupau aptitudinile de gazetar ale noului redactor şef. Ştia că acestea se pot însuşi şi dezvolta cu timpul. Îl preocupau calităţile de om şi de conducător ale lui Nistor. Şi prima impresie nu-l dezamăgi. Îi vorbi pe îndelete despre cadrele din redacţie, străduindu-se să facă aprecieri cât mai obiective. Îl văzu pe Nistor notând mereu într-un carnet şi acest lucru nu-i displăcu. Fu întrerupt foarte rar. Nistor îi cerea uneori să repete unele aprecieri şi unele date. Mironescu era bucuros că spusele sale sunt ascultate cu atenţie şi de cele mai multe ori notate. I se părea că, în felul acesta, părerile şi certitudinile sale cu privire la capacitatea, cinstea şi activitatea membrilor redacţiei vor fi luate în seamă, că Nistor va continua într-un fel munca începută de dânsul.

— Vezi, tovarăşe Nistor – sublinie Mironescu – noi nu scoatem o simplă gazetă. Noi scoatem o gazetă de partid, şi pentru a realiza acest lucru la nivelul cerut trebuie să formăm *gazetari comunişti*. Şi gazetari şi comunişti. Calităţile acestea nu se pot despărţi. Pentru a pune preţ pe vorbele unui gazetar trebuie să ţi-l închipui ca pe un om de o integritate desăvârşită.

Nistor nu-l asculta pe Mironescu. Îl privea, făcea notaţii mecanice în carnet, dar gândurile sale gravitau în jurul altor probleme.

— Da, da... de o integritate desăvârşită, repetă Nistor ca un ecou.

Deschise din nou carnetul pentru a nota. Mironescu îl privi pentru prima dată mirat. Asemenea lucruri n-aveau nevoie să fie notate în carnet. Nistor sezisă mirarea lui Mironescu sau mai degrabă intui, o vagă primejdie.

— ...De o integritate desăvârşită, repetă din nou Nistor pentru a, câştiga timp. Într-adevăr... *desăvârşită.*

Nu reţinuse din tot ceea ce-i spusese Mironescu decât această ultimă frază. Nu ştia dacă ea se referea la ceva sau la cineva. Se uită la Mihail Mironescu şi rosti numele aceluia care-l preocupa de la sosirea sa:

— Şi Lucian Severin?

Întrebarea neaşteptată îl surprinse pe Mironescu. Nu cumva Nistor...

— Lucian Severin?... E unul din... e unul din oamenii noştri de bază... E un comunist. Greşelile sale... fără îndoială...

Nistor înregistră teama lui Mironescu şi consideră că e momentul să atace:

— Greşeli prea mari... pentru a fi considerate simple greşeli... Cred că dumneata greşeşti considerându-le astfel... E mult mai grav...

În alte împrejurări, Mironescu ar fi reacţionat prompt şi tăios. Avea încredere în cinstea lui Lucian şi pătrunsese rădăcina lipsurilor sale. Atacul neaşteptat al lui Nistor, problemele pe care şi le pusese el însuşi cu privire la

Lucian, dorinţa sa de a duce până la capăt procesul de maturizare a acestuia îl determinară să ia însă altă atitudine.

— Lucian Severin mă preocupă şi pe mine în mare măsură. Cinstea lui nu poate fi pusă la îndoială. Uneori însă e prea sentimental. Din această cauză, mai bine zis, în asemenea momente... de aici izvorăsc slăbiciunile sale.

Nistor nota în carnet de astă dată cu toată luciditatea.

— Înţeleg... Duşmanii pot să folosească această slăbiciune a lui... dacă nu cumva e o slăbiciune prefăcută... Astăzi...

Privirile înfricoşătoare ale lui Mironescu îl întrerupseră pe Nistor.

— Eu nu înţeleg, se înfurie Mironescu. Vrei să spui că Lucian e un... un...

Nistor nu dădu însă înapoi. Ghicise cuvântul pe care Mironescu n-avea putere să-l rostească.

— E greu să spui *da* sau *nu.* Dar după toate e mai greu să spui *nu...*

Uimirea nu-i dădu posibilitate lui Mironescu să raţioneze rece şi sigur. Spuse ce-i veni în minte, pe apucate, la întâmplare:

— Bine, dar tatăl lui...

— Tatăl lui? zâmbi Nistor. L-a batjocorit în văzul şi auzul întregii fabrici. A pus la cale un articol care a stârnit indignarea tuturor muncitorilor.

Acuzaţiile lui Nistor îl liniştiră pe Mironescu. Dacă de aici venea neîncrederea lui Nistor în Lucian, totul se va lămuri repede.

— Povestea articolului s-a limpezit în redacţie... Gorga a recunoscut...

Nistor sări hopul cu preţul unei mari sforţări, întrerupându-l fără motiv pe Mironescu:

— Dar nu e numai articolul acesta... Sunt şi articolele acelea duşmănoase... şi vorbele care circulă în oraş pe socoteala lui cu privire la anumite relaţii cu studentele... Mi se pare că din cauza lui... Nu iese fum din senin... E o

murdărie fără seamăn să te culci cu elevele... pentru... pentru... înseamnă pur şi simplu şantaj... viol.

Văzându-l pe Mironescu zâmbind, se opri şi descoperi că ar fi trebuit să se oprească mai de mult sau cel puţin să-şi fi stăpânit furia. Înainte de a-i da răgaz lui Mironescu să intervină, voi să schimbe atmosfera:

— Crede-mă, tovarăşe Mironescu, sunt şi eu încă tânăr... Înţeleg un bărbat... chiar în afara căsătoriei, dar abuzurile de situaţii... acestea compromit... compromit partidul... Omul de pe stradă... citeşte mai rar un articol greşit... dar cum aude fapte imorale, cum pleacă urechea...

Mironescu interveni de astă dată vehement:

— Tovarăşe Nistor! Mă crezi capabil de complicitate la o faptă imorală, josnică? Te rog să răspunzi, pentru a putea continua discuţia!

Nistor nu înţelegea unde vrea să ajungă Mironescu. Reuşise doar să se stăpânească. Tonul vocii sale fusese cât se poate de firesc, fără accente de furie, doar cu o uşoară nuanţă de indignare. Simţi însă că trebuie să-i răspundă lui Mironescu.

— Nu e cazul să pui asemenea întrebări... Despre cinstea dumitale...

— Atunci pot să te asigur şi pot să-ţi dau mărturie cuvântul meu de comunist că moralitatea lui Lucian Severin e în afară de orice dubiu. Nu ştiu de unde şi cine a scornit povestea cu studentele... Adevărul e altul... Lucian mi l-a destăinuit cu gura lui... Dragostea lui pentru Cornelia Cernat poartă în ea tot ce poate fi mai curat...

Nistor se simţi zdrobit de lovitură. Capul îi vâjâia. Gâtlejul i se uscase. Sângele parcă i se scursese din vine. Făcu un efort supraomenesc pentru a se stăpâni. Simulă o grimasă de durere şi-şi duse mâna la piept:

— Poate ai un pahar de apă rece... Nu... Numai apă...

Când Mironescu reveni cu paharul, Nistor, deşi palid, reuşi să îngâne o scuză:

— Inima... încep s-o simt... După o noapte, două de

nesomn se răzbună... Odată m-a prins în biroul lui Pârvan... Noroc de Ferenţi, că m-a susţinut. M-am mai liniştit... Asta-i soarta noastră. Ardem repede... ne consumăm repede... pentru că ni-i flacăra prea mare. Revoluţia are nevoie de flăcări mari... Nu ştiu unde am citit... Sau mi se pare într-un film... Da... da...

Trebuia să plece. Să iasă în stradă, să se închidă undeva, să se refugieze într-o pădure, într-o văgăună şi să înceapă să urle. Să urle şi pentru zilele când va trebui să zâmbească, punându-şi în aplicare planul. Va lovi fără cruţare. Înzecit. Însutit.

Mironescu se uita la el contrariat. Îl văzu ridicându-se de pe scaun şi pregătindu-se de plecare. Dar tocmai în clipa aceea pătrunsese pe uşa biroului Iulieş.

Apariţia lui Iulieş avu asupra lui Nistor efectul pe care-l are ivirea unui adversar puternic pe ring. Nu-şi mai putea permite slăbiciuni. Trebuia să stea permanent în gardă, să seziseze fiecare lovitură şi s-o eschiveze înainte de a porni. Mai întâi se hotărî să nu plece. Mironescu ar fi putut să-i relateze discuţia, să ajungă la criza de inimă şi să redea poate amănuntul cu Ferenţi... ceea ce ar fi însemnat, cine ştie... Nistor râse de propriile-i idei, întinzând mâna lui Iulieş. Se gândise mai dinainte la o eventuală întâlnire cu acesta şi-şi pregătise punct cu punct discuţia. Totul era s-o pornească şi s-o conducă pe neobservate el.

— Iată-te vesel şi gazetar! îi răspunse Iulieş la strângerea de mână. Nu credeam că te vei despărţi atât de uşor de uzină. Deşi...

Discuţia despre uzină îi convenea de minune lui Nistor. De aceea nu-l lăsă pe Iulieş să înceapă altă idee:

— Uşor în orice caz nu mi-a fost... Atâţia ani în uzină... Atâţia prieteni... Nu mi-aş fi închipuit vreodată că mă voi despărţi... Dar, de... sarcinile.

Iulieş avu impresia că Nistor vorbeşte despre un act care se pecetluise definitiv şi mai de mult. *„Uşor nu mi-a fost”...* Totuşi noua sarcină îi fusese încredinţată doar cu

douăsprezece ore în urmă... Cu jumătate de ceas înainte de începerea şedinţei, primul-secretar al Comitetului Regional îi ceruse părerea despre Nistor, adăugând că îl va încadra în activul secţiei economice. Iulieş chibzui câteva clipe. Poate greşea. Poate că dubiile lui erau de natură subiectivă. Procedase la fel şi când îi răspunsese primului-secretar. Chibzuise mai întâi, apoi amintindu-şi de ciocnirea cu Nistor şi voind să-şi alunge din minte gândul că ar putea fi nedrept, îl recomandase drept un om cinstit. Adăugase, într-adevăr, că orice om se poate înşela asupra altuia... Când se despărţise Nistor de uzină?... Articolele lui publicate în gazetă păreau tocmai că demonstrează un ataşament deosebit faţă de uzină. Când a avut timp să se obişnuiască oare cu gândul despărţirii? Dacă...

— Nistore! începu brusc Iulieş. Tu ce gânduri ai în viaţă?... Ce-ţi propui tu să faci?

Întrebarea neaşteptată îl zăpăci pe Nistor. Prima sa reacţie fu aceea de a se apăra... Cu ce drept îi punea Iulieş asemenea întrebare? În ce calitate? Şi mai ales cu ce scop? Se prefăcu mirat.

— Nu înţeleg... şi mi se pare că nu e cazul şi nici locul să ne punem asemenea întrebări. Ce-ai spune dacă eu...

— Ţi-aş fi răspuns... dacă aş fi avut un răspuns.

— Nu văd motivul...

— Voiam *de mult* să te întreb... de când *făceai* parte din organizaţia noastră...

— Dacă ţii cu orice preţ... numai că eu îmi închipui că din alte motive... Dumneata, tovarăşe Iulieş... de câte ori avem vreo discuţie... cauţi să complici lucrurile... Aş vrea să-ţi dau un sfat... dar să nu crezi cumva că fac asta în noua mea calitate de membru în biroul Comitetului Regional... ci ca un simplu tovarăş... Fereşte-te să semeni în oameni neîncrederea, îndoiala, uneori teama... Cred că mă înţelegi... Când omul simte că partidul are încredere în el, altfel munceşte, altfel...

Iulies îl ascultase uimit pe Nistor. Reproşul pe care i-l

făcuse acesta era singurul reproş pe care nu l-ar fi aşteptat niciodată în viaţa lui. Orice i se putea imputa, numai acest lucru nu... Uimirea lui nu venea însă de aici... De ce Nistor crezuse că e suspectat, spionat, pândit?... Oare purtarea lui faţă de Nistor îl îndreptăţea pe acesta să facă o asemenea remarcă?

Mironescu se hotărî să rupă tăcerea:

— Când am discutat despre Lucian Severin, ai pornit chiar dumneata de la o anumită neîncredere.

— E cu totul altceva, se grăbi Nistor să răspundă. E altceva când discuţi cu omul respectiv şi altceva când discuţi despre el. Tocmai pentru a nu greşi în aprecieri e bine să-ţi descarci toate îndoielile...

— Cam ciudată teorie – interveni Iulieş. Adică, de...

— Nu văd nicio ciudăţenie, tovarăşe Iulieş – se grăbi din nou Nistor, observând ezitarea lui Iulieş şi considerând că e bine să îndrume discuţia spre problemele gazetei. Când nu cunoşti un om prea bine, pentru a-ţi forma o părere dreaptă asupra lui, cred că ai datoria să ceri părerile altora... care-l cunosc... În afară de Gorga, eu nu cunosc pe nimeni în redacţie... Am considerat că e datoria mea să cer aprecierile tovarăşului Mironescu... Vreau să imprim gazetei un spirit nou şi vreau să ştiu pe ce oameni mă pot baza... Vreau să tratăm mai larg în gazetă problemele de producţie şi problemele vieţii de partid... Chiar voiam să te rog să pregăteşti un articol... despre rolul organizaţiei de bază în conducerea întrecerii... Experienţa aceasta nu trebuie pierdută...

— De ce nu scrii tu?...

— Eu?... se prefăcu Nistor mirat, deşi se aşteptase la această întrebare. Nu pot să scriu eu din o sută de motive. Şi în primul rând pentru că m-aş simţi prost să mă laud...

— Vrei să te laud eu?...

Nistor aştepta şi această întrebare. Răspunsul său îl făcu pe Iulieş să tresară:

— Oricum eşti mai în măsură. Şi ar fi şi o mică

răzbunare. N-o să ai ce face şi va trebui să mă lauzi. În ciuda...

— Eşti prea vesel, Nistore...

— Sunt vesel, crede-mă, vesel ca un om care vrea să se bată şi să învingă. Când partidul îţi recunoaşte un merit... nu vreau să crezi cine ştie ce... Când partidul îţi dă mâna cu încredere, ai de ce să te bucuri... Şi dacă vrei să-ţi răspund cinstit la întrebarea pe care mi-ai pus-o când ai sosit...

— Nu mai e nevoie... Ştiu ce vrei să spui...

Deşi era nemulţumit că Iulieş nu-l lăsase să termine, Nistor adăugă cu vocea unui om care consimte cât se poate de firesc la ceva:

— La drept vorbind mi-am închipuit...

Plecarea lui Nistor lăsă în birou liniştea care urmează unei lovituri de teatru.

— Mihaile – se destăinui Iulieş – m-am străduit să nu scap niciun cuvânt, să reţin tot ce-a spus. De câte ori am vorbit cu el, am rămas cu o părere ciudată... mai precis cu îndoieli...

— Nu te înţeleg, Iulieş... Ce vrei să spui?... Nu mi s-a părut nimic ciudat... E drept că eu îl cunosc foarte puţin... din cele ce spun oamenii despre dânsul şi din articolele scrise... Iar acestea, ştii şi tu, uneori mai intervenim şi noi în ele... Nu în idei, ci în stil... În clarificarea şi întărirea ideilor...

— Nu ştiu ce să mai cred, reluă Iulieş de parcă nici nu auzise cuvintele lui Mironescu. Poate că la urma urmei are dreptate. Mă leg de el ca boala de om sănătos. Îi pun la îndoială spusele şi gândurile. Poate chiar că-i semăn neîncredere, sau ce spunea el... Dar e ceva, e ceva la el care mă face să-l privesc astfel... Ceva care-şi are izvorul... Cum să-ţi spun... Întotdeauna când vorbesc cu el am impresia că asist la o lecţie... Şi lecţiile, ştii bine, Mihaile, se pregătesc dinainte. De aici vine toată teama mea...

Mironescu părea că se gândeşte, părea că-şi

scormoneşte memoria:

— Hm... Curios... La şedinţă... când l-am auzit vorbind, am avut şi eu impresia că recită... Totuşi nu-mi vine să cred... Era atât de convins... sau părea atât de convins...

— Tu ai încercat vreodată să prinzi o zvârlugă cu mâna?... Ştii ce ţi se întâmplă... ţi se strecoară printre degete şi când crezi c-ai pus mâna pe ea... ţuşti... îţi scapă. Şi mereu aşa...

— Ce vrei să spui?... Înseamnă că porneşti de la o anumită premiză... Deci ceea ce-ţi spunea el cu privire la neîncredere are un temei... Un om care se simte suspectat... pe nedrept, poate...

— Spune, spune! îl îndemnă Iulieş. Ce face un om care se simte suspectat pe nedrept? Poate că am greşit şi-l suspectez pe nedrept... Tu ce-ai face?...

— Eu?...

— Dacă cineva ţi-ar da a înţelege că nu eşti cinstit, sincer...

— Mi s-a întâmplat odată, dar era altceva. Mi se încredinţase o sarcină primejdioasă. Şi am citit parcă neîncredere în unele priviri.

— Ti s-a părut că eşti suspectat?

— Nu, Iulieş... Dar neîncrederea aceea era mai gravă... Am discutat în celula de partid... Eram cinci tovarăşi în total... Eu am cerut să se discute cazul. Cred c-am spus ce-a spus şi Nistor... Că eu nu pot să trăiesc fără încrederea partidului. Eu cred în partid... cer partidului acelaşi lucru. Ca să-mi pot da viaţa pentru partid, trebuie să simt că partidul îmi *preţuieşte* viaţa. Poate că şi aventurierii şi rataţii sunt în stare de sacrificii.. Trebuie însă un lucru care dă sacrificiului valoarea reală: conştiinţa deplină a actului. Nu vreau să lupt pentru monumente, ci pentru că eu consider lupta pe care o duc drept o necesitate a vieţii mele. Nu pot să trăiesc altfel.

Emotionat, Iulieş întrerupse emoţia celuilalt:

— Şi tu spui c-ai vorbit ca Nistor, c-ai spus aceleaşi cuvinte ca el... Nu-i vorba de cuvinte, Mihaile... e vorba

de... de tot, în afară de cuvinte... deşi, dracu' să le ia, doar totul se spune prin cuvinte... Nu trebuie nu ştiu ce filosofie... Vezi... Eu... Mereu am simţit că Nistor se apără, Mihaile... L-am văzut mereu apărându-se şi speriindu-se de vorbele mele... De ce şi când se sperie un om?... Chiar dacă i-aş vorbi despre îndoieli... Are dreptul să se sperie?... Tu te-ai speria?... Nu trebuie să-mi răspunzi. Mi-am dat seama... De-aici s-a născut o anumită îndoială... Ştiu eu?... Poate, de, poate greşesc... Mi-a fost mereu teamă să nu greşesc în părerile mele despre el... Astăzi însă iar mi-a dat de gândit...

— De fapt ce ţi-a venit să-l întrebi, aşa, tam-nesam?

Iulieş se înroşi puţin înainte de a răspunde:

— Ca să fiu cinstit, i-am pus întrebarea într-un mod, de, cam viclean. Am vrut să văd cum reacţionează... pentru că am ştiut că n-o să răspundă...

— Nici eu nu am putut înţelege de ce nu ţi-a răspuns de la început.

— Mihaile! Eu am avut simţământul, cum i-am auzit primele cuvinte, că Nistor s-a despărţit mai de mult de fabrică... Deşi a aflat despre noua lui sarcină numai cu treisprezece ore în urmă.

— Iulieş! Să nu te iei după un zâmbet sau după o vorbă scăpată la întâmplare.

— De asta mi-a fost şi mie frică şi de aceea i-am dus întrebarea. Iar acum aproape sunt convins, Mihaile, că s-a despărţit mai de mult de fabrică... Eu cred că e cu neputinţă ca în numai treisprezece ore un om să ajungă atât de departe, încât să se simtă jignit de o întrebare pusă de fostul organizator de partid... Nu i-a mai rămas nicio urmă de... de... cum să spun... de respect... de disciplină... Mă înţelegi?... De spirit tovărăşesc... Eu am trecut prin asemenea situaţii... Şi tu... Primele zile într-o nouă sarcină sunt de fapt ultimele zile ale celei vechi.

— Întocmai! acceptă cu un zâmbet trist Mironescu. Cu tristeţi, cu îndoieli, cu îndemnuri, cu încercarea de a te convinge că vei izbuti... Ce mai... zile de mari

frământări... poate de aceea nu se uită... Cred că într-un fel ai dreptate... S-a despărţit mai dinainte...

— Şi în loc să răspundă, iar a început să se apere, după ce mai întâi s-a simţit jignit de întrebare... De ce, Mihaile?... De ce se apără?... E conştiincios, e muncitor, e priceput, e ambiţios, e hotărât... Dacă ar fi un laş sau un nepriceput, nici nu mi-aş bate capul cu el... Spune-mi! Un om ca el, când se simte cuprins de teamă?... Numai când ascunde ceva!... Ei, asta mă preocupă: ce ascunde?

— Poate are ceva în trecut...

— Nu! N-are nimic. Lucrează din tinereţe în fabrică... Îl cunosc toţi... Prea mari păcate până la şaptesprezece ani nu putea să aibă...

— Cine ştie în ce mediu o fi trăit?...

— La ţară... Nici n-a avut tată... S-a agăţat de o rudă mai de doamne-ajută, la ţară... Ce poate s-ascundă?... Un singur lucru!... Nesinceritate... Necinste...

— Spui lucruri prea grave, Iulieş... Nu uita că e totuşi vorba de un comunist...

— Ştiu, Mihaile. Ştiu. Vorbesc cu tine cum aş vorbi cu conştiinţa mea. Pur şi simplu mă sfătuiesc, mă întreb, mă destăinui.

— Nu înţeleg despre ce fel de necinste este vorba? Despre ce fel de nesinceritate? Din moment ce munceşte, e priceput... Unde e necinstea?...

— Ei vezi?... Faţă de partid!

Mironescu tresări. Îl privi pe Iulieş, aproape cu spaimă:

— Adică?...

— Ce ne spunea tovarăşul Faur... Sunt membri de partid care-şi confundă viaţa cu lupta partidului – comuniştii... Sunt alţii care-şi strecoară viaţa în lupta partidului – carieriştii. Primii vor fi purtătorii steagului partidului, din ceilalţi se vor naşte trădătorii, deviaţioniştii, fracţioniştii.

— Iulieş! Câteva păreri nu-ţi pot da dreptul să tragi asemenea concluzii...

— Ştiu... şi mă feresc.

— Dar îţi implică datoria de a ajunge la o concluzie.

— Ştiu, Mihaile. Altul poate s-ar da la o parte. Să se intereseze de-acum înainte biroul regional, Comitetul Central... dar eu... uite, n-aş putea să dorm nu numai la gândul că partidul ar putea acorda încredere unuia care nu merită, dar că eu, fie numai în sinea mea, am putut să pun la îndoială cinstea unui comunist... Ce să fac?

— În cazurile astea nu ai nimic de făcut... Ştiu eu?... Poate să aştepţi...

— Uite, acum când mă gândesc la articolele pe care le-a publicat, la activitatea lui în lipsa directorului, la acţiunea lui de sprijinire a raţionalizării, toate mi se par trepte lucrate cu multă migală şi răbdare pentru a putea înainta sigur în sus...

— Sau, Iulieş, dovezi ale devotamentului şi interesului său...

— Întocmai... Vezi, Mihaile? Suntem ca o trupă în marş. Batem pasul cadenţat şi apăsat. Îl batem toţi la fel. Dar cine face asta pentru galoane şi cine o face pentru cauză?... De multe ori mi-i ciudă că sufletul omului nu se află în ochi, sau undeva unde să se poată vedea. Să fie ca o culoare. Să descoperi dintr-o privire cinstea sau necinstea omului.

— Ar fi acelaşi lucru. Tot am lupta pentru cinste...

— Am şti cel puţin cu cine. Concret, fără dibuiri.

— Ştim şi-acum, Iulieş. Ne cunoaştem bine duşmanii.

— Ai şi tu dreptate. La urma urmei şi carierismul e tot o trăsătură a moralei burgheze... Dar tu cum de-ai putut fi indus în eroare?

De fapt, Iulieş pentru aceasta venise. Aflase concluzia şedinţei de la Comitetul Regional şi venise la Mironescu ca la un prieten şi tovarăş vechi.

Mironescu se întristă dintr-o dată:

— Am discutat şi cu Ioana. La început am considerat nedreaptă hotărârea Comitetului Regional. Poate prea severă... Îmi vine foarte greu să mă despart de redacţie, deşi am fost anunţat mai de mult. Nu numai obişnuinţa,

dar şi frumuseţea muncii. Înţelegi... În mijlocul tuturor evenimentelor... acţionând direct, concret, eficace... Alături de atâţia oameni pe care... cu care... care mi-s dragi.

— Nu e ceva nou, Mihaile. Când pui suflet unde munceşti...

— Ştiu... Nu mi se întâmplă prima dată. Întotdeauna m-am despărţit greu. Numai că e pentru prima dată când provoc eu despărţirea...

— Şi în celelalte cazuri tot *tu* ai provocat-o.

Mironescu înţelese că Iulieş va fi ca întotdeauna necruţător. De un asemenea om avea însă nevoie în aceste clipe. De cineva care să-i spulbere urma de îndoială care-i mai rămăsese cu privire la hotărârea Comitetului Regional.

— Da... Cum s-ar spune în limbaj gazetăresc, trebuie să revin asupra afirmaţiei. Pentru prima dată provoc o despărţire din *vina* mea. Într-o măsură şi eu sunt vinovat... şi cred că pedeapsa cea mai mare, pentru mine, va fi durerea acestei despărţiri.

— Parc-ai fi o femeie. Crezi că de tânguiri ai nevoie? Cum ai permis să-şi bage coada în gazetă tâlharul ăla?

— Explicaţii pot să-ţi dau... în timpul lipsei mele. Şi în plus...

— Explicaţii găsim uşor. Dar nu trebuie să-ţi spun eu că acel comandant care se gândeşte că soarta bătăliei îl interesează doar atât timp cât trăieşte el nu merită să fie comandant. Trebuie întotdeauna să se gândească şi la ce va fi în cazul când el n-ar mai fi... Eu cred că şi la asta s-a gândit Comitetul Regional când a luat hotărârea. Chiar dacă ai fi fost în spital, iartă-mă, Mihaile, chiar dacă ai fi dispărut, apariţia unui asemenea articol... n-ar fi însemnat de loc un lucru de laudă la adresa ta şi a felului cum ai muncit... Un articol ca acela scris de Gorga, deşi poate mai grav, cu urmări mai grave, mai poate scăpa... Scris de un om din redacţie, care până atunci n-a greşit... mă rog...

— E adevărat ce spui. Nu-ţi declar aceasta formal. Ştiu unde-am greşit. I-am arătat în oarecare măsură şi lui Nistor... Vezi, Iulieş, uneori uiţi că eşti permanent în revoluţie şi mai aţipeşti puţin. Priveşti în jur, oamenii cinstiţi, de încredere. Sau mai bine să-ţi spun concret...

Mironescu nu-şi turnă cenuşă în cap. Îi explică lui Iulieş situaţia din redacţie, vorbindu-i mai ales despre Lucian, despre relaţiile acestuia cu Vaşani şi despre discuţiile pe care le-a avut cu Lucian referitoare la Vaşani. Iulieş îl ascultă cu atenţie, fără să-l întrerupă. Chiar după ce termină Mironescu, Iulieş mai chibzui câteva clipe până să deschidă gura.

— Va să zică asta-i povestea... După cum mi l-ai descris pe Lucian, mă mir că n-a venit la tine pentru a-şi recunoaşte vina.

— Fii sigur că ar fi făcut-o sincer...

— Păi aici e răul, Mihaile. Şi de aici pleacă şi vina ta.

— Ştiu... Trebuia să fiu în anumite momente mai ferm cu Lucian. Aici am greşit.

— Şi ai văzut unde-ai ajuns?... Poate c-ar fi fost mai greu pentru tine să-l zgudui la prima greşeală... şi mie îmi trec uneori prin cap gânduri din acestea... dar dacă ai fi făcut-o, nu mai luam parte la cele ce s-au întâmplat... Pe el nu l-ai ajutat în niciun caz cu atitudinea ta... Şi era la mintea cocoşului, Mihaile... Chiar dacă te-ai convins că e cinstit.

Trebuia să te gândeşti că oamenii cu asemenea slăbiciuni sunt cei spre care ţintesc duşmanii... Dacă-l trezeai atunci, lovindu-l chiar, îl scuteai de multe... Nu trebuia să eziţi... Tot din dragoste ai fi făcut-o.

— E uşor de spus, Iulieş.

— Da, recunoscu Iulieş. E uşor de spus. Mai ales e uşor să analizezi greşelile altuia.

— Nu, nu-i vorba de asta... Oamenii nu pot fi băgaţi în calapoade... De unde pot eu şti că n-ar fi fost mai rău dacă procedam cum spui tu?...

— Stai, stai! Mai rău nu putea să fie, Mihaile. Poate

pentru Lucian. Dar tu nu la el trebuia să te gândeşti atunci. Tu trebuia să te gândeşti la partid. Şi pentru partid nu putea să fie rău...

— Iulieş! Poate că locul lui Lucian în partid va fi cândva foarte bine simţit... Poate că va deveni... Nu putem să trecem, prea uşor peste oameni. La urma urmei partidul nu e o idee, ci e conştiinţa şi acţiunea unor oameni... ca mine, ca tine, ca Lucian...

— Cu alte cuvinte, tu nu eşti încă sigur c-ai greşit. Recunoaşte! Mă refer la relaţiile tale cu Lucian...

— Vezi, Iulieş. Uneori sunt încă în cumpănă. Ştiu că am comis o greşeală. Dar... încerc să mă pun în situaţia unui medic care are în faţa sa un bolnav. Oare nu trebuie el să aleagă momentul cel mai favorabil pentru intervenţie?... Prea devreme ar putea să înspăimânt bolnavul...

— Ştii ce ai demonstrat tu până acum? Că ai o anumită slăbiciune pentru Lucian...

— Poate...

— Şi că te-ai purtat cu el cum te-ai purtat pentru a-i întârzia lovitura şi durerea... Mihaile, medicul când taie ştie că bolnavul suferă. Dar ca să-l facă bine trebuie să taie. Şi taie fără să-i tremure mâna. Tu ai procedat ca un tată slab de înger, care nu-şi duce copilul la doctor de teamă să nu sufere, puişorul... Pentru ca mai târziu să-i jelească beteşugul... Nu crezi că există în toate acestea o vină adevărată?...

— Judecând astfel...

— Şi judecând altfel?...

Amândoi auziră ţârâitul soneriei.

— Mult m-aş mira să nu fie Lucian al tău – spuse Iulieş.

Era într-adevăr Lucian. Părea frământat.. Aflase vestea de la Gorga. Se întâlnise cu acesta în oraş după ce se despărţise de tatăl său. La început nu voise să creadă. Dar când îl văzuse pe Gorga abătut, nu mai stătuse pe gânduri. Voia să vorbească neapărat cu Mironescu. De aceea vederea lui Iulieş îi produse un sentiment neplăcut.

— Iertaţi-mă, tovarăşe Mironescu, că am venit... cam

inopinat... Dar ţin foarte mult să discut cu dumneavoastră.

— Chiar te aşteptam, răspunse Iulieş în locul lui Mironescu, spre a-i da a înţelege că discuţia va avea loc în trei. S-ar putea spune că ai cam întârziat...

— Într-adevăr, recunoscu Lucian. Dar... am aflat abia acum zece minute.

Iulieş, deşi pusese o notă de răutate în remarca sa, se simţi parcă dezarmat când auzi tonul firesc al lui Lucian.

— Cum de s-a putut întâmpla? izbucni dintr-o dată Lucian.

— Despre hotărârea Comitetului Regional nu e cazul să discutăm – spuse Mironescu. O consider dreaptă şi motivată.

— Sunteţi întru totul convins, tovarăşe Mironescu?

Cel care răspunse la întrebarea lui Lucian fu însă Iulieş:

— Adică... Ar fi fost mai motivată după ce-ar mai fi apărut în gazetă încă două-trei articole de-ale lui Vaşani?... Dar nu te speria, se mai găsesc redactori şefi... precum şi tâlhari de teapa lui Vaşani...

Lucian îşi întoarse privirile spre Iulieş, continuându-i gândul:

— ...Şi redactori ca mine... S-ar putea... Deşi în ceea ce mă priveşte vă asigur că povestea nu se va mai repeta... E un capitol încheiat...

— Păcat că s-a încheiat după... perseveră Iulieş. Dacă s-a încheiat...

— Şi de ce credeţi că nu?... Vă închipuiţi că dacă i-aş fi văzut articolul...

— Ce să-mi închipui? se înfurie Iulieş. Ai creat sau nu condiţiile ca să apară un asemenea articol?... După ce compromiţi ziarul, e uşor să-ţi iei angajamente.

Mironescu crezu că e cazul să intervină.

— Principalul e că ne-am trezit, Iulieş. Apariţia articolului ne-a deschis ochii. Ne arată că mai avem de înfruntat multe primejdii.

— Şi cine a spus până acum că s-au terminat

primejdiile? Când a spus partidul asta? Voi credeţi că partidul scoate lozinci ca să-i înveţe pe oameni caligrafie?... Îmi închipui că *unii* intelectuali strâmbă din nas când întâlnesc la tot pasul lozinci. Sunt prea clare, prea directe... Ei au nevoie de lucruri încâlcite, complicate... Tovarăşe Lucian! Dacă ai fi înţeles că lozincile nu-s bucăţi de hârtie scrise la întâmplare, ci săgeţi care arată permanent direcţia spre care trebuie să ne îndreptăm, ai fi întâlnit pe una din ele şi câteva cuvinte cu vigilenţa... Lozincile sunt nişte santinele... Asta-i!

— Vă înţeleg, tovarăşe Iulieş. Nu vreau să vă înfăţişez procesul meu. Nu pentru asta am venit aici. N-am venit să mă plâng... Dacă s-ar fi întâmplat cu câtva timp în urmă toate astea, mi-aş fi dat demisia... Am venit să vă spun că ştiu acum, foarte bine care mi-i locul şi rostul.

Mironescu văzu în faţa ochilor un Lucian puternic, matur, aşa cum îl cunoscuse în situaţii grele.

Nici Iulieş nu mai perseveră în atitudinea sa. Fusese o atitudine forţată. Voia să vadă cum va reacţiona Lucian. Şi surprinderea lui se schimbă în bucurie. Într-o bucurie adâncă, interioară.

— Dacă vrei să te baţi... mormăi el. Din partea mea... numai să ai putere.

Lucian pricepu la ce fel de putere se gândea Iulieş.

— Credeţi că-mi va lipsi puterea?

— Va să zică eşti hotărât! descoperi la rândul său Iulieş. Puterea de a face ceva piere, dragul meu, numai când piere dorinţa de a avea putere. Cel puţin lucrul acesta l-am învăţat şi eu în viaţă...

CAPITOLUL 27

NICOLAE IUŞCĂ SE UITĂ LA ceas. Până la începerea schimbului mai erau patruzeci şi cinci de minute. „Mai e vreme”, bodogăni el. În cămăruţă era cald şi duhnea a tutun. Paznicii de noapte fumaseră ca să le treacă timpul. Deschise geamul şi privi afară. Toată curtea uzinei era acoperită de zăpadă. „Azi avem muncă voluntară”. Îşi răsuci o ţigară groasă, cât degetul, şi începu să fumeze. Ţigara nu se potrivea de loc cu felul său de a fuma. Bătrânul portar fuma ca un boier. Ţinea ţigara între arătător şi mijlociu, de abia o prindea în buze şi-i scutura des scrumul, lovind-o uşor cu arătătorul. Când termina de fumat, nu stâlcea chiştocul. Îl arunca în scrumieră, după ce cu o scurtă şi sigură mişcare a unghiei decapita jarul de restul chiştocului. Toate acestea erau cunoscute în întreaga uzină. Muncitorii făcuseră la început haz pe socoteala sa. Când vreunul avea treabă la poartă, primul său gest era acela de a-i oferi o ţigară lui moş Culaie. După ce descoperi de unde izvorăşte generozitatea fumătorilor, bătrânul primi în continuare ţigări pe care însă nu le mai fuma. Le depozita într-un sertar, şi când cineva era în lipsă de ţigări, alerga la moş Culaie. Cu timpul, schimbul de ţigări dintre portar şi muncitori deveni un obicei. Despre felul lui de a fuma se vorbea mai rar. Numai cei noi-veniţi în uzină, când erau prinşi aruncând scrumul şi mucurile la întâmplare, erau trimişi la „moş Culaie” pentru a învăţa cum trebuie să fumeze.

Bătrânul portar uitase de unde învăţase să fumeze

astfel. Îşi scormonea des memoria, dar întotdeauna ajungea la un punct întunecat, peste care nu mai putea trece. „Trebuie să fi fost un copchil ca să-şi fi bătut cineva joc de mine”.

Gerul umpluse încăperea. Nicolae Iuşcă se uită încă o dată la ceas. „Treizeci de minute... Azi oare cine-o fi primul?...” Închise geamul. Lumina zilei încă nu izgonise de tot întunericul. Îşi trase scaunul lângă fereastră şi se aşează în poziţia sa „de judecător”, cum spuneau muncitorii. Stătea drept în faţa ferestrei, fără să se sprijine în coate, cu braţele din când în când încrucişate, alteori atingând cu vârfurile degetelor pervazul. În această poziţie, privea fiecare om care păşea pragul uzinei. Nu-i scăpa nimeni. Bătrânul îşi făcuse o ocupaţie din a privi oamenii. În numeroşii săi ani de slujbă la poartă izbutise să cunoască starea oamenilor de la distanţă. Ştia mai bine decât oricine când e cineva bucuros sau supărat, obosit sau nerăbdător, dacă va lucra bine sau rău în ziua respectivă. Uneori mergea cu observaţia mai departe. Descoperea nuanţe în starea unor oameni şi, pentru a-şi confirma presupunerile, la ieşirea din schimb se interesa cu o dibăcie bătrânească de respectivul muncitor sau inginer. Şi greşea foarte rar. Un zâmbet, un gest, un cuvânt, oricât de neînsemnate, deveneau pentru Nicolae Iuşcă sursă de presupuneri şi preocupări.

Primul pătrunse pe poartă Marin Singurel.

— Noroc, moş Culaie... Astăzi e ger, nu glumă.

„Îhî – gândi moşul în sinea lui, edificat. Are frământări. Are griji... Nu-i în toate apele lui. Altminteri nu mi-ar fi vorbit despre ger. A vrut să spună ca de obicei câteva cuvinte, şi-a spus ce i-a trecut mai întâi prin cap... Altminteri m-ar fi întrebat ceva.. Dacă e primul sau dacă nu m-a adormit gerul... Îl ştiu eu... Cred că nici nu şi-a dat seama că a ajuns la fabrică”...

Severin şi Iulieş trecură împreună prin faţa lui Iuşcă, salutându-l cu capul. Portarul rămase surprins, uimit.

Niciunul nu scosese vreo vorbă. Nici Iulieş. Asta era nemaipomenit! De bună-seamă că nici între ei n-au schimbat o vorbuliţă, tot drumul. Şi ăştia au griji! Dac-ar fi fost ceva rău... Nu, nu... Atunci şi Iulieş şi Severin s-ar fi străduit să-i spună câteva cuvinte... „Ce mai faci, nea Culaie?... Mai merge?... Tot ca un judecător?”... Îi ştie el... Amândoi se feresc, când sunt neliniştiţi, să nu se observe neliniştea lor în jur. În privinţa asta se aseamănă. Şi-atunci mai schimbă câte-o vorbă... Iulieş spune chiar câte ceva glumeţ... „Vas’ că nu-s neliniştiţi... Dar tot au ei ceva... Şi nu un lucru mic... Asta-i culmea! Dacă m-aş lua după ei, ar însemna că azi se va petrece ceva în uzină... Te pomeneşti că intră Severin în partid!... Asta-i! Pun mâna în foc!” Moşul îşi frecă bucuros palmele şi se pomeni strigându-i lui Răduca:

— Bun noroc!... Şi mai râzi puţintel şi matale, că pe gerul ăsta...

Răduca zâmbi într-adevăr şi-i făcu un semn cu mâna, lui Iuşcă. Acesta însă nu era mulţumit.

„Na, că pe ăsta l-am pierdut... pentru că l-am stârnit eu. Dar la el nu-i greu... El e ca întotdeauna: serios, îndărătnic, dârz. Pesemne că era serios dacă i-am spus să râdă... Aşa din senin nu cred că mi s-a năzărit mie în cap... Vas’ că Severin intră în partid!... Ehei! Ce-o să fie în fabrică!... În Severin partidul are umăr zdravăn, nu glumă... Ehei!...”

Iorgu Tonciu duse două degete la şapcă şi-i făcu cu ochiul portarului.

„Asta iar şi-a petrecut noaptea la vreo ibovnică... Dar nu prea l-am prins întârziind. Ce l-aş mai freca eu... O să-i cer lui Iulieş să mă lase şi pe mine la şedinţă... Cine-l cunoaşte mai bine ca mine în uzină pe nea Sandu?...”

Costinaş îi întinse o ţigară lui Iuşcă şi-i suflă un şuvoi de aer cald prin fereastra deschisă.

— Celălalt a venit

Portarul răspunse scurt, din deget, ca un judecător, iar gestul său solemn îl făcu pe Costinaş să pufnească în râs.

„Unul ca ăsta mi-aş fi dorit eu fecior, mânca-l-ar moşu'."

Pe Domnica o salută el întâi. Domnica şi Pârvan erau singurii oameni cărora Iuşcă nu le aştepta salutul. Domnica răspunse foarte atentă:

— Bună dimineaţa, tovarăşe Culaie.

„Săraca fată! o compătimi portarul. Ce-o fi cu ea?... De câteva zile pare speriată şi chinuită. Îmi răspunde cu atâta nerăbdare, de parcă şi-ar descărca un năduf... Mă mir că alţii n-o observă. Poate ar fi nimerit să-i spun lui Iulieş... Tot trebuie să vorbesc deseară cu el... Să-l întreb când are loc şedinţa... Că de dat voie îmi dă sigur..."

— 'Neaţa, moş Culaie! Celălalt a venit?

Iuşcă încuviinţă serios din cap. Valer îl ameninţă cu degetul şi alergă spre hală.

„Dacă-l vrei de fecior pe unul, e musai să-l ai şi pe celălalt. Parc-ar fi gemeni... Dar mie tot Costinaş mi se pare mai... mai..."

Ferenţi îl salută ca de obicei.

— Îmbătrânim, nea Culaie... Ca mâine ne întâlnim pe o bancă în grădina publică...

„Şi tot îţi mai scapără ochii după fetişcane, hoţomanule", îi răspunse în sinea lui Iuşcă, în timp ce figura lui exprima însă cu totul altceva. Era expresia unui om care îi dă îndurerat dreptate altuia.

Sbârcea Ştefan salută cu mâna la şapcă, fără să se uite la portar. Acesta privi însă în urma lui şi-l văzu aruncând chiştocul în zăpadă, la câţiva metri de poartă. Iuşcă dădu din cap. Dar nu a supărare. De când îl ştia pe Sbârcea în fabrică, acesta, în fiecare zi, îşi termina ţigara în acelaşi loc. De ani de zile îşi arunca mucurile la câţiva metri de poartă. „Trebuie să-i pun un vas acolo. Ia te uită! zâmbi Iuşcă la neaşteptata descoperire. Cum de nu m-am gândit la asta până acum?... Cum se desprimăvărează, aranjez acolo o scrumieră... Ăsta are obiceiuri de care nu se lasă cu una, cu două... Simte pământul sub picioare... cred că ştie fiecare piatră pe care o calcă... E omul care nu merge

niciodată la întâmplare... Dacă n-oi fi eu cumva prea migălos... S-o fi obişnuit omul... de...”

— Noroc, noroc bun, moş Culaie...

Iuşcă nu-şi ridică privirile. Era Căciulă. Îi cunoştea tremurul vocii, îi ghicea spaima care-l cuprindea când trecea prin faţa porţii. Bătrânului îi era scârbă de Căciulă. Nu mai avea putere să-l privească în ochi. Ştia că furase. Ştia că nu mai fură. Dar pentru el un hoţ, un om care fură i se părea jivina cea mai scârboasă din lume. „Un hoţ e aproape un ucigaş – gândea el. De la hoţie la crimă nu-i decât un pas”. După ce-l prinsese pe Căciulă, Iuşcă se gândise de mai multe ori să-l întrebe pe Nistor ce s-a întâmplat. De câteva ori chiar încercase, pe ocolite. Dar Nistor se ferise, tot pe ocolite, să-i răspundă. Într-o seară totuşi portarul îl întrebă deschis: „Căciulă e hoţul, tovarăşe director?” Nistor păru că şovăie. „Lucrul cel mai de seamă e că nu se mai fură, nea Culaie”. Portarul nu acceptase: „Omul care a furat...” Nistor şovăise din nou: „Uite ce-i, nea Culale. Dacă-l prinzi vreodată cu ceva străin la el... să ştii că el e hoţul... şi că vom pune pe socoteala lui tot ce s-a furat în hală”... Portarul nu mai găsise însă nimic străin la Căciulă. Nici nu mai era nevoie să-l caute. L-ar fi prins numai cercetându-i privirile. Cu toate acestea, Nicolae Iuşcă nu se putea dezbăra de scârba pe care o avea pentru Căciulă. Ştia că nu mai fură, dar vederea lui îi stârnea greaţă bătrânului.

Portarul se uită la ceas. Mai erau zece minute până la începerea lucrului. Pe poarta uzinei muncitorii nu mai pătrundeau câte unul. Intrau în grupuri, se repezeau spre fişele de pontaj, spre ceasurile de pontaj şi alergau grăbiţi spre secţii. Şuvoiul de oameni parcă-l îneca pe Nicolae Iuşcă. Deşi identifica fiecare figură, imaginile fugare nu-i mai dădeau timpul să descopere ce se ascunde în oameni.

Mai rămăseseră şase minute până la sunetul sirenei. Iuşcă se ridică în picioare şi plecă solemn capul. Pârvan trecu prin faţa sa scoţându-şi pălăria şi înclinându-se la

rândul său. Saluturile mute dintre cei doi se statorniciseră de multă vreme. Portarul ştia că la ora fixă poate să salute cu ochii închişi. Inginerul era ca întotdeauna elegant, ras proaspăt şi cu masca aceea de nepătruns. Era singurul om din uzină pe care portarul nu-l descifrase. Poate că acest lucru îl făcea pe Iuşcă să se gândească la el cu respect şi interes... „Va să zică azi... Ehei, nea Sandule”.

Severin şi Iulieş nu schimbaseră niciun cuvânt tot drumul. De abia când pătrunseră în hală şi îşi dădură seama că sunt singuri, Severin se adresă ca un copil lui Iulieş:

— Fereşte-mă, Iulieş... Nu ştiu ce-i, dar... Zgomotul mă înspăimântă... Să mai lăsăm să treacă o zi, două... Pân-atunci... Cine ştie?... Dacă maşina...?

Iulieş ştia că sosise cel mai greu moment pentru Severin. Dar nu aceasta îl preocupa cel mai mult. Chiar dacă nu va vorbi el, în câteva ceasuri oamenii vor observa. Acest moment îl preocupa pe Iulieş. Ce vor spune oamenii?... Ce se va întâmpla în secţie?... Putea el să aştepte cu mâinile în sân acel moment?... Nu voia să-şi închipuie că vor fi muncitori care vor privi cu ochi răi minunea lui Severin... Îşi legase atât de mult nădejdile de această maşină, vedea în ea şi în acţiunea lui Severin atâta semnificaţie, încât nu putea să creadă că vor fi în secţie muncitori care nu se vor entuziasma. Severin sărise peste etape şi ani... Vor sări şi ceilalţi muncitori? Nu concret... dar cu gândul măcar... Căută să treacă în revistă oamenii din hală... Nu-i trebui mult timp ca să descopere adevărul.

Alexandru Severin aştepta un răspuns de la Iulieş. Îşi coborî privirile spre el şi-l văzu dintr-o dată tresărind. Îl ghici în prada unor nelinişti, îl părăsi şi se îndreptă fără zgomot spre maşina sa. Iulieş rămase nemişcat în mijlocul halei. Tăcerea maşinilor i se părea apăsătoare. Auzi un zgomot departe. Un bâzâit ciudat pe care-l auzise

prima dată cu două zile înainte. Fusese exact în acelaşi loc. Dar cât de diferite erau stările. Răsuflă adânc şi dădu încet din cap. N-avea voie să fie liniştit. Bucuria va rămâne, ştia, îi va rămâne în suflet şi o va purta cu el. Îl aştepta însă o nouă încercare. S-ar putea să fie şi oameni nemulţumiţi, mânioşi, care vor vedea în maşina lui Severin un rău. Nici până acum Severin nu fusese privit cu ochi buni de unii muncitori înapoiaţi. Unii îl invidiau pe ascuns, unii chiar pe faţă, numai pentru simplul fapt că Severin câştigă mai bine decât ei. Aceştia descoperiseră instinctiv primejdia pe care-o reprezenta Severin. Severin lucra fără să obosească. Cu Răduca era altceva. Câştiga bine şi el dar îl vedeau cu ochii lor cum asudă la maşină. Pe când Severin...

În hală începuseră să pătrundă primii muncitori. Iulieş porni agale spre maşina lui Severin. Va face apel la comunişti. Vor fi şi printre ei, sigur, unii care nu vor înţelege... Îi va face să înţeleagă. Sprijinirea acţiunii lui Severin va deveni principala sarcină a organizaţiei de partid. În timpul pauzei de prânz se va sfătui cu Răduca, cu Costinaş, cu Valer, cu... Domnica... Oare ea cum va privi... Îşi opri gândul... O văzu pe Domnica intrând în hală. Se strecură printre maşini cu aceleaşi mişcări suple, răspunzând atentă la salutul muncitorilor. Zgomotele puseseră stăpânire pe hală. Răduca dăduse primul drumul strungului... Adică nu Răduca, Alexandru Severin.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Severin pe Iulieş, când acesta se opri în faţa lui. Dintr-o dată te-ai abătut...

— Grijile, Alexandre... Ei... ce să-i faci... Dacă şi tu îmi ceri să te feresc... Tu te-ai gândit la ce-o să spună oamenii?

— Păi de-aici îmi vine toată teama... Mă gândesc la cei care-o să ţopăie în jurul meu... Eu, Iulieş, n-am jucat niciodată la horă... Prea mare tărăboi... Ce-o să fac în mijlocul lor?...

— Ţie de ăştia ţi-e teamă, Alexandre?... Ciudat om... Nu te-ai gândit că alţii...

— Ba m-am gândit... Până la urmă, o să-şi vadă de treaba lor... Ce am eu cu ei?... Eu nu mă amestec în treburile lor...

— Totuşi, să ştii Alexandre, că din toată uzina asta tu eşti omul care te-ai amestecat cel mai mult în treburile lor... Tu ai uitat că trăieşti în mijlocul oamenilor... sau ştiu eu ce-i cu tine?... O să vezi cu ochii tăi. Şi dacă-ţi spun să te ţii tare...

Severin se străduia să-şi alunge o spaimă nelămurită:

— Spune, Iulieş, când... când o să... o să ne...

— Foarte curând, Alexandre... Poate chiar mâine sau poimâine... Acum te grăbeşti tu...

— Nu... dar ştii... Adică da... Prevăd c-o să fie greu... Am ştiut mai de mult... Şi-am fost hotărât ca atunci când voi izbuti... E mare lucru, Iulieş, să ştii că ai în jur oameni... cum să-ţi spun... dintr-o familie cu tine... Am mare nevoie de partid, Iulieş...

— Şi partidul are nevoie de tine, Alexandre...

— Adică nu nevoie, încercă să se scuze Severin. Nu nevoie... ba tot nevoie, Iulieş...

Alexandru Severin îşi pironi ochii în tavan. Ferenţi îl salută pe Iulieş şi trecu pe lângă Severin fără să-l ia în seamă. Îl văzuse la fel ca întotdeauna, cu mâinile în buzunare, absent la tot ce se petrece în hală.

Iulieş îl părăsi pe Severin. Costinaş, Răduca, Valer, Domnica sosiseră toţi. Se grăbi să-i convoace la o scurtă consfătuire în timpul pauzei de prânz. Când părăsi hala pentru a se duce la direcţie, se întâlni în vestiar cu Pârvan.

— Bună dimineaţa, domnule Iulieş! îl salută acesta.

— Bună dimineaţa, tovarăşe inginer... Azi...

Iulieş îşi muşcă limba. Ar fi fost o prostie să-l anunţe el pe Pârvan. Acesta, văzându-i stingherеala, adăugă salvator:

— ...E ger mare, domnule Iulieş.

Pârvan se uită demonstrativ la ceas şi-l părăsi politicos pe Iulieş. Acesta se întoarse însă în hală, spre a-l urmări

cu privirea pe inginer. Pârvan păşea încet, poate mai încet ca de obicei. De aceea oprirea sa în mijlocul halei, deşi neobişnuită, părea cât se poate de firească. Îşi reluă apoi şi mai încet mersul, trecu prin faţa maşinii lui Căciulă, prin faţa maşinii lui Severin şi se opri în faţa biroului. Se întoarse însă cu faţa spre hală, căutând ceva cu privirile. Iulieş îl văzu pe Ferenţi alergând printre maşini şi gândi că inginerul îl căuta pe Ferenţi. Apoi părăsi hala, refăcând în minte drumul şi mersul inginerului.

Când Ferenţi pătrunse în încăpere, îl găsi pe Pârvan la birou cu capul în palme.

— Ai făcut inspecţia de dimineaţă? întrebă inginerul fără să-şi ridice privirile.

— Am făcut-o, domnule inginer.

— Şi?...

Ferenţi era mirat. Şi de atitudinea inginerului, şi de întrebările pe care i le pusese. Iar îl apucase ceva

— Totul e în ordine, domnule inginer.

De-abia atunci Pârvan îşi îndreptă privirile spre Ferenţi. Maistrul se înfricoşă. Inginerul îl privea aspru şi ironic în acelaşi timp.

— Bine, domnule Ferenţi. Îmi vei aduce situaţiile la sfârşitul schimbului. Şi nu vreau să fiu deranjat sub niciun motiv.

Ferenţi aşteptă ca inginerul să se cufunde din nou în socoteli. Spre surprinderea sa îl văzu reluându-şi atitudinea în care-l găsise. Şi-i auzi din nou vocea:

— Sub niciun motiv, domnule Ferenţi!

Maistrul şef părăsi biroul ca o umbră. Inginerul era din nou în toane. Voi să agaţe cartonul deasupra uşii, dar nu mai fu nevoie. Îl auzi pe Pârvan încuind uşa.

— Ce-o fi cu el?... Când îl apucă...

Dar nu mai avu timp de reflecţii. Văzu că strungul lui Sbârcea se oprise şi alergă într-acolo.

Deşi la început stingherit, Iulieş se încălzi cu timpul şi

relată directorului povestea lui Severin, străduindu-se să nu omită niciun amănunt. Preocupat să înfăţişeze totul cât mai limpede şi mai adevărat, nu se gândi nicio clipă să-l studieze pe Singurel. Faţa acestuia exprimase ca o oglindă toate simţămintele care-l cuprinseseră. Numai când termină de povestit, Iulieş se uită mai atent la tovarăşul din faţa sa. Singurel încremenise. Îl privea pe Iulieş cu o privire pe care acesta nu i-o cunoştea.

— Şi după toate acestea – izbucni dânsul – tu mă mai consideri director... şi tovarăş... Eu, pe tine, să-ţi spun drept... Ce s-a întâmplat, tovarăşă?...

În birou pătrunsese Aura Pricop:

— Vă caută de la...

— Nu sunt aici!... Poate să mă caute şi Dumnezeu din cer.

Aşteptă să iasă secretara, apoi continuă şi mai furios:

— Sunteţi, adică tu, tu eşti un... un... Tocmai tu? Poftim! De la cine nu te aştepţi... Îţi dai tu seama, Iulieş, ce s-a petrecut în uzina noastră?!... Mă, mă... nelegiuitule...

— În sfârşit, ai spus şi tu o vorbă ca lumea.

— Că eşti un nelegiuit?...

— Tot la asta te gândeşti?... Dacă Severin ar fi simţit... şi Severin ar fi simţit... că nu i-am păstrat taina... Mai bine să fim oameni serioşi... Situaţia e asta: Severin a construit o maşină automată... Şi a cerut să fie primit în partid... Am uitat să-ţi spun...

Singurel se plimba prin cameră, agitat, nervos, emoţionat.

— Şi eu ce să fac?... Stai!... Stai... Va să zică două... două... Aş vrea să spun „victorii”, dar nu ştiu cum sună... Of... Va să zică... Severin a cerut să fie primit în partid... Şi a construit o maşină automată... Adică întâi a construit maşina... şi pe urmă a cerut să fie primit în partid... Şi după toate am făcut şcoală un an de zile!... Ca să mă bâlbâi şi să simt că-mi stă inima... Ce să fac? Stai... Uf...

Singurel se pomeni în dreptul uşii. Puse mâna pe clanţă

şi deschise brusc uşa:

— Cine m-a căutat, tovarăşă Pricop?... Azi am... În niciun caz... Mâine la opt... Nu-s aici. De la ziar... Aşa!... Acum e limpede... Adică nu-i de loc limpede... Ce-or fi vrut ăştia de la ziar?... Poate că era Nistor!... Psst... Şi-aveam nevoie de el...

Iulieş nu interveni. Îl lăsă pe Singurel să-şi consume emoţia şi nervozitatea. Frământarea directorului parcă îl bucura. Dac-ar fi fost Nistor în locul lui!... Lui Singurel, nici când auzise că fusese căutat de la ziar, nu-i trecuse prin cap gândul „reclamei”.

— Iartă-mă, Iulieş, dar vestea m-a zăpăcit. Nu ştiu cum vezi tu totul... Dar eu... luni de zile am citit şi am auzit vorbindu-se despre tehnică, despre automatizare... Mi-i capul plin. Să-ţi spun drept m-am gândit, acolo, la şcoală, şi la uzina noastră. Chiar am vorbit odată despre perspectivele noastre... Mi-am închipuit muncitori în halate curate, învârtindu-se ca nişte ingineri printre maşini... Dar...

— Înţeleg, Marine. Te-ai gândit că o să fii bătrân...

— Nu, nu-i numai asta, se înroşi Singurel. Uneori... Ştii că mi-a trecut prin cap să facem ceva asemănător în uzină? M-am gândit şi la Severin... Dar, de... eram la şcoală... mai aveam şi timp liber... şi atunci ţi se năzar multe... Să nu crezi că mi-e ciudă că n-am avut niciun rol... Nu, nu! Poate numai olecuţă... o fărâmă de ciudă... dar e prea mare bucuria, ca să n-o înghită... Ei, şi acum să chibzuim... Maşina lui Severin... N-o să fie uşor, Iulieş...

— De aceea am venit la tine... Mi-am dat eu seama. Până să ajungă o praştie, ar putea să fie o piedică... A venit prea repede, pe neaşteptate...

— O să avem de furcă, Iulieş. Ştii tu?... Maşina asta nu e o simplă maşină... Uite că-ţi vorbesc ca la şcoală... e glasul unei noi conştiinţe... e o revoluţie, Iulieş. Nu numai tehnică, ci... ci din toate punctele de vedere... Ce-or să zică muncitorii?... Cum se vor apropia de ea?... Când se vor apropia de ea?... Cine se va...

— Tocmai de aceea nu putem sta în aşteptare. Vom începe cu comuniştii... Cu cei mai buni dintre ei... Mă gândesc să transformăm problema aceasta într-o problemă a disciplinei de partid... Nu puteam lăsa nimic la întâmplare... I-am chemat aici, la tine, pe Răduca, pe Domnica, pe Valer şi pe Costinaş. Sunt cei mai ridicaţi...

— Foarte bine! Dar pe Severin?...

— Ai dreptate... Trebuie să-l chemăm şi pe el... Poate că-i chiar mai bine să ne vadă pe toţi în jurul său... Las-că-l facem noi să se uite mai des în ochii oamenilor...

— Să ne grăbim, Iulieş. Acuşi începe pauza.

Singurel deschise uşa, îl lăsă pe Iulieş să plece, apoi îi repetă secretarei dispoziţia:

— Amâni totul pe mâine, sau în orice caz pe mai târziu.

Rămas singur în birou, Singurel începu să-şi frece mâinile de bucurie. Se pomeni apoi cu receptorul telefonului în mână. Îl puse însă repede la loc, întrebându-se cui voise să-i telefoneze. Pesemne nevestii. Îşi strângea pumnii. Îi venea să ţopăie. Fulgerat parcă de un gând, deveni brusc serios şi nemişcat. Nu va fi uşor. Nu va fi de loc uşor... Cine ştie ce-ar putea să iasă?...

Singurel îşi aştepta nerăbdător tovarăşii.

Silviu Căciulă stătea parcă pe ghimpi. Nu mai avea putere să aştepte. Maşina îi lucra mai mult în gol. Îşi trăsese şapca pe frunte şi-l pândea pe Severin. Îşi ferea ochii cu cozorocul, deşi Severin nu-şi îndreptase nicio clipă privirile spre dânsul. El era singurul din hală care observase nemişcarea uriaşului. Şi cu toate acestea maşina lui funcţiona fără întrerupere. Îşi săltase de câteva ori capul şi descoperise şirurile de piese. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Pe masa lui Severin se aflau cantităţi imense de piese. Parcă izvorau din pământ. Niciodată până atunci nu văzuse pe masa vreunui strungar atâtea piese. Nici la terminarea schimbului. Nici la Valer sau la Costinaş în zilele lor de record... Oare o să le poată ţine minte urangutanul?... Chiar pe toate?... Cu neputinţă!...

Dar când dracu' le scoate? Nici nu pune mâna pe maşină. Din când în când aranjează piesele brute în şiruri la celălalt capăt al maşinii... Ce-o fi născocit la strung?... Dacă nu le ţine minte numărul, poate să-l fi pus şi pe dracu' în strung... Dar dacă...

Iulieş se apropie de Severin. Căciulă se concentră dintr-o dată asupra maşinii. Băgă o piesă în strung, potrivi cuţitele şi dădu drumul maşinii. Exact în clipa aceea sună semnalul de pauză. Căciulă se uită pe sub cozoroc şi-l văzu pe Iulieş plecând împreună cu Severin. Îşi roti ochii prin hală. O dată cu Iulieş mai părăsiră hala Răduca, Valer, Costinaş şi Domnica... Tocmai cei care trebuiau. Îşi frecă mulţumit mâinile, aşteptă câteva clipe şi se furişă cu mişcări prudente spre strungul lui Alexandru Severin. Nu-şi dezlipi nicio clipă ochii de la vrafurile de piese. Erau sute acolo. Cu neputinţă să le ţină minte numărul urangutanul.

De-abia când ajunse în faţa maşinii observă că aceasta merge. Auzi un ţăcănit şi văzu două braţe metalice scoţând piesa din strung şi împingând-o spre masa-depozit. În acelaşi timp zări la celălalt capăt alte două braţe, apucând ca nişte mâini o piesă brută şi transportând-o spre strung. Rămase cu gura căscată. Maşina mergea singură, se încărca şi se descărca singură. Încremeni acolo privind minunea din faţa lui. După ce operaţia se repetă de câteva ori, Căciulă se retrase câţiva paşi înapoi şi îşi roti privirile năucite prin hală... Maşina lui Severin mergea ca un ceasornic. Urangutanul n-avea nevoie să ţină minte numărul pieselor...

Căciulă se pomeni urlând ca un nebun:

— Veniţi, mă! Veniţi să vedeţi ce-a făcut urangutanu'!

Muncitorii alergară spre strungul lui Severin. Numai Căciulă se strecură prin hală pentru a-şi aduna piesele. Nimeni nu-l luă în seamă. Putea să care piese cu sacul. Ochii tuturor erau aţintiţi asupra maşinii. În toată hala nu se auzea decât bâzâitul strungului lui Alexandru Severin.

Muncitorii priveau încremeniţi şi amuţiţi. Ca într-o

fotografie. Numai privirile li se mişcau de la un capăt la altul al maşinii. Păreau fascinaţi. Formau cu toţii un semicerc în jurul strungului.

Un ţăcănit scurt. Apoi mişcarea braţelor metalice... Alt ţăcănit... Altă piesă...

Se pomeniră dintr-o dată că se uită unii la alţii cu priviri buimace. Căciulă revenise în mijlocul lor. El rupse tăcerea. Ceilalţi n-ar fi îndrăznit.

— Aţi văzut, mă, urangutanul...

— Ce urangutan, mă chiştocule! Nu ţi-i ruşine?

— Am zis şi eu aşa...

— Să nu mai zici... că...

— Ce crezi că mi-i frică?...

— Taci, mă! N-auzi? Te-a chemat cineva la vorbă?

Căciulă se retrase. De ciudă mai făcu o raită prin hală.

Ceilalţi rămaseră în jurul maşinii.

— Mare minune!

— Nici cu două ajutoare n-ar merge mai bine...

— Aţi văzut cum prinde piesa? Parc-ar fi mâna unui om...

— Cum de i-a trecut prin minte?...

— Asta-i acum... Ce nu-i trece omului prin minte! Dar cum de-a făcut-o?!...

— Tace şi face...

— I-a băgat pe toţi în buzunar... Ca să vezi, mă...

— Şi când te uiţi la el, crezi că nu-i bun decât la încărcat vapoare...

— Mare minune!

— Mare... mare de tot...

— Aţi văzut?... Toată minunea stă în păpuşa mobilă...

— Ce tot vorbeşti? Ia uită-te la cele două braţe care apucă...

— Şi la celelalte două...

— Şi la păpuşa fixă..

— Înăuntru ce-o fi meşterit? Pun rămăşag c-a schimbat conul!

— Numai conul? Şi comenzile... Şi...

— Măi, măi... Să nu-ţi vină să crezi ochilor... Dacă ne-ar fi spus cineva...

— Eu am auzit... am şi văzut una... În uzinele moderne.

— Dar cine le-a făcut?...

— Ei, na... Cum cine?... Oamenii... specialiştii...

— Dar pe asta cine-a făcut-o?

— Cine-a făcut-o?...

— Cum de-a făcut-o?...

— Când a făcut-o?

— L-o fi ajutat Pârvan... Ia spune tu, Ferenţi!

Ferenţi, uimit ca toţi ceilalţi, se bâlbâi:

— Ce să-l ajute?... Când i-a cerut timp pentru revizie, mai că nu l-a dat afară din birou...

— Vas' că singur...

— Nu se poate... Pun capul sub tăietor...

— Păi dacă gândeşti aşa... nici n-ai ce să pierzi... Parcă nu ştii câte-a mai făcut el la strung...

— Asta-i prea, prea...

— O să se-audă în toată ţara!

— În toată ţara!...

— Dac-ai fi făcut-o tu în locul lui...

— Sau tu...

— Şi-o să câştige! Mamă, mamă...

Urmară câteva clipe de tăcere. Muncitorii se uitară din nou unii la alţii, dar cu alte priviri:

— Şi noi... Noi ce facem?

— Da, mă... Poftim strung!... Fără strungar...

— Eşti un pârlit, asta eşti! S-a dus...

— Asta face norme, mă, nu ca noi... Să vezi de-acu' înainte...

— Dac-o fi numai asta...

— Ce i-o fi venit lui nea Sandu? Că până acum nu s-a băgat în treburile noastre...

— Părea om de omenie...

— Ce i-o fi venit? Aşa dintr-o dată să ne nimicească...

— Staţi, că nu-i chiar aşa!

— Dar cum e? Ce te bagi tu?... Tu eşti maistru, îţi

convine. Dar noi...

— O fi vrut iar să-şi bată joc de noi.

— A vrut, n-a vrut, ne-a făcut-o!

— Şi-ncă cum!

— Ca să-l pomenească şi copiii...

— Mă oameni buni, tehnica...

— Ce tehnică?

— Ce l-a apucat?... Mama ei de maşină!... Parcă mi-a prins braţele mele în ea...

— Mă, maşina asta parcă-i un mormânt.

— Pentru slăbănogi...

— Şi tu îi ţii parte lui, Ferenţi? Mă, urangutanul s-a răzbunat pe noi...

— De ce să se răzbune?... Ţi-ai pierdut minţile?... Dacă omul poate...

Ferenţi înţelese că atmosfera se înfierbântă. În clipa aceea îşi aminti că uitase de Pârvan. Alergă într-un suflet spre biroul inginerului şi începu să bată sălbatic în uşă. Pârvan deschise uşa şi scoase capul afară. Ferenţi nu-i mai dădu timp să-l apostrofeze:

— Veniţi iute, domnule inginer! Să vedeţi ce-a făcut Severin... Să...

Pârvan prinse mâna lui Ferenţi, care gesticula:

— Domnule Ferenţi! Îţi atrag atenţia pentru ultima dată!... Ţi-am spus că nu vreau să fiu deranjat!...

— Dar... Severin...

— Şi după toate mai pretinzi că eşti maistru principal!...

Fără să mai adauge vreun cuvânt, Pârvan îi închise uşa în nas. Se aşeză apoi la birou pentru a încremeni în aceeaşi poziţie.

Alexandru Severin simţi la început o anumită stinghereală. Nu ştia cum să se ferească de privirile celorlalţi. Era în biroul lui Singurel. Se discuta despre el, despre maşina lui, despre atitudinea comuniştilor din secţie. Simţea privirile tuturor aţintite asupra lui. Ar fi vrut să fie undeva singur, într-o pădure, să fie primăvară,

sfârşitul primăverii. Să se trântească în iarbă şi să stea aşa ore întregi. Acolo poate ar fi uitat totul. Încet, încet l-ar fi prins cântecele pădurii... Cum ştie să cânte pădurea! E un cântee al foşnetelor, al frunzelor, al păsărilor, al gângăniilor.

Când simţi că e gata să fie năpădit de amintiri, Severin coborî privirile din tavan. Prima figură pe care o văzu fu aceea a lui Costinaş. Tânărul strungar parcă fierbea. Simţindu-se privit, se uită la Severin şi aproape fără să-şi dea seama îi făcu cu ochiul. O clipire ştrengărească, ca un semn de bucurie, de admiraţie şi complicitate. Severin revăzu parcă figura lui Lucian. Era exact gestul pe care l-ar fi făcut băiatul său. Deveni dintr-o dată cât se poate de treaz şi de atent. Şi pentru prima dată nu mai evită priviri străine.

Simţămintele pe care le încercă Severin îi erau cu totul noi şi necunoscute. Era în mijlocul unor oameni care-i trimiteau căldură şi prietenie, care-şi făceau o preocupare din munca lui. Ce s-ar fi făcut el fără aceşti oameni? Dar nu-i simţise dintotdeauna lângă el?... Oare ar fi putut el, fără dânşii, fără conştiinţa că ei există şi-l vor sprijini să-şi ducă planul la îndeplinire? Undeva, în spatele acţiunii sale, era o siguranţă, o siguranţă care-i dădea încrederea şi liniştea. Ei alcătuiau acea siguranţă.

Îl auzea pe Iulieş vorbind despre revoluţia tehnică, despre o nouă conştiinţă muncitorească, despre o nouă morală. Se înfricoşă când îşi dădu seama de preţuirea pe care i-o acorda Iulieş. Cuvintele acestuia i se înfipseră în minte.

— Eu nu vreau să-mi ascund mândria... adică nu pot. Alexandru e un comunist. Noi întotdeauna ne-am dat mâna ca doi comunişti... Nu e de loc mai puţin comunist ca oricare dintre noi. În seara când am văzut prima dată maşina mergând... Parcă a trecut o veşnicie de atunci!... Măi Alexandre, dac-ai şti câte am simţit eu atunci!... Nu numai cu maşina, dar aşteptam mereu să începi tu... Şi tu mă aşteptai pe mine... Şi ne gândeam amândoi la acelaşi

lucru... Adică... a cerut să fie primit în partid... Ca să ne fie bucuria deplină... La drept vorbind, ca să-mi fie bucuria deplină... Da-i totuna... Dac-ar fi să-i auzim autobiografia... toată autobiografia lui e în maşina asta... Şi păsările, şi pădurile, şi amintirile, şi... şi totul. Asta-i!

Costinaş tocmai se pregătea să spună ceva, când din anticameră se auziră zgomote. Uşa se deschise cu violenţă şi Ferenţi pătrunse înăuntru cu toată împotrivirea secretarei.

— E cam bucluc în secţie...

Singurel sări de pe scaun:

— Ce s-a întâmplat?

— Toţi stau în jurul maşinii. Grozav lucru, nea Alexandre!... La început s-au minunat... Acum, nu prea-s în apele lor... Sunt unii mai ai dracului... Da' ce-au holbat şi ei ochii. Ca la o minune... Cum de-ai făcut-o, nea Alexandre?... Fără să spui... Nu ştiu ce-o să iasă...

— Şi Pârvan? întrebă Iulieş.

— El s-a închis de dimineaţă în birou. Nu ştiu ce i s-a întâmplat. Când m-am dus să-i spun despre maşină, m-a dat afară, nici n-a vrut să discute, parcă, parcă... Nu ştiu ce-o fi cu el?... Stă de dimineaţă la birou cu capul în mâini... Parcă i-a murit cineva... Pesemne... Nu ştiu dacă n-o să iasă mare bucluc în secţie...

— Eu, tovarăşe Iulieş, mă duc... Eu... ce să spun?... Mă duc s-o văd... Dacă... Poate mai facem una împreună, nea Alexandre...

Răspunsul lui Severin îi surprinse pe toţi şi mai ales pe Costinaş, care îşi rostise dorinţa ca un regret:

— O să facem, Costinaş... Chiar la tine m-am gândit.

Ca să-şi ascundă emoţia, Costinaş o zbughi pe uşă, cu Valer pe urmele lui. Domnica îi strânse bărbăteşte mâna lui Severin în loc de orice altceva. Răduca întrebă încet:

— Ai schimbat păpuşile?...

Severin n-auzi însă întrebarea lui Răduca. Dar nici acesta n-o mai repetă. Părăsi tăcut biroul.

— Hai, Alexandre! îl îndemnă Iulieş pe Severin.

Şi porniră împreună cu Singurel spre hală.

Muncitorii erau adunaţi în acelaşi loc. Stăteau acolo şi-şi schimbau în continuare părerile. Numai Răduca îşi reluase lucrul la strungul său după ce aruncase o privire asupra maşinii lui Severin.

Văzând maşina, Costinaş începu să ţopăie ca un copil.

— Tu ce te bucuri, mă?

— Unde vezi că mă bucur? Îmi pare rău...

— Aha!...

— Îmi pare rău că n-am făcut-o eu. Dar m-a încredinţat nea Alexandru...

— Straşnic lucru! exclamă Domnica.

— A dat în orbul găinilor! o apostrofă Tonciu.

— Păstrează-ţi vorbele pentru femeiuştile tale!

— I-auzi cucoana! Poate ţi s-a făcut dor de urangutan!

Domnica se îndreptă cumplită spre Căciulă.

— Ce, fă, crezi că mi-i frică? Las-că ştiu eu...

— Nu ţi-i ruşine, mă hahaleră! sări Valer. Ieşi afară!

— Lasă, mă, omul în pace! Ce vrei?... E furios şi el...

— Are şi de ce...

Căciulă o evită pe Domnica. Se duse la maşină înjurându-se că nu i-a luat mai multe piese.

— Sigur că are... Vouă vă convine... după ce-aţi stricat maşinile... Vreţi, pesemne, să vă apucaţi iar de stricat.

Dintr-o dată se făcu linişte. Îl văzură toţi pe Severin şi lângă el pe Iulieş şi pe Singurel.

— Au amuţit, mama lor... şopti Silviu Căciulă.

Toate privirile se aţintiră asupra lui Severin.

Uriaşul nu le evita. Ochii lui mari, albaştri, cuprindeau în ei blândeţe şi sfială. Iulieş descoperi însă în noianul de priviri toată atmosfera care plutea în hală: uimire, admiraţie, frică, invidie.

— Să ne trăieşti, nea Alexandre! se auzi o voce.

— Să ne trăieşti!...

— Să trăieşti şi pentru noi, mormăi un altul. Că noi...

Acesta fu parcă semnalul.

— Ce nu ţi-ai căutat altă uzină Sunt mii în ţara asta...

— Ţi-am făcut noi ceva? Eu, unul, te-am preţuit mereu. Atunci când cu articolul...

— În loc să fiţi mândri că tocmai în uzina noastră...

— Mândru să fii tu şi frate-tău. Eu am copii, mă. Şi sunt strungar.

Valer făcu o greşeală:

— Ăi fi tu strungar, dar muncitor nu eşti!

— Sigur că da... Strungarii trebuiesc scoşi din rândurile muncitorilor.

— Nu vedeţi că are mutră de cioclu?... Mai bine ar căra sicrie cu spinarea lui...

— Las-că ne cară şi fără sicriu.

— Mai bine săpai o groapă în loc să faci maşina.

— Mai uitaţi-vă şi-n sus, nu numai în pământ. Cu maşina asta...

— Îi ţii parte fiindcă te-a scăpat de la moarte... El te-a scăpat, el o să te ducă...

— La o moarte ca asta mă duc alergând... Nu vă daţi seama că înmormântăm ce-a mai rămas în noi de la animale...

— Avea dreptate Căciulă...

— Nici chiar aşa... O fi ea cum o fi, dar cinstea ei e cinste...

— Atunci ce se bagă...

— Da’ ce vrei să fac? Să te las să împroşti în neştire neghiobii?

— Măi, da’ colţoasă mai e! Ţi-am spus eu că dacă intri la sfadă cu ea...

— Dacă vă jeluiţi ca nişte muieri! Mă mir cum nu vă crapă obrazul... Omul deschide o cale nouă, şi voi tot spre rugină trageţi...

— Asta-i prea, prea... Ăi fi tu femeie, dar nici nu conta prea mult pe asta... Noi mai ştim să şi suduim...

— Poftim! Suduie! Crezi c-ai face-o din curaj?... Din frică! Asta-i! Vi-i frică să nu vă înnoiţi... Vi-i frică să ieşiţi din mâl... De ce n-aveţi curajul să recunoaşteţi?...

— Staţi! îndrăzni Severin. De ce vă... de ce... Voi

credeţi... Uite... Eu...

— Se bâlbâie... ha, ha... Ca omul care încearcă să se ascundă...

— Gata! strigă Severin de se cutremură întreaga hală. E adevărat... M-am ascuns... Mi-a fost teamă de voi... Mi-a fost teamă c-o să mă scormoniţi... şi c-o să-mi găsiţi meteahna... La ce bun? Toţi spun că li-e dragă lumea... Şi? Foloseşte la ceva?... Eu am făcut maşina... De asta am făcut-o... Iulieş ştie... M-am gândit la toţi. Şi la tine, şi la tine, şi la dumneata... V-am văzut lucrând la ea... Credeţi că mi-e teamă să recunosc?... Am şi plâns de bucurie când v-am văzut lucrând. Dacă nu mă gândeam la voi, muream fără s-o fac... La urma urmei de ce să nu vă fi spus?... V-am spus... Ca să ştiţi... Şi... treaba voastră.

— Hai la lucru!

— Hai!

Oamenii se duseră tăcuţi la maşini. Pe mulţi vorbele lui Severin îi emoţionaseră. Iulieş simţi acest lucru. Ştia că în sufletele lor se dă o luptă. Sau mai degrabă că a început să se dea lupta. Ştia că lupta va dura... Oamenii vor povesti acasă... Zile întregi vor fi mereu în frământare... în nehotărâre... Aveau nevoie... era nevoie..

— Tovarăşi! strigă el. La sfârşitul schimbului ţinem şedinţă de partid. Şedinţă deschisă.

Muncitorii îl înconjurară cu privirile. Apoi se apucară tăcuţi de lucru. Tăceau. Nu-şi aruncau nici măcar priviri. Era prea mare clocot în sufletele lor.

Auzind vocea lui Iulieş, Pârvan deschise uşa. Iulieş nu intră însă în birou. Îl anunţă pe inginer din pragul uşii:

— Avem o şedinţă de partid deschisă la terminarea schimbului.

— Voi căuta să vin, domnule Iulieş.

Iulieş nu mai zăbovi. Descoperise frământarea inginerului şi consideră că e mai bine să-l lase singur. Pârvan încuie din nou uşa şi se aşeză la birou. Parcă trăsese o cortină între el şi restul fabricii. Şi cu toate

acestea, de dimineaţă, de când sosise în uzină, se gândea fără întrerupere la ceea ce se întâmplase în hală. Auzul său înregistrase, de la primii paşi, o anumită ciudăţenie în zgomotul din hală. Încetinise pasul, îşi încordase auzul şi sezisase punctul care provoca ciudăţenia. În sectorul în care lucra Severin se întâmplase ceva. O maşină nu funcţiona cum trebuie. Ghicise repede că e vorba de maşina lui Severin. Îşi aţintise ochii asupra ei de când se oprise în mijlocul halei. Înainte de a ajunge în dreptul ei crezuse că dezleagă misterul. Severin îşi transformase maşina!... După câţiva paşi îşi schimbase concluzia. Severin îşi transformase radical maşina! Iar când ajunsese în dreptul strungului stabilise concluzia definitivă. Severin construise pe scheletul vechi o nouă maşină. O maşină în întregime automată!

Pârvan trebui să apeleze la toată energia şi stăpânirea sa pentru a-şi putea continua drumul. Presimţea lucruri cumplite şi avea nevoie de o analiză lucidă, crudă. Crezuse întâi că e vorba de un complot. Dar când îşi dădu seama că Ferenţi nu ştie nimic îşi îndepărtă gândul. Severin îşi construise aşadar singur maşina. În complicitate morală cu Iulieş. Zărise braţele metalice de la strungul lui Severin. Erau o copie îndrăzneaţă şi îmbunătăţită a braţelor de metal din cartea pe care i-o împrumutase lui Iulieş. Erau mai degrabă o combinaţie. Severin studiase deci şi alte manuale. Fragmentele inferioare ale braţelor erau concepute după schema unui specialist sovietic înfăţişată într-o lucrare recentă. Studiase deci şi acea lucrare. Întreaga maşină era o strălucită combinaţie tehnică. Pârvan îşi imagină până la ultimul amănunt piesele din interiorul strungului. Cele câteva clipe de observare a funcţionării maşinii îi fuseseră prea destule.

— O ingeniozitate fenomenală pentru un om ca dânsul! se pomeni spunând. De necrezut! Absolut de necrezut!

Recapitula încă o dată toate datele... Manualul. Manualul trata numai problema braţelor. Deci Severin

ajunsese de mult la concepţia maşinii. Revăzu schema păpuşii fixe. Era aidoma cu schema găsită de el într-un manual din 1942. Când îşi reaminti data se înfioră. Severin se gândea de mai bine de zece ani la construcţia maşinii! Era sigur. Dacă maşina ar fi fost de o concepţie mai nouă, Severin ar fi copiat schema unei maşini automate moderne. În felul în care o realizase el, maşina, de o originalitate extraordinară, era compusă din piese şi scheme care indicau, fiecare, o etapă de căutare şi găsire. Pârvan ar fi putut să-i indice evoluţia maşinii în fiecare an. Peste zece ani de zile!... Revizia... Severin îşi începuse revizia maşinii la o dată precisă. Revizia generală. Pârvan îşi imagină cu precizie piesele pe care le confecţionase Severin până atunci. Dezlegă imediat şi enigma scăderii randamentului lui Severin într-o anumită perioadă... În acea perioadă îşi confecţionase piesele... Iar în timpul reviziei generale îşi montase de fapt maşina.

Inginerul nu-şi făcu remuşcări pentru că-l apostrofase pe Ferenţi. Maistru principal! Şi să nu-l observe pe Severin! Şi mai ales să nu-i observe maşina! Credea că-i aduce o noutate!

Pârvan calculă repede în gând şi fixă coeficientul de productivitate a maşinii. Era uluitor. Combinaţia maşinii lui Severin i se părea ideală. Strungarul eliminase orice piedică în calea productivităţii maşinii. Era una din maşinile de mare randament. Îi calculă apoi ceilalţi indici şi descoperi de asemenea dovezi ale ingeniozităţii lui Severin. Consum redus, uzură redusă. Era o maşină economică şi sigură.

Când Iulieş îi anunţă şedinţa, Pârvan îşi închipui că se va discuta despre maşina lui Severin. Până la începerea şedinţei va avea toate datele tehnice gata. Calculul său va fi fără greş. Inginerul mai descoperi un amănunt. Maşina putea fi adaptată la un complex de operaţii... Poate că Severin nu se gândise la acest lucru. În ea se găseau toate elementele unui mic agregat industrial de mare productivitate. Noile calcule îi răpiră mult timp.

Când se uită la ceas, înţelese că şedinţa începuse. Nu era obişnuit cu întârzierile. Nici nu auzise sirena. Se văzu nevoit să recunoască puterea de fascinaţie a maşinii.

Pârvan nu se duse direct la şedinţă. Se abătu întâi pe la maşina lui Severin. Voia să-şi confirme rezultatele. Se despărţi de maşină cu un sentiment de mulţumire. Nu greşise. Calculele i se dovediseră cât se poate de exacte. În înfăţişarea aceea de maşină veche se ascundea o minune a tehnicii... „Un corp superb – gândi Pârvan – îmbrăcat în haine demodate”. Şi-o imagină pe Orhideea într-o pelerină veche, decolorată, roasă. Îl cuprinse un râs nervos. Dar când pătrunse în sala de şedinţe şi-l văzu pe Severin ferindu-se de privirea sa, simţi în tot corpul un şoc electric... Constructorul maşinii era în faţa lui. Un uriaş cu forţă supraomenească, timid, cu priviri blânde, senine. Constructorul maşinii...

Pârvan nu reuşi să se concentreze. Gândul îi era mereu la maşină. Îl auzi pe Iulieş vorbind despre capacitatea proletariatului dezrobit, despre un zbor spre înalt, despre îndrăzneala comunistă, dar toate acestea erau înregistrate în mod mecanic de memoria sa. O combinaţie strălucită, ideală!... Îl văzu pe Costinaş aproape plângând de bucurie, îl auzi vorbind despre viitor, despre comunişti şi despre Severin... O ingeniozitate fenomenală!... O auzi pe Domnica, îl văzu pe Valer, pe Singurel, şi-i reveniră în minte rezultatele calculelor sale cu privire la indicii tehnici ai maşinii. Mai luară şi alţii cuvântul. Pârvan se miră doar că Răduca nu scosese nicio vorbă. Îl descoperi tăcut în mijlocul sălii. Oamenii tăceau şi ascultau. Niciunul nu discuta cu altul. Tăceau şi ascultau.

— Mai vrea să ia cineva cuvântul?

Întrebarea parcă venea din depărtări. Pârvan se îndreptă spre masa prezidiului fără să răspundă la întrebare prin cuvinte. Vorbi exact trei minute, înfăţişă pe scurt, fără nicio introducere, detaliile tehnice ale maşinii şi coeficienţii ştiinţifici. Nu făcu nicio altă remarcă.

În sală se lăsase o tăcere mormântală. Pârvan îşi aţinti

privirile asupra lui Severin:

— Domnule Severin, îmi scot pălăria şi mă înclin în faţa dumitale... Bună ziua!

După care părăsi sala fără să lase în urma lui niciun zgomot.

CAPITOLUL 28

NISTOR ERA ÎNFURIAT. REUŞISE să scape de uzină, de muncitori, de Iulieş. Izbutise, în decursul unei singure şedinţe, nu numai să pătrundă în Comitetul Regional, ci în conducerea comitetului. Nu devenise simplu activist, cum îşi propusese el pentru început, ci un conducător. Cu o funcţie care-i ridica dintr-o dată prestigiul şi făcea să-i crească stima în ochii cetăţenilor. Putea să fie mândru. Câţi dintre membrii Biroului Regional erau cunoscuţi de cetăţeni? Secretarii şi... poate încă unul sau doi. El, însă, ca redactor şef al ziarului, devenea dintr-o dată cunoscut. Dar nu numai atât. Ziarul era într-adevăr o armă, o armă de temut. Ca redactor şef al ziarului va fi nu numai respectat, ci şi temut. Un singur pas, bine calculat şi pregătit, îl transformase într-o personalitate, într-un conducător. Ca şef al secţiei industriale, cum sperase el să ajungă, i s-ar fi deschis drumurile într-o singură direcţie: economică. Poate şi pe linia conducerii de partid. Ar fi reuşit el să se scoată în evidenţă. Cu ajutorul ziarului însă avea deschise în faţă toate drumurile. Putea să provoace o discuţie în orice domeniu, la urma urmei putea să nască din capul lui o problemă care să pară conducerii partidului importantă şi va fi imediat remarcat. Atât îi trebuia, să fie remarcat sus, pe linie de partid. Va mai deschide, o discuţie şi încă una... Bănuia ce se va întâmpla. Când se va ivi un gol undeva într-o muncă de răspundere, cineva va rosti numele său. Trecutul său era curat. Şi va fi numit. Nu-i trecea nicio clipă prin cap gândul de a deveni gazetar.

Numai un om slab putea să gândească astfel. Cu un asemenea mijloc la îndemână să te mulţumeşti să ajungi un gazetar! Era ridicol... chiar un gazetar mare, cunoscut... Tot un *oarecare* ar fi însemnat... El îşi va face din ziar o scară. O scară solidă, sigură. Pentru că fiecare treaptă o va zidi cu mâna lui. Nu se va grăbi. Avea răbdare. Sau mai bine zis îi pătrunsese bine în cap cât de important este să ai răbdare. Se grăbise o singură dată. Cu acţiunea lui Răduca. Şi era gata s-o păţească. Scăpase ca prin minune... Ba nu! Scăpase pentru că luase totuşi măsuri de prevedere. Poate îl ajutase şi norocul. Surprinsese discuţia dintre Valer şi Costinaş şi intervenise destul de abil... Nu lăsase nimic la întâmplare. Nu va trebui să lase nici de acum înainte!

Nistor era totuşi înfuriat. Era înfuriat pentru că simţea o anumită teamă izvorând în el. Sau mai bine zis, renăscându-i o veche teamă. Nu putea să-şi izgonească din minte convorbirea cu Iulieş şi mai ales întrebarea pe care acesta i-o pusese. De ce-i pusese acea întrebare?... Ce urmărise Iulieş? întrebarea n-avea nici în clin, nici în mânecă cu restul discuţiei. Era neaşteptată şi nechemată... Oare simţise ceva Iulieş?... Oare avea vreo bănuială?... Se trădase vreodată faţă de el?... Căută să-şi amintească în trecut... Niciodată nu-i făcuse lui Iulieş vreo mărturisire... Întotdeauna se ferise de el. Descoperise de mult că Iulieş poate deveni singura piedică în realizarea planurilor sale... De aceea se ferise mereu de el şi-şi pregătise fiecare discuţie cu dânsul.

Nistor tresări. Se ridică de pe scaun şi se duse la geam. Afară fulguia. Îşi lipi fruntea de geam. Răceala sticlei îi făcea bine... parcă-i cristaliza gândurile... Poate că aceasta fusese greşeala sa. Se ferise prea mult de Iulieş, şi acesta observase... Orice întrebare a lui Iulieş îi dăduse întotdeauna teama că poate fi o cursă. Şi se apărase de fiecare dată... Aceasta fusese greşeala sa...

Lui Nistor i se făcu teamă. Iulieş era omul care-şi ducea orice gând până la capăt. Nu se oprea niciodată la

jumătatea drumului. Când îi încolţea o idee în cap... Scăpase de uzină, de muncitori, de atâtea griji. Dar nu scăpase de Iulieş... Dacă bătrânul are vreo bănuială?... Nistor îl cunoştea bine. Ştia că chiar dacă ar fi murit, Iulieş tot n-ar fi avut linişte până nu s-ar fi lămurit asupra lui... Era înfricoşător totul. Parcă îl cuprindea o paralizie. Dar n-avea voie să se ascundă după pavăza unor gânduri calde. Trebuie să aibă curajul de a recunoaşte deschis totul. Nu era vorba de viaţa altcuiva, ci de viaţa lui... Simţi că-l cuprinde îndârjirea. Aşa i se întâmpla când întrezărea o primejdie. Va trebui să treacă şi acest hop! Şi îl va trece! Pentru că era singurul pe care-l mai avea în faţă... Poate că părea caraghios. El, *cineva,* să se înspăimânte de acest organizator de partid! El care mâine... Era sigur că mulţi din cei care se rostogoliseră de la mijlocul scărilor ignoraseră tocmai asemenea amănunte. Cu el nu se va întâmpla acest lucru. El va da toată importanţa micii buturugi...

Mai întâi va trebui să-şi verifice presupunerile, să pătrundă gândurile şi intenţiile lui Iulieş. Era sigur că după plecarea sa Iulieş discutase cu Mironescu despre dânsul. Erau prieteni vechi. Pesemne că-şi destăinuiseră unul altuia necazurile. Iulieş vorbise despre dânsul. Şi dacă Iulieş avea vreo bănuială, precis că i-o înfăţişase lui Mironescu. Trebuia să afle prin Mironescu părerea lui Iulieş despre dânsul! Aceasta era singura cale. Va trebui să-l descoasă pe Mironescu. Şi pe urmă... Pe urmă va căuta să-i schimbe lui Iulieş părerea. Dacă nu va reuşi, îl va distruge!

Gândul acesta îi încleştă pumnii. Încă nu ştia cum va proceda. Era însă convins de necesitatea actului. Nu va putea nimeni să-l oprească.

În cameră era cald. Nistor deschise geamul. În zare se profilau munţii albi, împroşcaţi cu pete vinete. Gândul distrugerii îi adusese în minte cealaltă durere... Lucian i-o furase pe Cornelia! El era vinovatul. Dacă n-ar fi apărut el, Cornelia i-ar fi rămas. I-o furase!... Fusese a lui, fusese

primul ei bărbat, dar ăla o pândise şi o înhăţase. Ăla era singurul vinovat. Nu mai putea să-i rostească numele. Îl cuprindea scârba şi furia... Ăla, ăla era singurul vinovat. Ea n-avea nicio vină...

Nistor luă un pumn de zăpadă, cu care-şi acoperi faţa. Firişoare reci, de gheaţă, i se prelingeau pe gât, pe umeri, pe piept. Nici nu le simţea... Cornelia n-avea poate nicio vină... Nu! N-avea nicio vină... Cât de alinătoare i-ar fi fost! Şi câtă nevoie avea de dânsa. Mai ales acum... Dar nu numai nevoie... Să fi ştiut că o găseşte seara acasă, că ar putea s-o privească, şi dacă ea l-ar fi mângâiat... Un singur deget să-şi fi trecut pe fruntea lui, sau numai să-i fi auzit răsuflarea... nu l-ar mai fi putut opri nimic în lume... Sau numai s-o ştie a lui, fără s-o atingă, fără s-o privească... Să stea undeva în altă parte... dar să fie a lui... Avea şi el dreptul la fericire... Nu! Nu putea fără ea. O va readuce! O va chema din nou!... Azi nu mai este un oarecare... Îi va da toată gazeta pe mâna ei... Împreună... Ce i-ar mai putea opri?... Cornelia îl va înţelege... Va trebui să-l înţeleagă... Îi va spune cum îl priveşte lumea, cât respect are în jurul său, câtă putere şi voinţă are în pieptul său.

Ajunsese puternic. Ajunsese temut. Avea nevoie de Cornelia. Avea nevoie de ea ca de aer. Fără ea, fără gândul că va fi cândva a lui, s-ar sufoca. O va chema din nou! Îi va spune totul. O va convinge. Avea şi el dreptul la fericire!... Cornelia va veni! Va trebui să vină!... Dacă nu va veni, îl va distruge pe ăla. Şi până la urmă tot va veni!

Nistor închise geamul. Parcă se mai calmase. Sosise timpul să plece la redacţie. Va fi prezentat redacţiei. Va lua munca în primire. Întâi va vorbi cu Mironescu... Nu trebuie să lase nimic la întâmplare. Ciotul mic din faţa lui trebuie înlăturat... Apoi va sta de vorbă cu Cornelia...

Coriolan Turturică se plimba nervos prin birou. Nu era în apele sale. După tot ce se întâmplase mai primise şi scrisoarea prin care Cornelia îşi anunţa demisia. O citise

de trei ori. O citise cu strădania omului care vrea să găsească un indiciu. Scrisoarea era totuşi foarte simplă. Pentru a se putea dedica studiilor, Cornelia Cernat se vedea nevoită să-şi înainteze demisia. Coriolan Turturică nu era mulţumit de această explicaţie. Ar fi vrut să stea de vorbă cu Cornelia şi să afle adevăratul motiv al demisiei. Tânăra se îndrăgostise prea mult de gazetărie pentru ca să renunţe dintr-o dată la ea. Povestea cu studiile i se părea copilăroasă. Altul era motivul...

Bătrânul secretar de redacţie se obişnuise într-atât cu Cornelia, cu prezenţa ei în redacţie, că nu se putea împăca de loc cu gândul despărţirii. Dacă ar vorbi cu Cornelia, poate ar convinge-o să rămână în continuare în redacţie. Schimbarea redactorului şef nu putea s-o îndemne la un asemenea gest. Dacă măcar ar fi venit ea cu scrisoarea... Dar se pomenise cu plicul pe birou, căzut parcă din tavan.

Frământat de gânduri, uitase să mai tragă din lulea. Şi i se întâmpla extrem de rar să i se stingă luleaua, deşi anunţa lucrul acesta de cel puţin zece ori pe zi. Îşi aprinse din nou pipa şi de la primul fum înţelese că poate afla imediat motivul demisiei. Lucian trebuia să ştie. În mod sigur el fusese acela care pusese plicul pe masă. Telefonă după Lucian, îl găsi şi-l rugă să vină în biroul său.

— Bravo! îl întâmpină Coriolan. Să nu-mi spui un cuvânt... fuf... Îmi pui plicul pe masă... fuf... atunci când eu nu sunt în birou... fuf... şi o ştergi... fuf... Bravo!

— Iartă-mă, nea Coriolan. Trebuia să termin un articol...

— Aha... păi mai întâi termină-l... fuf... şi pe urmă te rog să-mi faci o vizită... fuf...

— L-am terminat. Şi până la începerea şedinţei... Mi se pare că nu mai avem timp.

— Lasă să ne cheme... fuf... Nu sunt chiar atât de grăbiţi... fuf... Ia spune, Lucian, de ce s-au grăbit să-l schimbe pe şeful?...

Coriolan se duse la uşă, o deschise şi privi pe coridor. Nu era nimeni.

— Să nu ne-audă cineva... fuf... Ştii, eu nu vreau să mă bag... Treaba lor... fuf... Eu îmi fac meseria mea de patruzeci de ani... fuf... dar om mai cumsecade ca şeful n-am întâlnit... fuf. Şi, slavă domnului, de şefi n-am dus niciodată lipsă... fuf... fuf... fuf...

— E o hotărâre a Comitetului Regional!... O *hotărâre,* nea Coriolan.

Coriolan nu mai insistă, dar nu se putu reţine şi-l întrebă pe Lucian:

— Şi şeful?... El unde-o să lucreze... fuf...

— Va hotărî Comitetul Regional. De fapt e o hotărâre mai veche. Dinainte de şedinţă, dinainte de a apărea articolul.

Coriolan înţelese după răspunsurile reci ale lui Lucian că nici acesta nu e în apele lui. Îl privi mai atent şi-l văzu tras la faţă şi îngândurat.

— Aş fi vrut să te întreb ceva... fuf... îndrăzni totuşi bătrânul. Dar dacă n-ai vreme... fuf... sau dacă n-ai chef... fuf... să lăsăm pe altădată... Când omul are alte gânduri... fuf...

— Spune, nea Coriolan! Până ne cheamă...

— Tu trebuie să ştii, Lucian... fuf... fuf... fuf... ce e cu Cornelia... fuf... Eu nu înţeleg de ce-şi dă demisia... fuf... Bătrânii sunt curioşi... fuf... şi eu la Cornelia ţiu mult... fuf... fuf... fuf... şi dacă ea n-a venit... poate-mi spui tu... fuf... de ce pleacă?... Tu trebuie să ştii... fuf... fuf... fuf...

Lucian nu ştia ce să-i răspundă lui Turturică. Pentru că nici faţă de el Cornelia nu-şi motivase demisia. Îl anunţase simplu şi văzând uimirea lui îl rugase să n-o întrebe de ce demisionează. Lucian nu consimţise la început. Insistase să-i destăinuiască adevărata cauză. Îi ceruse Corneliei să renunţe la jocuri copilăreşti în asemenea situaţii. Cornelia se posomorâse. Venise apoi în faţa lui şi-i spusese:

„Iartă-mă, Lucian. N-am ştiut c-ai renunţat la jocuri... deşi nu e vorba de un joc sau de o copilărie. E ultima dată când te mai rog să nu mă întrebi ceva şi să-mi primeşti

fără împotrivire hotărârile. Te rog să accepţi... pentru a nu mă obliga să nu-ţi răspund...”

Lucian acceptase. Ghicise din vorbele ei că nu va răspunde şi voise să evite o situaţie penibilă.

„Şi te mai rog ceva, Lucian... Să nu te mai gândeşti la acest lucru... şi să nu-ţi faci o preocupare din el... Şi dacă da... vreau să-ţi destăinui, o dorinţă... Ştii, eu am certitudinea că în viaţă mi se va împlini o singură dorinţă... Una singură din atâtea care mă îmbogăţesc... Una singură, Lucian... Am optat de mult pentru ea... Astăzi vreau să ţi-o mărturisesc...”

Coriolan Turturică îl văzu pe Lucian închizând ochii şi oprindu-şi răsuflarea:

— Nu ştiu nici eu, nea Coriolan... Nu ştiu... Nici nu vreau să ştiu... Dar... ştiu că ne iubeşti pe amândoi... Şi Cornelia ştie...

Coriolan se feri cu un gest copilăresc. Lucian coborî privirile în jos şi şopti:

— Ne căsătorim...

Bătrânul se înecă în fumul pipei. Începu să tuşească şi să-şi şteargă ochii. Altă felicitare nu-i adresă lui Lucian.

Când Gorga îi anunţă să vină la şedinţă, îi găsi pe amândoi tăcuţi şi îngânduraţi.

— Începe, nea Coriolan! Au sosit amândoi. Au şi intrat în sală...

În mica sală de festivităţi a redacţiei era adunat tot personalul gazetei. Oamenii aşteptau curioşi evenimentul. Voiau să-l vadă pe Nistor şi mai ales voiau să-l vadă pe Mironescu. Spre surprinderea tuturor, evenimentul nu avu niciun caracter festiv. O simplă predare şi preluare de muncă. Mironescu îl prezentă redacţiei pe Mihail Nistor, adăugând câteva cuvinte despre viaţa şi activitatea sa. Nistor însăşi îl rugase să nu insiste asupra lui. În încheiere, Mironescu făcu apel la întreaga redacţie să-şi facă pe deplin datoria şi să nu precupeţească niciun efort în îndeplinirea sarcinilor date de partid. Nici Nistor nu spuse prea multe cuvinte. Declară doar că-şi dă seama de

greutatea noii sarcini, dar cu ajutorul întregii redacţii e convins că va face faţă. Aceasta cu atât mai mult cu cât găseşte o redacţie bine pregătită şi organizată, rod al muncii fără preget a fostului redactor şef, căruia partidul îi propusese mai de mult o altă sarcină de răspundere.

Ultimele cuvinte ale lui Nistor schimbară atmosfera şedinţei. Recunoaşterea meritelor lui Mironescu în faţa întregii redacţii, în momentul plecării sale, stârniră bucurie în şedinţă. Când totul părea terminat, cei adunaţi avură surpriza să-l vadă pe Coriolan ridicându-se şi pregătindu-se să vorbească. Erau surprinşi toţi, pentru că bătrânul secretar de redacţie se ferea ca dracul de tămâie să vorbească despre altceva în şedinţă decât despre planul gazetei şi despre situaţia materialelor.

— Eu... ca... fuf... cel mai bătrân de aici... fuf... simt datoria... fuf... adică... fuf... Îi mulţumesc tovarăşului Mironescu... fuf... din toată inima... pentru... fuf... pentru... pentru că, n-am întâlnit în cei patruzeci de ani de muncă la ziar un om care să merite mai multă stimă şi mai multă dragoste... fuf... fuf... fuf...

Oamenii îi mulţumiră cu privirile, dar Coriolan, preocupat să-şi aprindă luleaua care se stinsese a doua oară în acea dimineaţă, ceea ce era un lucru cu totul şi cu totul neobişnuit, nu-l observă.

Auzindu-l pe Coriolan, Gorga, care-l cunoştea cel mai bine din redacţie pe noul redactor şef, se crezu obligat să declare în numele tuturor că redacţia îşi va face datoria răspunzând fără şovăială acţiunilor partidului. Îi ură bun venit lui Nistor şi-l asigură de sprijinul redacţiei în noua sarcină pe care i-o încredinţase partidul.

Şedinţa se terminase. Oamenii se îndreptară în tăcere spre birouri.

Imediat după terminarea şedinţei, Nistor îl rugă pe Mironescu să mai zăbovească puţin la dânsul pentru a-i mai da unele lămuriri şi explicaţii cu privire la munca redacţiei. Îl văzuse pe Mironescu emoţionat şi se gândi că

era momentul cel mai bun pentru a-l descoase.

Mironescu acceptă bucuros. Simţea şi el nevoia să-şi mai prelungească, măcar cu o jumătate de oră, prezenţa în redacţie. Parcă nu-i venea să coboare imediat scările, pe care cine ştie dacă le va mai urca vreodată în calitate de gazetar. Un timp, cât de scurt, petrecut în redacţie, va avea darul să-l liniştească. Era sigur de aceasta. Se aşează în fotoliul în care îşi invita de obicei vizitatorii şi pentru a-şi ascunde emoţia îşi aprinse o ţigară.

Nistor nu se aşează la birou. Simulase că vrea să se aşeze, aşteptând ca Mironescu să-i înregistreze gestul. Prefăcându-se jenat, luă loc pe fotoliul din faţa lui Mironescu.

— Nici n-am intrat bine în redacţie – începu să i se destăinuie Nistor lui Mironescu – şi simt cum mă cuprinde teama.

— Aşa-i de câte ori începi un lucru nou... Am trecut deseori prin asemenea momente... Deşi cele de despărţire sunt şi mai grele.

— Adevărat – oftă Nistor, care de-abia aşteptase ca Mironescu să vorbească despre despărţire – sunt mult mai grele... Dar poate şi noi suntem nişte sentimentali, încercă să se răzvrătească Nistor. Ultimul drum... M-am dus cu ochii închişi, departe, în fundul curţii... Şi mi s-a părut ciudat, când am deschis ochii, că nu mai văd în faţa mea acelaşi loc... Mă ascundeam acolo, în vremea uceniciei... Mi-era ruşine să mă vadă ceilalţi mâncând pâine goală... Parcă era vina mea... Am revăzut toate locurile vechi... A fost greu...

Mironescu aproape că-şi uitase propria emoţie. Poate că Iulieş greşise cu privire la Nistor. Poate că Iulieş se purtase în aşa fel cu Nistor, încât acesta se îndepărtase de el, crezându-se suspectat. Îi venea greu să accepte aceste gânduri. Ştia câtă grijă are Iulieş faţă de oameni. Dar pentru un om sensibil, un gest, fie el şi neînsemnat, poate impresiona într-un fel sau altul.

— N-am crezut niciodată că mă voi despărţi de uzină –

continuă Nistor. Mă obişnuisem cu uzina. Mă simţeam mai bine decât acasă... O vedeam cu ochii mei cum creşte, şi când mă gândeam uneori că şi umărul meu... De ce să mă ascund? Eram mândru.

— Totuşi nu-ţi puteai închipui că vei rămâne toată viaţa director – interveni Mironescu, spre a repeta sub o altă formă întrebarea lui Iulieş.

Nistor părea că se codeşte. De fapt aici voise să ajungă. Să-l audă pe Mironescu vorbind cu gândurile lui Iulieş. Va face în aşa fel, încât acesta să-şi depene gândurile până la capăt.

— Ştiu... M-am gândit la asta... M-am gândit mult. Voiam să-mi găsesc un rost în uzină... Funcţia de director... Când am fost trimis la şcoala specială de şase luni, în Bucureşti... când m-am ciocnit prima dată de problemele tehnicii... atunci mi s-a năzărit ideea... Şi nu ştiu dacă n-o să mă întorc la ea... De-abia am aşteptat revenirea directorului... Îmi pusesem în gând să mă fac inginer...

Se opri singur uimit de curajul cu care vorbise. Nu-i trecuse niciodată prin cap gândul să se facă inginer. Dar îşi pregătise acest răspuns pentru Iulieş.

— Aş fi încercat mai de mult, dar mi-a fost teamă. Ceva m-a ţinut mereu locului... Nici n-am avut curajul să-i mărturisesc lui... tovarăşului Iulieş...

— De ce nu i-ai spus?

— Şi-ar fi închipuit poate că n-o să fiu în stare... Şi el nu-i omul care să se ascundă...

Mironescu zâmbi:

— Ciudate păreri!... Te înşeli, tovarăşe Nistor... Iulieş crede, dimpotrivă, că ai ambiţie şi hotărâre în realizarea gândurilor dumitale... Că nimeni nu-ţi poate clinti o hotărâre... Principalul e scopul ambiţiei, al hotărârii. Pentru că sunt unii care nu se gândesc decât la parvenirea lor. Şi aceştia folosesc totul pentru dânşii... Unii izbutesc să se strecoare şi în partid şi-şi fac mendrele la adăpostul partidului...

— Mă gândesc dacă avem şi la noi în redacţie asemenea elemente, devie brusc discuţia Nistor.

De fapt nu-l mai interesa nimic. Aflase totul. Iulieş îl simţise. Trebuia să facă totul pentru a-i spulbera lui Iulieş bănuiala. Îşi va face un plan de bătaie în această direcţie... Dacă va fi nevoie, într-o şedinţă a Comitetului Regional la care va participa şi Iulieş va da a înţelege că vrea să se întoarcă în uzină fără să-l intereseze funcţia.

Mironescu chibzui câtva timp până să răspundă la întrebare:

— Carierişti în redacţie?... E foarte dificil să califici astfel un om... E o răspundere, tovarăşe Nistor.

— Mi-am închipuit că poate...

— Anumite manifestări de acest gen s-au ivit... Poate la Ilie Cosmuş... Dar dacă ne gândim că e vorba de cinstea unui om... Nu putem trage uşor concluzia... În cazurile acestea trebuie atenţie şi aşteptare... Şi bineînţeles vigilenţă.

Nistor avu impresia că aceleaşi cuvinte se spuseseră şi cu privire la el. Nu se ajunsese la o concluzie. Iulieş formulase numai o părere... Atenţie, aşteptare, vigilenţă!... Era în gardă. Dar de astă dată se va apăra fără să dea a înţelege că se apără.

— Ai dreptate, tovarăşe Mironescu... E foarte greu să-ţi iei o asemenea răspundere... Dar nici nu poţi fugi de o altă răspundere... de răspunderea faţă de partid de a demasca asemenea elemente!

Mironescu tresări. Se uită la Nistor de parcă atunci l-ar fi văzut pentru prima dată. Omul din faţa lui ori era un actor de geniu, ori un comunist profund cinstit. În altă categorie nu-l putea încadra. Cu acest dubiu părăsi Mironescu redacţia, după ce răspunse la câteva întrebări de natură strict profesională pe care i le pusese Nistor.

Coriolan Turturică îi prezentă lui Nistor lista membrilor redacţiei pe care acesta i-o ceruse. Nistor depuse lista într-un sertar al biroului fără să-şi arunce ochii pe ea.

— Mulţumesc, tovarăşe Turturică. După părerea

dumitale cine e responsabil de apariţia articolului cu pricina? Articolul lui Vaşani...

Secretarul de redacţie evită să răspundă. Era în curs o anchetă a organizaţiei de bază din redacţie..

— Încă nu s-a ajuns la o concluzie sigură... fuf... E o anchetă... fuf...

— Dar dumneata ce crezi? Nu se poate să nu-ţi fi făcut o părere...

— Eu... fuf... Eu... fuf... Articolul a fost predat de secţia culturală... fuf... fuf... fuf...

— Cine e şeful secţiei culturale?

— Era plecat în delegaţie... fuf... se feri Coriolan.

— Am întrebat cine e şeful secţiei culturale, tovarăşe secretar de redacţie!

— Lucian Severin... fuf...

— Te rog să-l trimiţi la mine. Imediat!

Coriolan ajunsese la uşă când Nistor îl opri cu o altă întrebare, crezând că o va descoperi pe Cornelia.

— Şi adjunctul lui cine e?

Secretarul de redacţie se întoarse şi veni spre biroul lui Nistor.

— Adjunctul lui... fuf... El a dat drumul materialului... fuf... El l-a adus la secretariat... fuf... Cosmuş... fuf... fuf... fuf...

— Ilie Cosmuş?

— Îl cunoaşteţi?... fuf... Ilie Cosmuş...

— Te rog să mi-l trimiţi mai întâi pe el!

— Imediat, tovarăşe redactor şef... fuf... fuf... fuf...

Coriolan părăsi încăperea cu paşi sprinteni.

Din clipa când Cosmuş pătrunse pe uşă, Nistor înţelese cu ce fel de om are de a face. Cosmuş rămăsese cu mâna pe clanţă, înspăimântat, neştiind ce să facă. Pentru a-şi definitiva părerea, Nistor mai făcu o încercare cu el. Îl chemă în faţa lui fără să-l poftească însă să ia loc pe fotoliu. Cosmuş rămase în picioare, cu braţele atârnându-i fără vlagă de-a lungul trupului.

— Dumneata ai dat drumul articolului?

Cosmuş îşi adăugă un nou val de paloare pe faţă.

— Eu... eu – bâigui el – eu am spus... Vasani mi-a spus că l-a văzut tovarăsul Lusian... Eu, eu am văzut pe articol semnătura lui Lusian... a tovarăsului Lusian... Poate că...

— Ai citit sau nu materialul?

— Eu., stisi... dacă-l siteste seful... noi nu mai sitim... Am crezut...

— Ce-ai crezut? Asta-i răspunderea dumitale de redactor?... Ai văzut sau nu semnătura... pe articol?

— Da!

— Să dai imediat o declaraţie!

— Am dat... am dat pentru anchetă...

— Era semnătura lui...?

— Pot să zur... Se, n-o cunosc?... Numai dacă n-o fi imitat-o Vasani... Stisi, ăla s-a dat bine pe lângă Lusian şi suze banii redacsiei pe nimic... Stisi dumneavoastră cât câstiga el pe lună cu resenziile şi notele lui?... O sumedenie de bani... Salariul meu e un fleac... Eu i-am spus mereu lui Lusian că Vasani nu e sinstit...

— Ai declarat asta la anchetă?...

— Nu, stisi...

— De ce?...

— Stisi... Nu erau martori... l-am spus între patru ochi... Si dacă neagă n-o să mă creadă pe mine... Dumneavoastră pot să vă spun... dar vă rog...

Nistor era pe deplin edificat asupra omului din faţa lui. Îi indică scurt cu mâna să se aşeze în fotoliu. Era o zdreanţă care voia să parvină, un mincinos, un laş, cu gândul numai la bani. Avea nevoie însă de oameni care să-i ştie de frică şi să-l asculte. Din Cosmuş putea să-şi facă preş la picioare.

— Dumneata te pricepi la articole?...

— Eu?... Lucrez în redacsie de sinsi ani... Am scris un articol despre expozisia elevilor din şcolile medii metalurzise care-a luat nota zese... Dar am fost sancsionat de tovarăsul Mironescu si n-am mai primit acord...

— Eşti în stare să conduci secţia culturală, sau trebuie să aducem pe altcineva din afară?...

Cosmuş sări în picioare:

— Tovarăse redactor sef! Vă zur... Se, credesi că numai Lusian poate... Să vedesi se-o să fac. Dacă nu fac din ea secsie fruntase pe redacsie... Mă angazez solemn în fasa dumneavoastră...

— Bine! Voi discuta la Comitetul Regional... Deocamdată să revenim la... redactor. Îţi interzic însă să scoţi vreun cuvânt cu privire la cele discutate aici! Bagă de seamă! E secret de partid!

— Stiu... înseleg... N-avesi nisi o grizâ, tovarăse redactor sef...

— El susţine că n-a semnat, că n-a citit articolul. Dovedeşte asta cu martori. În ziua când Vaşani a adus articolul, a plecat cu Mironescu la ţară. Pe cine să cred?...

— Eu, tovarăse redactor sef, am văzut semnătura lui... Ştiu eu dacă nu Vasani... În orise caz, Vasani mi-a spus cu gura lui că a scris articolul după indicasiile lui Lusian... că l-au discutat o noapte întreagă... Mi se pare că a spus că l-a si sitit. Nu stiu sigur.

— Comitetul Regional cere să limpezim imediat cazul. Să aflăm adevăratul vinovat.

— Poate că Vasani... Dacă a imitat semnătura?... Sau dacă Lusian i-a sitit articolul?... Vasani scrie direct la masină... Poate că...

— Unde-i Vaşani?

— Nu vrea să răspundă... Dar cred că e acasă...

— Du-te la Vaşani şi cere-i o declaraţie în legătură cu articolul! Bagă de seamă însă că de această declaraţie depinde soarta dumitale... şi a *redactorului...*

— Mă duc imediat, tovarăse redactor sef. În zumătate de oră vă aduc declarasia.

— Stai o clipă!... Pe tovarăşa Cornelia Cernat o cunoşti?

— Pe Cornelia?... N-o cunosc bine... dar...

— Poţi să spui!

— E cam curvulisă... Stisi... e metresa lui Lusian...

Toată ziua se...

Nistor nu se mai putu stăpâni:

— Ieşi afară!

Cosmuş rămase cu gura căscată. Frica îl paralizează. De-abia reuşi să bâlbâie:

— Si... şi... Să mai aduc declarasia?...

— Fără ea nici să nu mai vii la redacţie, se calmă Nistor.

Cosmuş părăsi biroul înfricoşat. Dar când ajunse în anticameră, îşi îndreptă statura şi se uită la secretară de sus. Peste jumătate de oră va avea în buzunar hârtia care-l va numi şef de secţie.

Cosmuş goni cu atâta îndârjire prin zăpadă, încât cu tot gerul îşi simţi spatele asudat. Ajuns la locuinţa lui Vaşani sună nervos de câteva ori. În deschizătura uşii apăru însă o figură necunoscută, care-l măsură din cap până în picioare.

— Pe cine cauţi dumneata? întrebă Muscel.

— Pe Dan Vasani. Nu stă aisi?

— Ba da! Dar nu ştiu dacă-i acasă. Cine-l caută?

— Cosmus... Ilie Cosmus de la ziar... Spunesi-i că-i foarte important.

Muscel închise uşa, dar reveni după câteva clipe:

— Nu-i acasă! Bună ziua!

— Stasi, vă rog! se opuse Cosmuş. Stasi o clipă!

Muscel trânti însă uşa cu putere.

Cosmuş nu se dădu bătut. Sună din nou, precipitat, de câteva ori. Uşa însă nu se deschise. Sună din nou, prelung, aproape un minut... Muscel apăru înfuriat în deschizătura uşii:

— Eşti nebun, domnule?... Ăi fi dumneata de la ziar, dar te bag în mă-ta! Ce tulburi liniştea cetăţenilor?

— Ascultă, domnule, se indignă Cosmuş la rândul său. Dacă mai scosi o insultă te dau în zudecată. Se crezi dumneata?...

— Cred că eşti un moron, şi dacă nu ştii ce înseamnă

cuvântul, ţi-l traduc eu. Un cretin puţin avansat.

— Bine! O să vezi dumneata... Nisi nu stii cu sine ai de-a fase... O să vezi... Eu te-am rugat să-mi spui unde-i Dan Vasani...

— E în parc, cu Maria Tereza. În faţa statuii lui Gribouille... Bună ziua...

Ajuns în stradă şi văzându-l pe Muscel râzând, Cosmuş îi aruncă din mers:

— Află, domnule, că te bag si eu în măiculisa mamei tale... Boule!

La colţul străzii însă se opri. Nu ştia ce să facă. Nu ştia încotro s-o apuce. Poate că Vaşani o fi în parc... Îl întâlnise deseori plimbându-se. Neavând altceva de făcut, Cosmuş cutreieră parcul în căutarea lui Vaşani. În tot parcul nu întâlni însă decât o singură fiinţă. Pe Balasan. Mergea alene prin zăpada până la genunchi, privindu-şi parcă vârfurile pantofilor. Cosmuş se apropie de el, îl salută, îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă:

— Domnule profesor, scuzasi-mă, dumneavoastră îl cunoastesi pe Dan Vasani? Mi se pare că v-a fost student...

Balasan se uită surprins la Cosmuş:

— Cine eşti dumneata?...

— Seful secsiei culturale a ziarului rezional... Ilie Cosmus...

— Cum ai putut să publici, domnule, o asemenea porcărie!?... Hm... Ascunde-ţi, domnule, figura. Pune-ţi o mască... Ţi se vede toată inteligenţa şi tot caracterul...

Cosmuş rămase cu picioarele desfăcute, înfipte în zăpadă, ca o sperietoare:

— Crusiulisa măiculisi mamei tale, înjură dânsul pe soptite, când Balasan nu-l mai putea auzi. Ia uită-te sine si-a găsit să mă insulte! Las-că-si arăt eu!

Şi se îndreptă din nou, alergând, spre locuinţa lui Vaşani cu gândul să spargă uşa dacă va fi nevoie. Dar când ajunse în faţa uşii, îl cuprinse frica. Urcă scările cu teamă, sună rapid de câteva ori, apoi coborî în goană,

oprindu-se în stradă. Văzu uşa deschizându-se şi zări capul lui Vaşani. Acesta, observându-l la rândul său pe Cosmuş, închise uşa cu atâta grabă, încât era să-şi prindă vârful nasului.

Cosmuş făcu apel la tot curajul său şi urcă încă o dată scările. Sună din nou. Apăru Muscel. Nu-l mai lăsă să-şi termine înjurătura:

— E vorba de o colaborare urgentă...

— Ţi-am spus eu! se auzi vocea lui Vaşani. Dă-i drumul!

Îl găsi pe Vaşani tolănit într-un fotoliu şi fumând din pipă:

— De ce n-ai spus asta de la început?

Cosmuş încă se uita cu teamă la Muscel. Dacă şi-au pus amândoi în gând să-l bată?

— Te pomeneşti că ţi-e frică de slăbănogul ăsta? râse Vaşani. Ăsta nici nu ştie să închidă pumnul. În toată viaţa lui numai a luat palme, fără să dea una îndărăt... Ai găsit statuia lui Gribouille?... Ha, ha, ha.

— Desi erai acasă?... se trezi Cosmuş.

— Dar unde voiai să fiu?... Nu ţi-am pierdut niciun cuvânt, nici înjurătura de la urmă pentru care meriţi toate felicitările... Ha, ha, ha... A rămas, boul, cu gura căscată aproape un minut. Ia zi-i. Dar zi-i repede, că mă grăbesc... Ce colaborare vrei?

— Stii... de fapt nu-i vorba de colaborare...

— Atunci ce cauţi aici?...

— Stai, nu te grăbi... Pe urmă posi să colaborezi cât vrei... Aranzăm noi... M-am şi gândit pe drum... Putem să fasem treabă bună amândoi...

— Ţi-am spus că n-am timp. Vrei chiar să te dau afară?... Ce tot spui poveşti?...

— Zău că nu-s povesti... Să-mi dai o declarasie că Lusian si-a văzut articolul... că şi-a dat indicasii si si l-a sitit...

Vaşani sări din fotoliu şi se opri în faţa lui Cosmuş:

— Eşti nebun?...

— De se?... Nu mi-ai spus tu că Lusian si-a dat indicasii

si-ai discutat o noapte întreagă cu el despre articol?... Poate că si l-a sitit... Stiii, se fase o anchetă şi vrea să-l dărâme... Pe mine mau numit şeful secsiei culturale în locul lui. Pe cuvântul meu...

— Atunci se schimbă socoteala, domnule Cosmuş.

— Stii... pe urmă fasem împreună materialele culturale... dar nu se mai prind din aselea... Si eu nu vreau să-mi pierd scaunul... Scrii cum spun eu...

Vaşani îşi frecă mâinile. Era într-o criză cumplită. Se gândise chiar să se angajeze undeva cu orar fix.

— Nicio grijă, nene Cosmuş. Nu-mi mai risc eu pâinea de astă dată. Facem totul ca la carte.

— Şi principiile tale? interveni Muscel.

— N-am principii din principiu – zâmbi Vaşani.

— E cu barbă, mă. Şi eşti ultima lepădătură... Mai rău decât ăsta...

— Te rog, domnule... se înfipse Cosmuş.

— Nu-ţi fie teamă, nene Cosmuş. Ăsta nu scoate niciun cuvânt. Eu îi dau de mâncare. E un ratat care-şi dă aere de cinic. E mai sigur decât mine... Ce trebuie să scriu?

— Păi scrie si tu că Lusian si-a dat indicasii... spune c-ai discutat cu el, o noapte întreagă... si că si-a văzut articolul în prima formă...

— La maşină?...

— Păi tu nu scrii direct la masină?...

— Nu, mă, declaraţia s-o scriu la maşină?...

— Nu, nu. S-o scrii cu mâna şi să semnezi dessifrabil... Dar să ştii că în gazetă nu posi să semnezi... Trebuie să găsim un pseudonim...

— Găsim noi... Dan Viasiliu... Unele le poţi semna tu. Numai să nu mă tragi pe sfoară... la plată...

— Cum îsi închipui?... Hai, scrie!

Vaşani se aşează la masă şi scrise declaraţia, repetând cuvintele lui Cosmuş. Semnă citeţ, adăugă data şi introduse hârtia într-un plic:

— Bagă de seamă, nene Cosmuş. Noi am fost doi... Dacă nu-ţi respecţi promisiunea...

— Esti nebun cum să n-o respect?... Se, crezi că eu n-am nevoie de tine?... Acu' trebuie să fug. Mă asteaptă noul redactor sef cu declarasia... Mamă, se-am întârziat... Dar e groszav. Groszav!

Nistor îl aştepta într-adevăr nerăbdător pe Cosmuş. Avea nevoie de declaraţia lui Vaşani, deşi Comitetul Regional hotărâse sancţiunea care urma să i se aplice lui Lucian şi ştia că-i va fi aproape cu neputinţă să influenţeze hotărârea comitetului. Declaraţia aceea îl punea pe Lucian la cheremul său. Cu ajutorul ei va putea să demonstreze, când va crede el că-i momentul potrivit, sau va încerca să demonstreze că Lucian nu e vinovat numai de lipsă de vigilenţă şi de proastă organizare a muncit. Ci de o atitudine mult mai gravă. Conştientă. Cu declaraţia în buzunar va vorbi altfel cu Lucian, îl va putea lovi fără nicio teamă. Şi după ce-l va înfricoşa, o va chema pe dânsa...

Cosmuş intră în birou gâfâind. Era leoarcă de sudoare. Îi întinse plicul lui Nistor şi aşteptă. Acesta desfăcu plicul, citi declaraţia şi dădu semnificativ din cap:

— Va să zică problema s-a lămurit... Îmi închipuiam eu!... Bine! Începând de mâine răspunzi de activitatea secţiei culturale... Eu însă nu admit porcării în ziar. La prima greşeală te scot din redacţie şi te pun în discuţia organizaţiei! Să-ţi intre bine în cap!

Cosmuş simţi din plin tonul superior, jignitor şi dispreţuitor al lui Nistor. Mironescu se purta altfel cu dânsul. Dar era în schimb şef de secţie şi membru în colegiul de redacţie. Îşi va tipări cărţi de vizită...

— Trimite-l la mine pe... Imediat!

— Pe tovarăşul Lusian Severin?

— Imediat!

Cosmuş ieşi. Nistor rămase câteva clipe singur... Îl va îngenunchea de la început. Nu risca nimic. La orice plângere a lui va scoate din buzunar declaraţia. Oricine, chiar Iulieş, în faţa unei asemenea declaraţii nu-i va

infirma purtarea şi-i va da dreptate.

Lucian pătrunse calm în birou. Nistor îl invită cu o mişcare a capului. Lucian se opri în faţa biroului, aşteptând ca Nistor să-i întindă mâna. Nistor nu făcu însă niciun gest.

— M-aţi chemat?... se hotărî Lucian să spargă tăcerea.

— Avem de discutat lucruri grave. Extrem de grave.

Lucian se aşeză liniştit în fotoliu. Gestul său îl enervă pe Nistor. Ar fi vrut să-l aibă tot timpul în faţa sa drept şi nemişcat.

— S-ar părea totuşi că nu eşti conştient de situaţia în care te afli.

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi! se miră Lucian. Vă rog să explicaţi...

— Explicaţii aştept eu de la dumneata!

— În ce problemă? Dacă vă referiţi la articol, sunteţi, cred, informat că are loc o anchetă de partid... Când se vor stabili concluziile...

— Concluziile sunt stabilite şi te indică pe dumneata ca vinovat conştient.

Lucian simţi în toată comportarea lui Nistor faţă de dânsul o atitudine preconcepută:

— Tovarăşe redactor şef, unui comunist nu-i este permis să manifeste atitudini preconcepute, nefondate pe fapte şi să se joace cu termenii.

Nistor îşi pierdu cumpătul:

— După ce-ai compromis gazeta, mai ai şi îndrăzneala să insulţi. Nu-ţi dai seama unde te afli, în ce situaţie te afli?

— Eu, da!

Calmul lui Lucian contribui la revenirea lui Nistor. Acesta reuşi să se stăpânească. Nu renunţă însă la tonul său autoritar de acuzator. Declaraţia voia s-o păstreze ca pe o lovitură decisivă. Nu sosise încă momentul să facă uz de ea, deşi atitudinea lui Lucian îi micşora posibilităţile de atac.

— Din cauza dumitale, un comunist vechi, cinstit, cu

merite în partid...

— Ştiu, tovarăşe redactor şef – îl întrerupse Lucian – şi acesta e lucrul pe care-l regret cel mai mult...

— Cu alte cuvinte recunoşti...

— Nu mi-am negat niciodată vina mea reală, dar mârşăvii nu voi admite. De aceea vă rog să renunţaţi la părerea dumneavoastră preconcepută... Ar putea avea repercusiuni în munca... redacţiei...

— Ai putea să-mi explici?

— Mă refer la colaborarea cu dumneavoastră, sau mai precis la o eventuală atmosferă de neîncredere care s-ar putea crea...

— Deci, dumneata – se înfurie Nistor – îmi dai a înţelege că nu mă vei sprijin! Apreciez într-adevăr sinceritatea dumitale.

— Vă rog! îl opri Lucian vehement. Nu trageţi concluzii pripite şi daţi mai multă atenţie vorbelor care vi se spun. Sau poate le daţi voit altă interpretare...

— Consider aceasta o insultă gravă.

Lucian nu se mai îndoi. Omul din faţa sa urmărea un anumit lucru. În niciun caz acela de a-şi cunoaşte redactorii şi colaboratorii, indiferent de greşelile lor. Un conducător nou, chiar cu păreri preconcepute, nu ar fi procedat cum proceda Mihail Nistor. Omul din faţa sa acţiona sub alt impuls. Poate din rea intenţie. Dacă la început nu-i acceptase, din instinct, tonul acuzator, acum nu i-l accepta din convingere.

— Nu mai gravă decât cele aruncate de dumneavoastră la prima întâlnire cu unul din principalii dumneavoastră colaboratori. Aş fi tinut foarte mult să se fi desfăşurat în altă atmosferă...

— Dumneata crezi că după cele săvârşite mai poţi merita încrederea cuiva?...

Lucian simţi pentru prima dată că nu va putea răspunde. O asemenea afirmaţie nu se putea face gratuit! Dacă ar fi fost o insultă sau o jignire...

— Nu înţeleg... rosti el nedumerit. Comitetul Regional...

— Comitetul Regional a hotărât sancţionarea dumitale. Ţi-o transmit eu!... Eşti scos din munca de redactor şef adjunct... Eşti scos din munca de şef al secţiei culturale... Vei fi trimis corespondent al gazetei în uzina „Drapelul roşu”... Sancţiunea de partid se va hotărî după terminarea anchetei... Iar eu, personal, cred că sancţiunile sunt prea uşoare...

Lucian nu voi să dea crezare spuselor lui Nistor. Nu putea să le dea crezare,

— Vă rog să-mi repetaţi sancţiunile!

— Exact cele pe care le-am anunţat...

Nistor făcu o pauză. Se temea să nu rişte. Hotărârea Comitetului Regional vorbea despre retrogradarea temporară a lui Lucian şi despre necesitatea de a lua în acest timp contact direct cu viaţa şi activitatea muncitorilor.

— Deocamdată – se hotărî în sfârşit Nistor. Cu caracter temporar.

— E un amănunt foarte important, tovarăşe redactor şef.

— *Deocamdată* – repetă cu alt ton redactorul şef. Până vom dovedi necinstea dumitale.

— Vă anunţ că vă voi trage la răspundere în prima şedinţă de partid. Nu aţi fost trimis aici ca să vă insultaţi colaboratorii... Cred că sarcina care vi s-a încredinţat e peste puterile şi capacitatea dumneavoastră şi încercaţi să vă ascundeţi în spatele unei acţiuni rău intenţionate şi răsunătoare.

Se ridică şi Nistor de la birou:

— Eşti un duşman strecurat în partid! Un... un...

— Opriţi-vă energia pentru lucruri mai utile, tovarăşe redactor şef. Nu mă mai puteţi impresiona. Cel mult adânciţi penibilul situaţiei în care vă aflaţi. Numai ura sau neputinţa îl pot aduce pe cineva în această stare.

Răspunsurile sigure şi demne ale lui Lucian îl loveau de fiecare dată pe Nistor. Acesta aşteptase ca Lucian să-şi piardă măcar o dată cumpătul, pentru a-i da lovitura

decisivă. Lucian îl obliga să rămână la locul său, să nu depăşească o anumită limită. Ar fi vrut să-i sară în spate sau să-l lovească fără contenire peste faţă, peste ochi, să-şi izbească pumnii în pieptul lui. Îşi dădea seama că trecerea timpului va atenua efectul loviturii. Poate ar fi trebuit să înceapă prin citirea declaraţiei. Aici greşise! În loc să-i slăbească rezistenţa, i-o întărise. Lovitura însă rămânea!

— Eşti un duşman! Şi partidul va afla! Poftim! Citeşte!

Îi întinse lui Lucian plicul cu declaraţia lui Vaşani. Lucian citi, întâi uimit, apoi din ce în ce mai calm. I-o înapoie lui Nistor, care îl privea zăpăcit.

— Iertaţi-mă, tovarăşe redactor şef. Dar nici în acest caz nu pot înţelege... Deşi... ar constitui o explicaţie... Cum puteţi pune preţ pe declaraţia unui escroc, unui şarlatan?...

Lucian reuşise, după părerea lui, să-şi explice într-o anumită măsură furia şi indignarea redactorului şef. Totuşi numai un om cu păreri preconcepute putea da dintr-o dată şi definitiv crezare unei asemenea declaraţii. Dar şi această explicaţie era prea slabă.

— Deci dumneata nu recunoşti... dumneata crezi...

Mai mult nu reuşi să formuleze.

— E atât de limpede – se linişti Lucian. Un om care a scris un articol cu atâtea insinuări duşmănoase, mascate cu intenţie, e capabil să dea o sută de asemenea declaraţii, nu una. Articolul acela mi-a arătat de ce e în stare un asemenea om... E un netrebnic, tovarăşe redactor şef.

Nistor mai făcu un efort spre a nu se da bătut:

— Voi cere părerea Comitetului Regional.

— O aştept cu toată încrederea. Vă salut.

Nistor nici nu avu putere să răspundă. Oare fusese învins?... Nu se poate!... Ăla e un dobitoc. Cum de nu-l impresionase declaraţia scrisă?... Dimpotrivă îi demonstrase parcă foarte clar că nimeni nu va lua în consideraţie o asemenea declaraţie... Dar atunci când va

mai avea o abatere, atunci când va mai greşi? Atunci declaraţia nu va mai putea fi pusă la îndoială. O va folosi atunci. Adică atunci când va voi el. Ăla va greşi. Va greşi. Sigur. Şi grav... Corneliei îi va arăta însă declaraţia. I-l va zugrăvi pe Lucian în cele mai negre culori. Îi va spune că la Comitetul Regional e privit ca un duşman şi suspectat pas cu pas. Îi va spune toate acestea ca o confidenţă... Şi apoi îi va propune din nou.

Se aşează la birou şi sună secretara.

— Cheam-o, te rog, pe tovarăşa Cornelia Cernat!

— N-am văzut-o azi în redacţie – se scuză secretara.

— Te rog s-o cauţi... şi te rog să-l anunţi pe tovarăşul Gorga, bineînţeles după tovarăşa Cornelia Cernat.

Secretara părăsi biroul. Nistor se simţi cuprins de tremur. Când văzu clanţa mişcându-se, îşi înfipse degetele în pulpe ca nişte gheare. În locul Corneliei pătrunse însă Coriolan Turturică cu un plic în mână.

— Tovarăşa Cornelia... fuf... n-a venit... fuf... şi nu mai vine... fuf... Şi-a înaintat cererea de demisie... fuf... Poftiţi...

— Demisia?... holbă ochii Nistor. Nu se poate!

— Nici eu n-am vrut să cred... fuf... Ştiţi, se căsătoreşte... fuf... fuf... fuf...

— Cu cine? întrebă Nistor, paralizat, fără să mişte buzele.

Dar nu mai reuşi să audă răspunsul. Şi nici n-avea nevoie de răspunsul cuiva.

Lucian îi istorisi Corneliei în toate amănuntele convorbirea lui cu Nistor. Încă înainte de a începe relatarea, Cornelia îi ceru să stingă lumina. Îl ascultă ghemuită la pieptul său, din când în când cuprinsă de tremur.

— Nu-l pot înţelege, Cornelia. Nu găsesc nicio explicaţie plauzibilă pentru purtarea sa. Orice om cu mintea normală, dacă n-ar fi râs, ar fi trebuit să privească declaraţia lui Vaşani cu o anumită îndoiala.

Cornelia îndreptă discuţia spre Vaşani:

— Nu mi-a inspirat niciodată încrederea acest Vaşani... Nu ştiu cum de n-ai descoperit mai devreme falsitatea lui?

— Nu mi-am pus niciodată problema cinstei sale, Cornelia. Căutam să-mi explic gesturile sale de farseur pe baza unei logici oarecare... La cinstea lui nu m-am gândit... Poate, văzându-l că simulează frapant cinismul, mi-am închipuit uneori că încearcă astfel să-şi ascundă o infirmitate. Ştiu eu?... Neputinţa de a scrie, de a iubi, de a crede... Deseori l-am considerat maladiv, sperând că a mai rămas totuşi în el ceva recuperabil... Credeam că îl voi trage în sus, antrenându-l într-o muncă de concepţie... Ştii... Mă gândeam că dacă îi prind degetul voi reuşi să-i trag toată mâna. I-am acordat o anumită încredere... de-aici pleacă toată vina mea, aşa cum aş fi acordat fiecărui om, cu ochii închişi... Cultura şi inteligenţa lui...

— Cultura lui e o cultură de paradă, Lucian, iar inteligenţa nu ai avut cum să i-o verifici... Sunt sigură, Lucian, că se pregăteşte cu o seară înainte într-un anumit domeniu, citeşte o anumită carte, iar a doua zi abate pe nesimţite, dar intenţionat discuţiile spre o problemă care-i este încă vie în minte. Ca un copil care recită toată ziua poezia pe care a învăţat-o dimineaţa la şcoală... E un ticălos, Lucian. Nu ştiu cum ai reacţionat când i-ai citit declaraţia...?

— Nu mă gândeam la el. De când i-am descoperit articolul m-am lămurit definitiv asupra lui Vaşani. Mă gândeam la Nistor. Ce l-a făcut pe el să dea crezare declaraţiei lui Vaşani, înainte de a mă cunoaşte, înainte de a sta de vorbă cu mine... Chiar dacă ar fi plecat de la o premiză. Niciun necomunist nu poate să procedeze astfel. Nu găsesc explicaţia, Cornelia...

Lucian o simţi pe Cornelia ghemuindu-se şi mai tare într-însul.

— Este o explicaţie, Lucian.

Cornelia îşi dădea seama că trece prin momentul

decisiv al vieţii sale. Pe buzele ei stăteau gata sa izbucnească vorbele care i-ar fi adus poate liniştea. Oare Lucian i-ar fi acceptat trecutul? Ar rămâne ea aceeaşi pentru dânsul?... Poate că Lucian nici n-ar lăsa-o să vorbească. Poate ar lua-o în braţe şi i-ar spune că nu există decât o Cornelie. Cea din braţele lui... Nu izbuti însă să se hotărască. Îi va spune mai târziu... Dar îi va spune?... Cuvintele îi erau pe buze... Îşi lipi buzele de fruntea lui Lucian şi tăcu... Tăcu şi el.

— Poţi să aprinzi lumina, Lucian, spuse ea într-un târziu.

Nu-i făcuse destăinuirea. Va avea oare vreodată curajul să-i spună? Se pomeni că-l întreabă pe Lucian fără voia ei:

— Nu ţi se pare ciudat să scrii despre uzină?... Nu ţi se pare o cădere?

— Cornelia! Crede-mă că sunt absolut sincer... Nu ştiu dacă trebuie să subliniez acest lucru. Cu tine şi cu toţi am fost întotdeauna sincer, chiar atunci când am greşit... Doresc uzina ca o necesitate... Chiar mi-i teamă. Pentru că de mult timp nu i-am mai călcat pragul. Ştiu că voi întâlni lucruri noi. Va trebui să le simt, să le văd, să le înţeleg. Eu i-am cerut lui Mironescu...

— Să nu-ţi fie teamă, Lucian! Spune nu!

— Nu! râse Lucian. E o datorie, Cornelia. M-am gândit mult în ultimul timp. Lâncezeala prin birouri a celor care scriu are ca rezultat imaginarea unor lumi ireale, ciudate... Riscă să devină un fel de fabricanţi de mănuşi care-şi distribuie marfa la întâmplare. Nu-i interesează mâinile. Îi interesează numai mănuşile.

— Exagerezi, Lucian.

— Poate că exagerez, Cornelia... Un adevăr există în ceea ce spun. Există pentru că l-am trăit eu.

— Te vei întâlni în fiecare zi cu tatăl tău – descoperi Cornelia.

Lucian parcă îşi aminti ceva;

— Trebuie să mergem la el, Cornelia... Tot îţi mai este

teamă?

— Nnnnnuuuu! se hotărî Cornelia. Dar mai întâi hai să ne plimbăm. Haidem în parc! E atât de mare zăpada! Dacă vrei, ne batem cu zăpadă... Parcul e pustiu la ora asta. Nu ne va vedea nimeni...

— Şi dacă ne-ar vedea?...

— Ne-ar lua drept îndrăgostiţi, Lucian...

— Aha! Bine...

— Şi noi... ai uitat?... Nu mi se va împlini decât o singură dorinţă în viaţă... Şi cât de multe am! Mă împresoară ca nişte stoluri... Haidem!

În parc întâlniră un singur om. Privea nemişcat stelele. Când trecură pe lângă el, îl auziră parcă murmurând ceva:

„... est mort
hier soir
à Paris...”[1]

— Balasan!... şopti înfiorată Cornelia. E profesorul Balasan.

— Îl cunosc, Cornelia...

Începură să fugă prin zăpadă. Primul se împiedică Lucian. Cornelia îl imită prefăcută. Se sculară amândoi plini de zăpadă. Lucian încercă să facă un bulgăre. Dar o zări pe Cornelia întorcând capul. O imită. Silueta lui Balasan, nemişcată, era înfricoşător lungită de umbra nopţii. Renunţară să se mai bată cu zăpadă... Se întoarseră târziu acasă. La capătul străzii, Cornelia îl zărise pe Nistor. Nu fu surprinsă. Ştia că-l va întâlni.

— Lucian! Mâine voi trece pe la redacţie... să-mi iau rămas bun.

Scopul vizitei sale era însă altul.

[1] A murit ieri seară la Paris.

CAPITOLUL 29

PÂRVAN SE OPREA ÎN GÂNDU-rile sale la un anumit punct. Raţionamentul său nu mergea mai departe. Se opunea să meargă mai departe. Pârvan n-avea curajul să depăşească acea limită. Îi era teamă de o prăjbuşire. În pâcla pe care o crea conştient dincolo de limita la care ajungea raţionamentul său, Pârvan întrevedea, senzitiv, lucruri care-l zguduiau. Nu voia să facă pasul. Dar ceea ce-l speria cel mai mult era cvasicertitudinea că-l va face.

Primul şoc îl simţise în timpul descoperirii furtului, în perioada când căutase cauza neregularităţilor din producţia secţiei. Îşi aminti câtă repulsie şi ură, cât dezgust simţise când descoperise hoţul... Acum, hoţul nici nu-l mai interesa. Îl aruncase în lumea lucrurilor ordinare, fără importanţă. Zilele acelea îi relevaseră două mari adevăruri. Se opusese şi atunci, mai mult instinctiv, să şi le însuşească. Se mulţumise să le recunoască într-un mod formal, consemnativ. În primul rând descoperise că producţia secţiei, a uzinei, cu toate amănuntele ei tehnice, se poate transforma într-un domeniu ştiinţific de cel mai mare interes. Fiecare X putea deveni, în urma unor analize şi cercetări minuţioase, o cunoscută. Însă cunoscuta unei ecuaţii utile, eficace, nu speculative. Aflând numai cât ulei se pierde la o maşină prin mişcarea greşită a unui muncitor, acea pierdere putea fi evitată. X-uri, necunoscute de această categorie, existau la infinit în producţie. Putea să încerce rezolvări de ecuaţii cu zeci şi sute de necunoscute. Un domeniu admirabil de cercetare

ştiinţifică – se văzu nevoit Pârvan să recunoască. Admirabil, pentru că nu e gratuit şi speculativ, ci de o eficienţă superconcretă prin natura sa utilă...

Poate că unii colegi de universitate ar fi râs de gândurile şi descoperirile sale. Ei nu cunoşteau însă uzina. Şi-o imaginau ca o aliniere de maşini, fiecare având o tăbliţă pe care trecuseră principiile fizico-tehnice de funcţionare şi coeficienţii ştiinţifici. Credeau că totul se rezumă la aceasta. Pârvan o cunoscuse. Poate că din acest punct de vedere retragerea sa în uzină fusese o necesitate, în orice caz un mare câştig. Pârvan ştia că toate datele maşinilor sunt ipoteze, maşina însăşi o ipoteză. Ceea ce făcea din maşină o realitate, din datele ştiinţifice certitudini, era muncitorul. Fără el, maşina nu exista. Alături de el, maşina devenea mai mult decât o unitate tehnică încadrată în limite ştiinţifice precise.

De aici pornea cel de al doilea adevăr pe care-l remarcase Pârvan în zilele şi nopţile sale de calcule chinuitoare. Ceea ce descoperise el atunci era o verificare a acestui adevăr. O verificare precisă. Oamenii transformau maşinile în unelte de producţie. Şi în această acţiune continuau procesul de concepere ştiinţifică a maşinii, chiar dacă nu făceau acest lucra conştient. Rutina, iscusinţa, priceperea, curajul, toate interveneau în această acţiune de îmbunătăţire a maşinii, aşa cum defectele din pregătirea muncitorilor puteau să ducă la reducerea puterii tehnice a maşinii. Toate inovaţiile, de la cele mai mici, mai neînsemnate, care se prezentau, poate, sub forma unor simple acoperitoare de protecţie, până la cele făcute de Severin însemnau la un loc o acţiune tehnică. Şi prin aceasta, în mod obiectiv, o acţiune ştiinţifică de concepţie, de creaţie.

Pârvan recunoscuse în sinea lui că toată această acţiune se datoreşte, întrecerii. Comparase zeci de perioade, în cifre exacte, pe amănunte tehnice exacte. Dacă în zilele de muncă obişnuită ale anilor trecuţi maşina avea rolul unei unelte industriale limitate, în

perioadele de întrecere maşinile se inovau cu regularitate. Aproape fiecare perioadă putea să aibă o componenţă tehnico-ştiinţifică. Din noianul de inovaţii care se făceau într-o perioadă, Pârvan ar fi putut adăuga pe tăbliţa cu schema tehnică şi datele ştiinţifice ale maşinii cel puţin un element, la o putere egală cu a celorlalte. Se gândea unde s-ar fi putut ajunge dacă perioadele de întrecere, în afară de obiectivele economice şi tehnice, ar fi fost direcţionate şi de anumite obiective ştiinţifice... Dar pentru acest lucru trebuia studiată fiecare maşină în parte, începând cu puterea ei iniţială şi continuând cu evoluţia, etajată, a acelei puteri. Trebuia găsit, pe baza cercetărilor, domeniul probabil al evoluţiei tehnice pe o etapă dată. Întrecerea, pe care el o considerase multă vreme o problemă formală, îşi dovedise puterea şi mai ales *necesitatea.* Acesta era adevărul. Adică, al doilea adevăr.

Al doilea şoc fusese însă zguduitor. Pentru a-şi uşura raţionamentul, Pârvan eliminase *identitatea* persoanei respective... Pusese în locul lui Severin un anonim, *un simplu muncitor concepuse, elaborase şi construise o maşină automată care funcţiona.* De factorul *simplu muncitor* Pârvan avea nevoie. Maşinile automate erau o realitate mai de multă vreme. În acest caz, însă, maşina fusese creată de un muncitor. Era o creaţie, o descoperire, o invenţie. Era combinaţia reuşită, în sensul de realizată, a o serie de elemente cunoscute, aşa cum fiecare invenţie cumulează într-un chip original şi ingenios elemente cunoscute. Muncitorul respectiv îşi realizase invenţia sa extraordinară într-un mod cât se poate de original, care dovedea fără niciun dubiu proprietatea ideii şi creaţiei sale.

Nu lipsa studiilor de specialitate în cazul respectiv îl uimea pe Pârvan. Inginerului nu-i trebui mult timp ca să-şi dea seama din înfăţişarea maşinii, din alcătuirea ei, de pregătirea tehnică riguroasă, solidă, a inventatorului. Nu se vedea mâna unui diletant, a unui copil care modelează

după ochi, din lut, avionul pe care-l zăreşte în văzduh. Descoperise sub îmbrăcămintea veche a maşinii ani de zile de studii, de căutare şi pregătire. Descoperise în angrenajul maşinii cunoaşterea şi rezolvarea pe baza calculelor personale ale inventatorului a unor probleme tehnice complicate. Muncitorul avea deci o pregătire tehnică superioară.

Făcând abstracţie de maşină, dar extrăgând din ea elementele necesare, Pârvan îşi imaginã un tehnician capabil, bine pregătit, cu studii superioare, cu specializare în străinătate, cu o diplomă merituoasă... Făcând abstracţie de maşină... Pârvan voia să elimine orice posibilitate de diletantism din portretul intelectual al inventatorului... În ţară se găseau însă sute, mii de asemenea ingineri care se asemănau portretului inventatorului... Nu aici se afla dezlegarea problemei pe care şi-o punea Pârvan. Extraordinarul se afla în ideea de a construi, în ideea construcţiei propriu-zise şi în realizarea ideii. Aceşti trei factori depăşeau posibilităţile omului obişnuit. Ele ţineau de altă categorie. De categoria oamenilor înzestraţi cu trăsături deosebite. Pârvan vedea în inventator formula clasică: geniul înseamnă perfecţiunea tehnică plus *încă ceva.* Inventatorul poseda acel încă ceva. Şi dacă readucea şi celălalt element, că toată pregătirea ştiinţifică şi-o făcuse singur, cu strădania omului care începe de la alfabet (Pârvan nici nu bănuia cât de aproape e de adevăr), de la descoperirea cifrelor şi a valorii lor şi ajunge la rezolvarea fără greş a unor probleme superioare, atunci merita cu prisosinţă atributul pe care i-l dădea.

„Îmi scot pălăria şi mă înclin în faţa dumitale”.

Aici însă raţionamentul lui Pârvan se oprea. Repunea la loc identitatea muncitorului, îl denumea Alexandru Severin, îşi scotea pălăria şi se înclina în faţa lui. Era convins că nu greşise cu nimic, că raţionase cu elementele celei mai stricte logice. Ştia însă că nu terminase, că trebuia să treacă mai departe cu

raţionamentul. Şi se opunea. Se opunea cu îndârjirea omului care se teme că nu va rezista. Se opunea cu îndârjire pentru a nu-i lipsi mai târziu justificarea. Încercase, dar nu-l ajutase rezistenţa. Făcuse acest pact cu sine însuşi. Îşi refăcea mereu raţionamentul, pentru a nu găsi vreo lacună, oprindu-se la limita stabilită de dânsul. Dincolo de limita fixată era o pâclă groasă care ascundea, pesemne, lucruri foarte albe şi limpezi. De aceea îi era teamă lui Pârvan. De acele limpezimi cu puterea lor de a provoca prăbuşiri şi catastrofe.

Pârvan stătea în fotoliu, picior peste picior. Privirile sale fixaseră un punct pe care însă nu-l înregistrau. Se gândea la *înfăţişarea* vieţii sale. Dacă ar fi putut-o desemna în linii, ar fi fost o schemă cu formă precisă, alcătuită din linii drepte trase sigur şi riguros cu rigla. Nu avea zigzaguri, nu avea curbe, nu avea linii tremurate, nesigure. Fiecare act al vieţii sale fusese un act conştient, gândit şi realizat în spiritul unei acţiuni impuse. Pârvan nu cochetase cu viaţa şi nu lăsase viaţa să cocheteze cu dânsul. Făcuse fiecare pas în spiritul conştiinţei şi responsabilităţii faţă de sine însuşi. Lui Pârvan îi era teamă că va trebui să adauge schemei o linie frântă, indicând o coborâre. Adică o prăbuşire.

Pârvan se ridică din fotoliu. Încremenise acolo câteva ore. De când sosise de la uzină. Nu mai putea rezista. Nu se mai putea împotrivi. Pâcla se rarefia, marele adevăr se contura în culorile sale dureros de clare. Înspăimântător de clare. Trebuia să treacă limita. Şi să facă acest act cu toată răspunderea pe care o avea faţă de viaţa sa. Cu aceeaşi răspundere cu care-şi comandase vieţii. Altminteri ar fi însemnat să abdice pentru prima dată de la principiile sale. Să se azvârle în afara responsabilităţii. În afara conştiinţei. În afara vieţii, înţelegea că-şi va trăi actul major al vieţii, cu cele două *unice* alternative. Va avea tăria să-şi dea examenul şi să recunoască.

Adevărul era simplu – începu să mediteze Pârvan. Exista o conştiinţă generală a lumii. O conştiinţă umană.

O conştiinţă care realiza armonia şi contopea tot ceea ce părea strident într-o sferă perfectă. Oamenii o descoperiseră. La descoperirea ei se născuse de fapt lumea ca realitate conştientă. Viaţa omului, dincolo de necesitatea existenţei şi a perpetuării sau poate în cadrul acestei necesităţi, devenea un act conştient. Omul nu se mai putea, asemăna acelor creaţii ale naturii care apar, durează şi dispar în afară de voinţa şi conştiinţa lor. Viaţa omului devenea un act conştient, şi aceasta îi implica o nouă răspundere, adevărata şi singura răspundere în sfera conştiinţei generale a lumii. Omul era o parte definită şi indisolubilă a acestei conştiinţe. Ca parte definită şi indisolubilă trebuia să răspundă pentru ea. Viaţa omului trebuia să se manifeste, să se consume în armonia acestei sfere. Conştiinţa generală a lumii fusese descoperită. Omul trebuia s-o păstreze. Aceasta era prima lui datorie ca parte indisolubilă a sferei.

Noţiunea de armonie născuse în capul lui Pârvan toată expresia activităţii umane, de la doctorul care ridică în braţe noul născut, de la secerătorul care leagă snopii, până la... Alexandru Severin. Dar pentru ca toate aceste activităţi să se contopească armonic era necesar ca fiecare reprezentant al lor să se pătrundă de actul conştient pe care-l reprezintă viaţa sa, de răspunderea pe care o are faţă de conştiinţa generală... În lume, în lumea în care trăise el până nu de mult nu era armonie. Pârvan ştia bine acest lucru. În lume erau convulsii, alcătuiri nedrepte, inconştienţă şi conştiinţa menţinerii inconştienţei. Erau straturi dimensionate strâmb, sinuozităţi, înălţimi şi goluri. Pârvan se străduia să-şi ducă mai departe raţionamentul său. Cineva descoperise necesitatea conştiinţei generale umane şi posibilitatea realizării armoniei pe baza transformării vieţii omului într-un act conştient. Şi se pernise în marş către acest ţel. Totul la un loc se numea *socialism.*

Pârvan se plimba prin cameră fără întrerupere. Urma greul. Urma să-şi confrunte viaţa cu rezultatul clar al

raţionamentului său. Urma să-şi verifice fiecare linie de pe schema vieţii sale şi mai ales să adauge o linie. Linia ultimilor ani...

Pretextul amânării acestei confruntări i se ivi pe neaşteptate. Auzi apelul telefonului şi respiră uşurat, copilăreşte. La capătul celălalt al firului era Orhideea. Îl întreba dacă nu putea fi al cincilea partener la o partidă de bridge perfectată peste o oră. Acceptă fără să se gândească. După ce aşează receptorul în furcă, o regăsi pe Orhideea. O regăsi tocmai din cauza retragerii sale. Uitase de dânsa. Ea se retrăsese fără să lase să se observe nimic. Niciun sentiment. Îşi făcuse doar datoria de parteneră de bridge. Îl anunţase, după ce partida fusese perfectată. Orhideea îi demonstra deci, cu toată delicateţea, că lucrurile se întorseseră la normal. Pârvan era însă prea frământat de alte probleme pentru a reflecta mai îndelung asupra ultimei întâmplări. Avea nevoie de o amânare. Şi se dăruise primului pretext care-i apăruse în cale.

Hurmuzaki nu se aşteptase la vizita lui Pârvan. Acesta îşi surprinsese prietenul într-o stare de excitaţie şi exaltare neobişnuită. Terminase tocmai de însăilat pe geam un şir de hexagoane benzenice şi le privea ţopăind prin cameră ca un popândău. Când îl văzu pe Pârvan în cadrul uşii, rămase ca trăsnit.

— Tu, Eugen?... Nnnuu te-am văzut... nu te-am văzut...

— Ce-i cu tine? se hotărî să-l scoată din încurcătură Pârvan.

— Am, am terminat, Eugen. Am expediat referatele... Am... am muncit ca un nebun... Sute de pagini... Şi de-abia după ce le-am expediat... am, am descoperit o nouă combinaţie senzaţională... O vezi?... Tot pe bază etilenică... Cum au putut să treacă pe lângă ea fără s-o descopere...?

— Aşa cum ai trecut şi tu.

— Da... da. Vezi... nu m-am gândit la asta... Eram s-o

pierd şi eu... Am sezisat-o luni după-masă... pe vremea asta... Şi nu m-am lăsat până n-am dus-o la bun sfârşit...

— Şaptezeci şi două de ore!

— Şaptezeci şi două de ore! se miră la rândul său Hurmuzaki. Cum?! Azi e joi?... Azi... azi... avem partidă de bridge... Dacă nu veneai tu... Am întârziat... Iartă-mă, Eugen.

Hurmuzaki aproape fugi din cameră. Pârvan descoperi în volumele şi caietele de pe masă, umplute de formule pe sute de pagini, febrilitatea unei activităţi neobişnuite. Cunoscuse şi el asemenea momente în viaţă. Ultimul avusese loc după o pauză lungă, prea lungă, cu câtva timp în urmă, când descoperise cele două adevăruri: valoarea întrecerii şi uzina – domeniu ştiinţific... Îl invidia în sinea lui pe Emanuel... Nimic nu se putea asemăna cu perioadele de cercetări ştiinţifice. Concentrarea, excitaţia nervoasă, puterea raţionamentului, satisfacţia fiecărei cifre descoperite, depăşirea înceată şi sigură a obstacolelor şi mai ales gândul care nu dispare nicio clipă că din însumarea aceea de elemente chimice combinate în fiinţa umană se nasc forţe şi energii capabile să transforme lumea.

Hurmuzaki se întoarse ras proaspăt, îmbrăcat în costum de seară. Nimeni n-ar fi bănuit că omuleţul acela, cu înfăţişarea unui comerciant speriat că nu-i vin clienţi, dar prea timid ca să-i cheme, lucrase trei zile şi trei nopţi fără întrerupere pentru a le spune oamenilor că două combinaţii etilenice înnodate ingenios vor elibera o sumedenie de bolnavi de chinuri şi deznădejdi. Pârvan trăi un sentiment de respect pentru modestia acestuia care mergea aproape până la inconştienţă.

— Ce gânduri i-ai mai închinat vieţii, Emanuel? îl întrebă dintr-o dată Pârvan.

— Eu?... Acum vreau să mă odihnesc... Sunt ca un burete... Stors... Uscat... De cinci luni de zile lucrez... Dacă ţi-aş arăta câtă hârtie am mâzgălit...

— Am văzut...

— Nu! nu-i totul... Uite, aici în sertar.

Hurmuzaki trase un sertar al biroului. Era plin de caiete format dosar. Mai trase unul şi-ncă unul...

— Treizeci de caiete, Eugen... Trei mii de pagini... Le-am concentrat în trei sute cincizeci de pagini... la care mai adaug încă vreo douăzeci...

Descoperirea pe care-am cristalizat-o azi... Ştii, n-am întârziat niciodată...

Pârvan se uită la ceas. Era şapte fără cinci minute.

— Să ne grăbim, Emanuel. Poate găsim o maşină.

Se înnoptase de-a binelea. Zăpada se învârtoşase pe străzi. Maşini nu circulau. Numai camioane. Găsiră în schimb o sanie. Se grăbiră amândoi să urce într-însa.

— Ţi-aminteşti, Eugen?... Pe vremea studenţiei, la Bucureşti, era mijlocul nostru preferat de plimbare... Îi obligam pe birjari să scoată zurgălăii. Balasan se plângea de aritmia lor. Ne spunea poezii şi se jura că-l va desfiinţa pe Croce. Tu...

— Eu?... căută să-şi amintească Pârvan. E prea departe, Emanuel. Nici nu pot ajunge până acolo.

— Tu spuneai că vei construi o uzină fără oameni... Eu ştiu... Râdeam mereu de tine... Balasan adăuga: „Fără oameni, fără maşini, fără ziduri. Iar eu voi scrie o carte fără titlu, fără litere, fără pagini”... Ce ciudat!... Tu ştii că el scrie o asemenea carte? A mai terminat un volum...

— O uzină fără oameni! se înfioră Pârvan.

— Da!... Te gândeai de pe-atunci la teza ta de doctorat. Maşina viitorului...

— A rămas în teză, Emanuel. Ştii când s-a importat prima maşină automată?... La zece ani după teza mea... Cu cât alai! Bogdan începuse să urle pe coridoarele politehnicii că e o mârşăvie... Aflase despre teza mea... Mi se pare c-au vrut să-l aresteze...

— Da... Am ameninţat amândoi cu demisia... Şi bătrânul Bărbulescu... Şi Calistrat... Cum a aflat Bogdan despre teza ta de doctorat?...

— Am ajuns! se auzi vocea birjarului.

Întârziaseră zece minute.

Toporaş îi mustră pe ce doi, pentru întârziere, cu asprimea şi seriozitatea cu care-şi mustra pe vremuri studenţii pentru orice manifestare de indisciplină.

— Bridge-ul e un joc colectiv, sălbaticilor. Şi-mi pare rău că e. C-aş avea dorinţa să vă dau afară. După ce mai întâi v-aş rupe urechile. Hai, trageţi pentru primul rober!

Furia lui Toporaş crescu însă peste măsură când descoperi că trase din pachetul de cărţi tocmai doiul de treflă.

— Asta-i culmea! aţi măsluit cărţile, derbedeilor. Tocmai pe mine, care-am venit primul, să mă eliminaţi din joc?... De ce l-ai chemat, fă Micleasco, pe încrezutul ăsta de Pârvan?...

— Vă cedez locul meu, domnule profesor, se oferi Hurmuzaki.

— Locul tău? He, he, he, he, he. Auziţi-l! Poate vrei să-ţi cad întâi în genunchi... Locul tău e pe câmp, în mijlocul unei harbuzării, în calitate de sperietoare. Spre bucuria ciorilor, care te-ar accepta pentru că numai de tine pe lumea asta nu li-i frică... He, he, he, he...

Râsul lui Toporaş nu era cel obişnuit. Era un râs nervos, mai degrabă de supărare sau de nelinişte, întreaga atmosferă era neobişnuită. Cu excepţia lui Hurmuzaki, singurul care era cel din totdeauna ceilalţi se simţeau stânjeniţi, apăsaţi., abătuţi. Justiţia îmbrăcase în mod evident o toaletă de natură să-i anihileze farmecele. Balasan părea absent şi de câte ori se uita la cineva parcă-l vedea atunci pentru prima dată.

Primul rober nu avu darul să schimbe atmosfera. Pârvan nu reuşise să se concentreze. Balasan făcuse câteva greşeli grosolane, iar Justiţia, în strădania de a nu i se observa nervozitatea, studia prea mult timp cărţile, provocând întârzieri. O dată cu intrarea lui Toporaş în joc parcă şi cărţile se potriveau mai bine. Câştigând prima manşă în urma unei recontrări care-i aducea în plus un

trie, bătrânul entomolog îşi reveni de-a binelea.

— He, he, he, he, he, he, he! Gata! Vă distrug! Am avut nevoie de prima victorie. V-aş lăsa în pielea goală dacă am juca pe bani... Ah! Ah! Micleasco! De ce nu jucăm pe bani?

Justiţia simulă un zâmbet. Pârvan, care ieşise din joc, tresări când sezisă insinuarea lui Toporaş. Ghicise de multă vreme perfecţiunea feminină a Orhideei. Se simţi cuprins de un anumit regret, care nu izvora însă din neîntâlnirea concretă cu femeia, ci din teama că o pierduse pentru totdeauna. Căută multă vreme privirile Orhideei. Ea se feri mereu şi numai când îşi dădu seama că gestul ei ar putea fi interpretat de Pârvan ca o slăbiciune îl privi la rândul ei. Se trezi spunându-i fără să ia în consideraţie prezenţa celorlalţi:

— Sunt bătrână, Eugen. Mi-i frică!

Ceilalţi, preocupaţi de joc, nu dădură vreo atenţie specială spuselor ei. Le considerară drept continuarea unei convorbiri pe care n-o auziseră. Hurmuzaki era adversarul lui Toporaş, şi jocul se îndârjise. La încheierea turului, singurii câştigători erau aceştia doi. Ceilalţi pierdeau.

— He, he, he, he, he, he! Te-am distrus, Pârvan, te-am distrus, mă. Genial să fii şi nu mai poţi recupera. He, he! Toarnă, Micleasco, un pahar, ca să închin pentru mine şi să vărs olecuţă pentru mortăciunile ăstea. He, he, he! Ai memorat, mă, partidele?

Balasan ciocni, dar nu sorbi nicio înghiţitură de coniac.

— Nu, domnule profesor! Nu le-am memorat!

— Şi mai îndrăzneşti să răspunzi? se înfurie, Toporaş. Auziţi-l! Ţi-i ciudă c-ai pierdut?

— Nu, domnule profesor. M-am obişnuit. Pierd întotdeauna. Am pierdut întotdeauna. Toţi pierdem! Şi dumneavoastră, şi x, şi y, şi z. Suntem toţi nişte mortăciuni. Vărsaţi pentru moartea noastră! Eu vărs tot paharul.

Balasan luă de pe masă paharul cu coniac, se duse la

fereastră şi aruncă departe în zăpadă conţinutul paharului. Ceilalţi îl priviră perplecşi.

— Nu, domnilor, nu-s nebun. *Eu* nu-s nebun. Sunt prea lucid. Am atins acel grad de luciditate care-l cuprinde pe om o dată în viaţă. De obicei în agonie, când din fericire nu mai poate spune nimic.

— He, he, he, he, he, he, he, he! În sfârşit, începi să recunoşti! Eşti în agonie prelungită, Balasan. Eşti în agonie întârziată. De ce n-ai, mă, curajul să ieşi din sicriu şi să deschizi ochii? Te-ai băgat singur în mormât, ca şarlatanii aceia din iarmaroace, pentru a-i ului pe cei slabi de înger. Ai devenit, mă, un obiect de înşelătorie al farsorilor şi nici măcar nu-ţi ceri diurna... Nu protesta, Balasan. Niciodată n-ai avut ruşinea să recunoşti.

Balasan nu schiţase vreun gest de protest, ci mai degrabă un zâmbet superior de nepăsare. Se aşezase pe fotoliu. Îşi încrucişase braţele şi-l privea pe Toporaş.

— Sunteţi ca întotdeauna terestru şi pus pe batjocură. Nu mă supăr, domnule profesor. Vă înţeleg. Gângăniile trăiesc pe pământ. Le-aţi căutat şi v-aţi mânjit de pământ. Aţi rămas mânjit şi vă curăţaţi împroşcând mânjeala asupra noastră.

— Dacă n-ai fi nebun, Balasan, ţi-aş spune că te-am recunoscut printre cele mai scârboase gângănii. Păcat că le-am dat nume celor pe care le-am descoperit. Una din ele ar fi putut fi botezată cu numele tău. Trăieşte într-o regiune sălbatecă din Celebes. Femela naşte pentru a se hrăni. Se hrăneşte numai cu propriii săi pui. Îşi ucide masculul în timpul împreunării şi-l depozitează ca rezervă de hrană. De aceea sunt atât de rare. E un nonsens biologic. Un circuit stupid. Dacă măcar şi-ar păstra masculul pentru a-şi asigura hrana prin naştere... Ai fi ajuns celebru, Balasan. Numele tău ar fi fost rostit până în vecii vecilor. Cea mai absurdă creaţie din univers!... He, he, he, he, he, he!

— Sau cea mai logică, domnule profesor. Eu văd în această sinucidere crudă împlinirea unei logici supreme.

Logica inexistenţii. Mă preocupă de mult timp. De zile întregi.

— He, he, he, he! Vrei să spui inexistenţa logicii, şi dacă n-o spui, o demonstrezi.

— La urma urmei aş fi fericit să-mi dau viaţa acelui gândac. Să n-am nicio răspundere faţă de nimeni şi mai ales să nu am conştiinţa existenţii.

— He, he, he, he, he! Nu mai trebuie, Balasan. Trocul e inutil. Eşti de mult timp în situaţia gândacilor. Trăieşti fără să ştii pentru ce. Singura deosebire e că ocupi mai mult spaţiu în univers. Poate şi aceea că uneori îţi dai seama de rolul pe care ţi l-ai ales în această lume. Acela de a îngrăşa necroforii şi prin ei pământul acesta care menţine viaţa.

— Ştiu, domnule profesor. Cunosc teoria circuitului. Dar eu sunt un om care ştie jumătate din literatura lumii pe dinafară. Sunt un om pe care-l hipnotizează curcubeul, care pipăie culorile, care *gândeşte* plăcerea actului sexual, care întrevede în stele alte lumi. Sunt un om care simte în melodie note şi-n note melodie, care a format din sunete litere şi din litere cuvinte, care şi-a încadrat vorbirea în reguli şi a împărţit infinitul în cifre pentru a demonstra fără greş teoria cuantelor şi a o cânta pe Beatrice. Sunt un om care a pătruns noţiunea *infinitului.* De ce să mor, domnule profesor? Dacă totul e infinit şi eu ştiu că totul e infinit şi sunt singurul care ştiu că totul e infinit, de ce să mor?

Cele spuse de Balasan şi mai ales tonul cu care acesta le rostise atrase atenţia celorlalţi.

— He, he, he! Eşti absurd, Balasan. Eşti absurd ca întotdeauna.

Hurmuzaki, la rândul său, reuşi să-şi învingă emoţia:

— Suntem muritori, Balasan... E o lege a existenţii... Suntem... tocmai pentru a menţine infinitul... elementele primordiale... care combină viaţa... şi... şi asigură infinitul...

Pârvan îl ascultă atent pe Balasan. Nici nu luă în seamă

dispariţia Orhideei. Capul i se umplu din nou de gânduri. I se adresă lui Balasan cu gravitate:

— Trăim o singură viaţă, Balasan, cel puţin trăim o singură viaţă cu conştiinţa existenţei noastre ca indivizi, ca personalităţi distincte. Trebuie s-o trăim şi cu conştiinţa răspunderii.

— De ce? îl întrerupse Balasan. De ce? Ca să mi se ridice o statuie de marmoră, de granit sau de bronz? Ca să fiu trecut în istorie drept un om de seamă? Ca să plângă îndrăgostiţii citindu-mi opera sau să-mi invidieze X inteligenţa şi talentul? Ei, şi! Eu nu voi şti nimic din toate astea. N-am, în acest caz, dreptul să chem toată omenirea la miting şi să-i urlu în faţă:

„Je ne rend plus au jour qu'un regard etranger
Je pense, sur la bord dore de l'univers,
A ce goût de périr qui prend la Pythonisse
En qui mugit l'espoir que le monde linisse."[2]

Nu e totul absurd?... Aş da un decret omenirii prin care aş cere tuturor, pretutindeni şi întotdeauna, să se salute astfel: „Vei muri!" „Şi tu vei muri!" Nu moartea e singura certitudine a omului? Singura certitudine. Acceptaţi această certitudine! Gândiţi-vă la ea! Da, domnule profesor. Noi nu trăim. Noi murim. Ceea ce ni se pare viaţă e un drum spre moarte. Fiecare clipă a vieţii noastre înseamnă un pas spre moarte. Murim în fiece clipă câte puţin. Şi e trist că tocmai atunci când ajungi aproape de moarte descoperi ideea nesfârşitului... a infinitului. De ce să nu urlu?... Eu voi muri! Eu mor! Iar carbonul, heliul, oxigenul, manganul, sulful trăiesc la infinit în atomii lor... De ce să-mi dau viaţa pentru sulf, domnule profesor? Să mi-o dau pentru cucerirea planetei, pentru salvarea unui semen, dar nu pentru carbură de calciu sau bioxid de

[2] Nu mai dăruiesc zilelor decât o privire rătăcită şi pe marginea aurită a universului, gândesc la dorinţa de moarte a Pithonissei în care clocoteşte nădejdea că lumea va pieri.

siliciu. De ce nu e altă regulă în lume?... Fiecare om să moară atunci când vrea să creeze o altă fiinţă, sau o idee... Nu e stupid? Eu, Balasan, să mă transform în sulf, Hurmuzaki în hidrogen şi să combinăm împreună cu alţii în hidrogen sulfurat... Să deviu a nu ştiu câta parte dintr-un tractor... sau o placă lucioasă dintr-un W.C. public... *Eu* care pot recita Iliada în şase limbi şi ştiu cum prefera să iubească fiecare scriitor al Franţei... Nu e absurd?... Nu înseamnă totul o batjocură, o farsă a infinitului, a nonexistenţei Răspundeţi, domnule profesor!... Nu suntem şi noi nişte gângănii? Numai că pe noi nicio forţă superioară nouă nu ne culege. Ne-am asumat noi acest rol. Ne uităm unii la alţii şi ne ţintuim într-un insectar imaginar, aplicându-ne câte o etichetă: idiot, frumos, şarlatan, inamic, lacom, impotent, şchiop, nebărbierit, necrofor... Şi în fond suntem nişte mortăciuni. Singura evoluţie în noi e cea a putrezirii. Putrezim *încet* tot dintr-un spirit de farsă. Pentru ca într-un anumit stadiu să descoperim că putrezim şi să ne amplificăm desperările... Unii au descoperit acel *non omnis moriar* şi s-au străduit să-şi înalţe monumente cu propriile mâini. Nu reneg monumentele. Ele mi-au dat iluzia vieţii şi a frumuseţii de a trăi. Înşelăciunea e plăcută, e asemeni vinului. Te ameţeşte şi te pulverizează.

Pe mine însă m-au îmbătat. M-au transformat în pergament, în hârtie, pană şi tipar. Am urcat în aceste monumente prin toţi porii lor. Când le spuneam studenţilor terţinele lui Dante, credeam că eu le-am scris sau că s-au scris pentru mine... Au fost vinul cu care m-am îmbătat. Până n-am avut ce mai bea. Până m-am trezit şi am descoperit toată deşărtăciunea lumii. Şi Horaţiu, şi Dante, şi Goethe şi-ar fi vândut operele lor oricărui muritor pentru încă o viaţă... Murim de tot! Acesta-i adevărul. Murim definitiv... Da! Vom muri! Eu am început antrenamentul. Vreau ca moartea să mă prindă pregătit... Să pot închide ochii liniştit, spunând: Gata! Nu simt nicio durere, niciun regret, nicio bucurie.

„Le *ciel est mort. – Vers toi, j'accours! donne, o matière*
L'oubli de l'Idéal cruel et du Péché...”

Siliciul nu va şti nimic. Oamenii vor face sticlă din el. Şi din sticlă, poate, lentile şi oglinzi cu care vor cerceta universul. Voi fi poate mai aproape de stele, dar nu voi şti nimic. Voi scăpa de un nou miraj. Nu simţiţi cum murim? Eu simt. Încă o clipă, încă una, încă una... Priviţi pendula!... Murim cu fiecare clipă... În curând voi începe să număr. Nu vă speriaţi. Voi număra în gând. Îmi voi dedica tot restul vieţii acestei numărători. Şi-n loc de cifre voi rosti cuvântul, certitudinea. Nu *unu, doi, trei, patru, cinci, şase.* Ci *mor, mor, mor, mor, mor, mor...* Valoarea cifrelor dispare în infinit... Nonexistenţa n-are nevoie de valori...

Dacă ceilalţi îl urmăriseră pe Balasan la început cu uimire, apoi cu compătimire şi dezgust, din când în când poate înfioraţi de unele fraze, Toporaş în schimb îi ascultase discursul uluit. Încercase de câteva ori să se opună, dar vehemenţa din vocea lui Balasan şi privirile acestuia ca nişte săgeţi îl opriseră. Aşteptase să termine.

— Toarnă-mi, Micleasco! se răzvrăti Toporaş. Eu simt că trăiesc. Trăiesc, mă! Trăiesc, trăiesc, trăiesc, trăiesc, trăiesc, trăiesc! Trăiesc! Şi simt gustul băuturii şi zăresc sub adăpostul acestei rochii de aur pulpe şi coapse şi sâni care-mi cheamă palmele. Toarnă, Micleasco!

Justiţia îşi schimbase toaleta. Îşi îmbrăcase acea rochie aurie care-l impresionase pe Pârvan. Sorbi şi ea cu nesaţ din pahar o dată cu Toporaş. Îl privi apoi pe Pârvan şi-i şopti:

— Sunt tânără, Eugen... Mi-i frică.

Vocea ei dezvăluia însă o altă frică. Teama femeii care cheamă. Teama că nu-i va fi auzită chemarea.

— Eşti un cioclu, Balasan! explodă Toporaş. Un asasin... Şi-ai fost, mă, singurul om pe care l-am invidiat în viaţa mea. M-ai înspăimântat de când te-am întâlnit prima

dată. Academicienii îşi scoteau pălăria în faţa mea, şi tu, un simplu student, mă făceai să tremur. M-a înspăimântat conţinutul cutiei tale craniene. Aş fi pariat cu oricine pe organizarea materiei tale cenuşii. Am crezut că torţa inteligenţii tale nu se va stinge în vecii vecilor... Şi tocmai tu, mă, să cânţi prohodul lumii? Tocmai tu, mă, să ajungi concern de sicrie?... În loc să sufli peste ochii lumii aer răcoros, care să-i învioreze puterile, ţi-ai transformat viaţa, menirea vieţii, într-un discurs funebru... Ce ai, mă, cu copiii din leagăn, cu mamele care în bucuria alăptatului nici nu se mai feresc să-şi ascundă minunea sânilor? Totul e moarte?... Totul e viaţă, mă!... Totul colcăie de viaţă... Eu ştiu poate mai bine decât oricine pe lumea asta... Totul trăieşte în milioane, în miliarde, într-un infinit de forme. E legea infinitului, mă. Acesta-i infinitul! Acest infinit de forme de viaţă. Toată lumea e un clocot biologic. Toată lumea se consumă pentru a regenera la infinit viaţa. E o dăruire generală, definitivă. E cea mai nobilă dăruire. Culminând prin fiinţa umană care simte, trăieşte şi consimte conştient dăruirea în slujba infinitului şi a eternităţii... Ştii tu, mă, care-i adevărul care m-a cucerit cel mai mult din ideologia comunistă?... Ceea ce spunea Engels şi Lenin despre gândire şi conştiinţă. Amândouă sunt produse ale creierului, şi creierul, care e în ultimă instanţă un produs al naturii, nu poate, mă, să contrazică natura, ci să-i corespundă. Şi tu... tu în loc să vezi sensul dezvoltării lumii, să înţelegi ce înseamnă viaţa, evoluţia vieţii, tu, mă... Eşti un nonsen biologic, un accident... Uită-te, mă, în jur, uită-te la soare! Arde, se consumă pentru viaţa planetelor, pentru regula eternă a existenţii...

— Sunteţi limitat, domnule profesor – îl întrerupse brusc Balasan. Înţeleg acum cauza erorii dumneavoastră. Ca toţi biologii, zeificaţi soarele. El e autorul vieţii!... Farsă, domnule profesor!

„Soleil, soleil!... Faute éclatante!

Toi qui masques la mort, Soleil”.

Da, domnule profesor, soarele nu arată decât că universul

„n’ est qu’un défaut
Dans la pureté du Non-Être!”

Depăşiţi limita! Spargeţi farsa! Nu zăriţi printre cioburi *marele adevăr...* Nu vă agăţaţi de funia minciunii. Tot veţi muri!

— Voi muri, mă! Voi muri binecuvântând viaţa. Voi muri urlând: Trăiţi! Trăiţi din plin! Iubiţi! Nădăjduiţi! Urcaţi! Îţi voi ura şi ţie să trăieşti, monstrule, dacă voi muri înaintea ta... Nu m-am gândit niciodată la moarte. M-am gândit numai la viaţă. De aceea am făcut ceva pe lumea asta. Puţin, neînsemnat, dar tot am făcut. Nu-mi trebuie identitate după moarte. Poate că peste zece ani nimeni nu-şi va aminti de mine. Voi îngroşa, poate, doar stratul de pământ în care s-au transformat anonimii. Poate că în vreun manual de biologie se vor strecura câteva rânduri despre mine... Nu neg că aş fi mai fericit dacă aş şti că voi exista într-un capitol întreg... Dar nu acesta e lucrul cel mai important. Ştiu că am trăit demn, slujind viaţa. N-am trădat viaţa ca tine sau ca alţii... Sunt milioane de oameni în lumea asta, zeci de milioane, mă, la picioarele cărora ar trebui să îngenunchezi. Anonimi. Trăiesc demn şi slujesc viaţa. Fac haine, nasturi, ghete, pâine, maşini, tipăresc cărţi, pavează străzi, învaţă copiii să scrie, aprind lumini în parcuri, fac sănii, cratiţe, locuinţe, ţigări. Nu-i cunosc. Dar mă închin în faţa lor. Şi-ar trebui să facem asta la fiecare pas. Ei slujesc viaţa cu puterea lor. Cu demnitate... Şi tu?... Tot ce-i pe tine, tot ce-i în tine, mă, fiecare fir de păr, fiecare por, fiecare celulă se datoreşte lor. Crezi că te-ai născut şi ai crescut din nimic? Încă înainte de-a ieşi în lume, prin cei care te-au zămislit, ai fost dăruit acestei solidarităţi, acestui colectiv uman.

Fiecare pas al tău, de la primul pe care l-ai făcut pe podea până la cel care te-a urcat la catedrele Sorbonei, ţi-a fost susţinut de aceste milioane de anonimi. Ai crescut pe spinarea lor. Şi câţi din ei n-au ştiut, poate, că te poartă în spinare?... Dar te-au ţinut cu gândul că-ţi vei aminti odată şi vei veni în mijlocul lor... Şi tu, în loc să le săruţi picioarele, vrei să-i înspăimânţi. Le cânţi nechemat prohodul. Mă, omul nu trăieşte, nu poate trăi singur. Chiar dacă ar vrea, i-ar fi cu neputinţă. Numai când ar renunţa la a fi om. Mersul, vorbirea, gândirea, sentimentul, toate şi le însuşeşte la modul de fiinţă umană numai trăind colectiv. Ajunge om pentru ca în jurul său colectivitatea îşi face datoria faţă de viaţă. El are datoria să se alăture colectivităţii. Altminteri e un parazit. Ia fără să dea. Tu eşti mai rău. Tu ai luat de la ei totul şi le pregăteşti în schimb spaima, groaza, deznădejdea...

— La urma urmei – se retrase Balasan – nici nu mă interesează. Eu îmi vorbesc mie însumi. Dacă oamenilor le place să trăiască fără conştiinţa morţii, din partea mea au toată libertatea. Tragedia mă priveşte numai pe mine. *Ştiu că voi muri.* Ştiu că nu voi mai auzi cântecul Isoldei, deşi va răsuna în continuare, ştiu că vor mai apare o mie de cărţi care pentru mine nu vor însemna decât hârtie albă, sau poate stuful din care se face hârtia, ştiu că se va călători fără mine în Marte şi mai târziu în cortegiul Alfei din Centaur, ştiu că se va sărbători o mie de ani de la naşterea lui Dante şi prezenţa mea, în cel mai bun caz, va fi în cupele care se vor închina în memoria geniului său, ştiu că se vor plimba pe străzi femei frumoase ale căror gambe nu le voi admira niciodată, ştiu că se va aclama un nou geniu al poeziei şi eu nu-i voi cunoaşte niciun vers... Ştiu că voi muri. Voi muri de tot! Nu mă simt cu nimic mai prejos decât Shakespeare sau Einstein. Infinitul, nonexistenţa ne înghite pe toţi, deopotrivă, anulând orice identitate. Viaţa e o iluzie. Din păcate am descoperit acest lucru după ce am crezut în ea...

Balasan vorbise ca un om obosit. Făcuse parcă o

confesiune. Vocea îşi scăzuse repede puterea, ajungând la şoapte. Pârvan fu singurul care sezisă marea tragedie a lui Balasan. Tocmai pentru că în el izvorâse conştiinţa răspunderii şi acţiunii în viaţă găsind ecou. În timp ce Toporaş şi Orhideea pregăteau returul, el se apropie de Balasan şi-l întrebă în şoaptă, ca un confident:

— Balasan! Oare nu vorbeşti despre moarte cu spaima omului care nu lasă nimic în urmă?

Balasan se ridică alene din fotoliu. Evită privirile lui Pârvan. Îi răspunse tot în şoapte:

— Nu ştiu, Eugen... Dar mă cuprinde desperarea la gândul că voi muri...

Ultimele cuvinte ale lui Balasan avură darul să-l îndârjească pe Pârvan, să-i redeschidă procesul pe care-l amânase cu intenţie lucidă. În fond, atitudinea sa în ultimii ani, raportată la capacitatea, energia şi puterea sa, însemna o abandonare de la principiile majore ale vieţii. Obiectiv privind. Subiectiv găsea destule explicaţii. Dar Pârvan nu era omul explicaţiilor subiective. Fusese ca un automat care cere unor mâini străine să-i apese butoanele pentru a acţiona. Evitase contactul cu conştiinţa. Îşi găsise un refugiu raţional, plecând de la o premiză falsă, se îngrădise în limitele unui act biologic primar. Trăia pentru a muri. Nu făcuse altceva decât să-şi aştepte moartea. Nu avusese curajul să-şi refacă raţionamentul din teama că-şi va dovedi falsitatea premizei. În loc să vadă, să se străduiască să vadă, îşi ascunsese capul în nisip ca struţul. Şocul pe care i-l dăduse Severin fusese însă zguduitor. Şi aceasta pentru că nu avusese curajul să privească în jur. Evoluţia ar fi fost treptată, fără şocuri puternice. Ar fi fost o evoluţie normală...

Pârvan intră în joc. O avea parteneră pe Orhideea. O privi absent, licită mecanic şi se adânci din nou în gânduri... Nu uzina era adevărata descoperire. Adevărata descoperire o constituiau oamenii. Muncitorii. Dar nu numai în raportul lor cu uneltele. Şi chiar în acest raport.

Se gândi la Severin, la Răduca, la Costinaş, la Valer, la Domnica. Ce erau aceştia?... Mai întâi conştiinţe. Oameni care aveau conştiinţa vieţii şi a datoriei lor sociale, care îşi confundau viaţa cu datoria lor socială. Cum remarcase Toporaş. Numai că acest proces era *conştient*. De astă dată.

— Trei pici, Eugen, repetă Orhideea.

— Patru, răspunse dânsul după ce aruncă o privire asupra cărţilor.

Justiţia îşi etală cărţile. Pârvan văzu posibilitatea unui şlem. Vina era a lui. Se strădui să joace în aşa fel, încât să facă numai patru pici fără să i se observe puterea cărţii. Reuşi.

...Oamenii aceştia aveau conştiinţa unei cauze: de aici venea toată puterea lor. Dădeau totul fără să fie obligaţi. Cine obliga pe Domnica, pe Costinaş, pe Răduca?... Câştigul?... Îi apăru în faţa ochilor chipul lui Costinaş şi apoi cel al lui Valer. Surâzători, senini, entuziaşti, cu acel neastâmpăr interior revărsat în mişcări... Nu! Oamenii aceştia nu erau sclavii banului... Era o descărcare de putere şi bucurie în faptele lor... Oare cum ar fi arătat cu cincisprezece ani în urmă?... Aceasta era întrebarea cea mare. Trebuia să şi-o pună. Avea răspunsul. Vizitase atunci uzina. Văzuse muncitori. Nu! Nu văzuse muncitori. Văzuse sclavi.

— Poţi să te etalezi, Eugen.

Pârvan îşi aranjă cărţile pe masă. Nici nu ştia ce se licitase... Dar Iulieş? Acest om care se zbătea pentru fiecare lucru, care se interesa de fiecare om ca de feciorul său?... Aflase că-i murise fiul fără să-l vadă... Cine-l îndemna? Cine-i comanda dragostea, credinţa, entuziasmul? Acestea nu erau vorbe. Pe Iulieş îl urmărise, la început cu curiozitatea de a cunoaşte un comunist. Apoi cu uimirea care te cuprinde când simţi în preajmă o valoare... Calităţile lui Iulieş erau sigure ca elementele unei probleme. Nu erau păreri, ipoteze. Cine i le comanda?... Cine-l obliga pe acest om, la o vârstă când ar

fi putut să se retragă liniştit într-un birou, să se emoţioneze pentru fiecare plus şi să se frământe pentru cel mai mic minus? El îi dăduse încrederea lui Severin. El. Era sigur...

— Tu dai cărţile, Pârvan, auzi vocea lui Toporaş. Şi mai repede. Parc-ai fi pe cale să te îneci...

Severin!!... Uriaşul Severin... întruchiparea forţei... Tocmai el care n-ar fi avut în viaţă nevoie de creier. Ar fi putut să trăiască în circuri... Avusese ocazia să-i admire în câteva rânduri puterea. Era fenomenală. Ridica într-o mână greutăţi care ar fi încovoiat doi oameni. Tocmai el!... El era inventatorul maşinii automate! O crease cu gândul şi cu mâinile lui de la ecuaţii algebrice până la şlefuirea roţilor dinţate... Alături de aceşti oameni, de asemenea oameni, de asemenea conştiinţe, el... Exact cum spusese Iulieş – tresări Pârvan. Exact cum îi spusese cu mult timp în urmă... *„Aş fi foarte fericit să demisionaţi... din starea aceasta. V-aţi îmbrăcat în ea ca într-o pelerină. Nu vreau să vă jignesc. Vreau să fiu cinstit. Sunteţi responsabil faţă de pelerină, tovarăşe inginer. Şi, s-o ia dracu', dacă nu-i veche şi urâtă şi împrumutată...”*

Da! În uzină descoperise conştiinţa şi puterea! Acesta era adevărul! Şi pelerina...

— Am anunţat patru sans atout, Eugen! auzi ca din depărtare vocea Orhideei. Patru sans atout... Tu ai deschis...

— Da! izbucni Pârvan. Cinci fără de atu! Şapte fără de atu! Zece fără de atu! Cent sans atout! O mie fără de atu! Totul! Cu sau fără atu!

Ceilalţi puseră cărţile pe masă şi-l priviră uluiţi. Numai Balasan, afară din joc, nu auzea nimic. Era pradă propriilor gânduri.

— He, he! râse Toporaş speriat. Şi tu? Ţi-a venit şi ţie rândul?... Aţi înnebunit toţi?

Pârvan uită la început să se scuze:

— Nu, domnule profesor. M-am trezit... Vă rog să mă

iertaţi... V-am stricat jocul... Totul a fost un joc. Un joc stupid. O fugă de adevăr. Un paliativ intelectualist. O ecuaţie pe care n-am vrut s-o rezolv. Am rezolvat-o! Am transformat elementele în cunoscute. Spune-mi, Hurmuzaki, hexagonul după care-ţi construieşti formulele tale nu e, la urma urmei, o linie frântă, o multiplă frântă? Şi nu formează el un întreg?

Hurmuzaki răspunse foarte calm:

— E o convenţie, Eugen... Depinde de... Cum vrei s-o iei... Dacă...

— He, he, he, he! Nu vezi că-şi bate joc de tine, mă Hurmuzaki... S-a molipsit de la Balasan. Dar să ştii, mă Pârvan, că a doua oară nu mai ascult teoria morţii. Vă dau la amândoi dreptate strângându-vă de gât...

— Nu, domnule profesor. Nu teoria morţii o voi face. Teoria vieţii... Mi s-a întins o mână. M-am ferit s-o strâng. Pentru că m-am ferit s-o văd. Am deschis ochii. Am văzut-o! E o mână mare, puternică, o mână care strânge cinstit, din inimă. Voi strânge această mână! Iertaţi-mă. Totul e prea complicat... şi prea dureros pentru a vă face repede să mă înţelegeţi... Mi-am propus să trec demn prin viaţă. Şi nu vreau să renunţ la acest comandament.

Era târziu. Toţi înţeleseră din spusele lui Pârvan că se retrage. Nimeni însă nu-l opri. Era o atmosferă neobişnuită în încăpere. Fiecare era sub prada unor gânduri proprii. Justiţia îşi pierduse dorinţa de viaţă care-o asaltase un timp. Ea nu-l ascultase pe Balasan. Îl privise pe Eugen gândindu-se departe şi aproape. Gândurile o duceau din nou spre depărtări. Izbucnirea neaşteptată a lui Eugen rupsese parcă ultima speranţă. Nici Toporaş nu mai avea putere să se opună. Pe faţa lui se putea citi pentru prima dată bătrâneţea. Hurmuzaki, uimit, nu înţelegea parcă ce se petrece.

Justiţia îl conduse pe Pârvan. Nu-l privi. Spuse un „la revedere” trist şi voi să se întoarcă. Se simţi însă înlănţuită cu putere, închise ochii şi îşi zdrobi cu violenţă pieptul într-o îmbrăţişare pe care o aştepta de douăzeci

de ani.

De-abia când ajunse în stradă Pârvan încercă să-şi adune gândurile. Se uită mai întâi la ceas. Era trei dimineaţa. Porni pe trotuar, alene, fără ţintă... Îşi părăsise prietenii fără să dea nicio explicaţie. Nici nu l-ar fi putut înţelege. Procesul era prea complicat. Şi era prea intim. Cercul de bridge nu mai exista. Cel puţin pentru dânsul. Îşi aminti de convorbirea pe care o avusese mai de mult cu Hurmuzaki referitoare la cercul de bridge. Dacă cineva i-ar fi spus atunci că el va fi cel care va părăsi, primul, cercul, ar fi râs sau l-ar fi privit pe acel cineva ca pe un năuc. Şi totuşi se întâmplase! Cercul de bridge fusese un colac de salvare, aruncat cu intenţie, în scopul de a nu se zbate pentru a ajunge la un liman.

Pârvan se gândi la Balasan şi îşi simţi sufletul zguduit. Pentru că descoperea în tragedia prietenului său propria sa tragedie... dacă n-ar fi făcut pasul... Balasan îşi încheiase viaţa. Îşi luase orice nădejde de la viaţă. Marele cuceritor îşi sfărâmase geniul în îndârjirea sa de a şi-l apăra, de a şi-l feri, de a şi-l purifica. Ajunsese un *„am fost”.* Ajunsese un trecut. Groaznic! Evoluţia sa spre catastrofă fusese atât de rapidă, încât nu mai putea fi împiedicată. Balasan nu voise să deschidă ochii, nu făcuse niciun efort de adaptare. Se închisese într-o temniţă în care nu pătrundea soarele, ajungând până la urmă să renege existenţa luminii. Toată groaza şi desperarea lui Balasan în faţa morţii îşi avea izvorul în conştiinţa că nu mai poate lăsa nimic în urmă, că istoria îl va înghiţi ca pe un X, ca pe un anonim. Pârvan ştia că toată teoria pe care o azvârlise Balasan în cercul de bridge era o încercare de autohipnoză. Balasan se autosugestiona, făcea ultima încercare de a crede în ceva şi încerca să creadă în nimic. Pentru că simţea în urma sa un înfricoşător nimic. Nu lăsase nimic în urmă. Totul era adunat în capul său. Balasan simţise probabil că nu mai are putere să reverse. La început nu voise să reverse. Îşi

făcuse o disciplină din a sta izolat şi a nu da nimic semenilor. Tenacitatea cu care-şi impusese disciplina se transformase cu timpul în obişnuinţă. Din geniu retras, izolat, devenise un sălbatic în mijlocul unei lumi civilizate...

Străzile erau goale. Se stârnise un vânt puternic. Pârvan nici măcar nu-şi ridică gulerul paltonului. Păşea drept prin zăpadă, cu mâinile la spate, păstrându-şi ţinuta sa obişnuită. Mergea înainte. Nu se abătuse pe strada care l-ar fi dus acasă... Tragedia lui Balasan ar fi putut să însemne propria sa tragedie... Simţi o anumită uşurare strecurându-se în el... Dar nu avea dreptul să fie senin! Erau câţiva ani de zile cărora trebuia să le dea socoteală. Erau anii în care-şi îmbrăcase pelerina. Îşi trimisese în viaţă, în acei ani, un robot, un automat, căruia-i comanda de la distanţă mişcările. Cum făcea Severin cu maşina lui... Un robot. El se retrăsese în trecut. Erau ani la mijloc. Ani întregi. Transformaţi în zile, în ore...

Pârvan se opri fulgerat de un gând. Descoperindu-se însă singur, în mijlocul străzii, îşi reluă mersul. Totuşi nici timpul, în concepţia fiinţei umane, nu poate fi considerat ca un lucru absolut. Un bărbat ajunge mai repede decât un copil la capătul unui drum pe care păşesc amândoi. Era un lucru elementar. Mişcarea, acţiunea dă valoare timpului. Această lege poate fi aplicată şi în conduita umană şi de fapt ea era aplicată chiar în uzină. Timpul începea să devină o problemă personală a fiecărui muncitor. Convenţiile calendaristice erau sfărâmate prin acţiuni... Anii lui puteau încă să fie salvaţi de la nimicire. Dacă va încărca anii viitori... Ştia că nu va fi o simplă problemă de matematică. Ştia că va trebui să refacă, să recupereze lucruri care nu pot fi măsurate în unităţi precise... N-avea deci nevoie să se mai tânguie nimănui, nici sie însuşi, n-avea nevoie să se autoflageleze, să-şi mai facă mustrări şi procese de conştiinţă. Va acţiona, va acţiona imediat...

Pârvan încă nu voia să recunoască faţă de sine însuşi

că voinţa aceea de a recupera putea fi foarte lesne denumită *entuziasm.* Voia să o treacă tot în rândurile manifestărilor conştiente... Se simţea într-adevăr uşurat. Făcuse pasul! Îl făcuse până la capăt. Pentru dânsul raţionamentul însemna totul. Fiinţa sa se supunea întocmai concluziilor trase. Acţiunea era întotdeauna rezultatul unui proces scurt sau îndelung, în timp. Nu acţionase niciodată orbeşte. Cu o singură excepţie... Golul va fi însă umplut!

Despovărat de gândurile care-l apăsaseră până atunci, Pârvan trecu mai departe... Lăsase într-adins la urmă ultima întâmplare... Ştia că se petrecuse ceva neobişnuit şi că avea datoria să analizeze... Faptul era acesta: o îmbrăţişase pe Orhideea. Într-un impuls de moment. Gestul său implica răspundere şi pentru el, şi pentru ea. După douăzeci de ani, în situaţia lui şi a ei, îmbrăţişarea nu mai putea fi (considerată? interpretată?) o joacă, un amuzament. Şi el se purtase ca un copil... Nu ca un copil, ci ca un neghiob, ca un bădăran, ca un animal... Aceasta îl enerva cel mai mult. Orhideea putea să se simtă jignită de gestul său. Niciodată nu-şi închipuise că va proceda altfel cu dânsa. Să se repeadă pur şi simplu asupra ei... Îl cuprindea un regret amar pentru ceea ce făcuse sau mai bine zis pentru ceea ce nu făcuse. Avea datoria de onoare să-i ceară mai întâi scuze Orhideei şi pe urmă să discute cu dânsa totul.

Pârvan se uită la ceas. Era patru. Gestul său fusese prea grosolan pentru a mai întârzia scuzele. Se întoarse din drum şi porni către locuinţa Orhideei. Trecând prin dreptul casei lui Hurmuzaki, îşi ridică privirile spre fereastră. În biroul lui Emanuel era lumină. Se zărea chiar silueta acestuia la geam. Câteva clipe, apoi dispăru... Emanuel revenise la hexagoanele benzenice... Degeaba îl ironiza mereu Toporaş. Hurmuzaki nu se despărţise nicio clipă de hidrocarburile sale, de preocupările sale, de cercetările sale. Îşi instalase laboratorul în cap, lucra de zece ori mai greu, dar lucra...

Frigul se înteţise. Viscolul şfichiuia cu putere faţa lui Pârvan. Acesta parcă păşea pe culoarele unui teatru. Mergea drept, fără să se ferească, cu mâinile la spate. Mergea însă cu paşi mai repezi. Pentru că de astă dată avea o ţintă.

Sună la uşă scurt, după obiceiul său. Va apare Orhideea în prag, îşi va cere scuze şi va pleca. Va fi scurt, pentru ca Orhideea să nu se înfrigureze. Justiţia apăru într-adevăr în prag şi fără să facă cel mai mic gest de surpriză îl privi pe Pârvan. Se dădu la o parte, spre a-i face loc să intre. Pârvan ezită. Orhideea era îmbrăcată în aceeaşi rochie aurie. Invitaţia ei era firească. Considera că i se face o vizită obişnuită. Ezitarea lui Pârvan fu atât de scurtă, că aproape nici el n-o percepu. Îşi dezbrăcă paltonul, îşi scoase pălăria şi mănuşile şi pătrunse după Justiţia în salon. Se aşezară fiecare pe un fotoliu.

— Iartă-mă, Eugen, se scuză pe neaşteptate Justiţia. Spectrul morţii e de vină... M-a înspăimântat atât de mult Balasan, încât mi-am văzut mai mulţi ani în spate decât în faţă...

Pârvan se ridică în picioare. Se ridică şi Justiţia.

— M-am hotărât, Eugen, continuă Justiţia. E irevocabil. Voi pleca!

Pârvan înaintă spre dânsa:

— Am venit să-mi cer scuze, Orhideea. Să-mi cer scuze pentru că...

Îi apucă braţele. O trase spre dânsul. Îi înconjură mijlocul şi o apropie de piept.

— ...Pentru că... Pentru ce, Orhideea?... Pentru că te-am îmbrăţişat... sau pentru că vreau să te îmbrăţişez?...

— Ai rămas acelaşi tânăr, Eugen, îi şopti Justiţia.

— Am rămas aşa cum m-ai lăsat tu, Orhideea.

O luă în braţe şi traversă încet camera... Candelabrul îşi revărsa lumina în încăperea goală.

CAPITOLUL 30

NICOLAE IUŞCĂ AUZI SCÂRţâitul porţii. Se uită la ceas. Era şase şi un sfert. Cine o fi astăzi primul? Singurel? Iulieş... Surprinderea lui fu atât de mare, încât rămase câteva clipe înţepenit pe scaun. Când se ridică în picioare şi înclină capul, nu mai apucă să vadă decât spatele lui Pârvan şi mâna acestuia coborând din dreptul pălăriei... Pârvan?!! Ce caută la ora asta în uzină? Pârvan trecea prin faţa sa întotdeauna cu şase minute înainte de sunetul sirenei. Dacă ceasul din încăpere arăta şapte fără şapte minute sau şapte fără cinci minute, Iuşcă ştia că nu inginerul este în avans sau în întârziere, ci ceasul... Hotărât lucru! În uzină se întâmplase ceva!... Nu era vorba numai de intrarea lui Severin în partid... Apariţia lui Pârvan la o asemenea oră nu putea fi legată de acest fapt... Se întâmplase altceva... Şi-i părea rău portarului că nu-i văzuse figura lui Pârvan. Poate ar fi descoperit pe figura acestuia răspunsul... Auzi din nou scârţâitul porţii... Altul... Portarul îl identifică şi, contrar obiceiului său, deschise gemuleţul şi-şi scoase capul prin deschizătură:

— Bună dimineaţa, tovarăşe Iulieş! Nu mai poţi întârzia olecuţă?

Iulieş pătrunse în încăperea portarului. Acesta desluşi pe figura lui nesomn şi preocupare. Încercă să-l ia pe departe:

— Ger mare astăzi, tovarăşe Iulieş...

— Zi-i, moş Culaie, zi-i! Nu m-ai chemat dumneata ca să-mi vorbeşti despre ger...

— Apoi că nu... Alta-i... Voiam, de... Nu-i aşa că intră Severin în partid?...

Iulieş zâmbi. Dădu complice din cap şi îi răspunse:

— Ai nas de ogar, moş Culaie. Cum ai simţit?...

— Ai spus chiar matale... Am mirosit şi eu... Şi te-aş ruga să mă chemi şi pe mine la şedinţă. Vreau să spun şi eu câteva vorbe despre nea Alexandru... Că-l cunosc de când a intrat în uzină... Ani mulţi...

— O să te chemăm, moş Culaie... dacă ţii atât de mult...

— Ţiu... pentru că eu... de... am aşteptat să-l văd pe Severin în partid... Ştii matale, tovarăşe Iulieş, cât de bucuros sunt eu că Severin intră în partid?...

— Ştiu, moş Culaie. Ştiu... Zi-i mai departe...

— Apăi ai şi matale un nas!... Pare-se că s-a întâmplat ceva prin hală... Am văzut eu după chipul oamenilor. Ceva tare...

— S-a întâmplat, moş Culaie. S-a întâmplat un lucru de seamă... O să auzi la şedinţă, la primirea lui Severin în partid.

— Aha! Vas’ că nu mai e multă vreme...

Iulieş îl părăsi pe Nicolae Iuşcă şi se îndreptă spre hală. Era tare frământat. Se aşteptase ca unii muncitori, cei înapoiaţi, să nu privească maşina lui Severin cu ochi buni. De aceea îi mobilizase pe comunişti, de aceea organizase şedinţa de la sfârşitul lucrului. Costinaş, Valer, Domnica şi alţii susţinuseră cu tot sufletul acţiunea lui Severin. De asemeni Pârvan, prin cele câteva cuvinte pe care le spusese la şedinţă, impusese oamenilor dacă nu respect pentru Severin, cel puţin interes şi atenţie. Iulieş însă nu voia să se înşele. În sufletul unor muncitori existau încă îndoieli. Tăcerea lor la şedinţă era cea mai bună mărturie. Acest lucru îl preocupa pe dânsul. Cum ajunseseră aceştia la îndoieli?... Aceasta era întrebarea. Cine le alimenta îndoielile? De ce se refugiau în tăcere?... Lupta îi apărea mult mai grea şi mai complicată decât crezuse la început.

Iulieş se opri în mijlocul halei. Spectacolul pe care-l vedea îl ţintui locului. În hală se afla un singur om. Inginerul Pârvan. Era la maşina lui Severin. Dăduse drumul strungului. Stătea în faţa maşinii cu mâinile la spate. O urmărea cum funcţionează.

— Bună dimineaţa, tovarăşe inginer, îl salută Iulieş.

Pârvan se întoarse şi-i răspunse lui Iulieş fără să trădeze niciun gest de surpriză:

— Bună dimineaţa!

Pârvan era îmbrăcat în costum de seară, de o eleganţă sobră. Îşi ridicase puţin manşetele, pentru a lăsa parcă să se vadă strălucirea butonilor de aur. Nu numai îmbrăcămintea sa era neobişnuită. Iulieş îl văzu pentru prima dată pe inginer neras. Se apropie de Pârvan şi priviră un timp împreună maşina în plină funcţiune.

— Am ştiut de ieri c-aţi observat maşina – rupse tăcerea Iulieş. De când v-aţi oprit în mijlocul halei şi v-aţi încetinit mersul.

— Nimic nu-ţi scapă, domnule Iulieş, îl gratulă Pârvan cu un ton cât se poate de firesc. M-am mirat un timp că nu vii să-mi aduci vestea... Nu găseam explicaţia... Cred că într-o anumită măsură e şi opera dumitale...

— Nu! se apără vehement Iulieş. E numai a lui Severin! A lucrat-o singur de la început până la sfârşit. Schemă cu schemă, piesă cu piesă...

Pârvan nu era de acord cu răspunsul lui Iulieş.

— Atunci de ce n-a construit-o cu zece ani în urmă, sau... de ce nu s-a gândit la ea mai înainte...

Iulieş îl privi surprins pe Pârvan. Reuşise oare inginerul să vadă în maşina lui Severin mai mult decât o invenţie?...

— Vreţi, poate, să spuneţi, că actul lui Severin nu s-ar fi putut realiza decât...

— Întocmai, domnule Iulieş, îl întrerupse Pârvan. Ce vedem noi aici nu e o simplă maşină, nu e o simplă invenţie, deşi valoarea ştiinţifică a creaţiei e excepţională. E mult mai mult, domnule Iulieş. În faţa noastră se află

expresia unei revoluţii umane. Alexandru Severin este un om care-şi trăieşte viaţa conştient, care luptă pentru o armonie... Scuză-mă, te rog... e inutil să-ţi vorbesc astfel. Repet, cu alte cuvinte, cele ce mi-ai spus dumneata în mai multe rânduri... Dar aveam datoria să-ţi spun aceste cuvinte nu ca o repetiţie, ci ca o convingere proprie... Altceva nu interesează. Eu nu obişnuiesc să mă spovedesc. Mărturisirile dese duc la nesinceritate.

— Vă înţeleg, tovarăşe inginer. Eu totuşi vă voi face o mărturisire. Am fost convins că *odată* ne vom întâlni. Împreună cu Severin...

— Ştiu... domnule Iulieş. Încrederea dumitale în această întâlnire e lucrul care, poate, m-a impresionat cel mai mult.

— Am crezut în dumneavoastră, în cinstea dumneavoastră...

— Tocmai din această cauză... E rândul să-ţi fac şi eu o mărturisire... A fost, poate, factorul esenţial... Eu sunt obişnuit să-mi găsesc certitudini.

Dumneata ai reprezentat una din certitudini. A doua a fost Severin...

— A treia şi cea mai importantă – completă Iulieş – e conştiinţa răspunderii pe care o aveţi în viaţă, tovarăşe inginer.

Pârvan tresări. Nu izbuti să-şi ascundă întrebările din priviri.

— Dacă nu m-aş fi gândit la asta – continuă Iulieş – nu m-aş fi gândit niciodată la întâlnire. Am ştiut că nu veţi da înapoi. Nu sunteţi omul care să faceţi înţelegeri necinstite cu viaţa... Şi adevărul e că avem nevoie de dumneavoastră, tovarăşe inginer.

— E, o lege a reciprocităţii – rosti apăsat Pârvan. Scuză-mă... tovarăşe Iulieş...

Pârvan se îndreptă cu paşi mari şi iuţi spre uşa halei. Era ceasul şase şi jumătate. Trebuia să se grăbească spre a nu reveni în uzină cu întârziere. Se va bărbieri în prima frizerie pe care o va întâlni în cale.

Iulieş îl găsi pe Singurel în birou. Se trânti într-un fotoliu şi răsuflă adânc de câteva ori.

— Tot sunt bune la ceva şi fotoliile ăstea. Parcă te mai liniştesc puţin... Ia spune, Marine, ce-i mai important?... Maşina lui Severin... întâlnirea lui Pârvan cu noi...

— Ce-i cu Pârvan? întrebă mirat Singurel.

— Pârvan?... Cu cinci minute în urmă mi-a spus că are nevoie de partid!

— Pârvan! sări Singurel de pe scaun. A spus el cuvintele astea?...

Iulieş îi relată lui Singurel convorbirea pe care-o avusese cu Pârvan. În plus îi adăugă o serie de amănunte din confruntările pe care le avusese mai de mult cu inginerul. Îi aminti şi de cuvintele spuse de Bogdan când acesta vizitase uzina: *„Nu ştiu de cine trebuie să vă ocupaţi mai întâi. De Pârvan sau de Severin. Dar dacă se întâlnesc sare uzina în aer. Şi nu numai uzina...”*

— Eu m-am gândit că-i mai bine să ne ocupăm de Severin. Am ştiut că Severin va fi braţul care-l va smuci pe Pârvan... Ştii cum m-am uitat după inginer când a intrat ieri dimineaţă în hală? Vorba lui Iuşcă, lui moş Culaie... Ca un ogar. Am ştiut c-a descoperit maşina. Şi când l-am mai auzit şi pe Ferenţi că s-a încuiat în birou...! Ce clocot trebuie să fi fost în sufletul lui?!... Acum, gata! Numai să nu sară uzina în aer, Marine, să nu sară din altă pricină... Venisem să mă liniştesc puţin... Când l-am auzit pe Pârvan vorbindu-mi m-a încolţit bucuria... Acum iar mă prinde grija. Într-o bună zi o să-mi iau concediu o săptămână şi o să mă duc undeva, oriunde, să mă bucur în linişte, să nu mă mai bată nicio grijă... Să-mi amintesc bucuriile una câte una... Aici n-am vreme. Orice bucurie aduce o grijă... La urma urmei poate că de-aceea şi simt bucuriile... Dacă n-am simţi frigul, n-am simţi nici căldura... Tu ce te uiţi aşa?

Singurel nu se eschivă de la răspuns:

— Crede-mă, Iulieş, uneori îmi vine greu să te înţeleg... Adică... De unde ai tu atâta putere... atâta tinereţe? Unde

vezi că-i vârtejul mai mare acolo te bagi. Şi când nu-s vârtejuri, te apuci să le scorneşti tu. Iar când totul s-a liniştit, te dai la o parte, ca să nu te vadă nimeni.

— Nu-i chiar aşa... Acum, de pildă, am venit să mă şi laud puţin... Am şi eu din când în când nevoie să mă mai laud... Cui să-i spun?... Acasă, ştii şi tu... în fabrică... de... nu prea merge... Odată o să-ţi spun mai multe... Acum, fiindcă nu-s în concediu de bucurie, să privim lucrurile serios în faţă... În hală e frământare, Marine. Oamenii tac. Încă nu găsesc izvorul... E ceva, e cineva care alimentează starea lor de îndoială...

— N-o fi vreun duşman?

— M-am gândit şi la asta, Marine. E greu să-mi închipui aşa ceva. Îi cunosc pe oameni... deşi... vezi tu, în sufletul lor nu poţi spune niciodată c-ai pătruns de-ajuns... Mă gândesc să nu fie altceva... Dar ce? Ce?... Azi va trebui să forţez lucrurile... Pentru că n-avem timp de pierdut, tovarăşe director.

— Încetul cu încetul poate că oamenii o să se obişnuiască.

— Vremea nu aşteaptă, Marine. Ăsta-i păcatul cel mare.

— Dacă simţi atâta grabă, înseamnă că ai tu anumite planuri cu maşina, Iulieş.

— Credeam că tu ai plănuit ceva. Eu... voiam numai să te ajut. Să-ţi pregătesc drumul, tovarăşe director.

Singurel îl ameninţă cu degetul pe Iulieş:

— Las-că te ştiu eu. Când începi să dai vina pe cineva... pe un altul... înseamnă că ai ticluit totul... că nu ţi-a scăpat nimic.

Iulieş îl întrerupse şi îi vorbi cât se poate de serios.

— Să nu te culci pe gândurile acestea, Marine. Răspunderea ta e a ta. E adevărat că uneori ne mai amestecăm treburile. Nici nu s-ar putea...

— Nu, Iulieş – se împotrivi Singurel. Nu caut să mă ascund. Ţie pot să-ţi spun. De când am aflat despre maşina lui Severin mă gândesc fără contenire la un lucru... Ce-ar fi să încercăm o linie automată în hală?...

Adineauri, când mi-ai vorbit despre Pârvan, parcă am văzut-o gata... Îţi dai seama ce-ar fi?

— Ca să vezi de ce-i arde moşneagului, zâmbi Iulieş. Va să zică te-ai şi gândit! Şi-a trebuit să-ţi scot gândul cu cleştele... De aceea trebuie să ne grăbim, Marine. O maşină mai merge. Dar dacă vrem să facem o linie automată, trebuie s-avem toată uzina cu trup şi suflet alături de noi. Şi mai întâi hala mare. Avem nevoie de entuziasm, Marine, şi entuziasmul nu se comandă. Dar nici nu apare din senin. Asta-i!

Înainte de a da drumul maşinii, Sbârcea se abătu pe la Tonciu.

— Poate ai o bucată de vidia, Iorgule. Mâine ţi-o dau înapoi.

Tonciu îl ştia pe Sbârcea om de cuvânt. Scoase din buzunar un vârf de metal şi i-l întinse.

— Viezi că nici eu nu prea am.

Sbârcea nu-l auzi însă pe Tonciu. Îşi îndreptase atenţia spre maşina lui Severin.

— Na, mă! repetă Tonciu. Te-a câştigat şi pe tine, Severin? Ce tot te zgâieşti?

— Mă întreb şi eu ce-o să însemne pentru noi maşina aia? Dacă nu s-ar lega de norme... Mâine ţi-o dau înapoi. Am uitat s-aduc...

— Mai stai puţin – îl reţinu Tonciu – că nu te-alungă lupii.

— Mai ştii – se codi Sbârcea. De-acum înainte orice clipă pierdută poate să ne coste... Dacă noi nu suntem în stare să facem maşini, o să ajungem noi maşini.

— Mama lui de urangutan!

Sbârcea îl privi parcă mirat:

— De ce-l înjuri? Ce vină are el?... Dacă i-a trecut prin cap omului...

— Nu cumva îi ţii partea? O să te văd eu mai târziu ce-o să spui.

— Poate că ai şi tu dreptate, Iorgule. Dar ce poţi să

faci? S-a întâmplat, gata! Trebuie să ne obişnuim. Numai să nu fie mai rău. Să nu se facă maşini din astea în toată hala... Atunci să vezi.

— Ce-o să facem atunci?... Să ne spânzurăm... Mama lui! Dacă nu făcea el maşina... Eu, mă...

Tonciu însă îşi opri gândurile. Sbârcea voia să-l descoasă:

— Tu, ce? Ce vrei să faci?... Scandal? Grevă? Crezi că mai e ca pe timpuri?... Mai bine linişteşte-te, băiete, să n-o păţeşti.

— Tu ştii, mă, că mie nu mi-i frică.

— S-a dus cu curajul tău, Iorgule. Nu mai foloseşte chiar dacă l-ai mai avea. De ce să nu recunoaştem? Ni-i frică la toţi. Şi ţie!

— Mie nu, mă! O să vezi tu. Mama lui!

— Ce să văd? Parcă poţi să faci ceva?... Mâine ţi-aduc de-acasă o bucată de vidia. Să trăieşti!

Sbârcea ştia că Tonciu e semeţ şi trufaş. Şi-l pusese pe jar. Dădu drumul strungului şi se uită în hală. Lucrul începuse. Comuniştii lucrau de zor. Sarcina lor principală era producţia. Sbârcea îşi opri privirile asupra lui Ioachim. Un om tăcut, muncitor destoinic, dar care nu vedea mai departe decât maşina lui. Îl văzuse rar înfuriindu-se. Însă de câte ori se înfuria ajungea la violenţă.

Ioachim îşi potrivise cuţitele şi dăduse drumul strungului. Deodată auzi lângă el o voce:

— Nea Ioachime, poate ai o bucăţică de vidia. Mâine ţi-o înapoiez.

— N-am, mă. Îmi trebuie şi mie. Cere-i lui Răduca!

— Poate că are Severin?

— Du-te şi cere-i! El dă. Ştiu că dă. Mi-a împrumutat şi mie de câteva ori.

— Eu nu mă prea am bine cu el. Eu... am scăpat câteva vorbe...

— Parcă eu n-am scăpat?... Dar nu ţine el seama de asta.

Ioachim se aprindea greu. Sbârcea ştia acest lucru.

— Tonciu e tare înfuriat. Zice că din cauza maşinii lui Severin or să se fixeze alte norme...

— Ce, mă? Ce norme?

— Cică asta n-ar fi nimic. Dar se vor instala în toată uzina maşini de astea... Eu cred însă că-s scorniri de-ale lui Tonciu.

— Şi noi ce să facem?... Să rămânem pe drumuri?

— Las-că-s destule uzine în ţară, nea Ioachime. Nu murim noi de foame.

— Ţie ţi-o fi convenind. N-ai nevastă, n-ai copii. Dar eu, eu de ce să mă duc în altă parte? Ce, am greşit eu cu ceva? Nu-mi ştiu meseria?...

— Poate că ai şi dumneata dreptate, nea Ioachime. Dar ce poţi să faci? S-a întâmplat, gata!

— Ce i-o fi venit ăluia să facă maşina? Pân-acum, de, s-a purtat ca omul...

— Parcă el are vreo vină?... I-a venit omului în cap. Dacă-ţi venea dumitale, poate că el era acela care ţi-ar fi sărit în gât.

— Stai oleacă, nene, că nu s-a terminat. Că pot şi eu să-i sar în gât. Eu, de felul meu, îs liniştit. Dar când nu-mi dă pace cineva, închid ochii şi dau.

— N-ai dreptate, nea Ioachime. Ce ai cu omul? Dacă s-ar fi gândit la dumneata...

— Păi de ce nu s-a gândit, grijania şi praznicul lui!

— De ce-l înjuri de pomană? Poate te mai aude cineva şi-i spune...

— Mă Sbârcea, lasă-mă în plata Domnului, că acuşi îţi dau cu ceva în cap... Ce tot îi ţii partea?...

Sbârcea îl privi pe Ioachim. Ştia că-l lasă în clocot. N-o să reziste mult timp şi o să explodeze. Se înapoie la strung şi-şi reluă lucrul. Aşteptase de multă vreme un asemenea moment. Nu-l interesa ce se va întâmpla. Orice, dar trebuia să se întâmple ceva. Oamenii erau neliniştiţi. Nu trebuiau decât doi sau trei care să-i aţâţe. Poate că-i va găsi până la urmă.

Ferenţi rămase surprins când îl văzu pe Pârvan îmbrăcat ca pentru festivitate. Întreaga sa înfăţişare i se părea neobişnuită. Inginerul era vesel. Privirile îşi pierduseră severitatea, trăsăturile feţei nu-i mai erau încruntate, până şi gesturile sale erau mai tinereşti. Încurajat de noua schimbare, maistrul încercă să facă o glumă:

— Arătaţi ca un îndrăgostit, tovarăşe inginer.

Dintr-o dată chipul lui Pârvan se întunecă. Privirile îi redeveniră severe:

— Domnule Ferenţi! Dumneata ai în această secţie calitatea de maistru principal, nu de bufon.

— Iertaţi-mă... am crezut.

— Nu mă refer la remarca dumitale inoportună, ci la felul cum îţi îndeplineşti sarcina. M-ai dezamăgit, domnule Ferenţi. Am pus mai mult preţ pe capacitatea dumitale.

— Nu vă înţeleg, tovarăşe inginer, poate...

Ferenţi se opri. Nici nu-i trecea prin cap la ce putea să se gândească Pârvan.

— Când ai descoperit maşina, domnule Ferenţi?... îl întrebă brusc inginerul.

— Ieri la prânz, răspunse Ferenţi fără să înţeleagă ce urmăreşte Pârvan prin întrebarea sa.

— Şi până atunci? În timpul cât a construit-o n-ai observat nimic? Nu te-a interesat?

— Ştiţi, tovarăşe inginer, Severin era cu maşina în revizie. Nu m-am amestecat. Lui nu-i place să i se bage nimeni în treabă; şi posibilităţile lui... cine nu i le cunoaşte?

— Dumneata, domnule Ferenţi... Nu i le-ai cunoscut... Nici eu...

Acel „nici eu” începu să-l râcâie pe Pârvan. N-avea niciun rost să-i facă asemenea declaraţii maistrului principal. Îşi încruntă şi mai mult figura:

— Ai studiat maşina, domnule Ferenţi?

— Da, tovarăşe inginer... Adică... M-am uitat la ea mai

pe îndelete...

— Te rog să mi-o descrii!

Era un ton imperativ.

Ferenţi începu să-i facă, metodic, descrierea maşinii. Îi înfăţişă diversele-i combinaţii, îşi expuse părerea cu privire la contribuţia lui Severin, îi vorbi despre randamentul maşinii în cifre aproximative. Parcă spunea o lecţie.

— Ai comis totuşi câteva erori, domnule Ferenţi, interveni Pârvan după ce acesta termină. Mecanismul de funcţionare a braţelor e o triplă combinaţie, o îmbinare a trei sisteme diferite unul de altul. De asemeni conul Norton reprezintă particularităţi importante. Inventatorul schimbă radical ordinea unor mijloace de transmisie a vitezelor şi a mişcărilor strungului. Şi-n domeniul exterior... Dar nu acesta e lucrul cel mai important. Nu mi-ai vorbit nimic despre inventator!

— M-aţi întrebat despre maşină, îi replică Ferenţi.

— Consideră că ţi-am pus acum întrebarea.

Pârvan ştia că pune o întrebare inutilă. Voia mai degrabă să-şi astâmpere setea lui de a auzi cuvinte mari despre Severin. Şi mai urmărea să-i dea impresia lui Ferenţi că nu e mulţumit de ceea ce-i spusese cu privire la maşină. Inginerul nu se aşteptase ca Ferenţi să pătrundă într-un timp atât de scurt tainele maşinii lui Severin.

— Răspunde, domnule Ferenţi!

— Îmi vine foarte greu, tovarăşe inginer. Cum să vă spun?... Ce-a făcut el e ca o revoluţie... Mie încă nu-mi vine să cred... Parc-ar fi un vrăjitor... Cum aţi spus dumneavoastră: îmi scot pălăria...

— Bine, domnule Ferenţi. Începând de astăzi îţi revine următoarea sarcină suplimentară... Fiecare ne vom asuma sarcini suplimentare, nu numai dumneata... Vei întocmi un grafic pe ore, apoi pe minute, cu privire la funcţionarea maşinii. În toate domeniile. Productivitate, consumuri specifice etc. Pe fiecare piesă în parte. Eu am

calculat, dar având în vedere că în faţa noastră se află o creaţie ştiinţifică de cea mai mare valoare, trebuie să verificăm totul în practica producţiei. Vom avea nevoie de date pentru a întocmi fişa ştiinţifică a invenţiei. Nu pentru premiu. Pentru alt scop mai important. Vom denumi maşina A.S.I. Cifra 1. Pentru că s-ar mai putea să fie şi altele.

— Voi încerca, tovarăşe inginer

— Nu „vei încerca”. Nu avem nevoie de încercări, ci de fapte... Ştiu... E o sarcină care-ţi va răpi timp. Îţi poţi lua unul sau două ajutoare.

— Unul îmi ajunge – răsuflă uşurat Ferenţi. Mă gândeam că dacă trebuie să mă preocup atât de... cu atâta atenţie de maşină, nu voi putea să mai supraveghez secţia.

— Aceasta va fi sarcina mea suplimentară – îl anunţă sec Pârvan. Pe cine vrei să-l iei ajutor?

Ferenţi se gândi că în asemenea condiţii nu mai are nevoie de ajutor.

— Dacă vă ocupaţi dumneavoastră de secţie... în acest caz...

— Domnule Ferenţi, nu m-ai înţeles. Cel puţin de un ajutor este nevoie. Un muncitor capabil, care să pătrundă o dată cu dumneata tainele maşinii A.S.I.

— Daaa! descoperi Ferenţi. Atunci... Pe Costinaş!

— Costinaş... reflectă Pârvan. Da!... Dar trebuie cerută şi părerea inventatorului.

— Şi-a dat-o, tovarăşe inginer.

— Bine, domnule Ferenţi... Trimite-l, te rogr la mine pe Silviu Căciulă.

Înainte de a părăsi biroul, Ferenţi îi aruncă o privire pe furiş lui Pârvan. Inginerul părea din nou vesel. Dar când întoarse capul din prag, îi zări în colţurile buzelor o grimasă de scârbă.

Silviu Căciulă se opri lângă uşă. Era galben şi tremura ca varga. Avea teamă de Pârvan. Acesta îi porunci scurt:

— Înaintează!

Căciulă mai făcu câţiva paşi, dar nu avu curajul să se apropie de birou. Pârvan scoase dintr-un sertar al biroului un caiet. Nici nu-l privi pe Căciulă când îi vorbi:

— Aici se află toate hoţiile făptuite de...

Se opri. Nu ştia cum să-i spună. Buzele nu voiau să rostească cuvântul „dumneata”. Iar „tu”, Pârvan nu obişnuia să-l întrebuinţeze decât între prieteni.

— Eu, eu? Tovarăşe inginer... Eu... eu... nu fur... Sunt un om cinstit... N-am furat niciodată... Nicio sculă... nicio...

— Nu-i vorba de scule. De piesele pe care le furi...

— V-au amăgit, tovarăşe inginer, se apără Căciulă. N-am furat nimic, de la nimeni... Ştiu eu, urangutanul m-a pârât... Nu-i adevărat...

— Taci! Netreb...

— Nu fur! Nu fur!

— Taci! rosti Pârvan cu o voce înceată, care-l îngrozi pe Căciulă. Nu te-a pârât nimeni. Te-am descoperit eu. Ştiu fiecare piesă pe care ai furat-o. Şi ziua, şi ora, şi de la cine ai furat-o! Ieri ai furat şase piese N 53 de la Domnica Doroftei, patru piese K 45 de la Costinaş, 3 piese S 141 de la Valer, 5 piese O 29 de la Răduca... Până acum, furai câte trei piese de la Domnica şi câte şase de la Răduca. De ieri ţi-ai schimbat tactica.

Căciulă înlemni când auzi vorbele lui Pârvan. Ştia că nu mai poate tăgădui. Se rugă ca un desperat de Pârvan:

— Iertaţi-mă, tovarăşe inginer. Eu n-am vrut... Ei... Ei mă obligă... Mă bat şi mă pun la cale... Târfa... ea şi el...

— Taci! porunci Pârvan cu vocea aceea care îngrozea. Dacă ar afla muncitorii, te-ar sfâşia. Nu cei de la care ai furat. Ceilalţi. De azi înainte nu vei mai fura nicio piesă! Nici cu gândul! Te dau pe mâna muncitorilor!

— Nu mai fur, tovarăşe inginer. Nu mai fur... Dar să nu mă spuneţi... Mă omoară... mă fac bucăţi... Nu mai fur... Să-mi sară ochii... Să nu mă spuneţi...

— Ieşi afară!...

Căciulă nici nu-i auzi cuvintele, I le ghici după mişcarea

buzelor. Se retrase spre uşă fără să-i întoarcă spatele lui Pârvan. Când ieşi din birou, i se păru că scapă din iad.

Lucian pătrunsese în uzină când sirena anunţa pauza de prânz. Nu găsise pe nimeni la direcţie. I se spusese că Singurel e în hala mare. Acolo lucra tatăl său. Se îndreptă într-acolo. Dar de-abia pătrunse în hală şi spectacolul pe care-l văzu îl înmărmuri.

Un singur om lucra în toată hala. Răduca. Era singurul care nu-şi părăsise strungul. Ceilalţi se strânseseră din nou în faţa maşinii lui Alexandru Severin. Formau un grup compact în faţa maşinii. Un timp, nimeni nu rosti vreun cuvânt. Priveau. Se uitau din nou ca la o minune. Maşina îi hipnotiza.

Sbârcea se furişă în spatele lui Tonciu. Şopti ca pentru sine, fără să-şi trădeze vocea:

— Ce ne trebuie nouă maşina asta? Noi suntem strungari!

— Ce ne trebuie nouă maşina asta? rosti cu voce tare Tonciu. Noi suntem strungari!

— Adică, de ce? murmură un altul din apropierea lui Tonciu.

— Şi de ce să nu ne trebuiască? interveni Valer din alt capăt al grupului.

— Taci, mă, ucigaşule! se auzi o voce.

— N-o lua chiar aşa, că n-a ucis pe nimeni.

— Mai are timp!

— Dezmeticiţi-vă, oameni buni! se auzi vocea Domnicăi. Parcă s-a aciuat diavolul în urechile voastre. Judecaţi! Maşina asta nu ne poate face decât bine. Ar trebui să-i mulţumim tovarăşului Severin.

— La urma urmei, asta importă: e bine sau rău pentru noi?

— Numai un orb ar putea spune că-i rău.

— Ştiu eu? de...

— Depinde ce se întâmplă cu noi...

— Asta-i!

— Dreptu-i că-i frumoasă. Ca o mireasă, mă. Şi isteaţă!...

— Ia uită-te cum mişcă braţul!

— O fi... Dar noi?...

— Noi o să învăţăm să lucrăm la ea – spuse Valer cu voce tare.

— Păi ce mai trebuie dacă merge singură?...

— Tot trebuie s-o stăpânească cineva. Şi acela trebuie să-i cunoască toate rosturile...

— Aha! Vas' că iar bătaie de cap... Parcă nu ne-ar ajunge strungurile...

— Şi ce, ţi-i frică să mai înveţi? se auzi vocea unui muncitor bătrân. Pe mine mai că mă trage inima... Ce zici, nea Alexandre? Mă iei ucenic?...

— Mă, Carp! Om bătrân, ai dat în mintea copchiilor...

— Cum să nu, moş Costache, răspunse Severin.

— Aţi văzut! scăpără Domnica de bucurie. Aţi văzut dacă-i muncitor adevărat!? Şi tu, Tonciule! Mai mare ruşinea!

— Fleanduro!

— Mă, măgarule! Asta ţi-i deşteptăciunea? Are dreptate Domnica! Să ne faci o demonstraţie, nea Alexandre. Eu, unul, viu!

— Şi eu!

— Şi eu!

Sbârcea ajunsese în spatele lui Ioachim.

— Se duc de bunăvoie la abator...

— Duceţi-vă, mă, de bunăvoie la abator. Mama voastră!

— Care eşti, mă?

— Eu! Eu nu m-ascund!

— Ioachim, bre! A dat strechea-n tine? Nu ţi-i ruşine să-njuri?

— Nu!... Ia să spună directorul! Unde-i? Să spună ce-o să fie cu noi.

Tocmai atunci ieşiră din biroul lui Pârvan, Singurel, Iulieş şi inginerul.

— Să vină directorul şi să spună!
— Să vină aici în faţa noastră!
— Să vină!
— Să vină!
— Spune, tovarăşe director! Ce-o să fie cu noi?

Singurel ajunsese în faţa grupului:

— Ce vreţi? Ce-o să fie cu voi?... Ce are asta cu maşina?... Voi sunteţi muncitori, maşina-i maşină. Dac-o să lucreze fiecare la o maşină din asta, sigur, atunci se schimbă povestea,

— Şi normele?... întrebă Ioachim. Să răspunzi aici în faţa noastră! Nu te da la o parte.

Ioachim înaintă spre director. Era congestionat la faţă. În mână ţinea o cheie universală, uriaşă. Se opri la câţiva paşi de Singurel.

— Spune aici în faţa noastră.
— Să spună! se auzi o voce îngroşată.
— Să nu se dea în lături!

Era un glas piţigăiat de astă dată. Singurel întinse mâna în semn că vrea linişte.

— Nu se dă nimeni în lături, tovarăşi. Putem să discutăm asta oricând, la orice şedinţă.

— Acum!
— Acum!

— Şi-acum! răspunse Singurel. Dar mai întâi vreau să vă spun un lucru. Nu m-am făcut eu director în uzină. Voi m-aţi propus.

Sbârcea crezu că-i momentul să intervină. Îşi prefăcu din nou vocea:

— Nu noi. Comuniştii!

— Cine-i ăla, mă! Să te văd la faţă! Dacă l-au propus comuniştii, înseamnă că noi l-am propus.

— Care eşti ăla, mă nemernicule! Nu ţi-i ruşine? Cum îndrăzneşti să ne desparţi de comunişti? Asta-i toată puterea noastră!

— Zi-i, tovarăşe director. Te-ascultăm...

— Voi m-aţi propus – repetă Singurel. Faţă de voi nu

mă ascund. Am fost şi eu muncitor. Aici în uzină am crescut. Eu de voi nu m-am despărţit şi n-o să mă despart niciodată. De aceea n-o să vin în fata voastră cu ascunzisuri. Vă vorbesc ca un comunist. Cum să vă spun?... Nu vreau să folosesc vorbe zornăitoare... Am făcut revoluţie. Muncim pentru a construi o viaţă nouă. Stiţi cu toţii ce înţelegem prin această viaţă nouă: socialismul... Cum să vă spun?... Să zicem c-am vrea să zidim o clădire uriaşă, frumoasă, mândră, înzestrată cu tot ce are nevoie omul... în care oamenii să se adăpostească şi să trăiască o viaţă liberă şi bogatlă. Voi credeţi c-am putea să facem această clădire numai cu cazmaua, cu lopata, cu ciocanul şi cu braţele?... Să zicem că am avea şi materiale, şi dorinţă, şi hotărâre...

— Nu prea merge – zise cineva. Ar trebui să lucrăm sute de ani şi să murim cu miile ca la piramide. Alea erau morminte şi pentru stăpâni, şi pentru sclavi.

— Sigur că nu! Dacă vrem ceva mândru, atunci...

— Atunci? interveni Iulieş. Spune! De ce te codeşti?...

— Păi de... adică... înţeleg eu ce vrea să spună tovarăşul director... Numai că uneori mai uităm şi noi... de... dacă stai şi te gândeşti...

— Noi când i-am alungat pe capitalişti nu ne-am gândit numai că alungăm tâlharii, dar ne-am gândit că vom munci mai bine decât ei. Nu ne spuneam unii altora la demonstraţii că numai să rupem lanţurile cu care ne-au înconjurat şi pe urmă o să duduie ţara de putere?... Şi o să le arătăm noi cum ştiu să lucreze muncitorii liberi!

— Şi ce, mă Valer, nu le-am arătat?... N-ar fi făcut ei în douăzeci de ani cât am făcut noi în uzina noastră până acum. Numai un mincinos ar putea să spună că nu...

— Sigur c-am făcut! Aici nu-ncape vorbă!

— Şi vom mai face! Că de-abia acum ne îmboldeşte mai mult puterea şi curajul.

— Dar nu cu cazmaua, nu cu ciocanul şi cu lopata...

— Are dreptate Domnica!... Dacă nu aveam maşini mai bune, dacă nu mecanizam transportul în hală...

— Dacă nu ne îngrijeam maşinile...

— Dacă nu le măream productivitatea...

— Numai că tu ţi-ai cam dat poalele peste cap, măi Costinaş... Vezi, cu productivitatea...

— Asta-i! se agită Valer. Ce spune Lenin: Ca să învingem capitalismul, trebuie să lucrăm cu o productivitate a muncii mai mare...

Un muncitor tânăr îl întrerupse:

— Lenin spune aşa: „Productivitatea muncii este la urma urmei factorul cel mai de seamă, factorul esenţial în victoria noii orânduiri sociale!”

— Adică – sublinie Iulieş – socialismul nu poate fi construit decât cu o tehnică modernă, cu maşini moderne, cu muncitori moderni, cu muncitori pregătiţi, instruiţi, curajoşi, cu muncitori tehnicieni!

— Asta-i! sublinie Singurel. Automatizarea va ridica standardul de viaţă al nostru, al tuturor. Ne va ajuta să construim mai devreme socialismul.

— Cum spunea tovarăşul director cu palatul... Sigur că da!... Cu cazmaua nu poţi construi palate. Cu cazmaua sapi gropi...

— Morminte!

— Păi nu tu ziceai că nea Alexandru e un cioclu care ne bagă în mormânt?...

— Da’ tu de ce nu l-ai ascultat când ţi-a dat a înţelege că o să strici maşina?... De ce n-ai făcut ca el?...

— O să fac!

— Şi eu o să fac!

— Ca să vezi!... În loc să ne repezim la el şi să-i furăm toate maşinăriile... noi ca nişte muieri de mahala... zău, nea Alexandre, doar ai greşit şi dumneata în viaţă...

— Am greşit şi eu, răspunse Alexandru Severin Am greşit... De... ar fi trebuit să vă spun mai de mult... Dacă v-aş fi spus... Nu ştiu de ce m-am ascuns... adică ştiu... dar...

— Acum dac-ai făcut-o, gata! E un lucru grozav, nea Alexandre... Iaca ţi-o spun deschis... Dumneata ai făcut

maşina asta pentru socialism!

— Să ne trăiască nea Alexandru!

— N-o să ne fie uşor... dar înapoi nu ne dăm... Ne-am săturat de colibe şi cazmale. Avem putere pentru lucruri mari.

— Avem! Şi nu numai putere. Avem şi suflet pentru lucruri mari.

— Aşa-i! Are dreptate Valer. Nea Alexandru ne-a arătat ce-o să fie cu noi...

— Cam aşa...

— Chiar aşa!

— Ţi-a ajuns, Ioachime?

Sbârcea strecură provocarea:

— Să-i fie ruşine! O făcea pe grozavul! Acum să-l văd! Huo!

Ioachim se îngălbeni. Ruşinea şi furia îl făcură să-şi piardă orice urmă de stăpânire.

— Vas' că tot se schimbă ceva, mai bâigui el pentru a-şi găsi un motiv. Făcu un pas înainte cu pumnul încleştat pe cheia universală.

Iulieş îi ieşi în întâmpinare. Cunoştea meteahna lui Ioachim. Îl apucă de braţ şi i se uită adânc în ochi:

— Ioachim!

Privirea liniştită a lui Iulieş şi calmul vocii sale îl treziră pe Ioachim. Se uită năucit în jur şi scăpă cheia din mână. Iulieş se aplecă, ridică cheia şi i-o înmână.

— Stai liniştit, că n-am terminat.

În clipa aceea se produse neprevăzutul. Silviu Căciulă, profitând de momentul de încordare, se strecurase după o maşină şi pusese mâna pe o roată dinţată, grea. Se dădu un pas îndărăt, ţinti capul lui Pârvan şi azvârli cu toată puterea, furişându-se apoi imediat, pe aplecate, în spatele oamenilor.

Pârvan nu mai avu timpul să se ferească. Urmărea scena dintre Iulieş şi Ioachim. Severin văzuse în schimb obiectul din clipa când pornise de după strung. Întinse fulgerător braţul şi prinse roata în aer la câţiva centimetri

de capul lui Pârvan. Lovitura fusese atât de puternică, încât cu toată atenuarea şocului pe care o încercase Severin, zimţii îi pătrunseseră adânc în carne. Aruncă roata undeva, departe şi-şi duse mâna la spate pentru a nu i se vedea sângele pe care-l simţea izvorându-i cald în palmă.

Pârvan nici nu clipi. Se întoarse spre Severin şi-i spuse cu o voce calmă:

— Mulţumesc, tovarăşe Severin.

Paloarea feţei însă nu şi-o putu ascunde.

Muncitorii priviseră totul uluiţi. Iulieş îl lăsă pe Ioachim şi dintr-un salt se urcă pe masa cu materiale a lui Severin:

— Cine-a azvârlit?... Cine-i nemernicul?... Închideţi toţi ochii! Îi închid şi eu... Mai aruncă o dată, nelegiuitule! Nu mă feresc. Aruncă!... Nu pe el sunt înfuriat... Nu de el mi-i ruşine. Mi-i ruşine de voi! Palavragiţi ca nişte muieri. Îi ascultaţi şoaptele şi urlaţi cu cuvintele lui. Iată unde vrea să vă aducă! La crimă!... Câţi ani ai aşteptat, nelegiuitule, ca să ridici mâna?... Aţi văzut?... Voi i-aţi dat prilejul. Asta aştepta. Să găsească momentul potrivit. V-a simţit slabi... Nu în tovarăşul inginer a azvârlit. În noi. În noi toţi. În puterea noastră. De aceea o să punem mâna pe el. Nici în fundul pământiului nu scapă. El e unul singur...

— Nu va scăpa!

— A dat în noi!

— Ruşine!

— Nu e muncitor! E un nelegiuit!

— N-avem nimic cu el!

— Numai ură! Şi-o să ne-o simtă!

Sbârcea se simţea încolţit, înspăimântat. Se uită spre Căciulă. Fusese singurul care-l văzuse pe acesta azvârlind. Căciulă îi simţi privirea. Ştia că Sbârcea îl văzuse.

Pârvan auzi primul sunetul sirenei. Îşi aruncă privirile roată asupra mulţimii şi rosti scurt:

— Toată lumea la lucru!

În întreaga hală, o singură maşină lucra. Cea a lui

Răduca. Iulieş făcuse descoperirea când se ridicase pe masa lui Severin.

Iulieş şi Singurel îl însoţiseră pe Pârvan în birou. Aproape imediat pătrunse înăuntru şi Lucian.

— Pentru primul contact cu fabrica – îl întâmpină Iulieş – n-a fost clipa cea mai potrivită.

Îl prezentă apoi pe Lucian celorlalţi. Singurel se adresă lui Pârvan:

— E foarte trist, tovarăşe inginer, că tocmai acum... Pesemne că a vrut să arunce în Severin...

— Nu, Marine... Când o piatră vine exact în capul tău, n-a fost trimisă altuia... Şi e lucrul care-mi dă cel mai mult de gândit. Dacă m-ar fi ţintit pe mine, sau pe tine, sau pe Alexandru, totul era limpede... Aici nu înţeleg... De ce tocmai în tovarăşul inginer?

— Poate că a vrut pur şi simplu să lovească pe cineva – reluă Singurel. Şi-a ales ţinta cea mai bună. Cea mai descoperită...

— S-ar putea şi asta...

— Dumneavoastră credeţi că cineva a incitat spiritele? întrebă Pârvan.

— Asta sigur! răspunse Iulieş. E un duşman în mijlocul nostru.

— Şi dacă cineva a profitat de acţiunea lui spre a-şi pune în aplicare un plan personal? întrebă din nou Pârvan, care se gândea la Silviu Căciulă.

— S-ar putea şi asta – răspunse Iulieş. M-am gândit de la început la asta, dar nu văd cine ar putea să vă fie duşman în secţie. N-aţi avut cu nimeni nimic...

— Nu se ştie – spuse Pârvan, încă în dubiu din cauza gravităţii acuzaţiei.

— Poate aţi avut conflict cu vreun muncitor, cu vreun... că muncitor nu-l putem numi, sugeră directorul.

În clipa aceea pătrunse pe uşă Silviu Căciulă. Se opri galben în faţa lui Pârvan:

— L-am văzut, tovarăşe inginer. L-am văzut cu ochii

mei... L-am văzut când a aruncat. Se ascunsese după un strung... Vă sunt recunoscător... L-am văzut... Sbârcea!...

Singurel şi Iulieş rămaseră uimiţi. Voiră să-l reţină pe Căciulă, dar auziră vocea înceată şi poruncitoare a lui Pârvan:

— Ieşi afară!

— Tovarăşe inginer! i se adresă Singurel după ce Silviu Căciulă părăsi camera.

Dar Pârvan nu-l lăsă să continue:

— Pungaşii îmi produc dezgust, domnule director. Nu pot sta de vorbă cu ei. Silviu Căciulă e un hoţ ordinar. O canalie! Poftiţi!

Pârvan scoase din sertarul biroului un caiet pe coperta căruia se afla trecută formula N1. Îi încunoştiinţă apoi pe cei prezenţi, printr-o relatare foarte concisă şi completă, asupra cercetărilor sale şi descoperirii furturilor. Vorbi şi despre felul cum îşi organiza hoţiile N1.

— N1 e Silviu Căciulă, încheie Pârvan. Am vrut să-l iert. Azi-dimineaţă am vorbit cu dânsul. I-am spus să nu mai fure. Cred că n-ar mai fi furat. Dar după cele petrecute m-am răzgândit. Asemenea oameni fără conştiinţă, fără cinste sunt cei mai uşor de manevrat. Între el şi cel care a aruncat sau a aţâţat spiritele nu e nicio deosebire. Numai, vă rog, să nu afle muncitorii. L-ar călca în picioare...

— El e criminalul, Iulieş! nu se mai putu stăpâni Singurel. Ar trebui să-l dăm pe mâna muncitorilor... A profitat de moment şi a vrut să înlăture primejdia.

— Şi eu cred că el a azvârlit... sublinie Iulieş, dar cu asta n-am terminat. Cine a aţâţat spiritele?... Pe Căciulă nu-l ia nimeni în seamă. El acţionează ca un animal, ca o brută, nu e în stare... şi nici nu văd ce interes ar fi avut... Altcineva a acţionat... cineva mai iscusit... Cineva căruia i se pune preţ pe vorbe... Cine?

— Mă întreb ce are Căciulă cu Sbârcea? spuse Singurel. De ce l-a ales tocmai pe el?..

— S-ar putea – interveni Pârvan – ca Sbârcea să-l fi zărit aruncând... E numai o ipoteză... Şi ca să se pună la

adăpost... Aceasta ar fi o logică...

— Într-adevăr! încuviinţă Iulieş. Dar de ce tace Sbârcea?... De ce nu l-a demascat pe loc?... Nu cred, tovarăşe inginer. Căciulă a spus primul nume care i-a trecut prin minte, sau poate are o răfuială personală cu Sbârcea.

— Cred că trebuie să anunţăm imediat miliţia, Iulieş. În privinţa lui Căciulă suntem lămuriţi.

Singurel părăsi biroul. Iulieş se întoarse spre Lucian:

— Cine crede că drumurile sunt netezi şi lucrurile sunt simple, e un nou-născut, tovarăşe redactor. Vezi dumneata, în hala asta suntem un grup de oameni care ne cunoaştem unii pe alţii ca într-o familie... Adevăru-i că numai credem că ne cunoaştem... Dar până la urmă tot răzbatem. Cu cât ne strângem mai aproape unul de altul, cu atât e mai greu să pătrundă străinii în mijlocul nostru... Ai văzut maşina?... Avem multe lucruri bune în uzină, dacă duşmanul simte arsuri... Cred că-i timpul să vorbim despre maşină... Ce spuneţi, tovarăşe inginer?

— Dacă doreşte tovarăşul redactor, îi pot face o relatare amănunţită... De scris, puteţi să scrieţi pe toate paginile ziarului. E o mândrie pentru întreaga ţară... Eu nu obişnuiesc să arunc vorbe în vânt.

— Tovarăşe profesor – îndrăzni Lucian – aş avea o propunere, poate neaşteptată. Am fi foarte bucuraşi dacă aţi semna dumneavoastră articolul despre maşina...

Propunerea îl surprinse pe Pârvan:

— Articolele sunt sarcina ziariştilor. Eu pot să vă pun la dispoziţie toate datele.

— Eu, din nefericire, nu pot scrie. Aş vrea, dar...

— Nu vă înţeleg...

Iulieş găsi că e cazul să intervină:

— E cam greu. Dumnealui e fiul inventatorului, al lui Alexandru...

Pârvan luă imediat o atitudine mai binevoitoare faţă de Lucian. Deveni chiar convenţional:

— Sunt încântat că vă cunosc... Creaţia tatălui

dumneavoastră... într-un fel... a constituit un moment important în viaţa mea... Dar nu despre asta era vorba... Voiam să vă dau câteva detalii...

— Eu totuşi persist în propunerea mea. Sunteţi persoana cea mai competentă.

Pârvan încă ezita. Iulieş observă ezitarea lui şi interveni:

— Ar fi de mare folos, tovarăşe inginer... Şi pentru Alexandru ar însemna...

— Când aveţi nevoie de articol?

— Cât mai repede... În numărul de mâine nu mai poate să apară... În orice caz vă mulţumesc...

— Încă nu-mi mulţumiţi. S-ar putea să nu vă placă. Eu n-am fost obişnuit să scriu articole. Studii, cursuri... Mâine dimineaţă la şapte fără cinci minute.

— Încă o dată vă mulţumesc, tovarăşe inginer – spuse Lucian înainte de a pleca.

Iulieş rămase singur cu Pârvan.

— Vă mulţumesc şi eu, tovarăşe inginer.

Pârvan se simţea jenat. Încercă să schimbe subiectul discuţiei:

— Întâmplarea de astăzi a avut un efect salutar asupra oamenilor.

— Să nu ne grăbim, tovarăşe inginer. Mai avem un hop mare... Mai avem, o piedică... Mult mai grea de trecut. Până atunci nu vom avea linişte în secţie cu maşina lui Severin.

— Te referi la necesitatea descoperirii celui care...

— Nu la asta... Deşi acest lucru ne va da de furcă... Cine poate fi? Se va feri de-acum înainte să scoată capul pentru o vreme. Asta e sigur. Dar îl vom dibui... Piedica, hopul cel mare e în altă parte... Îndoiala şi tăcerea oamenilor îşi au alt izvor.

— Neîncrederea în maşină?

Iulieş parcă nici nu-l auzi pe Pârvan.

— Să vă spun drept, tovarăşe inginer, nu m-am aşteptat... E o mare durere pentru noi... Pentru că e vorba

de un om cinstit, de un comunist... Uitaţi-vă în hală, tovarăşe inginer. Toate privirile se îndreaptă spre Răduca. Şi Răduca tace. De două zile tace şi lucrează... Răduca stă la o parte. S-a întâmplat cu dânsul ceva la care nu s-a aşteptat nimeni. Poate nici el.

Pârvan îi dădu dreptate lui Iulieş:

— M-a surprins că nu a luat cuvântul la şedinţă... Uimitor! Răduca e un om extrem de meticulos şi de tenace. E unul dintre acei care nu poate fi îndoit.

— De aceea va fi greu, tovarăşe inginer. Pentru că va trebui îndoit. Poate chiar zguduit. Noi nu putem da înapoi... Nu m-am aşteptat!

— Şi pentru mine e uimitor... Deşi, dacă i-aş analiza ştiinţific felul cum munceişte... Foarte curios!... Nu, nu văd cum s-ar fi putut intui... Răduca e totuşi un tehnician de calibru. Maşina lui Severin ar fi trebuit să-l entuziasmeze.

— Da... dar în plus... şi în primul rând, Răduca e om. Din fericire, un om cinstit. Dar asta nu înseamnă că sarcina noastră va fi uşoară... Dimpotrivă...

— Mi se pare că dumnealui...

— Da, tovarăşe inginer, e membru în biroul organizaţiei. Muncitorii văd în el şi o conştiinţă. Asta n-o pricepe Răduca... Ştiu eu?...

Se auziră bătăi în uşă. Pârvan deschise. Era Sbârcea. Iulieş trebui să se forţeze din răsputeri pentru a nu se trăda. Sbârcea îi aduse la cunoştinţă printr-o singură frază că îl văzuse pe Căciulă aruncând în Pârvan. Chibzuise mult până luase hotărârea. Ajunsese la concluzia că dă două lovituri dintr-o dată. Mai întâi, toţi vor considera duşmanul demascat, în al doilea rând îşi va dovedi devotamentul.

Iulieş se strădui ca întrebarea lui să pară cât mai firească:

— Cum de-ai lăsat să treacă atâta timp?

— De, cu treburile... Pân-am găsit o clipă de răgaz...

Se străduise şi el să răspundă cu o voce firească.

— Am găsit de cuviinţă că trebuie să-mi fac datoria de muncitor – spuse el ca o încheiere, după care părăsi biroul.

Apariţia şi mărturisirea lui Sbârcea avură asupra lui Iulieş un efect neaşteptat. Pârvan îl văzu aşezându-se la birou şi ascunzându-şi faţa în palme.

CAPITOLUL 31

LUCIAN NU SE DUSE DIRECT la redacţie. Avea nevoie de linişte, de singurătate. Îşi îndreptă paşii spre locul său preferat de refugiu, strada Teilor. Pe această stradă, care despărţea ca un semicerc oraşul de dealurile cu vii din jur, Lucian hoinărise deseori în copilăria şi tinereţea sa.

Cele petrecute la uzină îl zguduiseră pe Lucian. Uzina îi demonstrase încă o dată marele adevăr. Comunismul nu se poate realiza pe baza unei simple adeziuni raţionale şi sentimentale. Comunismul fără lupta pentru comunism nu este altceva decât o utopie. Iar lupta fără ostaşi vii nu este luptă. Nici nu poate fi concepută. Comunismul are nevoie de luptători, nu de oameni care să aplaude de la distanţă sau să încurajeze cu fluturări de mâini. Nimeni nu-l obliga să intre în luptă. Dar în momentul când făcea aceşti pas urma să se încadreze ca orice ostaş în toată disciplina cerută de luptă. Viaţa îi cere aceasta... Era totuşi simplu. Credea într-un singur mare adevăr. În comunism. Trebuia să devină un militant activ pentru triumful adevărului. În afara luptei era în afara adevărului.

Se gândi la Vaşani, la relaţiile sale cu Vaşani. Şi Mironescu, şi Cornelia îl sezisaseră pe Vaşani. Dacă la Cornelia aceasta avusese loc pe baze intuitive, la Mironescu însă pe baza unui spirit conştient de clasă. Acest lucru îi lipsise un timp lui Lucian. Era limpede că Vaşani exploatase cu iscusinţă, cu abilitate, această slăbiciune a sa... Cum putuse crede el în inteligenţa şi în cultura lui Vaşani?... Cornelia avea dreptate. Vaşani

combina totul ca un escroc, ca un şarlatan de bâlci. Era sigur că lucrase cu plan. Căutase să-l uimească, să-l fascineze la primele întâlniri, tocmai prin sustragerea sa de la orice convenţii, prin negarea valorilor şi adevărurilor, prin adoptarea unei măşti de cinic incurabil. Această atitudine îi dădea posibilitatea să nu aibă nicio consecvenţă, nicio conduită, niciun crez. Prin urmare îl ferea de descoperirea golurilor sale înspăimântătoare, de aprofundarea ideilor. La fiecare idee năştea divagaţii absurde, colorate. Vaşani era în fond, o nulitate. Cinismul său impus voia tocmai să ascundă acest lucru. Izbutise însă să uimească, să stârnească interes în jurul său, să simuleze drama unui intelectual de valoare, care aşteaptă nepăsător naufragiul şi care chiar în mijlocul valurilor nu se încumetă să strige ajutor. După ce mai întâi atrăsese atenţia asupra sa. Şi ultimul act, acela de a nu striga ajutor, era tot un mijloc de a atrage atenţia asupra lui. Voia să demonstreze prin aceasta o calitate umană superioară. Lucian fusese acela care, înspăimântat de drama sa, crezând în drama sa, îi întinsese amândouă mâinile spre a-l salva. Crezuse în cinstea omenească şi fără niciun discernământ îl trecuse şi pe Vaşani în rândurile oamenilor cinstiţi. Se străduise să-l salveze şi nu observase în strădania sa cât de solid ancorat de ţărm este naufragiatul.

Lucian nu era trist. Era mai degrabă înfuriat. Nu pe Vaşani, ci pe propria sa persoană. Fusese indus în eroare de o canalie lipsită de orice scrupule. Declaraţia semnată de Vaşani (îi recunoscuse; scrisul şi semnătura), deşi nu mai constituia o surpriză pentru dânsul, era o fărădelege pe care nu mulţi oameni erau capabili s-o facă... Dan Vaşani!... Era numai unul din cei care otrăveau viaţa. Mai existau desigur şi alţii. Mai existau. Profitau de slăbiciunile oamenilor... mai ales de cinstea lor.

Lucian se îndreptă în cele din urmă spre redacţie... Ştia că va trebui poate să lovească. Aceasta însă pentru ca odată oamenii să se poată privi în ochi cu încredere şi să

nu se mai ferească unii de alţii.

Coriolan Turturică ridică din umeri în semn de neputinţă:

— Dragă Cornelia, eu mi-am epuizat argumentele... fuf... Înţeleg că nu-i vorba... fuf..: de o hotărâre care porneşte din... fuf... fuf... fuf... din raţionament, ci din inimă... fuf... N-am cum să te conving... fuf... Pot să-ţi spun că eu îţi întrevedeam o carieră frumoasă... fuf... şi n-am întâlnit prea multe persoane... fuf... cărora să le spun aceste vorbe... fuf... Îmi pare foarte rău... fuf... Parcă aş asista la refuzul propriului meu copil... fuf... fuf... fuf... Nu mă îndoiesc însă... fuf... că tu nu eşti omul care să dai curs primului gând ce-ţi trece prin minte... fuf... Şi nici nu vreau să mă bag în tainele tale... fuf...

Întristarea vădită a lui Coriolan o mâhni pe Cornelia:

— Tovarăşe Coriolan, îţi mulţumesc din suflet pentru vorbele pe care mi le-ai spus. Şi te rog să mă crezi că-mi pare rău că ne despărţim... Nu ştiu dacă pot să te liniştesc cu vorbe. Aş ţine foarte mult. Fii convins că pasul pe care-l fac e necesar, imperios necesar. Există o justificare solidă, dar din nefericire îmi aparţine în exclusivitate. Dacă va fi nevoie, însă, voi putea colabora.

— Eu în tine cred, dragă Cornelia... fuf... Nu mai insist. Gata. Consideră că nici nu te-am întrebat... fuf... că nici n-am discutat...

— Chiar te-aş ruga...

— Nicio grijă... fuf... Dar mă gândesc la tovarăşul Mironescu... fuf... El te preţuia foarte mult... fuf... Şi el, ştiu eu că-şi plimbă încă sufletul prin redacţie... fuf... fuf... fuf... că-i bate încă inima de grija gazetei... fuf... El va fi foarte mâhnit de plecarea ta... fuf... Te considera un om de bază, de nădejde... fuf... ca toţi ceilalţi... fuf... cu excepţia lui Cosmuş... fuf... poate... fuf... Zic şi eu poate pentru că licheaua asta... fuf... nu crede în nimic...

Cornelia se mai însenină când auzi vorbele lui Coriolan:

— M-am întâlnit cu tovarăşul Mironescu, adică am fost

la el. I-am zărit şi fata. Crenguţa o cheamă. S-a înroşit când m-a văzut şi s-a ferit de mine. Să o fi văzut cum s-a încruntat... Foarte drăgălaşă şi sfioasă ca o căprioară... Nici tovarăşul Mironescu n-a vrut să mă creadă la început, adică n-a vrut să audă despre hotărârea mea. Numai când a aflat că... mă căsătoresc a acceptat. Însă cu condiţia să colaborez.

— În cazul acesta... fuf... nici nu mai era nevoie să discutăm atâta... fuf... Dacă vei colabora... fuf... Eu ţin foarte mult la tovarăşul Mironescu, Cornelia... fuf... M-am gândit să-mi dau şi eu demisia... fuf... Numai că vezi tu, dragă Cornelia... fuf... nu pot să las gazeta asta aşa uşor... fuf... Văd eu că încă e nevoie de mine... fuf... nu la treburi importante... fuf... la chestiuni gazetăreşti. Dar vezi tu, nici fără aceasta nu poate să se scoată un ziar... fuf... Cineva trebuie să le ştie... fuf... şi altul deocamdată nu-i... Deci...

Zbârnâitul telefonului îl întrerupse pe Coriolan. Ridică receptorul şi aproape imediat răspunse:

— Da!... Numaidecât... Da... Da... fuf... Te aşteaptă tovarăşul Nistor, Cornelia... fuf... A terminat cu delegaţia... fuf... Şi te roagă să-l scuzi pentru aşteptare... fuf...

Cornelia nu mai avu nevoie să deschidă uşa. Când să pună mâna pe clanţă, aceasta se mişcă scurt. Pe uşă pătrunse Cosmuş. Se uită distant la Cornelia, aşteptând să fie salutat. Şi cum lucrul acesta nu se întâmplă, i se adresă sever:

— Tovarăsa! Ai absentat nemotivat. Vom discuta la sedinsă purtarea dumitale nedisiplinată. Si te asigur că vom lua măsuri drastise. Să nu crezi că-si mai merze. Scurt!

— Poate ar fi mai bine să se discute, nu în şedinţă, impoliteţea dumitale, îi răspunse Cornelia. Deşi îmi închipui că ar fi în zadar, tovarăşe fost viitor şef de secţie...

Cosmuş se uită în urma Corneliei cu un aer

ameninţător. Îşi întoarse apoi privirile spre Coriolan:

— Las-că-i arăt eu... curvulisei. Se crede ea?... Îi arăt eu... O să-i ser retrogradarea cu două clase si tăierea acordului... Nu se zoacă cu mine...

— Ţi-a zis-o, nene Cosmuş, ţi-a zis-o... fuf... fuf... fuf...

— Si dumneata, te rog să-si vezi de lungul nasului! Ai dat materialele la cules?

— Le-am dat la citit tovarăşului Nistor... fuf...

— Da se, semnătura mea nu-i valabilă? Tovarăse Coriolan!... Eu sunt sef si dacă nu-mi respecsi semnătura... înseamnă că... înseamnă că... las-că... Dumneata ştii că voi fi numit redactor sef adzunct?... Astepsi poate confirmarea?...

— Dacă ţii cu orice preţ... fuf... pot să te anunţ că au venit confirmările de la regiune... fuf... În posturile de adjuncţi au fost numiţi tovarăşii... fuf... fuf... fuf... Stoian şi Paraschiv... I-a propus tovarăşul Mironescu... fuf...

— Si eu? sări Cosmuş. Eu nu-s pe postul lui Lusian?... El nu era adzunct?...

— Deocamdată s-a acceptat să-i ţii locul... fuf... temporar... fuf... cred că vreo două, trei săptămâni... fuf... Poate chiar mai puţin... fuf...

— Dumneata îsi basi zoc de mine? Tovarăsul redactor sef mi-a declarat personal...

— Se poate... fuf... dar ştii că hotărârile le ia regiunea... fuf... şi tovarăşul Mironescu e încă membru în Comitetul Regional... fuf... E supleant în birou... fuf... ca tovarăşul Nistor... fuf... Noroc, Lucian! Cum a fost?...

Lucian intrase în birou de câteva clipe. Auzise numai sfârşitul vorbelor lui Coriolan.

— Noroc!... Tovarăşul Nistor e în birou?

— Acum câteva minute a intrat Cornelia la el... fuf... Cum a fost?...

— Am obţinut un articol de la inginerul Pârvan...

Coriolan sări în sus de la birou:

— De la profesorul Pârvan?... fuf... Păi tu ştii, Lucian, cine-i profesorul Pârvan?... fuf... O somitate... Unul din cei

mai mari specialişti din ţară... fuf... O bombă! O bombă atomică... fuf... fuf... fuf... Cred că-i primul articol pe care-l scrie în viaţa lui... fuf... Toate gazetele la care am lucrat... fuf... şi-au fost destule... fuf... i-au cerut colaborări... fuf... Nici n-a vrut să audă... fuf... Ne spunea fără ocol... fuf... ziarele sunt pentru minciuni şi fraude... fuf... pentru politicieni şi escroci... fuf... Adresaţi-vă ministerelor, penitenciarelor şi bâlciurilor... fuf... Pe cinstea mea, Lucian, că spunea aşa... fuf... Am auzit eu cu urechile mele de câteva ori... fuf... E o bombă, Lucian! Patru coloane în pagina întâi!... fuf... Dacă nu ni-l reproduce şi capitala... fuf... Dar despre ce scrie?...

— Tovarăşe Lusian – interveni Cosmuş – ai de dat câteva materiale culturale în plan. Eu nu pot să renuns la ele... îsi dau răgaz patruzesi si opt de ore... Si eu nu voi permite să strecori porcării!

Şi Lucian, şi Coriolan rămaseră stupefiaţi auzind cuvintele lui Cosmuş. Acesta însă nici nu clipi din ochi. I se părea că are în mână declaraţia lui Vaşani.

— Să nu crezi că glumesc, continuă el. E cât se poate de grav. Eu acsiuni dusmănoase nu înzit! Scurt! Si să te conformi până în patruzesi si opt de ore!

Palid şi tremurând de mânie, Lucian înaintă spre Cosmuş:

— Ieşi afară!

— Se? nu si-i rusine?... Te...

Lucian îl apucă de ureche şi-l purtă spre uşă. Cosmuş, cu gâtul lungit şi ochii holbaţi, nu făcu nicio mişcare de rezistenţă. Doar când ajunse în pragul uşii, întoarse capul şi spuse furios:

— La reziune mă duc. Imediat! Boule! Ai vrut să mă usizi! Îl pun martor pe...

Coriolan îl întrerupse:

— Sunt martor că ai insultat... fuf... Pe cinstea mea!... Mă duc singur la redactorul şef...

— La tovarăsul redactor sef... Las-că-i spun eu... O să vedesi voi! Suntesi complisi amândoi?... Vi-i siudă că m-

au pus sef pe mine!... Eu n-am azuns prin protecsii ca domnu' Lusian...

Dar văzându-l pe Lucian înaintând spre uşă, plecă fără să mai scoată un cuvânt.

— Ţi-am spus eu, Lucian?... fuf... N-ai vrut să mă crezi... fuf... Ăsta-i şi lichea, şi canalie în acelaşi timp... fuf... Auzi?... Avea pretenţia să fie numit adjunct... fuf... Ştii pe cine-a confirmat Comitetul Regional?... fuf... Pe Stoian şi pe Paraschiv... fuf... În sfârşit au divorţat unul de altul... fuf... Sunt amândoi pricepuţi şi cinstiţi... fuf... Mie mi-a mai venit inima la loc când am auzit hotărârea comitetului... fuf... Dă-l dracului, nu te mai gândi la el... fuf...

Lucian reuşi să-şi revină:

— Nu ştiu cum de m-am putut stăpâni, nea Coriolan. Îmi ardeau palmele şi mi le atrăgeau obrajii lui ca un magnet...

— Bună idee să-l apuci de ureche!... fuf... Grozavă!... fuf... Ha, ha, ha. Parcă-l văd plângându-se lui Nistor... fuf... „Tovarăse redactor sef... a vrut să mă usidă... fuf... M-a apucat de urese si m-a dus asa până la usă... fuf... Nisi nu mai aud de uresea stângă"... fuf. Dar când o să-l dea ăla afară... fuf... să vezi cum o să audă... fuf... Cel puţin l-ai strâns bine?... fuf... Îşi lungise gâtul ca o girafă... ha, ha... fuf... fuf... fuf...

Veselia lui Coriolan îi readuse lui Lucian buna dispoziţie:

— Ştii ce s-a întâmplat la uzină, nea Coriolan?... Adică ştii despre ce scrie Pârvan?... Cât aş fi vrut să scriu eu acest articol!...

Lucian se apucă să-i istorisească lui Coriolan ceea ce se întâmplase în uzină.

Cornelia mai trebui să aştepte câteva minute până o primi Nistor. Acesta, deşi era singur, deşi ardea de nerăbdare s-o vadă, avu tăria s-o facă să aştepte. Îi era necesar acest răgaz şi pentru a o impresiona pe dânsa,

mai ales când va vedea că e singur în birou, şi pentru a se gândi la felul cum trebuie să se poarte cu ea, Aşteptase întâlnirea cu dânsa, dar nu se aşteptase ca această întâlnire să fie provocată de ea. Îl prinsese nepregătit. Nu ştia ce atitudine trebuie să ia. Poate că era mai bine să fie violent. Sau poate era mai bine să fie calm şi prietenos. Convorbirea trebuia să ducă la o concluzie precisă. Trebuia să impună o singură concluzie, dar nu ştia care sunt căile cele mai bune spre acea concluzie. O învinsese prin duritate şi hotărâre. A doua oară însă metoda aceasta dăduse greş... Cornelia aştepta de zece minute. Îl cuprinse dintr-o dată teama că s-ar putea răzgândi aşteptând prea mult. Sună secretara:

— Pofteşte-o, te rog, pe tovarăşa Cernat!

Îşi sprijini apoi fruntea în palmă şi începu să studieze preocupat un dosar. Nu-şi înălţă capul când o auzi pe Cornelia pătrunzând în încăpere, îi spuse fără s-o privească:

— Ia loc, Cornelia... Numai o secundă, te rog...

Continuă să răsfoiască dosarul câteva clipe.

Simţindu-se privit de Cornelia, se prefăcu că notează ceva pe un carnet. Încremeni un timp cu creionul în mână. Apoi, ca şi cum ar fi luat o hotărâre bruscă, sublinie decis de câteva ori pe carnet şi închise dosarul. Părea absorbit. Îşi apăsă sprâncenele cu palma, îşi frecă ochii cu gesturi aspre şi se uită apoi la Cornelia.

— Iartă-mă, dar am atâtea pe cap... Totul e nou, totul e... complicat... fiecare cuvânt înseamnă o răspundere... Şi în plus atâtea probleme... delicate... cu colectivul redacţional... Nu ştiu cum o s-o scot la capăt... Dacă aş fi avut măcar un om de bază, sigur... experimentat...

Fără să-şi dea seama, Cornelia intră în subiectul discuţiei:

— Sunt în redacţie asemenea oameni... Stoian, Paraschiv, Gorga... Lu... Severin...

Nistor îşi fixă privirile asupra Corneliei. Se reţinu însă. Nu era momentul. Crezu că e mai bine s-o atragă în

frământările sale, să-i încredinţeze ca unui prieten apropiat preocupările, chiar cele intime. Aceasta era atmosfera pe care trebuia s-o creeze. De intimitate, de prieteni care-şi trec necazurile şi care-şi cer sfaturi. Să pară totul continuarea unor relaţii întrerupte brusc dintr-o cauză exterioară,

— Ştiu, Cornelia... Poate că ai dreptate... De multe ori, însă, omul e altul decât cel pe care-l crezi, sau pe care ţi-l... închipui studiindu-i dosarul... În afară de Gorga nu cunosc pe nimeni altcineva în redacţie... Poate greşesc... dar ceva mă reţine să-mi deschid dintr-o dată sufletul... Adică... nu ştiu cum să-ţi spun... Nu poţi acorda de la început încredere totală unui om... Dacă ar fi fost vorba despre tine... Eu nu pot să înţeleg ce te-a determinat să-ţi dai demisia... Aş fi avut... aş avea mare nevoie de tine... Te rog foarte mult să te răzgândeşti...

Nistor vorbise ca un om abătut, frământat, din gura căruia nu pot ieşi decât destăinuiri sincere. Vocea îi era caldă, prietenoasă, cu accente triste.

Cornelia se simţi oarecum mişcată:

— Îmi pare rău... dar hotărârea e definitivă. Sunt la mijloc o serie întreagă de motive... dar n-are niciun rost să le discutăm... Am venit pentru altceva...

Nistor bănuia pentru ce venise Cornelia. Probabil că-i povestise Lucian despre felul cum se purtase cu dânsul. Socoti însă că nu ea trebuia să deschidă acest subiect. De aceea nu luă în seamă ultimele cuvinte ale Corneliei, mai ales că furişându-se în intimităţile ei sau arătând că e interesat de intimităţile ei păstra atmosfera pe care se străduise s-o creeze la început.

— Nu vreau să-ţi fac nu ştiu ce teorii, Cornelia... Ştii că nu-mi place să folosesc vorbe mari. Pentru că ştiu că nu ele conving... Dacă te rog să te răzgândeşti... fii sigură că o fac din tot sufletul şi cu toată nădejdea... Motive serioase...

— Ţi-am spus că n-are niciun rost să le discutăm... Poate cu altă ocazie...

Altă ocazie... Deci Cornelia se gândea ca se va mai întâlni cu dânsul... Poate că în sufletul ei se schimbase ceva. Poate că relatarea lui Lucian, în loc s-o solidarizeze cu acesta, o înfricoşase... Îşi închipuia, poate, că declaraţia lui Vaşani va însemna o lovitură ucigătoare pentru ăla... Poate că îşi dăduse seama de puterea lui, de realitatea acestei puteri... Va încerca blând ca şi până acum.

— De mult voiam să te rog... să mă ierţi... pentru multe...

— Să nu mai reluăm discuţia, interveni brusc Cornelia.

Nistor nu dezarmă. Continuă cu acelaşi ton:

— Te rog să mă asculţi, Cornelia... Poate din cauza aceasta s-au întâmplat atâtea lucruri neplăcute... Pentru că nu m-ai ascultat, nu m-ai lăsat să-ţi vorbesc până la capăt...

— Am hotărât de mult...

— N-am hotărât nimic! – spuse Nistor cu un ton mai ferm. Adică am hotărât... tu ai propus... să mai aşteptăm... Eu am rămas *încă* la această înţelegere...

Cornelia simţea cum i se strecoară în suflet neliniştea. Primirea lui Nistor o dezarmase. Voise să dea ea tonul discuţiei, să fie categorică, să atace de la început. Nistor reuşise să-i destrame gândul iniţial. Se aşteptase ca dânsul să se refere la trecut. Se pomeni vorbind cu tonul lui, intim, prietenos, care putea să nască impresia unui regret:

— Te rog...mi se pare totul limpede. E un trecut. Orice amintire nu poate să renască decât durere, şi în mine, şi în tine, cred. Suntem prea maturi şi prea responsabili ca să nu reuşim să evităm, suferinţele inutile.

— Eu am rămas încă la acea înţelegere, Cornelia, repetă Nistor apăsând pe fiecare cuvânt.

O privi din nou fix, forţând-o prin tăcerea sa să nu se abată de la discuţie şi să dea un răspuns clar.

Cornelia îi înfruntă privirea. Era decisă. Îşi schimbă dintr-o dată atitudinea:

— Am făcut prea mult încercând să uit totul. E timpul...

— De ce-ai vrut să uiţi? se repezi Nistor, dar îşi câştigă repede autocontrolul. De ce-ai încercat să uiţi? Nu era vorba numai de tine... Era şi alt om la mijloc. Când e vorba de soarta unui om, nu se încearcă... nu se îndârjeşte cineva să uite...

Se forţase să pună durere şi mustrare în vorbele sale. Cornelia nu se lăsă influenţată.

— Dar celălalt nu e om?... N-a fost om?... De ce ai trecut atunci şi pe urmă peste acest lucru?... Nu e mai bine să închidem această discuţie?... Pentru asta am venit la tine!... Să-ţi spun că totul a fost un trecut urât. E singurul lucru de care mă îngrozesc în viaţa mea! Îţi place atât de mult să auzi asemenea cuvinte?... Mie nu-mi place să le spun!

— Cornelia!

Nistor se ridică în picioare. Înconjură biroul şi se opri lângă Cornelia. Aceasta nu făcu nicio mişcare de apărare. Îl înfrunta numai cu privirile.

— Eşti obligată să mă asculţi! continuă Nistor poruncitor.

Se ridică şi Cornelia în picioare:

— Fără comenzi, tovarăşe Nistor! E jignitor pentru tine, nu pentru mine.

— Să nu mă iei cu „tovarăşe” – se pierdu Nistor.

— În sfârşit îţi dezvălui adevărata faţă. Ştiam că nu vei rezista mult timp.

— Ce vrei să spui? se miră Nistor.

— Că ai rămas acelaşi, acelaşi... Nici nu găsesc cuvântul...

— Ai venit să mă batjocoreşti?...

— Nu să te batjocoresc, ci să te pun la punct! Să-ţi atrag atenţia! Să-ţi spun fără ocol că eşti incorect, necinstit!

Acestea erau cuvintele cu care Cornelia se hotărâse să înceapă discuţia. Nistor se înfurie prea tare. Singurul lucru pe care-l reuşi fu acela de a se stăpâni să nu ţipe. Vorbi

aproape în şoaptă, accentuându-şi însă schimonoseala feţei:

— Nu-ţi dai seama cu cine vorbeşti?... Îmi vine să-ţi trag palme... să te azvârl pe uşă afară. Neruşinato! Îţi dai aere pentru că... pentru că te...

Voi să spună o expresie urâtă. Îl îngheţă însă interventia bruscă şi mai ales tăria cu care Cornelia interveni:

— Taci!

Nistor se îngălbeni. Se repezi spre uşă pentru a opri parcă intrarea cuiva. Nu se aşteptase la o asemenea scenă. Câteva secunde nu scoase nicio vorbă şi nu făcu nicio mişcare. Nu ştia ce atitudine să ia. Ar fi vrut să se repeadă asupra Corneliei. Se stăpâni. Nu ea era vinovată. Ăla era! Fostul ei profesor şi fostul ei şef. O câştigase cu posturile lui, cu funcţiile lui.

Cornelia îl privea încremenită, cu faţa roşie ca focul.

— De ce nu-ţi dai seama? explodă Nistor tot pe şoptite. De ce nu înţelegi că voi fi din ce în ce mai puternic? Că voi ajunge ce vreau? Că nimic nu mă poate opri?

— Mă dezgusti când te aud vorbind... Nu te gândeşti decât la...

— Taci!... aproape se scuză Nistor auzind cum creşte tonul Corneliei. Taci!... Ce-ai găsit la ăla? Ce nu-ţi pot da eu?... N-ai spus tu să aşteptăm?... De ce te-ai lăsat ademenită?...

— Nu înţeleg cum mai ai curajul să vorbeşti? Ce-am găsit la el?... Tot ceea ce n-ai tu. Şi tu n-ai nimic!

Nistor îşi dădu seama că va fi învins. Mai făcu o încercare:

— Cornelia! Odată ai venit tu şi m-ai rugat... M-ai rugat să aşteptăm... Să mai aşteptăm... Nu ştiu dacă ai fost cinstită sau nu atunci... Dar mi-ai spus vorbele acestea... Acum te rog eu. Mai aşteaptă, Cornelia... Timpul nu fuge... Am şi eu dreptul să te rog o dată să mai aştepţi.

— Nu mai are niciun sens – refuză Cornelia. Hotărârea mea e luată. Odată pentru totdeauna!

Lui Nistor i se părea că i se rupe inima în piept. Nu-şi închipuise că femeia din faţa lui pe care o îndoise cu braţele sale putea să aibă atâta putere asupra lui. Simţea că va înnebuni. Avea nevoie de gheaţă, să se tăvălească gol printre bucăţi ascuţite de gheaţă, să simtă durere şi frig, ger.

— Cornelia... te rog... nu!... să nu te căsătoreşti!... Nu!

Era strigătul unui animal deznădăjduit. Cornelia simţi repulsie şi milă.

— De ce nu înţelegi?... De ce nu gândeşti?... Fiecare om are libertatea de a-şi realiza dorinţele.

— Ştiu! se repezi Nistor. Tocmai de aceea.. Fiecare... şi eu...

Cornelia ar fi vrut să-i spună că el nu e om. Se reţinu.

— Linişteşte-te! încearcă să raţionezi. Mila produce dezgust.

Lovitura fu atât de puternică, încât Nistor se trezi. Cerşea milă. Şi căpăta dezgust. Îl cuprinse peste toate dezgustul faţă de sine însuşi.

— Nu voi mai cerşi! Voi lua! Chiar dacă ar trebui...

— Nu vei lua nimic! Să-ţi intre bine în cap!... Am venit să-ţi recomand că e mai bine să te ocupi de treburile tale.

— Situaţia *ăluia* face parte din treburile mele, descoperi brusc Nistor şi simţi că a găsit un nou teren de discuţie. Nu vreau să te jignesc, Cornelia. Îţi recomand şi eu un lucru...

La urma urmei – gândi Nistor în sinea lui Cornelia n-are de unde să ştie care-i adevărul cu declaraţia lui Vaşani. El nu-l cunoştea pe ăla. Ştia doar că era autorul principal al unei mari greşeli. Putea deci să dea crezare declaraţiei, fără să pară preconceptă atitudinea sa.

— Mai aşteaptă, Cornelia... Există câteva dovezi, câteva acte foarte grave... Eu, personal, încep să mă îndoiesc de cinstea lui... Şi tu dacă ai fi în locul meu...

— Nu te preface! Ştii tot atât de bine ca mine că e un om cinstit. Vina lui nu şi-o neagă. Purtarea ta faţă de dânsul nu putea avea ca rezultat decât să-i nască uimire

şi suspiciune. Mai bine gândeşte-te la folosul pe care l-ar putea avea ziarul.

Nistor nu reţinu nimic altceva. Un singur lucru îi spusese Cornelia fără să vrea să i-l spună. Acela că Lucian nu ştia nimic despre legăturile care fuseseră între ei. Făcu marea încercare:

— Nu ştiu, Cornelia... Mă voi gândi... în. Orice caz voi discuta cu el, pentru a nu-şi închipui că-l persecut din *alte* motive.

— Ce vrei să discuţi? întrebă înfricoşată Cornelia.

Era deci pe drumul cel bun. Încă un pas:

— Îi voi spune pe faţă că atitudinea mea nu se datoreşte *celor* petrecute între noi... Gândeşte-te şi tu... dacă n-ar fi declaraţia...

Ultima frază o rostise special pentru a da impresia că nu vrea să insiste asupra lucrurilor pe care le va discuta cu Lucian. Să nu i se pară ei că spusese totul ca o ameninţare. Aceasta pentru a afla dacă într-adevăr punctul slab al Corneliei îl constituia tăcerea sa faţă de Lucian. Nu mai avea nevoie de nicio confirmare. Paloarea mortală de pe faţa Corneliei era cel mai sigur răspuns.

— Nu vei discuta cu el despre ceea ce s-a petrecut între noi! se strădui Cornelia să fie calmă şi aproape ameninţătoare.

— De ce?... Vom discuta ca doi oameni... Poate va însemna şi un prilej să ne cunoaştem mai bine.

— Nu vei spune! Nu! Te rog...

Aici voise Nistor să ajungă. Era limpede. O avea în puterea lui. Învinsese. Devenise el stăpânul situaţiei. Cornelia nu-i spusese nimic ăluia. Dacă i-ar spune acum, ar fi prea târziu. Asta era! Ar pierde totul. Deci nu-i va spune. Singurul om de la care ăla putea să afle era el. Îi venea să râdă de uşurinţa cu care biruise. Biruise pentru că sperase. Biruise pentru că avusese răbdare până la urmă. Acum îl ruga ea. Dar nu era o rugăminte obişnuită, convenţională. Era un strigăt de deznădejde.

— Te-am rugat ceva, Cornelia... Să mai aştepţi...

Cornelia îşi înfipse unghiile în carne şi-şi muşcă buzele până la sânge.

— Bine... Voi mai aştepta... Bună ziua!...

Ieşi din cameră năucită şi înspăimântată. Avea nevoie de timp să se reculeagă. Se duse direct la fereastra anticamerei şi-şi lipi fruntea de geam. Nistor păşi imediat în urma ei şi invită printr-un gest scurt secretara în biroul său, pentru a nu-i lăsa timp să observe starea Corneliei.

Cornelia răsuflă adânc de câteva ori. Prin minte îi trecea un singur gând. Nistor totuşi nu-i va vorbi lui Lucian. Nu-i va vorbi deoarece ştia că nu numai ea va pierde, ci şi el... Căzuse sclavă propriei sale greşeli... Se convingea tot mai mult că nu-l înţelesese pe Lucian. N-ar fi trebuit să se ferească de el... Întârziase prea mult... Prea mult...

Lucian n-o zări la început pe Cornelia. Dar când, surprins că nu găseşte pe nimeni, făcu ocolul încăperii cu privirile, o descoperi lipită de fereastră. Înaintă încet spre dânsa, se opri în spatele ei şi cu un gest brusc îi acoperi ochii. Cornelia tresări speriată. Dar când ghici palmele lui Lucian, se lăsă încet pe spate şi vorbi fără să se întoarcă:

— Cât de tare m-am speriat!...

În clipa aceea se deschise uşa biroului. Era Nistor. Lucian îşi retrase mâinile cu un gest de vinovăţie. Întoarse şi Cornelia capul. Lucian era însă prea preocupat să găsească vorbele de scuză pentru a mai avea timp să observe paloarea Corneliei.

— Scuzaţi-mă, tovarăşe redactor şef... Trebuie să discut ceva urgent cu dumneavoastră...

Nistor îşi înfrână furia pentru moment:

— Da... Se şi vede... Poftim!... Aştept *răspunsul* dumitale, tovarăşă Cernat... Numai te-aş ruga să nu întârzii prea mult...

Cornelia sezisă ameninţarea din vocea prefăcut calmă a lui Nistor. Părăsi grabnic biroul fără să se mai uite înapoi. Ar fi descoperit pe faţa lui Nistor o grimasă de ură şi triumf. Nistor îl urmă pe Lucian în birou cu senzaţia că

va sări în spatele lui. Într-o clipă ar putea să-l distrugă. Să-i spună numai câteva cuvinte. L-ar preface într-o zdreanţă. Ar putea să calce cu picioarele peste el. N-ar mai rămâne nimic din omul demn şi mândru pe care încearcă să-l întruchipeze... Din păcate însă nu va putea face acest lucru. Ar fi pierdut-o definitiv pe Cornelia. *Definitiv.* Cât timp va păstra taina mai rămânea o şansă... Iar dacă dânsa nu se va decide, nu va fi nici a ăluia. La urma urmei, el avea mai mari şanse decât ăla... Nu voia să pară însă că rămâne nepăsător.

— Gestul dumitale – spuse el autoritar – nu e de natură să... E profund imoral şi... scârbos...

Dacă la început Lucian încercase un sentiment de jenă, când auzi ultimele cuvinte ale lui Nistor se simţi cuprins de indignare:

— Tovarăşe redactor şef! Iar plecaţi de la idei preconcepute! Sunt uimit de pripeala cu care daţi drumul vorbelor...

— Cu ce drept îţi permiţi...?

— Cu acelaşi drept pe care vi-l asumaţi dumneavoastră când faceţi observaţii. Numai că dumneavoastră le transformaţi în jigniri şi în insulte, înainte de a ajunge aici era de datoria dumneavoastră, dacă gestul meu vi s-a părut imoral, să mă întrebaţi despre relaţiile mele cu tovarăşa Cernat. Vă asigur că procedând astfel, jignirile ar fi fost inutile.

— Te ascunzi în dosul vorbelor... Relaţii... Poate că eşti căsătorit cu... tovarăşa Cernat?...

— Nu cred că e un moment prielnic pentru a discuta probleme intime. Tonul dumneavoastră nu încurajează în niciun caz o discuţie de acest gen.

— Te asigur că te ascunzi îndărătul vorbelor...

— Scuzaţi! Asigurarea aceasta n-o pot face decât eu. Vreţi să spuneţi: *„sper”...*

Nistor îl privi de sus pe Lucian. În faţa lui acesta era un simplu şoarece. Va continua să se joace cu el. Încă nu-şi va înfige colţii... Prăpăditul!...

— Voi limpezi şi această problemă... Deocamdată vreau să subliniez că nu am prea mult timp.

— Nu eu încerc să vi-l răpesc...

— Tovarăşe Severin... Eşti în biroul redactorului şef...

— Într-adevăr! nu se putu stăpâni Lucian. În *biroul* redactorului şef.

Nistor nu pătrunse sensul pe care-l dădu Lucian vorbelor sale. Intui doar că au fost spuse cu un anumit scop zeflemitor. Pentru a se răzbuna, întrebă scurt, poruncitor:

— Pentru ce ai venit?

Lucian trecu peste tonul întrebării. Era inutil să mai continue înfruntarea cu Nistor. Îşi dădea seama că acesta refuză orice logică. Nu că e lipsit de logică. Era rău intenţionat. Era răuvoitor cu dânsul. În asemenea condiţii...

— E vorba de uzină...

— Ai discutat cu şeful secţiei industriale... sau cu adjunctul pentru aceste probleme... cu tovarăşul Stoian?

— Nu. Mi se pare un lucru foarte important.

— Nu crezi că prin această atitudine îţi dispreţuieşti foştii colegi... că-ţi dezvălui ranchiuna... pentru că ţi-au luat postul?... Încă o latură negativă a caracterului dumitale... Iar, la drept vorbind, o nesupunere faţă de hotărârea Comitetului Regional...

— Tovarăşe redactor şef – întrebă Lucian cu un calm care-l scoase pe Nistor din sărite – dumneavoastră sunteţi conştient de fiecare vorbă pe care o rostiţi?... Ca să ştiu dacă sunteţi responsabil sau nu...

Nistor nu se mai putu abţine:

— Ieşi afară! Tică...

Ţârâitul telefonului avu darul să oprească la momentul oportun o ciocnire violentă. Nistor ridică receptorul. La celălalt capăt al firului era primul-secretar al Comitetului Regional. Îi cerea redactorului şef să se ocupe personal şi urgent de marele eveniment petrecut în uzină. Când puse receptorul în furcă, primul lucru pe care-l simţi fu un

sentiment de uşurare... Când auzise despre ce e vorba, se străduise să spună numai „da” la telefon, pentru a nu trăda conţinutul convorbirii. Ăla nu putuse deci să audă niciun cuvânt din cele spuse de primul-secretar... Severin devenea un erou!... Numele lui... înţelegea mai bine decât oricine ce înseamnă invenţia lui Severin... Urangutanul dăduse lovitura!... În faţa lui se afla feciorul urangutanului... Trebuia să fie prudent... Ştia că sus, sus de tot, asemenea isprăvi sunt îmbrăţişate cu o bucurie fără margini... Urangutanul va avea putere... Iar el nu mai avea nevoie de încă un ciot în drumul său... La urma urmei, ăla tot un şoarece rămâne. Orice gest pe care el l-ar face tot un joc, al pisicii se cheamă...

— Te rog să mă ierţi... Eram foarte nervos din cauza unor probleme grave... Mi s-a telefonat chiar acum de la regiune că s-au limpezit... Acum fiind mai liniştit...

Nistor încercă la urmă o invitaţie. După ce se scuzase, după ce lămurise conţinutul convorbirii, după ce explicase izvorul supărării şi al furiei sale, după ce nu insistase asupra scuzei pentru a nu-i da prea mare prilej de satisfactie ăluia.

Pe Lucian nu-l interesa însă decât scuza. Nu ştiuse cum să iasă din situaţia în care-l adusese Nistor. Îşi pierduse pentru prima dată controlul şi ar fi fost în stare să facă cine ştie ce. Îşi alungă gândurile negre din minte şi primi scuza ca un colac de salvare. Deşi în sinea lui simţea nevoia de a îndoi până la pământ trufia celui din faţă.

— În orice caz, tovarăşe redactor şef, ar fi cazul să vă detaşaţi de ideile preconcepute sau măcar de sentimentele proprii, pricinuite de alte cauze, într-o discuţie exterioară acestor cauze... Spun aceasta pentru că nu e prima dată... Şi de-abia v-aţi instalat în redacţie...

Nistor trecu peste critica făcută. Se strădui să fie convenţional sau mai bine zis indescifrabil:

— Mulţumesc... În sfârşit, fiindcă ne-am calmat... cred că şi dumneata... te-ai liniştit... să trecem la problemele redacţionale. Despre ce e vorba?...

Lucian făcu o expunere cât se poate de scurtă şi de substanţială asupra evenimentelor din uzină. Nu era în stare să-şi dea frâu liber entuziasmului, în schimb, Nistor, pe măsură ce-l auzea, simulă uimire, bucurie, neastâmpăr. În acest fel avea şi ocazia de a-l face pe ăla să uite ciocnirea şi insultele, să nu-şi facă o preocupare din felul cum se purtase. Cine ştie, ar fi putut ajunge la regiune, reclamându-l, şi ar mai fi dat acolo peste conţinutul convorbirii telefonice. Se gândi într-un timp că poate ar fi nimerit ca la sfârşitul expunerii ăluia să se prefacă atât de fericit, încât să sară în sus şi să-i strângă mâna. Era tot un joc al pisicii şi l-ar fi dat gata... Dar când îşi imagină că mâinile acelea umblaseră poate pe coapsele Corneliei, pe trupul ei, pe faţa ei... *Poate?...* Îl văzuse cu ochii lui îmbrăţişând-o cu puţină vreme înainte... Îi creştea ura în sufletul său. Punea din ce în ce stăpânire pe dânsul. Se potrivi că tocmai în acele clipe Lucian vorbi despre colaborarea lui Pârvan. Nistor îl întrerupse dintr-o dată:

— Totul e minunat!... Totuşi nu te-ai orientat bine... E o minune ce se petrece în uzină!... Am ştiut eu de mult că... Severin... e un... un erou... un tehnician desăvârşit... I-am spus şi ministrului când ne-a vizitat uzina... Şi ca să fiu cinstit... l-am ajutat şi eu pe ascuns... Mi s-au adus reclamaţii că fură şi ascunde piese... tocmai în momentul când în secţie oamenii se plângeau de furturi... Am bănuit însă că pregăteşte ceva... ceva mare... Şi n-am greşit... *O să sară uzina în aer... şi nu numai uzina...* Se opri scuturat parcă de o veste neplăcută. Tonul lui deveni serios: totuşi nu te-ai orientat bine!... În problema articolului... E un eveniment prea mare pentru a ne putea permite colaborarea lui Pârvan...

— Tocmai din această cauză cred că e foarte bine! replică Lucian. Pârvan e, înainte de toate...

— Un burghez cu atitudini duşmănoase! îl întrerupse tăios Nistor. Acesta e în primul rând domnul Pârvan!... N-aş vrea să mă *acuzi* din nou, dar... preferinţele... şi

simpatiile... dumitale pentru indivizi din această categorie sunt cel puţin... dubioase... De ce nu te-ai gândit la altceva, de ce nu te-ai gândit, de pildă...

— Tovarăşe redactor şef!... Inginerul Pârvan e înainte de toate o capacitate ştiinţifică, un savant cu renume în materie.

— Îl cunosc mai bine decât dumneata. Ştiu mai bine cine e... Un...

— Tovarăşe redactor şef! Profesorul Pârvan n-a scris în viaţa lui un articol. El nu e omul care să-şi calce în picioare propriile lui convingeri. Eu cred, mai degrabă, că s-a petrecut cu dânsul un proces hotărâtor... Dar în afară de aceasta... e omul care poate vorbi cu o competenţă deplină despre maşina lui Alexandru Severin şi a cărui voce va fi apreciată şi peste hotare... Fiţi sigur că profesorul Pârvan n-ar scrie dacă n-ar fi convins despre importanţa invenţiei... Ar fi ultimul care ar face acest lucru... Eu consider, dimpotrivă, ca un succes pentru...

— Cu alte cuvinte – îl întrerupse Nistor – începi să-ţi înalţi laude... Ciudat... Aşa ai procedat şi cu articolul domnului Vaşani?... Dumneata ţii cu îndârjire partea...

— Vă rog încă o dată să vă gândiţi înainte de a vorbi!

— Eu îl cunosc pe Pârvan!... Vrei să te lauzi că l-ai... atras! E un...

— Nu eu am fost cel care l-a determinat să scrie. Eu numai i-am propus. De fapt cel care a avut contribuţia hotărâtoare în a-l convinge a fost tovarăşul Iulieş. Laudele şi meritele i se cuvin deci dânsului.

Nistor căută la repezeală o soluţie. Ştia că dacă Iulieş îl îndemnase pe Pârvan să scrie, totul era limpede, totul era în regulă şi nu exista niciun pericol. Mai mult. Opoziţia sa ar fi fost nu numai zadarnică, dar de natură să-l îndârjească pe Iulieş... Dimpotrivă, putea să-i folosească această nouă împrejurare... Se va sfătui cu Iulieş, şi cu acest prilej va reuşi, poate, să-i strecoare în suflet îndoieli cu privire la părerea pe care şi-a făcut-o despre el... Va arăta în acelaşi timp că nu s-a despărţit de uzină, că nu-şi

uită fostul organizator de partid...

— Voi vorbi şi eu cu Iulieş... Poate că într-adevăr... e un lucru bun... Mă voi sfătui chiar astă-seară cu dânsul.

Lucian înţelese că nu mai are ce discuta cu Nistor. Părăsi biroul după ce rosti un „bună ziua” formal. Nistor îi răspunse de astă dată.

Cornelia se abătuse pentru un timp în biroul lui Coriolan. Neliniştea şi nerăbdarea o goniseră însă repede de acolo. Coriolan îi observase nervozitatea şi paloarea, dar nu se încumetase s-o întrebe ce-i cu dânsa. Ieşind de câteva ori cu treburi prin redacţie, o zărise pe coridor în aşteptare.

Cornelia îl aştepta pe Lucian. Era sigură că Nistor nu-i va spune nimic. Dar nu aceasta o preocupa cel mai mult. Ce-i va spune ea lui Lucian? Ce-i va spune?... Trebuia să mai aştepte, să nu se grăbească, să amâne căsătoria... Şi totuşi era unica dorinţă pe care ar fi vrut să şi-o împlinească... N-ar mai fi cerut nimic de la viaţă. N-ar mai fi cerut nimic. Ar fi vrut să-şi contopească, să-şi reverse toate puterile şi toate bucuriile, totul în acest cămin. Ce simplu era totul! Ce simplu ar fi fost totul! Nu crezuse niciodată că va descoperi în ideea căsătoriei atâta posibilitate de fericire... Ce-i va spune lui Lucian?... Cât va trebui să aştepte?... Oare timpul îi va ierta trădarea?...

Când îl văzu pe Lucian ieşind din birou, Cornelia aproape alergă în întâmpinarea lui. Fără să se mai gândească, se strânse la pieptul lui, şoptindu-i:

— Să fugim repede, Lucian. Să fim numai noi singuri, oriunde.

Tras de braţul ei, coborâră amândoi în goană scările şi nu-şi opriră fuga mult timp.

— Spune-mi ce ţi s-a mai întâmplat? îl întrebă gâfâind pe Lucian. Iar v-aţi certat?

Lucian îi povesti în detalii cele petrecute în biroul lui Nistor. Cornelia răsuflă uşurată când auzi că Nistor îşi ceruse scuze, dar se întristă imediat ce auzi concluzia lui

Lucian.

— Cred că m-am lămurit definitiv, draga mea. Ideile preconcepute au la dânsul o expresie neobişnuită. E atât de redus, încât le transformă în convingeri definitive şi se supune orbeşte. Dacă ai şti cu câtă vehemenţă a încercat să se opună colaborării lui Pârvan... N-am crezut că există asemenea indivizi... Ştii ce gânduri îmi trec prin cap, Cornelia?

— Spune-mi-le, Lucian! Spune-mi-le!

— Vreau să scriu, Cornelia. Vreau să scriu despre toate acestea şi mai ales despre cele pe care le presimt că le voi mai întâlni. Vreau să înregistrez totul, să pipăi fiecare om şi fiecare fapt. Să-mi revărs asupra lor toată ura şi toată dragostea. Pentru că vreau să le arăt oamenilor adevărurile... Oamenii au nevoie de mine. Cred mai mult, Cornelia. Că nu pot să trăiască fără mine, fără mesajul meu. Sunt atât de îndârjit, încât nu se poate să nu izbutesc... Vom fi amândoi... Îţi voi citi fiecare pagină... Şi tu nu-mi vei spune nimic... Voi înţelege din tăcerea ta... Dacă ai şti ce putere, ce credinţă, ce siguranţă simt în mine!... Fiecare zi începe să devină o zi nouă. Şi beau totul cu o conştiinţă turbată. Voi izbuti, Cornelia!

— Vei izbuti, Lucian!

Mergeau braţ la braţ. Parcă şi mersul lui Lucian se schimbase. Călca apăsat. Cornelia îl imită Avea impresia că sunt doi ostaşi care se ambiţionează să ajungă coloana plecată înaintea lor

— Uite-l pe Pârvan, Cornelia!

De după un colţ de stradă apăruse Pârvan împreună cu Toporaş. Când ajunseră în faţa lor, Lucian salută plecându-şi capul. Pârvan îşi scoase pălăria şi se înclină la rândul său. Toporaş răspunse cu o mişcare abia perceptibilă.

— Cornelia – întrebă Lucian după ce trecuseră cei doi – bătrânul de lângă Pârvan nu-i entomologul Serafim Toporaş?... L-am înlălnit de câteva ori.

— El e, Lucian... Dar e complet schimbat... E de

nerecunoscut...

— A îmbătrânit dintr-o dată... Când l-am văzut ultima oară era viguros ca un flăcău.

Îşi întoarseră amândoi privirile. Zăriră siluetele celor doi. Pârvan păşea drept, sigur, cu mâinile la spate. Toporaş, gârbovit, făcea parcă un efort ca să ţină pasul cu inginerul.

— E bătrân, Lucian. Are, mi se pare, optzeci şi trei de ani. Şi aşa se ţine destul de bine... Unde vrei să mergem?... Mi se pare că ai o ţintă.

— Am! O surpriză. Pentru toţi. Şi pentru mine. Şi pentru ceilalţi. Când l-am văzut pe Pârvan, mi-am adus aminte... Mi-ai spus că nu-ţi mai este frică...

Cornelia înţelese că Lucian vrea s-o prezinte tatălui său.

— Nu, nu-mi este frică... Dar... Nu vrei să mai amânăm...

— Nu, Cornelia! Sunt decis! Azi mergem! Acum!

Nu la amânarea vizitei se gândea Cornelia. Îi veni greu să-şi sfârşească fraza:

— Nu, Lucian... Mă gândeam dacă n-ar fi bine să mai amânăm un timp... căsătoria...

Lucian se opri locului. Căută să deosebească prin întunericul care se lăsase figura Corneliei.

— Iar îţi trec prin cap gânduri bizare?... Bine! De azi începând nu ne mai căsătorim de loc! Decret definitiv!

Cornelia se rezemă de umărul lui.

— Am glumit, Lucian.

Lucian îi descoperi lacrimi strălucindu-i în ochi.

Îi prinse capul în mâini şi-l aduse încet spre dânsul:

— Ce s-a întâmplat, Cornelia?... Nu, n-ai glumit!... De ce plângi?...

— Mi-i frică... Ceva nelămurit... Dar sunt o proastă... Sunt o proastă!... Îmi voi realiza unica dorinţă. Mi-o voi realiza!

— Draga mea...

— Ştii ceva, Lucian?... Îţi poruncesc!... Mă vei asculta!...

Îmi trece prin minte un gând. Hai să ne căsătorim, dar să nu spunem la nimeni... Numai tatălui tău... Poate nici lui... Să ne ducem undeva... Poate la Crâng... şi să ne căsătorim acolo, fără să ştie nimeni... Măcar un timp...

— De ce?... Nu te înţeleg...

— Nici eu nu ştiu de ce... Poate ca să ne creadă lumea doi îndrăgostiţi pe care nu-i interesează convenţiile... Poate dintr-un spirit de aventură... Poate din timiditate... De teamă că se vor uita oamenii cu alţi ochi la noi... Noutatea aceasta prea bruscă...

— Eşti un copil, Cornelia...

— Vreau să fii şi tu copil, Lucian... Haide să facem aşa... Dacă nu vrei, îţi presar zăpadă pe gât şi-mi muşc degetele... începând cu inelarul...

— În cazul acesta... Dacă-ţi face ţie plăcere... Dar mult timp nu vom putea ascunde, Cornelia... Sunt atâtea amănunte care ne-ar putea trăda...

— Până la *primăvară* reuşim noi... Cu timpul vom căpăta şi iscusinţă şi le vom da şi altora lecţii...

— Accept!... Numai să nu te trădezi mai repede...

— Ştii ceva, Lucian?... Tu tot nu ţi-ai luat concediu... Ţi-l ceri acum! Şi ne mutăm pentru o lună la Crâng... Acolo e atâta linişte... Poţi să începi să scrii. Eu mă pregătesc pentru examene... adică nici nu mai trebuie... ştiu... Uite, vezi?... Îţi fac şi eu o destăinuire. Vreau să scriu şi eu ceva. Vom scrie împreună. Tu la o masă, eu la alta... şi când suntem în impas, ne furăm personajele... Dar dacă eroina mea se îndrăgosteşte de eroul tău. Ce ne facem?...

Lucian se înveselise. I se părea că dezleaaă taina retragerii Corneliei de la ziar.

— De când ţi-a venit gândul să scrii?... Nu cumva de aceea ai fugit de la redacţie?...

— Acum nu vreau să-ţi răspund... Răspunde tu întâi!

— Imediat nu se va putea, Cornelia... Voi avea încă mult de lucru la uzină... Cel puţin o săptămână. Tu ştiii ce s-a întâmplat în uzină... Iar plângi?...

Cornelia se oprise. Îşi apăsa ochii. Dar lacrimile îi

izvorau multe şi fierbinţi. Se stăpânise până ce Lucian acceptase. Dar mai mult nu rezistase.

— Dacă plângi de bucurie, să ştii că-ţi frec faţa cu zăpadă... Pentru că am ajuns, Cornelia...

Lucian se aplecă şi-şi umplu palmele cu zăpadă...

— Sunt gata, Lucian, şopti Cornelia printre sughiţuri.

— Aha! Atunci nu te iert. Să plângi puţin şi de durere.

Îi frecă obrajii şi ochii cu zăpadă, apoi o trase după el sub un felinar:

— Să te văd! Deschide ochii!... Parcă ai plâns toată ziua...

— Şi tu?... Tu mergi aşa?... Numai eu... Stai drept şi închide ochii!

Cornelia îşi făcu un bulgăre pe care-l strivi de fruntea lui Lucian. Acesta nici nu clipi. Se aplecă după câteva secunde parcă pentru a face şi el un bulgăre. Dar în loc de aceasta lovi cu o mişcare scurtă a braţului gambele Corneliei în spate, sus lângă genunchi, provocându-i o prăbuşire instantanee. O prinse însă în braţe, o ridică pe umăr ca pe o cobiliţă şi astfel intră în curtea tatălui său.

Alexandru Severin privise toată scena de la geam. De la dânsul învăţase Lucian lovitura.

Simina îi privi la început speriată pe cei doi musafiri. Se pomenise dintr-o dată cu ei în casă fără ca Alexandru să-i fi spus ceva. Îşi lipi palmele de obrajii înroşiţi şi nu fu în stare să scoată nicio vorbă. Alexandru o apucă blând de umeri:

— Nu-ţi fie teamă, Simino. Sunt copiii noştri...

Simina se simţi şi mai intimidată auzind vorbele pe care Alexandru le rostise chiar în faţa oaspeţilor. Făcu ochii mari, ca un copil care nu mai înţelege nimic, şi se destăinui lui Severin cu voce tare:

— Dar... eu... ce să fac?... Aşa pe neaşteptate... De ce nu mi-ai spus nimic?...

Naivitatea neprefăcută a Siminei, vorbele şi gesturile ei copilăroase o cuceriseră pe Cornelia, o înseninaseră. Se

uită drept în ochii ei şi descoperi atâta blândeţe şi bunătate, că nu se putu reţine şi-i apucă braţul spunându-i cu toată căldura:

— Cât de frumoasă şi tânără eşti!... Şi te rog să-mi spui de la început pe nume... Cornelia... Presimt că te voi iubi foarte mult.

Cuvintele Corneliei avură un efect neaşteptat asupra Siminei. Spaima i se risipi, deveni mai îndrăzneaţă, pe faţă îi apăru un zâmbet.

— Nu ştiu de ce m-am speriat?... Mi-a fost frică, pesemne, de oameni străini... Dar dumneata nu-mi eşti străină... Să vii des pe la noi... Dimineaţa sunt singură... Pot să te învăţ o mulţime de lucruri... gospodărie... La altele nu mă pricep... Uneori mai cânt... dar încet, ca să nu mă audă nimeni... Altceva?... Alexandru m-a învăţat să preţuiesc liniştea... Ştii cum îţi înfloresc atunci gândurile?... Unul câte unul...

Tot ce-i spunea Simina avea atâta farmec! Cornelia simţi nevoia să o îmbrăţişeze, să o mângâie. O prinse încet de umeri, dar Simina fu aceea care făcu gestul.

— Şi... tu... parcă eşti un copil... Acum îmi vine să râd că m-am speriat...

Cei care se simţeau stingheriţi erau bărbaţii. Nici nu îndrăzneau să se uite unul la altul.

— L-am întâlnit pe Pârvan... se trezi Lucian vorbind, dar simţi imediat convenţionalul vorbelor sale.

— Haidem la mine, Lucian – spuse Alexandru cu îndrăzneală. Eu ştiu... Ele au acum nevoie de linişte... şi-au spus tot... dintr-o răsuflare... Noi am tăcut înainte...

Lucian se supuse vorbelor tatălui său. Îl urmă tăcut în încăperea care-i slujea de birou. Se aşeză pe pat.

Alexandru voi să aducă un scaun în faţa patului, dar se răzgândi. Era vesel şi-l cuprinse dintr-o dată râsul. Se prefăcu că-l atacă pe Lucian cu degetul sub coşul pieptului, şi acesta, pentru a se feri, se rostogoli pe pat. Gestul părea o înţelegere. În câteva clipe amândoi se lungiră pe pat, rezemându-şi capetele de perete. Nu

folosiseră niciodată perne.

Lucian încercă să deschidă gura, dar tatăl său îl opri:

— Nu, Lucian. Mai întâi vreau să mă mândresc cu Simina... Să lăsăm celelalte... Ca să înţelegi ca nu jelesc şi nu mă căiesc după anii dinainte.. Trăiesc, Lucian... Îmi trăiesc fiece clipă... Aveam acest drept, Lucian... Ca orişice om... Ai văzut câtă spaimă copilărească era în ochii ei?... Îmi umple totul, Lucian... E ca un vânt care trece prin toată pădurea... care nu lasă nicio frunză necuprinsă... şi scoate de pretutindeni cântece încete, că amuţesc de minune toate păsările... Asta-i tot. Lucian... Când îngână câte un cântec, nici nu mai pot să răsuflu... Ea nici nu ştie că o ascult... N-o să-i spun... De câte ori mă rugam de păsări să mai cânte, fugeau... Pân-am descoperit că le goneşte rugămintea mea... Cântau atâta timp cât se ştiau singure...

Lucian îl ascultase pe tatăl său ca întotdeauna emoţionat. Ca întotdeauna în trecut... Tatăl său îl adusese pe nesimţite înapoi. Astupase un gol adânc şi negru. Despărţirea trecută pierise. Stăteau împreună ca întotdeauna lungiţi pe pat, destăinuindu-se şi lăsându-se cuceriţi de linişte.

Tăcură mult timp. Când Alexandru îşi căută feciorul cu privirile, îl văzu înseninat.

— Aş vrea să mă laud şi eu... Dar... ai vorbit şi pentru mine...

— Da, Lucian... E ca un lăstar care-şi caută sprijin... ca un copil însetat, ucis de arşiţă... care când întâlneşte un izvor e în stare să se cufunde cu totul în el... Uită să mai bea, de bucurie că l-a întâlnit... A găsit în Simina izvorul... Undeva în sufletul ei e arşiţă, Lucian...

Lucian nu pătrunse tâlcul adânc al celor spuse de tatăl său. Le consideră doar ca o explicaţie a gestului Corneliei care se apropiase dintr-o dată şi cu toată sinceritatea de Simina. Alexandru ghici gândurile lui Lucian. Se feri să spună mai mult. Îi era teamă ca Lucian să nu creadă cumva că nu primise totul din partea Corneliei. Poate că

starea Corneliei avea şi altă pricină. Sufletul omului e atât de încâlcit şi prin aceasta atât de deosebit. Pentru a nu-i da lui Lucian răgazul să mediteze prea mult, schimbă alene subiectul discuţiei.

— Era să spun că m-a doborât în sfârşit liniştea... Dar nu-i aşa... Liniştea ţine puţin... E ca valurile unui pârâu... Saltă şi coboară... Liniştea şi frământarea... Care saltă şi care coboară?... Valul e şi una şi alta... Nu se poate despărţi...

— Totuşi ţi-ai înfăptuit gândul, înţelese Lucian.

— Omul nu are astâmpăr, Lucian. Nu se mulţumeşte niciodată. Asta-i toată nădejdea lumii... De aceea n-o să fie niciodată amurg pe pământ...

— Ştiu, tată. Aceasta e legea progresului. Azi mai mult decât ieri, mâine mai mult decât azi. Totul e o scară, o coloană fără sfârşit... Cu cât se înalţă, cu atât i se îndepărtează sfârşitul... Te-a luat în stăpânirea lui alt gând?

— Vezi, Lucian... Am făcut maşina... Merge... în clipa când am văzut-o că merge, am ştiut că mă despart de ea... Cum să-ţi spun? Nu o despărţire de tot... că doar e a mea, eu am făcut-o, eu lucrez la ea... O despărţire... cum se întâmplă cu păsările care-şi văd puii zburând... Când îi văd zburând, ştiu că se vor despărţi de ei... E şi jale... şi bucurie... Puii zboară... Asta înseamnă totul... Se uită unul la altul, poate cu jale mai întâi, apoi se înveselesc... Puii zboară... şi se gândesc să mai zboare şi alţi pui...

— Cu alte cuvinte nu te opreşti...

— Nu... Am vorbit şi cu Iulieş... Ne-am potrivit gând la gând. Deocamdată sunt numai gânduri... Dar toate se nasc din gânduri... Am vorbit şi cu el... Trebuia mai întâi să le arăt celorlalţi maşina. Să se obişnuiască bine cu ea... Pe urmă... poate chiar în acelaşi timp să facem planurile altor maşini... El spune că Pârvan va intra în horă... Dacă intră inginerul, Lucian, hora nu se mai opreşte... O să se zguduie pământul... Vrem să facem o întreagă linie de maşini ca ale mele... Să intre la un capăt o bucată de oţel

fără nicio formă şi să iasă la celălalt capăt piesa gata. Să alunece din maşină în maşină... Nu m-aş mai sătura privind! Şi poate că mai târziu... Ei, dar nu-i bine să-ţi încarci capul cu prea multe gânduri... Pe urmă ajungi prea departe... Începi să tremuri ca în faţa unor minuni... Ameţeşti şi încremeneşti, Lucian... Eu cred că şi din cauza asta ajung unii oameni la prostire... Mai bine să te supui câte unui gând, şi după ce-l înfăptuieşti, altul... şi aşa mereu... Din când în când poţi să te uiţi şi în urmă, ca să-ţi dai mai bine seama unde ai ajuns... Asta-i!

Lucian ştia că în vorbele acelea domoale, cumpătate, clocoteşte pasiunea, dorinţa, puterea, nerăbdarea de a porni iarăşi, de a începe altceva.

— Şi eu am gânduri mari... Adică am deocamdată un gând mare... Vreau să scriu... Despre fabrică, despre tine, despre Pârvan, despre Iulieş... despre Căciulă... despre... despre viaţa pe care o trăim...

Alexandru îl privi pe Lucian cu ochi mari.

— Despre noi?... Adică să... să le spui oamenilor ce simţim noi?... Hm... Despre noi... Dar noi simţim prea multe, Lucian... Noi trăim prea vârtos fiece clipă... Noi ducem greul, Lucian... Noi venim în uzină cu toată viaţa noastră... Tu crezi că nu ştim asta?... Vezi, Lucian... Toţi ochii slăvesc florile... se lasă minunaţi de culori... Sunt frumoase, Lucian... Dar eu... eu când mă uitam la flori, îmi venea să plâng de nedreptate... Eram un copil... Alergam după flori... le culegeam... mă jucam cu ele şi noaptea le puneam lângă mine în colibă... A doua zi le găseam veştede... moarte... Pân-am aflat că toată minunea florilor izvorăşte de la rădăcină... Am smuls rădăcini şi le-am privit... şi-am văzut în ele toată minunea... În firişoarele acelea urâte, subţiri, pline de pământ... Cine-a mângâiat cu cântece rădăcinile?... Nu-i nedrept, Lucian?... Noi alcătuim rădăcina, Lucian... Şi noi ştim asta... Dar unii se feresc să-şi bage degetele în pământ şi să scormonească pentru a găsi şi privi rădăcina... Li-i teamă că se mânjesc... Poate că nu-s frumoase rădăcinile... Dar câtă

minune e în ele... De-acolo se nasc culorile şi miresmele, şi puterea... Din firişoarele acelea urâte, subţiri şi pline de pământ...

Încăperea intră din nou pentru un timp în domnia liniştii.

În cealaltă cameră, Simina şi Cornelia pregăteau masa. Erau vesele amândouă. Tăcuseră şi ele mult timp. Dar mai multă vreme vorbiseră în şoaptă, ferindu-se să fie auzite de bărbaţi. Pentru că vorbeau pe rând despre dânşii.

— Hai să ne lăsăm cozi! propuse dintr-o dată Simina. Şi să le lăsăm să ne alunece peste umeri, adică... mai bine una pe piept, şi una pe spate.

Pe Cornelia o pufni râsul.

— Ce ţi-a venit aşa dintr-o dată?

— Vreau să ne asemănăm în ceva! Dacă avem amândouă cozi... şi dacă le purtăm aşa... cum am spus.

Cornelia râse cu şi mai mare poftă. Şi Simina se speriase de propriile-i vorbe. Ce putea să-i treacă prin cap? Simţea însă atâta dragoste pentru fata de lângă ea!

— Dacă nu vrei...

— Cum să nu vreau! se dezvinovăţi Cornelia. Ne lăsăm cozi! Deşi nu ni se aseamănă culoarea părului...

— Păi tocmai de aceea...

— Ştii ce tânără eşti, Simina!... Iar cu cozi...

— Să-ţi spun drept, Cornelia, lângă tine mă simt mai tânără, mai altfel... Să veniţi mai des pe la noi... Poate că tot o să găseşti câte ceva la mine.

Cornelia nu mai râdea. O privi o clipă pe Simina, apoi îşi duse mâna la piept.

— Dacă te-aş fi cunoscut mai înainte!... Eşti atât de caldă...

Simina se înroşi.

— Hai să-i chemăm!... Du-te tu, Cornelia!... Ca să nu mai zăbovească Alexandru.

Cornelia clipi ştrengăreşte din ochi şi înaintă cu paşi sprinteni spre uşă.

Alexandru şi Lucian erau la birou. Cercetau împreună nişte schiţe. Cornelia rămase câteva clipe în prag. Alexandru folosea termeni franţuzeşti. Uimirea ei i se păru însă prea mică faţă de celelalte prin care trecuse.

— Vă poftim la masă!

Cornelia simţea pentru prima oară minunea căminului.

CAPITOLUL 32

IULIEŞ CONVOCASE LA COMI-
tetul de partid câţiva comunişti pentru a se sfătui cu dânşii. Chemase patru oameni în total: pe Costinaş, pe Domnica, pe Valer şi pe Constant. Crezând că e vorba de o şedinţă de birou, Răduca venise după terminarea schimbului în biroul lui Iulieş şi-l întrebase simplu:

— Avem şedinţă de Birou, tovarăşe Iulieş?

— Nu! îi răspunse acesta. Ne întâlnim câţiva comunişti ca să ne sfătuim asupra maşinii lui Severin.

Răduca nu mai insistase. Voise să spună ceva, dar tăcerea lui Iulieş nu-l încurajase. Se retrăsese tăcut, şi Iulieş îl ghicise în prada unor frământări grele.

Iulieş sosise înaintea celorlalţi. Costinaş îl găsi la fereastra deschisă privind parcă jocul fulgilor, Când se adunară toţi, Iulieş dădu a înţelege de la bun început că nu e vorba de ceva oficial:

— Mă bate gândul că v-am chemat degeaba... Poate era mai bine să vă las să chibzuiţi... Ştiu eu?... De ceva nou totuşi este vorba... Am vrut să mă sfătuiesc şi cu voi.

Vorbi despre planul lui Singurel de a se realiza în secţie o linie automată.

— Poate v-a trecut şi vouă prin minte. Severin, ce mai, şi-a vândut sufletul acestui gând. L-am urmărit eu. Şi mai cred că în scurt timp ni se va alătura şi inginerul Pârvan. N-am vrut să-l stârnesc eu. E mai bine să se hotărască singur... Greul vine însă de-abia acum. Mai întâi trebuie să pregătim câţiva muncitori care să poată conduce la un moment dat linia automată... Pentru asta v-am chemat.

Să ne sfătuim. Asupra lor... E un lucru mare şi parcă am mai mult curaj când ştiu că şi voi... adică, e bine să luăm o hotărâre comună, ce mai...

— Adică să facem propuneri? întrebă Valer.

— Eu mă propun pe mine! spuse Costinaş.

— Dacă Domnica mă propune pe mine, atunci eu o propun pe ea, se amestecă Valer.

— Sunt de acord, încuviinţă Domnica.

— Am şi eu o propunere, dacă se poate, interveni Constant. Pe Răduca...

Iulieş nu scoase niciun cuvânt. De abia în clipa aceea remarcară ceilalţi lipsa lui Răduca şi îşi amintiră de absenţa lui la evenimentele prin care trecuse secţia. Ghicindu-le gândurile, Iulieş crezu că e momentul să ridice problema:

— Da!... Asta-i rana noastră cea mai mare... Purtarea lui Răduca. El e izvorul îndoielii şi tăcerii din hală... Cu mâinile în sân nu mai putem sta!

— Tocmai Răduca! se miră Costinaş.

— Oare din ce cauză? întrebă Valer. Aşa dintr-o dată! Să fie la mijloc...

— Ce să fie la mijloc? îl întrerupse Domnica. I s-o fi întâmplat ceva... cine ştie ce necaz...

— Răduca nu-şi ascunde necazurile, sau, cel puţin, nu şi le-a ascuns până acum faţă de noi.

— Atunci să discutăm în birou cu dânsul, tovarăşe Iulieş, propuse Constant.

— Mai întâi să ne lămurim noi. Răduca nu-i un copil. Trebuia să-şi dea seama de asta. Se ştie că prin atitudinea lui se desparte singur de noi.

— Şi dacă-l întărâtăm şi mai mult? întrebă Domnica. Dacă se îndârjeşte şi se înstrăinează...

— Atunci – apăsă Iulieş – ajungem mai dinainte la deznodământul la care oricum am fi ajuns!

— Eu nu-s de acord – insistă Domnica. Omul are nevoie de îndemnuri şi de sfaturi. Uneori e în cumpănă... Dacă e lăsat singur...

— Ştiu, Domnica. Dar are nevoie să şi fiarbă uneori în propria lui zeamă. Ca să descopere că el singur şi-a pus foc. S-ajungă pânr la clocot... Atunci ori sare afară din oală, ori rămâne acolo la fiert.

— Cum poţi spune că şi-a dat foc cu propriile lui mâini?... Eşti nedrept! Dacă i-a dat cineva foc lui Răduca, apoi acest cineva e Severin!... Ce, mie nu mi-a dat foc?... Numai că...

— Acest „numai că” e totul! se înfipse Valer. Şi mie mi-a pus jăratec sub picioare. De aceea ţi-am cerut să mă propui ucenicul lui.

— Bine, bine – acceptă Domnica – şi ce-o să facem? Să-l lăsăm să ardă? S-ajungă scrum?

— Asta nu! râse Costinaş. Trebuie frecat cu gheaţă, ca să se trezească.

— Eu totuşi cred că n-am făcut bine nechemându-l, se încăpăţână Domnica. E cinstit, e...

— E... Ce e? E comunist, vrei să spui? întrebă Iulieş. Răduca n-a fost sincer de tot! S-a ascuns. N-a vrut să-şi arate gândul adevărat faţă de maşina lui Alexandru.

— Ba eu cred că tocmai a fost sincer. În loc să se prefacă...

Iulieş deveni sever:

— E cineva între noi care se preface?... Răduca a simţit altfel decât noi... Bine... Adică nu-i bine, dar pentru asta nimeni nu-i arată ştreangul în faţa ochilor. Când e vorba de un simţământ la mijloc, nu te repezi cu ghioaga... Cine ştie ce vârtej o fi stârnit maşina în sufletul lui!? O să aflăm noi. Dar mai e un lucru, adică două. Răduca a văzut din prima clipă ce poziţie are partidul... adică *noi.* Asta în primul rând. Într-un fel sau altul n-a fost lăsat singur. Atitudinea partidului înseamnă chiar mai mult decât un sfat şi un îndemn... Nu-i aşa, Domnica?...

— Ştiu că n-ai terminat, se feri Domnica să răspundă.

— Asta-i grav. Că n-am terminat. Că mai este ceva... Răduca ştie prea bine ce reprezintă în secţie. Ştie că oamenii au ochii aţintiţi asupra lui. Şi cu toate acestea a

continuat să rămână în acelaşi loc. Şi Răduca mai ştie că oamenii văd în el un membru al biroului... Ce-a făcut el? A venit la şedinţele noastre, şi de birou, şi de organizaţie, a tăcut şi s-a întors înapoi în groapa lui cu noroi!

Ultimele cuvinte, Iulieş le spuse răstit.

— Poate că nu era convins... Cerem prea mult unui om ca peste noapte...

— Nu peste noapte, Domnica. Imediat. Când vezi un om înecându-se, nu mai stai să te gândeşti dacă apa-i caldă sau rece. Ştii să înoţi, te-arunci în apă... Au făcut asta şi oameni care nu ştiau să înoate, îndemnaţi numai de gândul salvării. Cu atât mai mult ai datoria când ţi-ai prins de piept insigna de salvator. Fiindcă cei de pe mal se uită mai întâi să vadă ce faci tu. Şi dacă tu încremeneşti cu mâinile la spate... Îmi pare nespus de rău, mă doare inima când spun, dar trebuie s-o fac... Şi Răduca e vinovat pentru ceea ce s-a petrecut în hală... Fără mâna lui Alexandru... Gândiţi-vă mai bine la ce s-ar fi putut întâmpla cu inginerul Pârvan... Ştiţi voi ce mi-a spus inginerul Pârvan cu câteva ore înainte de accident?... Mi-a spus fără ocolişuri că are nevoie de partid... Ştiu... şi noi suntem vinovaţi... Dar vina noastră e de altă natură... Răduca însă a arătat că mai întâi trebuie să vadă dacă apa e rece sau caldă şi pe urmă să sară... Dacă-i convine. Cu alte cuvinte ţine mai mult la dânsul... Şi nu la dânsul... La slăbiciunile din el... La ce e rău în el... Aici nu-i vorba de „las-că se îndreaptă omul, uităm noi cu vremea”. Un comunist primeşte o dată cu titlul şi răspunderea de comunist. Ştiu, sunt clipe când te-ncumeţi să treci mai uşor peste greşeli. Poate că din pricina asta ne-am obişnuit să închidem uneori ochii... Să-i deschidem! Pentru că... aţi văzut ce se poate întâmpla!... De aceea nu l-am chemat pe Răduca... Nici după ce nelegiuitul şi-a ridicat mâna, Răduca nu s-a trezit... Sau n-a avut curajul să recunoască... L-am văzut... Noi simţeam cum ni se rup inimile, cum ne plesneşte ruşinea şi ura... şi el lucra liniştit la strung... Nu, Domnica, nu-i vorba de toane sau

de îndoieli... E vorba de răspundere!

Faţa Domnicăi se făcuse roşie ca para focului. Iulieş vorbise parcă numai pentru ea.

— E adevărat – recunoscu Domnica. Îmi dau seama că ai dreptate. Dar, credeţi-mă, sunt uimită... Niciodată nu l-am văzut şovăind... sau făcând cine ştie ce greşeli... Nur nu sunt uimită... sunt îndureratã... Dar eu cred în cinstea lui...

— Şi eu cred, Domnica... Fiecare din noi crede... Tu ai spus bine... Şi eu tot durere simt... Nu altceva... Tocmai pentru că e un om cinstit... Şi un suflet dârz... Dar nu-l putem scuti de zguduiri... Adică e nevoie să-l zguduim... Cine ne-ar auzi, ar crede că suntem nişte oameni răi... pentru că suntem cruzi şi cu cei pe care-i preţuim... Orice mamă e crudă când îşi apără puii. Se răsteşte la ei, îi loveşte, pentru că-i vrea puternici şi sănătoşi... şi veseli...

— Şi criminalul? se răsti Valer. E în mijlocul nostru...

— Fiecare lucru la timpul său – îl potoli Iulieş. Dacă oamenii fac zid, îşi va simţi mâinile legate. Dar pentru ca să facă zid... Mă voi ocupa eu de Răduca... Voi o să aveţi de furcă destul cu maşina... E grabă... adică dacă s-a aprins un foc ca acesta nu trebuie să-l lăsăm să se stingă, ci să-i mărim flacăra... Şi fiindcă-i târziu...

Iulieş mai rămase în birou. Dar nu singur. Împreună cu el rămase şi Domnica.

— Am vrut să-ţi spun că eşti rău, începu Domnica. Am crezut că te fereşti să pătrunzi mai adânc în sufletul omului, că te iei numai după... faptele lui... Câţi oameni nu făptuiesc ceva... fără să-şi dea seama!... Întotdeauna mi-a fost frică să judec pe cineva... Dar ştiu că nu eşti rău... Când l-ai judecat atât de aspru pe Răduca, te-ai gândit la alţii... Şi eu m-am gândit... De aceea ne-am înţeles.

— E greu, Domnico. E greu să judeci. Înainte de a judeca pe altul, mă judec întotdeauna pe mine... Dar când mă gândesc că noi, ăştia, ne zbatem, ne frământăm, de multe ori ne batem pentru fericirea oamenilor, capăt curaj

şi încredere...

— Şi eu te-am contrazis mereu...

— Ca să-ţi spun drept, Domnica, simţeam nevoia să mi se opună cineva, de teamă să nu greşesc. Ca să-mi risipesc îndoielile... Tu crezi că eu nu m-am smuls din ghearele slăbiciunilor omeneşti când l-am judecat pe Răduca?... Şi crezi că mi-a fost uşor... E vorba de un om cinstit, de un comunist, de un prieten, de un tovarăş pe care l-am simţit de atâtea ori alături... Tu n-ai făcut decât să mă ajuţi, opunându-te. Mi-a fost mai uşor să mă bat cu îndoielile tale decât cu ale mele... Ar trebui să-ţi mulţumesc.

— Şi eu ţie.

— Vezi de ce spuneam noi în ilegalitate că doi sau trei comunişti formează o celulă de partid?... Fiecare are nevoie de celălalt. De aceea viaţa de partid nu poate fi dusă altfel decât în colectiv. Ce uşor am ajunge altfel la anarhie.

— Oamenii nu pot trăi singuri... Ştii ce greu e Iulieş?...

— Ştiu, Domnica.

— Nu ştii... Dacă ai şti... ar însemna că simţi singurătatea... Dar tu n-o simţi... Tu îţi găseşti întotdeauna un însoţitor, un tovarăş... Un gând, o dorinţă... Trăieşti împreună cu ele, te culci cu ele, te scoli cu ele... De multe ori poate că nici nu dormi din cauza lor... Eu, Iulieş, îmi găsesc şi eu destule, dar singurătatea mi le întunecă mereu.

— De ce spui că nu ştiu?... Te înţeleg, Domnica... N-am fost mereu singur ca să pot spune că m-am obişnuit cu singurătatea... Am avut copil, am avut şi nevastă...

— Eu, Iulieş, simt de multe ori nevoia să schimb cu cineva o vorbă... Nu o vorbă oarecare... din cele pe care le poţi arunca vântului... Orice om îşi are cele multe ale lui... care nu se pot spune în gura mare... nici măcar secretarului de partid.

— Ai ceva pe suflet, Domnica? tresări Iulieş.

— Multe... Nu pe suflet... În suflet... E cam târziu...

Iulieş încercă s-o reţină. Simţea că are nevoie s-o mai vadă.

— Dacă îţi pot fi de folos cu vreun sfat...

— Nu, Iulieş. Mi-e teamă să nu-ţi fac griji din grijile mele. Îţi ajung câte ai.

— Stai, Domnica! Mai stai câteva clipe. O să mergem împreună.

Erau amândoi singuri... Dar nu era numai atât... Aveau amândoi nevoie unul de altul.

— E noapte... Nici nu te pot lăsa singură...

Domnica râse:

— Cu asta m-am obişnuit, Iulieş... Dacă nu ai alte treburi...

— Altele?... Mi se pare că au fost prea multe... Atât de multe, încât mi-au mai rămas... Sunt şi eu un singuratic, Domnica, şi poate dintre acei care urăsc cel mai mult singurătatea... Ne-am întâlnit amândoi pe acelaşi drum... dar dacă ar fi numai atât...

Domnica ar fi vrut să audă mai mult, să-i audă gândul până la capăt. Iulieş însă nu se grăbi. Avea destul timp pe drum. Ştia că nu se va feri să-i spună. Şi apoi pe drum era şi întuneric. Numai gândul acesta îi înţepă obrajii.

În poartă însă îl opri vocea lui Nicolae Iuşcă:

— Vai de mine, tovarăşe Iulieş... Bine că v-am găsit... Vă caută tovarăşul Nistor... Acum câteva minute a sosit şi spunea că-i urgent.

— Du-te, Iulieş, îl îndemnă Domnica. Cine ştie despre ce-o mai fi vorba!... Poate ne-om mai întâlni la vreo şedinţă.

Era şi o notă de supărare, de ciudă în vocea ei.

Iulieş îl găsi pe Nistor în biroul lui Singurel. Nistor îi ieşi vesel în întâmpinare cu mâna întinsă:

— De-abia am plecat din uzină şi aţi şi început. Dacă n-aş şti că am şi eu o contribuţie la ceea ce se întâmplă, mai că mi-ar părea rău. Şi aşa inima mă trage încă aici.

— Credeam că eşti supărat, îl întrerupse Iulieş.

— Supărat? se miră Nistor. De ce să fiu supărat?... Dumneata crezi că bucuriile uzinei... Dumneata crezi... Nu te înţeleg, tovarăşe Iulieş. Vrei să-ţi spun la tot pasul că mi-i dragă uzina, că aici am crescut, că până la urmă tot aici aş vrea să mă întorc?... Cum să fiu supărat?... Chiar dacă s-ar fi întâmplat totul în altă uzină... Atât de rău încă n-am ajuns...

Iulieş îl lăsase anume pe Nistor să vorbească până la capăt. Era curios să vadă ce-o să spună, să vadă dacă o să se apere ca întotdeauna. Altul în locul lui Nistor poate c-ar fi râs de întrebare sau ar fi căutat să vadă la ce anume se referea întrebarea.

— Nu m-am gândit la asta, se hotărî Iulieş. Prea repede te aprinzi, Nistore. Parcă ţi-ar fi teamă de ceva. Ca peştele care a descoperit taina undiţei şi se fereşte de fiece gânganie.

Nistor crezu de cuviinţă că e mai bine să se prefacă mirat decât să se arate jignit, cum ar fi fost normal:

— Pune-te şi dumneata în locul meu. Eu vin ca să trăim împreună o bucurie, şi dumneata... prima vorbă pe care o scoţi... Când am auzit ce minune s-a petrecut în uzină...

— Ai auzit cam târziu, îl domoli Iulieş.

— N-aveam de unde să ştiu... Sunt încărcat până peste cap cu sarcini... şi toate noi. Când mi-a istorisit... redactorul... primul gând a fost să vin aici.

— De la el ai aflat? întrebă Iulieş. Credeam că te-ai întâlnit cu cineva din uzină... sau ţi-o fi spus altcineva...

— De fapt ar trebui să fiu puţintel supărat, descoperi în sfârşit Nistor răspunsul la întrebarea lui Iulieş. Măcar atâta lucru aş fi meritat şi eu. Să mă fi anunţat şi pe mine. Mai ales că dumneata, tovarăşe Iulieş, te-ai gândit că o să mă supăr... nu-i tovărăşesc...

Iulieş zâmbi.

— Nu la asta m-am gândit când te-am întrebat dacă nu cumva eşti supărat... Deşi, olecuţă de dreptate ai. Am fost şi noi încărcaţi de treburi şi am uitat...

Nistor simţi din nou nelinişte. Iulieş îi pusese deci

întrebarea cu alt scop sau din alt motiv. Îşi ascunse neliniştea sub masca supărării:

— Ca să fiu sincer, când... redactorul m-a anunţat, primul lucru pe care l-am simţit a fost supărarea. Pentru că nu m-aţi făcut imediat părtaşul bucuriei pe care o trăiţi aici în uzina în care m-am zbătut atâţia ani. Dar mi-a trecut repede... Victoria m-a încălzit... nu ştiu însă dacă n-o să mă cuprindă din nou.

— Astea-s copilării, Nistore – interveni Singurel. Ia mai lăsaţi-le la o parte. Fabrica duduie şi noi ne gândim cu care batistă să ne ştergem la nas... Tu ai fost ocupat, noi am fost daţi peste cap... adică nu chiar daţi peste cap, dar, în sfârşit, înecaţi până peste cap în griji... Să nu crezi, Nistore, că numai bucurie ne-a adus maşina...

— Ştiu, se îngândură Nistor. Şi, dacă vreţi să mă credeţi, şi de asta am venit. Eu îmi închipui că ziarul ar putea să fie de mare folos... Iar pe mine, nu ştiu, dar mă face să mă simt parcă tot în uzină, în mijlocul vostru.

— Ţi-a povestit băiatul lui Severin? întrebă Iulieş. Va să zică de la el ai aflat...

— Da... Mi s-a părut foarte gravă situaţia. De aceea, cum am terminat cu treburile, am şi alergat încoace. Eram sigur c-o să vă găsesc în uzină. Nici n-am mai telefonat.

— Va să zică nu te-ai despărţit cu totul de noi... Dacă te-a-ndemnat inima să vii încoace, e bine, Nistor. E foarte bine!

Iulieş apăsă pe ultimele cuvinte, apoi se uită fix în ochii lui Nistor, aşteptând un răspuns.

Nistor crezu că-i momentul să-şi strecoare planul. Îşi rezemă capul de speteaza fotoliului fără să-şi întoarcă privirile de la Iulieş, şi parcă întunecat de o tristeţe adâncă începu să vorbească:

— Dacă m-am despărţit... Când veneam spre uzină m-a năpădit dintr-o dată o tristeţe adâncă... Şi parcă nu numai tristeţe... Mi-a trecut prin cap gândul că poate am părăsit uzina cu voia mea... Nu că aş fi vrut eu... Întotdeauna

lucrurile noi m-au înfricoşat... şi poate că trebuia să mă opun... În loc să accept noua muncă, dimpotrivă, ar fi trebuit... Nu vreau, tovarăşe Iulieş, să iei vorbele mele ca... ştiu eu... să crezi cumva că noua muncă m-a înspăimântat într-atâta, încât mă bate gândul să dezertez... Ştiu că mi-ar veni mai uşor în uzină... Uneori când citesc un articol mai greu şi caut să-i pătrund înţelesurile mă opresc din citit şi mă gândesc că printre maşini mă descurcam mult mai lesne... Dar parcă te-aud pe dumneata spunând la şedinţă: „De aceea eşti comunist, ca să înfrunţi greutăţi, nu să te bălăceşti în apă călduţă”... Ştiu că nici în uzină nu-i uşor... adică nu mi-ar fi fost uşor dacă aş fi dat curs gândului meu vechi... Când am auzit însă despre maşina lui Severin... când mi-am dat seama că aş fi putut... Asta mă doare... Atunci când tovarăşii din conducerea regiunii mi-au propus noua muncă, atunci ar fi trebuit să mă hotărăsc!... Nu m-ar mai fi încercat îndoieli, supărări, tristeţi... Am acceptat prea uşor... M-am gândit că e o sarcină de partid... Că poate e nevoie de mine la ziar... Şi în acest caz dorinţele personale trec pe planul doi... Acum trebuie să mă prind cu trup şi suflet de noua muncă... Nu eu, dar orice comunist are datoria să procedeze aşa...

Nistor făcuse pauze mari. De câte ori ajungea la momentul când ştia că i se aşteaptă destăinuirea gândului, se oprea, ca şi cum n-ar fi avut curajul s-o facă. De fapt voia să-l încerce pe Iulieş. Dacă Mironescu vorbise cu dânsul, Iulieş se va da în vileag.

Iulieş îl ascultase pe Nistor, şi deşi ar fi vrut să-l întrerupă de mai multe ori, se abţinu. Doar după ce Nistor sfârşi, adăugă cu voce înceată:

— Gândul tău a fost deci acela de a te face inginer...

Şi Singurel şi Nistor tresăriră.

— Nu te-am auzit niciodată, Nistore! se miră directorul.

— Nici eu... Adică... Dacă aş fi auzit mai înainte... Lasă, Nistore, nu te întreba cum am aflat... Un activist de partid trebuie să ştie multe... poate chiar mai multe...

Nistor încercă să se împotrivească:

— Am vorbit numai cu câţiva oameni...

— E mare păcat că n-am fost şi eu printre aceia...

— Nu e vina mea, tovarăşe Iulieş. Te rog să mă crezi că nu e vina mea... Poate că dumneata...

Nistor nu sfârşi fraza. Iulieş nu-l mai privi pe Nistor. Îşi cuprinse fruntea în palme.

— E mare păcat... Dar e bine...

Nistor descoperi în vorbele puţine ale lui Iulieş adeziunea la victoria sa... Învinsese. Iulieş îl crezuse, îi părea rău că nu aflase înainte despre gândul său, pentru a-l ajuta să i se îndeplinească... Victoria era însă consfinţită de acel „dar e bine”. Iulieş îl contrazisese cinstit. Credea în cinstea lui. Îi dădea încuviinţarea pentru noua muncă. Considera că păcatul acela însemna la urma urmei un bine, un câştig pentru partid. De aceea pesemne nu-şi făcea mustrări, precum avea obiceiul... Ciotul fusese îndepărtat cu grijă din calea lui. Drumul era deschis. Mai era însă un ciot. Pe acela îl va sfărâma mai uşor. Nu-l va îndepărta. Îl va sfărâma... Cornelia va veni lângă dânsul! Nu mai era o nădejde. Era o convingere.

Singurel fu acela care rupse tăcerea:

— De uzină totuşi n-ai voie să te desparţi, Nistore. Să nu forţezi inima dacă te îndeamnă încoace. Aşa cum ai făcut azi. Poate că odată o să fii mai departe de noi şi, cine ştie, mai sus. Să nu uiţi uzina...

Iulieş ridică privirile spre Nistor. Acesta se prefăcu că nu le vede:

— Uzina?... Parcă-i casa mea veche în care mi-a rămas familia... Nici dacă aş fi trimis cu munca în alt capăt al ţării, în cine ştie ce sat uitat de lume, nu m-aş despărţi de uzină... Aş mai scrie, m-aş mai uita prin ziare... Dar mai bine să văd cu ce vă pot fi de folos... pentru că mi-am pus în gând să-mi fac şi eu o sarcină principală din problema voastră. Dacă e nevoie, tot ziarul, adică cele mai bune forţe ale noastre, că mai avem destule sarcini şi spaţiul e prea mic...

Dăduse ultima lovitură. Iulieş nu mai avea de ce să se îndoiască. Dacă nici nu râvnea la situaţii mari.

— Tot e bine că avem oameni de-ai noştri pe câte undeva, râse Singurel.

— Peste tot sunt oameni de-ai noştri, Marine. Şi dacă în unele locuri nu-s, cu timpul vor fi.

Nistor căută să-şi arate priceperea de organizator:

— Eu cred c-ar trebui să telefonăm şi presei centrale. Putem anunţa vestea prin redacţie. Şi la radio, şi la film. E un lucru mare, tovarăşe Singurel. E o lovitură! Cu asta se poate mândri întreaga ţară. O să scriem în gazeta noastră zilnic. Nu trebuie să întârziem... Vă spun drept că mi-i frică să nu citesc în vreun ziar că a construit altcineva maşina înaintea lui... Severin.

— Mai întâi e vorba de articolul lui Pârvan, îl întrerupse Iulieş.

— Crezi că e atât de important? întrebă mai mult într-o doară Nistor. Când mi-a spus... redactorul despre colaborarea lui Pârvan, nu prea am privit-o la început cu ochi buni.

— Nu e important, Nistore, nici măcar foarte important. E absolut necesar. Şi pentru uzină, şi pentru Pârvan, şi pentru cine vrei şi cine nu vrei. Nici nu mai trebuie să discutăm. De altfel, e şi părerea biroului regional...

— Atunci se schimbă povestea... Mi-a fost teamă să nu facem vreo greşeală... De, cine se frige cu ciorbă, suflă şi în iaurt... După articolul acela...

— Da’ ce, tu ai crezut că Pârvan e un oarecare? întrebă Singurel. Ai avut doar destul timp să-l cunoşti. Pârvan, dacă a acceptat să scrie, n-o face împotriva inimii.

— E adevărat, aprobă Nistor. Vom publica imediat articolul. La loc de frunte. Sunt sigur că va fi reprodus şi în presa centrală... Şi după articolul lui... N-ar fi oare mai bine să facem un plan pe o perioadă scurtă, deocamdată?... Nu de alta... dar producţia ziarului o constituie articolele... şi dacă nu planificăm din timp cutare sau cutare articol... ca şi la uzină. Nu poţi să scoţi

la repezeală nu ştiu ce categorie de piese dacă n-ai planificat-o din timp.

Cei trei întocmiră un plan pe o săptămână, în care intrau câteva articole, ştiri zilnice, interviuri cu muncitorii şi tehnicienii uzinei şi cu oamenii din afara uzinei, câteva fotografii... şi, dacă va fi cazul, reproducerea unor scrisori şi telegrame venite din alte uzine sau din diferite instituţii.

— De-abia acum îmi dau seama ce vârtej se va stârni în jurul maşinii – mărturisi Singurel. S-o păzim, Iulieş, ca pe ochii din cap.

Iulieş nu prea era în apele lui. Se mulţumi doar să dea din cap. Numai când plecă Nistor îi spuse acestuia câteva vorbe, fără să pară că le dă importanţă:

— Te-am întrebat, atunci la început, dacă nu cumva eşti supărat, pentru că maşina s-a făcut totuşi în timpul tău, în timp ce erai tu director, şi nu ţi-am destăinuit nimic... Ţi-ai închipuit şi tu că nu se poate face peste noapte... Ştii că am vorbit odată despre Severin... Tu erai cam înfuriat. Atunci îşi făcea piesele.

— Am cam mirosit eu ceva... Va să zică tot a fost vorba de un complot... N-am ştiut că eşti un om cu ascunzişuri, tovarăşe Iulieş...

— Uneori trebuie, n-ai ce face...

— Eu vă urez totuşi din toată inima succes, spuse Nistor înainte de a se despărţi. De asta-i nevoie acum. Supărările şi mâhnirile le-om risipi noi cu alte prilejuri.

Nistor era de-a dreptul bucuros. Scăpase de Iulieş. Ultima frază a acestuia era ca o scuză. Se simţise dator să explice de ce pusese întrebarea, pentru ca nu cumva să fie altfel interpretată... Pe Cornelia o va grăbi cu răspunsul. Nu trebuie să-i lase prea mult timp de gândire. Asta urmărise ea. Să câştige timp. Timpul nu înseamnă numai uitare, înseamnă şi acţiune. O va forţa să răspundă. O avea în mâinile lui. În sfârşit, o avea în mâinile lui... În sfârşit, drumul îi era liber...

Singurel era prea vesel ca să nu observe starea lui Iulieş.

— Pari cam abătut, Iulieş. Mai lasă şi tu la o parte necazurile. Parc-ai vedea numai neguri...

Cuvintele directorului nu avură darul să aducă buna dispoziţie pe faţa lui Iulieş.

— Nu-i bine nici să te ardă prea tare soarele... Dar nu-i vorba de asta. S-au adunat prea multe, Marine. Prea multe. Şi toate-s importante... Dacă ar fi să ne gândim numai la Pârvan...

— Păi, după câte spui tu, Pârvan a făcut pasul. Şi dacă l-a făcut...

— Asta-i! Dacă l-a făcut nu se mai opreşte. Merge până la capăt!

— Şi asta nu-i bine pentru noi? întrebă Singurel. Tu parcă ai da a înţelege că nu-i bine.

— Nu zic că nu-i bine. Dimpotrivă. Dar să nu ne pomenim cu vreo surpriză... Ia gândeşte-te puţin... Pârvan nu-i un inginer oarecare. Meseria lui adevărată e cea de profesor... Tu crezi că nu se gândeşte de pe acum la ea?... Sau că n-o s-ajungă să se limpezească?... La Pârvan, totul e gândul, judecata. Când şi-a limpezit gândurile, gata! El nu-i ca fetele acelea care spun „nu”, ca să le mai chemi o dată. El dă sau nu dă dreptate, pe faţă, direct şi cu capul sus. Pârvan n-o să se mai oprească din mers.

Singurel deveni dintr-o dată gânditor:

— Tu crezi, Iulieş, c-o să părăsească uzina? C-o să ne lase?...

— Adevărul, Marine, e că de Pârvan se simte mai mare nevoie în altă parte. Şi dacă Pârvan ştie asta, merge singur acolo... dacă nu va fi chemat mai înainte.

— Şi cu linia ce-o să facem?... Fără el... Eu mă gândeam şi mai departe. La automatizarea întregii secţii... şi asta n-o putem face fără... oameni ca Pârvan.

Iulieş dete alene din cap:

— Şi eu m-am gândit, Marine. Şi la linie, şi la secţie, şi

la puterea lui Severin... Şi la cazul când Pârvan nu va mai fi în uzină...

Singurel descoperi gândul lui Iulieş:

— Severin ar fi unul... alături de Pârvan o să pătrundă repede tainele automatizării... Ce-ar fi să-i alăturăm şi un inginer tânăr, capabil?... Dacă porneşte de la început cu Pârvan... cine ştie?... Poate mai devreme sau mai târziu va reuşi să-i ţină locul... Ce crezi de Constant?...

— La el m-am gândit şi eu... Îl urmăresc mai de mult... Cap are... Are şi suflet... Şi am simţit eu că Pârvan îl preţuieşte... O să încercăm... Deocamdată trebuie să-l aşteptăm pe Pârvan, să-l auzim ce spune... Şi dac-ar fi numai asta...

— Mai e ceva cu Pârvan? întrebă surprins Singurel.

— Nu, Marine. Mă gândeam la altceva... Mai sunt şi altele... Răduca... Şi altele... Tu trebuie să iei serios în mână problema secţiei.

— La asta m-am gândit şi eu, Iulieş... Acum, dacă s-au limpezit toate...

— Vezi că nu prea s-au limpezit... Şi dacă există un secret, Marine, secretul e acesta: să nu te laşi pe seama întâmplării. Să nu te prindă nimic nepregătit... Atunci nu te mai poate da nimic peste cap... adică nu te mai poate da uşor peste cap... Vânătorul care-şi încalţă cizme nu se mai teme de şerpi, chiar vipere să fie. Altfel îi descoperă după ce-l muşcă, şi atunci e rău. Până se ocupă să-şi vindece rana, şarpele fuge... Asta-i!

Singurel înţelese că Iulieş se gândeşte la altceva. Nu încercă să-l descoasă:

— O să mă străduiesc să fac faţă, Iulieş. O să fii şi tu acolo, şi ceilalţi.

— Da, da, spuse Iulieş cu gândurile în altă parte. Nu tu îmi faci griji... Eu mai am ceva de vorbit cu Mironescu. N-am apucat să terminăm discuţia la Comitetul Regional.

— Du-te, Iulieş!... Nu voi întârzia nici eu prea mult...

Iulieş părăsi biroul. Când trecu prin faţa porţii îi făcu un semn cu mâna lui Iuşcă şi acesta înţelese că secretarului

nu-i arde de vorbă. Pe drum încercă să-şi limpezească gândurile. Era ceva care-l împungea ca un cui, care nu-i dădea pace. Atitudinea lui Sbârcea. Acesta îl văzuse pe Căciulă aruncând în Pârvan. Căciulă nu recunoscuse încă la miliţie că azvârlise în Pârvan. Şi va nega probabil tot timpul. Nu-l mai văzuse nimeni altcineva decât Sbârcea. Căciulă ştia asta şi se apăra acuzându-l pe Sbârcea. Totul ar fi fost clar dacă Sbârcea ar fi tăcut. Nimeni nu l-ar fi putut bănui pe Sbârcea capabil de un asemenea gest. Îi lipsea motivul. Nu avusese nicio ciocnire cu Pârvan. Dimpotrivă, inginerul îl trecea în categoria muncitorilor serioşi. Acuzaţia lui Căciulă ar fi fost dovedită necinstită, aşa cum era în realitate, şi socotită ca o răzbunare a lui Căciulă... Sbârcea însă venise la sfârşitul schimbului acuzându-l la rândul său pe Căciulă... Acest lucru îl intriga cel mai mult pe Iulieş. Dacă Sbârcea îl văzuse pe Căciulă, ceea ce era în afară de orice îndoială, de ce nu l-a demascat pe loc, de ce n-a sărit asupra lui să-l oprească? Sau poate că-l văzuse doar în clipa când arunca, dar şi atunci ar fi trebuit să sară asupra lui şi să-l aducă în faţa muncitorilor. Aceasta ar fi fost reacţia firească a oricărui om cinstit.

Iulieş deveni şi mai îngândurat... Îl întrebase pe Sbârcea de ce întârziase, crezând că acesta îi va da singurul răspuns posibil: de teama ca nu cumva muncitorii să-l sfâşie pe Căciulă. Şi probabil că aşa s-ar fi întâmplat. Cine ar fi putut domoli furia muncitorilor în acele clipe! În loc de acest răspuns, Sbârcea motivase că fusese prins de treburi. Nici nu-i trecuse prin cap că întrebarea urmărea ca Sbârcea să-şi justifice tăcerea de la început, din primele clipe ale atentatului. Aceasta voise Iulieş să afle. Sbârcea îi răspunse însă altceva... Să fi aprobat oare Sbârcea la început gestul lui Căciulă? I se părea cu neputinţă! Atunci de ce l-a demascat cu întârziere? Putea să tacă. Nimeni nu ştia că-l văzuse pe Căciulă aruncând... Să fi aflat că Silviu Căciulă îl acuzase? N-avea de unde. Şi chiar dacă ar fi aflat s-ar fi comportat

altfel. S-ar fi dus la Silviu Căciulă, l-ar fi luat de gât şi l-ar fi adus în birou. Era prea gravă acuzaţia ca să procedeze altfel, ca să se apere acuzându-l la rândul său pe Căciulă. Nu! Hotărât că Sbârcea nu aflase despre acuzaţia lui Căciulă. Dar atunci ce anume îi determinase gestul întârziat? O simplă bănuială, nu. Să fi privit cu nepăsare gestul lui Căciulă, la început, şi apoi să-l fi chinuit remuşcările? Să fi învins conştiinţa lui de muncitor?... Poate... Deşi faţă de un criminal nu trebuie neapărat o conştiinţă muncitorească pentru a-l demasca. Era datoria oricărui om cinstit... Sbârcea spusese un adevăr. Dar şi un neadevăr. Arătase că nelegiuitul e Silviu Căciulă. Era fără îndoială adevărat... Dar scuzându-şi întârzierea şi mai ales tăcerea din momentul atentatului prin faptul că fusese prins de treburi, minţise. Alături de un adevăr cu consecinţe atât de grave, o minciună, oricât de mică, gratuită chiar, lipsită de consecinţe, devenea dintr-o dată foarte gravă şi putea să pună la îndoială întreg adevărul. Sbârcea procedase ca un om care susţine că a văzut făptaşul, pentru a adăuga pe urmă că în clipele când se comisese fapta se legase la ochi... De ce se legase la ochi?... Şi mai ales de ce îşi smulsese dintr-o dată legătura de pe ochi?... Ce-l determinase să procedeze astfel?... Când orice om, ştiindu-l că fusese legat la ochi, ca toţi ceilalţi, nu i-ar fi putut aduce nicio acuzaţie.

Orice concluzie pe care încerca s-o tragă Iulieş părea gravă pentru Sbârcea... Dacă demascarea sa întârziată fusese rezultatul unui proces de remuşcări, de frământări, învingând până la urmă cinstea dintr-însul, datoria de om, însemna că Sbârcea nu era un om cu totul cinstit. Nu făcuse ceea ce ar fi făcut orice om cinstit în prima clipă... Dacă fusese oprit dintr-un sentiment de milă pentru Căciulă, din teama că acesta ar fi putut fi călcat în picioare, atunci de ce nu spusese pe şleau acest lucru? Nimeni nu l-ar fi mustrat. Oricine l-ar fi înţeles... La urma urmei şi Pârvan procedase astfel faţă de furturile lui Căciulă şi declarase deschis acest lucru... Deci alta era

cauza întârzierii, iar scuza lui Sbârcea nu era cea adevărată... Şi în acest caz şi această concluzie ducea la îndoieli cu privire la cinstea lui Sbârcea...

Iulieş descoperi dintr-o dată că se află pe strada principală. Depăşise chiar sediul Comitetului Regional. Se întoarse înapoi cu paşi înceţi şi se hotărî să şi-l scoată din gânduri pe Sbârcea pentru un timp. Avea nevoie de limpezime, de linişte, pentru a putea discuta cu Mironescu un caz care i se părea cu mult mai grav. Numai amintindu-şi simţi că-l trec fiori.

Mironescu era în birou. Îl ghici pe Iulieş preocupat şi parcă pentru a-l însenina îi spuse că fusese chemat de primul-secretar, care-i vorbise despre noua lui sarcină.

— E vorba să mi se încredinţeze răspunderea presei pe regiune, Iulieş. Trebuie să mai apară două gazete raionale, câteva de uzină... Se vorbeşte şi despre o revistă literară. Bine că sunt obişnuit cu deplasări rapide, Iulieş... În ilegalitate am trecut odată, numai într-o săptămână, prin trei meserii: plasator de teatru, comisionar şi taxator de tramvai...

— Nu-i acelaşi lucru, Mihaile... acum când ţi se dă o sarcină...

— Ştiu, Iulieş – îl întrerupse Mironescu – ştiu, e altceva.

Iulieş se înfundă obosit într-un fotoliu.

— Pregăteşte-te, Mihaile... aşează-te şi tu... Am mare nevoie de tine... O să mă forţez pe cât pot ca să nu-mi ies din fire...

Mironescu făcu ochii mari. Observând însă seriozitatea şi încruntarea de pe figura lui Iulieş, se supuse dorinţei acestuia fără să scoată niciun cuvânt. Se aşeză într-un fotoliu în faţa lui Iulieş şi luă atitudinea unui om care e gata să asculte cu atenţie.

Iulieş făcu mari eforturi pentru a nu omite niciun amănunt din convorbirea pe care o avusese mai înainte cu Nistor şi pe care i-o relata din fir în păr lui Mironescu. Repetă voit de câteva ori unele fraze rostite de Nistor, apăsând asupra fiecărui cuvânt.

Mironescu nu pricepu însă ce urmăreşte Iulieş. Se strădui să fie atent, să înregistreze totul, să nu se piardă în raţionamente de moment, spre a nu scăpa nimic din ce-i spunea Iulieş. De abia după ce acesta termină începu să mediteze.

În încăpere se lăsase o tăcere gravă. Iulieş se uita fără să clipească la Mironescu, dar acesta, cu faţa în mâini, nu-i observă privirile. Se cufundase în gânduri, căutând să seziseze noutăţile din cele spuse de tovarăşul său. După introducerea pe care o făcuse la început Iulieş şi după aerul serios şi încruntat al acestuia se aşteptase să audă lucruri într-adevăr grave. În sfârşit coborî palmele în jos şi înfruntă privirea prietenului său:

— Iulieş!... Ştiu unde am rămas în trecut cu părerea noastră despre Nistor. Îţi cunosc îndoielile şi bănuielile tale. Ştiu că acţionezi dintr-un sentiment profund de cinste şi de răspundere faţă de partid... Totuşi n-aş vrea să greşesc... Din tot ce mi-ai relatat, dacă e ceva care dă de gândit, se află în purtarea lui Nistor de la sfârşit... Când el arăta cum trebuie folosit prilejul, cum trebuie popularizată maşina... adică... Tu-ţi închipui, pe baza acestei dezvăluiri inconştiente a lui Nistor, că procedând cu atâta luciditate şi siguranţă în trecut, el n-a urmărit de fapt popularizarea mişcării lui Răduca, ci o autopopularizare. De aceea a scris personal trei articole, de aceea a cerut să se trimită ziarişti în uzină... S-ar putea, Iulieş. Dar să nu ajungi cu uşurinţă la concluzia aceasta. Să nu pleci de la idei preconcepute...

— Noi, Mihaile, judecăm întotdeauna pe fapte concrete, îl întrerupse Iulieş.

— Ştiu... am încercat numai să-ţi atrag atenţia. Să te feresc de exagerări... Dacă l-ai considera pe Nistor sincer, cinstit, cum ai interpreta toate acţiunile lui?... Ca o trambulină care să-l ridice în sus, sau ca dovezi ale devotamentului său, ca acţiuni gândite ale unui conducător?

— Asta-i, Mihaile! Ai pus punctul pe i... Îţi mulţumesc.

Am judecat şi eu ca tine şi am ajuns la aceeaşi întrebare. Deci n-am greşit. Mi-ai luat o piatră de pe inimă.

Iulieş, deşi abătut în continuare, răsuflă parcă uşurat. Mironescu părea surprins.

— Dar la concluzia că nu e sincer... Mi se pare că nu e bine să ajungem imediat.

— Bine, Mihaile, îţi mulţumesc încă o dată din toată inima... Îi mulţumesc mai ales partidului că ne-a învăţat să nu luăm hotărâri de unul singur... Adică nu hotărâri. Că hotărârile le ia partidul. Dar să obişnuim să ne sfătuim în comun asupra oricăror probleme... N-am vrut să-ţi spun dinainte... Am vrut să văd dacă simţi şi tu nevoia de a întreba... Dacă vei ajunge cu judecata pe drumul meu. Nu ştiu ce crezi tu despre sinceritate şi nesinceritate, despre cinste şi necinste. Deşi nu-mi închipui că ne deosebim prea mult... Dacă tu ai fi bolnav, şi eu aş veni la tine cu medicamente, spunându-ţi că m-a trimis inima încoace... Şi pe urmă ai afla că am fost obligat, nu ştiu de cine, să te vizitez şi să-ţi aduc leacuri, ce-ai spune?

— Nu te înţeleg, Iulieş...

— Încearcă să răspunzi la ce te-am întrebat, fără să te gândeşti că-i vorba de mine sau de altcineva. Ce-ai spune tu?

— E un lucru urât, Iulieş. Necinstit. Să dai pe seama inimii o obligaţie impusă de cineva... E o înşelătorie, care, fără îndoială, urmăreşte un scop.

— Ce scop ar putea să urmărească?

— Ştiu eu?... Poate acela de a se crea merite în ochii respectivului... Şi nu oarecari merite. Ci merite omeneşti.

— Da, ai dreptate, Mihaile. Dar poate că şi de ruşine că n-a făcut-o din proprie iniţiativă. Ceea ce nu-i aşa de grav.

— Eu am vrut să-ţi spun şi asta. Dar vezi tu, un om care se ruşinează la gândul că în loc să vină singur a fost trimis, are şi curajul să-ţi declare deschis aceasta. Bineînţeles, dacă e cinstit. Ruşinea, Iulieş, îi prinde de obicei pe oamenii cinstiţi. Cei necinstiţi nu prea simt ruşinea. Poate în asta stă toată puterea lor.

Iulieş răsuflă încă o dată a uşurare. Îşi frecă de câteva ori ochii, rămase o clipă nemişcat, apoi rosti cu vocea domoală:

— Mihaile... Eram în biroul primului-secretar când acesta a vorbit la telefon cu Nistor. Am auzit tot ce i-a spus. Am auzit când l-a înştiinţat pe Nistor că gazeta trebuie să-şi facă sarcină principală din susţinerea acţiunii lui Severin. I-a repetat de câteva ori... Şi când tovarăşul Zaharia s-a repezit la mine să mă... să-mi strângă mâna, mi-a spus râzând: „Auzi?! a fost atâta vreme director în uzină şi a trebuit să afle de la mine despre maşină. Da' voi de ce nu l-aţi anunţat?" Asta-i!

Mironescu încercă să se reculeagă. Îşi aminti fragmente din convorbirea relatată de Iulieş. Îi reveneau în minte întrebările repetate pe care Iulieş i le pusese lui Nistor. Cine l-a înştiinţat despre maşină?... Ce motiv l-a îndemnat să vină în uzină?... Iulieş ştia deci că minte... Dar prin întrebările sale repetate îi dădea posibilitatea lui Nistor să revină asupra minciunii, dacă minţise din motive copilăreşti.

Iulieş parcă-i ghici gândurile:

— Da, Mihaile. L-am întrebat anume. Oricui i-ar fi dat de bănuit întrebările, s-ar fi înroşit şi până la urmă ar fi mărturisit... Mai sunt oameni care mint cu uşurinţă, ştiu eu, ca să-ţi facă o plăcere, ca să nu-ţi aducă o neplăcere, care nici nu-şi dau poate seama că mint... După fiecare întrebare eu îi ceream, îl obligam să răspundă... Cine se încăpăţânează într-o minciună, Mihaile? Cel care a venit cu ea în asemenea măsură pregătit, încât în capul lui şi-a transformat-o în adevăr!... Nu fără să-şi dea seama. Ci silindu-se să creadă în ea! E nevoie să te mai întreb ce fel de om e acesta?... Pot eu să mă mai îndoiesc asupra necinstei lui?... Nu te îndeamnă această descoperire să-i priveşti cu alţi ochi viaţa şi faptele lui?...

Mironescu era atât de impresionat de tonul şi de spusele lui Iulieş, de întreaga concluzie care se desprindea din discuţia lor, încât evită să răspundă pe

loc. Se străduia să găsească erori, să observe dacă nu cumva analizează cu superficialitate anumite aspecte ale cazului.

— Poate că minciuna lui e un accident, Iulieş!

Dar îşi dădu imediat seama de netemeinicia îndoielii. Dacă ar fi fost un accident, insistenţele lui Iulieş l-ar fi determinat pe Nistor să revină asupra minciunii.

— Asta am crezut, adică am sperat şi eu la început. De aceea l-am întrebat mereu... Nu, Mihaile! Deşi mi-i teamă să nu greşesc... Dar am convingerea că omul acesta e atât de obişnuit să... să ascundă adevărul, încât are tăria să-i facă pe alţii să nu se îndoiască nicio clipă de spusele lui... Mama lui de netrebnic!... Ăştia ajung până la urmă să lovească în modul cel mai mişelesc în partid... Pentru că se învelesc şi pe faţă şi pe spate cu steagul partidului, căruia noi i-am dăruit tot sângele şi toată cinstea noastră.

— E foarte grav, Iulieş, foarte grav. Îmi tremură carnea pe mine. Uită-te şi tu! Nu mai sunt în stare să-mi stăpânesc mâinile... Mi-au sfărâmat în închisoare unghie cu unghie, şi când mă întrebau cine-s şi unde-s tovarăşii, nu mi se clintea un deget... Şi totuşi...

Iulieş pricepu ce vrea să spună Mironescu.

— Te înţeleg... Te gândeşti că ceea ce am descoperit până acum cu privire la Nistor e încă prea puţin. Că nu poate convinge pe nimeni...

— De convins, Iulieş, se poate convinge. Cinstea ta n-o pune nimeni la îndoială...

— Nu cu cinstea mea vreau să conving. Mi s-ar părea un abuz. Nu! Vreau să conving cu fapte... Mihaile, tot ce am făcut, am făcut cu gândul că trebuie să apăr partidul de o mare primejdie... Tot greul a fost ca să mă conving eu că nu împroşc cu noroi cinstea unui om. Asta mi-a zguduit mereu sufletul. Asta mi-a încremenit hotărârea. Dar dacă m-am convins, Mihaile, nu mă mai poate opri nimic. Nici moartea. Nu pot să mor ştiind că partidul e ameninţat de o asemenea primejdie... Cu voinţa şi cu tăria lui în necinste, Nistor ar putea să ajungă departe:?

Ei, pot eu să mor ştiind lucrul acesta?... Nu, Mihaile, chiar de-ar fi să-i refac viaţa pas cu pas, să-i repet eu viaţa lui clipă cu clipă şi tot nu mă dau înapoi.

— Fii sigur că şi eu aş fi făcut la fel, Iulieş. Şi dacă ai nevoie de mine... Trebuie să-i înfăţişăm comisiei controlului de partid cazul lui Nistor, lămurit până în cele mai mici amănunte... Şi mai ales fapte, Iulieş. Ai dreptate.

— Ştii cum l-am văzut în faţa ochilor?... Mai ales după ce mi-a repetat povestea că avusese de gând să se facă inginer... L-am văzut gol, gol. L-am văzut pe dinăuntru... Totuşi mă mai îndoiam... Nădăjduiam... Nu-i simplu, Mihail, să descoperi că într-un om pe care-l credeai comunist se ascunde un nelegiuit. Te doare inima pentru orice om... Nădăjduiam că mă înşel... Şi tocmai atunci a intervenit Marin. I-a cerut să nu se despartă niciodată de uzină. Să n-o uite. Chiar dac-o să ajungă sus... M-am uitat la el. De-abia îi aşteptam vorbele... Poate că n-o să se ferească, ziceam în gândul meu. Şi s-a apărat ca întotdeauna, crezând că ne-a dat gata... Ca orice arivist înfricoşat că i se pot descoperi gândurile... Ştii ce i-a răspuns lui Marin?...

Mironescu îşi aminti:

— Ştiu. Mi-ai spus şi n-am uitat. „Nici dacă aş fi trimis cu munca în alt colţ al ţării, în cine ştie ce sat uitat de lume, nu m-aş despărţi de uzină...”

— De aceea ţi-am repetat de câteva ori vorbele lui. Auzi? în cine ştie ce sat uitat de lume? De ce, Mihaile?... De teamă că i s-ar putea ghici gândurile?... De ce să se ducă în nu ştiu ce sat uitat de lume şi să nu se întoarcă în fabrică? Să se facă inginer precum dorea?... De ce într-un sat uitat de lume?... Ca să arate că nu se gândeşte la funcţii mari?... Ca să ne închidă ochii?... Asta a urmărit tot timpul. Să-mi închidă ochii. Şi când te gândeşti că ar fi putut să ne scape!... Vezi, Mihaile, dintr-o întâmplare. Pentru că s-a întâmplat să fiu în biroul primului-secretar...

— O întâmplare, Iulieş... Nu ştiu cine a spus, dar bine a spus: întâmplarea nu vine la oamenii nepregătiţi...

— Asta-i şi credinţa mea. Să nu te prindă nimic nepregătit... Să te aştepţi în orice moment la orice. Asta înţelege partidul prin vigilenţă... Mai ţii minte ce ne spunea tovarăşul Faur cu vânătorul şi cizmele?... Ştii ce mă înspăimântă pe mine, Mihaile?... Câte fărădelegi o fi săvârşit, omul ăsta, fără ca noi să le cunoaştem?!...

Mironescu dădu gânditor din cap:

— Şi câte o mai fi pe cale să săvârşească?...

— Asta-i, Mihaile. Tu în locul meu ai mai putea să dormi?

Era târziu. Aproape de miezul nopţii. Pârvan îi terminase de citit lui Toporaş articolul. Bătrânul entomolog încercă să se ridice de pe pat. Pârvan părăsi fotoliul pentru a-l ajuta.

— He, he, he! Stai acolo, Pârvan, în picioare, ca să nu mă mai aplec! Ce, crezi că m-au părăsit chiar de tot puterile? Ca să vezi, cucuvaia!

Porni cu paşi greoi spre inginer. Îl apucă de umeri şi-l îmbrăţişă ca pe un copil. Pârvan nu-şi putu ascunde emoţia, spre fericirea lui Toporaş. Lumina puternică făcea să se distingă valul de roşeaţă care colora faţa lui Pârvan.

— He, he! Te-ai emoţionat, Pârvan. Aşa de tare, că m-ai molipsit şi pe mine. Eu cel puţin sunt bătrân şi mai am o scuză. Dar tu... înţeleg, dacă te-ar fi cuprins Micleasca în braţe...

Toporaş reuşi să ajungă cu mari eforturi înapoi în pat. Se lungi, îşi rezemă capul pe un maldăr de perne şi-i spuse lui Pârvan pe un ton poruncitor să stea jos.

— Aşa! Sau mai bine vino aici pe pat, lângă mine... Aşa. Vreau să te văd... He, he, he! Auzi? Să încerce să mă emoţioneze şi pe mine!

Cu toate strădaniile sale de a-şi alunga emoţia, Toporaş nu reuşi să-şi acopere strălucirea prea caldă a ochilor. Pârvan plecă privirile.

— Uită-te la mine, Pârvan! Nu fugi! Ce crezi că mi-i ruşine să plâng?... Crezi că numai o dată în viaţa mea am

plâns?... Auzi, încrezutul! Ai vrea tu... Lasă, lasă... azi nu vreau să te jignesc. He, he, he! De ce să te jignesc?... Voi vă închipuiţi, pesemne, că nu-s bun la altceva. Numai să contrazic, să mustrez, să jignesc şi să râd... Din cauza voastră, derbedeilor... Voi m-aţi adus în situaţia asta... Mai cu seamă călăul acela care şi-a ales meseria de călău crezând că, la urma urmelor, asta-i menirea tuturor imitatorilor lui Napoleon... că până la urmă toţi ajung călăi... He, he, he...

— Domnule profesor – interveni cu politeţe Pârvan – groaza golului pe care-l lasă în urmă...

— Ce, ce?... Îi iei apărarea?... Dar tu de ce-ai scris, mă, spovedania asta... Ca să mă dai pe mine gata? Pentru asta?... Tu de ce urli acolo că fiecare om poate deveni un plus în univers? Că trăim în mijlocul unei lumi care colcăie de genii dacă sfărâmăm zidurile închisorilor convenţionale?... Tu de ce spui că poporul ăsta, care mi-i drag, mă... n-o s-ajungeţi voi niciodată la asemenea simţiri... de ce spui c-a-nceput să se uite la stele şi încearcă să le cucerească?...

— Domnule profesor...

— Ce?... Vrei să te aperi acum pe tine?... Să te dai în lături?... Nu vorbele, mă, nu vorbele contează. Sensul lor... şi tu faci filosofie în articol... He, he, he... Faci politică, Pârvan!... Şi-o faci bine... Pentru că ai dat peste adevărata politică... Sine ira et studio!... He, he, he... N-o să faci niciodată în viaţă politică!... He, he, he!... Ai ajuns politician, Pârvan!... Şi pentru asta te-am îmbrăţişat, mă, nu pentru studiul tău de mecanică... Pentru c-ai ajuns politician... Nu nega!... Nu te ascunde!... Mă, poate că n-ai ştiut... Omul începe să facă politică atunci când începe să se bată pentru convingerile sale!... Măgarii şi-au bătut tot timpul joc de convingeri şi-au luat din politică numai bătaia... Bătaia cu orice mijloace pentru a strânge bani şi a ajunge miniştri... Comuniştii au făcut din politică un mijloc de transformare a societăţii, a vieţii, a omului, un drum spre soare, mă Pârvan.

— Da, domnule profesor! Există o conştiinţă a lumii pe care au descoperit-o...

— He, he, he... Auzi cine-mi dă mie lecţii!... He, he, he... Cum nu ţi-i ruşine, mă?... După ce-ai zăcut atâta, începi să-i înveţi pe doctori...

— Credeţi că doctorii chiar nu au nimic de învăţat de la bolnavi?... La urma urmei, toată ştiinţa se întemeiază pe cercetarea bolnavilor.

— Auzi?... E adevărat, mă!... Vezi că tot mă obligi să te jignesc şi n-am vrut... Tu n-ai fost bolnav, mă... sau în cel mai bun caz ai fost un bolnav închipuit... Până la urmă un mic escroc...

Pârvan deveni palid. Nici nu mai avu putere să protesteze. Toporaş îi ghici starea şi pentru prima oară de când vorbea cu el simţi nevoia să se scuze:

— Un bolnav închipuit... Asta da! Dar până la urmă tot ai aruncat, mă, cămaşa murdară şi ai îmbrăcat rufe curate, cum spunea Lenin. Nu te supăra, Pârvan...

— Iertaţi-mă, domnule profesor... Am fost bolnav închipuit...

— Nu-mi trebuiesc alte mărturisiri. Mi-a ajuns articolul... Crezi că eu n-am descifrat într-însul toată drama ta?... Nu, nu-s încă miop, Pârvan, şi luciditatea n-o să mă părăsească până în clipa morţii. Am înţeles mai bine decât oricine... Şi pentru asta te-am îmbrăţişat... Pentru c-ai avut curajul să-ţi refaci viaţa... E un lucru mare, Pârvan... cea mai mare încercare prin care poate trece un om... Nu pot să-l asemăn decât cu salturile în biologie... Din stadiu inferior o fiinţă se proiectează în stadiu superior... cu alte calităţi, cu alte valori... Îţi mulţumesc, Pârvan...

— Şi eu trebuie să vă mulţumesc. Luciditatea, dumneavoastră şi pasiunea cu care...

— He, he, he! Iar încerci să mă duci!... Vrei să-mi oferi satisfacţii gratuite?... Nu se prinde Pârvan. Crezi că nu te cunosc?... Nu ştiu eu ce se ascunde în tine?... Dacă te-ar bate cineva la cap o viaţă întreagă, cerându-ţi să spui

numai o singura dată că mâna are cinci degete, tu n-ai face-o dacă n-ai cerceta fiecare deget în parte şi n-ai număra de un milion de ori... Ştiu eu ce marfă eşti tu... Capul ăsta al tău nu se întoarce niciodată degeaba... Tu ştii să-ţi comanzi, Pârvan. Şi ştii să comanzi bine... Ai întârziat oleacă... dar ai tu vreme şi ai putere ca să recuperezi timpul pierdut... Şi pentru asta te-am îmbrăţişat... Ţi-ai găsit în sfârşit rostul, Pârvan. De abia acum ai dreptul să ţii capul sus... Stai, stai!... mai stai puţin... Mă cam înţeapă şi bucuriile, dar rezist, rezist... Spune-mi cum arată inventatorul?... Alexandru Severin... Nu?...

Pârvan îi făcu portretul lui Severin. În linii precise, fără nicio exagerare.

— He, he, he! Va să zică un uriaş... o forţă... Asta-i armonia, mă!... Auzi, ce-a putut să-i treacă prin cap uriaşului?!... Un om de jos... Şi eu m-am ridicat de jos, Pârvan. Bătrânii au lucrat cu sapa. Şi eu am lucrat. Au visat să mă facă învăţat. He, he, he!... Şi am ajuns căutător de gândaci. Cel mai competent savant în materie de arahnide... Iar ăsta a ajuns inventator!... Singur... Să-ţi spun eu ceva, Pârvan: în ţara noastră trăiesc multe genii... Şi nu se mai pierd, Pârvan, nu se mai pierd... Ca să vezi... La urma urmei te-am îmbrăţişat pentru Severin... Să-i spui uriaşului că vreau să-l cunosc... Oricând poate să mă viziteze... Deşi ar trebui să-l vizitez eu... Aşa s-ar cădea... Dar... nu mă simt bine, Pârvan... Mă lasă puterile... Asta ţi-o spun ţie, între patru ochi... Ştiu că n-o să mă trădezi... Du-te, Pârvan!... Du-te! Iar încep să mă emoţionez.

Pârvan se înclină adânc în faţa lui Toporaş.

— Aha! zise bătrânul. Îţi strălucesc şi tie ochii?... Te-am prins!... He, he, he... Las-că nu spun la nimeni... Nu te trădez... Suntem chit... Ştiam eu că n-o să fiu niciodată datornic. Noapte bună, Pârvan!

Toporaş rămase singur. De abia când îl văzuse pe Pârvan plecând, se lăsă pradă oboselii. Se răsturnă pe

pat. Îşi dădu seama că i se îngreunează respiraţia, că-l înţeapă inima.

— Am îmbătrânit, copii, spuse cu voce înceată pentru dânsul. Şi dac-ar fi numai atât... Ce i-a venit ăluia să vorbească în faţa mea despre moarte?... Ucigaşul!... Mi-o fi simţit zilele clătinându-se?...

Gândurile i se încâlciră. Căzu într-un somn agitat, într-un somn bolnav, încărcat de coşmaruri. Lampa de noapte îi rămase aprinsă la căpătâi...

...Era într-o junglă. Un indigen mergea înaintea lui. Ca să-l ferească de primejdii, îl îmbrăcase în haine coloniale şi-l obligase să încalţe cizme lungi de cauciuc. Mergeau amândoi prin mlaştini, se strecurau printre liane, călcau reptile care-şi arătau ameninţătoare limbile... Înaintau cu greutate. După doi, trei paşi se opreau, pentru a-şi aduna puterile. Era cald. Sudoarea curgea râuri pe dânşii. Când simţeau o şuviţă de aer rece pe spate sau pe gât, ştiau că li s-a cuibărit un şarpe. Mergeau aşa încolăciţi de şerpi, gâtuiţi de strânsoarea lor. Indigenul se opri dintr-o dată locului, scoase un ţipăt înfricoşător şi fugi înapoi. Se uită după dânsul, dar roiul de şerpi care-l încolăcise îl transformă brusc într-o stană de piatră. Încetul cu încetul se transforma şi el în piatră. Întâi labele picioarelor, apoi gambele, genunchii, pulpele, trunchiul. Devenise piatră. Numai gâtul şi capul îi rămăseseră nepietrificate. Era de piatră şi totuşi vedea şi simţea totul. Vedea totul. Din desişuri înaintau umbre. Umbrele erau nişte monştri combinaţi din cele mai hidoase vietăţi ale pământului. Nu putea să le înregistreze formele. Doar un haos de trăsături oribile, hidoase, o încălceală ameninţătoare, alcătuită din fragmente de vietăţi. Nu se putea feri din calea lor. Monştrii îl cucereau bucată cu bucată. Îl cucereau. Ca nişte împunsături de ace pe spaţii imense. Simţea fiecare împunsătură. Îi pătrundea în carne şi începea să se răsucească iute ca un sfredel. Simţea fiecare înţepătură, fiecare sfredel. Şi erau milioane. Miliarde. Fără număr. Şi totuşi cu număr, pentru că

simţea fiecare înţepătură în parte. Nu erau dureroase. Erau mai degrabă scârboase. Uleioase, vâscoase... Monştrii se scurgeau în el... Şi el devenea din ce în ce mai imens. Capul, palmele erau mari ca nişte continente. Devenise un glob. O sferă. Trupul lui era despărţit, dislocat în bucăţi mari de forme ciudate. Se diviza. Şi totuşi fiecare parte era legată de el, pentru că simţea sfredele pretutindeni... Devenise o sferă. Un glob. Bucăţile din trupul său se transformaseră în continente. Devenise Terra cu toate mările, continentele, insulele şi oceanele ei. Fusese transformat în planetă. Şi monştrii pătrundeau mereu într-însul. Ei îi arătau prin sfredelele lor pe care le simţea pretutindeni că planeta era fiinţa lui, trupul lui dislocat şi împrăştiat peste tot. Nu-şi regăsea nicio parte a corpului. Numai senzaţia că e peste tot. Monştrii continuau să sfredelească. Deveneau nişte spirale care-l străpungeau fără încetare. Simţea durerea în toate continentele, mările, oceanele şi insulele sale. Niciun repaus, niciun loc nestrăbătut de monştri. Se zvârcoli cu ultimele puteri. Atunci se produse o lumină orbitoare undeva pe cerul negru. Văzu într-o străfulgerare un cap hidos, capul lui Balasan. Apoi întuneric. Apoi o mână slobozind un fulger. Era cataclismul. Dislocarea atomilor. Lanţul ciclic de explozii. Încercă să se ridice, să se apere cu braţele, dar nu mai auzi decât bubuitura... Şi ultimul gând... Unde-i conştiinţa lumii?...

Când deschise ochii, Toporaş fu orbit de un fulger luminos. Se apără cu pleoapele. Auzi vocea Mariei:

— Domnule profesor!... Domnule profesor!... Ce s-a întâmplat?

Vocea avea accese de groază. Toporaş se trezi, gâfâind, cu o durere cumplită în interiorul pieptului. Inima parcă-i zgâria pieptul. Încercă să mişte mina. Durerea i se accentua. Simţea, că-i va plesni inima.

— Domnule profesor!... începu să plângă Maria.

Toporaş încercă să-şi concentreze gândurile. Era singurul lucru care nu-i provoca dureri... Visase... Un vis

groaznic... Sfârşitul atomic... În ultimul său gest doborâse lampa de noapte... Aceasta fusese bubuitura pe care o auzise distinct... Şi inima?... Visul, prin sfârşitul lui, se combinase cu un atac de cord... Inima... Îşi pierdea inima... Şi dacă-şi pierduse inima... Văzu privirile Mariei deasupra lui. Zgomotul căderii, o sculase din somn... Plângea deznădăjduită, cu hohote... Hohotele ei îl cutremurau... Încă n-avea curajul să vorbească. Îi era teamă că i se va opri inima de tot. Începu să clipească din ochi, pentru a o face pe Maria să priceapă că nu murise.

Maria amuţi dintr-o dată. Îşi duse palmele pe faţă şi rămase un timp încremenită. Apoi începu să se retragă încet, rămânând cu faţa la profesor,

Toporaş începu să vorbească alene străduindu-se să nu facă eforturi. Vorbea în şoaptă, silabisind:

— Linişteşte-te... Taci... Nu-i nimic... Cât e ceasul?...

Nu putea vedea pendula. Şi nu voia să se mişte de groaza durerii. Maria se uită la pendulă şi-i răspunse tot în şoaptă;

— Trei, domnule profesor... Trei şi cinci minute.

— Du-te la telefon... Aşa... Ridică receptorul... Stai, stai puţin... să-mi amintesc... doi, nouă, opt, doi... Formează numărul...

Bătrâna se conformă întocmai.

— Sună?... He, he... De ce să nu sune?... Răspunde?...

Maria dădu afirmativ din, cap.

— Spune! Domnule profesor Dinu... Din partea profesorului Serafim Toporaş... A suferit un atac de cord... La trei precis... Poate şi un minut... două. Aşa... spune-i că-l rog să mă scuze... dar...

Maria puse telefonul în furcă:

— A închis, domnule profesor...

— Ce-a spus?

— A făcut numai: „Aaaa”...

— Bine... Du-te... Mai întâi descuie uşa... la intrare...

— Domnule profesor, începu să plângă bătrâna.

— Du-te... Nu... Iar încep să... mă... emoţionez...

CAPITOLUL 33

RĂDUCA SE DESPĂRŢISE DE prima lui nevastă cu câţiva ani în urmă, pentru a se recăsători. Cam în aceeaşi perioadă când se recăsătorise şi Alexandru Severin. Numai că în cazul lui Răduca lucrurile se petrecuseră pe dos. El nu se gândise să se despartă de prima nevastă, nici nu-i trecuse prin cap acest gând. Fusese invitat, ca fruntaş în muncă, la o serbare de sfârşit de an la o şcoală din cartier. Fusese primit cu multă căldură şi de corpul didactic, şi de elevi. Le vorbise elevilor despre eforturile pe care le fac muncitorii pentru a îmbogăţi patria. Le vorbise din inimă şi îi cucerise. Pe vremea aceea, Răduca era cunoscut în oraş. La fiecare demonstraţie, portretul său era purtat de muncitorii uzinei ca al unuia din fruntaşii de seamă ai fabricii, iar ziarele vorbeau des despre faptele sale în producţie. După serbare fusese invitat la o mică reuniune a corpului didactic. Cu acest prilej o întâlni pe Olimpia. La început n-o luă în seamă. Profesoara se apropie încet de dânsul, reuşi să intre în vorbă cu el şi să-i atragă atenţia. Olimpiei îi plăcuse Răduca. Figura lui bărbătească, dură, puterea pe care o emanau gesturile sale, seriozitatea şi felul său plăcut de a vorbi o atrăseseră spre dânsul. Aflase că e căsătorit chiar în discuţia cu dânsul, dar acest lucru n-o opri. Ceea ce o atrăgea cel mai mult spre Răduca era altceva. Omul plăcându-i în totul, trecând prin examenul ei de femeie, îi oferea în plus un lucru pe care-l căuta de mult Olimpia: asigurarea situaţiei ei în corpul didactic.

Olimpia nu corespundea sarcinilor cerute de şcoala medie. Pregătirea şi cultura ei erau sub nivelul cerut şi ea ştia aceasta. Fusese avertizată mai de mult că va fi repartizată la o şcoală elementară. Reuşise totuşi să-şi prelungească şederea la şcoala medie anunţând direcţia şi inspectoratul că se pregăteşte pentru noi examene. Cum lucrul acesta nu se întâmplase, i se adusese la cunoştinţă că începmd cu viitorul an şcolar va fi încadrată ca învăţătoare la şcoala elementară numărul 3 din oraş. Dar la serbarea de an şcolar îl întâlni pe Răducă. După ce îl trecuse prin primul examen îşi puse în gând să-l cucerească. Îşi închipuia că nu-i va fi greu. Era încă tânără, iar ca femeie, deşi nu se întorceau privirile după dânsa, avea un farmec al ei. Era întotdeauna elegantă, de o eleganţă sobră, ştia să-şi scoată în relief calităţile fizice, mai ales mersul, un mers uşor, legănat, care chema privirile spre coapsele-i puternice şi arcuite. Avea permanent conştiinţa farmecului pe care îl degaja. De aceea îşi închipuia că nu-i va fi greu să-l atragă pe Răduca.

În timpul reuniunii, Olimpia reuşise să-l izoleze pe Răduca de ceilalţi, să-l sechestreze, să-i zâmbească rar şi cu artă. Răduca se zăpăcise la început. De-abia reuşea să scoată câte o vorbă la întrebările ei. Încetul cu încetul, ea reuşi să infiltreze în Răduca conştiinţa valorii sale în general, dar mai ales să-l facă să se simtă un bărbat bine, căutat de femei. În timpul dansurilor se lipise de câteva ori de el, măgulindu-l cu vorbe despre puterea braţelor sale. Nu se sfii să-i spună că şi-ar fi dorit un bărbat ca dânsul în cămin. Răduca îşi închipuise că glumeşte. Dar simţind-o cum se lipeşte nervos şi tremurând de dânsul după ce rostise vorbele acelea, se oprise din dans, rugând-o să iasă puţin la aer. Olimpia nu se lăsă invitată a doua oară, şi spre a-i mări încrederea în puterea şi valoarea sa, ea fu aceea care se zvârlise în braţele sale când ieşiră pentru câteva minute în grădină. Răduca îi încercuise mijlocul. În capul său era un adevărat vârtej.

Nici nu mai ştia pe ce lume este. Cea mai frumoasă şi mai elegantă dintre profesoare se afla în braţele sale, după ce-i declarase că l-ar fi vrut de bărbat.

Când ajunsese acasă, nici nu îndrăznise să se uite la nevastă-sa. Se simţea vinovat, ruşinat. Îi revenea însă în minte imaginea Olimpiei. Tânără, elegantă, ispititoare era atât de deosebită de fiinţa aceea mică şi tăcută, care răsufla obosită în pat. Căminul nu-i producea bucurie lui Răduca. Lucreţia îşi dedicase viaţa gospodăriei. N-o interesa nimic altceva decât curăţenia şi masa. Nu aveau copii. Nici nu puteau să aibă. Poate dacă ar fi avut un copil căminul s-ar mai fi înveselit. Dar nu era numai atât... Răduca simţea parcă remuşcări... Îşi duse însă până la capăt gândul. Lucreţia părea stingheră faţă de el. Se purta cu el supus. Nu-l mai chema, pe când Olimpia... Olimpia îi stârnise puterea, *dorinţa.* Dorul, necesitatea parcă a unui cămin vesel, cu copii... Olimpia îi deschidea o nouă lume...

Răduca începuse să se simtă stânjenit faţă de Lucreţia. Începuse să se ferească de ea, să-i fie ruşine să iasă cu dânsa în lume de teamă ca să nu-l întâlnească Olimpia. Exact ceea ce urmărise aceasta. Lucrurile poate s-ar fi oprit aici dacă într-o după-amiază Olimpia nu i-ar fi făcut o vizită acasă împreună cu câţiva elevi, un fel de vizită program. Răduca se simţise atât de ruşinat, încât se scuzase în faţa musafirilor că are ore suplimentare la uzină. Voia ca oaspeţii să plece cât mai repede, pentru ca Olimpia să n-o întâlnească pe nevastă-sa dusă după treburi în oraş. Această vizită se petrecuse cam la o săptămână după serbare. Răduca discutase imediat cu nevasta lui. Îi spusese pe faţă că nu mai poate trăi cu dânsa şi că trebuie să se despartă. Nici nu se mai gândea la Olimpia. Lucreţia îl cunoştea prea bine pe Răduca. Îi cunoştea dârzenia şi hotărârea. Nu se împotrivise. Acceptase tăcută, gândindu-se numai că-şi irosise atâţia ani de viaţă lângă dânsul. La proces luă însă o atitudine demnă, declarând că fiecare îşi stăpâneşte propria viaţă

şi are libertatea de a-şi alege drumul său. Atitudinea neaşteptată a Lucreţiei îl descumpănise pe Răduca. Îşi dădea seama că în Lucreţia se ascundea un suflet mare. Dar când îşi amintise de cele ce se întâmplaseră cu o lună înainte în grădina şcolii, simţise iar cum îi fierbe pieptul. Pasul fusese făcut.

Olimpia nu se interesase de cele ce se întâmplau în familia lui Răduca. Ea venea în fiecare după-amiază la şcoală, fără să fie nevoie, se plimba ore întregi prin grădină, aşteptându-l. Ştia că într-o zi va veni. Ar fi putut să jure. De câte ori şi-l amintea, încerca să-i exagereze calităţile, pentru a se convinge că e bărbatul pe care şi l-ar fi dorit, în afară de aceasta, când îi revenea în minte scena din grădină o prindea un tremur nervos, Răduca o chema ca bărbat cum n-o chemase nimeni până atunci. Şi-i era teamă ca până la urmă să nu fie ea cea subjugată.

Răduca, într-adevăr, poposise într-o zi la şcoală. O găsise şi-i spusese simplu că a divorţat. Ea nu făcuse niciun gest. Întrebase doar foarte calmă, ca şi cum şi-ar fi anunţat un drept:

— Când ne căsătorim?...

Căsătoria avusese loc cu o lună înainte de începerea anului şcolar. Olimpia invitase toate profesoarele, directoarea şi inspectorii de la sfat. La sugestia ei, Răduca îl invitase pe secretarul sfatului, cu care era prieten, pe directorul uzinei şi alte câteva personalităţi. În timpul petrecerii, Olimpia strecurase inspectorilor câteva cuvinte cu privire la amânarea examenelor, promiţând solemn că nu-şi va lăsa studiile neterminate. Voia să dea inspectoratului o justificare pentru revocarea deciziei. Ceea ce se întâmplase după câteva zile.

Olimpia nu-şi făcea nicio remuşcare. Reuşise să se convingă că nu făcuse altceva decât să-şi cucerească fericirea, ştiind că oricine avea acest drept. Îşi respecta căminul, se apropiase de Răduca şi sufleteşte, şi chiar începuse să se pregătească pentru examene, deşi îi

lipsea ambiţia să meargă până la capăt. Bărbatul ei era un om cunoscut şi stimat în tot oraşul. Mai avea în plus satisfacţia vâlvei produse în oraş cu prilejul căsătoriei lor. Ea credea în viitorul lui Răduca şi mai ales în viitorul ei alături de dânsul. Se abţinuse însă cu toată energia să se amestece în treburile sale din uzină. El ştia mai bine ce trebuie să facă şi-l lăsa să hotărască singur. Nu era nerăbdătoare. Aştepta momentul când va fi nevoie să-l împingă din spate. Olimpiei i se păru că momentul sosise în clipa când bărbatul ei pornise acţiunea de raţionalizare. Toate ziarele din ţară vorbeau despre dânsul, numele său devenise cel al unui erou. Atunci intervenise dânsa pentru prima dată, sugerându-i că poate ar fi bine să se uite mai departe decât la maşina lui. În plus îi adăugase că oameni ca el merită, primii, să fie numiţi directori sau ridicaţi în cine ştie ce munci de răspundere. Şi viitorul ei s-ar schimba. Ar fi numită sigur directoare. Opoziţia vehementă şi hotărâtă a lui Răduca o speriase pe Olimpia. „Mie îmi ajunge ceea ce sunt, spusese el. Nu-mi trebuiesc funcţii înalte. Eu de maşină nu mă despart. Numai dacă mă va obliga partidul·”. Toată nădejdea Olimpiei rămase în gândul că, făcându-se atâta vâlvă în jurul soţului ei, partidul îi va încredinţa lui Răduca o muncă de răspundere. Încetul cu încetul se liniştise, ajungând la concluzia că e mult mai bine ca bărbatul ei să rămână în continuare la atitudinea pe care o avusese până atunci. Se vorbea mai des de el, se vorbea atât de des, încât saltul său în sus va fi şi mai uimitor. Nădejdea ca Răduca să-şi schimbe munca nu dispăruse nicio clipă din sufletul Olimpiei. Cumpăra toate ziarele, căuta ştiri şi articole care vorbeau despre dânsul şi alcătuia dosare voluminoase. Bărbatul ei era un erou. Va ajunge sus. Şi o dată cu el şi dânsa.

Şi tocmai când Olimpia întrezărea apropierea marelui moment, Răduca sosise acasă îngândurat, aducând vestea invenţiei lui Severin. Pentru prima dată în căsnicia ei Olimpia îşi pierduse cumpătul. Şi ceea ce era mai grav

era că şi Răduca se afla într-o stare neobişnuită. Era plin de frământări şi îndoieli. Îi trebuia un sprijin, îi trebuia un om care să-l ajute să cumpănească uman, căruia să-i poată destăinui frământările sale cele mai intime.

Când văzuse maşina lui Severin, după uimirea şi admiraţia care-i zguduiseră sufletul, Răduca simţise o inferioritate dureroasă. Îi apăruseră deodată ideea că tot ceea ce făcuse el în uzină nu însemna nimic faţă de invenţia extraordinară a lui Severin. Că el nu era nimic altceva decât un muncitor conştiincios, pe când Severin – o adevărată capacitate tehnică. Nu-l cuprinsese nicio clipă invidia. Admiraţia pentru maşina lui Severin era prea mare ca să i se poată strecura în suflet şi invidie. Tot ceea ce-i infiltrase Olimpia în anii lor de căsnicie se prăbuşea dintr-o dată. Era un om fără valoare, un simplu muncitor, ambiţios şi dârz. Adevărata valoare a uzinei, a muncitorimii, o reprezenta Severin. Crezuse orbeşte în puterea lui, în valoarea lui, pentru ca să descopere dintr-o dată că nu era nimic de capul lui. Devenise abătut, chinuit, frământat şi mai ales îşi pierduse încrederea într-însul.

Îi spusese Olimpiei totul, din prima zi. Nu-şi ascunsese niciun sentiment, niciun gând. Avea încredere în puterea de judecată a nevestei lui, ea doar fusese aceea care-l încurajase mereu. Avea din nou nevoie de încurajarea ei. Mai hotărâtă, mai sigură. Pentru că simţea că undeva în gândurile sale se strecuraseră idei greşite.

Olimpia însă îşi pierduse dintr-o dată cumpătul, în loc să raţioneze lucid, se lăsase stăpânită de primele simţăminte. Văzându-şi visul dintr-o dată sfârşit, se lăsase năpădită de invidie, de ură, de dezolare. Îşi închipuia totul pierdut. Mai mult. Începea să creadă că gestul de a se căsători cu Răduca fusese o greşeală a vieţii sale. I se părea că relaţiile dintre dânşii se reduceau, în cazul ei, la simplu erotism. Se descărcase în faţa bărbatului ei cu atâta furie, încât acesta se înspăimântase. Mai ales atunci când îi spusese că i se pare o greşeală căsătoria cu

dânsul, Răduca avusese senzaţia unei căderi din înalt. Dacă nici în ochii femeii lui nu însemna nimic, atunci cu adevărat era un oarecare. Se prăvălise ca o zdreanţă pe pat.

Olimpia se şi gândea la despărţire. Ivirea acestui gând o mai dezmeticise puţin. Deşi îşi vedea bărbatul cu care se mândrise atât prăbuşit pe pat, parcă fără nicio vlagă şi nicio ambiţie, simţise că nu va putea suferi despărţirea. Se legase de el, se apropiase de el, găsise în el tocmai ceea ce îi lipsea ei. Gândul despărţirii îi descoperise că relaţiile dintre ei înseamnă mai mult decât o fericită întâlnire erotică. Ţinea la el, îl avea în suflet. Nu va putea suferi despărţirea. Îl iubea. Începuse să-l iubească... Se apropiase de el, îi luase capul în mâini, apoi se lipise de el, mângâindu-l. Dar când îi revenise în minte ceea ce se întâmplase în uzină, sărise în sus ca electrizată.

— Tu n-ai nicio vină, începuse să ţipe ea. El e de vină. Sunt sigură c-a făcut maşina ca să-ţi dea ţie în cap, ca să te dea pe tine la fund, ca să arate că el e cel mai priceput dintre toţi, ca să ajungă el în locul tău. Tu de ce nu te-ai gândit s-o faci, tu parcă n-ai fi putut?...

Răduca profitase de pauza pe care o făcuse nevastă-sa şi încercase să i se împotrivească:

— Nu-i o maşină oarecare, Olimpia... E o...

— Ce e? Ce e? ţipase ea. Nu vezi cum ţi-a legat ochii?... Ce, tu n-ai fi putut să faci?... Tu?... Toţi au scris despre tine, nu despre el. I-a fost probabil ciudă şi-a vrut să se răzbune... Tu eşti un naiv. Crezi în cinstea fiecărui om... Ce, vrei să-ţi dau exemple din cărţi?... Să-ţi spun câte lucruri s-au înfăptuit în lumea asta din răzbunare?...

— Nu înţeleg ce ai cu el?... Nici nu-l cunoşti... Nici nu ştii ce a făcut...

— Ba ştiu! Te-a doborât pe tine. Asta a făcut! Nu maşină! Ţi-a săpat ţie groapa! Asta a făcut! I-a fost ciudă pesemne că toţi te salută pe stradă şi că ai o nevastă intelectuala... nu, o târfă ca a lui, despre care s-a scris şi în ziar... A vrut să se răzbune!... Nu înţeleg cum poţi să fii

atât de orb!?... Să iei totul drept o idee venită din senin... Nimic, nimic nu se face fără sentiment. A simţit şi el ceva când a făcut maşina. A simţit invidia. Şi ambiţia. Şi satisfacţia răzbunării.

— Nu se poate, Olimpia!

— Nu se poate?... Dar ce, ai fi vrut să urle la tot pasul că se răzbună pe tine?... Când cineva se răzbună, îţi zâmbeşte în faţă, ca să nu simţi, să nici nu-ţi treacă prin cap vreo bănuială... şi tu mai vrei să-i iei apărarea?... După ce te duce de nas ca pe-un copil?... Nici elevii mei n-ar fi atât de naivi. Tu eşti prea cinstit, asta-i nenorocirea. Nu era mai bine să te fi dus la partid şi să ceri să-ţi dea o muncă de răspundere?... Acum ce-o să faci?... N-o să se vorbească decât despre dânsul... Pe tine te vor uita toţi... Şi eu... eu care m-am sacrificat, care am crezut în tine... Eu... Să vezi cum o să înceapă să se lege iar de mine... Iar vor începe să curgă reclamaţii de la sfrijitele acelea pe care le-am invitat la nuntă... şi asta numai din cauza lui... Doamne, doamne... Ce-a trebuit asta?...

Olimpia începuse să plângă la închipuirea celor ce se vor întâmpla. Scena aceasta îi golise capul lui Răduca. Nu se gândea decât la nevastă-sa şi la ruşinea lui. Uitase orice altceva. Nu izbutiseră să adoarmă. Stăteau în pat, depărtaţi unul de altul. Din când în când, ea şoptea cu voce tremurată:

— Ce-a avut cu tine?... Ce i-ai făcut?... De ce te-a doborât?...

Din tot ce-i spusese Olimpia, Răduca nu reţinuse decât faptul că fusese doborât. Atât. Acest lucru era izvorul tuturor durerilor care-l încercau. Spre zori, Olimpia se aruncase la pieptul lui şi începuse să-l îmbrăţişeze. Se gândise iar la despărţire şi înţelese că n-ar fi putut-o suporta.

La fabrică, Răduca era stăpânit de acelaşi simţământ. Că fusese doborât, că nu mai însemna nimic în uzină. Ură faţă de Severin nu putea să simtă. Şi nici invidie. Severin

era un om. Niciodată nu-l simţise altfel. Era un om cu suflet mare. Dar ceea ce nu-şi închipuise că Severin posedă, era capacitatea sa tehnică la nivelul pe care o arătase, prin creaţia sa. Răduca era pur şi simplu uluit. Se simţea un nimic pe lângă Severin. Cel mai umil muncitor. Îşi închisese toate chinurile într-însul. Lucra la strung din obişnuinţă, în ritmul său obişnuit.

Atentatul îl zguduise însă teribil. Se trezise dintr-o dată şi se simţise cuprins de o ruşine fără margini. Pe măsură ce se scurgea timpul, în locul ruşinii urca în el sentimentul vinii şi al răspunderii. Când observase că Iulieş cheamă la o consfătuire pe unii din membrii organizaţiei de bază simţise un şoc atât de puternic, încât fusese pe cale să explodeze. Gândurile sale însă nu erau limpezi. Tăcerea lui Iulieş îi dăduse parcă a înţelege acest lucru. Nu spusese nimic. Era prea grav totul pentru a da drum fără noimă tuturor gândurilor care-i treceau prin minte. Trebuia întâi să se limpezească.

Cum pătrunsese în casă, Olimpia înţelesese că se petrecuse o schimbare adâncă în el. Văzuse în faţa ei acelaşi om dârz, hotărât, plin de voinţă, pe care-l cunoscuse prima dată. Ştia că nu i se va putea împotrivi. Răduca nu-i făcuse niciun reproş direct, nicio mustrare. Vorbise numai despre dânsul. La început spusese tot ce-i trecea prin cap. Îi vorbise aproape toată noaptea. Ea nu scosese niciun cuvânt. Nu se mai gândea la nimic altceva. Era bărbatul ei. Ştia că nu poate trăi fără dânsul. Şi mai ştia că dacă-şi recâştigă puterea şi încrederea, drumul lui nu va rămâne închis. Ea nu înţelegea din ceea ce-i spunea dânsul decât că e hotărât să-şi recucerească valoarea. Nu înţelegea cum. Simţea numai pornirea şi hotărârea din vocea sa. El fusese de astă dată acela care o chema spre dânsul.

Dimineaţa, muncitorii îl urmăriră surprinşi pe Răduca. Nu se duse la strung, ci de-a dreptul în biroul lui Iulieş. Aflase de la poartă că Iulieş sosise înaintea lui.

— Te aşteptam, Răduca, îl întâmpină Iulieş. Te aşteptam mai de mult.

— N-am simţit nicio clipă nici ură, nici invidie – începu fără nicio introducere Răduca. Nu trebuie să-ţi dau cuvântul meu de comunist pentru aceasta.

— Te cred, îi răspunse calm Iulieş.

— Ceva mult mai grav, Iulieş. Mult mai grav. Mi-am pierdut încrederea în, mine. Am ajuns să-mi închipui că nu-s altceva decât o zdreanţă. Un nimic.

— Nu asta-i grav, Răduca. Adică nu asta-i totul.

— Ştiu... Am crezut prea mult în mine. Nu atât cât îi trebuie omului ca să se înalţe. Dincolo de cât îi trebuie. M-am cocoţat atât de sus în ochii mei, încât nu mi-a fost greu să mă prăbuşesc. Am fost şi nesincer... N-am vrut să arăt... adică m-am prefăcut modest... Tocmai ca să dau lecţii de superioritate. Mi-am închipuit că sunt totul... De aceea când am dat cu ochii de maşină mi s-a părut că sunt un nimic şi m-a cuprins deznădejdea... Nu ştiu dacă mă înţelegi... M-am gândit numai la mine, tot timpul... Ţi-am explicat de ce... Nu m-am mai uitat în jur... Mi s-a părut că tot ceea ce s-a întâmplat mă distruge pe mine, mă desfiinţează pe mine... Era vorba numai de mine... Am vrut să ştii cum am putut să ajung aici... Numai la mine, numai la mine... Nu ştiu cum se cheamă asta în limbaj partinic...

— Lipsa conştiinţei de partid... Situarea persoanei tale mai presus de orice...

— La aceeaşi concluzie am ajuns şi eu, Iulieş. Lipsa conştiinţei partinice...

— Urmată de lipsa de răspundere partinică.

— Da... Lipsa de răspundere... Am pierdut o dată cu conştiinţa de partid şi conştiinţa mea de om.

— Aşa se întâmplă întotdeauna, Răduca. Nu se poate una fără alta. Conştiinţa partidului e conştiinţa oamenilor. Gradul cel mai înalt de conştiinţă omenească. Dacă, o pierzi... pierzi şi simţul de răspundere, şi simţul demnităţii omeneşti...

— Cum s-a petrecut cu mine... Am ajuns o cârpă.

— Nu o cârpă, Răduca. Zdrenţele nu au putere, în cel mai bun caz le culeg babele de pe stradă... şi fac din ele ţolice sau ştiu eu ce... Zdreanţă ajunge un oarecare... Dar când un conducător îşi bagă capul în pământ şi nu mai vede nimic, se transformă dintr-o dată în semnal, în suport pentru duşmani. Îi cheamă la atac. Şi nu numai atât. Le dă speranţă în victorie. Îi împinge din spate.

Răduca plecă ochii în jos. I se încreţise carnea pe el. Tremura. Ajunsese la aceeaşi concluzie şi dânsul. Nădăjduise că poate exagerează. Dar ştia dinainte că nu.

— Ştiu, Iulieş. Asta mă doare. Am dat drum liber... am împins de la spate... Sub ochii mei s-a petrecut totul... Am ajuns să trădez... Dacă nu s-ar fi întâmplat. Nu spun asta ca să-mi micşorez vina... Mă doare că am descoperit... că am verificat acest adevăr... eu... prin mine... Dacă mi-ar fi fost întipărit în minte, aş fi uitat de mine, de acest păcătos din mine... m-aş fi gândit mai întâi la datorie... la răspunderea mea de om şi de comunist... Nu mi-i teamă că n-o să mă pot îndrepta, Iulieş... Nu! Dacă am venit la tine, am venit...

— Ai venit în calitate de comunist, Răduca.

Răduca simţi emoţia înţepându-i ochii.

— Mă doare, Iulieş, că voi avea această pată în conştiinţa mea... Nu durere... ciudă... mânie... Dacă aş fi fost treaz... Dacă nu m-aş fi îmbătat cu orgoliu şi... aş fi putut ţine capul sus, fără ruşine, toată viaţa... Nu, nu... O să-l ţiu şi de-acum înainte!... O să merit să-l ţin... Dar faţă de mine, faţă de partid, l-am coborât o dată... Şi puteam să nu-l cobor. Asta n-o pot uita... E rău... Iulieş, când te trezesc asemenea lovituri...

— Întotdeauna la aceeaşi concluzie ajungem, Răduca, de câte ori greşim. Că puteam să nu greşim. Dacă ascultam cu atenţie cuvântul partidului. Dacă deschideam ochii şi-n loc să vedem în hotărâri şi în rezoluţii simple vorbe, pătrundeam înţelesul acelor vorbe. Totul e gândit acolo, Răduca. Fiecare cuvânt e pus la locul lui şi

izvorăşte dintr-o experienţă verificată mereu de fapte şi iar de fapte... Să ştii, Răduca, dacă vei întâlni într-un document de partid o frază despre întărirea conştiinţei partinice, care înseamnă răspundere, vigilenţă, nesituarea persoanei tale deasupra intereselor partidului, în fraza aceasta va fi cuprins şi cazul tău... Aşa se întâmplă cu fiecare cuvânt al partidului... Nu e scos din senin, ci din cele mai concrete şi mai reale fapte...

Răduca încuviinţă plecând capul. Se uită apoi în ochii lui Iulieş şi spuse fără niciun ifos:

— Sunt gata să apar în faţa organizaţiei, Iulieş.

— Vom discuta mai întâi în birou, Răduca... Eu te-am aşteptat... Poate am greşit şi eu. Într-un timp mă cuprinseseră mari îndoieli... Ştiu eu? Poate din cauza... celor ce s-au petrecut şi a atitudinii tale... M-am gândit că va trebui să fii zguduit... Eu... Mi-ai dat mare curaj, Răduca, prin felul cum ţi-ai analizat atitudinea... Mi-ai întărit încrederea într-o perioadă când am mare nevoie de încredere... Mi-ai arătat că un comunist adevărat chiar şi când greşeşte rămâne tot un comunist. Tu nu te-ai jucat cu vorbele... Tu n-ai spus aici vorbe... Tu ţi-ai deschis sufletul. Asta se simte, Răduca... Îmi închipui c-a fost mult mai greu pentru tine să te zgudui singur, decât s-aştepţi s-o facă alţii...

— M-a îndârjit hotărârea de a-mi înălţa capul, Iulieş. De câte ori îmi simţeam inima crăpând de durere, simţeam şi cum urca în mine un val de putere, de hotărâre.

— De aceea eşti comunist, Răduca, de aceea meriţi să fii comunist! Ţi se va cere mult, în curând, dar nu-mi mai este teamă.

Răduca părăsi biroul lui Iulieş, emoţionat. Toţi muncitorii din hală îl urmăreau cu privirile. Îl văzură oprindu-se în faţa lui Severin şi dând mâna cu acesta. După câteva minute ajunse la maşina lui. Întârziase cu pornirea lucrului pentru prima dată de când era în uzină. Deodată răsună ca o explozie în întreaga hală vocea lui Valer:

— Răduca trece la maşina lui Severin!

Şi deşi auziseră toţi, vorbele lui Valer făcură înconjurul halei, trecând din gură în gură.

Dacă ar fi fost Iuşcă de serviciu la poartă în acea dimineaţă şi-ar fi dat imediat seama că s-a întâmplat ceva cu Sbârcea. Muncitorul nu mai era acelaşi dintotdeauna. Sbârcea nu mai azvârli capătul ţigării în locul cunoscut. De abia îşi aprinsese ţigara şi după felul cum fuma părea nervos şi agitat. Îşi pierduse acea siguranţă care îi sărise în ochi lui Nicolae Iuşcă.

Sbârcea trăise o noapte de nesomn. Era atât de frământat, încât nici nu încercase să adoarmă. Descoperise greşeala şi nu ştia cum s-o repare. Îi venea să-şi dea cu pumnii în cap, să urle, să spargă pereţii. În loc să prindă doi iepuri dintr-o dată, cum îşi închipuise el, căzuse până la urmă în capcana întinsă iepurilor. Se dusese singur în capcană şi-şi vârâse piciorul fără să-l silească nimeni. Nu trebuia să-l caute pe Iulieş, nu trebuia să-i spună acestuia că-l văzuse pe Căciulă aruncând. De ciudă îşi muşcă pumnii. Cum de nu chibzuise că procedând astfel, primul gând care ar fi răsărit în capul unui om era acesta: de ce nu-l demascase imediat pe Căciulă? De ce aşteptase să treacă atâta timp?... Iulieş doar îl întrebase... Dar el nu ghicise imediat tâlcul întrebării şi răspunsese ca prostul că fusese ocupat, că fusese prins de treburi. Cum să nu nască îndoieli?... Cum să nu dea de gândit purtarea lui?... Dacă l-ar fi demascat pe Căciulă imediat... Pierduse marele moment... Stima, recunoştinţa şi încrederea muncitorilor într-însul ar fi crescut într-atâta, încât n-ar mai fi avut de ce să se teamă. Singura lui scăpare era ca Silviu Căciulă să fie considerat duşmanul despre care vorbise Iulieş. Dar şi în acest caz, denunţul său întârziat putea fi categorisit ca forţat de împrejurări. Mai ales că auzise în oraş, spre seară, din gura unor muncitori, cum că Silviu Căciulă îl acuză pe el de atentat. Îşi săpase singur groapa. Dacă vor

începe cercetări, dacă se va merge pe urmele trecutului său, atunci totul era pierdut. După ce reuşise atât de bine să scape de orice bănuieli.

Sbârcea avusese un atelier mecanic la Braşov. Un atelier în care lucrau vreo zece muncitori, înainte de război reuşise să-şi mărească atelierul, cumpărând, cu ajutorul unor administratori de la A.S.T.R.A. şi I.A.R. câteva maşini bune pe un preţ de nimic. Maşinile erau considerate degradate şi le cumpărase cu preţul fierului vechi. În timpul legionarilor, speculase situaţia: se înscrisese în mişcare, atrăgând după el câţiva ucenici şi înfiinţând un aşa-zis corp muncitoresc legionar. Vorbea la adunări în numele muncitorilor, lua zilnic legătură cu conducerea mişcării legionare din oraş, depănându-i în faţă planul de a înfiinţa o fabrică în care să lucreze numai legionari. Unul şi unul. I se încredinţase pentru început o mică întreprindere de reparaţii auto care fusese proprietatea unui industriaş evreu. Cu ajutorul aceloraşi administratori vânduse maşinile din atelierul său celor două fabrici la un preţ înzecit şi cu suma de bani realizată cumpărase întreprinderea pe numele lui. Nu lucrau decât vreo cincizeci de muncitori şi ucenici în întreprindere, dar tot se chema că e proprietarul unei fabrici. Comandase o firmă mare, pe care ceruse să se scrie: *„Fabrica Romînul, întreprindere de reparaţii auto”.* Adăugase S.A., aşa cum văzuse pe toate firmele, şi numele său, Sbarcea Ştefan. După rebeliune se desolidarizase de mişcarea legionară pentru a nu-i fi pusă cumva în dubiu proprietatea fabricii, iar un an mai târziu, la începutul războiului, comandase o nouă firmă: *„Fabrica Romînul şi Germanul, întreprindere de reparaţii auto. S.A. Sbarcea Ştefan.”*

Războiul îi prilejuise afaceri bune. Lucra mai ales la reparaţiile maşinilor germane de război şi nemţii plăteau fără să numere banii. Îi fabricau doar cu maşini proprii. Totul s-ar fi oprit aici dacă Sbârcea n-ar fi dat întâmplător de firele unei celule comuniste în fabrica sa. Întreprinderea lui Sbârcea, prin persoana patronului şi

prin relaţiile acestuia cu nemţii, era mult mai puţin suspectată decât alte fabrici. Partidul organizase aici o puternică celulă comunistă, care desfăşura o activitate intensă în întreg oraşul. Sbârcea dibuise printr-o întâmplare câţiva comunişti, îi urmărise şi descoperise că aceştia se adună de câteva ori pe săptămână într-o anumită încăpere de pe lângă atelierul mare. Imediat transformase camera vecină într-un depozit de materiale, în care n-avea voie să pătrundă decât dânsul. Dacă observa că se adună acolo câţiva oameni, se furişa şi el în depozit, încercând să audă ce vorbesc. Scopul său era să-i cunoască pe toţi comuniştii şi simpatizanţii din întreprindere, ca să dea o mare lovitură. Zidul care despărţea cele două camere era prea gros pentru a putea auzi ceva. Sbârcea comandase unui zidar să spargă peretele pentru a amenaja o firidă. În două zile treaba fusese terminată. Firida, mascată cu placaj, îi putea da posibilitate să audă ce se vorbeşte dincolo. Spre uimirea lui, în săptămâna care urmă nu mai avusese loc nicio adunare în camera vecină. Mai mult, câţiva muncitori din cei pe care-i trecuse în rândurile comuniştilor părăsiseră fără niciun motiv întreprinderea. Sbârcea îşi închipuise că zidarul care-i amenajase firida era comunist şi-şi înştiinţase tovarăşii. De aceea acţionase imediat. Chemase Siguranţa în întreprindere, indicând agenţilor pe cei cinci comunişti siguri care mai rămăseseră în fabrică. Aceştia fuseseră imediat arestaţi, judecaţi şi condamnaţi.

Spre sfârşitul războiului, Sbârcea primise o lovitură ucigătoare. La un bombardament american căzuseră asupra fabricii sale trei bombe mari, care transformaseră totul în ruină. Rămăsese întreagă numai firma. Se dusese la comandatura germană pentru a căpăta un ajutor, dar ofiţerii de acolo îi puseseră în vedere ca într-un termen de zece zile să achite comandaturii costul celor aproape o sută de maşini militare germane care fuseseră distruse o dată cu fabrica sa. Vorbeau de o asigurare mutuală şi amenințau cu deportarea. Sbârcea acceptase, dar imediat

ce scăpase de nemţi îşi încărcase averea în ultimul camion care-i mai rămăsese şi luase direcţia Râşnov, unde se ascunsese până la sfârşitul războiului.

După eliberare, Sbârcea evitase să mai treacă prin Braşov şi încercase să-şi şteargă urma. Auzise că e căutat de comunişti. Cu banii rămaşi reuşise să cumpere un atelier mecanic în Cluj. Câţiva ani treburile îi merseseră bine. N-avea de ce să se plângă. Atelierul nu-i fusese naţionalizat, iar cu muncitorii căuta să se poarte bine. Din nenorocire pentru dânsul, într-o zi se pomenise cu un camion remorcat, adus pentru reparaţie. Şi descoperise, alături de şofer, pe unul din comuniştii care-i părăsiseră întreprinderea înainte de a chema Siguranţa. Dar şi acesta îl văzuse. Trăsese însă cu urechea şi-l auzise pe străin întrebând maistrul dacă nu cumva proprietarul atelierului e unul Sbarcea Ştefan. Când maistrul încuviinţase, îl auzise pe străin ţipând:

— Voi ştiţi cine-i acest Sbarcea?... Un criminal! Un bandit!...

Nu avusese nevoie de mai mult. Sărise pe geam, afară în curte, după ce goli mai întâi casa de bani, se dusese direct la gară şi de acolo la Satu-Mare. Pentru că trenul de Satu-Mare se aflase în gară când ajunsese el. Se angajase strungar la fabrica Unio, devenise Sbârcea la preschimbarea buletinului de identitate, gândindu-se că singurul lucru pe care-l avea de făcut e acela de a aştepta. Şi când va sosi momentul, se va răzbuna cu vârf şi îndesat. Pentru aceasta însă trebuia să trăiască. Părăsise şi Satu-Mare, stabilindu-se pentru un timp la Oradea. Apoi se angajase pentru câteva luni la Cugir. Când considerase că nu i se mai poate da de urmă, părăsise Cugirul cu hotărârea de a-şi găsi un loc unde să se stabilească definitiv, sau, cum spera el, până la căderea regimului. Astfel ajunsese Sbârcea la uzina „Drapelul Roşu”, reuşind în câţiva ani să fie trecut în categoria muncitorilor serioşi, conştiincioşi, fruntaşi. Se ferea să se bage în discuţii, era cât se poate de

disciplinat, ducea o viaţă retrasă şi nu căuta să atragă nimănui atenţia asupra persoanei sale. Aştepta răbdător să se schimbe timpurile.

Când văzuse maşina lui Severin, Sbârcea simţise că începe o etapă nouă în viaţa sa. Nu mai putea sta în inactivitate. Dacă unii întăreau regimul, el avea datoria să lovească în regim. Nu direct, ci pe ascuns. Regimul lovise în el fără milă. Va lovi şi el. Era singura posibilitate de a se răzbuna şi mai ales de a reduce aşteptarea. Poate că şi alţii în alte locuri vor proceda ca el... Mai erau oameni în situaţia lui. În mintea sa înfloreau planuri noi. Cine ştie ce acţiune putea să declanşeze el!... Micile sabotaje se adunau unul câte unul, se transformau într-o acţiune de amploare... Mai întâi îşi propusese să aţâţe oamenii împotriva maşinii lui Severin. O vorbă strecurată cuiva la momentul potrivit însemna mai mult decât un discurs. Îşi începuse acţiunea cu grijă, spre a nu fi mirosit de muncitori. Şi tocmai când totul i se părea că merge bine apăruse Căciulă...

Îl înjură în gând pe Căciulă, îl înjură cu şi mai multă ură, căindu-se că nu-l demascase imediat. L-ar fi ucis muncitorii... Sbârcea tresări... La acest lucru nu se gândise. Îşi găsise în sfârşit scuza!... Sări din pat, se bărbieri, se spălă cu apă rece până la brâu, îşi băgă capul sub robinet. Îi plăcea răceala apei pe ceafă. Era salvat. Mai mult. În minte i se aprinse un nou gând. Îl va pune cu răbdare în aplicare. Ajunse în hală o dată cu Răduca. Voi să se ducă direct la Iulieş, dar văzându-l pe Răduca intrând la acesta, dădu drumul strungului, iscodind cu ochii hala. Când auzi vocea lui Valer anunţând noutatea, se hotărî. Se duse întins spre biroul lui Iulieş. Îl găsi pe acesta la masă, îngândurat.

— Bună dimineaţa, tovarăşe Iulieş.

— Noroc, Sbârcea... Ce vânt te-a împins încoace?

Sbârcea se strădui să pară înfuriat:

— Mama lui de bandit!... Am auzit că încearcă să mă arate drept criminal pe mine... Să-l judecăm aici în uzină;

tovarăşe Iulieş... Criminalul!... Nelegiuitul!... Îmi pare rău că m-a apucat mila... Mi-a fost teamă c-o să-l calce în picioare muncitorii... Şi el... De aceea-i bine să nu-ţi fie niciodată milă de şerpi... chiar dacă nu te muşcă.

— Vrei să spui că dacă l-ar fi nimerit pe tovarăşul inginer...

— Atunci nu mai şovăiam, tovarăşe Iulieş... M-a apucat însă dintr-o dată mila... Ştiu în ce hal trăieşte nenorocitul... Şi nu mi-a fost uşor să mă învinge...

— De ce n-ai spus de la început asta, Sbârcea?... Doar te-am întrebat.

Sbârcea se prefăcu că-şi pleacă privirile în jos:

— Mi-a fost ruşine, tovarăşe Iulieş... M-am frământat mult timp. Îmi trecea prin minte să mă duc la bandit şi să-i spun că dacă nu-şi bagă minţile în cap... Dar parcă auzeam şi vorbele dumitale cum că e un duşman printre noi... Până la urmă a învins datoria în mine... Vezi, tovarăşe Iulieş... Eu de felul meu sunt milos... Nu pot să văd oameni suferind... Mă apucă rău la inimă. Şi numai când mă gândeam la ce-o să se întâmple cu Căciulă... Mereu îmi venea în faţa ochilor trupul lui sfrijit şi nenorocit... Dar parcă-l vedeam şi pe tovarăşul inginer Pârvan... şi auzeam şi vorbele dumitale... N-am mai putut rezista...

Iulieş nu mai insistă. Îşi aţinti privirile asupra lui Sbârcea, dar acesta scuturat parcă de chinuri se uita în altă parte.

— Zău... că şi acum mi-i milă de el, nelegiuitul...

— Bine, Sbârcea. Du-te la lucru...

— Ar mai fi ceva, tovarăşe Iulieş... M-am gândit din prima zi. Eu ca meseriaş nu mă las bătut de oricine. Şi când am văzut maşina lui Severin m-a cuprins o mare dorinţă... De aceea îl înţeleg pe Răduca. Aş vrea să mă pregătesc şi eu la maşina lui nea Alexandru...

Iulies văzu parcă aprinzându-se o flacără în ochii lui Sbârcea.

— Nu-i rău, Sbârcea. O să vorbesc cu tovarăşul inginer.

Sbârcea părăsi biroul lui Iulieş cu un sentiment de uşurare. N-avea de ce să-l mai bănuiască Iulieş. Îi strecurase acestuia că nu-i trecuse mila faţă de Căciulă. De ce să nu-l creadă?... Mai ales după ce-i spusese că vrea să lucreze la maşina lui Severin. Era, al doilea, după Răduca. Sbârcea se opri în faţa lui Severin, îl salută şi-i privi maşina. Funcţiona ca un ceasornic. Era o adevărată minune. Severin îl va introduce în tainele ei. Ştia că orice lucru are un punct slab. I-l va indica Severin singur. Va ascunde acolo un cocoloş de metal anume făcut ca numai la câteva minute de la pornire maşina să fie distrusă.

— Mare minune, nea Alexandre! De-abia aştept s-o pipăi bucată cu bucată cu mâinile mele.

Sbârcea se întoarse apoi la strung şi începu să lucreze de zor.

Pârvan ajunsese în faţa porţii uzinei ca de obicei cu şase minute înainte de începerea schimbului. Îl întâlnise pe Lucian şi-i înmânase articolul. Se scuzase că nu are timp să întârzie şi se îndreptase spre hală. După ce termină turul obişnuit prin hală, se opri câteva secunde la maşina lui Alexandru Severin. Ştia că aceste opriri îi vor intra în obicei. Vorbele pe care i le adresă lui Severin nu mai erau de astă dată convenţionale.

— Te-aş ruga, domnule Severin, să-ţi faci timp liber în jurul prânzului. Am nevoie de dumneata.

Severin crezu că inginerul vrea să discute cu dânsul despre maşină:

— Când vreţi, tovarăşe inginer. Dacă-i vorba despre maşină...

— Nu, nu-i vorba despre maşină... E o problemă de altă natură... Îţi voi explica după şedinţă.

Pătrunse apoi în birou, îl salută scurt pe Ferenţi, îşi aşeză pălăria şi paltonul în cuier şi se îndreptă spre uşă. Înainte de a părăsi încăperea se adresă lui Ferenţi:

— Domnule Ferenţi, te rog să te ocupi dumneata, astăzi, de secţie. Eu voi avea alte treburi.

Pârvan traversă curtea uzinei cu paşi obosiţi şi intră în clădirea administraţiei. Urcă încet scările, pătrunse în anticamera directorului şi o rugă pe Aura Pricop să-l anunţe lui Singurel.

Directorul îi ieşi în întâmpinare, bucuros, dar observându-i paloarea încercă să-şi ascundă zâmbetul.

— Chiar aveam nevoie de dumneata, tovarăşe inginer.

Pârvan reuşi să se stăpânească. Vorbi calm, sigur, ca întotdeauna:

— Domnule director, poate vă stingheresc, dar o împrejurare neprevăzută mă obligă să-mi modific planurile. Am datoria să fac o expunere asupra situaţiei secţiei mele în urma invenţiei lui Alexandru Severin. Consider că e o problemă extrem de importantă. Am vrut să analizez totul în linişte. V-aş ruga să convocaţi conducerea uzinei, pe Alexandru Severin şi pe Radu Răduca. Favoarea pe care v-o cer este aceea de a convoca şedinţa în cursul acestei dimineţi. Dacă se poate cât mai grabnic. Vă rog să credeţi că nu este un abuz.

Singurel, plăcut surprins de cererea inginerului, se grăbi să-l liniştească:

— Sunt chiar foarte mulţumit, tovarăşe inginer. Cred că într-o oră putem începe.

— Vă mulţumesc, tovarăşe director, şi vă rămân îndatorat.

Ajuns în biroul său, Pârvan profită de faptul că era singur şi se aşeză încet pe un scaun...

Fusese trezit la ora trei şi şapte minute de profesorul Dinu. Ajunsese în acelaşi timp cu acesta la locuinţa lui Toporaş. Câteva minute mai târziu sosiseră pe rând maşina din care coborâse cardiologul Veşcan şi maşina salvării. Toporaş îi recunoscuse şi încercase să râdă:

— He, he, he! V-aţi speriat?...

Veşcan îl ameninţase sever, ducând degetul la buze. Toporaş tăcuse. După un examen sumar, infirmierii îl aşezaseră cu grijă pe Toporaş pe targă şi-l transportaseră în maşină. Rămaşi singuri, Dinu îl întrebase din ochi pe

profesorul Veşcan. Acesta făcuse un efort pentru a răspunde:

— Infarct miocardic combinat cu...

— Şanse? întrebase profesorul Dinu, deşi ştia dinainte că întrebarea sa era inutilă.

— Nu! Voi încerca totul, Dinule... Am întârziat pentru că mi-am trimis asistenţii la clinică... vom face totul. Dar... vârsta... E o minune că a rămas în viaţă... Mergeţi şi voi?

Se urcaseră tustrei în maşină. Şoferul, bănuind gravitatea cazului, accelerase la maximum viteza.

Îmbrăcat în halat alb, Pârvan urmărise împreună cu Dinu toate eforturile pe care le făceau medicii spre a prelungi viaţa lui Toporaş. La ora şapte fără un sfert, Pârvan îi făcuse semn profesorului Veşcan, şi când acesta ajunsese lângă el, îl întrebase cu o mişcare a capului. Profesorul îi răspunse tot printr-o mişcare a capului. Era un *nu* definitiv, care-l zguduise pe Pârvan. Înainte de a părăsi clinica telefonase lui Hurmuzaki, lui Balasan şi Orhideei. Apoi se urcase într-o maşină care-l adusese la fabrică.

Durerea îl măcină pe Pârvan. Nu-şi putea închipui că omul acela vesel, sănătos, plin de viaţă, ar putea să nu mai fie. Simpatia pe care-o simţise la început pentru Toporaş se transformase cu timpul în veneraţie. Şi-l aminti pe Toporaş în cele trei ore pe care le petrecuse la căpătâiul lui. Înconjurat de medici, de aparate, nu făcea nicio mişcare, nu scotea niciun sunet. Doar ochii lui alergau de la un chip la altul, schimbându-şi de fiecare dată expresia: nepăsare, uimire, întrebare, teamă, înseninare. Mai ales înseninare. Toată figura lui exprima această stare. Din când în când doar, trăsăturile feţei sale schiţau un zâmbet de regret.

Pârvan văzu clanţa uşii mişcându-se şi se ridică fără grabă în picioare. Era Ferenţi.

— Sunteţi invitat la şedinţă, tovarăşe inginer.

— Mulţumesc, tovarăşe Ferenţi, răspunse încet Pârvan. Te voi pune şi pe dumneata la curent cu prima ocazie.

În biroul lui Singurel era adunată întreaga conducere a uzinei. Pârvan se aşează pe un scaun liber în faţa lui Iulieş şi Severin. Simţi nevoia să-şi sprijine coatele de masă, dar îşi îndepărtă gândul. Când directorul anunţă obiectul şedinţei şi-i dădu cuvântul, se ridică în picioare şi începu să vorbească sigur, fără poticneli şi şovăieli. Se lăsase o tăcere adâncă în încăpere.

Pârvan descrise mai întâi maşina lui Severin cu toate caracteristicile ei. Ştia că nu mai era nevoie. Dar fiecare amănunt tehnic al maşinii fu analizat în parte şi mai ales apreciat în sensul adaptării lui la alte maşini din secţie. Astfel Pârvan numi o serie de tipuri de maşini care puteau fi transformate, modificate radical, automatizate şi reunite pe o singură linie de producţie automată. Pârvan enumeră tipurile de piese care puteau fi confecţionate, prelucrate în toate amănuntele lor pe linia încă imaginară. Delimită apoi perioadele de timp necesare pentru adaptarea maşinilor, fixând norme precise până la minut pentru fiecare piesă trebuincioasă maşinilor. Expunerea sa tehnică dură exact două ore, precum îşi propusese Pârvan. După ce termină de înfăţişat planul în toate amănuntele lui, inginerul îşi îndreptă printr-un gest brusc ţinuta şi continuă.

— Ne aflăm, fără exagerare, în faţa unei revoluţii tehnice. Planul pe care vi l-am înfăţişat este urmarea firească a apariţiei în secţia noastră a maşinii AS t. Promotorul acestui plan, iniţiatorul lui, este colegul meu Alexandru Severin. Capacitatea sa excepţională şi viziunea sa tehnică temerară stau la baza acestei revoluţii. Pentru mine a fost o datorie să aleg această cale, să mă integrez în acţiunea domniei sale. Intrăm astfel într-o nouă perioadă a tehnicii. Automatizarea combinată cu telemecanica, cu electronica şi în alt stadiu cu modificarea şi înlocuirea actualei energii va însemna, iertaţi-mă, o perioadă de mare progres în tehnică. Sub acest aspect atrag atenţia colegului meu să-şi extindă studiul asupra noilor fenomene ivite în tehnică, insistând

în special asupra elementelor de feromagnetică, electrotermică, asupra elementelor electronice şi ionice. Dumnealui înţelege prea bine la ce mă refer. Fără stăpânirea în fond a acestor elemente şi principii nu putem năzui la realizarea unei automatizări generale, care depăşeşte capitolul tehnică, devenind capitol ştiinţă... Ceea ce încercăm noi să înfăptuim acum va constitui un pas pe drumul amintit. Încercarea noastră de a crea o linie automată din iniţiativă şi cu mijloace proprii se va numi un exerciţiu tehnic şi un examen al capacităţii noastre. Perspectiva spre care tindem este aceea de a transforma uzina noastră într-o uzină automată constructoare de maşini automate un laborator ştiinţific... Sarcina noastră principală ar fi în această etapă realizarea liniei automate. În acest sens, rog conducerea uzinei să încredinţeze această sarcină autorului expunerii şi promotorului acţiunii... Vă mulţumesc pentru atenţia cu care m-aţi ascultat.

Singurel îi aruncă o privire fugară lui Iulieş, după care anunţă scurt, ca o hotărâre:

— Expunerea tovarăşului inginer Pârvan constituie în întregime punctul de vedere al direcţiei şi al organizaţiei de partid. Am vrut să vă aduc de la început acest lucru la cunoştinţă... Aveţi cuvântul.

Pârvan îşi înclină capul în semn de mulţumire în direcţia lui Iulieş şi în direcţia lui Singurel.

Cei care luară cuvântul apreciară din capul locului planul lui Pârvan drept rezultatul unui studiu amănunţit, riguros şi fără lacune. Îşi manifestară bucuria, fără rezerve, pentru perspectiva care se deschidea uzinei şi încrederea în reuşita planului. Fiecare se angajă să sprijine acţiunea pornită în secţia numărul 1, considerând că le revine datoria de a începe neîntârziat perfecţionarea cunoştinţelor tehnice şi abordarea noilor domenii ale ştiinţei tehnice.

Iulieş, ca întotdeauna la asemenea şedinţe, vorbi foarte puţin. Arătă că acţiunea din secţia principală a uzinei

înnobilează întreaga uzină, dar că adevărata mândrie, o poţi simţi numai atunci când eşti părtaş direct la acţiunea care stârneşte mândria. După ce asigură direcţia uzinei de sprijinul total al organizaţiei de partid, Iulieş zise în încheiere:

— Aşa cum spunea tovarăşul inginer, ne aflăm la începutul unui drum al cărui capăt ajunge departe, atât de departe că poate pe unii îi emoţionează. Nu e destul să avem numai picioare bune. Trebuie să fim şi tari. Trebuie să fim şi hotărâţi. Trebuie să fim şi vigilenţi. Cine se uită la soare fără să ducă mâna streaşină la ochi, nu vede nimic. Dar nici s-o lipim prea tare de ochi că atunci ne năpădeşte bezna. Să vedem drept înainte. Şi mai e ceva. Ca să nu ne surprindă ploaia, ninsoarea sau arşiţa, trebuie să ne gândim mereu la ele şi să avem cele trebuincioase la noi. Adică tărie, hotărâre, vigilenţă... Că pe un drum atât de lung şi de greu n-o să avem întotdeauna cer senin deasupra noastră.

Singurel înfăţişă o listă cuprinzând muncitorii care se oferiseră singuri să lucreze alături de Severin. În capul listei se aflau numele lui Costinaş, Valer, Domnica. Iulieş adăugă după o ezitare şi numele lui Sbârcea.

Pârvan se ridică din nou în picioare:

— N-am nimic împotriva strungarului Sbârcea Ştefan. E un muncitor bun. Inutil să adaug că ceilalţi muncitori sunt bine aleşi. Eu nu mă conduc după considerente personale. Costinaş şi Valer au dovedit, după accident, o răspundere tehnică deosebită. Iar asupra capacităţii lor tehnice nu este cazul să insist. Pot doar să menţionez că în decurs de câţiva ani au făcut progrese neobişnuite în profesiunea lor... Una din cele mai importante probleme este însă aceea a raţionalizatorului nostru fruntaş Radu Răduca, pe care am ţinut special să-l invit la această şedinţă. Tovarăşul Răduca trebuie să facă deocamdată, pentru o perioadă limitată, un sacrificiu. Poate că-i va veni greu, dar acţiunea dumnealui... fără acţiunea dumnealui, acţiunea noastră nu poate fi concepută. Îi

vom încredinţa poate o sarcină foarte grea. Tovarăşul Răduca trebuie să acţioneze pentru realizarea echilibrului în producţie. Transformările pe care le vom face în secţie nu trebuie să creeze un gol în producţie. Secţia va produce conform planului ei. Pentru aceasta trebuie extinsă la maximum posibil mişcarea de raţionalizare. Fiecare muncitor să producă spre limita puterii maşinii cum face tovarăşul Răduca. În acest scop, dumnealui trebuie să extindă sub toate formele – consfătuiri de producţie, instructaje, predarea unui curs special, intervenţie directă la maşini etc. – acţiunea de raţionalizare. Gândindu-ne, domnule Răduca, şi la viitor, când în întreaga uzină vor începe transformări radicale. Acţiunea dumitale devine indispensabilă în uzină. Eu o consider drept o acţiune nobilă, ştiind că înseamnă un sacrificiu personal... în acest sens propun direcţiei înfiinţarea unui post special de dispecer şef, care să fie încredinţat tovarăşului Radu Răduca. Ca să nu ne surprindă viscole sau arşiţe neprevăzute... Vă rog să mă iertaţi pentru durata prea lungă a intervenţiei mele.

Iulieş se gândise la rolul care trebuia să-i revină lui Răduca în secţie. Fără să fi ajuns la postul pe care îl propunea Pârvan, ştia că Răduca va trebui să facă eforturi mari pentru a extinde mişcarea de raţionalizare. Într-un fel îi amintise aceasta la sfârşitul convorbirii pe care o avusese cu Răduca dis-de-dimineaţă în biroul lui. Îi convenea însă de minune că ideea pornea de la Pârvan. Inginerul demonstra astfel preţuirea de care se bucură Răduca în secţie, împingându-l cu alte cuvinte puternic din spate şi redându-i încrederea în propriile forţe. Răduca îl căută cu privirile pe Iulieş, iar acesta îi răspunse printr-un zâmbet încruntat, care-i dădu a înţelege că deşi va fi grea sarcina nu se îndoieşte că o va duce la capăt.

Singurel făcu un semn cu mâna, cerând tăcere şi atenţie:

— Eu, cel puţin... şi organizatorul nostru, considerăm propunerea tovarăşului inginer ca binevenită şi... făcând

parte din plan... Deci ca fiind punctul de vedere al conducerii uzinei. Poate tovarăşul Răduca...

Răduca se ridică în picioare.

— Cred că voi izbuti! spuse el. Sunt sigur că voi izbuti! După care se aşează la loc, grăbindu-se să-şi plece faţa în jos şi să-şi ascundă mâinile care-i tremurau.

Fu rândul lui Severin să intervină:

— Eu... dumneavoastră spuneţi... că am făcut... o maşină... o minune... Eu... ştiţi... nu e o maşină... Eu... acolo e toată viaţa mea... Nu viaţa... Nu... Acolo sunt... acolo e... o bucurie a mea... un gând al meu... Nu un gând... fiindcă vine de aici... de la inimă... Ştiţi... ca un cântec... Pasărea tremură toată când cântă... De aceea cântă frumos... Ştiu, tovarăşe inginer... Mai sunt multe... Ogorul nu-i înverzit peste tot... Mai sunt mlaştini... mai sunt râpi... De departe seamănă cu nişte pete negre... Eu... să ştiţi că le ar pe toate... le semăn şi le înverzesc... M-am gândit la un distribuitor... cu fascicol radial... Nu prea-mi plac cuvintele astea tehnice... dar o să vi-l zugrăvesc eu... o să vi-l fac pe hârtie... Eu... Îţi mulţumesc, Răduca... Să ştii că şi eu am fost comunist când am gândit şi am făcut maşina... Şi să ştiţi că mi-a plăcut întotdeauna să bat drumuri grele...

Severin îşi proiectase privirile în sus tot timpul cât vorbise. După ce termină şi le coborî. Multă vreme nu îndrăzni să le ridice. Tăcerea, care se lăsase pe nesimţite după ce el terminase de vorbit, fu spartă de vocea lui Singurel:

— Mai e un lucru, tovarăşe inginer. Noi ne-am gândit că ar fi bine şi pentru acţiunea noastră şi mai târziu pentru uzină să vă alăturăm pe unul din tinerii noştri ingineri... Ne-am gândit la dumneavoastră ca profesor, ne-am gândit cât de repede şi cât de sigur ar putea creşte lângă dumneavoastră...

— Cu alte cuvinte, un asistent, descoperi Pârvan.

— Noi am spune, mai modeşti, un ucenic. Şi am propune...

Iulieş îl întrerupse brusc pe director:

— Poate vă gândiţi dumneavoastră la cineva, tovarăşe inginer.

Pârvan reflectă câteva clipe. Nu avu nevoie sa se uite la cei de faţă. Descoperise de mult puterea fiecărui inginer din uzină. Se hotărî repede:

— Dacă v-aţi gândit la un inginer tânăr... Eu mi-aş îndrepta atenţia spre inginerul Vladimir Constant. Mi se pare că e şi familiarizat cu caracteristicile secţiei noastre... Am şi colaborat de câteva ori împreună. L-am urmărit. Corespunde. L-aş accepta cu plăcere asistent Îi rog pe ceilalţi colegi să mă scuze. Există întotdeauna o serie de considerente la orice selecţie de care nu răspunde decât acel care face selecţia.

Singurel anunţă terminarea şedinţei. Îl opri pe Iulieş cu un gest scurt, neobservat de nimeni, şi după ce se goli încăperea tăbărî asupra lui:

— Stai să răsuflu şi eu... Câteodată şedinţele mă obligă, nu ştiu de ce, să caut alte cuvinte... mai... mai pretenţioase... Numai Severin rămâne acelaşi... Şi tu pe la sfârşit... că la început faci ca mine... Stai! N-am terminat... Ştii ce-mi trece prin gând? Să ciocnim un pahar... şi-o să ciocnim, Iulieş... ca să mă trezesc din amorţeala asta... Să nu mă îmbăt... Tu tot la concediu de bucurie te gândeşti?...

Iulieş se aşeză liniştit într-un fotoliu. Îşi căuta cea mai comodă poziţie.

— Vrei cu orice chip să mă molipseşti. Degeaba, Marine. Bolnavului de tifos nu i-i frică de alt bolnav de tifos şi nici n-are nevoie de el... Adică... dacă tot nu li-i frică unul de altul... Ca să vezi... Se adună oameni serioşi aici în şedinţă pentru a ne înveseli pe noi, doi moşnegi... Nu, nu te speria... Cine spune despre el că-i bătrân să ştii că nu-i adevărat... Când o să strige că-i tânăr, atunci poţi să te uiţi la el mai cu îndoială... Ştii de ce spun unii că-s bătrâni?... De teamă să nu-i asalteze tinereţea şi să-i pună la încercări prea grele... Ai dreptate, Marine!... Să

ciocnim un pahar de vin.. La urma urmei de ce să nu ne înveselim şi noi?

Singurel observă că Iulieş se întunecă dintr-o dată.

— Iar începi?... Cu tine nu poate să stea liniştit omul nicio clipă.

— Linişte... Liniştea, Marine, se adună pe câmp... Dar nici acolo... Că mai bate din când în când vântul. Ia să văd dacă te mai ţine braţul. Faci o încercare?...

Când Aura Pricop pătrunse în încăpere, îi văzu pe cei doi încercându-şi puterea braţelor la birou. Şi fiindcă n-o observaseră, reveni în anticameră, înştiinţând pe şeful planificării că directorul e ocupat:

— Are de rezolvat o problemă importantă cu tovarăşul Iulieş Livede.

După terminarea şedinţei, Pârvan îl opri în anticameră pe Alexandru Severin. Acesta îşi aminti de rugămintea inginerului şi-i dădu a înţelege că-i stă la dispoziţie.

— E vorba de o vizită, tovarăşe Severin. Un bătrân muribund ar dori să te cunoască.

Severin rămase uimit. Încercă să spună ceva. Dar se bâlbâi:

— Un bătrân?... Pe moarte?... Dar...

— I-am povestit profesorului Serafim Toporaş despre dumneata. Când i-am povestit, era încă sănătos. M-a rugat să-i fac cunoştinţă cu dumneata. Deşi ar fi dorit să te viziteze el.

Severin auzise de profesorul Toporaş. Toată lumea îl privea ca pe o curiozitate a naturii, iar oraşul se mândrea cu numele lui. Vestea îl impresionă pe uriaş.

— E... e... s-a îmbolnăvit domnu' Toporaş?... Îl ştiu... Am citit... El a străbătut toată lumea... Am ţinut nespus de mult să-l cunosc... Câte trebuie să ştie!...

— A ştiut... Acum... Dacă nu eşti liber...

— Ba cum să nu! protestă Severin. Cu toate că... as fi vrut... as fi vrut să-l văd altfel... Cum să nu merg?... Profesorul Toporaş...

Porniră amândoi împreună spre clinică. Tot timpul drumului rămaseră tăcuti, fiecare gândindu-se altfel la bătrânul căruia-i făceau prima şi ultima vizită.

În salonul care dădea spre rezerva lui Toporaş, Pârvan îşi găsi adunaţi prietenii: Orhideea, Hurmuzaki, Balasan, Dinu. Pârvan se interesă fără vorbe despre starea bătrânului şi primi un răspuns mut, fără speranţă. Apoi îl prezentă pe Severin celorlalţi, în şoaptă:

— Domnul Alexandru Severin.

Ultimul cu care Severin dădu mâna fu Balasan. Acesta se uită la el ca la o arătare:

— Dumneata te numeşti Alexandru Severin?... Dar cine eşti dumneata?...

Severin nu ştia ce să răspundă. Îl căută cu privirile pe Pârvan care, observând scena, interveni:

— Domnul Alexandru Severin, Balasan... Dumnealui e... un om de ştiinţă.

— Fără să ştie limba franceză?... Îi dau lecţii de câtva timp.

Fu rândul lui Pârvan să se uite uimit la Severin.

— E cel mai extraordinar element pe care l-am întâlnit în viaţa mea – continuă Balasan.

Hurmuzaki, Orhideea şi Dinu se apropiară curioşi de grupul celor trei. În clipa aceea, din rezerva lui Toporaş ieşi profesorul Veşcan. Amuţiră toţi. Profesorul Veşcan se opri în mijlocul salonului:

— Întrucât, în curând, timpul nu va mai avea valoare decât pentru noi... puteţi să-i îndepliniţi dorinţa. Vă aşteaptă... Întreabă dacă Pârvan l-a adus pe Alexandru Severin.

Profesorul Veşcan descoperi de-abia atunci figura străină din salon:

— Dumneata eşti domnul Alexandru Severin?... Nu ne-am întâlnit până acum... dar doream să-ţi fac cunoştinţa. Domnul profesor mi-a vorbit cu mari laude despre dumneata...

— Dar... nu mă cunoaşte...

— Te cunoaşte foarte bine... Mi-a vorbit şi despre statura dumitale, şi despre ochii dumitale, şi despre obiceiul pe care-l ai de a privi mereu în tavan. Te preţuieşte foarte mult. Sunt încântat că te-am cunoscut.

Severin se uită zăpăcit la Pârvan. Acesta însă nici nu clipi din ochi.

Profesorul Dinu intrase primul la Toporaş. Când îşi făcu apariţia în salon, nimeni nu-l întrebă nimic. Nici el nu scoase vreun cuvânt. Părăsi grăbit salonul, ascunzându-şi faţa. Era rândul Justiţiei.

Toporaş o ghici după felul cum deschise uşa. Stătea lungit în pat, nemişcat. Figura lui avea imprimat parcă preludiul actului care urma. Era senină, palidă, toate trăsăturile aspre dispăruseră. Ochii i se liniştiseră, clipeau rar şi erau senini ca ai unui copil.

Sora se retrăsese în anticameră.

Justiţia nu izbuti să facă vreun pas.

— He, he, he... Te-ai înspăimântat, Micleasco?... Ţi-i frică de mine?... Acum e prea târziu... Vino, Justiţia!... Nu-i aşa că-ţi spun prima dată pe numele de botez?... Azi nu vreau să jignesc pe nimeni... Aşa... Parcă ai fi o mângâiere... O adiere... Câtă nevoie aş fi avut de tine la tropice!... Toporaş coborî vocea: N-am voie să mă mişc... Parcă ar mai folosi la ceva mişcările mele... Am întârziat... totuşi e devreme... Cu câteva zile în urmă... credeam că e devreme... E târziu, Justiţia... Spune ceva... Dar să nu spui ca toţi: „domnule profesor” Spune ceva!...

Justiţia n-avea putere să mişte buzele. Făcu mari eforturi:

— ...Îl iubesc pe Eugen...

— He, he, he... Credeai că n-am simţit... Totuşi îţi mulţumesc, Justiţia... Dragostea... Ştii... Feciorul unui mare naturalist... se plângea că numai în limba lui... cuvântul care înseamnă dragoste... are, o rimă stupidă... spunea că *love...* rimează cu mănuşi... stupid, nu?... În celelalte limbi... rimele se apropie de sensul cuvântului... spunea el... *amore...* cuore... dolore... Herz... Schmerz...

sau Liebe... Triebe... Coeur... douleur... El nu ştia limba noastră... Ce-ar mai fi râs... La noi singura rimă... pacoste... Dragoste... pacoste... Mai e una... staroste... dar tot stupidă, Justiţia... Iubeşte!... Eugen e o conştiinţă... Sunt mândru de el... Dar oare tu îl iubeşti într-adevăr pe Pârvan?...

Toporaş rămase câteva clipe îngândurat. Apoi clătină încet capul în semn de negare.

Justiţia nu mai rosti niciun cuvânt. Devenise palidă. Părăsi camera în vârful picioarelor.

Intră Hurmuzaki. Era speriat, înspăimântat.

— Domnule profesor...

— Şi tu?... Tu nu trebuie să-mi spui nimic... Tu trebuie să mă asculţi... Nu te speria... Nu-ţi mai dau sfaturi... Pe tine te-am mustrat cel mai mult... Şi te-am jignit... Ssst... Acum încerci să protestezi?... Nu... Vreau să mă ierţi, Emanuel... Nu!... Să nu-mi spui domnule profesor... Să-mi spui că m-ai iertat... sau dacă nu poţi... dă din cap... Aşa... Vreau să vorbesc mult... sunt ultimele vorbe... Voi mai aveţi timp... Dar eu?... Dacă nu vă spun totul, acum... Tu eşti ca un burduf... Îl umpli cu aer şi ies cântece... chiar dacă aerul e cu fum, e cu otravă... tu tot scoţi cântece... Hidrocarburile tale, Emanuel... sunt ca nişte note pe un portativ... Să le aranjezi bine... Să cânte frumos... Să cânte pentru toţi... Şi să nu întârzii, Emanuel...

— Nu!... Nu mai întârzi... De fapt cred că nici n-am întârziat... Am... am descoperit câteva combinaţii senzaţionale... Tot pe bază...

— De ce mă obligi să te jignesc?... Să nu fii prozaic, Emanuel... Sunt cântece... În Maui am dat peste un trib care cânta fiecare obiect... fiecare fiinţă... fiecare lucru... Indigenii cântau... Când îi întrebai ce e aceasta... îţi răspundeau cântând... Ciudat... Numai când vorbeau separat despre obiect îi cântau numele... altminteri vorbeau la fel ca noi... fără să cânte... Ciudat... Dar nu în Maui... în altă insulă... tot în Hawai... l-am uitat numele... Câte ciudăţenii am întâlnit!... Şi tu ai fost o ciudăţenie...

Nu te supăra, Emanuel... Toţi oamenii sunt ciudaţi... Sora se uită la mine... Vorbesc prea mult... Un minut mai devreme... sau mai târziu... Nicio secundă n-are valoare fără acţiune... Toată acţiunea mea stă în vorbă... Tu poţi să faci cântece... Eu?... Vă chinuiesc aici... lângă mine... Mi-ai vorbit odată despre molecula de albumină... Dac-o realizezi, dă-i numele meu... Mi-a trecut un gând prin minte... O prostie... Du-te şi tu, Emanuel!...

Hurmuzaki părea şi mai speriat. Nu avea curajul să se desprindă de patul lui Toporaş.

— Să-ţi scrii cursurile, Emanuel... Să nu încerci niciodată să vorbeşti liber... Şi să citeşti clar şi tare... Nu de alta... dar dacă-ţi confundă... studenţii o cifră sau o literă... într-o formulă... poate să iasă cine ştie ce descoperire... senzaţională... He, he, he... Du-te... şi când bei un pahar de coniac... să nu te mai gândeşti la compoziţia lui chimică... să-l sorbi încet... să-l laşi să cânte... Gata, Emanuel!...

După plecarea lui Hurmuzaki, sora se apropie rugătoare de patul lui Toporaş:

— Domnule profesor, vă rog...

— He, he, he... Dacă aş şti că voi mai trăi măcar o zi... Nu, nu mor înainte de unu... Cât e ceasul, soră?...

— Douăsprezece şi douăzeci de minute...

— Mai am destul... Deşi nu prea mult... Nu vezi că nu sunt trist?... Du-te la fereastră!...

Pârvan intră împreună cu Severin.

— Dumneata eşti?... Îţi mulţumesc, Pârvan... Aş fi vrut să vin eu la dumneata... Dar am aflat prea târziu... Poate e şi vina mea... Nu mi-a trecut prin cap să vizitez şi uzina... Păcat... Eu te-aş fi descoperit repede... Spune-mi ceva despre viaţa dumitale... orice...

Seninătatea lui Toporaş îl linişti pe Severin. Uriaşul îşi răscoli amintirile, dar parcă nu găsi nimic.

— Ce să vă spun?... Sunt atâtea!... Şi nimic de seamă... Eram mic... Rămâneam peste noapte singur la o harbuzărie... Parcă aveam eu putere să păzesc!...

Scoteam chiote seara ca să arăt că e cineva acolo... În zori mă duceam lângă o salcie... De acolo priveam răsăritul. În fiecare dimineaţă... Voiam să văd dacă se aseamănă vreodată un răsărit cu altul... De aceea mă duceam în acelaşi loc. Întotdeauna era altfel... Alte culori, altfel zugrăvite pe cer... Băieţii din jur mă pândeau şi furau harbuzi.. Dar mi-era teamă să-mi dezlipesc ochii de pe cer... Dacă mereu era altfel... Nu puteam să mai văd a doua oară... Numai o singură dată... Şi culorile... Niciodată nu răneau privirile... şi erau atât de deosebite unele de altele... Nu ştiu cum se potriveau... Izvorau una din alta... Îmi tremurau ochii... Într-o zi m-a gonit stăpânul... Spunea că vând pe ascuns harbuji... Am mai venit la salcie de câteva ori... A aruncat cu furca după mine... Credea că viu la furat... Pe urmă?... Am trecut prin lume... Am cutreierat mult pădurile... Şi acum... am făcut o maşină... ştiţi... Nicio clipa a omului nu se aseamănă cu alta... Ca zorile...

Toporaş se uita drept în ochii lui Severin:

— Eu nu pot să mişc mâinile... Ba aş putea, dar nu vreau să simt dureri... Prinde-mi, dumneata, mâinile... Amândouă... Să nu strângi tare...

Severin cuprinse în palmele lui mari mâinile lui Toporaş. Mai mult le înconjură.

— Cu tine am vorbit, Pârvan... Am vorbit mult... Nu-mi place să repet... Când repeţi ceva prea des înseamnă că eşti sărac... Şi nici nu vreau să te încrezi prea tare... Altceva n-am ce să-ţi spun... Şi amurgul e frumos... E calm... e liniştit... e unic... Mai ales când cerul e senin... Atunci poate că e tot atât de frumos ca aurora... Va fi un amurg liniştit, Pârvan... un amurg senin... Poate chiar frumos... Cred totuşi că n-am azvârlit la întâmplare culorile... Le-am păstrat... E cam târziu, Pârvan... Încep să se stingă culorile... Numai întunericul şterge culorile... le dizolvă în beznă... He, he, he... Ce-ar spune oare Emanuel?... El face culori din gudron de huilă... Din întuneric... Dar n-o să imite niciodată amurgul sau

aurora... Da, da... E cam târziu...

Severin şi Pârvan îl părăsiră pe Toporaş... Bătrânul se înnegură la faţă. Îl auzi pe Balasan intrând.

— Eu îmi ţin promisiunile, Balasan... Îţi urez să trăieşti ani mulţi... Nu ca să-ţi repet promisiunea... Cu speranţa că vei trăi cu adevărat... Nu spui nimic, Balasan?...

Balasan nu răspunse. Încremenise la căpătâiul lui Toporaş, cu capul plecat. Bărbia îi atingea pieptul. Braţele îi atârnau inerte de-a lungul trupului.

— Şi cu tine am vorbit... Niciodată nu ţi-am rămas dator... Am mers pe două drumuri paralele, Balasan... Eu cu faţa... tu cu spatele... Mereu împreună, mereu împotrivă... Tu n-ai întors niciodată capul, ca să vezi unde mergi... Eu mi-am văzut mereu ţinta... Tu mereu cu spatele spre ţintă... Fără să vezi pe unde treci... Călcând totul în picioare... şi fără să ai această conştiinţă... Nu spui nimic, Balasan?...

Balasan tăcea în continuare, încremenit în aceeaşi poziţie.

— Balasan!... Timpul e îngăduitor... I-am spus şi lui Pârvan... Timpul uită de multe ori trădările... Pentru că e infinit şi are de unde să dăruiască... Numai nemişcarea îl răneşte... Timpul există dintotdeauna, o dată cu mişcarea... E o lege, Balasan... separat nu pot exista...

— Fiecare secundă moare pe inima noastră – murmură Balasan, fără să-şi ridice capul.

— Eu nu pot să cred, Balasan... Trebuie să te întorci cu faţa... Sunt prea liniştit în aceste clipe... Sunt pentru că totuşi cred... Şi pentru asta...

Balasan nu scoase niciun cuvânt.

— Uită-te la mine, Balasan... Ne despărţim... Nu vreau să aud vorbe... Vreau să-ţi văd privirile!...

Balasan nu înălţă capul. Rămase nemişcat ca o statuie.

Toporaş simţi stropi calzi curgându-i pe mâini. Îşi resfiră încet degetele. Stropii nu conteneau.

— Te înţeleg, Balasan... Îţi urez ani mulţi... Mai bine să nu ştiu nimic... Şi totuşi... dacă fiecare om ar simţi că

trebuie să răspundă pentru întreaga planetă...

Sora se apropie de patul lui Toporaş după plecarea lui Balasan.

— Am terminat, soră... Am rămas noi doi... Să ne facem datoria până la capăt... Cât e ceasul?...

— Unu şi patru minute, domnule profesor...

— He, he, he... Ţi-am spus eu?... Mai am o curiozitate, soră... să ştiu ora exactă când voi muri...

— Linistiţi-vă, domnule profesor...

— Cum?... cum?... Eu să mă liniştesc?... He, he, he... Eu sunt liniştit... Poate te gândeşti la dumneata... Nici nu ştiu dacă eşti măritată...

— Am doi copii, domnule profesor...

— Auzi! Şi să nu-mi spui!... Cât aş vrea să mângâi acum un copil!... Au cârlionţi?... He, he, he... Cum se gudură pe lângă cei mari... Şi aceştia, ca proştii, le numără în fiecare zi... degetele de la picioare şi de la mâini... Da, da... ştiu eu... Am numărat şi eu... Cât e ceasul?...

— Unu şi zece minute...

. . . . . .

— E târziu... He, he, he... La urma urmei am fost un om bun... Puţin cam excentric... şi cam neastâmpărat... Am alergat toată viaţa după gângănii, prin toată lumea... Ce poate să-i treacă unui om serios prin cap! Dar tot trebuia s-o facă cineva... Fiecare are un rost...

. . . . . .

— Ştii ceva, soră... Sunt un moşneag... Nimeni nu ştie... Mi-am redus vârsta cu trei ani... asta de mult... cu un sfert de secol în urmă... De-abia acum, se va afla... He, he, he... Uitasem... şi mi-a venit deodată în minte... Cum de mi-am amintit?... Cât e ceasul?...

— Unu şi douăzeci, şi două de minute.

. . . . . .

— În Sumatra... în junglă... am întâlnit un indigen care scotea măselele... cu degetele... He, he, he... Prindea măseaua cu vârful degetelor şi gata... În Noua Zeelandă... am dat într-o zi peste nişte copii... Nu în Noua Zeelandă...

Mai sus... Mult mai sus, spre ecuator... Aruncau suliţe... greutăţi... săreau... Făceau toate acestea cu mişcările celor mai... celor mai renumiţi campioni de la noi... De ce nu i-am filmat?... Nu erau filme pe vremea aceea...

. . . . . .

— Soro!... Ştii cât mi-am iubit eu ţara asta?... Ce păcat!... Nimeni nu poate şti...

. . . . . .

— S-a întunecat?...

. . . . . .

— Am vrut ceva... nu mai ştiu ce-am vrut... Spune-mi... te rog... Noapte bună... He, he...!

Sora înţelese că nu mai are timp să rostească „noapte bună”.

— Unu şi cincizeci de minute, domnule profesor...

CAPITOLUL 34

UZINA INTRASE ÎNTR-O PE-
rioadă de mare freamăt. Atitudinea lui Răduca risipise ultimele îndoieli în secţie. Iar articolul lui Pârvan, deşi fusese citit de fiecare muncitor în parte, sumedenie de glasuri ceruseră ca la sfârşitul schimbului, în chiar ziua apariţiei, să fie citit de către autor. Toţi voiau să audă cuvintele din însăşi gura lui Pârvan, Aveau nevoie de mândrie, de laudă, şi acestea se simţeau mai intens dacă vorbele veneau din altă gură. În timpul lecturii, muncitorii se uitau unii la alţii, se făleau cu privirile, îşi făceau cu ochiul arătând spre Pârvan, dându-şi a înţelege că reprezintă şi ei ceva în lume. „Ai văzut – şoptea câte unul – l-am făcut până şi pe profesor să-şi iasă din fire... Mai ştim şi noi câta ceva... Nu suntem buni numai la tras”. Era exact ceea ce spunea profesorul Pârvan, ceea ce spunea în prima parte a articolului. Dar muncitorii voiau să audă vorbele din gura lui. Erau mândri, şi fiecare începea să se gândească mai curajos sau mai timid că şi capul lui ar putea să scornească ceva.

Pârvan părăsise biroul. Era mereu în mijlocul muncitorilor, cerceta împreună cu Severin fiecare maşină în parte şi umplea oră de oră filele carnetelor cu însemnări, cu scheme şi cifre. Păşea tot drept, cu capul sus, cu priviri stăpânitoare, dar nimeni nu-i mai simţea acel aer distant şi acea rezervă cu care se obişnuiseră muncitorii de ani de zile. Severin îşi proiecta în continuare ochii în tavan, părea absent la ceea ce se petrece în hală, dar nu era om care să nu ştie că uriaşul nici măcar nu

visează, ci culege gânduri îndrăzneţe, pe care le concretizează în cifre, în formule, în scheme, în piese, în maşini, în minuni. Se făleau toţi cu el, şi când erau în apropiere îi zâmbeau strengăreşte: „Ai făcut-o, nea Alexandre!... Şi nici nu-i de mirare. Cu puterea dumitale nu puteai să faci jucării...”

În hală începuseră să circule zvonuri cu privire la puterea lui Alexandru Severin. Unii dădeau a înţelege că Pârvan îl cunoştea pe Severin mai de mult, dar că se certaseră rău cu vreo cincisprezece ani în urmă, când, profesorul vizitând uzina în care lucra uriaşul, acesta îl corectase de câteva ori şi-i dăduse nişte lecţii de mecanică profesorului că toţi rămăseseră cu gura căscată. „Şi nu fleacuri... cică era vorba despre atomi, despre funcţionarea maşiniilor cu energie atomică. Pârvan era îmbrăcat în haine verzui şi purta monoclu pe vremea aceea. Şi când l-a auzit pe nea Alexandru, i-a căzut monoclu de s-a făcut ţăndări. De atunci nu mai poartă monoclu”. Şi discuţiile continuau înainte, pe şoptite, întrerupându-se numai când se întâmpla să treacă Severin pe lângă ei. Uriaşul putea să audă astfel de vorbe dacă ar fi tras cu urechea: „Va-s’ că aşa, Anghele... ea îţi făcea cu ochiul şi tu te gândeai la pingele... He, he, he... la scoate o ţigară, că şi tu fumezi tot Mărăşeşti”. Şi după ce Severin se îndepărta, zâmbeau toţi ca nişte complici: „Iar l-am dus!... Să nu se pună el cu şiretenia noastră... O fi el cum o fi, dar şiret ca noi nu-i...”

Fiecare zi aducea ceva nou. Uzina era invadată de ziarişti şi fotografi. Articolele răsăreau pe coloane întregi pe prima pagină a ziarelor. Când muncitorii descopereau câte un reporter mai timid şi mai încurcat, îl atrăgeau în alt colţ al halei prezentându-i un alt Alexandru Severin. „Nea Alexandre, uite c-a venit un tovarăş de la ziar”, Anghel, Pârpală sau Tonciu, care jucau rolul lui Severin, se repezeau asupra reporterului, lăsându-l cu gura căscată: „Eu sunt un om mare, tovarăşe. Eu sunt mai mare decât Edison. Dumneata ar trebui să m-asculţi în

poziţie de drepţi şi cu mâna la chipiu şi să-ţi botezi toţi copiii cu numele meu. Notează în carnet! Mă numesc... Anghel Simion, de meserie isteţ”. Şi veselia dura ore întregi. Oamenii munceau veseli, munceau din inimă, fiecare gândindu-se că poate şi capul său e în stare să scornească ceva. „Uite, mă Iorgule! Dacă scobeşti puţin mai aşa cuţitul, nu se mai încâlceşte şpanul. Ce zici?”.

După câteva zile iesiseră alte zvonuri în secţie. Cum că Iulies de fapt îl îndemnase pe Severin să facă maşina. Se dusese la el într-o seară şi-i spusese că dacă s-ar lua cineva după statura lui ar crede că face maşini, nu nişte răhăţele de piese. Severin se înfuriase şi-l ameninţase că-i va arăta el lui Iulies. „Şiret nea Iulieş! Ce, te pui cu el?! A vrut să-l aducă la ambiţie pe nea Alexandru”. Altul însă intervenea prompt: „Taci din gură, mă, că nu-i aşa... E adevărat că s-a dus Iulieş la Severin, îndemnându-l să facă un lucru mare. Ştia că nea Alexandru vrea să intre în partid”. Iar când vreunul căuta să se împotrivească, îndată săreau ceilalţi: „Adică tu vrei să spui că fără Iulieş făcea Severin maşina?... Ia gândeşte-te oleacă! Iulieş nu-i secretarul nostru?... Nu înseamnă că-i partidul? Ia, ia spune?”. Potrivnicul dădea înapoi: „Nu zic că Iulieş nu l-a îndemnat şi nu l-a încurajat... Dar...” Şi iar săreau asupra lui: „Ce, dar! Tu eşti ca ăla care zice: „E bun calul, moşule... dar... calul e bun, moşule”.

Nu ţinuse mult nici perioada felicitărilor şi telegramelor. E adevărat că sosiseră felicitări din tot felul de uzine, întreprinderi, instituţii, precum şi telegrame de la o sumedenie de persoane. Muncitorii se obişnuiseră cu ele. Cu toate acestea, în fiecare zi se duceau, în timpul pauzei de prânz, în faţa gazetei de perete spre a vedea cine-a mai trimis. „Tot a tovarăşului ministru Bogdan rămâne cea mai bună”... „Las-că şi a lui Farkaş şi a lui Vasiliu”... Câte unul făcea ochii mari: „Dar ălora din Sipot ce le-a venit să ne telegrafieze?... Eu am fost pe acolo cu un an în urmă. Au şi ei un atelier cu vreo patruzeci de oameni...”. „Şi de ce să nu trimită telegramă?... Ce-are a

face că-s puţini?... Dacă li se pare lor că-i lucru mare... înseamnă că-s oameni deştepţi, nu ca tine...”

Farkaş şi Vasiliu sosiseră în aceeaşi zi la uzină. Veniseră îmbrăcaţi ca de sărbătoare... „Mă, ăştia-s cei mai buni strungari din ţară”, se şoptea în hală. „Vezi, Vasiliu şi-a pus şi steaua de Erou al Muncii Socialiste”. Păşeau amândoi prin sală semeţi, urmăriţi de privirile tuturor. Muncitorii se aşteptau să-i vadă cum se uită cu gura căscată la maşină. Ei însă dădură mâna cu Severin şi începură să cerceteze maşina în toate încheieturile ei. „Ăştia parc-ar fi la abator şi-ar vrea să cumpere mârţoage”. „Taci, mă, mai bine uită-te!”. „Pai nu mă uit?”... Primul îşi scoase haina Farkaş. O aruncă pe masa-depozit a lui Severin şi se pregăti să dea drumul maşinii. Schimbase mai întâi reperul. Maşina mergea ca un ceasornic. Singurul gest pe care-l făcu Farcaş fu acela de-a-şi îmbrăca haina.

Putea să lucreze la maşina lui Severin în costum de bal. Muncitorii îi văzură pe amândoi dând din nou mâna cu Severin şi angajându-se cu el într-o discuţie care se termină doar la sunetul sirenei. În cadrul mitingului care se organiză imediat, vorbiră amândoi, întâi Vasiliu, apoi Farkaş, dar spuseră cu alte cuvinte aproape acelaşi lucru. Adică îşi exprimaseră mulţumirea, bucuria şi mândria pentru fapta lui Severin. „N-au avut curajul să spună că nea Alexandru i-a întrecut”, şopti unul. „Tu de ce nu te gândeşti înainte de a vorbi?... Nea Alexandru nu e muncitor... E...” dar negăsind cuvântul care să exprime ce gândea el despre Severin, improviza cu mâna nişte mişcări curioase, care indicau pesemne ceva foarte mare.

Intervenţia lui Răduca găsi drumul deschis. Dacă până atunci mulţi fugeau de cursuri, de consfătuiri tehnice, de astă dată veneau regulat şi în număr mereu sporit. Răduca avea nevoie pentru început să le dezvăluie câteva lucruri de bază, fără de care raţionalizarea, ca metodă permanentă de muncă, nu putea fi concepută. De aceea începu prin organizarea câtorva expuneri tehnice

după terminarea schimbului. Răduca nu uita să adauge de fiecare dată că mişcarea de raţionalizare în afară de faptul că este o metodă avansată de muncă, o metodă care uneşte interesul muncitorului cu interesul întreprinderii, devine însă în perioada prin care trecea uzina o condiţie indispensabilă în realizarea primei linii automate din ţară. Cursanţii lui Răduca descopereau astfel că devin, prin aplicarea metodei, părtaşi la marele eveniment pe care-l trăia uzina. Şi dârzenia lor creştea mereu. Răduca ştia însă că lecţiile cele mai bune sunt lecţiile practice, la faţa locului, la maşină. Se oprea la maşina fiecărui muncitor şi pentru început nu se preocupa decât de o singură mişcare, de o singură operaţie. Arăta, de pildă, că piesa poate fi băgată sau scoasă mult mai uşor în şi din maşină. Printr-un procedeu diferit decât cel pe care-l obişnuieşte muncitorul respectiv. Cu un câştig de zece secunde. Nu se grăbea. Înainta încet şi sigur, străduindu-se să găsească la fiecare muncitor cauza care producea cei mai mulţi timpi morţi. Intervenea direct, cu soluţia, uneori numai cu ideea soluţiei. Răduca descoperi cu prilejul acţiunii sale o sumedenie de noi amănunte în problema raţionalizării, pe care le înregistra meticulos, gândindu-se la o lucrare tehnică. Căpătase din nou încredere în forţele sale. O găsea acasă pe Olimpia voioasă şi parcă... mai tânără şi mai veselă ca înainte. Îl iubea pentru totul şi pentru faptul că făcea parte din conducerea uzinei.

Costinaş şi Valer se aflau din nou în întrecere. Iarăşi se spunea în secţie că au ajuns fraţi gemeni. Erau la fel de veseli şi de harnici amândoi. Şi erau la fel de grăbiţi ca înainte. Numai că de astă dată învăţau. Principii de electrotehnică şi electrotermică, de feromagnetică şi telecomunicaţie. Fără să coboare nivelul cursurilor, Pârvan preda lecţiile de bază cu răbdare. Şi era uimit de tragerea de inimă a elevilor lui, de stăruinţa cu care învăţau, de foamea lor de cunoştinţe. Parcă nu avusese niciodată în cariera sa asemenea elevi sârguincioşi. Şi

dacă la unele capitole îi venea greu să explice, pentru a fi înţeles apela la Alexandru Severin, care prin câteva linii şi prin câteva cuvinte făcea să se pătrundă miezul problemei. Şi Severin învăţa o dată cu ceilalţi. Mai bine zis îşi repeta lecţiile pe care le descoperise singur, cândva, când fiecare cuvânt reprezenta pentru el o sumă de litere şi nimic altceva. Lecţiile practice cădeau aproape cu exclusivitate în sarcina lui Severin. Vorbea greoi, nu arunca decât idei, dar le însoţea imediat prin aplicaţii la maşina sa. Încetul cu încetul, unul câte unul, dispăreau vălurile care transformaseră maşina lui Severin într-o taină, într-o minune.

Unul din ucenicii cei mai destoinici, mai ales la lecţiile practice, era Sbârcea. Se interesa de fiecare piesă în parte, punea mereu întrebări, căutând să pătrundă principiile tehnice ale maşinii. Iuşcă îi observase starea de nelinişte care-l cuprinsese câteva zile. Apoi îl simţi revenind la starea lui dinainte. Era din nou acelaşi om sigur, cumpătat, care ştie ce vrea. „I s-a întâmplat, pesemne, ceva” – gândise în sinea lui portarul. Şi când într-o dimineaţă schimbase câteva cuvinte cu Iulieş, Iuşcă îl întrebase dacă i se întâmplase ceva lui Sbârcea. Iar când îi citise nedumerirea pe faţă, îi adăugase lui Iulieş observaţiile sale. Iulieş îi mulţumise, parcă din senin, dar mai avusese timp să-l vadă înnegurându-se... Sbârcea învăţa alături de ceilalţi, învăţa cu sârguinţă şi-l descosea cu fiecare prilej pe Alexandru Severin. Nu-i fu greu să afle că toată puterea maşinii stă într-o cutie mică de comandă, în care mecanisme ingenioase, încâlcite ca nişte intestine, sincronizează turaţiile strungului cu toate celelalte mişcări auxiliare. De acolo pornea toată minunea maşinii lui Severin. Acolo erau înghesuite toate principiile ştiinţifice ale automatizării, şi miile de zile în care Severin descoperise în cuvinte noţiuni tehnice şi în noţiuni tehnice legi ştiinţifice. Sbârcea îşi imagina un cocoloş de metal dur, cu ghimpi ascuţiţi pe întreaga suprafaţă, un fel de ciuline de oţel care strecurat acolo ar transforma maşina

în fier vechi şi pe Severin într-o mortăciune... Şi pe ceilalţi. Pe toţi. Se vor retrage ca nişte fiare hăituite în vizuini. Cu un singur glonte, cu o singură împuşcătură.

Când inginerul Constant se alătură secţiei, grupul cutezătorilor îşi întări forţele. Nu mai era mult până la începerea perioadei de construcţie, de adaptare a maşinilor. Pârvan, care avusese o serie de discuţii anterioare cu Constant, aprecie pregătirea ştiinţifică a tânărului inginer, mai mult decât corespunzătoare şi-l transformă într-un asistent cu răspunderi precise. Sectorul său principal de activitate era cel al construcţiei propriu-zise. Alexandru Severin răspundea de adaptarea maşinilor, iar tânărul inginer de unificarea lor pe linie în vederea transmiterii directe a pieselor în operaţiile tehnice. Sarcina aceasta îl lega permanent de lucrările lui Pârvan, care elabora şi construia în scheme şi principii postul de telecomandă şi telecontrol. Constant era încrezător, era optimist. Îşi pregătea aspirantura printr-o lucrare despre automatică şi telecomunicaţie.

Hala se transformase într-un furnicar organizat, în care fiecare îşi avea sarcina sa precisă şi simţea răspunderea generală. Şi avea conştiinţa acţiunii sale. Lucian, în vizitele sale dese în uzină, îşi consemnase impresiile pe carnet sau în memorie, descoperind multe realităţi din viaţa uzinei. Atmosfera generală părea că uniformizează oamenii în gândurile şi sentimentele lor, părea că echilibrează şi uniformizează nivelul acţiunilor lor, dar îi era de ajuns să se uite la un singur om pentru a înţelege că dincolo de salopeta care-l asemuia cu ceilalţi, simţămintele şi gândurile în adâncul lor sunt deosebite, sunt unice. Acele trăsături care-l fac pe om unic trebuia să le descopere pentru a cunoaşte cu adevărat omul.

Iulieş şi Singurel ciocniseră pahare şi sorbiseră încet vinul auriu pentru a-şi umple gura cu gustul lui şi a-şi întârzia ameţeala. Adevărata ameţeală îl cuprinsese pe Iulieş într-o seară când se îndemnă s-o însoţească pe Domnica pe drumul spre casă. Păşeau amândoi încet,

fără să se grăbească, schimbau din când în când câte-o vorbă. Era prea mare liniştea ca să nu fi fost provocată la amândoi de neliniște. Fără să spună ea vreun cuvânt, fără ca el să spună vreun cuvânt, urcară împreună scările spre etajul la care locuia Domnica. Nu se scuză pentru neorânduiala din cameră, pentru că nu era dezordine, şi cuvinte de prisos i se părea că rostise prea multe. Se aşezară, el pe un scaun, ea pe pat. Vorbiră tot despre singurătate la început. De astă dată vorbi însă Iulieş mai mult. Îi vorbea despre singurătate, dar imaginile care îi treceau prin faţa ochilor erau mai ales cele care-o înfăţişau pe Domnica strecurându-se felină printre maşini, de abia atingând pământul. Îşi simţea mâinile şi braţele puternice, îl doborâse de opt ori la rând pe Singurel...

Când ajunse a doua zi dimineaţă la uzină, Iulieş zâmbi atât de tinereşte lui Nicolae Iuşcă, încât acesta avu curajul să-l cheme pentru câteva clipe în ghereta lui. Portarul se interesă cu şiretenie despre evenimentele din secţie, întrebă despre unul, despre altul, până ajunse cu întrebările la Sbârcea. După ce-i vorbi despre Sbârcea, Iuşcă îl văzu pe Iulieş înnegurându-se la faţă. Portarul încercă să-l iscodească, dar în loc de altceva primi ca răspuns nişte mulţumiri la care nu se aştepta, îl întrebă când va fi primit Severin în partid, şi auzind că chiar în cursul aceleiaşi zile, Iuşcă se înveseli. Iulieş îl înveseli şi mai mult şi mai ales îl emoţionă pe Iuşcă atunci când îi aduse la cunoştinţă că va lua parte la şedinţă.

Adunarea organizaţiei de partid a uzinei fusese convocată cu scopul de a se discuta primirea lui Alexandru Severin în rândurile candidaţilor de partid. Iulieş anunţase Comitetul Regional şi primul-secretar îşi exprimase dorinţa de a lua parte la şedinţă.

Alexandru Severin nu-i spusese nimic Siminei. Aceasta îi observase neliniştea, îi simţise în timpul nopţii frământarea, îi primise mângâierile dese şi aşteptase o dată cu dânsul dimineaţa. Nici când îl văzuse pe

Alexandru îmbrăcându-şi un costum nou, de culoare închisă, neobişnuit pentru o zi de lucru în uzină, nu-l întrebă nimic. Ştia că lui Alexandru îi place să se îmbrace bine şi bănui că poate are treburi în oraş, înainte sau după lucru.

Se sculaseră mai devreme ca de obicei. Alexandru mai avea timp să zăbovească.

— Simina – spuse el – azi o să mă întorc târziu... târziu de tot... o să fie noapte.

— Dacă ai treburi...

Severin dădu din cap:

— Am treburi... Mai târziu... am lecţie... Dar înainte... Adică după lucru... Ştii, azi se hotărăşte primirea mea în partid...

Simina înţelese totul. Se uită la el fără să clipească. Se sculă apoi de pe scaun şi se opri în faţa lui. Severin parcă descoperi atunci cât de înaltă şi de frumoasă e Simina.

— Da, Simina... Azi... După-masă... Parcă mi-i teamă... Eu ştiu că mă duc unde-i locul meu... Ştiu că nu mă caţăr spre soare agăţându-mă de tulpină străină... Dar... o să fie atâta lume... şi-or să se uite toţi la mine... Parcă nu m-ar cunoaşte... Eu m-am ferit şi în zile de sărbătoare de oameni... Asta-i firea mea... Poate că nu-i bine...

— Dacă-i aşa obiceiul, Alexandre... Poate că oamenii vor să te simtă în mijlocul lor, să te vadă... să ştie dacă-ţi pare bine...

— Dacă ştiu eu şi dacă ştii tu... Tu ştii tot, nu-i aşa?

— Ştiu, Alexandre... Cum să nu ştiu dacă simt la fel ca tine?... Eu am crezut, az' noapte, că iar îţi mai trece prin cap vreo minune... Şi m-am lipit de tine ca să ştii că sunt mereu lângă tine... Eu cred în toate gândurile tale... Ştiu că-s numai gânduri bune.

Severin se scutură parcă de un gând care nu-i dădea pace:

— Şi de ce să-mi fie teamă?... Ne adunăm mai mulţi... Să ştii că n-o să-mi feresc privirile, Simina! Şi-o să le spun în faţă... Fără sfială...

Simina îşi agăţă mâinile de umerii lui:

— Tu când vrei, ştii să fii tare.

— O să fiu, Simino!...

Dar când ajunse în stradă, Simina îl zări în atitudinea lui cea obişnuită. Dându-şi parcă seama de acest lucru, Severin îşi îndreptă spatele, îşi scoase mâinile din buzunare şi-şi continuă drumul cu paşi apăsaţi.

Începând cu Iuşcă, fiecare om pe care-l întâlni Severin sezisă schimbarea din atitudinea acestuia. Rezistă toată ziua în îndârjirea sa. Iulieş zâmbi când îl văzu cu câtă siguranţă păşeşte spre sala mare de festivităţi a uzinei. Intră, nu mult timp după el, şi-l observă imediat. Era cu un cap mai înalt decât toţi. Se aşezase pe un scaun chiar în mijlocul sălii. El era cel care căuta voit privirile din jurul său. Numai seninul ochilor săi mari nu şi-l putea preface.

Iulieş deschise şedinţa imediat după sosirea primului-secretar al Comitetului Regional. Anunţă ordinea de zi, adăugă că nu lipseşte niciun membru de partid din organizaţia de bază şi după câteva clipe de tăcere îşi începu expunerea din cadrul primului punct al ordinei de zi: „Primirea tovarăşului Alexandru Severin în rândurile candidaţilor de partid”.

Deşi pentru toţi cei prezenţi nimic din ceea ce spunea Iulieş Livede despre Alexandru Severin nu era nou, toţi îl ascultară cu atenţie. Viaţa lui Severin, munca lui, comportarea lui, dovezi ale cinstei şi spiritului său tovărăşesc, dovezi ale conştiinţei sale patriotice.

După ce Iulieş termină, din sală se puseră câteva întrebări fără importanţă. O singură întrebare avu darul să dea semnalul unui moment de nelinişte:

— De ce n-a cerut până acum să intre în partid?

Întrebarea venea dintr-un colţ al sălii şi era pusă cu un ton cam aspru. Urmară alte întrebări tot fără importanţă. O altă întrebare avu din nou darul să stârnească nelinişte:

— Ce are să ne spună cu privire la căsătoria lui... prima şi a doua?...

Mihail Mironescu, care era în prezidiul adunării alături

de Zaharia, i se adresă acestuia în şoaptă. Primul-secretar ascultă atent, dar după ce Mironescu sfârşi, făcu un semn de negare cu o mişcare a capului.

Nimeni nu mai puse întrebări. Iulieş iscodi cu privirile prezidiul şi cum nu observă vreo solicitare îşi aţinti ochii spre mijlocul sălii.

— Îl invităm pe tovarăşul Alexandru Severin să vină aci lângă noi pentru a... pentru a răspunde la întrebările care i s-au pus... Poftim, tovarăşe Alexandru!

Alexandru Severin porni cu paşi hotărâţi spre masa prezidiului. Se strădui chiar să-i zâmbească lui Iulieş şi să se uite în ochii primului-secretar. Dar când se întoarse cu faţa spre sală simţi că-l părăsesc puterile. Toate privirile erau aţintite asupra lui. Nu mai avea putere. Eforturile făcute până atunci îl osteniseră mai mult decât zece zile de muncă necurmată. Îşi ridică încet capul în sus şi-şi pironi privirile în tavan.

Iulieş se simţi năpădit de bucurie când îl văzu pe Severin reîntorcându-se, fără voia lui, la vechea sa atitudine. Mulţi din sală, observându-i însă schimbarea, fură cuprinşi de mirare.

Severin se gândise să spună câteva cuvinte: „Eu am simţit ca un comunist întotdeauna... Iulieş m-a ajutat să fac pasul aşa cum m-a susţinut să fac maşina... Eu nu cred c-am întârziat... Am bătut la uşa partidului când am crezut c-o să fiu primit cu încredere... Cu prima nevastă nu m-am înţeles... Cea de a doua... este cea pe care am dorit-o din totdeauna...” I se nărui însă totul, nu-şi mai aminti niciun cuvânt, uită întrebările. Ştia că e în faţa tuturor comuniştilor din secţie. Îşi aminti doar cuvintele lui Iulieş că nu lipseşte niciun membru de partid din organizaţia de bază... Erau toţi acolo şi-i aşteptau cuvintele... Ce să le spună?... Viaţa lui?... Despre viaţa lui vorbise Iulieş... Tot ce era de seamă în viaţa lui era cunoscut. Nu se ascunsese de nimeni... Erau altele în viaţa lui pe care nu i le cunoşteau oamenii... Dar acelea erau lucruri mărunte şi erau toate ale lui.. Îşi aminti

despre ceea ce-i vorbise lui Toporaş... Nimicuri... Erau numai ale lui... Oricine putea să râdă de ele...

Când simţi că tăcerea îl apăsă ca o lespede, începu să vorbească, fără să-şi coboare privirile, fără să ştie ce anume va spune:

— Eu... tot ce-i în lume am pipăit cu mâinile mele... Cărţile s-au deschis târziu în faţa mea... după ce am prins de coarne un taur turbat şi l-am îngenuncheat... De aceea tot ce-am întâlnit în lume mi s-a părut o minune şi am vrut să văd de unde izvorăşte minunea... Întâi m-a minunat roata... Nu ştiu câţi ani aveam... Dar pesemne că eram de-o şchioapă... Am văzut roţi la poarta lui Dănilă... Ştiu că l-am întrebat cum de i-a venit în minte să facă roţi... El a râs... Mi-a arătat nişte scule şi mâinile lui... Dar eu nu asta l-am întrebat... Cum i-a trecut prin minte?... N-au fost întâi sculele... Meşterul n-a ştiut ce să-mi spună... Am priceput numai că el nu s-a gândit la roată... Că numai o face... Şi atunci am încercat să mă gândesc eu. Stăteam pe câmp, singur, mă uitam în jur şi căutam să văd cum mi s-ar năzări gândul să fac o roată... Am aflat taina într-o zi pe deal... Rostogoleam bulgări şi pietre la vale... Vedeam că bulgării rotunzi merg mai repede şi mai departe... Ceilalţi se poticnesc... M-am dus pe şosea şi-am căutat pietre... Am ales numai pietre rotunde... Se dădeau de-a dura şi parcă alunecau... Am făcut apoi bulgări rotunzi de pământ, i-am unit între ei cu beţe şi am văzut că se mişcă mai uşor... Poate că primele roţi au fost aşa ca nişte bulgări rotunzi... Poate că oamenii le-au făcut din pământ sau din pietre... Pe urmă n-a mai fost greu... Greul a fost până şi-au dat seama că un lucru rotund se mişcă mai uşor... Şi când au ajuns la roată, toate minunile lumii le aveau în mâini... Am început să împreunez tot felul de roţi, ca să se poată mişca mai uşor şi să poată trage mai mult... Câte nu mi-au trecut prin minte!... Când am ajuns odată la o grădinărie şi-am văzut roata mişcată de apă, i-am spus grădinarului că şi eu am făcut una la fel... De fapt n-o făcusem cu mâinile, dar în capul meu se

ivise... Şi când m-am dus la moară prima dată şi am văzut curelele unind roţi, sporind mişcarea şi născând putere, mi-am adus aminte că şi eu făcusem în capul meu lucruri asemănătoare... Motorul nu l-am priceput atunci... Mai târziu... Dar şi motorul are la temelia lui tot roata... Pe urmă... După ce am trântit în apă un flăcău care a vrut să mă bată de pomană... ca să se fălească unor fete... şi oamenii au început să se sperie de mine... pe urmă am descoperit zborul... Mă uitam toată ziua la păsări să văd de ce pot zbura... Pe ele nu le ridica vântul în sus cum ne ridica nouă zmeele... Ele mişcau din aripi şi zburau... Dar de ce mişcând aripile puteau să zboare?... Gândul mi-a venit tot uitându-mă la pasărea aceea care se urcă în văzduh şi bate cu atâta iscusinţă din aripi ca să stea pe loc, în acelaşi loc... Mi-am adus aminte că şi în apă e la fel... Dacă mişti din mâini şi din picioare, nu ajungi la fund... Înseamnă că şi în văzduh, unde-s păsările, este ceva pe care-l alungă cu aripile lor pentru a pluti... Ca în apă... Mi-am închipuit că un lucru mare, mare de tot, ţesut dintr-un borangic subţire ar putea pluti în aer, cum pluteşte puful de păpădie... Şi dacă ar fi mare de tot, s-ar putea agăţa un om de el... Dar asta nu înseamnă că zboară... Păsările zburau unde voiau ele, cât de repede voiau... Mă gândeam să-şi facă omul aripi ca să zboare... Pe atunci n-auzisem de Icar... Dar cu ce să le mişte?... Puterea lui nu i-ar fi ajuns... Ar fi trebuit să aibă nişte braţe uriaşe ca să poată mişca atât de repede nişte aripi atât de mari, încât să poată pluti în aer... Dar cu timpul am uitat de zbor... Tot urmărind păsările, le-am îndrăgit nespus graiul... Mă fermecau şi mă chemau după ele prin păduri... Nu m-am mai uitat cum zboară... Le ascultam cântecele... Până le-am cunoscut pe toate... cu toate obiceiurile lor... Sunt unele care se adună în stoluri... Se răsfiră într-un copac şi încep să cânte... Toate odată, una câte una... Parcă se înţeleg între ele... Şi când le atacă vreun hultan, dacă se sperie şi fug, una tot cade pradă... Dacă se reped toate spre el, fuge hultanul... Chiar dacă

are una în gheare, până la urmă tot îi dă drumul... Că nu-l lasă păsările celelalte în pace... De câte ori n-am văzut în asta stă puterea lor... Cum spunem noi... În unire... De aceea nu iubesc vulturii... Nici nu pricep de ce îi preţuieşte lumea, de ce îi laudă... Sunt răi... mişei... haini... atacă pe nevăzute... Nu muncesc ca alte păsări pentru hrană... Nu-s harnici... Cuiburile lor sunt urâte şi murdare... şi se mai hrănesc şi cu stârvuri... sunt urâţi... N-au nici culori... Nici nu ştiu să cânte... Nişte namile crude... Şi lumea îi ia model... Nu că n-ar avea un rost... Tot ce-i pe lume are un rost... Am priceput asta de copil... Păsările se hrănesc cu tot felul de gângănii... Dacă n-ar fi păsări, gângăniile ar strica totul, semănături, livezi... Dar dacă n-ar fi gângănii, ar strica păsările semănăturile şi livezile... ca să se hrănească, să trăiască... Totul are un rost... Orice vietate... Orice fir de iarbă... De aceea cred că minunea cea mai mare de pe pământ e omul... Mă gândeam întotdeauna cât de bine e să fii om... să-ţi dai seama de toate... să pricepi orice lucru... să pătrunzi orice taină... să ştii că trăieşti... Numai omul ştie că trăieşte... Numai el cunoaşte lumea... A dat nume stelelor, păsărilor, copacilor. Le-a aflat tuturor rosturile... şi a îndreptat totul spre folosul lui... De aceea mult timp n-am putut pricepe de ce e nedreptate în lume... Vedeam şi eu stelele ca oricine... mă minunam şi eu ca alţii când auzeam cântece... ştiam şi eu să alerg, să înot, să vorbesc... cunoşteam şi eu pomii şi florile... simţeam şi eu teama, bucuria, durerea... puteam să deosebesc ce e dulce şi ce e acru... frigul şi căldura... şi cu toate acestea eu rătăceam desculţ, mă culcam iarna în fân prin poduri... dacă m-aş fi îmbolnăvit, cine ştie dacă aş mai fi trăit... Eu n-aveam nicio vină, eram ca toţi ceilalţi... Ştiam că trăiesc... Dar unii se foloseau de toate... porunceau, stăpâneau... Erau stăpâni... Nu puteam să pricep... Mi-am dat seama mult mai târziu... Pentru că erau asemeni hultanilor... băgaseră spaima în păsări, şi ele în loc să sară împreună asupra lor şi să-i alunge, se împrăştiau

care încotro... Poate că de aceea îi urăsc pe hultani şi tot neamul lor, că atunci când am vrut să-mi dumiresc nedreptatea, i-am asemuit pe stăpâni cu dânşii şi am rămas toată viaţa cu ura împotriva lor... Altfel am iubit oamenii... Când vedeam câte un copil plângând, îi găseam ceva să-l îmbunez... Îi prindeam un fluture... Îi culegeam o floare... Îi suflam încet prin păr... De aceea nici n-am bătut pe nimeni... O dată doar m-au atacat şapte inşi, noaptea pe o punte îngustă... au sărit cu furcile la mine... trei în faţă şi patru în spate... M-am ferit să nu mă atingă primul... Colţii furcii mi-au trecut pe lângă ureche... Izbise din faţă... Dar n-am dat întâi în el... L-am pălit întâi pe cel care se aştepta cel mai puţin... Pe cel din spatele meu. Tocmai când ridica furca... şi l-am pălit tare... a căzut în apă ca un bolovan... Când au văzut ceilalţi, au rămas nedumeriţi o clipă... Asta am vrut eu... Până să se trezească, am mai azvârlit doi în apă... Al patrulea a sărit singur, de frică... Ceilalţi au luat-o la goană... Dar pe unul tot l-am ajuns şi l-am prăvălit... Doi mi-au scăpat, din păcate... Altminteri n-am sărit la bătaie... şi nici n-am suduit... Ba mi se pare o dată... Eu... i-am spus şi lui Iulieş mai demult... mi-i drag să văd cum pleacă şi cum vin cocorii... Plecarea şi venirea lor înseamnă acelaşi lucru... Pleacă şi vin ca să trăiască... Se orânduiesc în şiruri şi pornesc la drum greu şi lung... Niciunul nu se abate din şir... sau dacă se abate nu mai ajunge la capătul drumului... De unul singur nu poate războ... şi întotdeauna în fruntea şirului se află unul mai bătrân şi mai încercat, care-i conduce...

Severin tăcu dintr-o dată. Parcă atunci îşi dădu seama că se află în sală în faţa unei mulţimi care-l ascultă. Îşi aminti de abia atunci ce voise să spună. Îşi trecu privirile roată asupra mulţimii şi rosti cu o voce pe care nu şi-o recunoştea:

— Eu am simţit ca un comunist întotdeauna... Iulieş m-a ajutat să fac pasul, aşa cum m-a susţinut să fac maşina... Eu nu cred că am întârziat... Am bătut la uşa

partidului când am crezut c-o să fiu primit cu încredere... Cu prima nevastă nu m-am înţeles... Cea de a doua...

Când ajunse aici, Severin făcu o pauză scurtă, apoi continuă cu altă voce:

— Cea de-a doua... se numeşte Simina... O cunoaşte Iulieş şi Costinaş... O întruchipează întocmai numele... De câte ori m-am gândit zilele acestea la viaţa mea, eu am descoperit că sunt comunist de multă vreme... Asta cred eu... dar poate că alţii... M-am gândit întotdeauna cât de bine e să fii om... Dar ca să fii comunist... Eu, după mine, spun că-i tot o minune... Asta-i!

Severin se întoarse la locul său în mijlocul sălii. După tăcere urmară murmure, apoi exclamaţii şoptite.

Iulieş ceru linişte cu mâna:

— Cine se înscrie la cuvânt?

Se înscriseră atât de mulţi, încât prezidiul fu nevoit să limiteze durata intervenţiilor. Costinaş, Domnica, Singurel, Răduca şi mulţi alţii susţinură cu căldură candidatura lui Alexandru Severin. Când intervenţiile începură să se asemene în cuvinte şi conţinut, Iulieş consideră că e cazul să se închidă lista şi să se treacă la vot. Din fundul sălii se auzi însă vocea lui Nicolae Iuşcă:

— Eu nu-s de acord!... Eu am de spus ceva! Eu vreau să spun *altceva!*

Primul-secretar îi făcu semn să înainteze, în timp ce întreaga sală îl urmărea uimită pe bătrânul portar. Acesta se opri în dreptul mesei prezidiului şi se întoarse cu faţa spre sală:

— Dumneavoastră aţi vorbit de câte toate. Dar nimeni n-a spus asta... Tovarăşul Alexandru n-a lipsit niciodată de la lucru! Eu ştiu asta! Şi pot să vă spun că dânsul şi tovarăşul inginer Pârvan sunt singurii din uzină care n-au întârziat şi n-au lipsit niciodată. Şi tovarăşul Iulieş, dar el e dator. Asta am vrut să spun!

Ţanţoş şi roş la faţă, Nicolae Iuşcă se îndreptă spre locul său însoţit de aplauzele întregii săli. Când trecu prin dreptul lui Severin, îi făcu un semn cu ochiul în sens de:

„Ai văzut cum i-am tăiat pe toţi!” Se aşează apoi liniştit pe scaun şi începu şi el să aplaude cu putere.

Candidatura lui Severin fu acceptată în unanimitate. Când Iulieş anunţă acest lucru, în sală izbucniră ropote de aplauze. Severin redevenise cel dintotdeauna. Privea fără încetare tavanul.

Şedinţa luă sfârşit la începutul nopţii.

Severin plecă împreună cu Costinaş. La poartă îi ieşi în întâmpinare Nicolae Iuşcă:

— Ce zici, nea Alexandre?... Niciunuia nu i-a trecut prin cap... Fiecare... că eşti bun, că meriţi, că eşti devotat, dar eu am fost singurul care am dovedit. Nu stau eu degeaba aici la poartă.

— Dacă nu luai cuvântul dumneata – glumi Costinaş – cine ştie ce s-ar mai fi întâmplat.

Iuşcă însă consideră vorbele lui Costinaş o jignire şi se înfurie:

— Tu ştii de câte ori ai lipsit?... Numai atunci când cu accidentul...

Amintindu-şi însă durerea pe care o trăise, se mai potoli:

— De ce te bagi în treburile mele?... Ştii doar că eu te-am apărat întotdeauna.

— Iartă-l, moş Culaie – interveni Severin – a cântat şi el odată mai răguşit... Eu îţi mulţumesc din inimă, moş Culaie.

Severin îi strânse cu putere mâna portarului. Acesta se gândea că a doua zi toată uzina va repeta ce a spus el despre Severin. „Numai să nu uite să vorbească despre aplauze, gândi în sinea lui Nicolae Iuşcă. Eu singur am fost aplaudat... Pentru că eu am dovedit tot ce-au spus ceilalţi!”

Când îl văzu pe Iulieş apropiindu-se de poartă, Iuşcă nu voi să piardă prilejul:

— Mergi spre casă, tovarăşe Iulieş?...

Iulieş nu răspunse direct. Domnica plecase înainte şi-ar

fi vrut să treacă pe la dânsa.

— Spre centru... mai am nişte treburi.

— Acelaşi drum am şi eu... Dacă nu-ţi este împotrivă, tovarăşe Iulieş...

— Haidem! Că s-a lăsat un ger...

— Ai şi dumneata ceva pe suflet dacă vorbeşti de ger... Ştiu eu să miros oamenii... Pe nea Alexandru l-am mirosit din prima zi, de când a păşit pe poarta uzinei... Când mi-a spus tovarăşul Nistor să-l iscodesc, să văd dacă nu cumva fură, ştii dumneata, tovarăşe Iulieş, c-am fost hotărât să-mi cer pensia?

Iulieş fu surprins de vorbele portarului:

— Când ţi-a cerut tovarăşul Nistor asta?

— Apoi... după ce l-am prins pe Căciulă cu lucruri de furat... După ce l-am dus pe Căciulă la tovarăşul Nistor... cam de când...

Dar nu mai avu vreme să termine. Iulieş îl opri în mijlocul drumului:

— Ce tot vorbeşti, moş Culaie?!... Spune mai limpede!

— Păi, dumneata nu ştii?... Că doar tovarăşul Nistor mi-a cerut să-l controlez pe Căciulă.

Nicolae Iuşcă îi povesti lui Iulieş tot ce i se întâmplase cu Căciulă.

Balasan îl primi pentru prima dată pe Severin în camera sa de lucru. Când se pomeni în mijlocul atâtor rafturi de cărţi, Severin se fâstâci. Nici n-avea pe unde să se mişte. Căută cu privirile un loc mai liber. Balasan îi indică un scaun în mijlocul camerei, lângă o masă încărcată cu cărţi. Severin se supuse ca un elev.

— Da, domnule Severin! E ultima noastră lecţie. Şi pentru dumneata. Poate şi pentru mine.

Severin nu dădu prea mare atenţie spuselor lui Balasan. Ochii săi cercetau fără întrerupere rafturile de cărţi, încercând să deosebească titluri şi autori. Întrebă copilăreşte:

— Le-aţi citit pe toate, domnule profesor?

— Nu le-am citit, domnule Severin. Le-am sorbit filă cu filă. Le-am sorbit cu atâta dragoste, încât de mult timp nu mai am nevoie de ele. Fiecare pagină s-a întipărit definitiv pe memoria mea. Au devenit inutile. Ca nutriţia de *ieri* a omului transformată în sânge şi carne. O singură dată au avut valoare. Atunci când le-am citit. Acum nu sunt decât nişte hârtii care atrag praful. Poate că astfel se întâlnesc din nou cu cei care şi-au lăsat numele pe coperţi. *Sunt verba et voces, praeterea que nihil.* Des mots, des paroles, et rien de plus!...

— Des mots, des paroles et... par consequence... le tout, le grand tout... replică Severin.

Balasan îl privi contrariat pe Severin. Acesta continuă fără să se intimideze:

— Eu ştiu ce înseamnă lipsa cărţilor, domnule profesor. Fără ele eşti ca un orb care şi-a pus în gând să străbată lumea... Se împiedică de fiecare piatră, cade în fiecare groapă... aşteaptă la orice pas o primejdie... Aproape tot ce-i în jurul lui e necunoscut... Cărţile fac din tot trupul omului numai ochi... Nu toate... Cărţile adevărate...

Balasan zâmbi îngăduitor:

— Dumneata eşti anormal, domnule Severin. La fiecare lecţie ai încercat să dai la rândul dumitale, lecţii. N-ai vrut să rămâi dator. Nici nu-mi datorezi nimic. Ai transformat lecţiile mele în confruntări. Eu ţi-am predat de fiecare dată câte o oră sau două, iar dumneata prin câteva cuvinte ţi-ai predat lecţia proprie. Nu-mi datorezi nimic! Ne-am încercat amândoi puterile. Eu am reuşit. Am reuşit, din nefericire pentru dumneata, prea repede. Nu mai am ce să te învăţ. Iar dumneata nu mai poţi să mă înveţi, nu mai ai când să mă înveţi... Dimineaţă te-am cunoscut eu... Domnule Severin, îţi voi dicta.

Balasan degajă masa de cărţi şi puse în faţa lui Severin câteva coli de hârtie. Înainte de a începe, se plimbă câteva minute prin cameră. Ocolea mecanic teancurile de cărţi, strecurându-se sigur, parcă printr-un labirint bine cunoscut. Se opri brusc în faţa elevului său. Privea însă în

altă parte. O privire fixă, stranie, străbătând adâncimi.

— Scrie, domnule Severin! Poţi să fixezi şi un titlu. Nu e original. E dintr-o poezie a unui om fără identitate ca mine, ca Leibniz, ca Shakespeare din care s-a inspirat: *„Être où ne pas être!* Où, domnule Severin. Accent grave. *Être où ne pas Être... c'est peut être aussi la question...* Scrie, domnule Severin!

Balasan îşi reluă mersul prin cameră. Vocea sa era parcă a unui actor care-şi recita monologul:

— ...eroul n-are nume. Nu-i foloseşte la nimic. Identitatea e nulă, e fără valoare în domnia infinitului. Tatăl său era plutonier major de administraţie. Mama sa era foarte frumoasă. Atât de frumoasă, încât copilul era numai al ei. Începuse primul război mondial. În casă era petrecere. Se comenta la un mod ridicol, agramat şi subiectiv, discursul unui politician. Fiecare susţinea o altă inepţie... Era dezgustător, domnule Severin... Copilul a ţipat. Nu înţelegea nimic. Ştia numai că discursul era altul decât cel care se comenta acolo, îl citise din joacă. Îl mai citise o dată pentru că întâlnise multe cuvinte pe care nu le cunoştea, Copilul a ţipat că nu-i adevărat. Se repezise cu pumnii asupra tuturor. Şi a început să recite discursul de la primele cuvinte până la ultimele. L-au obligat să-l mai spună o dată. Cineva a luat ziarul şi l-a urmărit cuvânt cu cuvânt. În noaptea aceea tatăl a descoperit că fiul lui poate deveni sublocotenent. L-a dat la şcoală, mai departe. La liceul militar nu l-au primit pentru că era copil de plutonier. L-au trimis la un liceu obişnuit. A terminat liceul în şase ani. Ultimele patru clase le-a dat în doi ani. Trebuia să meargă pe străzi cu ochii în pământ. Avea nenorocirea să reţină, să memoreze orice vedea. Nu putea să uite că văzuse într-un pom cinci vrăbii pe două ramuri, sau textul unui afiş pe care-şi arunca ochii. Părinţii nu mai voiau să-l facă ofiţer, se gândeau să-l facă avocat. L-au trimis mai departe la şcoală. Bani nu i-au dat. L-au trimis la Bucureşti cu o pereche de bocanci cazoni, cu câteva cămăşi şi izmene cazone, cu un costum

de haine făcut de un soldat din două mantale cazone vechi. Tot ce tatăl său câştiga şi fura era adunat într-o ladă păzită de trei lacăte mari. Cheia fiecărui lacăt se afla în alt loc şi nimeni nu ştia unde se află cheile decât tatăl său. Visul plutonierului major era să-şi vadă feciorul avocat şi să-şi deschidă o cârciumă la o răscruce de drumuri în apropierea oraşului. Descoperise demult locul acela. Căruţele se opreau acolo. Bărbaţii îşi puneau încălţări în picioare, femeile îşi îmbrăcau fuste curate deasupra ţoalelor rupte, copiii îşi spălau faţa în gârla care se scurgea liniştită, paralel cu drumul spre oraş. Iar la întoarcere, seara, se opreau din nou căruţele, bărbaţii îşi scoteau încălţările, femeile îşi dezbrăcau fustele, iar copiii se bălăceau în acest timp în apă... Plutonierul se ducea o dată pe lună acolo la răscruce să vadă dacă nu cumva descoperise altcineva vadul. Strângea ban cu ban. Voia să facă totul dintr-o dată. Să cumpere locul, să înalţe clădirea, să-şi umple pivniţele cu băutură şi curtea cu păsări, să împrejmuie totul cu gard înalt şi sârmă ghimpată. Socotea fiecare ţăruş, fiecare cărămidă, fiecare sticlă. Ştia că fiecare ban pe care-l ascunde în ladă însemna o parte din visul lui... Vedea hanul întotdeauna până la ultimul ban strecurat în ladă. Îl văzuse fără acoperiş, fără hornuri, fără sticlă la ferestre, fără clanţe la uşi, fără duşumea, fără tejghea, fără scaune, fără pahare, fără solniţe, fără covrigi, fără grajduri, fără fântână, fără hambare, fără coteţe... Ajunsese cu socotelile la pivniţe şi la orătănii când îşi trimisese feciorul să înveţe la Bucureşti pentru a ajunge avocat. Îi scosese trei izmene şi trei cămăşi din cufăr, înainte de a pleca, pentru a mai adăuga câteva păsări în curtea hanului. Ştia că în cel mult doi ani curtea hanului va fi plină de oameni. Înspăimântat de luminile Capitalei, copilul se izolase în cămăruţa unui portar. Ţinea locul portarului. Dormea şi învăţa acolo... Dar nu mai era copil, domnule Severin. Era un tânăr înalt, cu păr negru, bogat, cu ochi care străpungeau zidurile şi mai ales înzestrat cu acel dar de a reţine orice, fără

eforturi, şi de a pătrunde în adâncul lucrurilor cu puterea cu care pătrund razele Roentgen în trupul omului. Îşi uimise repede profesorii, îşi uimea colegii, fascina ca un vrăjitor femeile. Dar era îmbrăcat într-un costum gros, cusut de un soldat căruia i se promisese permisie; îşi spăla în fiecare seară perechea de ciorapi şi mergea pe jos, întotdeauna. Şi în fiecare zi trebuia să ţină locul portarului beat, care-l înjura mereu şi râdea de el ca de un vagabond, pentru a avea unde să doarmă şi să înveţe. Şi pentru că nu puteau în alt fel să se răzbune pe el, colegii lui, înzestraţi din naştere cu râsete şi bani, îl invitau uneori, seara, la chefuri, în restaurante elegante, îl ameţeau şi pe urmă descopereau în ochii femeilor petele de pe hainele lui şi gulerul scurt al cămăşii cazone. Râdeau cu hohote şi-l punea să recite cânturi întregi din Odiseea. Tânărul îi dispreţuia superior şi-şi umplea buzunarele cu felii de pâine, pentru a mai putea rezista câteva zile... Acasă, tatăl său strecura pe furiş, seara, monezi şi bancnote în lada păzită de cele trei lacăte... Tânărul fără nume era înscris la patru facultăţi şi voia să le termine pe toate în doi ani. Şi pentru că voia să le termine cu cele mai înalte elogii, trebuia să cunoască tot. Fericirea şi nefericirea lui era că după o singură lectură, fiecare carte devenea inutilă. Şi cu toată voinţa sa a început să se clatine. A fost descoperit umplându-şi buzunarele cu pâine, a fost descoperit în ghereta portarului, i s-au descoperit găurile din talpă, pentru că într-o zi intrându-i un cui în picior lăsase în urma lui pete de sânge pe coridoarele facultăţii. Şi se râdea atât de mult de dânsul, încât n-a mai putut rămâne nepăsător. S-a ruşinat. În loc să recunoască pe adevăraţii vinovaţi, s-a recunoscut el vinovat. Aceasta a fost nenorocirea lui. În loc să urască, a început să invidieze, în loc să se bată, a început să dorească, în loc să dispreţuiască, a început să simtă umilinţa. N-a înţeles că toate acestea îl duceau în rândurile celor ce considerau un subiect de râs sărăcia sau infirmitatea unui semen. A vrut să fie egalul lor. A

vrut, mai ales, să cheme o femeie la el, s-o dezbrace şi pe urmă să-i arunce un pumn de bancnote în faţă. Era femeia care-l urmărea şi-l batjocorea întotdeauna. Care îşi arăta nobleţea şi superioritatea rasei făcând dese vizite în blocul în care el ţinea locul portarului şi-i arunca de fiecare dată la plecare o monedă măruntă. Îi batjocorea calicia... Je préfère le mot *indigence,* domnule Severin... Din cauza ei a dispreţuit mai târziu toate femeile... Şi într-o zi a descoperit trambulina care putea să-l salte în rândurile acelei lumi. Şi-a făcut planul meticulos... Ştia că părinţii lui lipsesc o singură noapte pe an de acasă. În noaptea Sfântului Dumitru. Se duceau la patronul unui unchi zidar, singurul care cunoştea visul plutonierului. Adăugau, de fiecare dată, un nou acaret hanului pe baza sumei realizate până în aceea zi... Tânărul a studiat mersul trenurilor. Trenul care-l ducea oprea cu jumătate de oră înainte de miezul nopţii în oraş. După două ore şi jumătate poposea un alt tren în gară venind din direcţie contrară. Îi conveneau trenurile. Era întuneric. S-a împrumutat cu bani de la un profesor care-l simpatiza. Şi-a cumpărat bilet dus şi întors pentru a nu fi recunoscut în gara oraşului natal. Trebuia să ocolească gara. S-a urcat în tren în ziua Sfântului Dumitru. Toţi credeau că rătăceşte prin parcuri ca în fiecare zi de sărbătoare. Cu un kilometru înainte de a intra trenul în gară a sărit în noapte. Îşi alesese locul unde trebuia să sară pentru a nu i se întâmpla vreun accident. După o îngrămădire de copaci era un loc neted, acoperit cu iarbă înaltă şi deasă. Sări când trenul ajunse acolo. Dacă ar fi făcut înainte o recunoaştere, nu i s-ar fi întâmplat nimic. Se săpaseră însă nişte şanţuri pe acea porţiune pentru scurgerea apei după deszăpezire. Nimeri într-un şanţ. A auzit un trosnet scurt şi în acea clipă o durere groaznică i-a anunţat fracturarea piciorului stâng. Nu s-a dus la spital. Întâi s-a târât în patru labe pentru a-şi economisi forţele. Apoi cu ajutorul unei crengi rupte dintr-un copac s-a furişat şontâc pe uliţele cele mai întunecate ale oraşului.

A intrat în curte. Câinii l-au recunoscut şi n-au lătrat. S-au gudurat pe lângă el. Ştia unde lăsa tatăl său cheia de la intrare când pleca de-acasă. Niciodată nu lua cheia cu el. Spunea că mai uşor se fură sau se pierde din buzunar. O ascundea sub un bolovan după o magazie. A deschis uşa şi a intrat în casă. Îl durea prea tare piciorul. Nu mai avea timp să se gândească la altceva. Trebuia să se grăbească spre a mai putea prinde trenul de ora două. A pătruns în camera în care se afla lada. S-a aşezat pe un scaun. Durerea îi zdruncina nervii. A izbutit totuşi să se învingă. Trebuia ca în cel mai scurt timp să găsească cele trei chei. Ştia că fiecare e ascunsă în altă parte. N-a căutat nicio clipă. A stat pe scaun, nemişcat, gândindu-se. A reuşit să se transpună în pielea tatălui său. A închis ochii, cu toată inutilitatea gestului, şi a reflectat jumătate de oră. Când s-a ridicat de pe scaun nu mai avea nicio îndoială. După câteva secunde, cheile erau în mâinile lui. Una fusese ascunsă în maşinăria unei pendule, alta în trupul unei statuete de gips, care avea capul lipit, cumpărată cândva de la un iarmaroc, ultima într-o vază care nu se mişca niciodată de pe dulap şi în care se odihneau mereu aceleaşi flori artificiale. A descuiat lada. Banii se aflau sub un maldăr da cămăşi şi haine vechi uzate, într-o ţoşcă. Erau aproape numai hârtii. N-a luat totul. A scos din ţoşcă o mină de bancnote şi toate monezile. Le-a împrăştiat pe fundul lăzii. A încuiat lacătele şi a pus cheile la loc. A lipit capul statuetei cu gumarabic. A făcut totul pe întuneric, fără niciun zgomot. Ştia unde se află fiecare obiect. Bănuia că tatăl său, în afară de lacăte are semne la ladă care să-i arate dacă cineva a umblat acolo. Se gândise dinainte la acest lucru. Dar nu mai avea timp de pierdut. A ieşit din casă, a încuiat uşa şi a pus cheia la loc. Câinii l-au însoţit veseli până la poartă. S-a îndreptat spre gară pe uliţele cele mai dosnice, a ocolit clădirea gării, a ieşit pe câmp, a traversat linia ferată şi s-a apropiat din nou de gară. Trenul sosea. S-a căţărat în tren în ultimul vagon. Era gol

şi era întuneric. S-a întins pe o bancă şi de-abia atunci a început să simtă durerea groaznică a piciorului. A suferit fără să crâcnească. În zori a ajuns în Capitală. S-a dus direct la gheretă. A scos câteva bancnote, a introdus apoi ţoşca în cufăr şi cu cufărul în mână s-a îndreptat spre locuinţa profesorului care-i împrumutase bani cu o săptămână înainte. I-a deschis chiar profesorul. I-a înmânat banii şi l-a rugat să-i adăpostească geamantanul pe perioada cât va sta în spital. Profesorul n-a înţeles. I-a explicat că şi-a rupt piciorul şi a fost nevoit să rămână toată noaptea într-un parc. Profesorul n-a vrut să-i primească banii. I-a adăugat că poate să aştepte. Şi-a lăsat cufărul în locuinţa profesorului. Ştia că nu va umbla nimeni. S-a dus apoi la primul spital şi s-a internat. Avea bani... Întârziase însă prea mult.

Fractura nu mai putea fi vindecată total. Doctorii nu i-au ascuns acest lucru. Le-a promis bani, dar au râs de el. Era un biet student zdrenţăros, şi n-aveau nevoie de bani de la dânsul. Groaznicele dureri, toate durerile l-au făcut să cadă în stare de delir. N-a ştiut când a fost dus şi adus de pe masa de operaţie. Doctorii i-au spus că timp de două ore cât s-au ocupat de dânsul a recitat în toscană, fără întrerupere, din Infernul lui Dante. Tatăl său l-a găsit în spital. Îi telegrafiase înainte de a se interna, de la un oficiu de lângă spital. Părul îi albise complet. Faţa i se zbârcise. Mâinile îi tremurau. A venit la patul său, l-a sărutat, s-a aşezat lângă dânsul şi i-a şoptit: „M-au prădat! Maică-ta a vrut să-şi pună capăt zilelor. Eu am tăiat funia. A venit apoi telegrama ta. Din cauza voastră nu m-am aruncat înaintea trenului... Nu ştiu cine. Nu mă mai ajută capul. Câinii sunt teferi, cheile la locul lor, au mai rămas şi bani... Poate că nici n-am strâns mai mult... Poate că mi s-a năzărit... Dacă n-ar lipsi ţoşca, aş crede că-s năuc... Bani n-am să-ţi dau... să te descurci singur. Am ajuns un prăpădit”. Începuse să plângă la căpătâiul lui, ca un copil, întrebând mereu printre înghiţituri: „Cine?... Cine?...” L-a părăsit repede. A aflat pe urmă de

la mama lui că venise la spital anume pentru a vedea dacă e bolnav. Şi că s-a interesat mai întâi la doctor de starea lui. L-a bănuit la început pe el. Pe urmă a fost singurul om pe care nu l-a mai bănuit. Plutonierul a fost arestat peste un an. Se ducea la fiecare cunoscut, la fiecare rudă, acuzându-i pe toţi de tâlhărie. L-au arestat de-abia după ce a lovit pe câţiva cu ciomagul în moalele capului. Ştia că nu va descoperi hoţul. Şi-şi pusese în gând să-şi schilodească fiecare cunoscut, convins că numai aşa va putea lovi în tâlhar. L-au dus apoi la un spital de boli nervoase, dar după câteva luni i-au dat drumul. Tânărul s-a luptat cu remuşcările; a considerat infirmitatea care-i rămânea drept cea mai mare pedeapsă pentru fapta sa. A ieşit din spital şi a închiriat o cameră modestă. A numărat banii şi s-a înspăimântat. Suma era enormă. A intrat în lume pe nesimţite. Şi-a lepădat mai întâi bocancii cu găuri şi fără tocuri, apoi cămăşile, apoi hainele. A pătruns pe nesimţite în lume, devenind un om obişnuit. După un an a început să se răzbune. Era elegant, organiza chefuri, azvârlea bani, dezbrăca femei... Pe femeia aceea n-a reuşit s-o dezbrace. L-a privit mereu cu dispreţ. A încercat s-o posede cu neruşinare, invitând-o cu cele mai directe vorbe în timpul unui chef. A scuipat în direcţia lui. A încercat s-o aibă pentru bani. I-a azvârlit un teanc de bancnote în faţă. Ea i-a replicat aruncându-i în obraz o monedă măruntă... S-a împrietenit cu doi studenţi eminenţi, care l-au scuturat şi l-au trezit. S-a dus împreună cu ei la Paris, în câţiva ani a devenit celebru. Nici infirmitatea nu i se mai remarca. Stăpânea cursurile ca un dirijor. Se înspăimânta de propriul său geniu. Era un stăpân... Tatăl său se ducea în fiecare zi, încovoiat, sprijinindu-se în cârjă, la o răspântie de drumuri pentru a plânge. Tot oraşul se obişnuise cu nebunia lui. Rămăsese singur. Rătăcea pe străzi, ciocănind cu bastonul în pământ şi întrebând la fiecare ciocănitură: „Cine?” Feciorul său îl uitase. La moartea mamei lui a trimis o telegramă de condoleanţe: „Sunt foarte îndurerat. Sufăr

alături de tine. A fost o mamă bună”. Tatăl său nici n-a citit telegrama. Se întreba mereu: „Cine?” Urmând sicriul, lumea îl auzise şoptind: „Poate că dânsa”... În aceeaşi zi, la Paris, femeia venise să i se ofere. I-a spus că a venit pentru aceasta. A lăsat-o să se dezbrace şi după ce s-a întins pe pat a salutat-o cu capul şi a părăsit-o. Intrase în lumea care-l dispreţuise. Şi nici până astăzi nu poate să răspundă cine l-a urcat acolo. Geniul sau crima?... Cest tout, monsieur Severin! Vous êtes libre.

Severin nu scăpase niciun cuvânt. Se ridică de la masă şi-i întinse colile scrise lui Balasan. Apoi părăsi încăperea, grăbindu-se pentru prima dată. Adăugase la sfârşitul lucrării, cu litere mari, apăsate: *„Cest horrible!”*

Balasan zări fraza lui Severin. Luă creionul de pe masă şi scrise în continuarea frazei adăugate: *„Mais c’est la verité”*. Se plimbă apoi mult timp cu foile în mână. Era singurul lucru care rămânea scris de la dânsul. Şi nici acesta nu era scris de mâna lui.

CAPITOLUL 35

SECRETARA LUI NISTOR VĂZU apărând în încăpere un omuleţ cu ochelari, îmbrăcat în haine negre, cu pălărie tare, învârtind în mână un baston cu cap argintat. Fără să spună un cuvânt, ciudatul oaspete străbătu încăperea cu paşi săltăreţi, cu aerul omului care merge în modul cel mai firesc la ţintă. Secretara reuşi să-l oprească în clipa când omuleţul pusese mÂna pe clanţă:

— Vă rog... Pe cine căutaţi dumneavoastră?

— Scuzaţi, prea stimată tovarăşă... O! prea frumoasă duduie. Nu lucrează, aici tovarăşul Nistor?

— Da, dar e ocupat.

— Ha! ha! Atunci pot să intru la el. Îmi permiteţi vă rog.

— V-am spus că e ocupat. Luaţi loc. Pe cine să anunţ?

Înainte de a se aşeza pe scaunul care-i fusese indicat, omuleţul îşi îndreptă ţinuta şi rosti cu un zâmbet superior:

— Ziaristul Ion Vrabiciu! Cred c-aţi auzit de mine.

Secretara pătrunse în biroul lui Nistor şi reveni peste câteva clipe:

— Vă rog să mai aşteptaţi. Are de rezolvat câteva probleme urgente.

— Aţi spus că-l caută ziaristul Ion Vrabiciu? Poate aţi greşit numele.

— V-a rugat să aşteptaţi.

Vrabiciu se aşează la loc. Lovi cu degetele nişte clape imaginare, îşi mişcă într-un fel ciudat capul, de parcă ar fi prins o melodie uitată, apoi întrebă brusc secretara:

— Ce posturi libere aveţi în redacţie?... Posturi mai

importante.

Secretara îl privi uluită.

— Aha! Înţeleg, continuă Vrabiciu. Discreţie. Vă felicit. Mie însă puteţi să-mi spuneţi fără teamă. Cine seamănă vânt culege furtună! Ha, ha!... Văd că nici nu vi se mişcă buzişoarele... Calul de dar nu se caută la dinţi... Luată direct de la Napoleon.

— Nu vă supăraţi, trebuie să întocmesc nişte formulare.

— Ooo! Cu mare plăcere. Îmi permiteţi să-mi scot paltonul şi vă ajut imediat.

— Nu vă supăraţi, tovarăşe Vrabiciu, dar sunt obişnuită să lucrez singură. Şi sunt foarte urgente...

— Nu vă mai deranjez... Scuzaţi. Eu scriu numai după miezul nopţii şi numai când e lună plină... Ştiţi, cine sapă groapa altuia cade singur într-însa... Fără ţigări...

Văzând că secretara nu-l ascultă, Vrabiciu fluieră câteva clipe, apoi se adânci în meditaţii... Cu o săptămână înainte îşi convocase legăturile, într-un mod cât se poate de misterios, şi anunţase dizolvarea asociaţiei de misiţi. Îşi achitase datoriile până la ultimul ban, oprindu-şi cu aceeaşi precizie dividendele. Numai după ce făcu acest lucru crezuse că e cazul să dea explicaţii:

— Stimaţi prieteni, am primit o foarte importantă ofertă de serviciu. Atât de importantă, încât e mai bine pentru dumneavoastră să uitaţi că m-aţi cunoscut. Tot ce pot să adaug e că nu veţi suferi nicio consecinţă. Cu condiţia să uitaţi că m-aţi cunoscut... Pentru mai mare siguranţă vă păstrez actele şi chitanţele... Cred că aţi înţeles totul.

Colaboratorii părăsiseră încăperea lui Vrabiciu uluiţi şi înspăimântaţi. Începeau să-şi amintească şi să privească cu alţi ochi fiecare gest al său. De teamă, nici nu îndrăzniseră să comenteze între dânşii. Unul singur dintre ei, pe care îl pusese Vrabiciu la cale, le şoptise când ajunseră în stradă:

— Să zicem mersi c-am scăpat de puşcărie... Ăsta-i spaima hoţilor. Sute de hoţi a băgat în puşcărie în cariera

lui de...

Ceilalţi nu-l mai ascultaseră. Pornise fiecare pe drumul cel mai scurt spre casă, uitându-se la fiecare zece metri înapoi. Numai când ajunseseră acasă îşi dăduseră seama că în graba lor uitaseră plicurile cu bani pe masa lui Vrabiciu. Dar niciunul nu se gândise să se mai ducă înapoi şi să-şi ia plicul.

Vrabiciu nu se grăbise. Stătea toată ziua acasă, tresărind la fiecare ţârâit al soneriei. Aştepta pe cineva. Bănuind că aşteptarea nu va fi scurtă, se hotărâse să folosească timpul. Se apucase să citească dintr-o carte veche, fără coperţi, singura pe care o avea în casă: un dicţionar de proverbe. Învăţa ca elevii. Citea proverbele de pe câte o pagină cu voce tare, de câteva ori, şi încerca apoi să repete cu ochii închişi. Ca să nu greşească, deschidea din când în când pe furiş ochii şi astfel reuşea întotdeauna să ştie. După câteva zile se plictisise. I se părea că a învăţat toată cartea pe dinafară şi altceva nu mai avea ce să facă. Începuse să iasă, seara, la plimbare pe stradă. Zărind într-o zi pe unul din foştii lui colaboratori şi simţind că din nevoia de bani individul e pe cale să-l acosteze, luase un aer cât se poate de misterios. Când se uitase în direcţia în care-şi zărise colaboratorul mai avusese timp să-l vadă cotind în goană pe altă stradă. Ştia că peste jumătate de oră vestea va ajunge şi la ceilalţi, producând o spaimă cumplită. Putea deci să se plimbe în linişte pe stradă. După o astfel de plimbare descoperise în vestibul un plic albastru introdus pe sub uşă. Îl deschisese oarecum emoţionat. Era într-adevăr de la Nistor. Îi cerea să-l caute la ziar.

Vrabiciu avusese tăria să mai reziste o zi. Nu voia să-i dea impresia lui Nistor că n-are niciun căpătâi şi că e foarte uşor de atras. Aşteptase atâta timp, mai putea să aştepte o zi. În sfârşit începea să i se realizeze şi lui marele plan. Numai că, date fiind împrejurările, pretenţiile sale crescuseră. Nu mai voia postul de administrator, ci un post în redacţie. Un post care să-i aducă un salariu

bun, fără să-i dea bătaie de cap. Din practica de la ziarele vechi ştia că existau oameni care chemau ziarişti şi le spuneau să scrie cutare sau cutare lucru. Secretarii de redacţie. Un post de acesta îi trebuia şi lui. Să transmită ceea ce voia Nistor. Indicaţii putea să dea şi el. Când îl vor auzi câte proverbe ştie, o să-i dea gata pe toţi

— Frate, frate, dar brânza-i cu parale – se pomeni Vrabiciu vorbind.

Se uită la secretară. Aceasta era cufundată în hârtii şi nu-i dădea nicio atenţie. Se gândi că poate ar fi bine să mai amâne cu o zi întrevederea. Ar fi o lovitură pentru Nistor. Gândul nu ţinu prea mult. Cu totul întâmplător îi apăruse în minte un alt proverb: „Nu lăsa lucrul de azi pe mâine” înţelese că proverbul se potrivea situaţiei lui şi conchise că e mai bine să aştepte. Auzi zbârnâitul înfundat al unei sonerii şi se ridică imediat în picioare. Era sigur pentru el. Secretara îl invită într-adevăr în biroul redactorului şef.

Nistor îl primi destul de rece. Avea nevoie de dânsul, dar îi era greu să-l încadreze în redacţie. I se atrase atenţia de la regiune că noile angajări în redacţie se vor face direct, pe răspunderea redactorului şef, şi-i era teamă ca nu cumva Vrabiciu să fie recunoscut de cineva şi demascat. Nistor avea însă nevoie în redacţie de un om de încredere, care să-l poată informa asupra celor ce se petrec şi asupra celor ce se spun cu privire la dânsul, pentru a şti cum să se apere. Măcar pentru o perioadă de timp. Va putea să întârzie un timp culegerea datelor despre Vrabiciu şi trimiterea lor la regiune. Dacă va vedea că situaţia e primejduită, va reuşi să-l convingă pe Vrabiciu să se retragă singur. Dar până atunci va putea afla prin intermediul lui o seamă de lucruri.

— Nu prea eşti vesel, domnule redactor şef, îl înţepă Vrabiciu.

— N-am nevoie de impresiile tale – îl domoli Nistor. Stai jos.

Vrabiciu însă nu se aşează. Se consideră jignit. După ce

trimisese după el (deci avea nevoie de el), îşi permitea să se poarte astfel. Lungi gâtul, luă un aer ofensat şi se prefăcu că vrea să plece. Ajungând până aproape de uşă şi neauzind niciun semnal de oprire din partea lui Nistor, se opri singur şi se întoarse iscoditor. Nistor se uită la el ca la un năuc:

— Eşti tâmpit!... Vrei să faci pe nebunul cu mine?... O să pleci de-aici când o să te dau eu afară...

De astă dată, Vrabiciu nu se mai opuse. Nu i se prinsese. Nistor era stăpân pe el. Şi cum îşi speriase singur proprii săi colaboratori şi oameni de încredere, n-avea ce face şi trebuia să-l asculte pe Nistor. Se aşează ca un mieluşel în fotoliu, fără să uite însă să adauge:

— Când am şi eu nevoie de cel care are nevoie de mine, mă supun. Fără abuz. După ce-ţi frângi carul, mulţi îţi arată drumul!

Nistor îi spuse pe şleau care-i situaţia cu angajarea lui. Vrabiciu nu voi să audă mai mult.

— Nu mă bag! Unde n-am siguranţă, nu mă bag. Ori încredere definitivă, ori nu! Dacă nu mai apuc să dau lovitura?... Măcar să am o pensie asigurată. Nu mă bag! Falâ goală, traistă uşoară!

— Iar o faci pe nebunul?... Şi ce tot bolboroseşti?...

— M-am pregătit pentru ziar, răspunse Vrabiciu. Am învăţat o carte întreagă de proverbe... Ca să vezi că nu am stat cu mâinile în buzunar. Nistor înţelese că Vrabiciu se gândise insistent să obţină un post.

— Eşti un dobitoc, idiotule. Dacă ţi-ai pus în gând să vii aici, nu te mai preface. Mai bine ascultă ce ai de făcut. În primul rând să nu arăţi că n-ai ce face. Să stai toată ziua lângă Coriolan şi să cauţi să înveţi cât poţi şi cât mai repede.

— Eu să învăţ?... încercă să se opună din obişnuinţă Vrabiciu.

— Ţi-am spus să asculţi. Să vorbeşti numai când eşti întrebat. N-am prea mult timp de pierdut cu tine. Să-ţi laşi bastonul acasă. Şi ochelarii. Să nu cumva să povesteşti

vreodată despre tine. O să ne sfătuim amândoi... Auzi?...

Vrabiciu trebuia să accepte. Îndrăzni totuşi să întrebe:

— Oare n-ar fi mai bine la administraţie?...

Nistor nu-i luă întrebarea în serios. Îl puse la curent cu sarcinile care îi reveneau în redacţie.

— Nu vreau să mă lucreze nimeni pe la spate, înţelegi? Ochii pe ăla. Cum îl miroşi cu ceva, cum vii aici... Eu o să-ţi fac de câteva ori scandal, ca să nu se simtă...

Nistor trimise apoi după Coriolan. Când acesta sosi în birou, îl recomandă pe Vrabiciu.

— Tovarăşul Ion Vrabiciu. Ne-a fost recomandat ca un tovarăş cu experienţă. Spune că s-ar pricepe la treburi de secretariat... Tovarăşe Vrabiciu, eu nu pot hotărî fără o verificare a cunoştinţelor profesionale. Chiar dacă te-a recomandat regiunea. Vreau să-ţi spun pe şleau de la început.

Coriolan zâmbi:

— Prea mari secrete nu-s... fuf... Şi chiar dac-a mai uitat... fuf... Numai că... sunt unele lucruri pe care le-ar face mai lesne... fuf... un tânăr... E şi alergătură...

— Nicio grijă, se înfipse Vrabiciu. Ştiu să alerg şi să rezist, chiar dacă nu mai par tânăr.

Părăsiră împreună biroul. În drum spre secretariat, Vrabiciu nu voi să piardă ocazia:

— Eşti foarte simpatic şi cumsecade, tovarăşe Coriolan. Sunt sigur că ne vom înţelege foarte bine... Ştii şi dumneata: beleaua lui Costache o trage Iordache.

Gorga năvăli în biroul lui Cosmuş:

— Unde-i, mă, Lucian?

Cosmuş nici nu se obosi să-şi ridice capul. Citea în continuare „Contemporanul”.

— Ce, mă – continuă Gorga – ai ajuns atât de sus că nici nu mai poţi auzi? Sau ţi-ai pus vată în urechi?

— Am de lucru... si te rog să mă lasi în pace... Nisi nu stii să spui „bună ziua”... Iesi afară!

Gorga rămase o clipă năucit. Îşi reveni însă imediat. Se

apropie de Cosmuş, îi smulse ziarul din faţă şi lovi puternic cu pumnul în masă.

Cosmuş se sperie. Sări în sus de pe scaun şi se retrase spre perete, ca în faţa unei primejdii.

— Se vrei? Se vrei?... Cum îsi permisi... Se, crezi că îsi mai merze ca înainte?... Tu stii?...

Gorga mai lovi o dată cu pumnul în masă. Mai tare. Cosmuş tresări.

— Te-ai speriat, tovarăşe şef de secţie?... Tovarăşe fost viitor adjunct... Să mai lovesc o dată?... Poate treci prin perete şi ajungi în biroul unui adjunct... Tot un mucos ai rămas, mă...

Cosmuş parcă se mai liniştise. Îndrăzni chiar să spună cu un ton ameninţător;

— Bine, domnule Gorga!... Bine!... O să pun în discusia coleziului de redacsie purtarea dumitale... Să stii altădată cum trebuie să te porsi cu un sef de secsie si membru în coleziu.

— Iar ai prins curaj? se oţărî Gorga, ridicând din nou pumnul.

În loc să se mai sperie, Cosmuş se apropie de birou şi ridică receptorul din furcă. Formă un număr:

— Tovarăsă secretară! Tovarăsul redactor sef e în birou?... Bine! Mulsumesc... Vin eu personal... O să vezi dumneata, domnule Bisă Gorga!

— Nici nu ştii să te prefaci, măi! Ai lipit tu receptorul de ureche ca să nu aud, dar am văzut dinainte că ai format un număr aiurea. Păcat că n-ai şi înjurat! Poate aveai din nou norocul să dai peste directorul institutului... Ha, ha, ha!... Aş fi cerut colegiului să te repartizeze în secţia industrială...

— O să ser eu să te repartizeze pe tine în secsia mea! descoperi Cosmuş răzbunarea. Pe sinstea mea! O să te frec cum l-am frecat pe selălalt.

— Ai cam întârziat, nene Cosmuş. Dar după ce ti se termină provizoratul, te aduc la mine în secţie. Ca să înveţi putină gazetărie.

— De se? De se?... se sperie Cosmuş. Vrei s-o fasi pe groszavul cu mine... Aha...

— Nu încerca să te încurajezi că e în zadar. Vin acum de la regiune, de la tovarăşul Mironescu. Înaintea mea a fost chemat Lucian acolo. L-a felicitat şi tovarăşul Zaharia pentru felul cum s-a ocupat de acţiunea din uzină. Azi şi-ar fi reluat postul în primire dacă n-ar fi cerut să plece mai întâi în concediu...

Cosmuş se îngălbeni. Poate că nu era adevărat.

— Vrei să mă dusi... las-că stiu eu... Până se ancheta nu-si spune cuvântul, nu mai pupă domnul Lusian sefie... Si stiu eu că la anchetă s-au descoperit lucruri grave... Nu scapă domn' Lusian.

— O să te cer la mine în secţie şi dacă nu facem într-un an de zile gazetar din tine... Ce resort să-ţi dau?...

— Dar se esti tu? întrebă Cosmuş în loc să răspundă.

— Eu? Sunt şeful secţiei, nene Cosmuş. Începând de astăzi. Ei, te-ai hotărât?

Cosmuş rămase cu gura căscată. Se uita la Gorga ca la un om de pe altă lume:

— Si de se n-ai spus de la înseput?... Eu... tu stii?... Eu... Pe sinstea ta

Gorga pufni în râs. Un râs dispreţuitor.

— Se, mă Bisă... Parcă n-ai sti de glumă... Am glumit si eu de necaz... Aseară iar a făcut mama o criză... Tu nu cunosti un doctor mai bun?... Ăla care a venit aseară zisea că nu mai sunt speranse. Spune si tu! Se să fac?... Săraca!... Tu doar ai inimă bună, stiu eu...

Cosmuş se străduia să îmbrace o mască jalnică, plângătoare. Gorga întoarse capul şi făcu un gest de silă cu mâna.

De-abia părăsi Gorga biroul, şi Cosmuş se şi repezi la telefon.

— Măiculisa mamii tale de pungas!... Las-că te aranzez eu. Dacă nu scot si împotriva ta o declarasie să-mi zisi mie „cusu"!

Formă numărul direct al lui Nistor. Receptorul îi

tremura în mâna:

— Scuzasi, vă rog, tovarăse redactor sef, am vrut să vă întreb dacă nu cumva e la dumneavoastră seful secsiei economise... tovarăsul Paraschiv... Scuzasi, vă rog... N-am stiut... Sine e?...

Cosmuş însă n-avu curajul să spună cine e la telefon. Crezu că e mai bine să aşeze receptorul în furcă. Gorga îi spusese adevărul. Fusese numit şeful secţiei economice. Devenise livid la faţă... Ce putea să mai facă... Zbârnâitul telefonului nu-i dădu vreme de gândit. Ridică receptorul, dar îl îndepărtă imediat de la ureche. Nistor urla cu atâta putere, că se auzea în toată camera:

„...Da' ce crezi dumneata, că suntem la bâlci?... Nu ţi-i ruşine?!... Probabil că dumneata eşti persoana care-mi dă mereu telefon şi mă înjură!... Voi pune imediat problema dumitale în colegiul de redacţie... După ce ai intrat în complicitate cu un tâlhar şi aţi combinat declaraţii false... Mâine dimineaţă să te prezinţi la mine!... La prima oră!... Şi să nu-ţi mai prefaci vocea!

— Stisi – bâigui Cosmuş – mi se pare c-a murit mama... Am lăsat-o diminească în agonie...

Zgomotul receptorului trântit furios la celălalt capăt îl încremeni pe Cosmuş. Se strădui să pună receptorul la loc fără să facă niciun zgomot. Rămase într-o stare de prosteală... Telefonul sună din nou... Cosmuş se retrase de la birou, tremurând, cu ochii ţintă la telefon. Era înspăimântat. Dacă era tot Nistor?... Cu groaza morţii se apropie de telefon.

Era Dan Vaşani. Îl ruga să coboare imediat şi să intre în cofetăria „Crinul alb", de unde-i telefona. Cosmuş se bâlbâi, încercând să se ascundă sub scuza unor sarcini urgente. Dar înjurătura ameninţătoare şi şoptită a lui Vaşani îl îngheţă. Răspunse sugrumat:

— Viu în sinsi minute Bine!... În trei minute...

Dan Vaşani îl aştepta pe Cosmuş la o masă în cofetărie. Avea în faţa sa un pahar umplut jumătate cu ceai, jumătate cu lapte şi o tavă mare de cristal plină cu

fursecuri. Se sculă în picioare la apariţia lui Cosmuş şi-l invită la masă cu un gest cât se poate de prietenos:

— Serveşte-te, nene Cosmuş! Ia loc! Ce ţi s-a întâmplat de eşti atât de livid?

— Ştii... mama... E în agonie...

— Lasă, nu-i nimic – îl consolă Vaşani. Am întâlnit-o adineauri pe stradă şi m-a tapat de douăzeci şi cinci de lei. Spunea că eşti bolnav şi n-are cu ce să-ţi cumpere medicamente. Aşa că vei plăti tu consumaţia. Nu pot să vă întreţin pe amândoi. Îmi ajungi tu.

— N-am niciun leu la mine...

— Fără! Oricum vei pleca după mine din cofetărie... aşa că...

— N-am decât douăzesi si doi de lei...

— În regulă! Dar nu pentru asta te-am chemat.

Cosmuş sperase, când îl auzise la început pe Vaşani, că scopul chemării acestuia e restituirea banilor. De-aceea îl cuprinse din nou un tremur nervos.

— Nene Cosmuş, trebuie să spargem dugheana. Am găsit altă combinaţie. Mai plăcută şi mai liniştită.

Deşi în sinea lui simţea o mare uşurare, Cosmuş se gândi că nu-i rău să se prefacă mâhnit:

— Dacă nu mai vrei tu... Mie, să-si spun sinstit, îmi pare rău...

— Te cred şi eu! Auzi ce noutate!... Ai umor, Cosmuş... ha, ha, ha... Să mor eu dacă n-ai... Te-am făcut celebru cu cele două articole, ai mai băgat şi bani în buzunar... Ar trebui să plângi, mă...

— De se o iei si tu aşa?... Se-ai fi vrut să-si spun?... Stii tu se nenorosiri mi s-au întâmplat de dimineasă?... Iar o să mi se taie acordul... Si...

— Ha, ha, ha!... Rar am întâlnit un asemenea exemplar de cretin un adevărat caz patologic. Voi face odată o comunicare despre tine la academie... Vrei să-mi şterpeleşti două sute de lei?... Ha, ha, ha.

Cosmuş nu se gândise însă la acest lucru. Rămase şi el uluit când descoperi.

— Aaaa! Sele două articole!... Eu stiu... Poate c-o să fiu sancsionat însepând de azi...

— Uite ce-i, nene Cosmuş. Vreau să mă angajez ca ghid la Oficiul de turism. Linişte, plimbare, străini, Chesterfield, Martel, caviar, discuţii epatante... Exact ceea ce am urmărit eu întotdeauna. Îmi fac nişte relaţii pe cinste. Poate mă căsătoresc cu vreo prinţesă franţuzoaică şi-o şterg. Nu-ţi fie teamă, glumesc.

— Dacă sie îsi plase, eu îsi urez sucses.

— Grand mersi! Dar asta nu-mi ajunge. Îmi trebuie o referinţă de la tine. O referinţă semnată cu titlul tău: şeful secţiei culturale al organului regional etc. Pentru asta te-am chemat!

Cosmuş găsi imediat ideea salvatoare:

— Ai ghinion, nene Vasani. Însepând de azi nu mai sunt sef al secsiei culturale. S-a comunicat de la reziune că revine idiotul ăla de Lusian.

— Ei şi! Ce-mi pasă mie?... Pui data de ieri pe referinţă... Simplu ca bună ziua.

— Stiu eu dacă se poate... Să nu cumva să afle... N-ar fi mai bine să seri de la Lusian?...

— Ascultă, boule! Eu îţi dau cu tava în cap şi mă duc direct la regiune. Ai stilou?

Singurul lucru pe care-l mai putea face Cosmuş era să spună că n-are stilou. Negă cu capul.

— Nu-i nimic. Poftim stilou şi hârtie. Scrie, nene Cosmuş!

— Se să scriu?... Nu stiu se să scriu?...

Cosmuş începu să scrie referinţa pe care i-o dicta Vaşani.

— Aşa, nene! îşi frecă Vaşani mâinile. Dacă nu te făceam eu celebru, n-avea nicio valoare semnătura ta. S-ar putea ca încă astăzi să te cheme să dai referinţa. Ţine-o în permanenţă la tine. Gata! Tu vei plăti consumaţia. Adio, nene Cosmuş.

Singura consolare a lui Cosmuş fu aceea că toată consumaţia îl costă cincisprezece lei. Se întoarse la

redacţie puţin abătut, puţin uşurat. Scăpase de Dan Vaşani. Exact când nu mai avea nevoie de el. Referinţa pe care i-o dăduse îl cam indispunea. Dar n-avea cum să se afle. Se mai linişti puţin. Când ajunse în birou, găsi un bileţel sub tamponul de sugativă. Era scrisul secretarei lui Nistor. Îl înştiinţa că e căutat de redactorul şef.

Gorga îi relatase lui Coriolan veştile pe care le aflase la regiune:

— Tovarăşul Mironescu mi le-a comunicat. Din partea biroului regional. Ce spui, tovarăşe Coriolan?

Coriolan Turturică se îmbujorase la faţă. Era vesel. Îi venea să ţopăie de bucurie. Vrabiciu, tolănit în unicul fotoliu din secretariat, studia cu atenţie gazeta. Bătrânul secretar de redacţie parcă nici nu-l văzu.

— Ce să zic, Gorga? fuf... Ce să mai zic? Tu parcă nu ştii?... fuf... Când se cercetează un lucru la regiune... fuf... se cercetează serios... fuf... Dar ştii ce mă bucură mai mult?... fuf... că e şi tovarăşul Mironescu acolo. El ştie ce vrea şi ştie ce trebuie. La el nu merge cu fofârlica... fuf... fuf... fuf... Şi spui că Lucian, după ce vine din concediu, îşi reia funcţia veche?... fuf... Ai urmărit ziarul la cabană? Ai văzut cât suflet a pus?... fuf... Să înveţi şi tu, Gorga, zău că ai de învăţat... fuf... Nu ţi-o spun aşa. Am simţit şi eu citind ce-a scris Lucian că muncitorii sunt oameni... fuf... Parcă-i vedeam. Parcă eram eu în uzină în mijlocul lor...

— Nici nu mai era nevoie să-mi spui, tovarăşe Coriolan, îl întrerupse Gorga. Am înţeles de la primele reportaje. Mai ales din cele în care vorbea despre Alexandru Severin şi despre inginerul Pârvan. Fără multă vorbărie, fără multă descriere... De-abia aştept să mă duc în uzină în locul lui. Îmi voi schimba complet stilul...

— Asta nu, Gorga... fuf... Nu!... Tu să înveţi de la Lucian numai cum trebuia să te porţi în uzină... fuf... Tu eşti unul din puţinii ziarişti din redacţie care au personalitate în felul cum scrie... fuf... Dacă începi să imiţi...

Gorga îi dădu dreptate în sinea lui secretarului de

redacţie. Nu trebuia să se gândească la a imita. Să rămână el. Probabil că nici n-ar fi putut. Când punea mâna pe stilou, simţea întotdeauna tremur, nerv, agitaţie.

— Ai dreptate, tovarăşe Coriolan. Cred că şi Lucian mi-ar fi spus la fel... Cu noul redactor şef cum vă împăcaţi?

Coriolan evită să răspundă direct.

— Cum a fost la cabană?... fuf... Am auzit că iarnă, vară, aprovizionarea e bună... fuf... Ţuică se găseşte?...

Vrabiciu nu voia să piardă însă ocazia. Se sculă alene de pe fotoliu şi se opri în faţa lui Gorga:

— Mie, tovarăşe Gorga, să-ţi spun drept nu prea îmi place redactorul şef... E cam încrezut şi pare un om rău. Şi mi se pare că nici nu prea se pricepe. Dumneata îl cunoşti mai bine, vorba ceea: frumuseţea veşteje şte, dar înţelepciunea creşte.

Coriolan nu-i dădu răgaz lui Gorga să răspundă. Aducându-şi parcă aminte de ceva, tresări şi se adresă lui Ion Vrabiciu:

— Aoleu! Era să uit, tovarăşe secretar adjunct... fuf... Trebuia dat la cules materialul acesta... fuf... E foarte urgent. Te rog pe dumneata să-l duci la tipografie... fuf... la tovarăşul pe care ţi l-am prezentat, Biricâ... fuf... şi spune-i că-l rog să-l culeagă repede... fuf... Poţi să i-l dictezi dumneata linotipistului... fuf... chiar te rog. Poftim!

Vrabiciu n-avu încotro. Se supuse. Luă articolul şi se îndreptă cu el în mână spre tipografie. Coriolan îl urmări din uşă până ce-l văzu dispărând la capătul coridorului. După ce închise uşa, se adresă lui Gorga:

— Las-că-i mai bine aşa... fuf... Mie nu-mi place să mă dau pe mâna necunoscuţilor... fuf... N-ai văzut? Hodoronc, tronc: tovarăşul Nistor e aşa şi aşa... Mai bine să-l ştiu eu la tipografie. Îmi ajunge Cosmuş... fuf... Tu ştii, Gorga, ce-a făcut Cosmuş în zilele cât i-a ţinut locul lui Lucian?... fuf... Parcă umbla pe picioroange. A ţipat la mine... fuf... M-a ameninţat. S-a apucat să-i dea avertismente lui Lucian... fuf... L-am văzut şi eu pe Lucian scos din fire pentru prima dată... fuf... Dar tot şi-a păstrat un pic de

humor. L-a luat de ureche pe Cosmuş şi l-a dus aşa până la uşă, ca pe-un viţel... fuf... fuf... fuf...

Gorga râse cu poftă de cele ce-i spunea Coriolan. Simţea parcă o satisfacţie personală. După câteva clipe deveni serios:

— E cam gravă situaţia lui Cosmuş. Se bănuieşte că s-a înţeles cu Vaşani. A cerut de la Vaşani declaraţia aceea, ştii matale, şi în schimb... N-ai citit ultimele două articole ale lui Cosmuş?...

Coriolan oftă o clipă, apoi se hotărî:

— Eu, Gorga, am mirosit de la primul articol... fuf... dar n-am vrut să mă bag. Eu ghicesc omul după stil, şi nu prea mă înşel... fuf... Pun mâna în foc că ambele articole semnate de Cosmuş au fost scrise de Vaşani.

— Asta-i şi părerea tovarăşului Mironescu – adăugă Gorga. Aşa spunea şi el. Şi dacă Vaşani îi scrie articolele nu i le scrie degeaba. Îl plăteşte! Se va institui o comisie de anchetă, tovarăşe Coriolan, special pentru Cosmuş. Dumneata...

— Eu ţi-am spus, Gorga! fuf... Nu mă bag.

În acea clipă intră pe uşă Vrabiciu:

— L-am dat la cules, tovarăşe Coriolan, dar când i-am spus linotipistului că i-l dictez eu, s-a răţoit la mine, zicând c-ar fi mai bine să vând ciorapi şi bretele... Nu ştii cum îl cheamă?... Lucrează la maşina a treia. Eu îl reclam la regiune.

Coriolan nu reuşi să-şi stăpânească râsul. Ca să nu-l înfurie prea tare pe Vrabiciu, se prefăcu că continuă o istorisire veselă:

— Cum îţi spuneam, dragă Gorga... fuf... Nu-i nimic, tovarăşe Vrabiciu, are vreme linotipistul să uite... fuf... Vine la redacţie într-o zi un student cam jerpelit... fuf... Lucram pe atunci la un ziar de seară în Bucureşti... fuf... Face scandal la secretariat c-a fost arestat pe degeaba şi ne cere să-i publicăm un articol împotriva poliţiei Capitalei... fuf... Asta ar fi însemnat suprimare, şi am căutat să-l facem să înţeleagă... fuf... El şi mai dârz: că a

fost arestat degeaba, că n-a avut nicio vină... fuf... L-am întrebat ce a făcut... fuf... El: „Domnule, am băut un pahar de vin mai mult... fuf... şi am trecut de două ori pe sub Arcul de Triumf... fuf... o dată în pas de defilare şi a doua oară călare pe un băţ... fuf... Şi pentru asta m-au ţinut trei zile şi m-au bătut ca pe-un hoţ de cai... fuf... Eram beat şi nu comisesem niciun delict... fuf... Unde scrie că n-ai voie să treci pe sub Arcul de Triumf în pas de defilare?”... fuf... Noi i-am spus să reclame la prefectul poliţiei... fuf... El a spus c-a reclamat, dar că l-au ameninţat cu alte trei zile de arest, adică din nou cu mardeală... fuf... Noi am dat din umeri... fuf... Atunci el a spus că se va răzbuna singur. Singur şi cumplit... fuf... Şi s-a răzbunat, Gorga, dar s-a răzbunat cumplit... fuf... Ştii ce a făcut?... Vreo lună de zile şi-a pregătit planul... fuf... A aflat că nevasta prefectului poliţiei are un amant şi că se întâlneşte de trei ori pe săptămână cu amantul... fuf... Într-o casă pe lângă Arcul de Triumf... fuf... A urmărit-o de câteva ori, a văzut-o că are ore fixe... fuf... şi a intrat în vorbă cu gardianul din cartier... fuf... Îşi pusese ochelari, ca să nu fie mai târziu recunoscut... fuf... De la o ţigară, de la un pahar de vin, de la un salut... fuf... până a ajuns să-i povestească gardianului că ştie el o muiere mişto... fuf... puţin cam isterică... fuf... care n-are condicuţă, dar e curată, elegantă şi sănătoasă... Nu se culcă decât cu granguri şi pentru bani mulţi... fuf... şi că scapă întotdeauna de poliţia de moravuri pentru că are un tupeu grozav... fuf... se dă drept nevasta prefectului poliţiei... fuf... şi e o muiere, domnule, zice el, ori ştie carte, ori nu!... fuf... Gardianului i se făcuseră ochii cât cepele... fuf... „Zău, domnule, arată-mi-o şi mie, zău, că eu nu uit când cineva îmi face un serviciu”... fuf... După ce-l roagă vreo oră gardianul şi se jură că n-o dă pe mâna poliţiei de moravuri... fuf... tânărul se lasă convins... fuf... Numai să nu te înfricoşeze, domnule... fuf... Gardianul, ţanţoş: „Pe mine, nene? Nu mă cunoşti. Poate să zică ea că e regina şi tot n-o las”... fuf... Şi tânărul i-o arătă exact

când intra la amant... fuf... Gardianul o aşteaptă bâţâind. Era ceva mişto, ce mai... fuf... tânărul se prefăcuse că pleacă, dar pândea de undeva... fuf... Şi după ce muierea iese şi merge vreo sută de metri, gardianul îi strigă din spate: „Cucoană, ia stai niţeluş!”... fuf... Cucoana nici nu se uită înapoi... fuf... Gardianul se înfurie: „Hei, cucoană! Dumneata cu pălăria verde! N-auzi? Eşti surdă?”... fuf... Şi o apucă de mână. Muierea se zbate, ţipă... fuf... Gardianul îi astupă gura şi o trage după el la secţie... fuf... Lume nu prea era... fuf... Pe drum ea ameninţă, urlă că-i nevasta prefectului poliţiei, gardianul că ştie el mai bine... fuf... Până o duce la secţie... fuf... Îşi înştiinţase mai de mult superiorii... fuf... Întâi îi cere condicuţa, pe urmă buletinul... fuf... N-are nimic la ea. O pun să dea declaraţie... fuf... Ea începe să ţipe... Ce mai... şi comisarul, şi ajutorii, şi gardienii de serviciu, unul după altul, toată noaptea... fuf... o poştă de zile mari... fuf... Şi a doua zi, dis-de-dimineaţă, ţuşti cu ea în maşină la prefectură... fuf... la poliţia de moravuri, să-i facă condicuţă... fuf... Ce cutremur a fost, dragă Gorga!... Şi ce scandal! Şi câte arestări şi câte demisii!... Să fi văzut pe reporterul nostru de fapte diverse... fuf... Dar nu s-a scris niciun cuvânt... fuf... Numai când am auzit cum s-a petrecut povestea şi de Arcul de Trumf... fuf... am priceput eu că era vorba de studentul care se răzbunase... fuf... Ca să vezi, Gorga. Ce răzbunare! A păţit-o şi întreaga secţie care-l arestase... fuf... şi prefectul poliţiei care nu-i luase-n seamă declaraţia... Dintr-o dată doi iepuri... fuf...

Vrabiciu, care-l ascultase cu o atenţie deosebită pe Coriolan, adăugă râzând:

— Ha, ha, ha! Ca la Cana Galilei... Iepuri şi mov...

Cosmuş intrase în biroul lui Nistor cu convingerea că-şi va auzi sunând ceasul de pe urmă. Rămase înţepenit lângă uşă, aşteptând sentinţa de execuţie. Nistor îi ghicise starea şi parcă-l cuprinse mila:

— Altădată să nu mai uiţi să-ţi spui numele. Nu de alta, dar oricine te poate recunoaşte. Ia loc, tovarăşe Cosmuş. O să trec cu vederea pentru că e prima dată...

Cosmuş se prăbuşi în fotoliu:

— Vă mulsumesc, tovarăse redactor sef. Stisi, am crezut c-asi închis... Dacă stiam...

Nistor nu luă în seamă minciuna lui Cosmuş. Auzise distinct zgomotul receptorului aşezându-se în furcă după ce pusese întrebarea.

— Puteai să te interesezi direct, tovarăşe Cosmuş. Comitetul Regional l-a numit pe Gorga şeful secţiei economice şi a considerat... favorabil activitatea... ăluia... Eu am vrut să te menţin în continuare pe dumneata şef al secţiei, dar nu mi-a stat în putere... Nu ştiu ce au cu dumneata cei de la regiune... Poate... nu cumva ai scris dumneata declaraţia în locul lui Vaşani?... Sau poate i-ai smuls-o cu ameninţări?

— Eu?... Dar...

Ar fi vrut să spună că fusese obligat să aducă declaraţia, dar n-avu curajul. Nistor îi sezisă gândurile şi interveni imediat:

— Dumneata ai declarat aici în faţa mea că ai văzut semnătura redactorului pe articol şi te-ai oferit singur să aduci declaraţia. Eu ţi-am atras de la început atenţia că e un lucru cât se poate de grav şi că ar fi mai bine să te gândeşti. Ţi-am spus chiar aceste vorbe: „N-am nevoie să te grăbeşti, tovarăşe Cosmuş. Gândeşte-te bine pentru că e în joc situaţia dumitale profesională şi de partid”. Cred că-ţi aminteşti.

Nistor ştia că momentele de spaimă sunt cele mai propice pentru a convinge pe cineva. Instinctul de conservare era însă prea puternic la Cosmuş.

— Dumneavoastră mi-asi serut să vă aduc...

Nistor îl opri cu o lovitură de pumn în birou:

— Gândeşte-te bine cât mai ai timp! Pe mine nu mă interesează dacă declaraţia e falsă sau nu. De asta răspunzi dumneata!... Eu vreau să-ţi aminteşti ce am

discutat mai înainte de a-mi aduce declaraţia. Dacă nu-ţi aminteşti, domnule Cosmuş, înseamnă că eşti un om necinstit, un mincinos ordinar, şi asemenea elemente nu au ce căuta în redacţie. Nicio secundă, după ce sunt descoperite,

Cosmuş uitase într-o clipă tot ce discutase cu Nistor în prima zi. I se făcuse un gol în cap. Era pe cale să fie dat afară. Atât înţelese.

— Îmi amintesc, tovarăse redactor sef... mi-asi spus să nu mă grăbesc cu declarasia, să mă gândesc bine, pentru că e în zoc situasia mea profesională si de partid...

— Mi se pare – interveni Nistor – c-am spus că e în joc numai situaţia dumitale de partid. Exact. Ţi-am vorbit despre ancheta de partid.

— Îmi amintesc, tovarăse redactor sef. Asa asi spus!

Nistor chemă secretara în birou, şi înainte de a-i spune ceva, îl făcu pe Cosmuş, parcă involuntar, să repete ultimele fraze. După ce îşi dădu seama că martora înregistrase spusele lui Cosmuş, îi ceru să amâne cu o oră şedinţa de colegiu. Apoi se adresă lui Cosmuş:

— N-am reuşit să te menţin în post, tovarăşe Cosmuş, cu toată stăruinţa mea. Dacă nu ţi se va găsi nimic neclar la dosar... dacă vei dovedi sinceritate... dacă mă voi convinge pe bază de fapte că meriţi încredere, atunci mă voi strădui să-ţi găsesc o funcţie corespunzătoare... poate şeful unei secţii noi... Ni s-a cerut de la regiune să mai înfiinţăm două secţii noi...

Lui Cosmuş îi veni inima la loc. Poate că va reuşi să scape de Lucian şi de Gorga.

— Vă mulsumesc, tovarăse redactor sef, si vă zur că voi fi sinstit.

— Bine, bine... Mai aveam o sarcină pentru dumneata... O sarcină urgentă şi confidenţială, adică confidenţială din punct de vedere redacţional... Te-aş ruga s-o cauţi pe tovarăşa Cernat Cornelia... Nu-i ştiu numărul de telefon... E sigur acasă... Adresa...

— Stiu unde stă, tovarăse redactor sef... Pe strada

Avram Iancu.

— Foarte bine!... Trebuia să dea un răspuns redacţiei cu privire la... la demisia ei. Să-i spui te rog, că aştept un telefon urgent de la dânsa... E foarte urgent... trebuie să definitivez lista membrilor redacţiei... Dumneata eşti încă trecut şef de secţie, provizoriu... E foarte urgent!

— Mă duc imediat, tovarăşe redactor sef. Imediat. Si vă mulsumesc foarte mult.

Cosmuş părăsi imediat biroul şi după câteva minute alerga pe stradă spre locuinţa Corneliei. Locuinţa nu se afla prea departe de redacţie şi Nistor îi spusese că e foarte urgent.

Nistor voia s-o forţeze pe Cornelia. Să-i dea un termen de câteva zile. Orice aşteptare era în defavoarea lui. Avea presimţiri nu prea bune. Şi toate i se păreau că vin din direcţia Corneliei. I se părea că de Iulieş scăpase. Era caraghios să piardă o luptă al cărui început îl câştigase. Nu putea să-şi încline capul şi să se dea la o parte în faţa unei femei. O dorea, o voia a lui, o înconjurase cu un laţ sigur. O va trage. Brusc, hotărât, pentru a nu se trezi şi a-şi despresura laţul.

Secretara îl trezi din gânduri. Îl anunţă pe Lucian. Trebuia să-l primească. La regiune, activitatea acestuia fusese apreciată favorabil. Primise chiar felicitări din partea primului-secretar, şi un om care e felicitat de primul-secretar poate foarte uşor pătrunde la el.

— Ia loc! îl invită Nistor pe Lucian, când acesta intră în birou. Am apreciat cum se cuvine activitatea dumitale din ultima perioadă şi chiar am comunicat părerea mea tovarăşului Zaharia.

Mi-a spus că va ţine cont de ea când va cerceta cazul dumitale.

Lucian fu surprins când îl auzi pe Nistor. Îl surprinse mai ales tonul cu care îi vorbea. Era un ton rece, al unui om care parcă recunoaşte ceva şi se străduieşte să fie obiectiv. Dacă i-ar fi vorbit cu căldură, l-ar fi considerat

prefăcut şi interesat să şteargă o anumită impresie veche, aceasta în urma discuţiilor de la Comitetul Regional. Numai ultima frază a lui Nistor îl indispunea. Lucian însă nu-i mulţumi redactorului şef şi acest lucru îl cam enervă pe Nistor. Nu-i mulţumi pentru că nu-şi considera activitatea sa din ultima vreme ca o punte de legătură între dânsul şi Nistor, cum dăduse a înţelege acesta, ci ca o datorie elementară, pe care o avea ca om, ca ziarist şi comunist.

— Am venit pentru o problemă aparent personală, spuse Lucian. Este vorba de concediul meu. L-am amânat până acum forţat de împrejurări...

Mai mult nu spuse. Nu avea tăria sufletească de a i se adresa lui Nistor sub formă de rugăminte, mai ales după ce căpătase aviz prealabil de la Comitetul Regional. Venise să-l anunţe pe Nistor sub impulsul celei mai elementare discipline.

— Unde vrei să-ţi petreci concediul? întrebă surprinzător Nistor.

Lucian ezită. Întrebarea i se părea nefirească.

— Scuzaţi-mă, tovarăşe redactor şef. Consideraţi că încă nu m-am hotărât.

Nistor se simţi dintr-o dată cuprins de furie. Reuşi totuşi să se stăpânească.

— Consideră la rândul dumitale că nu te înţeleg.

— E o problemă intimă a mea, şi cum n-am ajuns la relaţii intime cu dumneavoastră...

Nistor îşi înfipse degetele în lemnul biroului.

Cum de nu pricepea ăla din faţa lui că e un şoarece. Dacă ar fi vrut, şi-ar fi băgat imediat colţii în el. Nu înţelegea cum poate să-şi ascundă furia, ura şi setea de răzbunare.

— Poate că va fi nevoie de dumneata la redacţie... Sunt posibile evenimente neprevăzute... Cred că e un... un lucru elementar ca să se ştie la redacţie unde poţi fi găsit.

Lucian înţelese că Nistor are dreptate. Nu procedase disciplinat faţă de redactorul şef. Dar i se părea atât de

intim refugiul la Crâng împreună cu Cornelia, încât nu putea să-l strige în gura mare oricărui om de pe stradă, mai ales cuiva care arătase permanent faţă de dânsul rea intenţie.

— Consideraţi că nu m-am hotărât, repetă Lucian. Îi voi comunica mâine tovarăşului Coriolan. Dacă va fi nevoie de mine, puteţi să vă adresaţi tovarăşului Coriolan.

— Când vrei să pleci? mai întrebă Nistor.

— Chiar mâine! răspunse Lucian. Am predat totul tovarăşului Gorga!

În clipa aceea sună telefonul. Nistor ridică receptorul şi când auzi vocea se strădui să nu se trădeze prin nimic. Figura lui rămase impasibila când vorbi.

— Da... Bună ziua!... Nu se mai poate aştepta!... Imposibil!... Sunt ferm hotărât să acţionez!... Chiar acum!... Nu!... E ultimul meu cuvânt... Mai aştept douăzeci şi patru de ore!... Bună ziua!

După ce aşează receptorul la loc, Nistor se uită la Lucian:

— Mâine?!... Am o rugăminte la dumneata... Aştept... câteva comunicări importante. Ştii că va avea loc, nu peste mult timp, Conferinţa regională de partid... Te-aş ruga să mai întârzii o zi... S-ar putea să te privească şi pe dumneata... Poimâine poţi pleca... Nu cred să se ivească ceva atât de important care să te reţină... E vorba la mijloc de o singură zi.

Lucian acceptă.

Iulieş simţise mai multă emoţie decât bucurie într-una din zile când Nicolae Iuşcă îl oprise, încurcat, pentru a face câteva reflecţii asupra vremii, însă cu scopul vădit de a-i spune la sfârşit că-l găseşte mai întinerit ca niciodată. Bătrânul portar îi adăugase parcă cu subînţeles:

— Cam toată uzina a întinerit, dar matale i-ai întrecut pe toţi. Mare putere are maşina asta a lui Severin!

Iulieş simţea nevoia să se uite mai atent în oglindă dimineaţa când se bărbierea. Era adevărat că nu-şi

descoperea riduri şi zbârcituri de moşneag pe faţă, dar nici nu vedea semnele de întinerire care îi săriseră în ochi lui Nicolae Iuşcă. De aceea preferase să se adreseze într-o zi femeii care-i făcea curat în casă:

— Greu, mătuşă Minodora. Greu cu anii... Ce să vezi! Eu îţi spun mătuşă de parcă n-aş fi şi eu un moşneag...

— Dumneata vrei să mă mângâi cu vorbele sau vrei să afli de la mine că nu eşti moşneag. Să ştii una de la mine. Când omul îşi îndreptă spatele fiindcă vrea şi-şi înseninează ochii fără să vrea, atunci are în sufletul lui mai multă tinereţe decât un flăcău.

Era deci în viaţa omului – gândise Iulieş – o a doua tinereţe. Îi spusese şi Domnicăi într-o seară. Dar ea tăcuse. Ea nu voia să-i spună că nu trăise nici prima tinereţe.

Iulieş îi destăinuise totul lui Mironescu. Erau amândoi în biroul acestuia la Comitetul Regional. Mironescu îl ascultase emoţionat şi multă vreme după ce Iulieş terminase nu scoase niciun cuvânt. I se părea caraghios să-i dea dreptate, să-şi arate bucuria, sau chiar să facă o glumă cum îi trecuse o clipă prin minte. De abia într-un târziu murmură ca pentru dânsul:

— Ştiu, Iulieş. Am trăit şi eu clipe din acestea şi din fericire le trăiesc şi astăzi... Vezi tu, oamenii tot se întâlnesc până la urmă, tot se găsesc în imensitatea acestei lumi dacă li se aseamănă gândurile şi simţirile... Ştii la ce mă gândesc?... Ai să râzi, poate. La întâlnirea dintre Pârvan şi Severin... Ai văzut cum s-au întâlnit?... Ei doi împreună cu tine... Adică, la drept vorbind, tu i-ai luat de umăr pe câte unul... De ce?... Ca să puneţi o lume întreagă în mişcare... Dac-aţi şti ce bine vă împliniţi unul pe altul...

Vorbele lui Mironescu îi aduseră în minte lui Iulieş o seamă de gânduri. De câte ori se gândea la maşina lui Severin se gândea şi la Sbârcea în ultimul timp. Spusele lui Iuşcă cu privire la schimbarea observată în purtarea lui Sbârcea şi mai ales acea revenire a lui Sbârcea pentru a-

şi justifica întârzierea, îl nelinişteau pe Iulieş. Exista undeva un lucru nelămurit, încă întunecat, dar Iulieş nu era în stare să-l desluşească. Nu era încă în stare să-l desluşească, Pentru că nu voia să renunţe la căutare. Avea parcă în mână un obiect pe care de ce-l învârtea, de ce i se părea că undeva nu i se potriveşte ceva. Acel amănunt care nu se potrivea cu restul trebuia să-l afle. Când îl duse din nou gândul la Iuşcă, îşi aminti şi de ceea ce-i spusese acesta cu privire la Nistor şi la Căciulă.

— Era să uit, Mihaile, tresări Iulieş. Am aflat un lucru pe care mă străduiesc să-l pricep. Nistor l-a descoperit cu mult timp înainte pe Căciulă, pe hoţul de la noi din hală, furând. Şi cu toate acestea nu l-a demascat. L-a lăsat să lucreze mai departe. Îmi bat mereu capul şi nu ajung la o explicaţie. Tu ce crezi?

Mironescu mai ceru câteva amănunte. Iulieş îi relată isprăvile lui Căciulă de la furtul sculelor până la furtul pieselor. Îi vorbi şi despre ceea ce-i povestise Iuşcă.

— Cine ştie, Iulieş... Şi Pârvan, după cum spui tu, l-a tăinuit o vreme şi era să-l tăinuiască şi pe viitor dacă nu s-ar fi întâmplat atentatul iar Căciulă n-ar fi acuzat un om nevinovat.

— Pârvan era convins că-i leagă mâinile.

— Fii sigur că şi Nistor a crezut la fel. Tu singur ai spus că de la o vreme furturile de scule au încetat cu desăvârşire în hală. Şi se pare că de atunci de când l-a prins Iuşcă şi l-a dus la Nistor.

— Nu-i totuna, Mihaile. La Pârvan eu pot să-mi închipui un asemenea gest. Dar la Nistor... Un om ca el, dacă e aşa cum ni-l închipuim noi, nu arată milă în asemenea cazuri. Ar fi putut foarte bine să-şi crească popularitatea în rândurile muncitorilor predându-le hoţul... Ori greşim noi cu privire la Nistor, ceea ce nu-mi prea vine să cred, ori e ceva care l-a făcut pe Nistor să nu denunţe hoţul... ceva mult mai serios dacă a preferat să piardă ocazia de a se ridica în ochii oamenilor. Ţie nu-ţi trece niciun gând prin cap?

Mironescu nu era încă hotărât:

— Cam înţeleg eu la ce vrei tu să te referi... De... Crezi că a vrut să-şi lase în hală un om de-al lui pe care avându-l în mână să-l poată împinge la orice?...

— Atunci ce altceva? întrebă la rândul său Iulieş. Şi cu ce scop să-l aibă?... Adică... cu ce scop, că scopul l-ai arătat tu... înseamnă că Nistor avea şi ceva concret în cap în vremea aceea...

— Să nu greşim, Iulieş... să nu exagerăm cu presupunerile noastre... Ce-ar fi să-l întrebi pe Nistor?

— Pe Nistor? se miră Iulieş. Pe Nistor?... Poate pe Căciulă... La asta nu m-am gândit... Trebuie să-l văd pe Căciulă la miliţie... Să-l întreb direct despre asta... Ajutăm şi cercetările. El neagă mereu, după câte am auzit. Numai în povestea atentatului a dat înapoi. Spune că numai i s-a părut că Sbârcea a aruncat. Pesemne o fi aflat că Sbârcea are martori. Vreo opt oameni au declarat că Sbârcea era lângă ei când s-a aruncat asupra lui Pârvan... La ce s-o fi gândit Nistor, că lui Căciulă nu cred eu să-i fi spus?... La ce putea el să se gândească?.. Cine-l stingherea în hală?... Oare Pârvan?... Era după ce se împăcase cu Pârvan...

— Cine ştie unde ajungi, Iulieş dacă dai prea liber frâu gândurilor.

— Stai, Mihaile. Chiar dacă-l lăsăm pe Căciulă. Să chibzuim puţin... Noi ne-am făcut o anumită părere despre Nistor. Şi tu şi eu am ajuns, nu fiindcă am vrut noi, la aceeaşi părere, ci pentru că acolo ne-a dus capul şi inima. Să procedăm hătrâneşte. Un om vrea să ajungă într-un loc. Vrea să ajungă cu orice preţ în acel loc, să zicem în vârful unui deal. Ce face?

— Urcă!... Dar dacă pe drum întâlneşte oameni care au aceeaşi ţintă...?

Iulieş tresări:

— Asta-i Mihaile. Un asemenea om, dacă ne gândim la Nistor, va încerca mai întâi să-şi cureţe drumul de cei care, după el, au aceeaşi ţintă. Adică de oamenii cinstiţi,

care prin puterile lor cinstite urcă spre vârf. Puterea şi cinstea lor îi împinge acolo. El pe ăştia trebuie să-i doboare. Cu orice mijloace. Lovindu-i pe la faţă, prin spate...

— Încercând să-i convingă...

— Da, da... asmuţind tot felul de animale asupra lor... Adică încercând să-i înfricoşeze... să-i facă să nu urce, pentru a avea drumul liber... Vezi, Mihaile, de ce partidul cere să luptăm şi să demascam fără cruţare asemenea oameni?... Pentru că fac rău, pentru că fac nedreptăţi şi fărădelegi. Cum am mai spus noi: „Pentru că acoperindu-se cu steagul partidului, îl împroşcă, îl murdăresc cu balele lor scârboase...” Tâlharii!... Iar încep să mă înfurii!... Va să zică vor să-şi facă drum liber...

— Să ne punem în situaţia lui... Cine-i stătea în cale?...

— Cum cine?... Toţi! Toţi oamenii cinstiţi... Şi tu i-ai stat în cale...

Lui Mironescu îi răsări o idee în cap, pe care însă n-o destăinui imediat lui Iulieş. Acesta continuă.

— Cine-i împiedica drumul la noi în uzină? Eu. De mine s-a ferit. Dar el ştia că pe mine nu mă bat gânduri de a ajunge. Ştia că eu fusesem trimis pe linie de partid. De mine se ferea fără să-i fie teamă că-l împiedic. Se ferea să nu-i descopăr gândul, pentru că atunci ştia c-o să-l împiedic... Pârvan... Pe Pârvan a şi vrut să-l înfunde... Cum se limpezesc acum toate!... Îmi amintesc de şedinţa pe care o convocase pentru a-l doborî pe Pârvan... Cum a ştiut s-o întoarcă atunci!... Nu-i prost, Mihaile. E şiret ca o vulpe, şi ambiţios, şi dârz ca nu ştiu ce... O să-l întreb pe Alexandru Severin...

— Severin nu i-ar fi stat în cale? întrebă într-o doară Mironescu.

— Stai că n-am terminat cu Pârvan. Dar Nistor nu prea avea de ce să se teamă de Pârvan. Ştia el că Pârvan nu-l poate ameninţa cu nimic. Are meseria lui. Postul n-o să i-l ia... Ştia că dacă Pârvan s-ar fi gândit să fie director, s-ar fi gândit mai întâi să-şi reia cursurile... Nu, nu, de Pârvan

nu prea se temea...

— Tu crezi că-i era frică să nu-şi piardă postul?... Adică, da. De-aici am şi plecat. El s-a scos în evidenţă tocmai ca director în timpul lipsei lui Singurel... Articolele pe care le-a scris... Acţiunea de raţionalizare pe care demonstra că el o descoperise şi o susţine... Când v-a ajutat pe voi să vă faceţi planul cu privire la acţiunea lui Severin n-a făcut decât să repete planul lui vechi... Ce e?

Iulieş se ridicase în picioare.

Încremenise într-o atitudine care arăta că se concentrează la maximum.

— Nicio clipă nu m-am gândit la asta, Mihaile.. Exista totuşi un cui, un cui primejdios în calea lui. Şi totuşi nu-mi vine să cred... Pentru că n-a făcut nimic... Stai să-ţi spun!... Când ne-a vizitat ministrul Bogdan, l-a descoperit pe Alexandru dintr-o privire. Îmi amintesc că i-a adus laude pentru priceperea lui tehnică. Chiar a spus că Alexandru are în el stofă de conducător tehnic... Cam aşa a spus Bogdan... Nu ştiu dacă era şi Nistor cu mine, sau poate eram singur cu Bogdan. Dar nu se poate să nu-i fi spus şi lui Nistor dacă mi-a spus mie... Şi atunci Nistor...

— După cum zici tu, înseamnă că Severin era cuiul cel mai primejdios... Severin?

— Măi Mihaile!... De când e în uzina noastră, Alexandru n-a suferit decât două nedreptăţi... Una i-a făcut-o chiar băiatul lui şi a doua voi... Aia cu băiatul e veche... Dar voi ce-aţi avut cu el?... Ce a avut Gorga ăla cu Severin?... De ce l-a împroşcat cu noroi, aşa, tam-nesam?... Ăla e un om cinstit?

— Cinstit e, Iulieş! Ţi-o spun fără să mă îndoiesc. La ce te gândeşti?...

Iulieş se codi. Îşi frecă bărbia a nehotărâre:

— Ştiu eu?... Ce s-a apucat Gorga ăla să scrie fără să schimbe un cuvânt cu Alexandru?... Aşa, din senin... Tu nu l-ai întrebat?

— Numai asta n-am făcut-o, Iulieş. L-am criticat pentru superficialitate, pentru lipsă de răspundere, ce i-ai făcut

tu nu mai vorbesc... Poate din cauza intervenţiei tale am uitat să-l întrebăm... L-ai pocnit şi tu pe el cum l-a pocnit el pe Severin.

— Eu am avut un motiv. Dar el?... Din senin, poc în capul omului. A trecut de câteva ori prin hală şi tocmai despre Severin să scrie!... Ce i-a venit?

— Să-l întrebăm, Iulieş!

— Să-l întrebăm!... Şi dacă-i aşa cum gândesc eu, Mihaile, atunci nu mai am nicio urmă de îndoială. Îmi pun capul sub tăietor. Şi mă bat şi cu Dumnezeu din cer pentru dreptate.

CAPITOLUL 36

PREOCUPAT DE EVENIMENTELE din uzină, Pârvan uitase un timp de Orhideea. Uitase în sensul de gândire activă, cum analiză dânsul când se gândi s-o viziteze. Prezenţa ei existase într-însul tot timpul. Amintirea acelei nopţi, cu voluptatea ei unică, nu se despărţise de el nicio clipă. Orhideea trăia în el ca o prezenţă prin acea amintire. Îi umpluse parcă un gol.

Amintirea îl făcu să tremure când degetul său apăsă butonul soneriei. Nu se anunţase, nu-i dăduse niciun telefon. Un timp îi fusese teamă că n-o va găsi acasă. Dar când zărise de pe stradă camera ei luminată puternic – Orhideei îi plăcea lumina amplă, bogată, strălucitoare – îşi risipi teama şi se lăsă cuprins de emoţie. Îi ieşi în întâmpinare chiar Orhideea. Pârvan îi sărută prelung mâna, îşi dezbrăcă paltonul şi-i solicită braţul. Orhideea i-l oferi cât se poate de firesc. Era îmbrăcată într-un capot lung, de mătase, strâns pe corp. De-abia când se despărţiră şi ea se aşeză în fotoliu zări prin ţesătura fină a capotului toată goliciunea ei.

— Scuză-mă, Orhideea, te rog – se stăpâni Pârvan – m-au copleşit treburile. Sau pentru a fi sincer m-au subjugat. Anii de inactivitate s-au răzvrătit, m-au tras la răspundere şi m-au îndemnat cu o forţă de care nu mă credeam capabil. M-am regăsit, Orhideea! M-am regăsit cu totul. Cu tinereţea, cu visurile şi cu tine! Pentru a realiza armonia...

Orhideea îl întrerupse prin impasibilitatea ei. Pârvan renunţă la convenienţe şi se aşeză pe speteaza fotoliului

în care se afla dânsa. Mâinile lui alunecară de-a lungul braţelor Orhideei. Când se întoarseră înapoi, se opriră pe gâtul ei. Atingerea cărnii îl cutremură pe Pârvan. Se lăsă în genunchi în faţa ei, îi cuprinse mijlocul cu braţele şi-şi lipi faţa de pieptul ei. Simţi zvâcnete lângă obraji.

— Scoală-te, Irugen, îi spuse Justiţia cu voce înceată. Îmi repugnă gesturile de teatru... Să nu mă înţelegi greşit... Dar amintirea atâtor scene caraghioase din filme şi din piese...

Pârvan se simţi ofensat, rănit. Gestul său fusese atât de spontan, încât îl descoperise după înfăptuire. Fusese făcut împotriva voinţei ei şi a lui. Îl ofensa luciditatea Orhideei. Îl rănea destăinuirea acestei lucidităţi. Îşi simţi obrajii înfierbântaţi când se aşeză în fotoliul pe care-l părăsise.

— Nu te supăra, Eugen. Şi anii mei s-au răzvrătit. S-au răzvrătit, cred, mai crud decât la tine. Tu ai dus la paroxism răzvrătirea lor. Din fericire îmi mai rămâne puterea de a mă supune de bună voie răzvrătirii lor... Vrei un coniac, Eugen?

Pârvan nu pătrunse sensul spuselor ei. Nici Justiţia nu voise să descopere sensul. Nu voise să: grăbească descoperirea. Neprimind niciun răspuns din partea neaşteptatului şi aşteptatului oaspete se îndreptă spre sufragerie. Pârvan ar fi vrut să adreseze un refuz, dar nu reuşi să-l rostească. Văzu statuia de sub voalul de mătase. Încercă să se gândească la altceva, dar nu reuşi.

Justiţia se întoarse în cameră împingând o măsuţă mobilă pe care se aflau câteva sticle de coniac şi câteva pahare de cristal. Orhideea îşi îmbrăcase deasupra capotului de mătase o anvelopă subţire, dar impenetrabilă.

— Serveşte-te, Eugen. De care preferi? Eu voi lua câteva picături de Hennessy.

Purtarea ei părea cât se poate de firească... Dacă nu s-ar fi întâmplat, dacă nu s-ar fi produs întâlnirea... Trebuia să se supună dispoziţiei pe care o impunea Orhideea.

— Mulţumesc, Orhideea. Şi îţi cer mii de scuze. Iartă-mă.

În loc de orice răspuns, Orhideea se aşează pe speteaza fotoliului în care stătea Pârvan, îi trecu mâinile prin păr, mângâindu-l blând. Se aplecă apoi cu mişcări de felină, îşi lipi obrazul de obrazul lui şi-l sărută lung. Pârvan rămase nemişcat. Orhideea se dezlipi într-un târziu de dânsul, reluându-şi locul obişnuit. Era senină, calmă, stăpână.

— Iar suntem în contratimp, Eugen, spuse ea cu o voce nostalgică. De astă dată eu sunt cea care iubeşte. M-am ferit, dar n-am reuşit. A fost mai presus de puterile mele. De aceea m-am dăruit, Eugen. Dar poate n-aş fi făcut-o. Am sperat, deşi înţelesesem. Iubirea ta a existat odată... Nu poate reînvia a doua oară... E o lege, Eugen.

Pârvan era emoţionat de destăinuirea care i se făcea. Crezuse că Orhideea îl acceptase dintr-o convingere de femeie lucidă. Ea îi vorbea însă de dragoste.

— Sunt puţine legi în lumea noastră, Orhideea, replică dânsul. Toate ţin de domeniul fizicii. O lege a dragostei nu poate exista. Pentru că dragostea nu ţine de fizică. Poate, dacă ne gândim la legea atracţiei corpurilor cereşti şi o acceptăm la modul ideal.

— Nu, Eugen. E greu să mă înşel în această privinţă. Mi s-au răzvrătit anii. Prea mulţi s-au răzvrătit. Dacă n-aş iubi, aş accepta totul. Dar iubind, nu pot. Nu vreau să mă cheltuiesc tragic, să mă cheltuiesc unui final tragic. E prea multă sete de viaţă în mine. Ai rupt toate zăgazurile. Îmi voi ascunde durerea sub lumini. Mă supun răzvrătirii pentru a-i da direcţia pe care o vreau eu. Nu va fi o direcţie tragică. Voi pleca!

Pârvan se înfioră. Îi pieri tot sângele din faţă. Nu reuşi să articuleze niciun cuvânt.

— Nu te înspăimânta, Eugen. Nu joc teatru N-am jucat niciodată. Nici atunci când te-am aşteptat şi ţi-am arătat că nu te aştept. Urăsc şi dispreţuiesc teatrul jucat de femei. E un strigăt de îndurare, e cerşetorie, Eugen. Nu cheamă atenţia, ci mila. E groaznic!... Nu voi fi a ta!

Acum, oricând, când vei vrea tu. Pentru că te iubesc. Şi dacă ştii asta, nu trebuie să mă ascund. Nu mă dăruiesc ca o desperată care îşi va pierde în curând visul, ci ca o femeie care îşi ia dreptul său. Pentru că voi fi a ta numai atâta timp cât vei crede că mă iubeşti. Atât, Eugen. Voi pleca înainte de a descoperi eroarea. Şi va fi foarte repede. Nu vreau să trăiesc momentul când vei descoperi că numai ai crezut că mă iubeşti... Decât să mă îngrozesc permanent la gândul că într-o zi vei descoperi eroarea, mai bine să-mi falsific sentimentele, dincolo, sub lumini orbitoare, având mereu un refugiu într-o amintire superbă. Îmi vei da dreptate, Eugen... Eşti omul celui mai lucid raţionament. Transformă toată această poveste într-o ecuaţie şi încearcă s-o rezolvi. Va fi *da!*

Pârvan o ascultă cu atenţie pe Justiţia şi vorbele sale avură darul să-i nască dubii. Sezisă imediat că tot raţionamentul ei era copilăros. Toată povestea unul final tragic, a descoperirii unei erori... El, o va iubi mereu, va fi mereu a lui, chiar dacă...

Justiţia îi pătrunse parcă gândurile:

— Nu, Eugen. Tu nu vei recunoaşte niciodată că ai greşit. Ştiu că eu constitui singura problemă pe care tu o vei rezolva întotdeauna la modul care mi-ar conveni mie. Tu nu poţi să mă jigneşti conştient. N-ai făcut aceasta nici atunci când eu, în al meu *fin fond*, mă rugam s-o faci. Când te-am părăsit dintr-o cauză pe care astăzi pot să ţi-o destăinui. Dar eu voi simţi şi îmi cunosc prea bine valoarea, Eugen, ca să mă pot consola cu gândul cavalerismului şi nobleţii tale. Prefer să mă consolez cu gândul că am avut puterea să întrerup o mare dragoste.

Pârvan veni în faţa Justiţiei, îi apucă mâinile şi o ridică încet în picioare. Îi înlătură haina de casă şi o luă în braţe. Justiţia închise ochii şoptind:

— Nu mă prefac, Eugen. Te doresc. Cu toată pasiunea... Dar mai mult te iubesc, Eugen...

Pârvan se plimbă cu ea în braţe prin salon.

— Iartă-mă, Orhideea, dar e stupid tot ceea ce spui. E

un raţionament fals, feminin, copilăros Nici nu încerc să-l combat. N-am ce, Orhideea. Mai uşor pot să combat teoria cuantelor decât raţionamentul tău. Pentru că raţionamentul tău susţine o nulă.

— Pentru că susţine adevărul – ripostă Orhideea.

— În matematica speculativă nu există adevăr, Orhideea. Orice se poate afirma sau anihila, adăugând încă un şir de necunoscute. Mai ales în domeniul infinitului de necunoscute. Nu, Orhideea. Certitudinea e una singură: eşti în braţele mele, te port prin camera aceasta luminată, te port goală şi vei fi a mea. Acesta e unicul adevăr.

— Te porţi ca un îndrăgostit, Eugen.

— Ai rostit adevărul, Justiţia. Pentru prima dată îţi rostesc primul nume şi ţi-l voi rosti mereu de acum înainte, Justiţia.

— Mă predau, Eugen. Mă predau pentru această noapte şi pentru toate nopţile şi zilele în care mă vei căuta. Te iubesc şi nu voi juca niciodată teatru. Dar nu vei avea timp să descoperi eroarea, Eugen. Nu-ţi voi lăsa eu vreme s-o descoperi. Vei nega!

— Nu neg, Justiţia! A nega înseamnă a te apăra.

— A nega înseamnă a crede! Vreau să crezi! Acest gând mă trimite în braţele tale. Acest gând mă smulge din braţele tale.

— Nu neg! Suntem amândoi o singură certitudine, Justiţia. *Existenţa.* Mâine vom merge amândoi în Capitală. Vom fi numai câteva ore separaţi. Dar certitudinea nu se va diviza în două.

— Vom merge amândoi, Eugen... Odihneşte-ţi braţele... Eşti ca un îndrăgostit şi sunt fericită că-mi voi aminti de aceste clipe.

— Le vom trăi. Justitia

Pârvan n-o lăsase o clipă din braţe. Se plimbase tot timpul cu dânsa prin cameră. Când Justiţia îi citi în ochi dorinţa, murmură cu o voce pe care şi-o închipui însoţind-o în tot viitorul ei.

— Ai fost un îndrăgostit, Eugen.

În timp ce se bărbierea, Pârvan se gândi la cele ce-i spusese Justiţia. Zâmbi în faţa oglinzii. Problemele pe care el le credea false şi în care intrau şi cele de psihologie feminină nu era capabil să le rezolve. Erau aidoma celor scornite de Zenon Descoperise şi el o asemenea problemă irezolvabilă, de o stupiditate revoltătoare, falsă în tot conţinutul ei şi totuşi o problemă. Cu asemenea probleme, eronate de la început până la sfârşit, Pârvan nu se putea bate. Justiţia îl iubea. El o iubea. A plus B nu puteau să dea decât un singur rezultat: certitudinea. Amândoi formau o certitudine. Atunci de ce să adauge problemei necunoscute inutile! Nu era nevoie. Problema şi rezultatul ei erau limpezi şi certe.

Pârvan se gândi că poate în acel *fin fond* al Justiţiei se cuibărise nesiguranţa din cauza întârzierii sale şi a lipsei sale de atenţie. Într-adevăr la prima vedere părea că o uitase pe Justiţia. Nu-i mai dăduse niciun semn de viaţă. Dar aceasta era o aparenţă, şi dacă până la urmă constituia α problemă stătea numai în puterea lui să o rezolve, pentru că el era singurul care poseda cheia, adică adevărul. El ştia că n-o uitase, că o avusese permanent în el ca o prezenţă. Poate că Justiţia confunda dragostea cu manifestările de cavalerism, cu acele dovezi convenţionale de atenţie cu care bărbaţii obişnuiesc femeile. Era o părere eronată. Atenţia, gândea Pârvan amintindu-şi de cavalerismul său, probabil îi suplinea întotdeauna lipsa sentimentului major. Era cazul său, nu generalizat. Tocmai lipsa de atenţie la un bărbat care se purtase întotdeauna ca un cavaler dovedea un sentiment profund. La cazul dat şi în situaţia dată. O ştia pe Justiţia a lui şi când găsise primul răgaz se dusese la dânsa. Mai mult, prezenţa ei era dovedită şi de gândul de a face împreună călătoria la Bucureşti. Îi luase bilet fără s-o întrebe, fără să-şi închipuie nicio clipă că ea nu-l va însoţi. Niciodată! nu procedase astfel cu o femeie. Şi totuşi nu

făcuse aceasta dintr-un spirit de posesie sau dictatură. Nici nu putea să-i treacă prin cap acest gând. Justiţia nu era femeia căreia i se putea impune un lucru. Nu. O avea atât de mult în el, încât gândul de a merge împreună era cât se poate de firesc. Era firesc. Şi firescul corespunde întotdeauna unei iubiri sigure, calme, profunde, definitive. Toată problema ridicată de Justiţia era copilăroasă, absurdă, stupidă. Era scornirea unei psihologii feminine aparte. Îi va spune încă în tren acest lucru şi o va convinge.

Pârvan era gata pregătit. Nu pleca în Capitală decât pentru câteva ore. Nu va lipsi din uzină decât o zi. Totul fusese pus la punct în hală. Marele plan de atac fusese organizat până în cele mai mici amănunte. Nu mai era niciun gol. Existau şi armele, şi muniţiile. Într-un timp scurt, totul putea fi strâns şi unit pentru a se declanşa atacul. Cu alte cuvinte putea să intre în funcţiune linia automată. Pentru aceasta pleca el la Bucureşti. Pentru a discuta câteva ore – precum îşi închipuise dânsul – cu funcţionarii de la minister în vederea aprobării devizelor, a proiectelor, a punerii în funcţiune a liniei. Şi mai ales pentru a preda un proiect detaliat, un studiu prin care se solicita reprofilarea producţiei uzinei. Îşi planifică să termine totul în câteva ore, pentru a avea o după-amiază liberă cu Justiţia şi pentru a se reîntoarce cu expresul de noapte. La ora zece ajungea în Bucureşti. Până la ora două, cel mult trei, va termina la minister. Restul programului îl va discuta cu Justiţia în tren, după ce-i va demonstra eroarea de fond a problemei sale.

Gerul se înteţise spre dimineaţă. Pârvan avusese de gând să meargă pe jos la gară împreună cu Justiţia. Gerul însă îl determină să-şi schimbe gândul. Opri un taxi, fixându-i şoferului ora când trebuie să sosească în faţa locuinţei de la numărul 143 de pe strada principală. Îşi continuă drumul pe jos refăcând încă o dată raţionamentul despre relaţiile dintre el şi Justiţia. Când ajunse în faţa locuinţei, o găsi pe Justiţia în poartă;

— Ca întotdeauna punctual, Eugen. Chiar acum am ieşit. M-am gândit să mergem pe jos până la gară. Dar să pornim mai repede, ca să nu pierdem trenul.

— Am comandat o maşină, Justiţia, îi replică Pârvan. Şi eu aş vrea să mergem pe jos. Dar...

Fură nevoiţi să aştepte maşina, pe care însă o expediară goală spre gară. Numai după aceasta, Pârvan descoperi că nu mai au vreme să prindă trenul.

— Mai sunt zece minute, Justiţia, până la plecarea trenului. Dacă nu găsim o maşină...

— Fii sigur că nu, Eugen. N-avem decât o şansă: să fugim.

Justiţia îl luă de braţ pe Pârvan şi porniră amândoi în goană către gară. Se opriră numai de două ori în drum, pentru câteva clipe, spre a-şi potoli respiraţia. Nu scoaseră niciun cuvânt. Ajunseră la gară în clipa când impiegatul de mişcare se pregătea să dea drum liber expresului. Pârvan o luă în braţe pe Justiţia, ridicând-o pe scara primului vagon. Sări repede şi el. Trenul pornise. Nimeriseră tocmai în vagonul în care aveau locurile. Conductorul le indică încă speriat compartimentul.

— Ca-n filme, Eugen, zise Justiţia. Parc-am fi doi tineri îndrăgostiţi în drum spre... În drum, spre...

Culoarul era în întuneric. Câte o lumină palidă la capetele lui. Pârvan îşi apropie obrazul de obrazul Justiţiei. Erau chiar în faţa compartimentului. Cineva îi privi o clipă prin geamul uşii, dar îşi întoarse repede capul. Jenaţi, cei doi îşi dezlipiră feţele. Pârvan deschise uşa:

— Scu...

Făcu un efort să termine fraza:

— ...zaţti... Ne permiteţi să ne ocupăm locurile?...

Hurmuzaki se uita la ei clipind des din ochi.

Aduna parcă elementele unei combinaţii chimice, cântărind cu miligramul. Când realiză combinaţia, răspunse celor doi care aşteptau în picioare:

— Voi? Eugen şi Justiţia?... De ce... de ce... nu staţi?...

Şi... şi cum aţi aflat că plec?...

— Cum ai aflat... tu... că plecăm? râse Justiţia, dezbrăcându-şi paltonul de blană.

Era aprinsă la faţă şi respira încă greu. Pârvan de asemeni gâfâia. Fruntea îi era plină de broboane de sudoare. Hurmuzaki făcea ochii din ce în ce mai mari.

— Nu te speria, Emanuel. Nu-i nimic. N-am găsit maşină şi am alergat doi kilometri pe jos ca să prindem trenul... În ultima clipă...

— Voi eraţi deci! descoperi Hurmuzaki. Ciudat... Şi eu era să pierd trenul... Taxiul comandat nu mi-a venit... Noroc c-am întâlnit o maşină în drum... O rablă... Nu ştiam că-i chiar atât de nesuferit mirosul de benzină...

— Maşina noastră, Eugen, râse din nou Justiţia. Dacă am fi luat-o...

Pârvan înţelese ce vrea să spună Justiţia. Dacă n-ar fi expediat maşina, ar fi fost singuri în compartiment.

— Îţi aduci aminte, Eugen, i se adresă Hurmuzaki. Când ai fost la mine, ţi-am vorbit despre o combinaţie chimică senzaţională... I-am adăugat câţiva compuşi... Mă întărită mereu... Ştii la ce am ajuns?

Justiţia se uită fioroasă în direcţia lui Hurmuzaki. Acesta însă avu curajul să termine:

— O grupă întreagă de medicamente... Altă grupă... Pe bază de...

— Ah, Emanuel, insistă Justiţia. Ce păcat ca n-ai descoperit şi somnifere printre ele...

— Ba da! Ba da! se repezi Hurmuzaki. Mai bune şi decât bromizovalerianilureele şi decât ciclohexeniletilobarbituricele... Şi fără...

Justiţia râse cu atâta poftă, încât Hurmuzaki întrebă uluit:

— Nu crezi?... Dar Eugen ştie... I-am arătat şi formula...

— Ştiu, Emanuel!... Dar e prea cald în compartiment.

— Să deschid geamul?... Se pot întrebuinţa şi împotriva răcelii.

— Nu, nu deschide geamul, Emanuel – îl rugă Justiţia.

Mai bine ieşim noi pe culoar.

Justiţia şi Pârvan ieşiră pe culoar. Hurmuzaki rămase singur în compartiment. Se războia cu formulele chimice, dar mai ales cu gândul că nu va putea să evite întâlnirea... Picioarele îi bâţâiau fără încetare. Poate că nu-l va întâlni... Dar dacă... Deodată tresări. În cap îi apăru o nouă formulă care-i cuceri dintr-o dată toate gândurile. Degetele lui desenau hexagoane benzenice fără încetare. Nu-şi auzi prietenii reîntorcându-se. Nici nu-i vedea, deşi se uita uneori minute întregi la ei.

Cu cât se apropia de clădirea Academiei, cu atât Hurmuzaki simţea că-l copleşeşte emoţia. Gâtlejul parcă-i era sugrumat. Începu să-şi oprească paşii în faţa vitrinelor dintr-un instinct de apărare. Voia să mai întârzie. Şi pentru a-şi îndepărta gândurile chinuitoare încercă să deosebească fiecare obiect din vitrină. Întârzie mai mult în faţa unui magazin cu unelte de pescuit. Vedea undiţe, cârlige, muşte, plase. Căuta să-şi închipuie la ce servesc. Nu ştia cum se prind peştii cu undiţa. Nu fusese niciodată la pescuit. I se părea caraghios că un peşte nu poate să deosebească o muscă adevărată de una artificială. De câteva ori voi să plece. Dar după primul pas se întorcea. Descoperea un nou cârlig şi căuta să-l memoreze. Probabil că peştele, lacom, se repede asupra lui şi-l înghite fără să observe. Dar cum ştia pescarul că s-a prins peştele în undiţă?...

Vânzătorul rezistă mult timp ispitei. Dar considerând că omul din faţa vitrinei era un pensionar din provincie, intimidat, care nu are curajul să intre într-un magazin bucureştean, se hotărî până la urmă să-i înfrângă sfiala şi să-l atragă în prăvălie.

— Avem unelte şi mai perfecţionate înăuntru, auzi Hurmuzaki. Nu doriţi să le vedeţi?... Poftiţi, vă rog.

Hurmuzaki pătrunse în magazin fără voia lui. Îi apăruse din nou în minte imaginea lui Irimescu şi credea că astfel se poate feri de ea. După zece minute părăsi magazinul

ducând cu sine două undiţe de ultimul tip, pe care nu ştia cum să le ţină, câteva sute de metri de fir nylon rezistent şi la pescuitul sturionilor, cutii pline cu cârlige şi muşte pentru toate speciile de peşti din apele României. Nu făcu însă nici zece paşi şi auzi în urma lui vocea vânzătorului:

— Hei, bade... moşule... domnule... am găsit într-un raft momeală specială pentru lostriţe şi lipani...

Hurmuzaki însă nu se mai întoarse. Îşi adună tot curajul şi se îndreptă grăbit spre Academie. Numai când pătrunse în curte simţi cum i se moaie picioarele. Îl va întâlni sigur pe Irimescu. Zări o bancă în grădină şi se duse întins acolo. Răsuflă uşurat când îşi rezemă spatele de bara de fier... Era hotărât. Peste cinci minute se va duce la el. S-ar putea chiar să nu fie. Numai cinci minute...

Irimescu, marele specialist în chimie organică, fusese profesorul lui Hurmuzaki. Acesta urcase treptele carierei universitare sub pulpana lui. Asistent, docent, profesor suplinitor, titular, mereu în colectivul lui Irimescu. Lucraseră împreună şi la catedră şi la laborator. Irimescu era de o severitate excesivă. Când apărea el, tremurau nu numai studenţii şi asistenţii, dar chiar colegii de catedră, unii mai bătrâni decât el. Şi dintre toţi profesorii care-i trecuseră prin mână, pe care-i crescuse alături de el, Irimescu şi-l alesese drept succesor pe Hurmuzaki. Îl anunţase cu mulţi ani înainte pentru a avea timpul să se pregătească.

— Eu nu vreau să las în locul meu un simplu profesor – îi spusese Irimescu lui Hurmuzaki. Vreau să las un laborator. Capul dumitale, colega, e un laborator. Îţi dau răgaz să-ţi aranjezi într-o ordine desăvârşită toate eprubetele şi toate borcanele cu elemente şi compuşi. Când vei veni la mine şi voi verifica acest lucru, ies imediat la pensie.

Hurmuzaki nu se mai prezentase la „examenul” cerut de Irimescu. Bătrânul nici nu mai consideră că trebuie verificat. Îl înştiinţase pe Hurmuzaki că-şi va pregăti pensionarea.

— La începutul anului viitor te voi prezenta chiar eu studenţilor. Ca să nu mai zâmbească nimeni când te bâlbâi. Voi băga atâta spaimă în ei, ca să rămână pentru toate generaţiile care le vor urma!

Şi fără măcar să discute cu Irimescu, fără măcar să-l vadă, fără să-i anunţe descoperirea pe care o făcuse... se refugiase în provincie. Hurmuzaki îi urmărea toate lucrările, dar n-avea curajul să-i scrie. Era bătrân. Îi cunoştea seriozitatea cu care-şî pregătea fiecare curs, ajungând până la pedanterie; ştia că repetă fiecare experienţă cu mâna lui şi că nu-i scapă nimic din specialitatea sa fără să citească şi să se informeze, dar tot nu avusese curajul să-i scrie. Se interesa uneori dacă îşi indicase un alt succesor şi aflase că nu. Când Hurmuzaki începuse să lucreze referatele la volumele trimise spre recenzare din Capitală şi făcuse noile descoperiri pe care le considera senzaţionale, se gândise iarăşi să-i scrie lui Irimescu. Dar îl părăsise din nou curajul. Şi se pomenise dintr-o dată, peste noapte, cu o scrisoare oficială, care-l invita la o dată precisă, însă fără oră, la Academie, la secţia ştiinţelor fizico-chimice pentru comunicări. De data aceasta, Hurmuzaki nu mai ezitase.

Hurmuzaki stătea pe bancă, amânându-şi secundă cu secundă intrarea. Număra în gând până la trei cu hotărârea de a se ridica şi a porni, dar mereu repeta numărătoarea. Ajunsese poate a suta oară la trei când auzi un glas lângă dânsul:

— Căutaţi secţia de ştiinţe naturale?... E la etaj.

După înfăţişare, bătrânul care-l întrebase părea portarul instituţiei. Hurmuzaki tresărise. Uitase că are în braţe uneltele de pescuit. Se ridică şi-i răspunse portarului:

— Nu... Secţia de ştiinţe fizico-chimice...

— Tot la etaj, dar pe stânga.

Hurmuzaki era hotărât. Tot ajunsese cu numărătoarea la trei când îl întrebase portarul. Urca scările fără să se grăbească şi se opri în faţa unei uşi pe care citise firma. Îi

năvălise tot sângele în obraji. De abia avu puterea să bată în uşă.

— Intră! se auzi de dincolo o voce.

Fără să-i treacă prin minte că un singur om putea să aibă un auz atât de ascuţit, Hurmuzaki intră. În toată încăperea plină de fotolii şi măsuţe se afla un singur om: Irimescu. Hurmuzaki îşi ascunse mâinile la spate, pentru a nu i se vedea tremurul degetelor, şi salută cu capul fără să scoată un cuvânt.

— Degeaba îţi fereşti mâinile, colega, îl ţintui Irimescu. Tremuri tot! Ia loc!

Hurmuzaki se aşează pe un fotoliu la o masă ascunsă într-un colţ al încăperii. Nici nu descoperi că stabilind o astfel de depărtare într-o cameră în care se găseau numai doi oameni devenea şi mai caraghios.

— Vrei o cafea, colega? îl întrebă Irimescu.

Hurmuzaki încuviinţă cu capul. Ţinea în fiecare mână câte o undiţă. Firele de nylon se deşiraseră şi atârnau pe parchet.

— În situaţia în care te afli – accentuă Irimescu – ai fi în stare să accepţi să-ţi mănânci propriile-ţi undiţe. Parcă te-aş fi chemat la pescuit, colega, nu la o discuţie extrem de importantă.

Nici Irimescu nu se mişcase de la locul său. Stătea şi el la o măsuţă, însă în colţul diametral opus celui în care stătea Hurmuzaki.

— N-ai nimic de zis, colega?...

Apariţia unei tinere îmbrăcate în halat alb, care rămase uimită văzând atitudinea celor doi chimişti, îl întrerupse pe Irimescu.

— Nu mai trebuie cafea! spuse bătrânul.

Bufetiera holbă ochii:

— Iertaţi-mă, dar nu ştiu să fi comandat...

— Foarte bine! spuse tăios savantul. N-ai nimic de zis, colega?... Nimic, nimic...?

— Ştiţi – încercă Hurmuzaki – am descoperit...

— Nu mă refer la descoperirile dumitale, colega. Ştii

bine la ce mă refer!

Hurmuzaki tăcu. Ce putea să-i spună?... Orice scuză i se părea caraghioasă. Şi să se autoinsulte... Era mai bine să tacă.

— Tăcerea dumitale e un răspuns, colega. Accepţi deci tot ce-mi trece prin gând cu privire la dumneata...

— Accept! se repezi Hurmuzaki, pentru a scăpa de tăişul verbal al lui Irimescu.

Irimescu dădu din cap cam dispreţuitor:

— Eşti un infatuat, colega! Un infatuat de categorie majoră!... Ştiu tot despre dumneata!

Hurmuzaki se înfioră. Nu înţelegea ce vrea să spună Irimescu. Întotdeauna acesta proceda astfel. Scotea câte o frază, pentru a da la sfârşit lovitura crâncenă.

— Ştiu tot, colega!... În fiecare săptămână îmi scria regretatul entomolog Serafim Toporaş.

Hurmuzaki nu se aşteptase la aşa ceva. Îl privi pe Irimescu şi uluit şi înspăimântat.

— Nu mi-a omis niciun amănunt. Şi dacă ai fi fost atent la felul cum îţi vorbea, ai fi descoperit mustrările mele, colega. Te-am frecat prin el fără încetare. Ca pe ultimul chiulangiu.

— Ştiţi... că... eu... ştiţi... se bâlbâi Hurmuzaki.

— Îţi repet încă o dată că ştiu tot, colega. Absolut totul. Tot ce te priveşte pe dumneata. Şi unele lucruri în plus pe care dumneata nu le cunoşti. Tot care te privesc pe dumneata... la loc... pardon... Ce te-a apucat, colega, să vii la Academie cu unelte de pescuit?... Regretatul Toporaş nu mi-a scris că te-ai făcut pescar. E singurul lucru pe care l-a omis. Mai mult. Odată, referindu-se la felul dumitale de a lucra, de a te închide în casă, spunea că nu eşti în stare să deosebeşti o ştiucă de un cărăbuş.

— Nu! încercă Hurmuzaki să apere memoria dispărutului. N-a omis. Eu... nu pescuiesc... N-am pescuit niciodată... Ştiţi... nici nu ştiu...

— Ţi-ai pus poate în gând să pescuieşti pe-aici, colega. Sau vrei să te ascunzi în vreo peşteră şi te-ai aprovizionat

cu unelte pentru trai!

Hurmuzaki era prea speriat ca să-şi dea seama că Irimescu trecuse la ironii. Şi-ar fi amintit că dacă bătrânul începe să ironizeze...

— Eşti un infatuat, colega, care joci rolul unui timid. Lucrările dumitale au fost trimise la tipar. Vor apărea foarte curând.

— Lucrările mele? întrebă uluit Hurmuzaki.

— Dumneata eşti pescar sau chimist, colega? Referatele dumitale n-au nimic comun cu volumele. Sunt lucrări originale. Aşa au fost considerate aici! Dumneata crezi că noi ţi-am trimis volumele care să faci referate? Asta-i treabă pentru profesoraşi, colega, nu pentru laboratoare.

Hurmuzaki simţi noduri în gâtlej. Scăpase undiţele din mână.

— Sunt uimit, colega. Cum ţi-ai putut închipui că profesorul dumitale nu-ţi cunoaşte toate măruntaiele, şi toate apucăturile dacă a avut curajul să te propună succesor? Crezi că eu am vrut să scot de la dumneata referate?... Sunt mâhnit, colega, de părerea pe care o ai faţă de antecesorul dumitale... Volumul va apare foarte curând. Comunicarea o vei face la sfârşitul săptămânii. Asta-i tot, colega!

— Vă rog... dar... ştiţi...

— Ştiu tot, colega. Te-am avertizat de la început. Deşi era să omit un amănunt. Volumul dumitale a fost propus de colectivul nostru pentru Premiul de Stat... Unde sunt undiţele, colega?...

Hurmuzaki era năucit. Încercă să spună ceva, să mulţumească, să se scuze. Nu fu în stare. Se ridică dintr-o dată de pe fotoliu şi înaintă spre Irimescu:

— Nu poate să apară volumul... Azi-dimineaţă, în tren, am descoperit o nouă combinaţie senzaţională... cu aplicaţii industriale... am plecat de la un lanţ benzenic de tipul...

Irimescu se uita la Hurmuzaki, care desena febril pe

sticla aburită a ferestrei un lanţ benzenic nesfârşit.

Justiţia şi Pârvan porniseră pe jos de la gară. Era o zi de iarnă călduroasă, cu soare. Calea Griviţei era plină de lume. Numai zăpada lipsea de pe străzi şi de pe trotuare.

— Parc-am fi doi provinciali, Eugen. Ar fi trebuit să intrăm la Sora şi pe urmă să căutăm un local de dejun cu iaurt şi covrigi. Sau, ca nişte provinciali care se respectă, să fi angajat o maşina care să ne lase în faţa Palatului. Tu ai avut ideea să luăm micul dejun în tren.

Pârvan căută să zâmbească la spusele Justiţiei:

— Şi crezi că nu suntem nişte provinciali? Câte din ceea ce vedem nu vedem pentru prima oară?... Să trecem mai repede pe lângă politehnică, Justiţia! Să nu mă zărească cineva.

Un văcsuitor de ghete le aţinu calea:

— Poftiţi, domnu’! Poftiţi!... Aaaa! Să trăiţi, domnu’ profesor! Să vă trăiască doamna!

Pârvan se descotorosi repede de el. Prinse braţul Justiţiei şi i se adresă acesteia vinovat:

— Te-am smuls pe neprevăzute, Justiţia. De abia acum mă întreb ce vei face în vreme ce eu voi lipsi?

— Mă voi plimba, Eugen. Ca o provincială. Cunoştinţele nu mă atrag. Sunt plictisitoare, pun întrebări. Curiozitate şi invidie. Mă voi plimba fără ţintă. La ce oră îţi termini treaba?

— Cred că la două. Mai precis la două te aştept...

Pârvan nu voia să hotărască singur. O invită pe Justiţia.

— În faţă la Athenee Palace. Eu voi fi acolo la două şi două minute. Punctualitatea obligatorie, ca la bridge... Ne despărţim, Eugen.

— Pentru trei ore şi jumătate. Voi fi punctual, Justiţia.

Se despărţiră la întâlnirea Căii Griviţei cu Calea Victoriei. Justiţia coti pe Calea Victoriei. Pârvan o urmări câtva timp cu privirile. Ştia că nu va întoarce capul. Se îndreptă apoi cu mersul său obişnuit spre clădirea mare a ministerului. Gândul că va trebui să treacă pe la câteva

direcţii, să pledeze pentru aprobarea liniei îi displăcea. Se gândise un timp să apeleze direct la Bogdan, dar i se păruse că ar obţine o favoare. Totuşi nu putea să treacă pe la minister fără să-i facă o vizită lui Bogdan. Fusese invitat şi mai ales promisese. Înainte de a intra în minister căută un telefon public pentru a-l înştiinţa pe Bogdan. Descoperi telefonul în interiorul unui debit. Ceru cabinetul lui Bogdan. Acesta nu era în minister. Secretara voi să ştie cine întreabă. Când îşi spuse numele, secretara îl anunţă că Bogdan se întoarce la ora douăsprezece şi un sfert.

Pârvan se hotărî să se ducă direct la Bogdan. Era sigur că va scăpa de pledoarii şi argumentaţii. Dar până se va întoarce Bogdan... Lui Pârvan îi părea rău că se despărţise de Justiţia. Erau amândoi liberi şi totuşi hoinăreau fiecare pe alte străzi. Gândul unei hoinăreli fără rost îi repugnă lui Pârvan. Fără să ezite opri maşina, indicând şoferului să-l lase în faţa politehnicii. Nu simţea nicio emoţie. Era o datorie elementară să-şi viziteze colegii. Dar când pătrunse în curtea instituţiei şi trecu printre grupurile de studenţi fără să fie salutat, fără să i se facă loc în mod special, simţi despărţirea, durata despărţirii.

Bătrânul portar îl salută uimit. Îl auzi şoptind studenţilor:

— Profesorul Pârvan!... Ehei!... Ce-o fi căutând?...

Mai mult nu auzi. Străbătu culoarul întunecos ca întotdeauna şi se opri în faţa unei uşi pe care se afla aceeaşi tăbliţă veche. Ciocăni şi intră conform vechiului obicei fără să aştepte răspunsul. Nimerise în pauză. Trei din colegii săi se aflau în cancelarie: Calistrat, Mugur şi Crăiescu.

— Pârvan! sări Calistrat de pe scaun. Pârvan!... Ha, ha! Ai întinerit, Pârvan.

Îi veniră şi ceilalţi doi în întâmpinare. Ca întotdeauna, Mugur îl primi zeflemitor:

— Am văzut că ţi-ai pregătit reluarea carierei. Ai

procedat iscusit. Teribil de iscusit! Te felicit!

Crăiescu încercă să aplaneze conflictul sau măcar să întârzie izbucnirea lui:

— Noi am îmbătrânit, Pârvan. Nu înţeleg cum te-ai păstrat atât de bine. Dă-ne şi nouă leacul.

Pârvan îşi potrivi paltonul în cuier. Îi simţiră toţi siguranţa. Nu voi să răspundă imediat nici lui Mugur, nici lui Crăiescu. Nu-i va lăsa însă fără răspuns.

— Despre mine cred c-aţi aflat... începu Pârvan.

— Cu tărăboiul care s-a făcut – îl întrerupse Mugur. Mă mir că nu s-au pus şi afişe pe stradă.

— O idee bună! râse Calistrat. M-am bucurat mult, Pârvan. Visul tău vechi. Ştii c-am căutat teza ta veche când am citit ziarele?... M-a uimit ingeniozitatea inventatorului... mi se pare că se numeşte Alexandru Severin...

— Ai procedat iscusit, Pârvan – reluă Mugur – deşi eu în locul tău aş fi făcut petiţie direct la rectorat. E nevoie de profesori... Cum ai aflat că e postul liber pe schemă?

— Ce vrei să insinuezi? interveni Calistrat. E nepoliticos, Mugur. Pârvan e în vizită la noi. Sper că deocamdată... E nevoie nu de profesori, Pârvan. E nevoie de tine!... Tu, după experienţa pe care ai acumulat-o...

Pârvan îl lăsă pe Calistrat să termine. Nu voia să-l întrerupă. Dar nu lui voia să i se adreseze.

— Mulţumesc, Calistrat, şi regret sincer că am fost despărţiţi. Mulţumesc. Încă nu m-am hotărât.

Mugur îşi scutură cu un gest leneş pipa:

— Cum de ţi-a venit în gând să faci erou pe trogloditul ăla?... I-am văzut fotografia. De ce n-ai căutat altul mai...

— Te rog să te explici, Mugur, îl invită calm Pârvan.

— Înţelegi, Pârvan! Nu mai e nevoie să-ţi explic. Înţelegi foarte bine!

— Aş vrea să nu greşesc, Mugur. Aş vrea să cred că te gândeşti la altceva.

— Nu greşeşti, precum nici eu nu greşesc. Ai vrut să-ţi ridici statuie... Placă veche, Pârvan. Puteai să te întorci la

catedră printr-o simplă petiţie. De ce n-ai vorbit cu noi mai înainte? Te-ai compromis.

— În ochii cui s-a compromis? întrebă Crăiescu.

— Trebuie neapărat să se compromită în ochii cuiva? se retrase Mugur. Şi-a compromis ţinuta şi demnitatea cu care ne-a pălmuit întotdeauna.

Pârvan se strădui să-şi păstreze calmul, deşi insultele erau grosolane. Poate de aceea reuşi, încercă chiar să salveze situaţia:

— Te-au subjugat prea puternic probabilităţile, Mugur. Începi să crezi în fiecare ca într-o certitudine. Nu e ştiinţific...

— Şi nu e colegial, interveni Calistrat. Te situezi în afara spiritului de gazdă. Dar să lăsăm asta...

— Întotdeauna v-aţi formalizat în faţa lui – se încăpăţână Mugur. Probabil că şi-a pus în gând să ajungă rector şi a ales o cale mai sigură.

— Mugur! rosti tăios Pârvan. Demonstrezi prin cuvintele tale nu impoliteţea şi lipsa de colegialitate. Aceasta m-ar lăsa indiferent din partea unei persoane ca tine. Demonstrezi însă lipsă de logică şi, ceea ce-i mai grav, spirit neştiinţific. Nu e la nivelul unui profesor, unui matematician, să repudieze faptele, fără să le cerceteze şi să le analizeze sub toate aspectele.

— Aceleaşi acuzaţii sterile, Pârvan. M-am obişnuit cu ele în decursul anilor şi m-am dezobişnuit de ele după plecarea ta. Tu ai fost singurul care mi le-ai pus mereu în faţă. N-am nevoie de ele!

Pârvan înţelese insinuarea lui Mugur.

— Dacă ai rămas la vechile tale cursuri, e trist, Mugur. E dureros.

— Prefer rutina decât circul. Prezintă-l pe ăla la circ, nu la Academie.

Pârvan se calmase. Scoase din buzunar o hârtie pe care i-o întinse lui Mugur. Acesta nici nu se uită la ea.

— E una din formulele de bază ale automaticii, Mugur. Intră în ea şi probabilităţile tale... Mai bine că nu te uiţi la

ea. Te-ar depăşi. Tu ai rămas la vechituri... Cerceteaz-o, Calistrat! Cercetează mai ales rezolvarea. E în întregime opera lui Alexandru Severin. Alătur cuvântul meu de onoare!

Crăiescu şi Calistrat studiară formula. Mugur pufăia indiferent din pipă. El fusese acela care manevrase scoaterea lui Pârvan din conducerea comisiei de examinare.

— E stupid, Pârvan, să transformi maşina care face piese în obiect ştiinţific. Din clipa în care produce a încetat să mai fie obiect de ştiinţă. E o unealtă care învecheşte. Într-un mod indirect, tu trimiţi savanţii în uzină, la strung. E un atentat! E o răzbunare împotriva noastră. Vrei să ne obligi să ne facem şi noi stagiul în uzină. E un atentat, Pârvan.

— Eu nu te oblig, Mugur. Dar aş fi fericit dacă te-ai obliga singur. Ai descoperi acolo ce înseamnă să fii om de ştiinţă şi om. Te-ai elibera de rugină. Ai găsi exact ceea ce-ţi lipseşte.

— Prefer această rugină... decât să mă apuc să şterg rugina maşinilor... Nu zâmbi superior, Pârvan. Nu vreau să trădez ştiinţa...

— Tocmai din cauza asta o trădezi, Mugur!

Calistrat şi Crăiescu îi înapoiară, uimiţi, foaia de hârtie lui Pârvan.

— De necrezut! exclamă Calistrat. Acum te înţeleg perfect, Pârvan. Şi te felicit.

Pârvan descoperi că se apropie ora întrevederii cu Bogdan.

— Îţi mulţumesc, Calistrat. Vă mulţumesc la amândoi. Dar în primul rând ar fi trebuit să-i mulţumesc lui Mugur. Reconsideră mulţumirile în această ordine, Mugur. Tu ai fost factorul determinant. Îmi voi relua locul la catedră. Printr-o petiţie, Mugur.

Bogdan bănuise că-l va vizita Pârvan. Ştia că trebuie o aprobare prealabilă a ministerului pentru instalarea liniei

automate în uzină şi era convins că inginerul va fi acel care va veni la minister pentru a susţine proiectul şi a căpăta aprobarea. Se întorsese la minister la douăsprezece şi cinci. Când secretara îl anunţă că fusese căutat de Pârvan, îşi închipui pentru ce venise acesta în Capitală. La douăsprezece şi zece, directorii de resort erau convocaţi în cabinetul lui Bogdan.

— V-am convocat – le explică Bogdan – pentru discutarea proiectului de instalaţie a unei linii automate la uzina „Drapelul Roşu”. Cred că v-aţi informat din ziare şi din referatul directorului uzinei pe care vi l-am trimis în copii separate.

Directorii încuviinţară. Nici n-avură timpul să înceapă comentariile. La douăsprezece şi cincisprezece minute Pârvan intră în birou. Bogdan îi ieşi în întâmpinare zâmbind:

— Vă aşteptam, tovarăşe profesor. Ca să nu pierdem timp, am convocat directorii responsabili. Luaţi loc! Cred că ar fi bine să ne faceţi mai întâi o expunere verbală.

Bogdan ştia ce înseamnă expunerile verbale ale lui Pârvan. În cazul de faţă însemna proiectul liniei în toate amănuntele sale tehnice şi ştiinţifice.

Neprevăzuta situaţie îl încurcă pe Pârvan. La ora două trebuia să se întâlnească cu Justiţia şi în plus după expunere ar fi trebuit să mai schimbe câteva cuvinte cu Bogdan. Nu putea fi nepoliticos cu ministrul. Simţea chiar obligaţia de a sta de vorbă cu dânsul. Bogdan fusese primul care-i atrăsese atenţia asupra lui Alexandru Severin şi în plus demonstra un interes, aproape particular, pentru ceea ce se întâmplase în uzină. Aşteptarea lui şi convocarea şedinţei constituiau probe evidente în acest sens. Era pus deci în situaţia de a face o expunere amănunţită într-un timp redus. O expunere care să ţină locul proiectului şi devizelor. Fixă durata expunerii la 40 de minute, cu hotărârea de a respecta termenul şi de a nu omite niciun amănunt esenţial. Ştia că trebuie să treacă un examen greu.

Pârvan se uită la ceas şi începu expunerea. Era douăsprezece şi douăzeci. Vorbi clar, limpede, sigur, repetă o serie de date şi formule pentru a fi verificate de cei care notau în carnete, nu uită să amintească nici despre eforturile muncitorilor de a evita golurile în producţie. Nu se grăbi şi mai ales nu trecu cu vederea nimic din ceea ce ar fi putut produce lacune şi discontinuitate în expunere. Când termină, ceasul lui Pârvan arătă exact unu. Niciun minut mai mult.

Câteva clipe în birou domni tăcerea. Directorii erau uimiţi, dar mai cu seamă mulţumiţi de seriozitatea şi claritatea expunerii lui Pârvan. Tot ceea ce unora li se păruse la un moment dat exagerare sau imprudenţă ştiinţifică fusese risipit în cele patruzeci de minute. Pârvan reuşise să aducă discuţiile aşa cum îşi propusese, la aprobări verbale. Sperase acest lucru şi trăi momentul când în prezenţa lui directorii din minister îşi dădeau unul după altul aprobarea pentru proiect. Bogdan îl simţi emoţionat şi se strădui să grăbească sfârşitul şedinţei. Înmână fiecărui director dosarul respectiv, întocmit de Pârvan.

— Având în vedere urgenţa, în ce termen puteţi da aprobarea oficială? întrebă Bogdan.

Directorii se uitară unii la alţii. Erau toţi specialişti, unii din ei îl cunoscuseră pe Pârvan la catedră... Cel mai bătrân dintre ei, Bărbulescu, consideră că răspunde în numele tuturor:

— Singura problemă e cea a verificării datelor, tovarăşe ministru. Şi nu atât problema verificării datelor, pe care o considerăm ca rezolvată dacă ţinem seama de persoana pe care o reprezintă autorul proiectului. Nu punem nicio clipă la îndoială autoritatea şi seriozitatea caracteristice tovarăşului profesor Pârvan. E vorba de răspunderea noastră personală. Cred că în douăzeci şi patru de ore proiectul şi devizele vor putea fi aprobate oficial cu toată responsabilitatea.

Bogdan se uită la Pârvan, dar când îl văzu pe acesta

străduindu-se să-şi ascundă bucuria nu mai avu nevoie de alt răspuns. Se ridică în picioare, înclinând capul:

— Vă mulţumesc pentru participarea dumneavoastră şi pentru bucuria pe care cred că o simţiţi o dată cu... noi... faţă de această acţiune temerară. Vă mulţumesc.

Directorii părăsiră biroul gravi, pentru ca de abia ajunşi în anticameră să-şi lepede aerul solemn şi să înceapă comentarii care indicau fără greş că ministrul sezisase adevărul când vorbise de o anumită bucurie.

Bogdan părăsi ţinuta oficială.

— Ca la catedră, tovarăşe profesor. Am avut impresia unui bulgăre de piatră care devine în faţa noastră un cub perfect, cu toate simetriile sale exterioare şi interioare. Luaţi loc!... Aş avea chef acum să vizitez fabrica!... Am muncit prea puţin în uzină.

Pârvan se aşeză într-un fotoliu, dar imediat se ridică în picioare:

— Scuzaţi-mă, tovarăşe ministru. Vă mulţumesc...

— Uitaţi formalităţile, tovarăşe profesor. Dac-ar fi să mulţumească cineva, eu ar trebui să fiu acela.

— Nu accept! zâmbi Pârvan, încurajat de tonul prietenesc al lui Bogdan. O datorie am. Mai degrabă o scuză. Când aţi vizitat uzina...

— Tovarăşe profesor, azi sunt nepoliticos. Nu în calitate de ministru, doamne fereşte. Sunt nepoliticos în calitate de om care se bucură. Nu pot să spun: „Scuzaţi-mă, domnilor” şi pe urmă să-mi pun mâinile la burtă şi să încep să râd. Vreţi să vă spun că am fost sigur, aşa cum sunt sigur că mă cheamă Bogdan, că vă veţi întâlni cu Severin? Nu de alta, dar vă provoca el la întâlnire, aşa cum s-a întâmplat. Şi am ştiut că în loc de duel veţi lua fiecare de câte un braţ arbitrul, pentru că este şi un arbitru în povestea asta, şi veţi constitui împreună un grup de şoc invincibil. Ceea ce la urma urmei s-a întâmplat.

Pârvan îşi reluă locul în fotoliu.

— Mă simt obligat să fiu şi eu nepoliticos, tovarăşe

Bogdan.

— Eram sigur că o veţi face din obligaţie...

— Prefer să fac însă gestul la plecare de teamă să nu-l repet.

— Nu mă opun, mai ales că nu pot să descopăr despre ce e vorba. Voiam să vă întreb dacă vă gândiţi mai departe? Extraoficial. Tot în calitate de om care se bucură.

Pârvan părea cuprins de îndoială. Îşi schimbase dintr-o dată atitudinea.

— Raţional mi se pare totul limpede. Sentimental însă... E o problemă...

— Surprinzător şi incredibil! Profesorul Pârvan a ajuns un sentimental! Nu m-ar crede niciun coleg. Nu vă apăraţi! Vă apăr eu singur. Mă refer la sentimentalism pe linie profesională. Sine ira et studio! Vă mai amintiţi, tovarăşe profesor?...

— E problema opţiunii, tovarăşe ministru. A opţiunii sentimentale.

— Vă înţeleg, redeveni Bogdan serios. Vă gândiţi la catedră? Mi-am închipuit.

— Nu! Am depăşit această perioadă a gândirii.

— V-aţi hotărât?

— Într-un moment de raţionament excesiv. Care totuşi a avut la bază şi un sentiment.

— Nu se pot despărţi, tovarăşe profesor. Obiectivismul total e o teorie falsă, şi cei care o lansează fac aceasta din interes, adică dintr-un sentiment egoist.

— Nu vreau să mă complic în probleme de psihologie, se retrase Pârvan. Sunt profan şi incompetent.

— Mă îndoiesc, tovarăşe profesor, dar să trecem peste aceasta. Dacă v-aţi hotărât?

— Mi-a fost impusă hotărârea, tovarăşe ministru!

— Surprinzător şi incredibil. Nu văd eu cine ar putea să vă impună o hotărâre.

Pârvan dădu din cap gânditor. Nici nu se uită la Bogdan când vorbi:

— Sentimentul datoriei!

Ministrul rămase un timp tăcut. Pârvan se crezu dator să dea explicaţii:

— Studenţii au nevoie şi de altceva, nu numai de formule. Nu la formule m-am gândit când m-am hotărât să-mi preiau cursurile. Deşi le voi demonstra formule noi. Studenţii au nevoie şi de certitudini morale şi mai ales de conştiinţa omului pe care-l vor reprezenta mâine, de conştiinţa răspunderii pe care o au în calitate de oameni. Aceasta trebuie să urmărească lecţia paralelă. Pentru că trebuie introdusă în facultăţi o lecţie paralelă. Legile ştiinţei şi legile vieţii, simultan.

Pârvan se uită la ceas. Se apropia ora plecării. Bogdan crezu că e momentul să-şi destăinuie gândul:

— Îndrăznesc să vă fac o invitaţie, tovarăşe profesor. Soţia mea ar fi fericită să vă cunoască. Vă ştie din spusele mele, de pe vremea când eram amândoi colegi de cămin.

— Regret din inimă, dragă Bogdan. Te rog să mă crezi. Voi veni special pentru aceasta.

Bogdan nu insistă. Pârvan ştia însă că nu răspunsese în întregime la întrebarea ministrului:

— M-am gândit mai departe, tovarăşe ministru. Toţi ne gândim mai departe. Ne-a obligat Alexandru Severin. E un proiect temerar, de perspectivă. Ne gândim la automatizarea întregii secţii, la transformarea ei într-o uzină automată de construit maşini automate. Sunt sigur că v-aţi gândit şi dumneavoastră.

— M-am gândit, de când v-am citit articolul, într-adevăr temerară.

— Exact ceea ce căutaţi dumneavoastră, comuniştii.

— Nu-mi dă pace gândul. Parcă am ajunge din urmă viitorul, cum spune un poet, dar parcă l-am ajunge înainte. Voi căpăta într-o zi curaj şi-i voi povesti şi tovarăşului Faur.

— Lucrul de care pot să vă asigur e că atunci când se va decide, planurile uzinei vor fi gata.

— Vechea teză de doctorat, spuse parcă nostalgic

Bogdan.

— Noua teză, tovarăşe ministru!... Îi datorez atât de mult uzinei, încât nu o voi părăsi niciodată. Declar aceasta în faţa omului care se bucură.

Bogdan se sculă în picioare. Pârvan se apropie de el spre a săvârşi gestul nepoliticos. Îl îmbrăţişă cu putere şi adăugă cu o voce emoţionată:

— Nu din obligaţie!

Bogdan înţelese într-o clipă cine este de fapt omul care se bucură.

Pârvan ajunse la locul de întâlnire exact în clipa când Justiţia apăru de după colţ. Punctualitatea ei era numai aparentă. *Sosise* înainte de ora întâlnirii cu câteva minute şi se plimbase în aşteptarea lui Pârvan pe Calea Victoriei. Deşi repudia teatrul, Justiţia trebui să interpreteze un anumit rol mai firesc decât orice actriţă. Rolul de femeie fericită, veselă. În al său *fin fond* era neliniştită. Îşi scosese paşaportul. Îl mai avea pe Eugen câtva timp. Sesiză de la prima privire neobişnuita stare a lui Eugen şi înţelese că-i va veni extrem de greu să-şi joace rolul.

Pârvan îşi pierduse pentru o clipă politeţea obişnuită. Aproape că o prinse în braţe pe Justiţia în faţa intrării hotelului. Portarul se uită la el cu o privire nu prea favorabilă. Îl întrebă imediat pe funcţionarul de la biroul locatarilor pe care îl văzuse salutându-l pe inginer:

— Cine e tipul?... Ăla înalt care a intrat la brat cu muierea aia cumplită?

— Profesorul Pârvan. Şi ea e... cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o.

Pârvan pătrunse în restaurant urmat de Justiţia. Un chelner îl recunoscu şi-l invită în colţul său.

— Când v-aţi întors, domnule profesor? Tot la Paris aţi fost?

— Nu! răspunse Pârvan zâmbind.

— Rămâneţi mai multă vreme?... Pe mine mă găsiţi permanent aici... Doriţi, ca de obicei, la început...

— Îţi las dumitale întreaga iniţiativă.

Pârvan atinse cu degetele mâna Justiţiei, care se odihnea pe marginea mesei. Îi alintă încet, tremurător, vârfurile degetelor şi o privi în ochi:

— Vom veni tot mai des aici, Justiţia...

— Extraordinar, Eugen! îl întrerupse brusc Justiţia. Cum poţi tu să-ţi impui un lucru şi să-l respecţi cu atâta tenacitate! Extraordinar! Aseară mi-ai spus pentru prima dată Justiţia şi te-ai decis să nu mă mai numeşti decât astfel. Cum ai putut să te debarasezi de vechiul nume?... Îţi intrase doar în obişnuinţă... Încep să mă gândesc că n-aş fi putut simţi niciodată faptul că ai descoperit eroarea.

— Nu vei simţi, Justiţia, pentru că nu există şi nu va exista eroare. Există numai certitudine. O singură certitudine. Şi e atât de simplu. Nici n-ar trebui să-ţi mai explic.

— Nu trebuie. E inutil.

— Eram sigur că vei ajunge tu singură la concluzia reală. Era atât de copilăroasă teoria ta... Iartă-mă, Justiţia. Era stupidă ca o problemă falsă de matematică. Te concentrezi ani de zile s-o rezolvi, fără succes, ca să descoperi dintr-o dată că toate datele sunt greşite. Şi atunci, din cauza oboselii, plictiselii şi desperării stârnite de efortul inutil, nu mai ai puterea să porneşti la rezolvarea unor probleme reale. *Fugit irreparabile tempus...* Şi aici cu unele amendamente... Mai bine zis cu un amendament. Când descoperi tu singur maxima, mai poţi să recuperezi... Parcă te-ai întristat, Justiţia?

Pârvan îi observă tresărirea. Se întorcea parcă dintr-o amintire sau dintr-o viziune care-o furase. Justiţia zâmbi fără motiv şi se uită în ochii lui Pârvan cu o privire ciudată.

— Să nu ne mai gândim, Eugen. Să trăim. Să nu ne mai confruntăm teoriile... Te-am pierdut odată... ca să salvez viaţa unui om. O poveste groaznică. Omul acela era însă tatăl meu. Gesturi de eroină de teatru nu voi putea face niciodată... deşi... Dacă ai şti cu siguranţă că te părăsesc,

Eugen, că plec?

Pârvan încercă să pătrundă gândurile Justiţiei.

— Dacă aş şti că pleci?... Nu te-aş ierta, Justiţia! De astă dată nu. Te-aş dispreţui, convins că e singurul lucru pe care-l meriţi. Ar însemna că toată viaţa ta a fost purtată sub semnul ipocriziei.

Justiţia schimbă subiectul discuţiei:

— Am o idee, Eugen. Să ne facem un program caraghios pentru după amiază. Să ne considerăm doi îndrăgostiţi provinciali veniţi pentru prima dată în Capitală... sau mai bine doi amanţi. Tot provinciali.

— Parcă ai vrea să te ascunzi, Justiţia?

— De ce să mă ascund. Nu ne cunoaşte nimeni. Să considerăm că nu ne cunoaşte nimeni.

Justiţia juca teatru. Înţelese ce urmărea Pârvan cu întrebarea. Acesta sezisase fuga ei de la discuţia principală şi voia să se clarifice. Justiţia dăduse însă întrebării sale un alt înţeles, pentru a-i risipi orice dubiu.

— Propune tu, Justiţia. Eu n-am fost în această postură niciodată.

— Nici eu! Dar să ne încercăm imaginaţia. Mai întâi, mai întâi... nu ne vom săruta pe stradă!

— Asta în orice situatie!

— Greşeşti, Eugen. Dacă nu-mi declari că eşti în pielea unui amant provincial venit pentru prima dată în Capitală, te sărut chiar aici.

Pârvan se uită lung la ea. Trăia o zi neobişnuită, în jurul său nu se uită:

— Nu sunt, Justiţia. Nu sunt un provincial şi mai ales nu vom fi. Am înmânat cererea de reîncadrare rectorului. Şi el mi-a sărit de gât. În holul amfiteatrului.

Justiţia se sculă de pe scaun, înconjură masa, se apropie de Pârvan şi îl sărută pe tâmplă. După ce se aşează la loc, îşi aţinti din nou privirile în ochii lui.

— Eu rămân totuşi o provincială, Eugen. Vreau un program stupid! Cel mai plictisitor şi mai idiot.

— Să mergem la un cinema, propuse Pârvan. Păcat că

nu mai sunt filme cu Dorothy Lamour.

— Nu sunt hotărâtă... Mai întâi să mergem în Cişmigiu... Nu! Iarna, Cişmigiul nu poate fi ţinta nici unui provincial.

— Nu înţeleg de ce cauţi cu tot dinadinsul un program stupid. Am putea, de pildă...

Justiţia îl întrerupse:

— Vreau să treacă repede timpul, Eugen. Să nu-l mai simt obosit. Şi să uit orice gânduri. Să vină seara... trenul... În tren vom stinge lumina şi dacă adorm rezemându-mă de tine nu mă mai interesează nimic.

— Eşti foarte ciudată, Justiţia. Iartă-mă, atâtea nonsensuri în ceea ce spui.

— Dar nu înţelegi că vreau... să treacă timpul. Dacă ar fi vară, am găsi mult mai uşor ceva de făcut. Dar iarna?... Până la urmă tot la cinema vom merge. La un cinema de cartier. Vom vedea filmul de două ori. În centru nu sunt bilete... Când pleacă trenul şi când ajunge?

— La opt seara. Ajungem exact la miezul nopţii.

— Cinci ore!... Dar nu ne mai întoarcem pe jos acasă... Ce facem cinci ore, Eugen?

Pârvan remarcă din nou neliniştea interioară a Justiţiei. Se întâmplase ceva cu dânsa.

— Justiţia! Răspunde sincer! Ce s-a întâmplat?... Ce urmăreşti?

— Te iubesc, Eugen. Atât! Vrei să mai viu o dată să te sărut? Nu înţelegi că te iubesc? Vrei să mă scol şi să strig cu voce tare?...

Declaraţia Justiţiei era mai degrabă o explozie decât o mărturisire.

— Iartă-mă, Eugen. E prea devreme. Mai bine să rămân o provincială. Găsim o comedie, o vedem de două ori sau pur şi simplu mergem la întâmplare. Hoinărim... M-am liniştit! M-am liniştit... Femeile prea lucide sunt plictisitoare. Iar celelalte sunt prea plictisite.

— Tot te mai gândeşti la teoria ta, Justiţia? Îţi reclam toată sinceritatea!

În clipa aceea în restaurant pătrunse Hurmuzaki. Justiţia se înveseli deodată:

— Am găsit, Eugen! Ne transformăm în călăuze şi-l conducem pe Emanuel în Capitală!

Hurmuzaki se aşeză la masa lor! Era şi el vesel:

— Ştii cum m-am despărţit de Irimescu, Eugen?... La vară mergem împreună la pescuit... pe marginea lacurilor... Mi-a confiscat şi undiţele... şi cârligele... şi aţa... şi muştele... totul... Păcat că n-am cumpărat momeala specială pentru lostriţe... şi lipani...

CAPITOLUL 37

BALASAN ÎŞI APROPIASE scaunul de fereastră. Privea afară. Nu vedea nimic decât albul zăpezii. Alb, alb, nimic. Nimic. Nu mai putea lucra. De mult timp nu mai putea lucra. Făcuse eforturi cumplite ca să se concentreze, închidea ochii, îşi strângea pumnii, îşi încorda tot trupul. Reuşea să-şi alunge gânduri, idei. Se liniştea totul. Textele curgeau ca nişte şuvoaie subţiri, transparente, cristaline. Vedea şuvoaiele, vedea prin ele. Le direcţiona cu grijă în capitole speciale, le închidea, le zăgăzuia. Dar era de ajuns să-l întărâte o singură vorbă şi şuvoaiele se prefăceau în torente, în cascade, în avalanşe. Nu mai vedea nimic, Valurile opace îi acopereau memoria. Iar vorba care-i declanşa potopul îi aprindea fulgere absurde, îi crea asociaţii de idei stranii. Gândurile îi goneau la întâmplare. Nu trebuie să i se implânte în creier decât o singură vorbă pentru a-i provoca dezechilibrul. Un singur cuvânt... O secundă în plus de aprofundare a cuvântului în loc să-i stabilească precizia termenului, evoluţia, stabilitatea lui, îl trimitea aiurea prin asociaţii de idei fantastice. Cuvântul *floare* dintr-un text îl trimise dintr-o dată într-un parc veştejit, în care florile muriseră de mult. Revăzu o statuie veche, pe care se odihneau câteva vrăbii. Urmări zborul vrăbiilor. Descoperi un pui golaş căzut din cuib, spre care se repezea o pisică. Dacă pisica ar mânca şoareci de câmp, din acei care se hrănesc cu bondari aurii, aceştia n-ar mai fecunda trifoiul. Văzuse portretul lui Darwin într-o galerie engleză. Alături de el, portretul lui Newton. Toată

povestea mărului era o farsă. Nu-i căzuse niciun măr în cap. Nu văzuse căzând niciun măr. Odată sărise gardul unui vecin pentru a fura mere. Se repeziseră asupra lui trei câini. Noroc că se urcase într-un copac. Câinii lătrau în jurul copacului. Vecinul sosise în grădină cu o bâtă în mână. Dar el sărise din copac în stradă, ca la circ. Dacă ar fi existat un trapez!... Era la circ când se prăbuşise acrobatul Belino. Se răsucise în aer în triplu salt mortal, dar nu reuşise să apuce trapezul. Întârziase o fracţiune de secundă... Secunda. Nici nu se vedea mişcarea ei pe pendulă. Doar dacă ar fi o pendulă uriaşă. Dar cea din casa veche era mică... Găsise una din chei în maşinăria pendulei. Piciorul îi era fracturat. Parcă auzea apropiindu-se trenul. Trebuia să-l prindă. Niciodată nu pierduse trenul. Într-un compartiment întâlnise odată o tânără care dormea ca un înger. Fusta i se ridicase deasupra genunchilor, îşi aruncase jos ziarul pentru a se apleca, pentru a-i vedea pulpele. Erau albe ca marmura, ca zăpada. Voise de atâtea ori să-şi plimbe mâinile pe coapsele de piatră ale lui Venus din Milo. Dacă toţi câţi ar fi vrut şi-ar fi plimbat mâinile, coapsele i s-ar fi tocit. Ar fi arătat ca o infirmă. Infirmă. A infirma. Infirmă. Infirmieră. Informă. Infirmă. Informă. Amorfă. Formată. Informată. Formulă. Formală. Forlamă... Forlamă!... Forlamă!?... Ce i se întâmplase... Unde ajunsese cu comentarea textului?... Ce înseamnă forlamă?... De unde plecase?... Îşi aminti o poezie absurdă: L'amiral Larima... Procedase la fel?... Se oprise la Remi Belleau..

Îi analiza poezia „Avril". Ajunsese cu analiza la strofa a unsprezecea. La al patrulea vers:

„Volleter de fleurs en fleurs[3]

urmau versurile... un trisilabic:

[3] Zburând din floare în floare

Pour l'odeur[4]

şi finalul strofei, un vers lung:

O'ils mussent en leurs cuissettes"[5]

Nu mai putea să lucreze. Îl părăsea memoria. Îi fugea memoria. Va trebui să intre sub teroarea cărţilor. Să-l hipnotizeze ca altădată cuvântul scris. Să-i închidă orice poartă pe care ar putea evada. Să rămână între rânduri, între pagini, între coperte, în închisoarea cărţilor. Să-şi facă din fiecare pagină o celulă, din fiecare carte o temniţă. Să intre voluntar în închisoare... Îşi aranjă volumele pe masă. În ordinea în câre ştia că le va cerceta. Deschidea paginile. Citea. Citea ore întregi. Până ce începea să citească cu voce tare şi cu ochii închişi. Întorcea şi paginile în gând. Philippes Desportes... Chanson... Strofa a treia... Ultimul vers...

„Pour l'envoyer du lict au monument"[6]

Momument!... Unii comentatori s-au înşelat. I-au respectat sensul direct. Eroare! Desportes folosise cuvântul în sens de „mormânt". *Tombeau!*[7] Acesta era sensul pe care-l înţelegea Desportes. *Tombeau!* Din pat în mormânt! Văzuse mormântul unui sinucigaş... Sinucigaşii se încadrează în două categorii. Două categorii! Aceea a oamenilor care ajung la clipe de nebunie şi aceea a nebunilor care ajung la clipe de luciditate. Când îşi descoperă nebunia... Nebunul pe care-l întâlnise în Bois de Boulogne era docil. Nu ataca pe nimeni. Se considera şarpe. Şarpe decapitat. Se târa prin iarbă, încolăcindu-se. Nu muşca pe nimeni. Nu putea. Era decapitat. Dar dacă s-

[4] Pentru mireasma
[5] Pe care o ascund în picioruşele lor.
[6] Pentru a-l trimite din leagăn în mormânt
[7] Mormânt

ar fi considerat un cap de viperă?... Văzuse o viperă încolăcită pe piciorul unui viţel. Mai văzuse una introducându-şi capul după o broască, sub o lespede. Numai capul îi era sub lespede. Un.om a venit cu sapa. A lovit o singură dată. Apoi s-a întors liniştit la lucru. Asfalta şoseaua... Pe asfalt, maşina parcă pluteşte. Iar pe pavaj suedez tremură de parc-ar trece peste nişte strune lipite una de alta... La orice curbă periculoasă întâlnea un cap de mort cu două oase încrucişate sub el. Ca pe sticlele cu otravă. SO_4H_2... acid sulfuric... AzO_3H... acid azotic... CAzH... acid prusic. Hurmuzaki poate obţine sute, mii de otrăvuri... La Paris, Hurmuzaki purta papillon. Ca un boem din cartierul latin... Cartierele Parisului!... Bercy! Aproape de Sorbona, între străzile Saint-Jacgues, Cluny, Sommerard şi Écoles, s-au odihnit în timpul secolelor Villon, Baudelaire, Verlaine şi în ultimul timp Carco... Trebuie să fi îmbătrânit Carco... Purta papillon cu picăţele şi hoinărea pe cheiurile Parisului... Un boem... „La bohême et mon coeur”... Dacă nu l-ar fi cunoscut, nu i-ar fi citit niciun vers... Dintre toţi fanteziştii numai Toulet şi Derême... Poeţii contrarimelor şi contraasonanţelor... Ce idee! Contraasonanţe!... Cea mai splendidă asonanţă a găsit-o în limba română într-o poezie populară... De fapt era şi o contraasonanţă în catren... *Tristă... muscă... prispă...* O pregătire ingenioasă pentru cumplita rimă... Nu-i plăceau femeile goale. Nu-şi etalau frumuseţea, ci defectele. Fiecare femeie are un defect fizic... La urma urmei, o infirmitate... Numai că şi-o ascund sub rochii... Rochia nu e decât o mască... Dar cea mai perfectă mască e întunericul... Iar orbii sunt nedreptăţiţi. Posedă această mască fără s-o impună altora. Orbii ciocănesc cu bastonul. Un baston cu cap de metal. Buljoi avea un cui în vârful bastonului. Nu trebuia să se aplece. Înfigea cuiul în chiştoace şi le culegea fără să-l vadă nimeni... Purta un joben spart... Se urca în copac când trecea... Credea că-i va vedea prin joben creierii... Iar vara se ascundea sub poduri şi se uita prin crăpături când treceau femeile... O

ţigancă l-a observat... Pe-atunci putea să fuga... Odată a fugit pe ploaie, cu groaza că-l va atinge în spate trăsnetul... L-a atins pe un băiat din urma lui... Trăsnet... Fulger... Tunet... Ploaie... Grindină... Zăpadă... Viscol... Lupi... Colţi... Fildeş... Biliard... Verde... Iarbă... Barbă... Soarbă... Oarbă... Arbă... Ardă... Rdă... D... A... A!A!... Ajunsese la prima literă a alfabetului... Cum?... De ce?... A!... De ce A?... Şi ce căutau cărţile pe masa lui?... Pentru ce-i trebuiau cărţile?... Philippe Desportes?... Pentru ce-i trebuia opera?... I-o cunoştea pe dinafară... Nicio carte nu-i trebuia... Cunoştea fiecare pagină, fiecare rând... Ce nevoie avea de cărţi?... Nu de cărţi avea nevoie...

„La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres”[8].

Nu mai putea să lucreze... De ce să lucreze? Pentru cine să lucreze? Pentru ce să lucreze? N-avea nevoie de monumente. Nici de bronz, nici de piatră, nici de aur, nici de zăpadă, nici de apă, nici de aer. Singurul monument e omul. Cu carnea şi oasele lui. Un monument al nimicului. Al neantului. Al infinitului. O ironie... O batjocură. Un hohot de râs. Infinitul îşi râsese de el. Îl făcuse să se creadă o parte a infinitului. Era un simplu hohot de râs... *Fuir! là-bas, fuir!*[9]... Poate şi va reveni... Poate e frig afară... Poate e vânt, e viscol, e ger... Carnea îi ardea. Capul îi era un vulcan. Ochii îşi trimiteau fulgere înăuntru. *Je partirai*![10]... Afară!... Oriunde... Dincolo de cărţi. Dincolo de monştrii care se răzvrăteau în capul lui. Să scape de teroarea lor. Să scape numai un timp. Pe urmă se vor îmblânzi, iarăşi. Şi după ce se vor îmblânzi, se va întoarce docil în închisoarea lor. Va fi blând. Îi va mângâia din nou. Numai câteva ore să scape de dânşii... Se va retrage încet, ca să nu-l observe. Nici nu se va auzi scârţâitul uşii... Va păşi în vârfurile picioarelor... Se va sprijini de

[8] Mi-e trupul ostenit, vai! şi am citit toate cărţile.
[9] Fugi! Într-acolo fugi!
[10] Voi pleca.

ziduri... ca să nu-şi simtă infirmitatea... şi când va fi afară...

Aerul rece îl lovi cu cruzime pe Balasan. Parcă era o bulă de aer cald scăpată în frig. O bulă infimă. Treptat simţi pătrunzându-i răcoarea în interior. Era mai liniştit. Se va lăsa în voia paşilor, în voia gândurilor. Descoperi parcă pentru prima dată curtea şi casa. Aici copilărise!... Cine copilărise oare prin aceste locuri?... Cine era copilul cu păr negru, care se ascundea la umbra copacilor şi plângea în cărţi?... Nu era el!... Nu putea să-şi amintească parcă nimic cu gândurile lui proprii.

Nu! nu! Să nu-şi mai amintească nimic. Nu-şi putea aminti prin amintirile lui. Oare nu mai avea amintiri?... Nu se putea! Dar va fugi de ele. Trebuia să se liniştească definitiv. Total. Să uite cărţile. Nici n-avea nevoie de ele. Nu mai avea nevoie de nimic. Să se plimbe. Să se liniştească. Să-şi alunge clocotul din cap... Deci avea nevoie de ceva. Avea nevoie de el. De el. Pentru ce?... La ce mai folosea. Dar avea nevoie să mai fie o dată *el.* Să nu-şi fugă din propria-i fiinţă. Să-şi regăsească totul ca la început. Ca odată. Să-şi regăsească fiecare os, fiecare organ, fiecare fir de păr, fiecare gol din creier pe care să-l umple iar. Să-l umple altfel. Pentru că avea nevoie de el... De ce fel de el?... Nu! Să nu se mai gândească! Să descopere din nou totul. Să uite totul şi să descopere totul. Din nou... Cine descoperise totul din nou? Tot ce era pe lume?... Da! Uriaşul! El descoperise totul de la început şi ajunsese geniu... Va uita şi el totul. Se va forţa să uite. Îşi va impune. Să se uite dacă va putea la fiecare atom. Să deosebească dacă ar putea şi compoziţia aerului. Nu! Să se uite la lucrurile, la fiinţele, la obiectele din jur... Se va uita în vitrine. Va înregisira sec totul pentru a fugări gândurile străine. Se va uita la fiecare vitrină... După ce va reuşi să se regăsească... Începând cu prima vitrină... Va înregistra totul sec, ca un om care descoperă totul pentru prima dată. Ca un copil. Ce-ar putea să facă un copil în faţa unei vitrine?... Ar repeta fiecare obiect... Şi-ar

aminti la ce serveşte... Numai să scape de gânduri străine. E un copil care nu ştie nimic... Nu va vorbi cu voce tare... În gând... Ce multe lucruri... La singular... Aşa vorbesc copiii... Lingură. Furculiţă. Cuţit. Solniţă. Farfurie. Ceaşcă. Lingură... singură... Nu!... Lingură. Castron. Linguriţă... Nu poate să ştie că linguriţele acestea plastice sunt pentru muştar. Dar nu va întreba. Se va întreba pe sine. Copilul e singur. Nu e cu mama lui... Altă vitrină... Beretă!... Întâi bereta... Copilul vrea întotdeauna o beretă... Pantaloni. Haină. Palton. Pantofi. Ciorapi... înăuntru, o vânzătoare. Îl priveşte. Ştie că-l priveşte. Trebuie să-l privească. Îl priveşte atent... *La marchande d'habits...*[11]

Gol! Nu! Sunt oameni şi e frig. Nici pantofii nu poate să şi-i scoată din picioare... I-a plăcut întotdeauna să meargă cu picioarele goale... Ura ciulinii, dar iarba era moale şi colbul ca vata. Mai fin, mai mângâietor. Îi cucerea picioarele. Şi iarba umedă, după ploaie, i le cucerea.

Dar dacă se va lăsa copleşit de gânduri străine?... Dacă nu se va mai împotrivi lor?... Poate vor fugi singure? Împotrivirea atrage întotdeauna. Cetăţile au fost întotdeauna cucerite. Câmpurile care au lăsat să treacă în voie paşii soldaţilor au rămas întotdeauna fertile. Nu le-a cucerit nimeni. Cetăţile au fost cucerite şi distruse. Şi au fost refăcute ca să fie din nou distruse. Împotrivirea atrage nimicirea, distrugerea. Poate că de aceea se pierde. Pentru că se împotriveşte. Nu se va mai împotrivi. E atât de simplu... „Veniţi, gânduri şi amintiri străine! Treceţi prin mine ca paşii soldaţilor prin iarbă! Nu mă împotrivesc! Veniţi!" Simţea o învălmăşeală de gânduri. Îi va face explozie capul. Nu! Trebuia să arunce provocarea pe rând. Să cheme numai câte un gând. Altfel nu le va putea stăpâni.

„Tous les mots que j'avais à dire se sont changés en étoiles".[12]

[11] Negustoreasa de haine.
[12] Toate vorbele care le aveam de spus s-au preschimbat în stele.

Stele! De ce-şi refugiază poeţii cuvintele, gândurile, amintirile, sentimentele în stele?... Pentru că sunt atât de îndepărtate?... Pentru că sunt eterne?... Pentru că sunt atât de strălucitoare?... Pentru că înălţându-şi capul le întâlnesc mereu?... Stelele... orice se refugiază în stele... Poate pentru că în jurul lor se agită sumedenie de lumi necunoscute... Pentru că sunt necunoscute! Pentru că rămân necunoscute!... Şi orice necunoscută se poate transforma în valoarea care i se dă. Aceasta e calitatea necunoscutului... Devine valoarea proprie a oricui... Stelele... Cum de nu s-a gândit nimeni la un asemenea motto pentru o carte de dragoste?...

„Et j'ai vu perler des larmes d'amour
qui dureront plus lorigtemps que les étoiles du ciel..."[13]

Deci şi stelele au un sfârşit. Şi orice lucru finit devine cunoscut. Numai infinitul nu poate fi pătruns, pentru că e unic. Nu poate fi pătruns decât de sine însuşi. Infinitul nu dezvăluie decât lucrurile finite. Pe sine însuşi nu se dezvăluie. Se apără. Instinctul omului de a-şi ascunde gândurile şi sentimentele e un instinct de apărare. E singura rămăşiţă a infinitului într-însul. Orice instinct de apărare... Dar viaţa oare nu e o apărare împotriva morţii?... Nu e şi ea o urmă a infinitului?... Viaţa... Viaţa!... Unde e viaţa lui?... Şi-a pierdut-o? Şi-a pierdut singura rămăşiţă a infinitului?... Totuşi trăieşte... Pentru că gândeşte... Pentru că simte... şi totuşi în urma lui e gol. Nu e nimic în urma lui. E întuneric. Întunericul e o mască. Cea mai perfectă. Ce şi-a ascuns el cu această mască?... Şi-a ascuns ceva dacă e întuneric în urma lui... Dar ce anume?... Acolo în întuneric a fost el cândva. Întunericul acela este el. Trecutul lui. De cine s-a ascuns? Ce anume şi-a ascuns? De ce şi-a pus mască?... S-a ferit de cineva?... De cine s-a ferit?... Pe cine a părăsit?... Trebuie

[13] Şi am văzut strălucind lacrimi de dragoste care vor dăinui mai mult decât stelele cerului.

să profite de liniştea din capul lui... Trebuie să se adâncească în acest moment de luciditate!... Să scoată masca de pe faţa trecutului său. Să facă lumină acolo în întuneric...

E liniştit. În întregime liniştit. E stăpân pe gândurile lui. Ştie pe ce străzi a mers. Ştie pe unde a trecut. Dacă ar cunoaşte oamenii după nume, ar spune pe lângă cine a trecut. Şi totuşi nu l-au mai năpădit gânduri străine şi nici nu i s-au mai încâlcit propriile-i gânduri. E perfect lucid. Dacă ar putea să-şi menţină luciditatea! Trebuie să profite însă de momentul prin care trece. Să dezlege enigma măştii. De cine s-a ferit?... Nimeni nu a încercat să-l atace. Şi totuşi s-a ferit de cineva. I-a fost frică de cineva. De aceea s-a ascuns sub mască. A făcut cuiva rău şi n-a vrut să fie recunoscut. Cui i-a făcut rău? Nimănui... A făcut rău părăsind... A fugit din mijlocul unor oameni. I-a părăsit. De ei s-a ascuns. S-a ascuns pretutindeni, în cărţi, în cursuri, în genialitate, în izolare. S-a ascuns într-o lume străină. S-a înstrăinat. Nu s-a înstrăinat. A dezertat... A trădat...

„...Ştiu că am trăit demn, slujind viaţa. N-am trădat viaţa ca tine sau ca alţii... Sunt milioane de oameni în lumea asta, zeci de milioane, mă, la picioarele cărora ar trebui să te târăşti. Anonimi. Trăiesc demn şi slujesc viaţa. Fac haine, nasturi, ghete, pâine, maşini, tipăresc cărţi, pavează străzi, învaţă copiii să scrie, aprind lumini în parcuri, fac sănii, cratiţe, locuinţe, ţigări. Nu-i cunosc. Dar mă închin în faţa lor. Şi-ar trebui să facem asta la fiecare pas. Ei slujesc viaţa. Cu puterea lor. Cu demnitate... Şi tu?... Tot ce-i pe tine, tot ce-i în tine, mă, fiecare fir de păr, fiecare por, fiecare celulă se datoreşte lor. Crezi că te-ai născut şi ai crescut din nimic? Încă înainte de a ieşi în lume, prin cei care te-au zămislit, ai fost dăruit acestei solidarităţi, acestui colectiv uman. Fiecare pas al tău, de la primul pe care l-ai făcut pe podea până la cel care te-a urcat la catedra Sorbonei, ţi-a fost susţinut de aceste milioane de anonimi. Ai crescut pe

spinarea lor. Şi câţi din ei n-au ştiut, poate, că te poartă în spinare?... Dar te-au susţinut cu gândul că-ţi vei aminti odată şi vei veni în mijlocul lor să-i mângâi... Şi tu...?”

De ei s-a ferit! De ei s-a ascuns!... N-a făcut-o dinadins. Dar a făcut-o. S-a ascuns din instinct. Dintr-un instinct de apărare. Exista o vină în el. N-a vrut s-o vadă. N-a vrut s-o descopere. În loc de aceasta s-a ridicat făţiş împotriva lor. Nu le-a dat înapoi nimic din ce a luat. A fost ca o sămânţă. A fost dăruit pământului şi a devenit un arbore. L-au pus în pământ oamenii. L-au îngrijit oamenii. L-au crescut ei. El însă nu i-a primit la umbra lui. A alungat şi păsările care voiau să-şi facă într-însul cuib şi să se odihnească după ce cântau. Când a devenit uriaş, în loc să aţină calea vânturilor, a îndreptat vânturile asupra lor. Genialul Balasan!... În trei decenii n-a pătruns niciodată, nici pentru o clipă, în casa vreunuia din cei care l-au crescut. S-a întâlnit cu unul singur din ei. Dar acesta a venit în casa lui. A venit nu să înveţe, ci să-l uimească. A venit să-i arate de cine s-a înstrăinat. Şi el n-a înţeles... Enigma întunericului, enigma măştii... Nici nu ştie dacă aceşti oameni iubesc, dacă ştiu să mângâie pulpele şi sânii unei femei, dacă simt minunea sărutului. Nu ştie nimic despre dânşii. Constituie o lume necunoscută. Noutatea acestei lumi îi este străină... Nici nu ştie dacă ar mai avea nevoie de dânsul!... Nici nu ştie dacă dânsul ar mai putea avea nevoie de această lume... Întrebările acestea nu şi le-a pus niciodată... Groaznică luciditate!...

Balasan zări firma unei şcoli. „Şcoala medie numărul 4 Se opri o clipă. Îşi duse mâna la frunte. Respiră adânc de câteva ori. Intră apoi cu paşi hotărâţi în curtea şcolii. La o singură fereastră a clădirii era lumină. Într-acolo se îndreptă Balasan. Lumina venea dintr-o cameră care se lipise ca un apendice de clădirea şcolii. Balasan se opri în faţa uşii. Era emoţionat. Bătu încet, de câteva ori, în uşă. Îi deschise un bătrân, care îl salută respectuos, adresându-i-se din obişnuinţă:

— Poftiţi, poftiţi! Intraţi, tovarăşe profesor!

Balasan pătrunse în încăpere. O odaie mică, îngrijită. Pe un pat mare, de lemn, se odihnea o bătrânică. Probabil nevasta portarului.

— Aş vrea să vorbesc cu directorul, spuse Balasan.

— Tovarăşa directoare e plecată – îi răspunse calm bătrânul. Mâine dimineaţă la opt o puteţi însă găsi.

Balasan se-ntristă dintr-o dată.

— Regret foarte mult. Nu mai vine sigur în astă-seară?

— Păi nu mai cred să vină. Dar de, ştiu eu? Cine să-i spun că a întrebat de dumneaei?

— Profesorul Constantin Balasan, Doctor magna cum laude la Sorbona. Profesorul universitar Constantin Balasan. N-am obişnuit niciodată carte de vizită. Cred însă că a auzit de mine.

— Vai de mine, se scuză portarul. Cum, să nu fi auzit? Păi cine n-a auzit de dumneavoastră în oraş!

— Să-i comunici, te rog, că îmi ofer serviciile mele de profesor, dacă are nevoie de mine.

— Chiar în astă-seară mă duc să-i spun. O caut acasă... Să-i spun că vreţi să veniţi profesor aici la noi?

— Da! răspunse sec Balasan.

Şi fără să mai adauge vreun cuvânt părăsi camera. De abia când ajunse la poartă îşi aminti că uitase să spună „bună ziua”. Omul era probabil jignit. Cum putuse să omită acest lucru elementar?... Bătrânul era unul din oamenii lui Toporaş. Unul din anonimii care-l însămânţaseră. Făptuise o nouă nelegiuire. Fără să mai ezite, se întoarse înapoi. Portarul îl privi şi mai uimit. Femeia i se alăturase. Stăteau amândoi încremeniţi în mijlocul odăii.

Balasan se înclină mai întâi în faţa bătrânei. Îi luă mâna şi i-o sărută. Bătrâna nici nu avu vreme şi putere să se împotrivească. După ce scutură mâna portarului, Balasan rosti cu voce gravă:

„Ame curieuse qui souffres
Et vas cherchant ton paradis,

Pleins-moi!... Si non, je te maudis!”[14]

Îşi mai înclină o dată capul, după care părăsi definitiv încăperea. Se opri din nou la poartă. Se uită în toate părţile. Cine l-a urmărit? Cine a râs de gesturile lui?... Nu era nimeni. Şi totuşi i s-a părut că aude un râs ironic. Întrebă cu voce tare:

„Qui done a ri dans le soir qui s’offense...?”[15]

Cine râsese?... Întunericul?... Întunericul! Masca!... Nu-l lăsa!... Îl urmărea, îl hărţuia!... Îi trimitea iarăşi gânduri străine... Dar nu-l vor mai putea stăpâni! Nu-şi vor mai exercita teroarea asupra lui. Li se va împotrivi. Îşi va aduna toate puterile... Fusese undeva. Făptuia un mare gest. *Le grand geste*[16]*!* Unde fusese? Unde era?... Văzuse doi bătrâni... Un bărbat şi o femeie... O femeie bătrâna... I-o descrisese Ronsard... Ronsard îi făcuse cunoştinţă cu ea. De mult. Îl depăşise de mult pe Ronsard. Bătrâna lui Ronsard, oare nu era micuţa Casandra?... Mignonne... Din ce în ce mai scundă. Ca Nibelungii. Wagner! Când va ajunge la perioada wagneriană din Franţa?... Nu! Drama muzicală a fost dăruită prea devreme omenirii de către Wagner. Era planificată către mijlocul celui de al treilea mileniu. Melodia infinită... Melodia infinită!... Wagner pătrunsese în infinit. Doborâse zeii şi se înălţase în infinit cu Parsifal. De ce-l alesese tocmai pe Parsifal? De ce nu l-a ales pe Merlin? Sau pe Lancelot? Sau chiar pe Regele Arthur Parsifal!... N-ar fi existat fără Iosif din Arimateia... Iar Iosif n-ar fi existat fără cupă... Cea mai frumoasă cupă o văzuse în Elveţia în muzeul unui colecţionar din Geneva. Era şi un pumnal acolo. Durendal... Durendal... Achile nu-şi plânsese armele. Nici nu încercase să şi le sfărâme ca Roland. Ajax se ucisese. Ulysse câştigase. Dedalus se rătăcise prin Dublin. Nimeni nu-l întâlnise în primele capitole. Capitoliul îl chemase pe Jupiter să vadă cum

[14]Suflet ciudat — chinuit
care-ţi cauţi Paradisul.
Plânge-mă ! Altminteri te blestem.

[15] Cine a râs oare în noapte, supărând-o?

[16] Marele gest.

sunt zvârliţi trădătorii. Cât îl urâse pe Ephialte! Trebuia aruncat de pe stânca Tarpeiană. „Vino singur să iei armele!” În tabloul lui David, Leonida e gol. Ţine scutul în mâna stângă. În limba italiană: sinistra. Droit. Avant. Marş. Marchand. Negustor. Hermes. Mercur. Hydrargir. Barometru. Torricelli. Galileu. Galia. Rubiconul. Conul. Cornul! Con. Corn. Similitudine. Atitudine. Altitudine. Gratitudine. Udine. Udine. U... d... i... n... e... Nu! Nu mai poate! Gata! Nimic... Nimic! Silence! Silence!... Linişte. Multă linişte. Numai linişte., Li-niş-te... Încet... Unde e?... E noapte... E întuneric. Zăpadă. Nicio lumină. E pe câmp. Afară. Un pod. Răscruce... Răscrucea!... Aici trebuia să fie o cârciumă... Un han... L-ar fi lătrat câinii... Al cui ar fi fost hanul?... Cineva plângea în fiecare zi aici... Un bătrân... În cârjă... Îl doare piciorul... E câmp. Zăpadă. Trebuie să se întoarcă... Clopoţei... Zurgălăi... Uitase cuvântul. Nu mai sunt aritmici... Se apropie... Se aud... Trebuie să se liniştească... E târziu... Să-şi strângă pumnii. Să-şi frece fruntea cu zăpadă. E multă. Nimeni nu va şti că a furat un pumn de zăpadă. E rece. E bine. E linişte. Va chema din nou câte un singur gând. Câte unul singur. Numai răscruce nu. Nici cârciumă. Nici părinţi. Nici infirmitate. Nici bani. Nici student. Nici cheie. Nici lacăt. Nici câine. Nici pendulă. Nici statuetă. Nici vază. Nici tren. Nici gară. Nici profesor. Nici spital. Nici doctor. Nici telegramă. Nici sinucidere. Nici „cine?” Nici „cum?” Nici femeie. Nici restaurant. Nici pâine. Nici vin. Nici examene. Nici geniu. Nici Paris. Nici Sorbona. Nici viaţă. Nici moarte. Nici om. Nici Dumnezeu. Nici pământ. Nici cer. Nici stele. Nici cosmos. Nici infinit... Nici iertare... Nimic... Nici nimic... Gata! E linişte. Ritm, Clopoţei. Sanie. Cai. Oameni.

— Bună seara!

Trebuie să se stăpânească. Oameni! Ora! Trebuie să fie om! Să se învingă! Să învingă! Să răspundă.

— Bună seara!

Poate! A învins! S-a liniştit! E om!

— Spre oraş?

— Spre oraş...

— Apoi urcaţi-vă în sanie. Că loc, slavă domnului, avem berechet. Trrrrr! Trrrrr! Urcaţi-vă!

— Mulţumesc.

A mulţumit. A vorbit. E om. Se va urca în sanie. Sunt numai doi oameni. Numai doi. O femeie şi un bărbat. I se face loc... A învins!... Vede. Pipăie. Aude. Simte. Înţelege.

— Veniţi de la gospodărie?... Cum de v-au lăsat pe jos pe vremea asta! Brrr. Ce ger! Doamne! Şi ce viscol!... Şi lupii se-ncumetă pe aşa o vreme.

— Lupii?...

— Lupii... Foiesc prin pădurile de pe aici. Da' pesemne că au ce mânca. Au dat de iepuri. Altminteri s-ar fi înhăitat şi ar fi pândit animale sau chiar oameni.

— Oameni?...

— Ehei! Când îi îndeamnă foamea, îşi uită frica. Că altminteri sunt mai fricoşi decât iepurii...

— Iepurii?...

— Da, da!... S-au înmulţit toamna asta ca şoarecii... Ce zic eu! Mai ceva. Ca puful de păpădie, ca broaştele după ploaie.

— Ploaie?...

— Da' mi se pare mie că dumneavoastră aţi cam îngheţat... Ilinco, ia dă-i tu şuba dumnealui şi pune-ţi blana ceea pe tine. Că şuba-i caldă... Aşa! Îmbrăcaţi-o! Ca să vă mai veniţi în fire.

— E cald... cald...

— Aşa-i când vă prinde gerul! Nu-l mai simţiţi. Vă apucă fierbinţeala şi toropeala... Nu vi-i somn?...

— Somn?...

— Eu zic c-ar fi bine să vă frec puţin cu zăpadă şi pe urmă să vă învelesc în şubă. Trrrrr!...

Cineva îi freca fruntea şi faţa cu zăpadă. Îi freca mâinile. Îi ajuta să se urce în sanie. Îl învelea cu o şubă goasă. Îl răcorea. Da. Era răcoare.

— Nu-i aşa că-i mai bine?... Ilinco!... Ia scoate şipul cu ţuică...

— Nu! Mulţumesc. Nu-mi place alcoolul...

Alcoolul... Alcools!... Apollinaire... Nu! E cu oameni. Trebuie să fie om!

— Dacă nu doriţi... Eu nu vă forţez. Da, să ştiţi ca e ţuică.

— E tot alcool. Obţinut pe cale naturală. Aceeaşi formulă chimică...

Îşi amintea formula. Era lucid. N-avea niciun rost să spună formula. Ar fi caraghios... Era lucid! Sania luneca pe zăpadă...

Se trezise. Era complet lucid. Ajunsese în oraş. Va merge singur. Pe jos.

— Mulţumesc. Mă dau jos aici. Mulţumesc. Mulţumesc.

Rezistase. Era lucid. Îşi amintea fiecare amănunt din drum. Fiecare vorbă care i se spusese, fiecare vorbă pe care o spusese... Era treaz. Nimerise din nou în viaţă. În lume. Printre oameni.

„Le *vent se lève!... Il faut tenter de vivre!”*[17]

Avea pentru ce să trăiască. Pentru cine să trăiască.

„Adieu, Narcisse... Meurs! Voici le crepuscule...”[18]

Iar era întuneric... Cu câtă perfidie i se infiltrau din nou gândurile străine... Voiau să-i dea dreptate. Dar nu cu glasul lui. Le va alunga. Se va refugia în amintiri. În primele amintiri... Parcă i le aducea în jur cornul din Simfonia a zecea a lui Şostakovici. Acel corn care despica drumul spre amintirile senine ale copilăriei... Ale tinereţii... Tot oraşul îl arăta cu degetul. Terminase liceul în şase ani. Era un tânăr... Un copil... O chema Elena... Se întâlneau la poarta parcului... Ajunsese chiar la poarta parcului. Amintirea îl adusese aici... Nu-şi chemase el amintirea. Amintirea îl chemase... Mergeau pe alee. Îşi aminteşte fiecare cuvânt pe care i l-a spus, pe care l-a auzit... Era timidă. Vorbea încet. Purta cozi. Se înroşea mereu. Mergea cu paşi mici. Trebuie să şi-i potrivească şi pe ai lui. O lua la braţ când ştia că nu-i vede nimeni. N-a

[17] Porneşte vântul. Trebuie să-ncercăm a trăi.
[18] Adio, Narcis! Mori! Iată amurgul!...

sărutat-o niciodată. Dar i-a spus. I-a spus că o va săruta, în ziua când se vor întâlni în aceiaşi loc... La cei trei copaci gemeni... În ziua când va veni acolo, când vor veni acolo. Amândoi. Când el va putea să-i recite în întregime Chanson de Roland. Ea se înroşise. Simţea sărutarea. Şi el o simţea... La cei trei copaci gemeni... A ajuns! N-au mai crescut. Sunt la fel ca atunci.

...Să se apere cu amintirile. Cu amintirile pure din vremea când trăia... Cum era ea?... Era timidă. Vorbea încet. Purta cozi. O chema Elena. O lua la braţ când ştia că nu-i vede nimeni. N-a sărutat-o niciodată. Dar i-a spus. I-a spus că o va săruta. În ziua când se vor întâlni în acelaşi loc. Aici. La cei trei copaci gemeni. Cum era ea? Era timidă. Vorbea încet. Purta cozi. O chema Elena. O lua la braţ... Dar a mai auzit toate acestea!... Le-a auzit!... Cine i le-a spus?... Când i le-a spus?... O chema Elena. I-a spus că o va săruta. În ziua când se vor întâlni în acelaşi loc. Când el va putea să-i recite în întregime Chanson de Roland...! Oare îl aşteptase?... Dar el nu venise. De ce nu venise?... Cunoştea cântecul lui Roland, dar nu venise. Îl recitase de atâtea ori. Dar nu aici. Nu în faţa ei. Nu la locul de întâlnire. Şi n-o sărutase. Nu sărutase pe nimeni. Trăise fără să sărute pe nimeni.

„Mais moi Narcisse aimé...”[19]

Nu! Se va opune din nou... O chema Elena... Dar nu venise. N-o sărutase. Poate o sărutase atunci. Se ruşinase. Da! Se uita la el... Era aici... Îl privea mută... Uimită... Speriată... Am venit!... Eu sunt, Elena!... N-auzi cornul englezesc?... Eu sunt... M-am reîntors aici... Crezi că a trecut prea mult timp?... Nu!... Sunt tânăr... Nu vezi ce tânăr sunt?... Tu ai cozi... Eşti la fel de timidă... Suntem *atunci...* Nu te speria... Am dreptul să te sărut... Poţi să aştepţi?... Nu te sărut înainte... *Puis.* Stai jos. Vreau să-ţi aduc cozile pe piept... Ascultă-mă! Încep:

[19] Dar eu, Narcis iubit...

„Carles li reisf nostre emperere magnes
Set anz tuz pleins ad estet en Espaignes:
. . . . . .
Pluret des oilz, sa barbe blanche tiret.
Ci faft la geste que Turoldus declinet.”[20]

Unde sunt... E dimineaţă!... E lumină!... Sunt oameni!... Oameni! Se uită la mine?... Da... Nu! Nu mai e nimic... Eu... Cine e?... Oameni. Numai câteva clipe... Umbre... întuneric... Nu mai e nimic. Nicăieri. Gol... Oameni... Numai câteva clipe... Voi putea!... Merg... Trec pe lângă oameni... Se uită undeva... Merg... Numai câteva clipe!... Voi rezista... Unde am fost?... Nu!... Dacă mă gândesc... Nu... Nu rezist... Trebuie să ajung... Sunt oameni... Merg... Stradă... Pot!... Rezist... Până la capăt... Un om. Îl cunosc. Îl salut. Cine e?... Cine e?... Nu ştiu... Mai bine. Să nu ştiu nimic până acolo. Trebuie să ajung... Acolo. Să ajung om... Sunt Constantin Balasan... Am ajuns... Sunt profesorul Constantin Balasan... Doctor magna cum laude la Sorbona... Profesorul Dinu... Mulţumesc... Merg... Urc scările... Sunt profesorul Constantin Balasan... Profesorul Dinu... Scoateţi-l!... Ce vor ei?... Repet... Scoateţi-l! E întuneric... Numai o clipă... O singură clipă... El e...

— Dragă Dinule... Iartă-mă... Îţi comunic o veste foarte gravă. Am înnebunit...

Profesorul Dinu şi asistenţii săi de abia avură timpul să-l prindă pe Balasan în braţe. Îl auziră murmurând. Apoi vocea îi deveni ţipăt:

„Je *suis hanté.”* L’Azur! L’Azur! L’Azur! L’Azur![21]

Intrase din nou sub teroarea gândurilor străine.

[20] Carol, rege, împăratul nostru cel mare
Şapte ani împliniţi a rămas în Spania.
Ochii lui varsă lacrimi şi alba barbă-şi smulge.
Aici se termină cântarea pe care o povesteşte Turold.
[21] Sunt obsedat! Senin! Senin! Senin! Senin!

CAPITOLUL 38

CORNELIA SE TREZI ÎNAINTEA lui Lucian. Deschise ochii, dar simţindu-l pe Lucian lipit de ea, simţindu-i respiraţia urcând ca un abur cald pe gâtul ei, se strădui să stea nemişcată. Lucian dormea liniştit. Nu-i vedea ochii, nu-i putea vedea faţa, îl revăzu cu închipuirea. De atâtea ori îl privise dormind. Din când în când i se mişcau pleoapele şi buzele, probabil sub presiunea visurilor. Ar fi vrut să-l vadă în visul acestei dimineţi. Dar nu putea să fie decât un vis calm, reflectat în acel aer de seninătate şi fericire pe care ea i-l cunoştea. Lucian muncise mult în zilele din urmă. De multe ori întâlnirea dintre zi şi noapte îl găsea treaz, îşi scria reportajele şi după ce le termina, noaptea, noaptea târziu, se adâncea într-un fotoliu şi stătea ore întregi nemişcat. Îşi aduna gândurile, amintirile, le însăila fără încetare pe idei directoare. Îşi construia romanul. Începuse să şi-l împartă pe capitole. Îl văzuse însemnând în carnet, după asemenea perioade de meditaţie, doar câteva cuvinte. Nume legate prin linii, rareori câte o explicaţie, atât de generală însă, încât nu înţelegea nimic. Ghicea însă în ochii lui, pe faţa lui dacă orele fuseseră fructuoase. Iar când o vedea pe ea trezindu-se, începea să fredoneze melodii ciudate, compuse din crâmpeie de cântece cunoscute. Nu trebuia să-i mai spună nimic. Era o înţelegere tacită. Înaintase cu construcţia romanului, descoperise idei noi. Curajul şi încrederea în reuşită sporiseră. Când nu-i auzea glasul, când îl găsea adormit pe fotoliu, sau treaz, dar cu ochii închişi, mişcându-şi

nervos degetele, ştia că nu-i reuşise ceva. Ea făcea un zgomot uşor, se întorcea sau murmura câteva cuvinte, se prefăcea din nou adormită. Lucian îi aştepta acest semnal pentru a veni lângă ea, pentru a-i şopti că are nevoie de dânsa. Ea răspundea printr-o mişcare leneşă a capului, întotdeauna nega. Era o înţelegere tacită. Lucian se lipea de ea, o înconjura cu braţele, îi căuta ochii cu buzele şi fără să-i vorbească o convingea. Mângâierile lui erau calde, ameţitoare, noi...

Lucian o căuta cu mâinile în somn. Palmele lui înaintau întotdeauna timide spre pieptul ei. Tremurau câteva clipe, apoi se retrăgeau. Se retraseră şi de astă dată. Cornelia nu voi să-l trezească. Era liber. Era prima lui zi de concediu... La redacţie·se va duce târziu. Amintirea coşmarurilor o năpădi iarăşi. Ştia de ce-l oprise Nistor încă o zi pe Lucian în redacţie. Pentru a afla răspunsul ei...

Cornelia se cutremură... Astăzi se căsătoreau. La prânz... Nistor îi aştepta răspunsul până la prânz. Ştia că nu va da înapoi. Îi va vorbi lui Lucian. Îl va opri în redacţie pe Lucian şi dacă până la prânz ea nu-i va telefona...

Lucian o căuta din nou... Îi simţi dorinţa în palmele care o mângâiau... Nu putea să renunţe la Lucian. Era unica dorinţă pe care voia să şi-o înfăptuiască. Teama că l-ar putea pierde o îngrozi. Lucian era al ei... Îşi ridică întâi capul, pentru a-l privi. Zâmbea. Renunţă la orice joc. Se ghemui la pieptul lui şi se abandonă total în braţele lui...

Cornelia se opri în faţa oglinzii. Se trudea din greu să-şi împletească părul încă scurt. Cozile erau mici şi ascuţite şi-i împungeau umerii. Când se prezentă în faţa lui Lucian şi se roti lent ca un manechin pentru a-i auzi părerea, îşi recâştigase stăpânirea de sine:

— Mă acceptaţi sub această formă?... Sau doriţi să ridic vârfurile cozilor în sus?...

Lucian o prinse de umăr şi o obligă să se mai rotească o dată. Încă o dată şi încă o dată.

— Mai repede, mai repede! comandă el. Ca un titirez. Poate nu mai văd nicio urmă din urâţenia cu care te-a

înzestrat natura.

— Eu nu mai văd nimic, spuse ea când se opri din învârtit şi se clătină ameţită.

Lucian o prinse în braţe şi o duse în faţa oglinzii:

— Să închidem amândoi ochii. Să nu ne uităm noi în oglindă. Să se uite oglinda la noi.

— Prostule! Dacă închidem ochii, nici oglinda nu se poate uita la noi. Cel mult putem să ne uităm unul la altul cu ajutorul oglinzii. Eu să ştii că mă strâmb la tine.

— Eu... ca să te salvez, voi plânge. Dacă plâng aici, poate reuşesc să fiu numai furios în faţa ofiţerului stării civile... Nu mişca nasul!... Tu chiar plângi?...

Lucian renunţă să se mai uite în oglindă. Îşi întoarse privirile spre Cornelia. Ochii ei erau plini de lacrimi. Dar de ciudă că fusese descoperită reuşi să se stăpânească.

— Am vrut să te încerc. Să te fac să tremuri puţin. Ce ai cu nasul meu?... Ah! Mă voi răzbuna pe tine în aşa fel, ca să cauţi scăpare în infern.

Tonul ei era fortat. Se apropie de Lucian şi-şi potrivi fruntea în bărbia lui. Îi căută mâinile şi i le strânse cu toată puterea.

— N-am ştiut că ai asemenea putere! se miră Lucian. Dar dacă vreau te transform în fulg.

— Nu!... Tu chiar vrei să ne căsătorim astăzi?...

— Eu?... Nici nu mă gândesc... Ce nume să-ţi dau eu ţie în roman?... Până acum eşti singurul personaj însemnat cu X. Toate celelalte personaje au nume. Tu eşti o necunoscută. Nu-ţi găsesc numele.

— Necunoscută?... Sunt o necunoscută, Lucian. Sunt plină de necunoscute. Nici nu ştii.

Lucian râse. O atrase la pieptul său.

— Eşti atât de cunoscută, Cornelia! Îţi cunosc fiecare fir de păr. Ţi-am numărat şi genele. Ştiu şi de câte ori clipeşti într-o oră. Şi cum respiri. Când dormi, când visezi, când te gândeşti... Dar n-am nevoie de toate acestea în roman. Am nevoie de un nume.

— Tu chiar crezi că mă cunoşti de tot, Lucian?

— Pe tine da, Cornelia! Nu ştiu cum ai curajul să mai mă întrebi... Tu ştii că e târziu?

Cornelia cotrobăia prin şifonier. Lucian îi auzi numai vocea.

— Azi nu poate fi târziu... Am o idee, Lucian!... Nu te mai du la redacţie!... Spune-i lui Gorga să-ţi lase răspuns dacă e ceva urgent, sau dacă e nevoie de tine... Sau chiar să-l invităm după-masă la noi. Înainte de a pleca... Dar cu condiţia să nu-i spunem nici lui.

— Trebuie să mă duc! Dacă m-aş fi gândit de ieri... Aşa... am lăsat câteva lucruri nerezolvate.

Cornelia insistă. Îşi scoase capul din şifonier şi se uită poruncitor la Lucian:

— Ba nu! Să nu te duci! Să plecăm la Crâng! Şi să-i spui numai lui Gorga unde suntem.

— Şi pentru asta trebuie să mă duc... Iar Nistor mi-a declarat ieri că are observaţii la un material... Nu prea îmi dau seama ce fel de observaţii poate să aibă. Dar trebuie să le rezolv.

— Tu crezi că Nistor e în stare să facă observaţii?

Lucian se uită surprins la Cornelia.

— Ce vrei să spui?... Orice om poate să facă observaţii. Darul, acesta sau, dacă vrei, dreptul acesta aparţine fiecărui om de pe pământ... Calitatea observaţiilor e cu totul altceva.

— De ce vrei să te duci?

— Trebuie, Cornelia. Mă duc direct la Nistor şi cum termin cu el viu să te iau... Nici nu ne-am cumpărat schiuri... Deşi pentru tine ar fi mai nimerită o săniuţă cu funie colorată... Te-aş plimba toată ziua... Te-ai întristat pentru că te-am ameninţat cu săniuţa? Dacă ai ajuns atât de copilă, chiar ai merita...

Cornelia se trântise pe pat. Nici nu-şi întoarse capul spre Lucian.

— Aş fi vrut atât de mult să fim toată ziua împreună şi să plecăm repede la Crâng.

— Ştii ce, Cornelia?... Haidem împreună! Intrăm

împreună şi la Nistor. Deşi nu prea îmi face plăcere... dar dacă vrei să fim împreună...

Cornelia nu răspunse. Îşi înfundase faţa în pernă. Auzise totul. Inima îi zdruncina pieptul.

— Stai, stai!... Uitasem... Tu nu vrei să ştie nimeni... Atunci, mă aştepţi în anticameră... Dacă nu răspunzi, plec. Număr până la trei. Încep: Unu... doi... trei!... La revedere.

Lucian părăsi încăperea, dar se întoarse după câteva clipe. O găsi pe Cornelia în acelaşi loc. Nu se mişcase. Se apropie în vârful picioarelor de ea, îi prinse capul în mâini şi i-l întoarse spre el cu toată rezistenţa pe care dânsa o opunea.

— Am plecat, Cornelia. Fug! Ca să mă reîntorc cât mai repede.

Cornelia nu deschise ochii. Lucian consideră gestul ei o invitaţie şi o sărută pe ochi. O ameninţă apoi din pragul uşii:

— Dacă nu te găsesc aici, în acelaşi loc, spun „nu.

Cornelia rămase mult timp aşa cum o lăsase Lucian. Era incapabilă să ia o hotărâre. Nistor nu-l va lăsa pe Lucian să plece din redacţie până ce ea nu-i va da telefon. Lucian o cunoştea! Nu era nimic necunoscut pentru dânsul! O cuprinse iarăşi groaza. Îl înşelase pe Lucian. Îi ascunsese un fapt extrem de important din viaţa ei. Lucru pe care ar fi trebuit să i-l destăinuie din prima clipă. Lucian ar fi înţeles-o. Dar oare ar fi înţeles-o? Gândea egoist. Nu aceasta era problema... De ce nu a avut ea tăria să-i declare totul lui Lucian? Problema era a ei, nu a lui Lucian. Nu trebuia să se gândească la ce ar fi putut spune Lucian, la atitudinea pe care dânsul ar fi luat-o, ci la datoria pe care ea o avusese faţă de dânsul. De ce, de ce tăcuse?... De ce nu-şi deschisese sufletul?... Trecuse peste cea mai elementară datorie. Aceea de a fi cinstit, sincer... Fusese mai sinceră cu Nistor decât cu Lucian... Era groaznic. Câtă putere i-a dat lui Nistor asupra lui Lucian!... Prin tăcerea ei... Prin nesinceritatea

ei... A ucis şi ea ceea ce era frumos, ceea ce îi era drag... A fost slabă, nehotărâtă... Şi n-are nici acum puterea să îndrepte totul... Unde va ajunge?... Gândul care-i veni în minte era lugubru... Aceasta ar fi distrus totul, şi în primul rând pe Lucian... Iar peste câteva ore... Peste câteva ore... Nu actul în sine... Nici nu va putea ajunge până acolo... Era singurul lucru cinstit pe care-l mai putea face. Să oprească totul... Dar cum?... Cum?... Era singură... Dacă ar fi trăit mama ei!... I-ar fi spus de la început totul. Ea nici nu-l cunoscuse pe Lucian... A rămas singură... Singură. Doar cu Lucian...

Cornelia se ridică încet de pe pat. Nu era singură. Se hotărâse. Îşi va duce gândul până la capăt! Va găsi acolo totul. Orice s-ar întâmpla. Trebuia să-şi menţină hotărârea...

Surprinderea Siminei când o văzu pe Cornelia se transformă repede în bucurie. Nici nu-şi dădu seama că avea mâinile pline de făină. Îi sări în întâmpinare, apucând-o de umeri:

— Nici nu ştii ce bucurie mi-ai făcut, Cornelia. Vă aşteptam pentru după-masă... Ei, nu! Lasă la o parte tristeţea! Nu ştiu ce le-o fi apucând pe femei să plângă înainte de a se căsători?... N-am râs nici eu. Dar eram atât de bucuroasă, că toţi întorceau capul după mine pe stradă.

Cornelia se dezbrăcase. Simina îi descoperi cozile şi o pufni râsul.

— Mi-a fost teamă că n-o să-ţi laşi cozi. Eu, din ziua aceea, mă chinuiesc câte un ceas pe zi ca să mi le fac. Vrei să le vezi?

Şi fără să aştepte răspunsul Corneliei îşi desfăcu broboada de pe cap. Înfăţişarea Siminei se schimbase ca prin farmec. Părea o copilă. La aceasta mai contribuia şi figura ei, care aştepta întrebătoare şi cu teamă parcă răspunsul Corneliei.

— Am ştiut c-ai să arăţi ca o elevă, Simina, îi spuse

Cornelia. Ia întoarce-te!... întocmai ca ale mele. Nu-i aşa că-ţi înţeapă umerii?

— Las-că ne răzbunăm noi. Peste câteva luni de zile când o să ieşim amândouă la plimbare... Să vezi cum o să întoarcă toţi capul după noi... Alexandru o să creadă că după el... sau nici n-o să observe... În ce rochie te îmbraci?... Eu am îmbrăcat atunci o rochie... Hai să ţi-o arăt.

Cornelia se duse după Simina. Parcă-i pierise curajul. Avusese de gând să-i povestească totul. Dar felul cum fusese primită, bucuria Siminei, îi topea hotărârea.

— Îţi place?... N-o îmbrac decât în ziua când sărbătorim căsătoria... Alexandru nu s-a gândit la asta, dar eu am făcut un obicei. Acum mă anunţă el cu câteva săptămâni înainte... Ştii cum se înroşeşte?... De ce nu scoţi nicio vorbă?... Nici nu mi-ai spus dacă-ţi place... Şi nici... Hai să mă ajuţi la mâncare, poate-ţi trece supărarea... Şi poate n-o să mai rămâi mută... Tot o să mă întrebi cum se face cutare sau cutare lucru.

Simina era veselă că are cui să-i povestească amintirile sale. Îi dădu Corneliei de lucru, treburi uşoare, ca să n-o încurce. După un timp însă, văzându-şi prietena atât de gânditoare, îşi încetă şi ea lucrul.

— Văd eu că n-o scoatem la capăt, draga mea. Dacă merge aşa, ne rămân bărbaţii flămânzi. Te frământă ceva?... Spune-mi!... Nu te mai codi!

Cornelia încercă să închege o poveste despre o prietenă a ei care i-a ascuns viitorului soţ o anumită taină din trecut şi care nici în ziua căsătoriei n-a avut curajul să-i mărturisească. Era ceva vag, confuz, inoportun. Nu se putea înţelege nimic din ce spusese ea.

Simina tăcu o vreme. Părea că se gândeşte la ceva. Nu se uita la Cornelia, care se simţi parcă mai uşurată, neştiindu-se privită. Îşi pironise privirile în pământ. Nu şi le ridică nici când începu să vorbească:

— Cornelia... Ai făcut bine că ai venit la mine... Eu nu ştiu nimic... Nici Alexandru nu ştie nimic... Dar mi-a spus

de la început că în tine e ceva... Puţină vreme după ce aţi plecat. Spunea că e arşiţă în sufletul tău. Eu nu l-am crezut... Dar acum îl înţeleg... Pricep ce voia să spună... Nici nu mă uit în ochii tăi... Dar am o rugăminte... Istoriseşte-mi tot... Nici lui Alexandru nu-i voi spune...

Nici Cornelia nu-şi ridică ochii din pământ. Rămase nemişcată. Nu se mai gândea la nicio hotărâre, la nicio datorie. Lângă ea era o fiinţă care-i aştepta mărturisirea. Prima fiinţă căreia îi va spune. Nu-i ascunse niciun amănunt. Îi înfăţişă totul, îi povesti totul până la ultimul telefon pe care i-l dăduse lui Nistor. Parcă spusese povestea altcuiva. Numai fapte. Nu încercase să le interpreteze. Era mai bine, ca să le judece singură Simina, Când sfârşi, ridică ochii din pământ şi înţelese că Simina o privea de multă vreme.

Privirea Siminei nu arăta nici ură, nici compătimire, nici mustrare. Simina părea a fi pradă unor gânduri nelămurite. Deodată tresări şi o întrebă pe Cornelia:

— Ştii să cureţi cartofi?... Dar să frigi un pui?... Bine!... Acum să-ţi spun şi eu... Mai întâi ai fost o proastă... Doamne, ce proastă!... Să nu pătrunzi tu în sufletul unui om!... Şi pe urmă... pe urmă iar ai fost o proastă... Doamne! învăţaţi atâta carte şi nu puteţi să pricepeţi sufletul oamenilor!

Cornelia întrebă cu privirile ce are de făcut. Simina se sculă de la masă, cotrobăi câteva clipe prin bucătărie, aranjă oale, crătiţi, pregăti focul, cuptorul, apoi se opri în faţa Corneliei:

— Trebuie să faci mâncare. Cartofi şi pui. Altceva n-o să avem azi. Dacă te taie capul la o prăjitură, încearcă. Găseşti în rafturi tot ce-ţi trebuie.

Văzând-o nedumerită în continuare pe Cornelia, încercă să-i explice:

— Dacă ai fost proastă în două rânduri, a treia oară nu te mai las... Lui Lucian nu poţi să-i spui acum... Pricep eu ca femeie că nu-i bine. Nu-i chiar ziua cea mai nimerită... Şi dacă e şi el ca taică-so... Aici deocamdată nu-i niciun

necaz... O să ne mai sfătuim noi ce trebuie să faci... Şi o să găsim drumul cel bun... Unde-ai fi ajuns tu dacă n-ai fi venit la mine?... şi dacă nu mi-ar fi deschis ochii Alexandru... Am un bărbat, Cornelia...!

Cornelia încă nu se liniştise. Ştia că e acum sub aripa Siminei, dar nu-i aflase toate gândurile. Îndrăzni cu timiditate s-o întrebe:

— Tu crezi...?

Simina n-o lăsă să-şi termine fraza:

— Ce să cred?... Deocamdată azi vă căsătoriţi. Asta-i lege... Am învăţat şi eu câte ceva de la Alexandru... Vorbeşte dânsul rar, puţin, dar într-o vorbă a lui afli zece adevăruri, sau măcar unul dar bun... Hai cu mine dincolo mai întâi...

Simina deschise din nou şifonierul. Îşi trecu degetele peste câteva rochii, apoi o întrebă pe Cornelia:

— Ia spune ce rochie să îmbrac?

— Unde vrei să pleci? se înspăimântă Cornelia.

— Păi n-ai spus tu că te aşteaptă?... înseamnă că o să-l găsesc acolo... O să-i răspund eu în locul tău... Îţi închipui c-o să-l las pe lupul ăla să-şi mai zbârlească părul?... Îi jupoi eu şi năravul!

Când Gorga intră în birou, Coriolan începu să cotrobăiască de zor prin sertar. Găsi în sfârşit un material şi i-l întinse lui Vrabiciu cu o mină de om îndurerat, dar care n-are cum să se împotrivească...

— Tovarăşe Vrabiciu... fuf... Te rog să duci şi materialul ăsta la cules... fuf... aşa-i la secretariat... fuf... ştii şi dumneata, că doar ai lucrat... fuf... alergătură, grabă, aşteptare, niciodată nu poţi să spui că ai terminat... fuf...

Vrabiciu luă materialul din mâna lui Coriolan nu fără a uita să adauge:

— Ştiu, tovarăşe Coriolan, ehei, parcă eu n-am trăit prin redacţii! Întotdeauna vine ceva nou, vorba ceea: păunul să tacă dacă vrea să placă!...

— I-l dai tot tovarăşului Birică... fuf... Dar să nu-i mai

spui că-i urgent ca să nu se înfurie... fuf... Ştii dumneata ce se întâmplă când se înfurie tipografii... fuf... Urgenţa a treia...

— Ştiu, tovarăşe Coriolan, cum să nu ştiu... Zor, zor pentru un topor... Văd că-i vorba despre examenele de sfârşit de an... Cealaltă era cu deschiderea noului an şcolar... Ha, ha, ha!... Cine are carte, are parte.

Coriolan aşteptă să iasă Vrabiciu, ca să-şi dea drumul râsului:

— Ha, ha, ha! De astă dată a potrivit-o... fuf... Rar am întâlnit un asemenea specimen... fuf... Măi Gorga, ăstuia dacă-i spui ridichi în loc de verzale zice... fuf... „da, cum să nu ştiu, doar am lucrat în redacţie”... fuf... şi arde, mă, câte un proverb de-ţi vine să-l ţii numai pentru asta în redacţie... fuf... Ia zi-i! Ce vânt te-aduce încoa’?... Te pomeneşti că ţi s-a făcut dor de Vrabiciu... fuf... Nu mi-a mai rămas nimic prin sertare... fuf... Tot ce-am găsit, apărut, neapărut, vechi, nou, am trimis sus... fuf... Da’ să-ţi spună Birică, mă Gorga, cum intră Vrabiciu în tipografie... fuf... Cică se uită ca un inspector şi întreabă pe câte unul... fuf... „Dumneata eşti tovarăşul Cezar?”... fuf... „Nu?... Pardon! Eu sunt secretarul de redacţie Ion Varabiciu”... fuf... A făcut asta până acum cu vreo cinci oameni... fuf... Al şaselea i-a răspuns că el e Cezar, nebunul de Corpaci... fuf... „Dumneata eşti Brutus?” l-a întrebat Corpaci... fuf... „Eu sunt secretarul de redacţie”, răspunse Vrabiciu... fuf... „Vă numiţi poate Cleopatra?” zice Corpaci... fuf... „Nu, Ion Vrabiciu”, răspunde Vrabiciu şi întinde mâna... fuf... Şi ăla i-o strânge şi-i spune pe urmă că are o pată pe obraz... fuf... Şi Vrabiciu se şterge, mânjindu-se şi pe un obraz şi pe altul... fuf... Şi pe urmă Corpaci zice: „Tovarăşe secretar, noi avem aici nume speciale la toate”:... fuf... „aldine, cursive, verzale, cuadraţi, calandru... fuf... Noi, tipografii, ne numim zeţari, iar pe secretarii de redacţie adjuncţi îi numim Cleopatra”... fuf... „pe secretarii plini Turturică şi aşa mai departe...” fuf... „La dumneavoastră, la Bucureşti, ştiu că

se spune la fel”... fuf... Şi el: „Da, da, cum să nu, vorba ceea: pentru un cui pierzi o potcoavă”... fuf... şi cum a intrat în birou, primul lucru să se convingă... fuf... În loc de tovarăşe Coriolan îmi zice tovarăşe Turturică... fuf... Eu nu ştiam nimic, îi răspund şi discut mai departe cu el... fuf... şi să vezi, mă Gorga, mă roagă să-i spun de-acum înainte tovarăşe Cleopatra... fuf... De abia după ce a râs toată tipografia... fuf... şi-a dat seama Vrabiciu... fuf... Nu ştiu ce proverb a trântit acolo... fuf... ceva cu vizitiul sau cu un porc mistreţ, sau mi se pare cu un calorifer... fuf... Ai terminat nota, Gorga?... Numai două rânduri... fuf... că s-a întors tovarăşul Vrabiciu...

Gorga nu-l văzuse pe Vrabiciu intrând şi nici nu-l auzise. Luă la repezeală o hârtie şi scrise pe ea câteva cuvinte în legătură cu o expoziţie de îmbrăcăminte. Coriolan o citi, îi dădu litera respectivă, trecu pe ea urgenţa a doua şi i-o întinse lui Vrabiciu:

— N-ai noroc, tovarăşe Vrabiciu... fuf... Eu ţi-am spus de la început că-i multă alergătură... fuf... de, dar nu cred eu să mai vină ceva pentru azi... s-ar putea să fie ultima... fuf...

Vrabiciu citi hârtia, dar când văzu scris pe ea „urgenţa a doua” se înseninã:

— În sfârşit şi o urgenţă a doua. De dimineaţă numai a treia şi a treia... Peste cât timp am dreptul să mă ocup şi de urgenţa întâia?...

— În două-trei săptămâni – răspunse serios Coriolan – ajungem şi la întâia... fuf... fuf... fuf... Hî, hî... hî.

Gorga însă nu-şi putu ascunde râsul. Vrabiciu se uită la el contrariat. Coriolan îl scoase din încurcătură:

— E urgenţa a doua, tovarăşe Vrabiciu... fuf...

Vrabiciu înţelese că trebuia să predea nota urgent la tipografie. Părăsi camera. Coriolan se apropie însă de uşă şi o deschise brusc. Vrabiciu rămase încremenit. Se îndoise ca un semicerc pentru a ajunge cu ochiul la gaura cheii.

— Ştiţi, tovarăşe Coriolan – se scuză el – căutam...

căutam...

— Un proverb, îl ajută Coriolan.

— Da! răspunse uşurat Vrabiciu. La plăcinte înainte, la război înapoi. Urgenţa a doua...

Coriolan reveni la birou:

— Oare-i tâmpit, Gorga? Sau o face pe tâmpitul ca să nu i se dea atenţie?... fuf... Ce-o fi cu el?... Că eu mă distrez de minune cu dânsul... fuf... În viaţa mea n-am întâlnit un asemenea specimen... fuf... Noroc, Lucian... Dar de fapt n-ai avut noroc... fuf... Ne-am distrat cu Vrabiciu, tu nici nu ştii...

Lucian intrase la secretariat pentru a-l găsi pe Gorga şi a mai discuta cu el despre uzină. Nistor îl anunţase prin secretară că e extrem de ocupat şi nu-l poate primi imediat.

— Ce-i cu Cosmuş? întrebă mai întâi Lucian. Spune că i-a murit maică-sa sau că e pe moarte.

— Frecuş mare, Lucian! răspunse Coriolan. Dacă ar fi numai frecuş... fuf... L-au chemat la regiune pentru anchetă... fuf... O mulţime de lucruri. Am spus eu că-i o canalie... fuf... Până acum a murit maică-sa de vreo zece ori... fuf... Mi-a telefonat şi mie adineauri o voce de femeie... fuf... să-mi spună că e pe moarte mama lui Cosmuş... fuf... dar eu cred că era chiar ea, că nu putea să spună cum trebuie *ş* şi *ţ*... fuf... Lasă-l să plătească. Ştiu eu pentru câte trebuie să plătească... fuf... Când pleci, Lucian?...

— După-masă... Gorga! Dacă e ceva, eu sunt la Crâng. Îmi trimiţi telegramă sau îmi telefonezi. Dar nimeni altcineva să nu ştie, nea Coriolan!

— Mormânt, Lucian. Cavou... fuf... Niciun cuvânt. Să ne spună nouă, că te găsim noi... fuf... Redactorului şef i-ai spus?... M-a întrebat dacă nu cumva ştiu unde te duci în concediu... fuf... dar eu am răspuns că nu ştiu...

— Nu! Nu i-am spus. L-am anunţat doar că atunci când va avea nevoie de mine să apeleze la Gorga... Am vorbit la telefon cu uzina, Gorga. A venit aprobarea de la

minister.

Gorga sări de pe scaun:

— Când?... Dimineaţă însă nu sosise aprobarea, când am întrebat eu.

— Deocamdată s-a dat aprobare telefonică. Oficială însă. Referatele sunt pe drum. Acum să te văd, Gorga. Mie, zău că-mi pare rău.

— Oricum, trebuie să te desparţi de uzină, Lucian... fuf... Secţia culturală... Ai vorbit cu Stoian?...

— Am vorbit. Am făcut împreună planul secţiei pe timpul absenţei mele... Tu, Gorga, ţi-ai făcut vreun plan?

Gorga îşi scoase carnetul din buzunar:

— Am făcut un plan. Provizoriu. Ascultă şi matale, nea Coriolan, că fără dumneata... M-am gândit la o rubrică permanentă, zilnică, pe pagina întâia. Ştiri în legătură cu construcţia liniei. Ce s-a făcut în fiecare zi.

— Ştii ce-am observat eu, Gorga? îl întrerupse Lucian. Oamenii sunt dornici să comenteze. După fiecare schimb se adună şi vorbesc. Ce-ar fi să iei ştirile prin ei. În fiecare zi, altul să trimită ştirea. În fiecare zi, un nou corespondent. S-ar simţi şi mai angajaţi.

— E bună ideea, Lucian! se învioră Coriolan. Fiecare corespondent e doar unul din cei care construieşte linia... fuf... Facem rost şi de fotografii... La sfârşitul corespondenţei îl semnăm şi cu fotografia... fuf... ca şi cum şi-ar spune fruntaşii părerea despre felul cum se lucrează la instalarea liniei... fuf...

— Dacă-i planifici dinainte, Gorga, nu se poate să nu reuşeşti. Ei de abia aşteaptă să-şi spună cuvântul. Şi nimeni nu ştie mai bine decât ei ce se petrece în uzină!

— De acord, de acord! se înveseli Gorga. Ideea cu fotografia e grozavă! Facem o rubrică pe cinste!... Pe urmă m-am gândit să organizăm, noi, ziarul, o consfătuire aici cu fruntaşii. Şi să publicăm stenograma.

— Bun!... Dar uzitat, Gorga... fuf... Merge însă, merge... fuf... Pot să iasă la lumină lucruri mari... fuf... Dar poate găsim ceva şi mai interesant... fuf... Ştiu, ai în plan

articole, interviuri, colaborări, dar ceva care să iasă din comun... fuf... Tu n-ai nicio idee, Lucian?

Lucian nu avea în vedere ceva special. Propuse doar ca foarte necesar un articol sau o convorbire cu Răduca, întocmirea unor grafice care să demonstreze marele randament al liniei automate şi obţinerea unor colaborări, sub formă de păreri personale, cu privire la automatizare, de la diferiţi oameni de ştiinţă.

— Mai întâi, Gorga – rezumă Lucian – nu trebuie scăpată din mână acţiunea Răduca. Greul în munca uzinei cade în seama raţionalizatorilor. Tovarăşul Iulieş spunea că ar putea să scrie şi el în această direcţie... Pe urmă... ce zici, tovarăşe Coriolan? Dacă am trimite câte un număr de ziar cu articolul lui Pârvan la diferiţi specialişti şi oameni de ştiinţă, cerându-le părerea asupra problemelor ridicate de inginer, n-ar fi o acţiune...

— Asta-i Lucian! se aprinse Coriolan. Asta-i!... fuf... Problema e importantă, autorul e competent... fuf... Nu se poate să nu ne răspundă!... fuf... Psssst! Ştii ce ar putea să iasă de aici?! Numai nume mari, competente... fuf... fuf... fuf...

Prinse şi Gorga ideea. Bucuria i se citea în ochi:

— E grozav, Lucian! Pentru că nu s-ar limita numai la problemele liniei noastre. În jurul ei s-ar dezbate tot felul de idei... Ar putea să iasă o acţiune ştiinţifică de mare răsunet!

— Să vorbeşti şi cu tovarăşul Mironescu, adăugă Lucian.

— Gorga! Ai terminat cealaltă notă?... fuf... Trebuie şi aprobarea redactorului şef, Lucian... fuf... fuf... fuf...

Lucian nu înţelese. Era cu spatele la uşă:

— Pur şi simplu nu mă îndeamnă inima să-i spun, nea Coriolan. Nu-l simt aproape de ziar. Iar faţă de mine...

— Fuf... fuf... fuf... Să vă spun una cu perceptorul într-un sat... fuf... Tocmai bătea darabana...

— Ha, ha, ha! râse Vrabiciu. Cum spunea ăla, danezul: tobe ori nu-s tobe.

Lucian întoarse capul. Când îl văzu pe Vrabiciu, tresări. Acesta însă holbă ochii şi părăsi biroul în goană, fără să mai aştepte nota lui Gorga, pe care Coriolan ar fi trecut singur „urgenţa întâia”.

— Cine-i ăsta, nea Coriolan? Ce caută aici?...

— Ăsta-i adjunctul meu, Lucian... fuf... Un cretin. Nistor zice că e recomandat de sus... fuf... c-a fost ilegalist. Dar n-a lucrat în viaţa lui într-o redacţie... fuf...

— Ilegalist?... Recomandat?... Extraordinar!... Ăsta-i un escroc! Un escroc ordinar! N-aţi văzut cum a şters-o?... Dar nu-l las!

Vrabiciu se duse glonţ la Nistor. Nici nu luă în seamă starea acestuia. Spuse tremurând:

— M-a văzut! M-a recunoscut! Trebuie să-l dai afară! Să nu facă scandal! Boii ară şi caii mănâncă!

— Ai înnebunit? Ce-i cu tine? Cine te-a văzut? Şi ce ai cu boii?... Boule!

— Te bag în mă-ta!... Să nu dai!

Nistor nici nu se gândise să dea. Rămăsese cu gura căscată, înmărmurit.

— S-a uitat la mine şi m-a recunoscut, îl luă repede Vrabiciu. Ăla-i nebun. Era să-mi rupă mâna. M-a dat pe mâna miliţiei. Dacă n-aveam hârtie de la spaţiu o păţeam. Dar mă cunoaşte. Ştie de la aia c-am vrut să-i iau camera... Ştie că nu-s nimic... Şi dintr-o dată mă vede Cleopa... secretar de redacţie adjunct. Dacă nu-l dai afară, o păţim amândoi. Că eu nu tac.

Nistor se sculă de pe scaun. Uimirea îi trecuse, îşi dădea seama că Vrabiciu e pe cale să se răzvrătească. Şi atunci ar fi pierdut tot. Cea mai mică slăbiciune din partea lui putea să fie fatală. Mai întâi se duse şi încuie uşă. Apoi se apropie liniştit de Vrabiciu, prefăcându-se că se uită în tavan. Când ajunse lângă el, îi trăsni o palmă peste faţă cu atâta putere că Vrabiciu zbură câţiva metri, după care se prăbuşi pe podea. Nu-l lăsă cu atât. Se apropie din nou de el şi-l lovi de câteva ori, în spate,

puternic, cu vârful pantofului. Apoi îi astupă cu talpa gura pentru a nu mai avea timp să ţipe. Vrabiciu închise ochii, aşteptând moartea. Nistor însă nu-l mai lovi. Îi mai apăsă o dată cu putere gura, apoi îi porunci să se scoale.

Vrabiciu devenise o zdreanţă. Tremura din tot corpul, îngrozit, cu spaima morţii pe figură.

— Pe mâna miliţiei încă nu te dau, îi spuse Nistor. Stai jos!... Acum vorbeşte!

Vrabiciu amuţise. Dinţii îi clănţăneau în gură. Nistor îl mai lovi o dată peste faţă. Şi încă o dată.

— Vorbeşte!

Vrabiciu mai mult mugi decât vorbi. Voia să scoată un sunet, să arate că vrea să vorbească, să scape de lovituri. Încetul cu încetul îi reveni vocea, îi reveniră gândurile. Începu să vorbească.

— Fără proverbe! îl întrerupse Nistor. Şi cât mai repede! Cine? Cum? Unde?

Nistor se lămuri repede. Situaţia era cât se poate de primejdioasă. Trebuia să hotărască imediat.

— Să declari că ai venit singur! Auzi? Şi-ai spus că te recomandă Comitetul Regional. Tovarăşul... spui şi tu un nume... Mironescu. Dacă ţip la tine, cauţi alt nume. Eu îţi voi cere actele. Vei spune că te duci să le aduci din birou. Şi o ştergi. Nu mai ieşi în oraş o lună. Faci ce ştii. Pe mâna miliţiei nu te dau. Să te razi în cap, să-ţi laşi barbă, plete, urechi, ce ştii... Auzi?... Nu m-ai cunoscut niciodată... Stai!

Nistor scoase o foaie de hârtie pe care i-o întinse lui Vrabiciu.

— Scrie. Ţine stiloul!... Nu... Scrie cu tocul ăsta... Gata?... Scrie: Subsemnatul Ion Vrabiciu declar că am jefuit... scrie acolo ce ziare ai jefuit, la ce dată şi de ce sume... Ai scris?... Am vrut să jefuiesc şi ziarul „Drapelul Roşu”, dar am fost prins de redactorul şef Mihail Nistor. I-am dat această declaraţie scrisă de mâna mea... În afară de dată, pe care a scris-o dumnealui în faţa mea. Gata? Semnează! Dă hârtia! Eşti în mâna mea. Eşti legat de mâini şi de picioare. Auzi?... Ai înţeles ce ţi-am spus?...

Ţine!

Nistor scoase din buzunar toţi banii pe care-i avea la el. Nici nu-i numără. Era un teanc de bancnote. Nici Vrabiciu nu-i numără. Îi băgă în buzunar. Acţiona ca un robot.

— Ai înţeles?... Te ascunzi sau te duci în alt oraş. Dacă o să ai vreodată nevoie de mine, îmi scrii. Acasă. Cu alt nume. Pantelimon. Declaraţia n-o folosesc decât dacă vorbeşti... Stai acolo!

Nistor se duse la uşă, o descuie şi-i spuse secretarei să-l cheme pe Lucian. Îşi reluă apoi locul la birou. Parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Mâinile i se odihneau nemişcate pe masă.

— Şterge-te la gură!... Ţine o batistă!... Vei spune exact cum te-am învăţat.

Lucian intră în birou. Când îl văzu pe Vrabiciu, făcu ochii mari.

— la loc, tovarăşe Severin!... Dumneata poţi să pleci!

Vrabiciu încercă să se scoale de pe scaun. Lucian interveni:

— Stai numai o clipă, tovarăşe Vrabiciu... Tovarăşe redactor şef, individul ăsta e un escroc ordinar. L-am prins eu într-o escrocherie şi l-am dat pe mâna miliţiei.

Nistor părea extrem de surprins. Simulă chiar o tresărire.

— Imposibil!... Cine te-a recomandat pe dumneata de la regiune?...

Vrabiciu răspunse imediat;

— Tovarăşul Mironescu.

— Cine?... Tovarăşul Mironescu?... Nu se poate! Nu era vocea tovarăşului Mironescu. Poate altcineva.

— Aaaa, da! Tovarăşul Bălan era cu tovarăşul Mironescu, răspunse Vrabiciu.

— Un tovarăş înalt, cu părul blond? întrebă Nistor.

— Da, da, se repezi Vrabiciu. Exact, tovarăşul Bălan. Nu ştiam cine e Mironescu şi cine e Bălan.

— Arată-mi te rog carnetul de partid. Mi-ai spus că eşti membru de partid din 1937. Dă-mi carnetul te rog...

Poate îl confunzi, tovarăşe Severin?

— Imposibil... Nu-ţi mai aminteşti, domnule Vrabiciu?...

— Scuzaţi... Carnetul e în servietă, în birou, la secretariat. Din 1937. Din Capitală.

— Te rog să mi-l aduci imediat!

După ce Vrabiciu părăsi biroul, Nistor se adresă lui Lucian:

— Există vreun tovarăş Bălan la regiune?... Eu l-am întrebat numai să văd dacă spune adevărul. Nu cunosc niciun tovarăş înalt cu părul blond şi cu numele Bălan. Vrei, te rog, să dai un telefon la regiune? De aici de la mine.

În timp ce Lucian telefona la cadre la regiune, Nistor chemă secretara. O pofti să se aşeze pe fotoliu.

— Nu există niciun tovarăş Bălan – îi aduse Lucian la cunoştinţă. V-am spus eu. E un escroc.

— Şi totuşi mi-a vorbit cineva de la regiune despre el. Mi-a telefonat, m-a întrebat ce mai fac, chiar mi-a atras atenţia să nu întârzie apariţia ziarului şi la sfârşit mi l-a recomandat pe Vrabiciu. Foarte ciudat!

— N-aţi întrebat cine e la telefon?

— Nu mi-a trecut prin gând. Am crezut că e tovarăşul Mironescu sau Istrate. El e înalt cu părul blond. Poate ştie tovarăşa secretară... Spune, tovarăşă, cum s-a prezentat Vrabiciu aici?

Secretara istorisi cu destule amănunte felul cum apăruse Vrabiciu şi cum se comportase.

— Am crezut că-i cine ştie ce personalitate.

— Mulţumesc, tovarăşă. Spune-i să intre!... Poate e o confuzie... Să fi încercat un escroc să pătrundă la ziar?... Nu văd pentru ce?... în redacţie, oricum l-am fi pus la probă... Să fi dat chiar el telefon ca din partea regiunii?... Am fost sigur că e la telefon cineva...

Secretara se înapoie pentru a anunţa că Vrabiciu nu-i în anticameră.

— Caută-l, te rog, în birou şi spune-i să vină imediat.

— Nu e nici în birou. Am întrebat. Tovarăşul Coriolan

spune c-a ieşit.

Nistor aşteptă să plece secretara. Părea cuprins de îngrijorare.

— M-ai pus pe gânduri, tovarăşe... Severin. Totuşi nu-mi vine să cred. Tocmai aici să se cuibărească un escroc? Să dea telefon în numele regiunii?... Nu mi s-a întâmplat niciodată aşa ceva... Dacă totuşi e un escroc... Dar nu se poate!

Se repezi totuşi la telefon şi formă un număr.

— Alo! Poarta?... Tovarăşe portar, dacă-l vezi ieşind pe tovarăşul Vrabiciu, să-l opreşti şi să mă anunţi imediat... Cum... a ieşit?... Când?... Era grăbit?... Nu-l mai poţi ajunge?... Mulţumesc!...

Nistor puse receptorul în furcă şi lovi cu pumnul în masă. Faţa i se congestionase.

— A plecat!... Ori a plecat să-şi aducă actele, ori e un escroc într-adevăr.

Se duse apoi la uşă şi trimise secretara după Coriolan. Acesta pătrunse în birou foarte calm:

— M-aţi chemat, tovarăşe redactor şef?...

— Înainte de a pleca n-a spus nimic Vrabiciu? N-a căutat prin servietă?...

— În servietă?... fuf... Păi n-are servietă. Şi-a îmbrăcat paltonul, şi-a pus pălăria pe cap... fuf... şi a şters-o ca din puşcă. Nici nu s-a uitat înapoi.

— Şi n-a spus niciun cuvânt?... Că se duce să-şi aducă actele...

— Nu... adică... fuf... a zis parcă aşa: ştiinţa cu sudoare te pune pe picioare... fuf...

— Mulţumesc, tovarăşe Coriolan... Eşti liber...

— Şi mai bodogănea el ceva, spuse Coriolan înainte de a pleca. Zicea că-i trebuie un Fiat de lux sau un Chevrolet... fuf...

Nistor rămase cu ochii mari. Îşi reveni însă repede. Mai precis se îngrijoră din nou.

— Trebuie să luăm măsuri pentru întărirea vigilenţei. Voi discuta imediat cu Comitetul Regional!... Să

vorbească la telefon din partea regiunii!... Nemaipomenit... Dacă până la prânz nu se întoarce...

— E un escroc, tovarăşe redactor şef... insistă Lucian. Nicio urmă de îndoială. Nu uit eu uşor o figură ca a lui. Pur şi simplu a încercat să ne escrocheze. Dacă aş fi plecat eu în concediu...

Nistor ştia că sosise momentul cheie. Nu trebuia să pară slab. Ar fi dat de gândit Trebuia să atace. Fără să se grăbească. Dar ferm.

— Te înşeli, tovarăşe Severin. L-am chemat special aici, înainte de a veni dumneata, pentru a-i cere actele. Am învăţat din fabrică ce înseamnă vigilenţa. Astăzi, oricum, se hotăra soarta lui! I-am spus să-mi aducă actele încă azi. Nu te grăbi cu aprecierile.

— N-am ştiut că aţi discutat, spuse Lucian. Am crezut c-a venit el la dumneavoastră.

— I-am fixat oră încă de dimineaţă. L-am întâlnit pe coridor. Nu mi-a inspirat încredere mutra lui.

Nistor îşi dădu seama că se apără. Nu mai putea continua astfel:

— Dacă l-ai recunoscut, era de datoria dumitale să mă anunţi de ieri.

— Ieri nu l-am văzut, îl puse la punct Lucian. Ieri a discutat doar cu dumneavoastră şi v-a înmânat recomandaţiile de la regiune.

— Dumneata vrei cu orice preţ să provoci?.. Ai scris un articol prost!

— Nu puteţi să argumentaţi?

— Nu cred că e necesar... E prost. E slab, mai bine zis.

— E foarte uşor să se dea verdicte neargumentate. Nu mă pot opune unei aprecieri. Dar să fie argumentată.

— Ce să argumentezi? Când vezi o mârţoagă slabă, buboasă şi jigărită, trebuie să mai vorbeşti?

Lucian simţi din plin insulta. Nistor îşi dădea iarăşi frâu liber. Reuşi totuşi să rămână calm:

— Sunt cazuri când caii buni sunt consideraţi mârţoage, dacă vă place să folosiţi asemenea exemple.

— Când? întrebă Nistor. De către cine? De către chiori?

— Nu, orbii au o scuză. Dar miopii care nu-şi pun ochelari şi totuşi fac aprecieri... şi rău-voitorii.

— Cu alte cuvinte, dumneata...

— Argumentaţi, tovarăşe redactor şef!

— Nu vei pleca în concediu!

— Acesta-i argumentul?... În cazul acesta vă anunţ că plec! Imediat! Vreau să vă informez însă că am cerut şi avizul regiunii asupra concediului.

— Ameninţi?... Unde te trezeşti?... Uită-te la mine!... Nu vei pleca în concediu!... Ştii ce eşti?...

Nistor era hotărât. Cornelia nu-i telefonase. Trecuseră cele douăzeci şi patru de ore. Oricum, dacă va vorbi, ăsta n-o va mai avea. Îi va spune mult mai mult decât adevărul. Îi va spune c-ar fi putut să aibă un copil, că a fost o stricată. Îl va tăvăli pe şoarecele din faţa lui prin toate colburile şi mocirlele. Îl va sfărâma os cu os. Îi va vorbi obscen. O va înfăţişa pe ea în cele mai urâte culori. Putea să spună atâtea pe socoteala ei! Ea nu va putea nega un anumit lucru. Şi dacă nu va nega esenţialul, totul va putea fi crezut, sau în cel mai rău caz pus la îndoială. O va tăvăli şi pe ea prin noroi în faţa lui. Ca să se scârbească de ea... Nu, nu va ţipa... Îi va vorbi calm, cu voce domoală. Ca să rămână, să asculte totul. Îi va spune cele mai urâte lucruri despre ea cu un fel de regret pentru dânsul. Numai aşa putea să-l lovească. Îl va considera un prieten care-i destăinuie un adevăr. Îl va putea mult mai uşor convinge. Îl va umple încetul cu încetul de dezgust. Ca s-o scuipe când o va întâlni. Să fugă de ea. Să verse. Va începe astfel: „Iartă-mă, tovarăşe Lucian, dar trec şi eu printr-o situaţie grea. A venit şi chestia asta cu Vrabiciu în plus... Am şi eu ceva pe suflet... Am auzit că vrei să te căsătoreşti cu Cornelia... Aş vrea să discutăm ca doi prieteni, ca doi oameni care au acelaşi drept... Cred că ţi-a vorbit şi dânsa... Mie mi-a vorbit despre dumneata... Eu am crezut foarte mult în cinstea ei... Când ne-am culcat prima dată”... Aşa va începe! Şi va continua

cu acelaşi ton. Ca şi cum ar vrea să-i ceară sau să-i dea o părere. Îi va distruge dintr-o dată pe amândoi... El probabil că se va împotrivi... Şi atunci îi va spune calm să o cheme şi pe dânsa la discuţie... Şi dacă ar veni ea, ar spune cu aceeaşi voce calmă, îndurerată, şi mai multe. La început nu va nega. Acesta va fi lucrul cel mai de seamă. Pe urmă orice negare va însemna o apărare... Dar nu va ajunge până acolo... Şoarecele va rămâne... Pisica îi va da iluzia că e liber... Şi nu va face decât să se joace şi mai mult cu dânsul. Să-l chinuiască cu încetul. Va fi mai plăcută pentru el durerea. Mai ales că va încerca să-l compătimească, să-l consoleze. Îi va scorni tot felul de amănunte... Îi va spune ca unui prieten... ca şi cum n-ar şti că femeia despre care vorbeşte va fi viitoarea lui soţie... Nu! Nu va fi. Niciun bărbat nu poate rezista la amănuntele pe care el le va spune cu voce calmă, puţin îndurerată, puţin nostalgică... Poate chiar în ziua căsătoriei... N-ar rezista un bărbat nici dacă femeia i-ar fi vorbit... Dar ea nici măcar nu i-a vorbit... Se lăsase în mâinile lui şi-i dăduse ocazia să-şi înfigă ghearele şi în şoarecele prăpădit din faţa lui. Cât de repede îi pot trece prin minte atâtea gânduri! Cât de repede şi-a schimbat planul, găsindu-şi un altul mult mai eficace. Numai aşa putea să-l ţină pe ăla acolo şi să-l prefacă în zdreanţă...

Lucian îl privea calm pe Nistor. Îi aştepta cuvintele. Nu înţelegea de ce tace de atâta timp şi de ce priveşte cu atâta fixitate nodul cravatei sale.

— Iartă-mă, tovarăşe Lucian – începu brusc Nistor – dar trec şi eu printr-o situaţie grea. Şi s-a mai întâmplat şi povestea asta cu Vrabiciu... Am şi eu pe suflet...

Nistor se opri. Văzuse clanţa mişcându-se. Uitase să încuie uşa. Simţea că-l cuprinde furia. Dar trebuia să se stăpânească. Cu toate puterile. Fără calm ar fi putut pierde totul. De la început îi va propune s-o cheme şi pe ea. Ca să nu i se pună nicio clipă la îndoială spusele. Şi va căuta să fie prietenos. El s-a şi prins în cursă. Parcă s-a înroşit. S-a aşezat pe fotoliu. De ce n-a încuiat uşa?...

Clanţa se mişca de parcă i-ar fi încercat cineva mobilitatea. Dar uşa nu se deschidea. Nistor se ridică de pe scaun şi se duse la uşă. Secretara se scuză:

— Am încercat să-i explic tovarăşei că sunteţi ocupat. Dar dumneaei vrea să vorbească numaidecât.

Nistor se uită mirat la femeia înaltă şi frumoasă din faţa lui. Emana din ea forţă şi hotărâre.

— Cine sunteţi dumneavoastră? întrebă el binevoitor.

— Nevasta lui Alexandru Severin... Vreau să vorbesc cu dumneata numaidecât.

Era şi poruncă, şi impoliteţe în glasul ei. Luat prin surprindere, Nistor nu mai fu în stare să se retragă, să se împotrivească. Era nevasta lui Alexandru Severin! Alexandru Severin! Numele îi aduse în faţă o imagine copleşitoare. Severin devenise o forţă înfricoşătoare.

Simina îl descoperi pe Lucian şi înţelese din atitudinea lui că nu sosise prea târziu. Luă loc într-un fotoliu chiar în faţa lui Lucian.

— Tovarăşe Severin, se scuză Nistor, o vizită neprevăzută. O să ne continuăm discuţia numaidecât.

În clipa când Lucian părăsi camera, Simina se sculă în picioare. Se schimbase dintr-o dată la faţă. Înălţimea o făcea şi mai ameninţătoare. Nu ţipă. Vorbi cu calmul cu care-i vorbea Alexandru:

— Eu ştiu tot... Eşti un nemernic... Un cerşetor... Un borfaş... Dacă-ţi mai arăţi colţii vreodată, dacă mai crâcneşti o vorbă... Uită-te la mine!... Nu te feri!...

Simina înaintă spre el. Nistor nu avu îndrăzneala să se ferească... Palma ei îl asvârli pe scaun. Simina nu mai spuse niciun cuvânt. Părăsi biroul cu aceeaşi siguranţă cu care intrase. Secretara se uită lung după ea.

Nistor rămase în continuare ţintuit pe scaun... Cornelia vorbise... Îi va spune şi lui... Fusese pălmuit. Se întâmplase cu el ceea ce se întâmplase cu Vrabiciu. Fusese lovit... Fusese doborât. Dar nu pe femeia care-l lovise se va răzbuna... Era încă sub teroarea întâlnirii cu femeia aceea... îl subjugase. Nu putea să se gândească

mai departe...

Lucian îl găsi pe Nistor la birou, sprijinit în coate, cu faţa în palme. Înaintă spre birou şi fără să se aşeze pe scaun îi spuse lui Nistor:

— Nu vreau să părăsesc redacţia în mod nedisciplinat. E datoria mea să vă anunţ. Dacă e neapărată nevoie de mine, vă adresaţi tovarăşului Gorga. Cât despre articol...

Nistor parcă auzea o voce îndepărtată:

— Ce articol?...

— V-aţi manifestat o opinie defavorabilă, tovarăşe redactor şef. Părerea mea este să supuneţi articolul discuţiei colegiului de redacţie. Eu nu pot să accept observaţii generale, neargumentate.

Nistor nu se gândi decât la faptul că se află într-o situaţie jalnică. Cum putea să-şi scuze starea? Oare nu cumva Cornelia îi vorbise şi lui?... Dar nu acest lucru interesa acum. N-avea putere să ajungă imediat la o concluzie... Amintirea femeii care fusese în faţa lui şi-l pălmuise îi domina gândurile. Din prima clipă de când o văzuse, simţise că-l va stăpâni, că va putea să facă din el orice, întocmai ca şi cealaltă. Mai mult decât cealaltă. Pentru că avea în ea puterea de a stăpâni. Şi pentru că era o adevărată femeie. Parcă îi vedea trupul gol, puternic, rotunzimile, pulpele... Îl pălmuise. Era nevasta lui Alexandru Severin!... Şi ăsta ce voia?... Articol, concediu, ameninţări... Ce voia?... Ce-şi închipuia despre dânsul?... Nistor se trezi pentru câteva clipe:

— Da... înţeleg... Pleci... Bine... Dacă va fi nevoie?... Bine... Încă nu-mi poate ieşi din cap... escrocul ăsta... Cum, a reuşit să se strecoare în redacţie?... Dacă e un duşman?... Nu-mi poate ieşi din cap... Ce-a urmărit?... Şi cum am putut să-i dau măcar o clipă crezare?... Să telefoneze în numele regiunii!... Trebuie să-l dau pe mâna miliţiei.

— Dacă sunteţi ocupat, pot să vă ajut eu, se oferi Lucian, oarecum impresionat de starea lui Nistor.

Instinctul de conservare birui însă la acesta:

— Mulţumesc... Mă voi ocupa eu personal... E o lipsă a mea... Eu trebuie s-o repar.

— Atunci nu-mi rămâne decât să vă salut, tovarăşe redactor şef. Bună ziua!

Lucian îl părăsi pe Nistor fără să-i întindă mâna şi fără să aştepte de la dânsul gestul. Nimic nu-l putea apropia de acest om, care părea guvernat de instincte. În toate întâlnirile cu el nu auzise decât insulte, ameninţări şi fraze fără logică... Era târziu. Trebuia să se grăbească. Cornelia îl aştepta probabil de multă vreme. Vor merge singuri. O formalitate şi totuşi...

Cornelia era exact în aceeaşi poziţie. Parcă nu se mişcase de când o părăsise Lucian. Acesta se opri în mijlocul camerei şi rosti cu voce teatrală:

— Pentru că ai început să te supui dinainte voinţei bărbatului, eu voi spune „nu”.

Cornelia nu se mişcă. Lucian se simţi pătruns de un fior. Se aplecă deasupra ei şi o supraveghe câteva clipe. Nu sezisă decât o uşoară mişcare a mâinii stângi. Dar aceasta îi fu de ajuns. Atinse încet cu degetele gambele Corneliei, şi începu să-şi înainteze degetele spre pulpe ca paşii unei pisici. Cornelia nu rezistă multă vreme. Se întoarse brusc, dar rămase în continuare nemişcată cu faţa spre Lucian. Era aprinsă la faţă, ochii îi sticleau, îi râdeau. Iradiau o fericire adâncă şi definitivă.

La început, Lucian rămase ca hipnotizat. Era aplecat asupra ei, braţele îi rămăseseră suspendate în aer. Cornelia făcu însă prima mişcare. Îşi duse încet mâinile spre gâtul lui, îl înlănţui şi-l trase apoi spre dânsa cu o forţă sălbatică. Lucian se prăvăli peste ea. Cornelia îl strângea cu puterea desperării sau a fericirii. Îi atinse cu obrajii gura şi apăsă până la sufocare. Îl respinse apoi şi sări din pat. Lucian rămase lungit. Nemişcat. Era în poziţia în care o găsise pe dânsa.

— Să stai aşa până când îţi voi spune eu. Nicio mişcare! Altminteri... te oblig să spui „nu”.

Numai când ghici după foşnete că a rămas goală, Lucian lovi cu pumnii în pat ca şi cum s-ar fi întors şi ar fi privit-o. Neauzind însă niciun cuvânt de protest, îndrăzni chiar să se uite la dânsa. Era goală. Era cu spatele la el. Ştia că Lucian nu se va uita. El îşi găsi însă cu ajutorul pernei o poziţie din care să nu i se descopere privirea şi-i urmări toate mişcările. Nu-şi închipuise niciodată că o femeie poate să împrăştie atâta farmec îmbrăcându-se. Îi arăta fiecare cută a corpului, fiecare rotunjime; fiecare mişcare dezvăluia o minune nouă. Şi totuşi regretă când corpul îşi acoperi încetul cu încetul frumuseţile. Numai o clipă însă. Parcă fericit că toate minunile Corneliei se întunecaseră. Rămâneau numai ale lui.

— Te-am văzut, Cornelia, îi mărturisi el. Te-am urmărit de la început. Şi mi-am imprimat totul atât de adânc în memorie, încât te-aş putea îmbrăca oricând, cu mişcările tale. Ştiu şi când închizi ochii, şi când îţi mângâi sânii, şi când îţi plimbi degetele pe coapse, şi când îţi ridici cozile ca să nu-ţi mai împungă umerii goi, şi când te aşezi obosită pe scaun ca să te încalţi...

Cornelia se îndreptă ameninţătoare spre el:

— Nu m-ai văzut! N-ai voie! Vrei să mă provoci?... Ai stat cu capul în pernă...

— Te-am văzut!... Stai!... Dacă vrei să te convingi... pot să-ţi spun că la un moment dat, la început, ai pus ciorapii pe scaun şi te-ai înălţat în vârfurile picioarelor, desfăcându-ţi mâinile ca nişte aripi... Te-ai uitat spre mine şi ai închis ochii...

Cornelia se înroşi. Tot nu-i venea să creadă.

— Şi pe urmă?... Pe urmă ai închis tu ochii... şi ţi-ai înfundat capul în pernă!

— Da, Cornelia! I-am închis, mi-am înfundat capul în pernă şi când m-am uitat din nou îţi prinseseşi mijlocul cu mâinile... Atât am pierdut... Coborârea mâinilor spre mijloc... Nu!... Nu protesta, şi nu mai întreba!... În fiecare zi va fi cineva conducător între noi. Astăzi e ziua mea... pentru că e prima zi... Deschide braţele!... Apleacă-ţi

puţin capul!... Nu, nu în faţă... pe spate... o idee spre stânga... Coboară încet pleoapele... fără să le atingi... Aşa... Spune: dragul meu, înainte de a pleca...

— ...Dragul meu, înainte de a pleca... te urăsc şi mă răzvrătesc. Şi pentru că te iubesc... Nu! Nu te iubesc!

Nu numai cu puterea dragostei se aruncă în braţele lui Lucian.

— Oamenii sunt proşti, Lucian. Eu voi izola această zi de restul zilelor. O voi ascunde undeva. Sau n-o voi ascunde. Voi face din ea un astăzi... Nu mă ascund, Lucian... Nu mă ascund de tot... Întotdeauna mi-a venit greu să spun cele două vorbe: sunt fericită. Fiecare le-a rostit cel puţin o dată în viaţă... Voiam să spun ceva care să fie numai al meu... să nu mai fi fost rostit de nimeni, niciodată... Pe urmă m-am apropiat de aceste cuvinte. M-am apropiat de ele încet, literă cu literă. Am străbătut prin ele. Astăzi pot să le spun, Lucian, aproape în întregime. Le spun chiar în întregime: sunt fericită... Iar peste câtva timp le voi rosti cu ochii închişi... Cred că le voi rosti. Va însemna că sunt şi mai fericită... Şi pe urmă... Eu cred că s-a închis.

— Ce să se închidă? întrebă uimit Lucian.

— Mergem direct la Simina. Suntem invitaţi la ea la masă... Nu mai avem timp să trecem şi prin altă parte... Chiar dacă am fugi...

Lucian o apucă de mână şi o obligă să fugă după el. Într-adevăr depăşiseră ora. Dar când ajunseră acolo se liniştiră. Ultima pereche încă nu ieşise din sală.

— Tu ştii că eu am plâns puţin? îi spune Cornelia lui Lucian după ce părăsiră şi ei sala festivă. Puţin, puţin de tot. Nici n-ai observat. Dar nu vreau să-ţi mai ascund nimic.

— Eşti un copil prostuţ, Cornelia.

— Nu mai sunt! Am fost! Dar de azi începând... Hai, că ne aşteaptă cu masa.

— Eu nu vreau să mă grăbesc... Dacă nu mă înşel

suntem pe strada principală... Vreau să intrăm în parc şi să ne plimbăm pe o anumită alee... E un loc undeva... Mergem acolo. În fiecare an ne vom duce în acel loc. În fiecare iarnă, într-o anumita zi... Şi dacă vom simţi întotdeauna ca atunci...

Porniră amândoi spre parc. Văzduhul se umplu dintr-o dată cu fulgi. Erau atât de mari şi de deşi, încât nu mai vedeau nimic în faţa ochilor.

— Până acolo devenim oameni de zăpadă, Lucian. Şi voi fi atât de grea, încât nu mă vei putea ridica în braţe. Mai bine încearcă acum.

Lucian o ridică în braţe şi străbătu astfel câţiva metri cascada de zăpadă. Înaintau într-o întunecime albă. Se ciocniră de cineva, Lucian descoperi în acel cineva pe Gorga. Acesta însă nu-i recunoscu. Nistor, care mergea alături de Gorga, văzu numai un bărbat ducând în braţe o femeie. Când auzi vocea femeii, se opri locului. N-auzise decât două cuvinte: „Gata, Lucian!” Şi Gorga întoarse capul când auzi numele lui Lucian. Dar nu reuşi să zărească nimic prin perdeaua de zăpadă.

— Iartă-mă, tovarăşe Gorga – se scuză Nistor – trebuie să mă duc întâi în altă parte... Ne întâlnim la regiune, peste jumătate de oră.

Aproape alergă printre oameni. Se ciocni de câţiva, înjură, apoi îşi încetini mersul. La câţiva paşi înaintea lui se aflau cei doi. Dacă întindea mâna, îi putea atinge. Le deosebea foarte greu siluetele. Zăpada se prăbuşea parcă şi mai deasă din ceruri. În schimb nu-i scăpa niciun cuvânt. Îi venea să ia un bolovan de pe stradă şi să arunce în ei. Cuvintele pe care le rostea Cornelia ar fi trebuit să-i fie adresate lui. Nu-i rămânea decât răzbunarea.

CAPITOLUL 39

CÂND LUCIAN ŞI CORNELIA se urcară în tren, viscolul de abia începuse. Lucian deschise geamul compartimentului şi privi împreună cu Cornelia peronul. Alexandru Severin depăşi cu un singur pas linia care-l despărţea de tren şi se opri în dreptul geamului la care apăruseră tinerii. Părea neliniştit.

— Să fii prevăzător, Lucian!... Dacă se înteţeşte viscolul, rămâneţi la gară... Până în sat sunt aproape doi kilometri... Nu râde, Lucian... Pe viscol, doi kilometri înseamnă prea mult... Cornelia...

Cornelia nu mai auzi nimic. Trenul se puse în mişcare. Făcu doar un semn de despărţire cu mâna spre Simina, dar desimea zăpezii îl ascunse.

— Să închidem geamul, Lucian!...

Erau singuri în compartiment. Timpul trecu încet. Sau poate prea repede. La una din opririle trenului, Lucian deschise fereastra şi de abia reuşi să zărească prin vâltoarea de zăpadă o mogâldeaţă cu un felinar în mână.

— Crângul?

— Crângul! răspunse mogâldeaţa, înfruntând viscolul nemilos.

Cei doi tineri coborâră. De abia atunci simţiră puterea viscolului. Tot văzduhul mugea. Furtuna de zăpadă îi îndoia şi le lua vederea. Erau însă odihniţi, încălziţi, echipaţi bine. Păreau doi sportivi nerăbdători să-şi atingă ţinta. Simţeau chiar dorinţa să se bată cu viscolul. Trenul plecase. Mogâldeaţa cu felinar apăru din nou în calea lor.

— Unde vreţi să mergeţi?

— La Crâng! urlă Lucian, ca să poată fi auzit.

Căutară tustrei un loc mai ferit în spatele clădirii. Şeful gării ridică felinarul pentru a-i vedea mai bine.

— Rămâneţi aici astă-noapte... Dacă o ţine aşa, nici trenul nu pleacă din staţia cealaltă. Nu vedeţi? Prăpădul lumii... Şi mi-i teamă că o să se înteţească furtuna.

— În zece, cincisprezece minute ajungem... răspunse Lucian.

— Rămâneţi aici, oameni buni. Pe viscolul ăsta nicio companie nu s-ar încumeta la drum. Tare mi-i teamă că o să rămânem izolaţi câteva zile...

— Noi plecăm! se hotărî Lucian. Ce spui, Cornelia?... Doi kilometri...

— Mergem, Lucian! Chiar mă atrage ideea...

— Dumneavoastră nu ştiţi ce înseamnă doi kilometri pe un viscol ca ăsta!... Rămâneţi aici!... Că eu îs singur cuc.

— Drumul e drept? întrebă Lucian.

— Oh! Că nu vreţi să mă ascultaţi... E drept drumul şi-l puteţi recunoaşte, că e străjuit de copaci de o parte şi de alta. Până la pod. De acolo, vreo două sute de metri nu mai sunt copaci. Dar până în sat nu mai e mult. Cam cinci sute de metri... Da' eu tot zic să rămâneţi! N-auziţi cum vuieşte? De când sunt eu n-am trăit o asemenea vijelie.

— Dacă nu-i pericol să ne rătăcim, spuse Cornelia.

— Păi nu asta-i primejdia... Rămâneţi mai bine.

— Am plecat şi-ţi mulţumim pentru gândurile bune, îi răspunse Lucian şefului de gară. Hai, Cornelia!

Porniră amândoi vitejeşte la drum. Cornelia mergea în spatele lui Lucian şi simţea mai puţin puterea viscolului care lovea chiar din·faţă. Lucian se opri înfigând beţele de la schi în zăpadă pentru a nu fi doborât de furtună. Îşi încordă toate puterile. Îşi lipi buzele de capul Corneliei şi-i spuse:

— Eu nu pot să văd nimic, Cornelia. Eu tai drum. Tu uită-te în dreapta şi vezi să nu mă îndepărtez de copaci. Mă loveşti cu mâna peste braţ pentru a-mi indica direcţia. Da?

Cornelia îşi lipi la rândul ei buzele de urechea lui Lucian:

— Da!... Numai să văd şi eu... Crezi că am înaintat puţin?...

Lucian nu-i mai răspunse. Îşi reluă mersul. Viscolul era atât de turbat, încât i se părea că spintecă un corp greu, nesfârşit cu trupul lui. Îşi aplecase capul şi câştiga fiecare metru cu preţul unor eforturi supreme. După un timp iar se opri. Cornelia înţelese şi-şi duse urechea spre gura lui.

— Cornelia!... Din când în când să mă atingi, să mă loveşti. Să ştiu că n-ai căzut... Nu pot să mă uit în urmă. Dacă nu faci semn...

O rafală de vânt îl izbi cu atâta putere, încât se prăbuşiră amândoi. Lucian mai avu timp să evite să se prăvălească peste Cornelia. Se ridică repede, sprijinindu-se în bastoane, şi o ajută şi pe Cornelia să se ridice. Viscolul sufla şi mai groaznic. Nu se mai vedea nimic. Nici plopii uriaşi de pe marginea drumului nu se mai zăreau. Tinerii nu puteau înainta decât încovoiaţi.

Lucian o trase de mână pe Cornelia. Aceasta îşi apropie capul de Lucian:

— Întoarce-te din când în când cu spatele, Cornelia, şi caută să vezi copacii. Dacă ne rătăcim... Hai!

Porniră din nou la drum. Fiecare pas era un chin. Lucian se împotrivea viscolului cu furia desperării. Îşi închipuia ce rezultat ar fi putut să aibă orice ezitare. O oprire de câteva minute i-ar fi îngropat în zăpadă. Căzu de câteva ori în genunchi, se ridică, se îndârji, atingând parcă mereu limita rezistenţei. Aştepta din clipă în clipă să se spargă ceva într-însul. Cornelia îl opri. Îi spuse în şoaptă:

— Dragul meu...

Lucian îşi retrase cu brutalitate capul. Orice oprire i se părea mai grea decât minute întregi de mers prin viscol. Îi păru însă imediat rău, dar nu mai avu curajul să se oprească. Înainta, aplecat, orb, încordat. Din când în când se întorcea cu spatele spre viscol pentru a răsufla. Se întorcea şi Cornelia cu spatele. La un moment dat i se

păru că viscolul îşi domolise puterea. Se opri. Căută capul Corneliei, îi sărută fruntea şi-i şopti:

— Acum! Acum, Cornelia! În goană!

Câteva minute, singurul obstacol în înaintarea lor îl constituia zăpada. Erau cufundaţi în ea până la brâu. Uneori straturile de zăpadă le ajungeau până la piept. Îşi făceau drum cu trupurile. Din fericire, şoseaua era netedă şi nu avea pe margini movile de pietre. Aglomerările de zăpadă s-ar fi transformat în bariere de netrecut. Zăpada era moale pe şosea. Puteau să răzbată prin ea cu toată înălţimea straturilor. Mergeau cu spor, când deodată un vuiet îndepărtat şi şuierături ameninţătoare anunţară reînceperea viscolului.

— Stai mereu în spatele meu, Cornelia, şi uită-te la copaci! mai apucă Lucian să strige.

Vijelia îi azvârli înapoi şi-i dobori. Zăpada îi acoperi. Lucian se întoarse. Se propti în patru labe şi încercă să se ridice. Beţele schiurilor îi scăpaseră din mâini. Nu le mai căută. Rămase în genunchi şi o dezgropă pe Cornelia din zăpadă. Nu-i mai spuse nimic. Orice clipă era preţioasă. Cornelia parcă îl înţelese. Se ridică şi-l urmă. De abia putea să zărească siluetele plopilor. Lucian păşea din instinct drept înainte. Nu păşea. Parcă sfredelea cu trupul un deal. Ştia că făcuse o imprudenţă, dar era prea târziu pentru a-şi schimba hotărârea. Se împotrivea uraganului, găsind parcă mereu ultimele forţe într-însul. Nici nu voia să se gândească mai departe. Cornelia era în spatele lui. Dacă ar fi fost singur... L-ar fi părăsit puterile. S-ar fi prăbuşit, şi l-ar fi înmormântat imediat zăpada.

Cornelia îl lovi de câteva ori în ceafă. Lucian înţelese, se opri. Se întoarse spre ea. Vântul îl îndoi. Rezistă.

— Nu mai văd copaci, Lucian... Nu ne-am rătăcit?... Parcă au dispărut dintr-o dată.

Intrară din nou sub forţa unei rafale. Se aplecară amândoi în zăpadă. Simţiră cum se depune ninsoarea pe spatele lor. Se ridicară încet. Cornelia, ascunsă de trupul lui Lucian, încercă să distingă ceva. Făcu un pas în

stânga, încă un pas, întinse mâna. Dintr-o dată Lucian n-o mai văzu. Dispăruse. Parcă o înghiţise pământul. Lucian îşi muşcă buzele până la sânge. Orice gând îi dispăru din minte. Deveni de o luciditate crudă. Îşi scoase rucsacul din spate şi-şi eliberă schiurile. Nu se mişcase din loc. Întinse mâna şi înfipse un schi în locul unde dispăruse Cornelia. Îşi închipuia că trebuie să fie o groapă acolo. În câteva clipe în jurul rucsacului se formase un deal de zăpadă. Era ca o pavăză împotriva furtunii. Scoase dintr-un buzunar al rucsacului o funie. Nu pleca niciodată la drum fără funie. Tatăl său îl obişnuise cu acest lucru. Se lăsă pe burtă şi se târî spre locul unde dispăruse Cornelia. Îşi pipăia cu mâinile drumul. Parcă zări în dreapta ceva. Îşi duse mâna într-acolo, sfredelind zăpada. Dădu peste ceva tare. Se prinse cu mâna şi-şi târî corpul. Era un par. Mai înaintă puţin. Mâna dreaptă îmbrăţişă parul... Ajunsese la pod... Lemnul de care se agăţase era unul din parii podului... Cornelia căzuse în albia râului!... Nici nu se întrebă cât de adâncă poate să fie râpa, dacă era apă, dacă era gheaţă, dacă o va mai găsi pe Cornelia... Nu avea timp de întrebări. Îi treceau ca nişte fulgere prin cap... Trebuia să acţioneze. Atât... Legă un capăt al frânghiei de capătul podului. Cu celălalt capăt îşi prinse mijlocul. Se lungi pe burtă. Se întoarse. Se târa cu picioarele înainte. Simţi golul şi-şi dădu încet, încet drumul. Nu se prăbuşi. Prinsese muchea malului. Alunecă. Nu-şi dădu seama cât durează alunecarea. Ştia numai că-şi dăduse drumul în gol în locul unde înfipsese schiul. Ar fi vrut să simtă corpul Corneliei. Ar fi salvat-o... Atinsese oare fundul?... Căută cu picioarele... Zăpada îl îngropase. Ştia. Dar avea funie... Căută din nou. Piciorul întâlni un obstacol. Era Cornelia... Era trupul ei.

Lucian nu mai pierdu nicio clipă. Trase de funie până o simţi încordată. Se lăsă apoi în genunchi. O prinse pe Cornelia de picioare, o trase spre dânsul, o apucă în braţe. Nu se întrebă în ce stare e Cornelia. Simţea numai că e imobilă, inertă. O ridică în picioare şi o sprijini de

dânsul. Îşi desfăcu la iuţeală funia din jurul pieptului, o atrase pe Cornelia lângă el, o lipi de el, apoi încolăci capătul funiei în jurul corpurilor lor. Îşi trecu braţul stâng peste trupul ei, spre a o fixa şi mai bine, şi începu ascensiunea. I se păru mai uşoară decât înfruntarea viscolului. Malul nu era abrupt în locul pe unde urca el cu trupul Corneliei în braţe. Avea o înclinaţie care-i întări încrederea în reuşită. Funia nu-i mai servea la căţărat, dar îi dădea siguranţă că nu-l vor mai surprinde neprevăzute. Îşi făcea drum cu trupul prin zăpadă. Respira greu, rar. Înainta târându-se pe o coastă. Ghici după golul pe care-l descoperi cu mâna dreaptă că ajunsese sus. După câţiva paşi se înălţă. Ieşise în aer, în viscol. Cornelia era în braţele lui. Era în braţele lui.

Lucian se opri numai câteva clipe, pentru a respira şi a-şi aduna puterile. Vântul vuia sălbatic. Ei însă erau la adăpost. Se ridicase un deal de zăpadă. Erau la adăpostul dealului de zăpadă format în jurul rucsacului. O dezlegă pe Cornelia, o ridică pe umăr şi urmă direcţia frânghiei. Ajunse din nou la capătul podului. Trecuseră deci podul. Atât voia să ştie. Mai erau câteva sute de metri până în sat. Cinci sute de metri. Vântul se abătea şi mai tare asupra lor. Cornelia rămânea în continuare nemişcată. Lucian îi cuprinse bine picioarele şi mai îngenunche o dată pentru a răzbate la rucsac. În sfârşit îl atinse cu mâna. Nu avea de gând să-l ia cu dânsul. Era o imposibilitate. Scoase dintr-un buzunar al rucsacului lanterna. Zăpada începuse să-l acopere. Era timpul să pornească. Băgă lanterna în buzunar şi îşi reluă drumul. Fu doborât de la primii paşi. Se ridică pentru a mai parcurge câţiva paşi şi a fi doborât din nou. Era viu. Cornelia era pe umărul lui. Atâta ştia. Restul: gânduri, simţăminte, puteri, vorbe, toate trebuiau să se înece în efortul groaznic pe care-l făcea. Mergea şi cădea. Se ridica şi mergea. Şi iar cădea şi iar se ridica şi iar înainta câţiva paşi. Mergea drept înainte. Nu se ferea de viscol, nu căuta refugii. Orice abatere de la direcţia dreaptă

putea să-l aducă înapoi la locul de unde pornise fără să-şi dea seama. Gândise aceasta înainte de a părăsi podul. Drept înainte, înainte, înainte, va ajunge în sat, într-o casă. Nu putea să-şi păstreze direcţia decât înfigând în zăpadă fiecare pas înaintea celuilalt. Şi când era doborât de viscol, îngenunchea, se străduia să nu-şi mişte piciorul din locul în care păşise ultima dată. Se ridica sprijinindu-se în mâini, revenind în locul vechi. De-abia atunci îndrăznea să cucerească încă un pas.

Nu ştia de cât timp înaintează. Nu putea să vadă şi să audă nimic. Viscolul bătea cu furie, dar parcă puterea lui slăbise. Şuierăturile deveniseră mai rare. Huietul văii răsuna parcă îndepărtat. În clipa aceea, Lucian auzi. Şi singurul gând care-l mulţumi era acela că nu auzise şi Cornelia. De mult timp, de când simţise puterea turbată a viscolului, se cutremurase prima dată când îl fulgerase gândul. Şi-l îndepărtase însă repede din minte pentru a fi preocupat numai de ţintă. Când făcuseră primul popas, când viscolul se domolise pentru câteva clipe, îşi ciulise urechile, dar nu auzise nimic. De data aceasta însă auzise distinct. În depărtare urlau lupii...

Lucian se repezi în viscol fără să piardă din minte gândul direcţiei. Era o singură salvare. Să ajungă în sat. Dar înainte de a-i ajunge lupii. Ştia că şi ei înaintează greu prin zăpadă mare şi viscol. Dar mult, mult mai repede decât omul. Strânse cu şi mai mare putere pulpele Corneliei, îl ajuta parcă să nu-şi piardă nici puterile, nici speranţa. Sfredeli cu forţa unui nebun dealul de zăpadă. Nu mai auzea nimic decât vuietul viscolului. Dar simţea parcă în vuiet şi urletele lupilor apropiindu-se. Nu-şi dădu seama cât timp sau câtă distanţă parcursese. Nu vedea nicio lumină în faţă, nu auzea niciun lătrat de câini. Nu se rătăcise. Dacă s-ar fi gândit la acest lucru, s-ar fi prăbuşit. Nu se rătăcise. Înainta greu. De aceea nu pătrunsese încă în sat... Sau poate... Dacă ajunsese în sat?... O clipă de răgaz îl făcu să deschidă ochii. Vedea, nu departe, în stânga, o siluetă uriaşă, negricioasă. O casă!... De ce

negricioasă?... Faţada pe care o vedea nu era acoperită de zăpadă.

Lucian se abătu din drum, îndreptându-se în direcţia acelei siluete uriaşe pe care o considera un adăpost. Îi simţi apropierea. Viscolul îl ocolea. Îl înconjura. Trecea pe lângă el. Lucian îndrăzni să deschidă ochii. Era o casă. O casă în construcţie. Neterminată. Dar nu mai avea putere. Trebuia să se oprească.

Clădirea nu avea nici uşi, nici ferestre. Ziduri de cărămidă şi acoperiş. În locul uşilor şi geamurilor se căscau goluri. Lucian pătrunse înăuntru, intră în prima cameră din dreapta. Scoase lanterna din buzunar. Era singura lui armă. Lumină. Era o încăpere goală. Nu oferea nicio posibilitate de apărare. Într-un perete zări scobitura altei uşi. Se îndreptă într-acolo. O încăpere mai mică. Probabil bucătăria. În peretele din fund, Lucian zări însă o uşă de scândură. O întinse pe Cornelia jos şi se îndreptă spre uşă. Era ferecată cu un lacăt mare. Două gânduri i se iviră în minte lui Lucian. Dacă uşa e încuiată, înseamnă că poate deveni un refugiu sigur. Deci trebuie să sfărâme lacătul. La altceva nu se gândi. Clipele erau numărate. Ştia.

Îşi revărsă lumina lanternei în încăpere. Zări într-un colţ câteva leaţuri. Se repezi într-acolo, ridică un leaţ şi se îndreptă spre uşa ferecată. Atinse întâi lacătul cu leaţul. Apoi ridică parul încet în sus, până deasupra capului, şi-l prăvăli cu toată puterea. Înţelese că belciugele nu cedaseră. Mai ridică o dată parul şi izbi cu şi mai mare putere. Nici nu mai simţi rezistenţa lacătului. Parul se prăbuşi parcă în gol. Forţa loviturii îl făcu să-şi piardă echilibrul. Căzu în genunchi. Mai mult se lungi în direcţia Corneliei. Auzise urletele lupilor în apropiere. O trase spre dânsul sări în picioare şi deschise uşa. Pătrunse dincolo împiedicându-se de ceva tare. O scăpă pe Cornelia din braţe. O lăsă acolo. Împinse uşa şi se repezi cu spatele în ea. În aceeaşi clipă scoase lanterna din buzunar şi lumină încăperea. Întâi privi zidurile. Într-un singur loc peretele

era găurit. Sus. O gaură strâmtă, prin care nu s-ar fi putut strecura niciun copil.

Era într-o cameră care servea de depozit zidarilor. Se aflau aruncate acolo, alandala, tot felul de materiale. Cărămizi, saci de ciment, troace, pari, sape, lopeţi, hârleţe. Lucian auzi hârşâitul produs de ghearele lupilor în uşă. Parcă simţea ghearele înfigându-i-se în spate. Gaura aceea de aerisire din perete nu-i dădea pace. Prinse cu picioarele un par şi-l trase spre el. II apucă în mâini şi-l propti în uşă fără să-şi dezlipească însă spatele de uşă. Numai când încercă de câteva ori, apăsând cu toată puterea, fixitatea parului, părăsi uşa. Mai căută un par, pe care-l propti în uşă, întărind siguranţa rezistenţei. Era liber. Putea să se ocupe de mica deschizătură. Lucian înţelese că pentru a preîntâmpina orice posibilitate de pătrundere prin gaură trebuia să-i reducă numai cu câteva degete spaţiul. Şi făcu acest lucru trecând prin gaură o sapă. Îi veni greu să scoată! sapa afară. Dar când partea de metal a sapei ajunse afară, când prinse coada uneltei şi o potrivi în aşa fel încât să atârne în jos şi să transforme capătul de metal de afară într-un scut, Lucian se prăbuşi, sleit, vlăguit, alături de corpul inert al Corneliei. Numai atingerea aceasta îi trezi din nou voinţa şi luciditatea. Scăpase de viscol, scăpase de lupi, îi auzea urlând de jur împrejurul casei. Dar nici nu ştia ce e cu Cornelia. Şi nu scăpase de ger. Câteva minute dacă se va lăsa pradă oboselii, îl va fura somnul, gerul şi moartea... Cornelia era lângă el. Zăcea nemişcată. Nu ştia dacă scosese din mormântul de zăpadă o fiinţă vie sau un cadavru.

Lucian se ridică în picioare, clătinându-se. Aprinse din nou lanterna şi-i fixă raza asupra Corneliei. Cornelia zăcea pe pământ. Din pricina rucsacului, capul îi atârna în gol. Se apropie de ea. Îşi scoase mănuşile şi le azvârli într-un colţ. Faţa şi mâinile îi erau reci ca de mort. Lucian trase fermoarul hanoracului şi-şi strecură mâna pe sub pulover spre trupul Corneliei. Înainte de a o atinge simţi căldura

trupului ei. Îi încheie hanoracul la loc, căută faţa Corneliei cu mâinile şi începu s-o maseze pe frunte. Îi desprinse apoi rucsacul din spate pentru a i-l aşeza ca o pernă, înainte de a face însă acest lucru, Lucian descheie rucsacul şi căută în el fără să ştie ce anume. Degetele lui întâlniră o sticlă. Era ceea ce căuta Lucian. O sticlă cu colonie. Îi deşurubă dopul, îşi umplu mâinile cu lichid. Îşi spălă faţa, mâinile, îşi turnă din nou colonie pe palmă. Faţa îl ustura cumplit. O împroşcă pe Cornelia, pe fată, cu colonie, şi începu să-i frece obrajii, fruntea şi tâmplele. Îi desfăcu apoi braţele pentru a-i dilata pieptul şi repetă de câteva ori mişcările. Atinse cu degetul ceasul Corneliei şi în clipa aceea avu ideea să se întrebe ce oră este. Se uită mai întâi la ceasul ei. Sticla era spartă în bucăţi. Ceasul pesemne se oprise în timpul prăbuşirii. Se oprise la opt şi zece minute. Se uită la ceasul lui. Era opt şi douăzeci. Secundarul se mişca. Ceasul lui mergea. Nu-i venea să creadă... Trecuseră numai zece minute de la prăbuşirea Corneliei!! Numai zece minute. I se părea o veşnicie.

Lucian începu s-o maseze din nou pe Cornelia. De astă dată cu regularitate, viguros, aproape brutal. Îi prinse, din nou braţele şi începu să i le mişte. Apoi o ridică în picioare, o sprijini de dânsul, o înlănţui cu braţele şi începu s-o scuture tot mai des şi mai puternic. Trupul Corneliei îşi pierdea inerţia. Muşchii începeau să se trezească. Lucian o întoarse cu faţa spre dânsul. Încercă să-i dea drumul. Încă nu putea să stea în picioare. O lovi de câteva ori cu palma peste obraji şi-i simţi tresăririle. Cornelia se agăţă de braţele lui. Se trezise. Îi reveniseră instinctele. O mai scutură de câteva ori. O ţinea de umeri şi o învârtea în toate părţile. Îşi desprinse brusc mâinile de pe umeri şi le ridică în sus spre gâtul Corneliei. Cornelia rămase în picioare. Se clătină şi se lăsă pe spate încet, ca şi cum ar fi vrut să cadă. Lucian o prinse de gât. Gâtul ei era cald. Îşi revenise. O simţi cum se apropie de el, cum se ghemuieşte la pieptul lui. În clipa aceea Lucian îşi pierdu orice urmă de luciditate. O strânse sălbatic la

piept şi începu s-o sărute ca un nebun. Se împiedică însă într-un par şi căzu cu Cornelia în braţe. Nu simţi nicio durere.

Cornelia încercă să-şi amintească. Văzuse parcă ceva şi când încercase să pună mâna se prăbuşise în gol. Îşi aminti şi alunecarea în zăpadă. Ultimul lucru pe care şi-l amintea era o lovitură primită în cap... Se trezise în braţele lui Lucian.

— Unde am căzut, Lucian? Unde suntem?... Ce s-a întâmplat?... De ce-i întuneric?... Ce se aude afară?

Lucian râse în marea lui bucurie:

— Nu pot să-ţi răspund la toate o dată, Cornelia mea. Ai căzut în pârâu, chiar lângă pod. La câţiva centimetri de pod. Asta a fost norocul...

— Şi cine m-a lovit? De atunci nu-mi mai amintesc nimic.

— Cred că te-ai lovit în vreun lemn al podului. Dar te-am găsit... N-ai reuşit să scapi de mine.

Cornelia se îngrozi. Lucian coborâse după ea şi o scosese din groapă. Dacă ar fi rămas şi el acolo! Îi căută mâinile şi începu să i le sărute.

— Unde suntem Lucian?

— Nu ştiu, Cornelia. Într-o casă neterminată, într-o cămară. În singura încăpere cu uşă. Dacă zidarii nu şi-ar fi făcut aici depozit de materiale şi scule...

— Oricum ar fi însemnat un adăpost, Lucian. Când îmi amintesc de groaza vijeliei... Deşi am stat tot timpul în spatele tău... Ce se aude la uşă?... Cine-i?...

Lucian redevenise calm:

— Tot îţi voi răspunde, Cornelia... Întâi gândeşte-te că suntem în deplină siguranţă. Poţi să-ţi închipui lucrul acesta?... Nu ne ameninţă absolut nicio primejdie. Uşa e solidă, ferestruica e astupată, nu mai e în altă parte nicio deschizătură. Da, Cornelia?

— Da!... Şi de ce să mă conving?... Ai vreun gând ascuns?... Nu te înţeleg...

— Nu-i nimic, Cornelia. Am vrut să-ţi pătrundă bine

această convingere... Jumătate din colonie cred că s-a şi dus. Şi ne-ar mai trebui... Ai ceva de mâncare?...

Cornelia căută să-şi amintească:

— Absolut nimic, Lucian. Nici măcar... Ba da!... Nişte ciocolată... Ştiam că-ţi place şi am luat vreo cinci bucăţi mari.

Lucian o sărută de bucurie. O ridică în braţe.

— De ce te bucuri, Lucian? Nu te înţeleg... Nu vrei s-o mănânci toată dintr-o dată.

— Nici nu mă gândesc... Acum hai să facem ordine aici... Tu aprinde lanterna şi luminează-mi calea.

Lucian îngrămădi toate sculele şi materialele din cameră în colţul în care se găseau cărămizile.

Sacii de ciment îi răsturnă şi-i apropie unul de altul, făcând din ei un fel de pat.

— Acum avem loc, Cornelia. Putem să dansăm cât vrem. Toată noaptea şi toată ziua de mâine dacă va fi nevoie. Pregăteşte-te!... Mai ai puteri?...

— Tu vorbeşti serios?

— Foarte serios! Nu e prima noastră noapte de căsătorie?... Şi nu se obişnuieşte întotdeauna să se danseze? Am devenit şi eu convenţional, Cornelia. Pentru că sunt... cum ai spus tu azi la prânz.

Lucian o prinse pe Cornelia în braţe şi o sărută lung:

— Sunt fericit, Cornelia. Sunt groaznic de fericit... Vreau să dansez...

— Dar tu nici nu ştii să dansezi, Lucian...

— Nu-i nimic. Trebuie să dansez. Pentru că n-avem ce face, Cornelia. Şi dacă ne prinde gerul... ne adoarme şi nu ne mai sculăm niciodată... Şi eu nu vreau!... Să fim romantici... E prima noastră noapte... Să combinăm nevoia cu plăcerea.

— Ce se aude mereu la uşă, Lucian?... Cine loveşte uşa?...

— Nişte oaspeţi nesuferiţi. Dar nu le dăm drumul.

Cornelia se clătină. Înţelese. Îl căută cu mâinile pe Lucian. Acesta o prinse în braţe şi începu să se

învârtească aprig cu dânsa. Îl cuprinsese oboseala. Simţea cum i se strecoară gerul în oase. Ştia că dacă se va mişca va scăpa. Paznicii de la uşă nu-i vor părăsi până nu vor simţi oameni în apropiere. Cine ştie cât timp va trece până se vor încumeta oamenii la drum?

Dansau împreună. Până se încălzeau. Apoi se opreau din dans până simţeau frigul. Şi iar începeau să danseze. Şi pe măsură ce trecea timpul, Cornelia descoperea în tăcerea lui Lucian, în îmbrăţişările sale neaşteptate, în gesturile sale uneori sălbatice amintirea infernului prin care trecuse.

Vijelia se abătuse cu furie turbată şi asupra oraşului. Mai ales spre miezul nopţii furia ei nu mai cunoscu nicio oprelişte. Copaci fuseseră scoşi din rădăcină, garduri dărâmate, case acoperite. Străzile blocate, deveniseră inutile. Oamenii nu îndrăzneau să înfrunte vijelia. Unii rămăseseră în restaurante, alţii în săli de spectacole, alţii intraseră la cunoscuţi sau necunoscuţi pentru a aştepta sfârşitul viscolului. Până şi cei mai bătrâni locuitori din oraş, în jurul cărora se strângeau toţi membrii familiilor, erau nevoiţi să spună că nu apucaseră în toţi anii lor asemenea grozăvie. Oarecum satisfăcuţi că li se dă din nou atenţie, începeau să depene amintiri cu viscole şi lupi, şi spre sfârşit încheiau cu aceeaşi frază rostită cu voce mirată:

— Dară asemenea orcan nu s-a mai pomenit... Să bântuie asemenea crivăţ şi să se potrivească la o asemenea ninsoare... Ehei, cu furia hăului nu te poţi pune... Sfârşitul lumii, nu alta.

Vijelia urla mai departe din toate gurile. Nu-şi contenea nicio clipă înfricoşatul muget. Troienele creşteau cât dealurile, blocau străzile, uneau casele dintr-o parte şi dintr-alta a străzilor până la etaj. Cine se încumeta să iasă din casă pe o vreme atât de cumplită?!

Alexandru Severin nu reuşi să adoarmă. Pe la miezul nopţii se sculă, se îmbrăcă şi se aşeză la masa lui de

lucru. Simina, trează, îi urmărea din pat mişcare cu mişcare. Rareori îl văzuse pe Alexandru atât de neliniştit. Îi ghicea starea după felul cum se aşezase la masă, după îndârjirea cu care-şi stăpânea mişcările, dar mai ales după plimbările pe care le făcea regulat la uşa locuinţei. Din jumătate în jumătate de oră se ducea la uşă, o deschidea şi privea afară. Simina se înfiora numai la urletul pe care-l auzea pătrunzând în casă când Alexandru deschidea uşa.

— Amarnică vreme, Simino, rupse tăcerea Alexandru. M-au prins şi pe mine vijelii... Sunt obişnuit cu ele... dar una ca asta... Nici copacul nu-şi mai găseşte rădăcinile... darămite un om.

— O să treacă, Alexandre...

— O să treacă... Asta-i vreme care-l face şi pe lup îndrăzneţ... Îşi arată colţii la geamul caselor... Numai să fi rămas în gară... Doi kilometri pe câmp...

Simina înţelese care-i izvorul neliniştii lui Alexandru:

— Tu crezi că Lucian a pornit la drum?...

Severin îşi strânse fruntea între degete. Se sculă de pe scaun şi se duse iar la uşă. Simina auzi din nou vântul mugind. Se gândi să se scoale şi ea, dar văzându-l pe Alexandru întorcându-se rămase nemişcată în pat.

— Tare mi-i teamă, Simino!... Lucian s-a schimbat mult în ultima vreme... Parcă ar fi un om care vrea să-şi încerce puterea... Tare mi-i teamă...

— E mult până-n sat, Alexandre?

— Tu ştii ce putere are vijelia pe câmp?... Nimic n-o opreşte... După o sută, două de metri îţi rupe inima... Nu vezi nimic, Simino... Ştii ce fac oamenii?... Se trântesc în zăpadă şi aşteaptă... Îi găseşti la dezgheţ dacă nu-i fugăresc din spate lupii...

Simina se înfioră. Sări din pat şi se aşeză lângă Alexandru. Acesta îi puse mâna pe cap şi începu s-o mângâie.

— Lucian e prevăzător, Alexandre... Mai ales că o are pe Cornelia lângă el...

— Asta-mi dă şi mie nădejdi... Că s-o fi gândit şi la dânsa... Lucian dacă ştie că are în seamă pe cineva... Ştii cum e, Simina?... E treaz ca un ceasornic... E aproape crud... Numai să fie aşa... Să nu-l zgândărească ea... Pe o vreme ca asta nu scapă nimeni... Şi lupii se mănâncă între ei... Tu du-te şi te culcă... Măcar tu să te odihneşti.

Simina se întoarse în pat, dar nu se încumetă să se culce. Nici n-ar fi putut adormi. Alexandru încercă să se liniştească lucrând. Îşi scosese caietele din sertar şi se apucase să le răsfoiască. Uneori chiar începea să scrie şi să se cufunde în socoteli. Dar la fiecare jumătate de oră se ducea să cerceteze puterea viscolului. Ştia că Simina nu doarme, dar ştia că un om nu poate fi convins să doarmă. Părăsi masa de lucru şi se aşează pe pat. Simina se apropie încet de el. Alexandru îi prinse capul şi i-l aşează pe genunchii lui. Mâinile lui mari se plimbau fără încetare pe faţa ei. Simina îi simţea degetele ca nişte adieri. Îi ghicea mâna încordată, iar degetele abia îi atingeau faţa.

Timpul trecea încet. Către ora cinci lui Alexandru Severin i se păru că vijelia îşi slăbise puterea. Ninsoarea încetase, iar viscolul bătea cu mai mică putere.

— Eu plec, Simino... Îmi iau o sticlă cu ţuică în buzunar şi plec... Ca să răzbaţi pe stradă, îţi trebuie timp... Mai ales când eşti primul...

— Du-te, Alexandre... Şi ia-ţi ceva de mâncare... Cine ştie, după-masă poate ieşiţi în oraş, să daţi oamenilor o mână de ajutor...

Alexandru îşi schimbă costumul. Nu voia să-şi îmbrace palton. Voia să fie mai liber în mişcări, îmbrăcă haine groase, cizme şi deasupra o scurtă făcută din foaie de cort. Părea şi mai înalt, şi mai puternic. Simina nu putu rezista şi veni lângă el.

— Hai du-te mai repede!... Că pe urmă te opresc.

Îl îmbrăţişă pe Alexandru, îl conduse până la uşă şi-l privi un timp cum se războieşte cu nămeţii. Când o pătrunse frigul, se înapoie în pat, adormind într-o clipă.

Severin ajunse la poartă. Pe umăr avea o lopată uriaşă, făcută cu mulţi ani în urmă de mâna lui. Despresurase casa de zăpadă şi terminase pârtia de la casă la poartă. Vântul îi şfichiuia obrajii. Viscolul nu încetase. Dar nu mai mâna decât pulberi uşoare de zăpadă. Nu mai ningea. Casa lui era ferită de un şir de copaci. De abia când ajunse în stradă îşi dădu seama de grozăvia vijeliei. Rare erau locurile unde zăpada nu-i ajungea până la umeri. Troienele se înălţau cât casele. I-ar fi fost uşor să răzbată prin ele... Câteva clipe, Severin cumpăni. Apoi se hotărî. Va merge spre uzină pe strada principală, deşi calea era mai lungă. De multe ori alegea un drum mai scurt. Dar pentru gândul său era mai important să meargă spre uzină pe strada principală.

Era cinci dimineaţa. Viscolul încă şuiera pe toate străzile. În locul întunericului obişnuit se lăsase asupra oraşului lumina unei aurori de vară cum rareori se întâmplă iarna. Parcă retrasă undeva sus, vijelia îşi contempla isprava pe care-o înfăptuise în timpul nopţii. În întreg oraşul, un singur om ieşise pe stradă. Lopata lui uriaşă azvârlea zăpada din cale, făcând pârtie. În unele locuri trebuia să taie tunele. La fiecare pas pe care-l făcea lopata prăvălea movile de zăpadă, înainta tăcut, dârz, fără să se oprească nicio clipă. Ochiul lui alegea locurile cele mai bune pentru pârtie, acolo unde zăpada era mai puţină. De câteva ori fu nevoit să îndepărteze din cale adevărate dealuri de zăpadă.

Alexandru Severin ajunsese pe strada principală şi înainta mereu. Nu întorcea niciodată capul înapoi. Nu simţea nicio oboseală. Ştia că lucrul cel mai greu e prima pârtie. Pe ea vor veni oameni care o vor bătători, vor veni muncitorii spre uzină. Îşi economisea cu străşnicie forţele. Trebuiau să-i ajungă până la uzină. Din când în când se înălţa pe câte un morman de zăpadă pentru a vedea cum e mai bine să-şi croiască drumul, înconjura mult, dar nu-i rămânea nicio porţiune cu zăpadă mai puţină care să nu devină pârtie. Nu se uita în urmă. Numai înainte.

La etajul unei case, un curajos deschise geamul. Rămase cu gura căscată când văzu înălţimea troienelor, dar uimirea lui fu şi mai mare când zări un om făcând pârtie fără să se oprească.

— Vino să vezi un nebun! îi strigă nevesti-si. S-a apucat să facă pârtie pentru oameni. Parcă pe vremea asta se mai duce cineva la slujbă... Ha, ha, ha... Nebunul!... Azi, în sfârşit, pot să ascund deşteptătorul... Să nu mă trezeşti.

În faţa intrării parcului, Alexandru Severin se opri câteva clipe. Şi-l aminti pe Lucian, îşi aminti întâlnirile mute dintre ei şi un gând venit pe neaşteptate aproape îi aduse lacrimi în ochi.

„Nu se poate! gândi el. Nu e singur! Are pe cineva în seamă... Nu se poate!”...

Scoase din buzunar sticla cu ţuică şi sorbi câteva înghiţituri. Apoi îşi reluă cu şi mai multă îndârjire treaba la care pornise. Oamenii aveau nevoie de astă dată de forţa lui, de puterea lui. Dar nici el nu-şi închipuise că poate fi atât de uriaşă.

Când ajunse în faţa uzinei Severin se uită la ceas. Era şapte fără douăzeci şi cinci. Ştia că e primul. Nu văzuse nicio urmă de paşi nicăieri pe unde trecuse. Descongestionă poarta. Clădirea mică în care stătea Iuşcă fusese acoperită în întregime de zăpadă.

Nicolae Iuşcă de abia reuşise, deschizând mica ferestruică, să bortelească un tunel lung de vreo doi metri, prin care să pătrundă aer. Noroc că găsise un măturoi în odăiţă. Ferestrele şi uşa nu se puteau deschide, pentru că se deschideau în afară şi le apăsa dealul de zăpadă. Pe neaşteptate, Iuşcă se pomeni cu intrarea deschisă. Nici nu simţise când fusese prăvălit troianul. Îl văzu pe Severin şi-i veni să ţipe de bucurie. Dar îl ghici după salutul pe care i-l adresă, preocupat, frământat şi se feri să-l stingherească. Îl urmări doar cu privirea şi se minună multă vreme de puterea lui. Lopata lui Severin azvârlea metri cubi de zăpadă dintr-o singură mişcare.

— Ai văzut? se adresă Nicolae Iuşcă mândru şi cu vocea tare unui interlocutor imaginar. Ai văzut? Dacă eu nu-l dădeam exemplu la şedinţă, ar fi întârziat azi la lucru. Ehei, ştiu eu cum să iau oamenii!

— Ştii, moş Culaie, ştii! Mai ales în sufletul lor ştii să pătrunzi.

Bătrânul tresări. În pragul odăiţei apăruse Iulieş.

— Ia spune, moş Culaie, cine te-a dezgropat?... Pui rămăşag că ştiu?

Iuşcă îşi reveni, când descoperi bucuria lui Iulieş:

— El e, tovarăşe Iulieş. Crezi că altcineva ar fi izbutit? Adineauri a intrat în hală. E îmbrăcat ca un vânător şi mi se pare tare îngândurat...

— Îngândurat?... Eu nu ştiu cum de mai rezistă... Ştii de unde face pârtie?... De-acasă!... Cred c-a azvârlit din cale mii de metri cubi de zăpadă...

Lui Nicolae Iuşcă nu-i venea să creadă.

— Da, moş Culaie... Ei, azi să vedem! Azi ne încercăm puterea! Vin sau nu oamenii la lucru?...

— De... se feri Iuşcă să răspundă direct. Pe viscolul ăsta nu prea iese omul din găoace... Auzi cum mugeşte... Iar a pornit-o!... Are şi el familie... Are griji... Se gândeşte la de-ale gurii... Ia uită-te numai ce nămeţi!

Iuşcă amuţi dintr-o dată şi parcă i se scurse sângele din faţă. Cineva trecuse prin faţa porţii. Era ora şapte fără şase minute. Iulieş se uită mirat la el:

— Ce s-a întâmplat, moş Culaie?...

— Gândeşte-te şi matale, tovarăşe Iulieş... M-am făcut de râs... Nu i-am răspuns tovarăşului inginer Pârvan.

Iulieş nu luă însă în seamă remuşcarea bătrânului. Se uită pe geam şi mai avu timp să zărească silueta înaltă a lui Pârvan strecurându-se printre nămeţii despicaţi de lopata lui Alexandru Severin.

— Cu bine, moş Culaie... Lasă că-l rog eu să te scuze... Îi spun eu că erai ocupat cu mine...

— Ţi-aş mulţumi foarte mult, tovarăşe Iulieş. Uite, n-o să mai refuz nicio sarcină...

Iuşcă ştia că angajamentul său e gratuit. Nici până atunci nu refuzase vreo sarcină. Dar ce altceva putea să spună? Numai să nu uite secretarul...

Iulieş îl găsi pe Pârvan discutând cu Severin în mijlocul halei. Ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, cei doi revedeau împreună planul zilnic. Pârvan îl salută primul pe Iulieş, întrebându-l imediat:

— La cât timp apreciezi dumneata întârzierea, tovarăşe Iulieş? Trebuie să revedem planul de azi prin prisma acestei întârzieri... Tocmai îi ceream părerea şi tovarăşului Severin.

Iulieş părea că se gândeşte. Apoi spuse cu o voce foarte sigură:

— Cam o oră, tovarăşe inginer. La opt cred că sunt toţi în hală.

— Toţi?! se miră Pârvan. Până la, opt am avea timp să refacem planurile pentru a umple ziua. Dar dacă nu vin toţi până la opt?... N-ar fi mai bine să punem ora zece?... Şi să apreciem la două treimi numărul prezenţilor? Am putea recupera întârzierea în câteva zile... Dacă ne îndepărtăm cu probabilităţile prea mult de certitudini riscăm să dăm planul peste cap. E o problemă de răspundere.

Iulieş înţelegea că inginerul se abţine. În alte împrejurări şi-ar fi manifestat cu fermitate opinia. De astă dată însă se simţea în vocea lui o anumită nesiguranţă. Iulieş îşi dădea seama că răspunsul său însemna o răspundere. Putea să dea peste cap şi planul celorlalte zile. Dacă nu s-ar fi întâmplat cu Severin... Nu se putea!... Oamenii simţeau datoria, oamenii căpătaseră încrederea şi mai ales chemarea spre un lucru mare.

— La opt, tovarăşe inginer. Întregul colectiv.

— Bine, tovarăşe Iulieş. Mă retrag să calculez probabilitatea recuperării orei chiar în această zi.

— Numai o clipă! îl opri Iulieş. Stai şi tu, Alexandre!... Am o propunere... M-am gândit mai de mult. Nu s-ar putea să punem în funcţiune linia cu ocazia Conferinţei

regionale de partid?

Iulieş rămase uimit când îl auzi pe inginer.

— Cu patru zile mai devreme?!... reflectă Pârvan. Cred că e cu neputinţă. Trebuie totul recalculat... Dar nu aceasta ar fi principala greutate... E un examen prea greu pentru muncitori... Puterea nu mai ajută la un asemenea ritm.

— Dar sufletul, tovarăşe inginer?...

Pârvan se uită adânc în ochii lui Iulieş:

— Tovarăşe Iulieş! Dacă muncitorii vă dau dreptate astăzi, am curajul să încerc!... Şi acum, iertaţi-mă. Trebuie să revizuiesc planurile.

Pârvan se îndreptă spre birou. Iulieş nu se uită după el. Se uită spre uşa halei. Ceasul arăta şapte fix. Pătrunsese Costinaş. Uită să salute. Se duse în goană direct la maşină şi-i dădu drumul. Omul de la sirenă încă nu sosise. Nimeni nu anunţase începerea schimbului. În hală însă se auzea zgomotul unui strung. Cu alte cuvinte începuse lucrul.

După câteva minute intră pe uşă Valer. Părea ruşinat. Se duse şi el direct la strung. Sosiră apoi Domnica, Ferenţi, Răduca, Sbârcea şi alţi câţiva muncitori. Veniseră probabil în grup.

Iulieş nu mai aşteptă. Părăsi cu paşi sprinteni hala. După jumătate de minut răsună până în depărtări, despicând vuietul viscolului, strigătul sirenei. Niciodată nu răsunase parcă atât de puternic, atât de triumfător.

Când inginerul Pârvan ieşi din birou, exact la opt, înţelese din zgomotul maşinilor că nu lipsea nimeni de la lucru. O clipă rămase nemişcat. Refăcuse planul zilnic plecând de la trei probabilităţi, începerea lucrului cu efectivul total la ora opt, la ora nouă şi la ora zece... Alese câteva hârtii din cele pe care le avea în mână. Restul hârtiilor îl băgă în buzunar. Se duse apoi la fiecare maistru şi şef de linie, înmânându-i fiecăruia planul personal. Muncise timp de o oră cu o încordare

neobişnuită. Îşi cheltuise inutil eforturile. Dar pe faţa lui se putea citi bucurie.

Pârvan îl găsi pe Iulieş în biroul său. Acesta tocmai terminase o convorbire telefonică. Aşezase receptorul în furcă. Părea îngândurat.

— Eu îmi voi face datoria, tovarăşe Iulieş, spuse Pârvan. În câteva zile voi recalcula planurile. Vă rog să mă credeţi însă că mergem spre limită. Nu trebuie să forţăm prea mult... deşi... evenimentul de astăzi îmi dă unele speranţe.

— Sunt cazuri, tovarăşe inginer, când omul ştie să se dăruiască, sau mai degrabă când vrea să se dăruiască. Sunt momente în viaţa omului. Azi-dimineaţă am trăit un asemenea moment. Am văzut un om, care, fără să-i spună nimeni... adică îndemnat de inimă, a deschis pârtie cu lopata de acasă de la el până la uzină... Dumneavoastră ştiţi unde stă Alexandru Severin?

Pârvan părea jenat de întrebarea lui Iulieş, dar nu se feri să răspundă:

— Regret foarte mult. Ar fi trebuit să ştiu.

— Stă în celălalt capăt al oraşului...

De abia acum Pârvan înţelese ce urmărea Iulieş cu întrebarea sa. Îl cuprinse uimirea:

— Pârtia pe care am venit eu?...

— Da, tovarăşe inginer. Severin a făcut-o!

— Când am ieşit afară din casă, am fost sigur că voi întârzia, dar am descoperit pe neaşteptate pârtia.

— Această faptă a lui Alexandru mi-a dat încredere în colectiv, tovarăşe inginer. Sunt în oameni tării pe care nici nu le poţi bănui... Noi le bănuim, tovarăşe inginer... Şi mai mult, căpătăm încredere în ele şi apelăm la ele.

Pârvan se pregăti să părăsească biroul:

— Înţeleg, tovarăşe Iulieş, deşi ne aflăm în faţa unei probleme care depăşeşte o anumită convenţie generală cu privire la caracterul uman. Eu voi miza pe acest lucru. E un risc, ştiu, dar riscurile nu sunt excluse din activitatea ştiinţifică. Pot duce la rezultate neaşteptate, dar... şi la

eşecuri. Voi face tot ce stă în puterile mele!

— Vă mulţumesc, tovarăşe inginer... Eu am toată încrederea şi-n dumneavoastră şi-n muncitori. Nu e vorba de mine că nu ştiu ce...

— Nu vă declinaţi responsabilitatea şi mai ales rolul, tovarăşe Iulieş, îl întrerupse Pârvan. Pot să vă declar că sunt încă uimit de vitalitatea şi mai ales de răspunderea pe care le demonstraţi în funcţia dumneavoastră. E mai mult decât o datorie. E un sacrificiu...

— E o bucurie, tovarăşe inginer... Întotdeauna mi-i frică să rostesc cuvinte mari. E o fericire. Ca a grădinarului care vede crescând florile sub ochii lui...

Pârvan era tulburat:

— Totuşi eu cred că greşeşti, tovarăşe Iulieş. E vorba de sacrificiu. De un sacrificiu... emoţionant. Vă mulţumesc.

Iulieş iar îşi simţi inima zvâcnindu-i. Dacă inginerul i-ar bănui bucuria:

— Tovarăşe inginer!... O să mai discutăm problema aceasta. Dar chiar astăzi o să aveţi ocazia să mai cunoaşteţi sufletul oamenilor. Comitetul Regional a apelat la noi. Să facem echipe de voluntari pentru deszăpezirea oraşului. În timpul pauzei de prânz mă voi adresa colectivului.

Figura lui Pârvan se întunecă brusc:

— E prea mult, tovarăşe Iulieş. Oamenii nu vor putea rezista. Nu putem să-i tragem din două părţi. Îi putem frânge!... Dacă nu ar fi fost această revizuire a planului...

— Eu cred în puterea lor şi mai ales în tăria lor sufletească.

— Eu îmi menţin părerea. E un efort uriaş. Deszăpezirea ar putea dura câteva zile.

— Asta cred şi eu. Dar nu uitaţi că vom cere voluntari.

— Muncitorii vă stimează prea mult pentru a nu răspunde apelului dumneavoastră.

— Nu e vorba de stimă, tovarăşe inginer. Iarăşi nu ne înţelegem.

— Eu vă atrag atenţia. Nu mă adresez unui simplu om, ci responsabilului politic. Aş cere să mă înţelegeţi.

— Şi eu vă cer acelaşi lucru. Gândiţi-vă la fapta lui Severin şi la ora începerii lucrului...

— Mă gândesc în permanenţă, tovarăşe Iulieş. Recunosc că totul m-a uimit... dar...

Cu acest „dar” pe buze Pârvan îl părăsi pe Iulieş. Aproape imediat pătrunse în birou Alexandru Severin. Lui Iulieş nu-i fu prea greu să descopere frământarea uriaşului.

— Alexandre, îţi mulţumim toţi...

Severin nu-i luă în seamă mulţumirea:

— Lasă, Iulieş...

Uşa biroului se deschise din nou. Apăru de astă dată Singurel.

— Vin de la regiune, se repezi el. Bine că te-am găsit aici, tovarăşe Severin. Alături de delegaţii noştri, de Iulieş, Domnica şi Costinaş, vei participa şi dumneata la Conferinţa regională. Ca invitat al comitetului... Asta era! Biroul ne trimite felicitări, Iulieş. Am început lucrul înaintea tuturor celorlalte uzine din regiune... A fost o pacoste, Iulieş, viscolul ăsta... S-a înzăpezit totul. Nici trenurile nu mai circulă. S-au întrerupt şi legăturile telefonice cu Capitala... Am auzit, tovarăşe Severin...

Severin se împotrivi cu hotărâre:

— Eu nu mai vreau să aud... fiecare vine la mine... Gata!... Dacă ştiam... Mai bine rămâneam în bârlog ca ursul... dacă nu l-o fi degerat şi pe el vijelia asta...

— Spune, Alexandre! îl îndemnă Iulieş, care înţelese de la început că Severin are ceva pe suflet.

— Uite ce-i! se hotărî Severin. Lucian a plecat aseară la Crâng. L-a prins viscolul. Nu ştiu dacă a rămas în gară sau a pornit spre sat... Dacă a pornit...

Şi Iulieş şi Singurel simţiră teama lui Severin. Îi cuprinse şi pe ei înfiorarea. Singurel se oferi numaidecât. Se adresă cu o voce plină de înţelegere uriaşului:

— Chiar acum mă duc în birou să telefonez, Alexandre.

N-ai nicio grijă.

Singurel îi spusese pentru prima dată pe nume lui Severin. Acestuia nu-i trebui mai mult. Îi părăsi pe cei doi fără să mai adauge o vorbă. Iulieş era frământat.

— Du-te repede, Marine. Nu ştiu ce poţi să faci, dar fă tot ce poţi... Eu o să caut să-mi scot din cap gândul acesta, deşi îmi râcâie inima.

Singurel ieşi la repezeală din birou. Severin îl văzu trecând pe lângă el în goană. Îi comunică secretarei că e ocupat şi ceru să-i elibereze telefonul direct. Chemă mai întâi gara Crâng. Când şeful de gară îi spuse că cei doi coborâseră în staţie şi cu toată împotrivirea lui porniseră către sat, Singurel scăpă receptorul din mână. Făcu eforturi să se stăpânească. Chemă Sfatul Popular din Crâng. Nu răspunse nimeni. Mai chemă o dată şi sună îndelung. Iarăşi nu răspunse nimeni. Ce putea să mai facă?... Să încerce poate la gospodăria colectivă?... Chemă încă o dată oficiul şi ceru legătura telefonică cu gospodăria colectivă din Crâng. Auzi la celălalt capăt al firului o voce.

— Da! Gospodăria colectivă „Ştefan cel Mare”... Preşedintele Ion Cozma! Cine e?

— Uzina „Drapelul Roşu”, răspunse mecanic Singurel. Directorul Marin Singurel.

— Noroc, noroc! Mai trăiţi?... Pe la noi şi copacii au fost scoşi din rădăcini. Lupii au năvălit în hoarde, nu în haite... Mi se pare că ne-am văzut la partid.

— Tovarăşe Cozma! N-au sosit aseară în sat doi tineri de la gară?

Singurel aştepta cu sufletul la gură,

— Aseară?... Nu-mi vine a crede... Cine să se încumete pe o asemenea vijelie?... Noi suntem cu gospodăria chiar la marginea satului. Ar fi ajuns întâi la noi... Dar nu cred să fi plecat din gară...

— Au plecat, tovarăşe Cozma! Am vorbit cu şeful gării.

Singurel nu mai auzi nimic. Doar după câteva clipe Cozma reluă convorbirea.

— Atunci... I-o fi îngropat zăpada... Ce putem face noi?

— E vorba de băiatul lui Alexandru Severin, dac-aţi auzit...

— Am auzit, dar oricine ar fi... eu nu mai nădăjduiesc... Ce să facem?... Drumul spre gară e numai troiene... Nu-i ca pe străzi în oraş. Ca să răzbeşti, numai cu tancul...

— Tovarăşe Cozma! Gândeşte-te şi dumneata...

— Eu mă gândesc... Dar să vă spun drept... Nădejde, dac-au plecat din gară, nu mai este... Noi suntem prima casă... Mai e una la vreo trei sute de metri, dar n-are nici uşi... De...

— Eu, toată uzina, te rugăm...

— Ce să mă rugaţi... O să vedem şi noi... Şi-ar fi bine să nu mai pierdem timpul.

— Să ne telefonaţi...

Singurel închise telefonul. Nici nu mai avea curajul să coboare în uzină. Îl apucă groaza când se gândea la Alexandru Severin. Vorbi şi cu primul-secretar al regiunii. Acesta îi comunică peste câteva minute că chemase gospodăria agricolă din Crâng, dar nu-i răspunsese nimeni. Îl asigură că va repeta chemarea din jumătate în jumătate de oră.

De câte ori vedea pe cineva intrând în hală, Severin se uita dacă nu cumva e Singurel. Trecuse prea mult timp de când acesta se dusese în birou şi totuşi nu-i trimisese niciun răspuns. Când îl văzu intrând, se duse în întâmpinarea lui. Singurel căută să-l liniştească.

— Am vorbit şi la regiune, cu tovarăşul prim-secretar... Dar... s-au întrerupt legăturile telefonice cu Crângul... Se lucrează la repararea lor. Tovarăşul Zaharia mi-a promis că va încerca din jumătate în jumătate de oră.

Aproape imediat după întoarcerea lui Severin la maşină, apăru lângă el Sbârcea.

— S-a întâmplat ceva, tovarăşe Severin?

Era primul muncitor care-l întreba.

— Un necaz... un necaz de-al meu... Mai bine spune dac-ai izbutit piesa...

— Cum să nu!... Vezi şi dumneata.

Sbârcea era cât pe-aci să se trădeze... Scosese din buzunar ciulinele de metal pe care-l ţinea întotdeauna pregătit. Noroc că Severin nu-l văzuse. Părea absent la tot ceea ce se întâmpla în jurul său.

„Trebuie să aibă un mare necaz dacă nici nu mă vede” – gândi Sbârcea în sinea lui şi-i întinse piesa.

Severin luă piesa în mână, o cercetă pe toate părţile şi încă înainte de a o verifica în şablon îşi dădu părerea. Se strădui să nu pară supărat pe Sbârcea:

— Ai greşit puţintel... Dar nu-i niciun necaz... Mai trebuie să iei... cred... vreo doi microni.

Era exact rezultatul pe care-l dădu şi verificarea.

— Doi! repetă Severin. Ne trebuie chiar azi... Şi nu te grăbi... încet şi precis.

Sbârcea se întoarse la maşină. Înainte de a reface piesa se gândi dacă n-ar fi bine să strecoare în timpul pauzei de prânz ciulinele în cutia de comandă a maşinii lui Severin. Uriaşul era peste măsură de îngândurat şi frământat. Nici n-o să-l observe. Şi când va da drumul maşinii... După câteva minute de chibzuială, Sbârcea îşi schimbă gândul. Nu mai era mulţumit numai cu distrugerea maşinii lui Severin. Putea să împuşte doi iepuri dintr-o dată. Şi-ncă unul şi mai barosan, care ar fi adus la neputinţă întreaga uzină. Camera de comandă a întregii linii. În lecţiile informative la care participase aflase punctul slab şi la camera de telecomandă şi telecontrol. Era tot o cutie în care roiau tot felul de mecanisme complicate, mai mare decât cutia de la maşina lui Severin. Un ciuline mai mărişor acolo, şi la prima probă va sări în aer întreaga linie. Le va strecura de cu seară şi la camera mare şi la maşina lui Severin. Iar dimineaţa la începutul schimbului... Sbârcea simţi un fior de satisfacţie trecându-i prin trup... Nimeni nu-l mai putea bănui. Ultima lovitură o dăduse de dimineaţă. Iulieş îl văzuse cu ochii lui intrând în hală. Hala era goală. Numai câţiva oameni veniseră înaintea lui. Dovedise din nou,

nesilit de nimeni, devotament... Sbârcea dădu drumul maşinii, dar nu introduse în strung piesa pe care i-o verificase Severin. Ci un cilindru de metal care trebuia să se transforme într-o sferă şi apoi într-un ciuline cu vârfuri ascuţite şi dure.

Când sună pauza de prânz, oamenii nu voiră să se depărteze de maşini. Erau hotărâţi să recupereze minutele pierdute. Se anunţă însă din gură în gură o şedinţă fulger de câteva minute.

Iulieş se urcase pe masa lui Severin. Muncitorii se îndreptară în grupuri într-acolo. Era şi Singurel. Severin îi căuta privirile cu ochii, dar directorul i le evita. Când Iulieş îşi dădu seama că se adunaseră toţi muncitorii, începu să vorbească:

— Mai întâi vreau să vă spun că tovarăşii din conducerea regiunii vă trimit cele mai calde felicitări şi ne anunţă că pe întreaga regiune noi am început cei dintâi lucrul.

Nu se auzi nicio exclamaţie de surpriză. Numai de undeva răzbătu vocea lui Valer:

— Eu am întârziat.

Iulieş îl descoperi şi-l ameninţă zâmbind cu degetul. Apoi continuă.

— Comitetul Regional apelează la noi, la membrii şi la nemembrii de partid... Ştiţi ce prăpăd e în oraş. Aţi văzut cu ochii voştri... Trebuiesc echipe de voluntari pentru deszăpezit străzile, fabricile, magazinele, calea ferată, şoselele. Voluntari!

O clipă, hala fu cuprinsă de linişte. Când toţi se pregăteau să izbucnească, se auzi o voce care-i amuţi:

— Mă ofer şi eu, voluntar...

Era vocea lui Pârvan.

— Şi eu mă ofer voluntar!

Era vocea lui Sbârcea, care se repezise imediat, rupând uimirea pentru a nu pierde momentul.

Pe urmă nu se mai auzi nicio voce. Se contopiră toate într-un singur cuvânt:

— Toţi! Toţi! Toţi.

Iulieş nu-l mai zări pe Pârvan în hală. Inginerul intrase în birou, considerând că-şi dăduse în întregime răspunsul.

La sediul gospodăriei se strânseseră vreo zece oameni. Aproape toţi aveau arme. Erau vânătorii gospodăriei. După ce aşezase receptorul în furcă, Ion Cozma se uitase la ei cu înţeles:

— Cred că aţi auzit toţi. Au plecat aseară de la staţie. Cum era vremea la sosirea trenului?...

Oamenii se uitară unul la altul.

— Prăpăd.. Mugea vijelia că nici moş Sandu nu-şi amintea să fi apucat aşa ceva. Nu cred eu să fi ajuns până la pod... Nici până la plopul strâmb, la jumătate.

— E o vorbă... Până nu vezi cu ochii să nu crezi... Până nu-i găsim tot mai e o nădejde...

— Adică, vrei să spui, măi Ioane, că până nu-i găsim sfârtecaţi sau nu dăm peste încălţările lor... Păi atunci să ne apucăm să măturăm zăpada de pe câmp...

Ion Cozma se înfurie:

— O s-o măturăm dacă o fi nevoie. Şi s-o lăsăm cu sporovăiala. Pornim!

Vânătorii părăsiră sediul gospodăriei. Ion Cozma mai auzi sunetul telefonului, dar nu se întoarse, îşi închipui că trebuie să fie cineva care se interesează de acelaşi lucru. Porniră în lanţ unul după altul, cu armele pregătite şi cu ţevile îndreptate spre pământ.

Zăpada se mai bătătorise pe alocuri. Înaintau totuşi cu caznă prin nămeţii care le ajungeau până la piept. Pe alocuri se ridicau adevărate dealuri de zăpadă.

— Da’ când a răsărit, bre, dealul acela?...

— E casa lui Hurduban, mă Ioane. Vălelei! Cum îţi închipui tu că a mai rămas ceva din tineri? Eu cred că o piatră în calea viscolului ajungea o movilă.

— Uite-i, mă! Puştile!

— Lupii!... Vălei, da’ mulţi îs!

— Ca la armată! În linie!

Vânătorii formau o linie dreaptă. Înaintau încet. Lupii îi văzuseră, dar nu se înfricoşaseră într-atât încât s-o ia la goană. Când ajunseră la mai puţin de o bătaie de puşcă, vânătorii îşi pregătiră armele. Lupii parcă simţiseră pericolul. Deveniseră neliniştiţi. Se adunau în haită, în cete.

— Acum, mă. La trei... Unu... doi... trei...

Detunătura salvei răscoli toate ecourile.

— Unu, doi, trei.

A doua salvă. Câţiva lupi reuşiseră să scape cei mai mulţi însă zăceau pe locul unde se adunaseră în haită ca să fugă. Vânătorii ţintiseră în plin şi la momentul cel mai bun. Roiul concentrat de alice mari împrăştiase moartea în dihănii.

— Să ştiţi că am făcut ispravă bună. Numai vreo patru ne-au scăpat.

— Dar ce-au căutat ei la casă pustie?

— Nu-i lucru curat... Ne abatem?

Lanţul de vânători se apropie de clădire.

— Ia uite, bre!... Parc-a trecut cineva pe-aici...

Ori mi-s eu chior... Te pomeneşti... Chiar aici să-i fi înhăţat?...

— Or fi crezut tinerii că-i casă adevărată... Mămăliga lui de Hurduban! Nu putea să-şi termine casa...

— Puturosul!... Să-l dăm afară din colectivă!... Scăunelul mamei lui!

— Auzi, mă! Să nu pună uşi şi ferestre!... Eu nu-i mai dau bună ziua câte zile oi avea.

— Ia stai, bre! Ia veniţi încoace!... Urmele duc într-acolo.

Oamenii se luară pe urmele paşilor. Intrară în bucătărie. Zăriră uşa de scândură.

— Mă, oameni buni! Te pomeneşti... Hei! E careva acolo?...

Se auziră voci şi zgomote de după uşă.

— Uite, mă. A sfărâmat careva lacătul. Or fi ei.

— Ai văzut, mă Hurduban. Om cu scaun la cap. Tot a

pus o uşă.

— Da, bre! Cine ştie la ce s-o fi gândit... Hei, care-i acolo?

Oamenii împinseră uşa şi rămaseră încremeniţi, în faţa lor se aflau doi... Parcă erau nişte draci. Feţele, mâinile, hainele, încălţămintea erau totuna. Praf de var, cărămidă şi ciment. Când văzură vânătorii în faţa lor, şi Lucian şi Cornelia se întinseră, amândoi în acelaşi timp, pe podea. Nu mai aveau putere. Erau îngheţaţi, sleiţi, sufocaţi.

— Ce-i cu dumneavoastră aici?... Nu cumva sunteţi ai lui Severin?

— Da! spuse Lucian, care-şi mai reveni în fire. De la opt seara jucăm fără întrerupere... fără muzică... numai cu tobe... Au bătut lupii cu ghearele în uşă... de credeam că tot o vor sparge până la urmă...

— Acum gata cu vorbe!... Prea multă cale nu-i... Da' dac-ajungem, vă înzdrăvenesc eu.

Viscolul încetase de tot. Pârtia făcută de picioarele vânătorilor uşura drumul. Cozma şi încă vreo trei porniră cu tinerii spre sat. Ceilalţi vânători rămaseră să caute lupii căzuţi pe câmp.

Când ajunseră în dreptul gospodăriei, Ion Cozma se adresă unuia:

— Du-te şi dă un telefon, Gâtlane, la uzina „Drapelul Roşu". Spune că tinerii au ajuns cu bine în sat.

Porniră mai departe spre locuinţa lui Ion Cozma. La toate gardurile se iţeau capete care urmăreau cu ochii mari neobişnuitul convoi. Bineînţeles că Natalia Cozma aflase înainte de sosirea grupului de tot ceea ce se întâmplase. Când Lucian şi Cornelia pătrunseră în casă, găsiră două bălii umplute cu apă rece şi un vraf de frunze de varză murată.

— Întâi vă spălaţi! porunci ea. Că sunteţi ca nişte diavoli de murdari. Şi degeraţi pe deasupra. Şi pe urmă... la staţi puţin!... Sunteţi căsătoriţi, sau să despart băliile?...

Cornelia îl apucă de gât pe Lucian şi începu să-l sărute.

— Apoi dacă-i pe-aşa eu mă duc. Când terminaţi, bateţi în perete.

Amândoi erau vineţi de frig. Nici nu erau în stare să scoată o vorbă. Le clănţăneau dinţii în gură. Se spălară unul pe altul cu săpun, se clătiră, apoi se înfăşurară în nişte cearşafuri uscate pregătite de Natalia Cozma. Lucian se duse spre perete şi bătu cu toată puterea. Foamea şi setea îi chinuiau de seara trecută.

— Gata? năvăli Natalia. Va s' că aţi fost cuminţi. Aa! Cred că nu prea vi-i foame?... Mai degrabă sete...

Ion Cozma apăru cu o ulcică de vin şi cu o sticlă. Natalia aşează o masă cu brânză, slănină, ceapă, cârnaţi şi ouă. Puse în mijlocul mesei şi mămăligă aburindă şi pâine.

Patul era făcut în camera cealaltă. Înfăşuraţi în aceleaşi cearşafuri, tinerii se duseră, după ce terminară masa, într-acolo şi se furişară goi în pat. Natalia Cozma veni cu sticla în mână după ei.

— Vă frecaţi unul pe altul. Dar cu forţă! Ca şi cum aţi da unul în altul.

Intră şi Ion Cozma:

— Dar du-te, femeie, şi prinde puii pentru deseară şi lasă copiii să doarmă.

Abia plecă bătrâna şi Ion Cozma le şopti confidenţial:

— Să nu cumva să vă frecaţi cu ţuica. Aşa crede ea. Da' eu dac-am vindecat pe cineva, numai dacă i-am turnat-o pe gât... De-ar şti ea!... Dacă o beţi toată, în zece ore o iau şi dracii la goană, nu numai microbii.

Cornelia fu aceea care bău mai întâi. Tăria ţuicii îi aprinse gâtlejul. Dar Ion Cozma pusese atâta convingere în vorbele sale, încât trecu peste arsură şi bău aproape un sfert din conţinutul sticlei. Lucian o imită. Ion Cozma plecă mulţumit că mai era ceva în sticlă. Până la bucătărie însă nu mai rămase niciun strop.

Cornelia simţi un vârtej în cap. Se lipi de Lucian, dar nu mai avu timp să-l îmbrăţişeze. Capul îi căzu pe pernă ca plumbul. Lucian îi cuprinse mijlocul şi adormi şi el

numaidecât.

Natalia Cozma mai deschise o dată uşa. Dar văzându-i pe cei doi dormind şi simţind mirosul puternic de ţuică se retrase mulţumită.

CAPITOLUL 40

ÎN FIECARE ZI DUPĂ TERMI-
narea schimbului, muncitorii plecau în cete vesele în oraş pentru deszăpezire. Grupurile se formaseră din prima zi. Îşi aleseseră responsabili, care n-aveau altă sarcină în plus decât aceea de a munci mai mult decât ceilalţi. Dacă pentru Alexandru Severin lucrul acesta nu însemna niciun efort, pentru inginerul Pârvan, pe care vreo zece oameni şi-l aleseseră responsabil, această sarcină îl obliga la eforturi mari. Inginerul nu voia ca grupul său să fie mai prejos decât celelalte grupuri. În momentul când se hotărâse să participe voluntar la curăţirea oraşului, făcuse aceasta dintr-un spirit de solidaritate colectivă. Ştia că muncitorii vor răspunde toţi apelului şi neparticiparea lui ar fi însemnat o retragere de la o datorie generală. N-ar mai fi împărţit egal eforturile cu întregul colectiv. De aceea luase hotărârea. Voia să lucreze ca oricare altul. N-ar fi putut suporta gândul ca după orele de lucru comun în secţie toţi ceilalţi să-şi cheltuiască eforturile pentru o cauză generală, şi el să se odihnească acasă. Când fusese însă ales responsabil, pricepuse că sarcina îi va crea noi obligaţii. Oamenii îl aleseseră spontan, probabil influenţaţi de gestul său. El trebuia să răspundă încrederii lor. Nu se gândea nicio clipă că totul era o joacă. Nici nu putea fi. După munca din uzină şi sarcinile suplimentare primite de muncitori în vederea realizării mai devreme a liniei automate, cele cinci sau şase ore de lucru la zăpadă erau ore de eforturi mari. Chiar a doua zi izbucni o întrecere între grupurile

din secţie care lucrau alături la deszăpezire. Oamenii din grupul lui Pârvan îi arătau acestuia, cu părere de rău parcă, înaintarea vijelioasă a grupului condus de Alexandru Severin. Orgoliul lui Pârvan era atins... Spre seară, ambele grupuri ajunseseră cam la aceleaşi rezultate. Inginerul renunţase la munca brută, obişnuită. Făcuse un plan al porţiunii care trebuia deszăpezită de grupul său, îl împărţise prin linii imaginare în diferite figuri geometrice, stabilise, o nouă ordine de împărţire a oamenilor şi declanşă asaltul. Organizarea ingenioasă iniţiată de inginer dusese imediat la rezultate evidente. Toţi se minunau observând rapida înaintare a grupului lui Pârvan, dar nu înţelegeau în ce constă cheia succesului. Oamenii păreau împrăştiaţi la întâmplare, din când în când doar inginerul schimba ordinea de bătaie, fixând alte posturi de lucru pentru fiecare muncitor în parte. Mândria celor din grupul lui Pârvan nu mai avea margini. Se confundă repede cu entuziasmul, izbucniră cântece şi lucrul se desfăşura parcă şi mai spornic. Numai Alexandru Severin era nedumerit. Bănuia el că e ceva la mijloc. De aceea urmări în câteva rânduri activitatea arapului vecin, mai ales în momentul schimbării locurilor de către oameni.

A treia zi, adică a doua zi după ce Severin remarcase randamentul sporit al grupului vecin, imediat la începerea lucrului, fixă şi el o ordine nouă de bătaie. Prinsese cheia. După jumătate de oră fu rândul grupului lui Costinaş, apoi al grupului lui Iulieş, al lui Răduca, al lui Valer. Spre seară în tot oraşul se lucra altfel. Astfel s-a făcut că numai în câteva zile, străzile, calea ferată, şoselele, pe anumite porţiuni erau descongestionate de zăpadă. Circulaţia, aprovizionarea, starea generală a oraşului şi a oamenilor începuseră să se normalizeze. Din nou întrecerea îşi dovedise valabilitatea şi necesitatea în ochii inginerului.

Oboseala nu-l ocolea însă pe inginer. După orele de muncă voluntară se simţea frânt. Dar şi orele de somn păreau mai reconfortante ca niciodată. Dormea liniştit şi

profund şi pofta de a-şi măsura puterile îi creştea în fiecare dimineaţă. Pârvan era bucuros. Se apropiase de muncitori, simţea nu numai preţuirea, dar şi dragostea şi încrederea lor şi acest lucru îl făcea să se emoţioneze de câte ori încerca să se gândească la ei. În secţie se muncea într-un ritm neobişnuit. Dar nu ritmul muncii, ci siguranţa ritmului îl bucura pe Pârvan. Oamenii nu mai ajungeau la imprudenţe. Nu mai puteau ajunge. Spiritul de răspundere crescuse într-înşii. Ştiau că fac un lucru mare. Şi mai ştiau că întreaga lor muncă poate deveni un lucru mare dacă e făcută cu răspundere.

De abia după patru zile de muncă voluntară la deszăpezit, când totul ajunsese la normal, Pârvan o vizitase pe Justiţia. Îi povestise vesel toate întâmplările prin care trecuse, îi vorbise despre întrecere, despre frumuseţea şi tăria nebănuită a unor suflete. Justiţia îl ascultase atentă, apoi condusese discuţia spre lucruri banale. Pălăvrăgiseră împreună câteva ore. Noaptea pe care o petrecuse Pârvan cu dânsa fusese una din cele mai frumoase nopţi din viaţa lui. Justiţia i se dăruise cu pasiune.

Dimineaţa, când Pârvan se trezi, o văzu pe Justiţia îmbrăcată, privindu-l de pe un scaun pe care-l alăturase patului.

— Te-ai sculat de mult? o întrebă Pârvan.

— De mult, Eugen. Te privesc fără întrerupere. Ciudat! N-am privit niciodată bărbaţi dormind.

— Astă-seară va fi rândul meu, Justiţia! se oferi Pârvan. Voi veghea eu. Nici eu n-am văzut femei dormind.

Justiţia nu răspunse imediat. Îşi jucă degetele pe fruntea lui, apoi îi spuse brusc:

— Te iubesc, Eugen! Te iubesc. Vreau să ştii. Vreau să fii convins.

— Ştiu, Justiţia, râse Pârvan.

— Nu râde! Eu nu râd! M-ai ofensat.

Pârvan înţelese după privirile Justiţiei că nu glumeşte. Într-adevăr părea întristată. Întreaga schimbare a Justiţiei

i se părea bizară şi nemotivată.

— Eşti un copil!... Dar te vreau aşa!... După ce terminăm linia îmi iau concediu şi ne închidem undeva pentru o lună de zile. Nici nu vom ieşi din casă.

Justiţia fu aceea care râse de astă dată. Un râs trist.

— Şi tu eşti un copil. Un copil cu capricii. Când ţi se face dor de-o jucărie, te repezi s-o găseşti. Dar jucăriile nu subjugă pentru multă vreme copiii, Eugen. Nici măcar n-au vreme să rămână pentru mai mult timp amintiri. Se uită repede... E şi un avantaj. Pot fi înlocuite uşor cu altele.

— Sper că e o reflecţie gratuită, Justiţia. Un gând care se aseamănă cu o trăsătură de creion şi care se poate şterge uşor cu guma. Nu cred că se transformă în cută pe faţa ta. Reflecţii din acestea ne îmbâcsesc viaţa şi din nefericire unii oameni pot să creadă câteva zile în ele.

— Eşti un capricios, Eugen. Eşti un produs al ştiinţei tale. Ştiu că eşti un matematician de calibru. Transformi lucrurile care te înconjoară în cifre cu valoare relativă. Dai valoare cifrelor după capriciile tale.

— Te opresc, Justiţia! Ştiinţa aceasta are anumite axiome care se pătrund foarte greu. Dar ceea ce e mai interesant e că un simplu om de pe stradă poate să descopere la un moment dat o axiomă, s-o înfăţişeze, dar fără să ştie cum a ajuns la ea. Asta nu înseamnă că e un om de ştiinţă şi cu atât mai puţin un matematician.

— Deci eu sunt omul de pe stradă?

— În această privinţă, da!... Dar în celelalte multe privinţe eşti unică. Pot să ţi le enumăr cu ochii închişi.

— Nu vreau, Eugen. Mi-i frică să nu devii banal sau... convenţional.

— E şi teama mea... Deşi, Justiţia, valoarea cuvintelor, a frazelor depinde de momentul şi starea în care sunt rostite... Cel mai banal cuvânt..

— Te opresc eu! Înţeleg ce vrei să spui... Tu mă mai iubeşti?...

— Nu e o întrebare banală, convenţională?...

— Nu e, Eugen. Cel puţin pentru mine, acum. Aş vrea să ştiu foarte sigur... Deşi niciodată nu poţi fi sigur de răspunsurile la această întrebare. Nici cel care răspunde nu ştie... Aş fi vrut să răspunzi mecanic, poate ar fi fost răspunsul cel mai sincer

— Răspunsurile mecanice nu-s sigure, Justiţia. Un copil care răspunde că doi ori doi fac patru nu exprimă nici certitudine, nici emoţie, nici reflecţie.. Dacă cineva l-ar fi învăţat să răspundă cinci...

— Vreau să-mi răspunzi! Mă iubeşti?

— Da!

— Nici n-ai închis ochii...

— Pentru că e vorba de o prezenţă permanentă, nu de o descoperire în anumite momente... E o pătrundere, o stăpânire calmă, definitivă. Eşti a mea, Justiţia. E o certitudine. Pentru cel care spune.

— Pentru cel care spune, repetă Justiţia. Numai pentru cel care spune! Dar niciunul nu poate vorbi cu vocea celuilalt...

Pârvan se pregătea de plecare.

— Permanenţa se compune la urma urmei din azi... existenţa... Mi se pare că Schopenhauer... Astăzi n-ar mai fi făcut două parale. Un filosof trebuie să fie mai întâi un mare matematician... Şi fizician... Şi... conştient de răspunderea care-i revine ca om... Spre seară te vizitez, Justiţia.

Justiţia nu răspunse, îl îmbrăţişă lung pe Pârvan, îi cuprinse gâtul cu braţele şi închise ochii. Lacrimile multe îşi găsiră însă loc printre pleoape.

— Dacă femeile n-ar plânge niciodată!... Alungă fleacurile, Justiţia. Caută certitudini.

— Există una, Eugen – murmură Justiţia. Adio!

— La revedere, Justiţia. Pe deseară!

Justiţia nu răspunse. Pârvan îşi grăbi mersul pentru a nu întârzia.

Când ajunse la poarta uzinei, Nicolae Iuşcă îi ieşi în întâmpinare. Deşi părea încurcat, bătrânul nu se codi să

întrebe:

— Tovarăşe inginer! Nu ştiu dacă v-a spus tovarăşul Iulieş... Ştiţi, în ziua aceea când nu v-am răspuns la salut... eram ocupat să-i arăt nişte hârtii.

Pe Pârvan îl cuprinse fără voia lui râsul. Dar parcă înţelese dintr-o dată că pentru bătrânul din faţa lui răspunsul său însemna ceva mare. Şi-l cuprinse emoţia. În scuza aceea se afla adunat tot sufletul omului. Nu-i răspunse nimic. Îi întinse mâna şi strânse mâna bătrânului cu toată puterea.

Pârvan pătrunse vesel în hală. Raita sa nu mai dura, ca înainte, câteva minute. Se oprea la maşini, discuta cu muncitorii, dădea indicaţii, sfaturi. Nu depăşea însă niciodată în scurtele convorbiri limitele cadrului profesional. Erau ore de producţie şi Pârvan nu voia cu niciun chip să dezobişnuiască muncitorii de disciplina producţiei. După ce se convinse că munca se desfăşoară conform prevederilor supra-planului, se retrase împreună cu Constant în camera de conducere a liniei automate şi lucră acolo, fără întrerupere, până la terminarea schimbului. O defecţiune observată în timpul lucrului îl obligă să facă o nouă verificare de ansamblu în calculele sale. Termină târziu, după ora nouă. Se bărbieri repede, îşi schimbă costumul şi se îndreptă spre locuinţa Justiţiei. Fu nevoit să sune de câteva ori până când auzi zgomot în casă şi văzu aprinzându-se lumina în vestibul. Nu-i ieşi în întâmpinare Justiţia, ca întotdeauna, ci o bătrână slujnică.

— Doamna a plecat, spuse ea.

— N-a lăsat răspuns când se întoarce? întrebă Pârvan.

Servitoarea îl privi mirată:

— Dumneavoastră nu v-a spus?... A plecat de tot. Nu se mai întoarce niciodată... Mi-a zis că ştiţi dumneavoastră...

— La ce oră a plecat? mai avu putere Pârvan să întrebe.

— Cu trenul de opt.

Pârvan înclină capul şi mulţumi. Se întoarse apoi cu o mişcare scurtă, îndreptându-se grăbit spre poartă.

Justiţia plecase! Deci tot ceea ce spusese ea nu era o simplă vorbărie. Totuşi nu putea să se împace cu gândul. Probabil că era la mijloc o încercare, sau o farsă, cum obişnuiesc uneori femeile. Deşi Justiţia nu era femeia farselor şi gesturilor teatrale. Totuşi nu putea să plece! Imposibil!

Pârvan ajunse acasă, se izolă în camera de lucru şi începu să mediteze. Îşi aminti cuvânt cu cuvânt ultimele convorbiri pe care le avusese cu Justiţia. Şi pe măsură ce-şi termina amintirile, creştea în el neliniştea şi teama. Crezuse atât de mult în artificialitatea spuselor Justiţiei, încât nici nu căutase să i le spulbere. Nu căutase s-o convingă. Deşi tot ceea ce îi spusese el era la urma urmei, o acţiune de convingere. Încercă să gândească practic. Trebuia să se ducă după ea în Capitală. S-o caute. Nu se întrebă încă unde trebuie s-o caute. O va găsi şi o va convinge să se întoarcă. Se vor căsători imediat dacă ea va fi de acord...

Inginerul tresări. Nu se gândise nicio clipă la gândul căsătoriei, nu vorbise niciodată cu Justiţia despre căsătorie. Dar nu putea să-şi închipuie că Justiţia îşi crease o anumită stare de nesiguranţă din această cauză. Dacă s-ar fi gândit la acest lucru, l-ar fi întrebat... Deşi... Pârvan îşi păstră o doză de optimism. Niciodată nu părăsea o problemă până nu-i încerca toate căile de rezolvare. Ştia că atâta timp cât nu rezolvase problema o cale spre rezolvarea ei exista. Atât timp cât Justiţia nu părăsise încă ţara mai exista o posibilitate s-o oprească. O va găsi! Şi dacă o va găsi, va reuşi s-o determine să rămână. Nu avea niciun dubiu în puterea lui de a convinge pe cineva de un adevăr.

Primul tren care pleca spre Capitală era expresul de dimineaţă cu care călătorise împreună cu Justiţia. Se va scula mai devreme şi va lua trenul. În Bucureşti o va găsi!... Pârvan izbuti să doarmă câteva ore liniştit. Se trezi cu mai bine de o oră înainte de plecarea trenului. Chemă telefonic un taxi, apoi se îmbrăcă. Auzi claxonul

taxiului. Ceru şoferului să treacă întâi pe la fabrică. Opri maşina pentru a-l anunţa pe portar despre plecarea sa.

Portarul moţăia. Pârvan îl trezi lovind puternic în uşă. Când îl văzu pe Pârvan, făcu ochii mari.

— La ce oră te schimbi dumneata? întrebă inginerul.

— La şase vine tovarăşul Iuşcă, răspunse portarul căscând.

— Roagă-l să comunice direcţiei şi tovarăşului Iulieş că probleme personale extrem de urgente m-au determinat să plec pe neaşteptate în Capitală.

Portarul încuviinţă dintr-o mişcare a capului. Nici nu înţelesese prea bine ce-i spusese inginerul. Moţăi din nou, şi când sosi Nicolae Iuşcă, se grăbi să plece acasă, uitând să spună vreun cuvânt despre vizita inginerului.

Gara era înţesată de lume. Reluarea de curând a circulaţiei mărise aglomerarea la trenuri.

Pârvan n-avea însă timp de pierdut. Se duse direct la şeful gării şi se recomandă, rugându-l să-i rezerve un loc în expres.

— E aproape imposibil, tovarăşe inginer – îi răspunse şeful gării. Voi face tot ce pot... Îmi închipui eu că vă mână spre Capitală treburi importante din partea uzinei.

— E o chestiune personală extrem de urgentă – accentuă Pârvan. Şi extrem de importantă.

Şeful gării fu atât de uimit de neaşteptatul răspuns al inginerului, încât se duse imediat să cerceteze diagrama care sosise chiar în acel moment. Veni cu hârtia în mână la Pârvan:

— Extraordinar! Un singur loc şi la clasa a doua. Şi avem poate o sută de cereri... Vi-l cedez dumneavoastră, tovarăşe profesor.

— Vă mulţumesc! răspunse calm Pârvan.

Străpunse apoi masa de oameni şi se urcă în tren. Îşi luă în primire locul, gândidu-se la cea mai importantă întrebare: Unde o va găsi pe Justiţia?

La ora şapte fără şase minute, Nicolae Iuşcă se scula

de pe scaun şi-şi aranjă ţinuta. Rămase aproape două minute în picioare. Dar nu-l văzu pe inginer. Portarul era intrigat. Poate că nu mergea bine ceasul. La şapte fără un minut însă nu mai avea nici îndoială. Se întâmplase ceva cu Pârvan.

Întârzierea inginerului fu imediat remarcată în secţie. Muncitorii erau obişnuiţi cu punctualitatea lui de ceasornic. După ora şapte însă se liniştiră, îşi închipuiră toţi că primise o sarcină neprevăzută, care-l obligase să întârzie de la uzină şi de care ei nu aflaseră.

Iulieş era obişnuit ca Pârvan să treacă în fiecare zi la sosirea sa în secţie pe la dânsul. Era prima dată că inginerul abandonase obiceiul. După un sfert de oră se duse el în biroul lui Pârvan, dar nu-l găsi decât pe Ferenţi.

— Unde-i tovarăşul inginer? întreabă Iulieş.

Ferenţi dădu din umeri:

— Eu credeam că ştiţi dumneavoastră... Până la ora asta n-a sosit în secţie. Poate e la tovarăşul director.

Iulieş îi telefonă lui Singurel, dar acesta îi răspunse uimit că nu ştie nimic. După câteva minute, Iulieş poposi în biroul directorului. Singurel îl aştepta:

— Nu mi-a lăsat niciun răspuns. Poate o simplă întârziere.

— La Pârvan întârzierea nu e un lucru simplu. Sunt încredinţat că ar anunţa dinainte chiar dacă ar şti că n-o să întârzie decât două sau trei minute... Dar ce poate fi?

— Să i se fi întâmplat ceva?... Cine ştie, s-o fi îmbolnăvit şi a rămas acasă...

— Nu se poate! se încăpăţână Iulieş. Cu atât mai mult ne-ar fi telefonat, sau ar fi pus pe cineva să ne telefoneze.

Iulieş formă numărul lui Pârvan de acasă. Nu răspunse nimeni. Mai sună de câteva ori. Niciun răspuns.

— Dacă până la opt nu vine... Dar nu văd ce s-ar fi putut întâmpla...

— Să mai aşteptăm, Iulieş. Neprevăzute apar multe în viaţa omului. Ţie nu ţi s-a întâmplat niciodată?

— Mai puţin în viaţa lui Pârvan. Mai ales dacă-l judecăm

după purtarea din ultimul timp... Nu, Marine... Lui Pârvan chiar dacă i s-ar întâmpla nu ştiu ce accident grav, primele lui cuvinte... sau chiar ultimele... ar fi acestea: „Anunţaţi, vă rog, că voi întârzia, sau că nu voi mai veni la lucru.” Cel puţin până aici am ajuns să-l cunosc.

Iuşcă răspunse la telefon cu o voce neliniştită că inginerul nu sosise. Toată nădejdea lui că Pârvan fusese trimis undeva în vreo delegaţie dispăruse.

— Să mai aşteptăm puţin, Marine... Ştiu eu?... Şi tocmai azi!... Orice zi pierdută ne poate da înapoi cu o săptămână...

Secretara îl anunţă pe Gorga.

— Să vină! răspunse Singurel.

Gorga intră vesel în birou dar rămase încurcat văzându-i pe cei doi îngânduraţi. Singurel îl pofti să ia loc.

— Azi urmează să ne scrie Severin, tovarăşe Iulieş. Şi voiam să vă întreb dacă va fi ceva nou. Tovarăşul Nistor spune să-i dăm o fotografie mai mare.

Iulieş nu auzise prea bine ce spusese Gorga. Se gândea încă la absenţa inginerului:

— Ce fotografie?

— Tovarăşul Nistor – repetă Gorga, zâmbind ca la şcoală – spune să publicăm o fotografie mai mare a tovarăşului Alexandru Severin... Ştiţi, e rândul lui să scrie corespondenţa.

Iulieş înţelese. Asociaţia Nistor-Severin îi deschise parcă o amintite. Se uită la Gorga:

— Dumneata ai vorbit în ultimul timp cu tovarăşul Mironescu?...

— Cu tovarăşul Mironescu?... N-am reuşit să dau de el... E ocupat cu pregătirea conferinţei regionale. Am vorbit în schimb cu tovarăşul secretar Istrate. Ne-a aprobat planul propus de Lucian. Am şi expediat ziarele, deşi ne-a fost greu să găsim exemplare.

Iulieş fusese sigur că Mironescu vorbise cu Gorga. Probabil că era prins în treburi până peste cap.

— Tovarăşe Gorga, n-ai un sfert de oră liber?... Aş vrea

să vorbim... E ceva important...

Gorga, care nu uitase frecuşul lui Iulieş la apariţia articolului său despre Severin, fu cuprins de un fel de teamă. I se părea că despre acest lucru va fi întrebat. Trebuia să treacă însă peste amintirea aceea neplăcută:

— Cum să nu, tovarăşe Iulieş. Am chiar mai mult timp şi aş vrea să vă răpesc cu el timpul dumneavoastră.

Se duseră amândoi în biroul lui Iulieş. Acesta intră fără ocolişuri în subiect:

— Tovarăşe Gorga, e vorba despre vechiul articol cu atitudinea lui Alexandru Severin.

Gorga se înroşi până în vârful urechilor şi lui Iulieş nu-i scăpă acest lucru.

— Nu mă gândesc să te mai critic – continuă Iulieş – de atunci s-au schimbat multe. Mi se pare că şi dumneata te-ai schimbat. Alta aş vrea. Numai că trebuie să-ţi baţi puţintel capul şi mai ales să cauţi să fii cât mai nepărtinitor.

— E vina mea! răspunse brusc Gorga.

— E vina dumitale – întări Iulieş. Oricum am lua-o, e vina dumitale. Ştim!... Dar cum ţi-a venit dumitale ideea să scrii articolul? Nici nu ştiu dacă ai schimbat două cuvinte cu Severin?

Gorga îşi aminti parcă prin ceaţă de prima convorbire pe care o avusese cu Nistor. Dar Nistor nu-l îndemnase să scrie articolul. Dimpotrivă, la a doua convorbire îi ceruse să fie atent şi să nu cumva să se pripească. Nu! Ar fi însemnat să fugă de vină şi de răspundere.

— Nu pot să-mi dau seama nici eu – răspunse Gorga. E în întregime vina mea.

— Eu totuşi mă mir. N-ai vorbit cu nimeni despre Alexandru Severin? Cine ţi-a spus despre Simina... despre nevasta lui... poveştile pe care le-ai scris în articol?... Şi de unde ştiai dumneata că muncitorii nu-l simt aproape de sufletul lor?... Cu cineva tot a trebuit să vorbeşti ca să afli toate acestea...

— Aaaa! se dumiri Gorga. Tovarăşul director m-a

informat.

Iulieş se stăpâni cu toată energia. Orice tresărire ar fi putut să-l influenţeze pe Gorga. Avea nevoie de relatarea seacă a faptelor. De aceea întrebă cu indiferenţă:

— Directorul?... Care din ei?... Aaaa! Marin era plecat...

Tăcu. Aştepta să-l audă pe Gorga. Acesta nu se lăsă îndemnat prea mult:

— Tovarăşul Nistor... chiar în prima zi când am venit în fabrică... Dar staţi... parcă m-a rugat să consider totul o convorbire confidenţială... Da, da! Îmi amintesc. Mi-a spus că sunt lucruri care n-au niciun rost să intre în ziar... Chiar m-a asigurat că se bizuie pe absoluta mea discreţie.

Iulieş schimbă brusc metoda:

— Dragă tovarăşe Gorga! Mai întâi vreau să mă bizui şi eu pe absoluta dumitale discreţie. Închipuieşte-ţi că am din partea partidului, din partea Comitetului Regional, sarcina să limpezesc acest lucru. Nu vreau să abuzez, dar fii sigur că-mi îndeplinesc în faţa dumitale o sarcină de partid. N-am vrut să te influenţez la început, dar când am înţeles care-i adevărul îţi cer să te gândeşti cu toată răspunderea şi să-mi istoriseşti, sau cum spuneţi voi în termen gazetăresc, să-mi relatezi discuţia pe care ai avut-o.

Gorga nu ezită. Aflase prea multe despre trecutul, cinstea şi probitatea lui Iulieş după neplăcuta întâlnire cu dânsul. Se strădui să-şi amintească şi relată, fără să înflorească, discuţia pe care o avusese cu Nistor. Iulieş ascultă atent fără să intervină cu vreun comentariu şi fără măcar să schiţeze vreun gest. După ce termină, Iulieş tăcu o vreme, apoi îi puse o nouă întrebare:

— N-a mai discutat, cu altă ocazie, cu dumneata despre Severin?

Gorga îşi aminti cea de a doua convorbire. Povesti. Iulieş îi mulţumi, dându-i a înţelege că nu vrea să-l mai reţină. Înainte ca Gorga să părăsească biroul îi mai aminti o dată:

— Tovarăşe Gorga!! Ai discutat cu un membru al

Comitetului Regional de partid despre un fapt care mai devreme sau mai târziu nu va mai fi un secret. Până atunci însă va fi considerat ca un secret de partid. Dumitale nu trebuie să-ţi dau alte explicaţii.

— Înţeleg, tovarăşe Iulieş. Sunt membru de partid.

— Îţi mulţumesc, tovarăşe Gorga.

Iulieş de abia aşteptă să plece Gorga. Îşi încordase tot trupul, ca să nu explodeze. Se aşteptase ca Nistor să-l fi influenţat pe Gorga, să-i fi deschis ochii lui Gorga. Dar nu-şi închipuise că o va face cu atâta perfidie, încât până la urmă să-l poată trage chiar el la răspundere pe redactor. Nistor calculase totul. Fiecare vorbă, fiecare gest. Nu lăsase nimic la întâmplare. Îşi bătea joc de cinstea tuturor. De aceea reuşise să se ridice. Necinstea lui profita de cinstea celor din jur. Era un om capabil de orice în tendinţa lui de parvenire. Iulieş îşi închipui că nu s-ar da în lături de la cele mai josnice şi mai odioase fapte... Dacă de la Căciulă nu reuşise să afle nimic, Gorga în schimb îi autentifica prin spusele lui părerea pe care şi-o făcuse despre Nistor. Nu mai era o părere. Era un lucru sigur. Era al doilea fapt pe care-l ţinea în mână şi care-i întărea convingerea că în partid se strecurase un element primejdios, care pentru atingerea scopurilor sale ar fi fost capabil de orice.

Apariţia inginerului Constant îi întrerupse firul gândurilor.

— Tovarăşe Iulieş – îi spuse Constant – e ora opt, şi tovarăşul inginer Pârvan n-a venit la lucru... Noi nu putem face nimic fără coordonarea lucrărilor de pe linie cu cele de la masa de comandă... Sunt probleme ştiinţifice de mare răspundere... Spuneţi şi dumneavoastră ce-i de făcut?

Iulieş reveni cu gândurile la problemele cele mai urgente. Pârvan nu sosise. Se întâmplase un lucru neobişnuit cu inginerul şi gândul acesta îl întărâta cel mai mult pe Iulieş. Mai mult decât atât. Absenţa inginerului, bruscă şi neobişnuită, îl neliniştea. Dacă i s-a întâmplat

ceva?

— O să mă sfătuiesc şi cu directorul, tovarăşe Constant. Vă înştiinţez eu numaidecât.

Câteva clipe mai târziu, Singurel intră în biroul lui Iulieş. Era alb ca varul.

— Mi-a telefonat directorul de la „Zimbrul”, Iulieş... A fost dimineaţă în gară... Nu s-a putut urca în tren... Un singur om s-a urcat... Pârvan... Am vorbit şi cu şeful gării... Mi-a spus că Pârvan i-a cerut bilet... şi l-a întrebat pe inginer dacă are o sarcină din partea uzinei... Pârvan i-a răspuns că e vorba de o chestiune personală extrem de urgentă şi de importantă... Zicea că gravitatea lui Pârvan l-a făcut să-i dea lui singurul bilet...

Iulieş se plimbase prin cameră tot timpul cât Singurel vorbise. Când directorul termină şi izbuti să-i vadă faţa, îl văzu nu neliniştit, ci vesel, bucuros. Iulieş îşi freca mâinile de bucurie.

— Va s’ că nu i s-a întâmplat nimic!... Să-ţi spun drept, Marine, m-au trecut de câteva ori frigurile... M-am gândit tot timpul numai la ce putea fi mai rău...

— Dar de ce nu ne-a înştiinţat?... Tocmai el să ne părăsească nedisciplinat şi într-un asemenea vârtej... Le-am spus muncitorilor că l-am trimis noi la Bucureşti, ca să se liniştească. Ştii ce muţenie şi priviri erau în secţie... Acum lucrează, furtună, nu alta.

— Ceva necurat e la mijloc, Marine. Nu în plecarea lui Pârvan. Dacă a plecat într-o vreme ca asta, nu-i mai trebuie nicio scuză. El îşi cunoaşte răspunderea şi datoria. Necurat este faptul că n-am fost înştiinţaţi... Uite, Marine, eu aş fi în stare să-mi pun capul că n-a plecat fără să ne anunţe...

— După cum vezi, dacă nu-mi telefona Corbu... Şi ce ar fi putut să aibă atât de important, personal, ca să ne lase tocmai acum?

— Sunt multe, Marine... Sunt unele... După om... Acum, dacă ne-am liniştit, să vedem ce-i de făcut în hală. Măcar să nu pierdem toată ziua. Ia, hai jos!

În hală, muncitorii acceleraseră într-adevăr ritmul. Răduca nici nu mai avea nevoie să intervină. Cum îi văzu pe Iulieş şi pe Singurel alergă în întâmpinarea lor:

— Se lucrează repede şi sigur!... Dacă e nevoie, pot să vă dau o mână de ajutor la linie... M-am pregătit şi eu între timp... Mai pe ascuns, mai pe faţă, dar n-am vrut să mă las depăşit... Aşa că...

— Avem nevoie de tine, Răduca! îl înveseli Iulieş. Avem, avem. Dacă am putea să-i dăm drumul...

Se duseră toţi la maşina lui Severin. Era şi inginerul Constant acolo.

— Nu vreau să vă îndemn să vă urcaţi unde nu se poate – spuse Iulieş. Fiecare om îşi cunoaşte puterea... adică e bine să şi-o cunoască. Ştie dacă mai poate face un pas sau nu... Situaţia e asta!... Putem să continuăm lucrările la linie?... Dacă tu, Alexandre, şi dumneata tovarăşe inginer, aţi putea să vă luaţi răspunderea lucrărilor... Eu zic răspundere... nu încercare...

Severin părea că chibzuieşte. De câteva zile oamenii îl simţeau că trăieşte o mare bucurie, dar nu izbutiseră să pătrundă izvorul ei. Numai Iulieş şi Singurel îl înţelegeau, dar ei ştiau că lui Alexandru nu-i place să se vorbească despre lucrurile sale intime.

Constant nu îndrăznea să deschidă gura. Îl îndemna ceva. Iulieş însă accentuase că nu-i vorba de încercare, ci de răspundere. Singur n-avea curajul să pornească. Îi trebuia un sprijin.

Era o insulă de tăcere la maşina lui Severin. Nu dură însă mult tăcerea.

— Uite, ce-i, Iulieş... Puiul când încearcă să zboare, răspunde... Dacă-i prea devreme, răspunde cu viaţa... Îl pândesc la tot pasul primejdii dacă se prăvale... Dacă-i prea târziu, îi pare rău de timpul pierdut... Răspunde tot cu viaţa... Că la urma urmei i se scurtează oleacă adevărata viaţă... Aşa că... Eu, tovarăşe inginer, răspund.

— Răspundem amândoi, tovarăşe Severin! adăugă Constant.

Iulieş nu mai avea nicio teamă. Când Severin scotea un cuvânt... dar el nu rostise un cuvânt. Rostise un adevăr. De aceea nici nu manifestă semne de prea mare bucurie ca Singurel. Voia să păstreze atmosfera firească pe care încercase să o infiltreze Alexandru Severin prin vorbele lui.

Se constituiră imediat trei grupe. Una condusă de Constant urma să lucreze la camera de telecomandă şi telecontrol, alta condusă de Alexandru Severin făcea lucrările de coordonare dintre linie şi camera de comandă, iar ultima condusă de Costinaş şi întărită cu Răduca lucra la maşini.

Sbârcea se oferise singur în grupa lui Severin Nu lucra nici la masa de comandă, nici la maşina lui Severin. Deci era ultimul care ar fi putut fi bănuit. Dar prin munca lui se va deplasa şi la masa de comandă, şi la maşina lui Severin. Era coordonator. În buzunarul stâng avea un ciuline gros de metal dur. În buzunarul drept un ciuline identic ca înfăţişare şi compoziţie, dar mai mic. Dreapta – stânga. Inginerul Pârvan lipsea, oamenii erau prea preocupaţi ca să-l observe. La sfârşitul schimbului va azvârli fiecare ciulin în punctele cele mai delicate ale instalaţiilor. De abia aştepta sfârşitul schimbului. A doua zi va auzi exploziile cu urechile lui şi va fi primul care va alerga chiar dacă va risca să fie rănit.

Cele trei grupuri lucrau de zor. Severin şi Constant luaseră cu răspundere în seama lor conducerea operaţiunilor. Se întâlneau amândoi aproape la fiecare minut, schimbau câteva cuvinte şi-şi reluau posturile pentru a se întâlni din nou. Costinaş şi Răduca supravegheau şi chiar puneau mâna la montajul maşinilor vechi. Adaptau maşinilor dispozitive pentru automatizare.

Muncitorii renunţară la pauza de prânz. Aveau de recuperat lâncezeala de la începutul schimbului. Nimeni nu propuse aceasta. Dar când răsunase sirena, nimeni nu se dezlipise de la maşină.

Spre sfârşitul schimbului, lui Sbârcea i se ivi un nou

gând. Poate că ar fi bine să-şi pregătească un cuţit şi să stea în apropierea instalaţiilor. Când va auzi exploziile, să sară spre instalaţii şi să-şi înfigă cuţitul în pulpă. Nu să se zgârie. Ci adânc. Să şi-l înfigă şi să sfredelească. Toţi vor crede c-a fost rănit sărind în ajutorul celor de la instalaţii. Adică în ajutorul lui Pârvan şi a lui Severin. Se va duce la camera de comandă. Trupul lui Pârvan era mai uşor de târât.

Severin îşi oprise maşina. Se îndrepta spre inginerul Constant. Sbârcea aşteptă un minut. Apoi se strecură spre maşina lui Severin. Se aplecă. Ciulinele era în buzunarul drept. Îi dădu drumul încet în cutia de comandă. Auzi numai zgomotul slab al ciulinului prăbuşindu-se printre mecanisme.

Chiar dacă ar fi avut Severin ideea să deschidă cutia şi să inspecteze n-ar fi zărit nimic.

Sbârcea se furişă pe aplecate spre altă maşină. Nu-l văzuse nimeni. Erau ultimele minute. Muncitorii erau toţi preocupaţi să mai scoată câte ceva din maşini. Cabina de telecomandă era goală. Fusese totul oprit şi acolo. Sbârcea intră foarte calm înăuntru, ridică capacul unei cutii, îl deschise numai de două degete şi azvârli înăuntru al doilea ciuline. Se retrase cu spatele, aruncă din pragul uşii o privire ca şi cum ar fi căutat pe cineva şi se duse spre inginerul Constant, care discuta cu Severin în mijlocul halei. Întrebă dacă mai este ceva de făcut. Severin îl linişti, spunându-i că planul a fost aproape realizat. În proporţie de şaptezeci la sută.

La sunetul sirenei, oamenii răsuflară fericiţi. Făcuseră faţă. Erau toţi veseli. Şi Sbârcea.

Pârvan repetă exact drumul pe care-l făcuse cu Justiţia. Porni pe jos de la gară, merse înainte pe Calea Griviţei până la Calea Victoriei. Aici se despărţise de Justiţia. Ea îşi continuase drumul pe Calea Victoriei. Făcu acelaşi lucru şi dânsul. Merse pe Calea Victoriei până la capăt în Piaţa Senatului. Apoi se întoarse şi refăcu drumul până la gară.

Privea mereu înainte, cercetând fiecare siluetă feminină. N-avea alt mijloc de a o întâlni pe Justiţia. Singura lui speranţă era ca dânsa să se plimbe prin locurile pe care le străbătuseră împreună. Era o speranţă copilăroasă. Îşi dădea seama de acest lucru. Trebuia să se plimbe până la ora două. La ora două...

Pârvan se plimbă în continuare pe Calea Victoriei, înconjură Ateneul, trecu de câteva ori prin faţa Palatului. Era ora două fără trei minute. Inima îi bătea cu putere. Se apropia ora când data trecută se întâlniseră în faţa hotelului. Se îndreptă spre intrarea hotelului. Ajunse exact la ora două. Zăbovi numai jumătate de minut. Se plimbă apoi de câteva ori prin faţa hotelului de la un capăt la altul. Era două şi cinci. Se întoarse brusc privind spre intrare. Justiţia nu venise.

Îi mai rămăsese o şansă. Intrase poate în restaurant fără s-o observe, sau înainte de ora două. Ceasurile pot să meargă înainte. Intră calm în hotel, îşi lăsă paltonul la garderobă, răspunse la salutul portarului şi se îndreptă spre restaurant, oprindu-se exact la masa la care se aşezase cu Justiţia. Masa era goală, Chelnerul îl zări şi se apropie de Pârvan, salutându-l politicos.

— Ca data trecută! comandă Pârvan.

— Pentru o singură persoană? întrebă chelnerul.

Pârvan ezită, o fracţiune de secundă. Apoi se hotărî:

— Pentru o singură persoană!

Justiţia nu venise! Nu venea! Nu îndrăznea să-şi spună că nu va veni. Mai avea o speranţă. Mâncă liniştit, fără să se grăbească, şi numai când ceasul indică ora trecutei plecări părăsi restaurantul. Repetă drumul pe care-l făcuse cu Justiţia şi Hurmuzaki. Intră mai întâi la biroul oficial de voiaj şi-şi cumpără bilet. Traversă apoi Piaţa Palatului spre strada Academiei. Se opri ca şi atunci în faţa vitrinei anticariatului. În vitrină erau aceleaşi cărţi pe care le văzuse împreună cu Justiţia şi Hurmuzaki. Justiţia însă nu mai era alături de el.

Pârvan opri un taxi şi-i indică stradă cu stradă drumul

spre stadionul 23 August. Lăsă cuvânt şoferului să aştepte. Urcă fără să se grăbească treptele stadionului. Stadionul era gol ca şi atunci. Niciun om pe bănci, niciun om pe teren. Se întoarse în maşină. Se opri în faţa Teatrului Muzical. Plăti cursa. Teatrul era închis, îl înconjură şi se întoarse în piaţa Sfântul Elefterie. Porni pe bulevard. Se abătu în curtea Facultăţii de Ştiinţe Juridice, citi inscripţiile, înconjură clădirea şi ieşi din nou în bulevard. În piaţa Mihail Kogălniceanu intră într-o cofetărie şi comandă un cataif. Era singur. Justiţia nu venise.

În Cişmigiu se plimbă pe aceleaşi alei. Paşii i se înfundară în zăpadă. Totul era mort. Se strădui chiar să audă cuvintele Justiţiei:

„Cel mai nesuferit loc din Bucureşti, Eugen. Vara e plin, iarna e mort. Când voi fi tristă, mă voi plimba iarna aici... Dar cred că nu mă voi plimba”.

Pârvan părăsi Cişmigiul prin Ştirbei Vodă. Se întuneca.

„Emanuel Hai la circ!... Nu, nu pentru spectacol. Să vedem menageria! Mergem, Eugen?”

Porni spre circ pe acelaşi drum. Când ajunse în faţa circului, se opri. Întâi citi afişele. Nu reuşea însă să râdă. Apoi se urcă pe trepte şi privi spre universitate.

„De la geamul acela, Eugen... îl vezi? la etajul doi... aruncam cu fructe în capetele cetăţenilor. Cu schimbul. Când unele aruncau, altele priveau în stradă... Vezi?... A rămas acelaşi loc de întâlnire ca pe vremea noastră!”

Era târziu. Se grăbi şi el ca atunci. Vizită menajeria fără să-l tragă nimeni de mână. Tigrul îi reţinu mai mult atenţia... Justiţia îşi amintise o poezie a lui Rilke, „Pantera”, dar nu fu în stare să recite niciun vers. Lovea cu piciorul în pământ:

„N-am memorie... Niciodată n-am putut să reţin versuri... N-am simţul ritmului. Să nu întârziem, Eugen. Vreau să mergem pe jos la gară. Pe drumul pe care am venit”.

Ajunse în Calea Victoriei prin strada Biserica Enei. Se

opri în faţa unei vitrine cu articole de sport, căută cu ochii o undiţă. Era acolo. Emanuel cumpărase două. Justiţia era veselă şi râdea. Îi luase braţul. Îşi rezemase capul de umărul lui.

Străbătu Calea Victoriei. În faţa lui Nestor îşi îndreptă ţinuta. Justiţia îşi înălţase capul. Îl ţinea numai de braţ. Intră în cofetărie şi comandă câteva pacheţele de bomboane. Pachetul îl ţinea el de astă dată. Atunci Justiţia i-l predase lui Hurmuzaki. Merse înainte. Nu se opri decât în faţa unei vitrine cu parfumuri. Câteva clipe...

„Nu mă interesează, Eugen. Nu folosesc parfum. Dar ce ambalaj pretenţios! De ce nu se descoperă farmecul simplităţii... Sobrietatea... Ah!... Cât e ceasul?...”

Pârvan opri o maşină. Îi indică străzile pe care să meargă la gară. Aşteptă să fie călcat pe picior şi să audă cuvinte de scuză. Era singur în maşină.

Mai erau cinci minute până la plecarea trenului.

„Vreau să mă urc în tren ca dimineaţa, Eugen, în ultima clipă. Ce facem?”

Trei minute privi o expoziţie de flori de pe peronul gării. Cumpără apoi un ziar... O luase pe Justiţia de braţ şi o obligase să alerge după el de-a lungul trenului. Emanuel îi privea de la geam.

Trenul pornise. Pârvan nu ridică pe nimeni de mijloc. Se prinse de scări cu ambele mâini. Îşi căută vagonul. Îşi căută compartimentul. Îşi găsi locul. Era singur în compartiment... Era singur. Justiţia nu venise. N-o văzuse. N-o întâlnise. Era singur.

Nu venise! Avusese certitudinea că refăcând drumul o va întâlni. Respectase întocmai orele. Nu întârziase şi nu depăşise niciodată secunda. Şi totuşi Justiţia nu venise... Era undeva în Capitală, în Bucureştiul pe care-l străbătuseră amândoi, dar pe ea n-o întâlnise nicăieri... În niciun loc... Plimbarea fusese numai a lui. Şi atunci Justiţia nu venise. O căutase pretutindeni. Fusese şi atunci singur, nu numai acum.

Pârvan căută să-şi înrădăcineze această convingere.

Altminteri n-ar fi putut rezista. Justiţia îl părăsise. Îl anunţase, dar n-o crezuse. N-o condamna. Poate că prin tot gestul ei voise să-şi răscumpere o vină din trecut pe care el nu i-o atribuia. Nu el era acela care credea că nu iubeşte. Ci ea. Ea era. Altfel nu se putea. Era singurul adevăr care-l putea menţine. Descoperise că nu-l iubeşte şi plecase. Ca el să nu simtă că nu-l mai iubeşte. Spusese acest lucru, dar inversase rolurile. Ca să nu-l mai lovească a doua oară. Numai acest adevăr îl putea menţine. Nu putea să impună nimănui sentimente. Indiferent de durere „de groază, de spaimă, de deznădejde. Ştia să se retragă, cum s-a mai retras altădată. Ştia să se învingă, cum s-a mai învins odată. Ştia să-şi trăiască mai departe viaţa, demn. Nu putea să-i impună Justiţiei sentimente. Numai gândul părea odios şi monstruos. Ea voise să-i dea iluzia femeii care poartă povara unei prea mari iubiri, irezistibile. N-o condamna. Justiţia nu-l iubea. Dacă l-ar fi iubit, în acea mare zi a despărţirii, ar fi repetat drumul pe care-l făcuse el. O parte din drum. Un moment din drum. De aceea plecase la Bucureşti. Pentru a afla certitudinea. O găsise. Era din nou singur ca altădată. Justiţia nu-i apăruse în cale. N-o condamnă. Nu putea să ceară nimănui sentimente. Se va învinge ca înainte. Avea certitudinea.

Justiţia nu refăcuse drumul. Era singură într-o cameră de hotel şi-şi privea paşaportul. Nu vedea litera. Vedea imagini. Vedea lumini orbitoare. Se vedea pe sine plimbându-se, tânără şi zveltă. Zâmbea. Se duse în faţa oglinzii pentru a-şi descoperi zâmbetul. Râse uşor, vesel. Pentru zâmbetul dinainte. Numai ea şi-l recunoştea. Poate şi acel bătrân general care o asemuise cu o viperă. Pentru că zâmbetul ei anterior avea în el satisfacţia reptilei care muşcase puternic a doua oară.

Pârvan era singur în compartiment. Îşi refăcea fără încetare raţionamentul. Îşi stabilea premize şi concluzii. Se autosugestiona. Trebuia să păşească în lume demn. Oamenii aveau nevoie de el. El simţea însă mai mare

nevoie de dânşii... Nu putea să plece de la încercări. Ci de la hotărâri.

Iulieş discutase cu Domnica despre absenţa lui Pârvan. Ea fusese aceea care-i dăduse ideea:

— Poate că a trecut pe la fabrică şi i-a lăsat vorbă paznicului de noapte... Pârvan nu-i omul care să plece fără să anunţe... Dacă spui că şi la gară...

— Da, Domnica! Am rămas şi eu uimit când am auzit... O chestiune personală... Dacă şi în asemenea cazuri, că trebuie să fi fost la mijloc ceva neobişnuit, nu a abuzat de situaţia lui... Sigur a lăsat răspuns... Şi s-ar putea să ai dreptate... deşi nu prea cred...

— O fi uitat paznicul, Iulieş.

— Nu se poate, Domnico!... Cineva care-l cunoaşte pe inginer nu uită aşa repede o rugăminte a lui... Totuşi o să verific... N-aş putea dormi liniştit...

— Vrei să te duci la fabrică?

— Nu vreau cu tot dinadinsul, dar trebuie... Gândeşte-te şi tu!... Dacă într-adevăr a lăsat vorbă, poate a spus şi altceva... Nu cred, dar trebuie să verific... Plec, Domnica.

— Tu ştii mai bine ce ai de făcut, Iulieş. Dacă asta-i hotărârea ta...

Iulieş ajunse la fabrică după ora zece noaptea. Paznicul îl recunoscu şi-i dădu drumul.

— Bună seara, tovarăşe Iulieş!

— Bună seara!... La ce oră vine moş Culaie să-ţi ia locul?...

— Tovarăşul Iuşcă?... Cu câteva minute înainte de şase... Cum pe la... fără un sfert.

Trenul de Bucureşti pleca la ora şase fix. Dacă Pârvan trecuse pe la fabrică, dăduse peste paznicul din faţa lui.

— Dumitale îţi spune Tiron? întrebă Iulieş. Tiron Gheorghe, nu?

— Da, tovarăşe Iulieş.

— Noaptea trecută ai fost tot dumneata de serviciu?...

— Eu, tovarăşe secretar. La şase fără zece a venit

tovarăşul Iuşcă să mă înlocuiască.

— Şi înaintea lui n-a venit nimeni azi-dimineaţă?

— Înaintea lui?... Staţi, staţi o clipă... Mi se pare... Ba da!... S-a oprit o maşină şi a coborât din ea tovarăşul inginer Pârvan. Cu vreo jumătate de oră, ba mai puţin, înainte de a sosi tovarăşul Iuşcă. Dar n-a intrat în fabrică. A intrat aici şi mi-a spus nu ştiu ce...

— Ce ţi-a spus?...

— Păi, de, ceva... că... Am uitat şi eu... Ceva cu personal...

Iulieş îşi păstră calmul.

— Poţi să dormi şi-n noaptea asta. Du-te-acolo pe bancă!

— Eu?... Păi de ce?...

— Mai întrebi de ce?

— Păi ce-am făcut?...

Iulieş se înfurie:

— Ce-ai făcut?... Ai dormit, asta ai făcut. În loc să păzeşti fabrica, ai dormit!... Orice se poate trece cu vederea. Lucruri care par mai grave. Dar un paznic care doarme în timpul slujbei... nu e un duşman, mă nătărăule!... E mai rău... e un trădător... Cum putem să mai avem încredere în tine? O să rămân şi eu în noaptea asta aici.

Ruşinat şi amărât, paznicul se aşează pe banca de lângă perete.

— Vă rog... să mă iertaţi, tovarăşe Iulieş... de fapt n-am dormit... numai...

— O să lămureşti asta cu conducerea...

Paznicul rămase îngândurat pe bancă. Iulieş se străduia să-şi potolească furia. De mult timp nu se mai înfuriase în asemenea hal. Să încapă averea statului pe mâinile unor derbedei!... Şi să nu-i controleze nimeni! ·... Atât ar fi trebuit. Să-l încerce cineva într-o seară şi să vadă că are obiceiul să doarmă... Să găsească duşmanii calea deschisă... Şi nici nu ştia măcar ce-i spusese inginerul...

Ca să-şi treacă timpul mai repede, Iulieş începu să se

gândească la ziua inaugurării liniei. Îi trecea prin minte să-l invite şi pe tovarăşul Faur. Sau poate că va veni el singur la Conferinţa regională de partid. Aici gândurile lui Iulieş se opriră. Până la Conferinţa regională va limpezi toată activitatea lui Nistor. Îi va reface pas cu pas drumul străbătut, îl durea că va mai da şi peste alte fărădelegi. Şi în sinea lui îşi făcu o severă mustrare. Niciodată nu-l simţise apropiat pe Nistor. De câte ori vorbise cu el. Dar întotdeauna se ferise să răspundă şi întotdeauna făcea caz de cinstea lui. Era un nelegiuit. Lovise cu atâta răutate şi prefăcătorie de care nu credea că e capabil un om... Îl va ţintui în faţa întregului partid.

Iulieş simţea atâta ură, încât gândul că se apropie ceasul socotelilor îi întăriră hotărârea de a lovi fără milă... În ziua aceea va intra în funcţiune şi linia... Visul lui Alexandru, al lui Pârvan... Şi el visa întotdeauna să se înfăptuiască un lucru mare, ceva care să arate puterea muncitorilor, a comuniştilor. Era şi visul lui. Poate era mai mult decât al tuturor. Dar nu voia să-i nedreptăţească, pe ceilalţi.

Iulieş auzi zgomotul unei maşini oprindu-se şi se simţi cuprins de emoţie. Bătea cineva în uşă. Se duse să deschidă. Păşi încet. Trase zăvorul.

Pe uşa deschisă intră Pârvan. Inginerul nu reuşi să-şi ascundă un gest de mirare:

— Dumneata, tovarăşe Iulieş?... Bună seara... Adică e noapte. E miezul nopţii. Încă o dată simt nevoia să cer scuze... A fost o problemă extrem de urgentă şi de neprevăzută. Strict personală!

— A fost?... întrebă Iulieş.

Pentru o clipă, faţa lui Pârvan se întunecă. Un fior crud îl săgetase.

— A fost, tovarăşe Iulieş... E de domeniul trecutului. Trebuie să fie de domeniul trecutului. Oamenii au nevoie de certitudini, ca să poată trece demni prin viaţă... Vom discuta, poate, cu altă ocazie... Cred că aţi fost înştiinţat de plecarea mea neprevăzută.

— Din păcate, paznicul a dormit. Am aflat întâmplător, mai târziu.

Faţa lui Pârvan deveni albă ca varul. Abia atunci îl descoperi şi pe paznic în încăpere:

— Nu vi s-a adus la cunoştinţă?... Dar e o... o...

— Vă înţeleg tovarăşe inginer. Eu am fost sigur că aţi lăsat vorbă. De aceea am şi trecut pe aici; să întreb paznicul de noapte. Când am aflat că a dormit, n-am putut să mai am încredere în el. Aşa că am rămas şi eu în noaptea asta la poartă.

— Aţi procedat cât se poate de corect, aprobă Pârvan. Un paznic care doarme...

— N-am stat nicio clipă la îndoială... Dumneavoastră?

— Sunt câteva lucrări urgente la cabina de comandă. Nici nu le-am trecut în plan. Astăzi trebuiau să fie gata... Te rog să mă ierţi că nu-ţi voi putea ţine companie. Sunt foarte urgente.

Pârvan îl părăsi pe Iulieş, îndreptându-se grăbit spre hală. Când pătrunse înăuntru, înţelese dintr-o privire că se lucrase în timpul lipsei sale. Făcu mai întâi o inspecţie amănunţită la fiecare maşină în parte. Se lucrase bine, mai bine decât se aşteptase el. Aproape şaptezeci la sută din planul zilnic era realizat. Îşi lăsă apoi paltonul în birou, îmbrăcă deasupra hainelor un halat de lucru şi se întoarse în hală. Îl interesa îndeosebi stadiul lucrărilor în cabina de comandă. Descoperi imediat că se înaintase şi aici. Dar nu se putea mulţumi numai cu constatarea. Trebuia să inspecteze fiecare lucru în parte. Tot ce nu era făcut de mâinile lui îl îngrijora întotdeauna. Se apucă să verifice fiecare porţiune a instalaţiei în parte. Ajunse şi la cutia minune. Observă o anumită neregularitate. Câteva fire erau uşor despărţite. Umblase cineva. Cineva care nu era obişnuit cu asemenea lucrări. Nu era vorba deci nici de inginerul Constant, nici de Alexandru Severin. Dar care altă mână avea posibilitatea şi dreptul de a lucra acolo?

Înciudat, Pârvan făcu o investigaţie amănunţită a creierului instalaţiei. Degetele lui întâlniră la un moment

dat un obiect dur, cu ghimpi ascuţiţi, îl apucă cu grijă şi-l scoase afară. Când văzu ciulinele, simţi că-l cuprinde ameţeala. Îl introduse în buzunarul halatului şi rămase multă vreme nemişcat. N-avea însă timp de pierdut. Mai făcu o revizie generală a întregit instalaţii. Cercetă mai ales punctele sensibile. În alte porţiuni, chiar dacă s-ar fi introdus obiecte asemănătoare celui găsit de dânsul, stricăciunile ar fi fost cu totul parţiale şi neînsemnate. Nu mai descoperi nimic.

Era ora unu şi jumătate. Pârvan munci fără întrerupere până la şase fără un sfert. Îşi terminase lucrul. Părăsit de încordarea care nu-l slăbise nicio clipă în timpul lucrului, Pârvan se lăsă în voia gândurilor. Se descoperi singur în hala goală şi mută. Se descoperi singur. Justiţia plecase. Se străduise să facă primul pas. Izbutise. Căpăta încetul cu încetul siguranţa că va reuşi să învingă şi de astă dată.

Pârvan intră îmbrăcat în halatul de lucru în ghereta de la poartă. Iulieş era singur. Înţelese după figura inginerului că se petrecuse un lucru extrem de grav. Pârvan îi întinse un obiect. Iulieş îl luă în mână, îl cântări, îl suci pe toate feţele, dar nu înţelese despre ce este vorba:

— E o piesă pentru instalaţie? Pare bine lucrată.

— E foarte bine lucrată, tovarăşe Iulieş. Ţepii nu pot fi striviţi nici cu ciocanul. Am găsit-o în punctul cel mai sensibil şi mai important al instalaţiei. Imaginează-ţi rotindu-se un asemenea obiect într-un creier uman. Ar fi sfărâmat totul, cu pericolul unei explozii generale.

Iulieş păli. Se ridică în picioare:

— Vreţi să spuneţi...

Nici nu îndrăzni să termine fraza. Pârvan adăugă cât se poate de calm:

— Când am descoperit-o, am simţit şi eu că se prăbuşeşte hala peste mine... Totul se făcea praf, tovarăşe Iulieş. Dar în primul rând încrederea oamenilor.

Iulieş lovi cu atâta putere în masă, cu pumnul, încât îşi simţi degetele zdrelite.

— Iertaţi-mă, tovarăşe inginer. Mi se învârte capul... Şi dumneavoastră greşiţi. Încrederea oamenilor nu s-ar fi făcut praf... Încrederea nu... Dar sufletele... Şi le-ar fi simţit sfâşiate.

— E un fapt de o gravitate care întrece orice închipuire.

— Dumneavoastră ce credeţi?

— Ce-ai spus dumneata o dată. Că e un duşman printre noi. E cert. Ne pândeşte. Pot să vă înfăţişez câteva din caracteristicile lui. E un muncitor excepţional. Are cunoştinţe sumare de electronică. Lucrează la o maşină V.I.R.

— Vă gândiţi poate la un anumit om.

Pârvan ezită:

— Nu, tovarăşe Iulieş. Nu am în vedere un anumit muncitor. Deşi deducând forma cuţitului şi o anumită neregularitate abia perceptibilă la unele operaţii... Nu, tovarăşe Iulieş. Nu!

— Tovarăşe inginer – insistă Iulieş – o bănuială...

— Tovarăşe Iulieş, faptul e de o gravitate ieşită din comun. În acest caz nu-mi pot permite simple bănuieli. Numai dacă aş avea siguranţa...

Iuşcă îşi luase postul în primire. Inginerul Pârvan şi Iulieş porniră împreună spre hală.

— Vă înţeleg, tovarăşe inginer. Nu vreau să vă influenţez.

— Dar vă asigur că voi căuta să ajung la un deznodământ!

Iulieş se retrase în biroul său. Nici nu aprinse lumina. Nu aştepta intervenţia inginerului. Se gândea la fiecare om din hală. Îşi muşca pumnii de durere că gândurile lui lovesc atâţia oameni nevinovaţi. Dar trebuia să se gândească la fiecare. Tocmai ca să nu le mai pună nici măcar cu gândul cinstea la îndoială.

CAPITOLUL 41

NISTOR RĂMÂNEA LA REDACŢIE până noaptea târziu. Venea dimineaţa înainte de opt şi nu părăsea biroul decât după miezul nopţii. Avea grijă să aprindă toate becurile din încăpere, pentru a se vedea lumina puternică din stradă.

Îşi aranja întotdeauna pe birou tot felul de colecţii de ziare, le deschidea la întâmplare, îşi trecea câteva însemnări pe un carnet. Titluri de articole, titluri de rubrici, nume de autori etc. După ce termina cu toată punerea în scenă, se adâncea într-un fotoliu şi stătea ore întregi nemişcat.

Era înfuriat. Din cauza unei femei îşi pierduse capul. Din cauza unei femei care nu merita nimic, o femeie pe lângă care bărbaţii puteau trece nepăsători. Cornelia nu era ca nevasta lui Alexandru Severin... Fugise după Cornelia. De aceea ajunsese aici, în redacţie. Crezuse că o va înşfăca şi-l va doborî pe ăla. Părăsise fabrica... Oricum trebuia s-o părăsească. Avea mereu impresia că oamenii îl suspectau. Nu se mai simţea în largul său, la locul său. Dar gândul lui iniţial fusese acela de a se cuibări în secţia industrială a Comitetului Regional şi de a ajunge în câtva timp în conducerea secţiei... Îi venea să-şi dea cu pumnii în cap. Tot ceea ce se întâmplase în uzină în ultimul timp ar fi putut să pară un merit al lui. Şi ar fi ştiut el cum să tragă spuza pe turta lui, în aşa fel ca să nu simtă nimeni. Ar fi săltat imediat mai sus... S-ar fi dus mai întâi la Bucureşti, găsea el destule motive, şi ar fi atras şi mai mult atenţia asupra persoanei sale. Ar mai fi scris

câteva articole... Toată acţiunea din uzină ar fi fost considerată drept opera lui. Merite din toate părţile i s-ar fi atribuit în primul rând lui... Scăpase cel mai bun prilej pentru afirmare. Ar fi săltat nu cu o treaptă, ci cu cinci, şase deodată. Avusese în mână totul... Şi din cauza unei femei...

Redacţia începea să-l înspăimânte. Ar fi vrut să muncească, dar îşi dădea seama că nu are ce face, că nu este pregătit pentru funcţia pe care o deţinea. Întotdeauna propunerile redactorilor îl găseau nepregătit. Nu ştia ce să le răspundă. Amâna răspunsurile cu o zi sau două până se ducea la regiune, chipurile, să le discute. De câteva ori fusese primit de secretarul pentru problemele de propagandă şi agitaţie. Secretarul se purtase cu dânsul atent, dar după un timp îl îndemnase să discute problemele ziarului cu Mironescu. N-avea ce face. Se ducea la Mironescu. Acesta, cu toate că era permanent ocupat cu alte treburi, îşi făcea mereu timp liber pentru a discuta cu el.

Nistor înţelegea că fiecare nouă discuţie cu Mironescu îi dezvăluia acestuia lipsa lui de pregătire politică şi profesională. Dar n-avea ce face. Se gândea că poate Mironescu, în dorinţa de a ajuta ziarul, nu va sezisa mai sus observaţiile sale cu privire la pregătirea redactorului şef. Cu toate acestea, când fusese chemat la regiune şi înştiinţat de planul prezentat acolo de Gorga în vederea susţinerii de către ziar a acţiunii din uzină, Nistor se declarase nemulţumit. Arătase că în asemenea condiţii nu-şi poate duce la capăt sarcinile.

— Eu nu am pregătire de ziarist, spusese Nistor. Încerc, cum pot, să fac faţă. După ce pleacă toţi din redacţie rămân uneori până dimineaţa pentru a răsfoi colecţiile de ziare şi a citi materialele cele mai importante. Am toată dorinţa să învăţ, dar trebuie să mă ajute şi redacţia. Dacă şi un asemenea plan de muncă pe care în mod normal ar fi trebuit să-l văd şi eu... dacă ajunge aici, fără să-mi fie prezentat mai întâi mie, înseamnă că n-am ce căuta în

redacţie, n-am ce căuta în munca pe care dumneavoastră mi-aţi încredinţat-o. Eu n-am cerut-o. Voi supune biroului regional cererea de a fi repartizat la secţia industrială.

Mironescu încercase să-l liniştească:

— Ai dreptate, tovarăşe Nistor. L-am criticat şi noi pe Gorga. Şi a recunoscut în faţa noastră că a comis un act de indisciplină. Gorga, e un tovarăş bun, dar cam pripit...

Nistor, care fusese informat prin Vrabiciu de părerea exprimată de Lucian cu privire la redactorul şef, nu voi să piardă prilejul, mai ales că se afla în birou şi secretarul pentru problemele de propagandă.

— Nu de la Gorga pleacă povestea, tovarăşe Mironescu. Nu e un secret pentru nimeni că unul din redactorii gazetei răspândeşte anumite păreri defavorabile cu privire la mine. E vorba de şeful secţiei culturale.

— Tovarăşul Lucian Severin? se miră secretarul. Am stat de vorbă cu el. Chiar am discutat despre dumneata şi cu toate acestea n-am avut nicio clipă impresia că părerile sale depăşesc limitele relaţiilor dintre tovarăşi. Mai mult, a recunoscut că ar fi prematur să-şi stabilească o părere înainte de a te cunoaşte mai bine. Tovarăşul Gorga a procedat într-adevăr nedisciplinat. Nu vreau să-l scuz. Dar fiindcă a venit la partid cu propunerile şi nu în altă parte şi fiindcă, oricum, am ajuns să le discutăm împreună, n-are niciun rost să mai creăm o problemă din asta. Şi aşa avem destule pe cap.

Nistor fusese nevoit să se retragă. Se gândea că poate secretarul va aminti biroului despre cererea lui de a fi trecut la secţia industrială, economică. El nu putea să facă acest lucru după o perioadă atât de scurtă petrecută în redacţie. Trebuia să mai rabde încă mult timp. Pe de altă parte însă, Nistor se simţea înlănţuit. Crezuse că va avea mai multă libertate în noua funcţie, că va putea să se afirme mai uşor. Comitetul Regional se preocupa însă îndeaproape de activitatea ziarului. Cu Vrabiciu reuşise să scape ca prin urechile acului. Primise o critică aspră din

partea biroului regional, dar din fericire scăpase numai cu atât. Faptul că venise el singur la regiune şi relatase întâmplarea, fără ascunzişuri, îndepărtase orice bănuială cu privire la o presupusă legătură între el şi Vrabiciu. De critică însă nu scăpase. Iar Cosmuş... Biroul îi comunicase oficial că acesta va fi scos din redacţie pentru imoralitate, necinste şi lipsa oricărui spirit de partid. Era sigur că va fi şi exclus din partid. Ancheta continua. Din fericire, el îşi luase măsurile de prevedere dinainte. Secretara lui fusese martoră la cele pe care le spusese Cosmuş cu privire la declaraţia lui Vaşani... Nu avea niciun om în care putea să se încreadă. Se simţea înlănţuit. Şi toate acestea din cauza unei femei. Fusese de ajuns să-şi piardă o singură dată capul... Îi venea să se lovească.

Dacă ar fi avut cu cine să se sfătuiască... Dar nu era niciun om căruia ar fi putut să-i destăinuiască gândurile şi frământările sale. Niciunul. N-avea niciun prieten. Iar pentru asemenea mărturisiri nu-i ajungeau simpli prieteni. Îi trebuiau... Ce-i trebuiau?...

Nistor simţi pentru prima dată nevoia să-şi deschidă sufletul cuiva. Şi iarăşi îl cuprinse ura împotriva femeii. Dacă ea nu i-ar fi apărut în cale, situaţia lui ar fi fost alta. Cine ştie unde ar fi ajuns până acum! Iar dacă s-a întâmplat s-o întâlnească, ar fi trebuit să vină alături de el, să fie a lui, să aibă cui să-şi deschidă sufletul. Ceea ce gândea şi simţea el nu se putea spune oricui. Nici unui prieten. Nici unui... Dar cui?... Numai ei ar fi putut să-i spună dacă ar fi fost a lui. Şi totuşi nu mai putea răbda singur atâta foc înăuntru. Şi mai ales avea nevoie de o vorbă. De un simplu da, de un simplu nu. Nu-i trebuia mai mult. Numai atât... Unde să se ducă?... La cine?

Unui singur om putea să-i spună totul! Lui Vrabiciu. Acesta nu se sfiise la rândul lui să-i înşire tot ceea ce făcuse în viaţa lui aventuroasă. Se va duce la Vrabiciu. Îi va spune totul. Să audă măcar o vorbă. Vrabiciu era sigur. Îl avea la mână. Declaraţia semnată de Vrabiciu era în buzunarul lui. Îl va obliga să-l asculte, dacă nu se va oferi

de bună voie. Îl va obliga cu ajutorul declaraţiei, şi dacă va fi nevoie cu ajutorul altor declaraţii pe care le va scoate oricând va dori de la Vrabiciu.

Nistor părăsi redacţia şi se îndreptă spre locuinţa lui Vrabiciu. Era noapte. Străzile erau curate, oamenii se plimbau veseli. Se feri pentru prima dată de ei. În loc să-i aţâţe, să le cheme privirile cum făcea altă dată, căută să-i evite. Îl cuprinse o teamă nelămurită. Parcă vedea în fiecare un inamic gata să se repeadă asupra lui. Ocoli drumul drept. Merse pe străzi întunecate, nepopulate. Urcă pe furiş scările, se uită în toate părţile spre a vedea dacă nu-l observă cineva şi sună. Sună de câteva ori. Nu-i răspunse nimeni. Mai sună încă o dată, prelung. Niciun răspuns. Niciun zgomot. Vrabiciu plecase deci.

Nistor coborî scările. Ajunse din nou în stradă. Era singur. Merse în neştire. Se pomeni într-un parc. Se aşeză pe o bancă. Mai era cineva lângă el. O pereche. Doi tineri. Îi auzi şoptind. Îi văzu sculându-se şi părăsind banca.

Era singur. Nu simţi frigul. Era întuneric... Nu simţi tăcerea. Era singur. Însoţit de un singur gând. Acela de a se răzbuna.

La Crâng viaţa intrase în normal. Deszăpezirea se terminase repede. Aproape tot satul ieşise la muncă voluntară. În câteva zile se deschisese drum liber circulaţiei atât spre gară, cât şi spre oraş, pe şosea. La pod fuseseră descoperite, sub zăpadă, schiurile celor doi tineri şi rucsacul lui Lucian. Lupii nu mai putuseră ajunge la rucsac. Fusese repede îngropat de zăpadă.

Lucian şi Cornelia îşi reveniseră. Destul de greu. Două zile nu avuseseră putere să se dea jos din pat. Răceala şi temperatura fuseseră însă înlăturate de ţuica lui Ion Cozma. Natalia se lăuda pe toate drumurile că are o ţuică, medicament nu alta, cu care dacă te freci, sari şi din sicriu. Bărbatul îi dădea dreptate şi în sinea lui îi părea rău că tinerii nu mai zăcuseră o zi. Pentru că medicamentul Nataliei se împărţea cu sfinţenie în trei

părţi egale.

Odată restabilit, Lucian se gândise să-şi reia lucrul la roman. Îşi adusese toate caietele cu însemnări. Era într-o stare de agitaţie neobişnuită. Simţea că va sosi repede momentul când primele fraze ale romanului se vor aşterne pe hârtia albă. Cornelia îl supraveghea tăcută. Îşi întrerupea deseori lectura pentru examene şi-l urmărea pe Lucian în mersul său neîntrerupt prin cameră sau îi asculta frânturile de frază rostite în şoaptă. Se ferea să-l tulbure, să-şi facă simţită prezenţa. Lucian o descoperea însă, se oprea în faţa ei şi-i spunea aproape mereu acelaşi lucru:

— Sunt gata să încep, Cornelia. Sunt atât de aproape, încât mă cuprinde teama, emoţia... Când mă voi debarasa de starea aceasta nervoasă, mă voi aşeza imediat la masa de scris...

— Dacă te vei debarasa, Lucian, nu vei scrie niciun rând...

— Crezi?... Şi eu cred... Voi începe imediat...

Lucian era hotărât să înceapă. Tocmai când se aşezase la masa de scris, Ion Cozma îl anunţase că e căutat de cineva. Se dusese în tindă să vadă ce vrea neaşteptatul oaspete. Dar nu zăbovise mult acolo. Se întorsese numaidecât, pentru a o anunţa pe Cornelia că trebuie să plece neapărat în sat.

— E un lucru foarte important, Cornelia. Mă voi întoarce repede.

— Şi romanul? se opusese Cornelia.

Lucian nu mai avusese vreme să răspundă. Plecase imediat, făcându-i un semn cu mâna Corneliei, care îl privea uimită.

În aşteptarea lui Lucian, Cornelia îşi reluă lectura. Nici ea nu avea timp de pierdut. Examenele se apropiau şi voia să se prezinte fără gândul că va putea măcar să ezite la vreo întrebare. Dacă la început citise primele pagini ca o obligaţie, cu timpul lectura o pasionă. Nici nu-şi dădu seama când termină cartea. Nu scosese nicio

însemnare, nu se oprise nicio clipă din citit. Înregistrase însă în memorie aproape fiecare rând. Închise cartea şi o aşeză în faţa ei pe masă. Îşi mai aruncă o dată privirea asupra titlului: „Aşezările dacice din munţii Orăştiei”. O pagină veche de istorie scrisă cu litere încâlcite, înceţoşate, devenise clară, lesne de descifrat, datorită arheologilor.

Numai când întunericul puse în întregime stăpânire pe cameră, Cornelia înţelese că trecuse prea mult timp de la plecarea lui Lucian. Mult prea mult. Se simţi cuprinsă de nelinişte. De ce întârzia Lucian? Un fior de teamă începu să o răscolească. Lucian nu era întru totul restabilit. Dacă i se întâmplase ceva? Şi cum putuse să uite de el?

În casă nu era nimeni. Rămăsese ea singură. Aprinse lumina. Se hotărî să se îmbrace şi să se ducă în căutarea lui Lucian. Încercă să raţioneze, să se convingă că nu se putuse întâmpla nimic. Lucian întârziase. De ce o nelinişitea o simplă întârziere? Ea ar fi putut la repezeală să găsească zeci de motive... Dar mai puternic decât raţionamentul era în ea o teamă care creştea încetul cu încetul.

Cornelia era gata îmbrăcată când sosi Lucian, închise ochii şi se aruncă repede în braţele lui. Acesta începu s-o mângâie liniştitor. Cornelia îşi reveni. Dar când văzu figura lui Lucian, se sperie. Paloarea şi nervozitatea acestuia trădau o frământare deosebită.

— Ce s-a întâmplat, Lucian?... Ce ţi s-a întâmplat?...

Lucian se aşeză obosit pe un pat. Vocea lui tremura:

— Un lucru grav, Cornelia. Foarte grav. Nici nu ştiu ce să fac... De fapt ştiu... Ştiu bine ce trebuie să fac.

Cornelia se sperie şi mai tare. Se lipi de Lucian.

— Mi-i teamă, Lucian. Spune-mi!

— Am vorbit cu câţiva ţărani. Am fost pe rând la fiecare. M-au trimis unul la altul. Ştiau că sunt de la ziar. La început s-au codit. Dar până la urmă mi-au spus. Sunt câţiva tâlhari în sat. Doi lucrează la cooperativă. Jefuiesc ţăranii şi-i terorizează. Nu-i nevoie să-ţi dau amănunte.

Poate unul singur. Fostul gestionar i-a mirosit. Dar înainte ca să-i demaşte, cei doi au aranjat în aşa fel lucrurile încât fostul gestionar a fost condamnat pe nedrept... Îţi dai seama, Cornelia?... Un om condamnat pe nedrept!... De aceea oamenii au prins frică... Unii au reclamat totuşi la sfat. S-a verificat gestiunea şi s-a raportat că n-ar fi nicio neregulă. Oamenii spun însă că individul care a verificat gestiunea face parte din bandă. Spun mai mult. Că ar mai fi cineva care-i susţine şi-i ocroteşte. N-am izbutit să scot de la ei numele acestuia. Se feresc. M-au îndemnat însă să trec pe la procuratură. Au făcut acolo reclamaţii care încă nu s-au cercetat. De ce atâta întârziere?... Trebuie să se lămurească lucrurile Cornelia...

Pe măsură ce Lucian vorbea, Cornelia parcă se însenina. Când Lucian termină de povestit, Cornelia se simţi pe deplin liniştită:

— Dac-ai şti ce teamă mi-a fost!

— Dar e foarte grav, Cornelia. Nu-ţi dai seama? Mie îmi vine să explodez de mânie. Din cauza unor pungaşi, din cauza unor tâlhari, oamenii pot să-şi zdruncine încrederea în cinstea noastră. Nu mă gândesc numai la hoţie. Mă gândesc la urmările ei.

Ion Cozma pătrunsese pe nesimţite în încăpere. Auzise ultimele vorbe ale lui Lucian.

— Fii cu ochii în patru, tovarăşe Severin, îl avertiză dânsul. Tâlharii ăştia nu se dau în lături de la nimic.

— Şi romanul? întrebă în şoaptă Cornelia.

— Romanul!... tresări Lucian. Romanul mai poate aştepta, Cornelia... Dar ăştia... Nu. Nu mai pot pierde nicio clipă.

Cornelia simţi din nou încolţind în ea teama şi neliniştea.

Iulieş simţea parcă pe umeri greutatea răspunderii care-i revenea. În mintea sa putea să bănuiască pe unul sau pe altul din hală, putea să-i pună unuia sau altuia la îndoială cinstea. Dar de greşit n-avea voie să greşească.

N-avea voie într-o situaţie atât de gravă să meargă pe linia bănuielilor şi să indice suspecţi. El trebuia să afle vinovatul, duşmanul. Nu putea să fie decât acelaşi care aţâţase spiritele atunci când Alexandru Severin îşi descoperise maşina. Pe acela trebuia să-l găsească fără să facă rău unor oameni nevinovaţi.

Erau trei oameni în toată hala asupra cărora Iulieş se oprise. Trei. Din aceştia trei unul singur era duşmanul. Iulieş se gândea la Tonciu, la Sbârcea şi la Ioachim. Sbârcea îl intriga cel mai mult. Dar de la apariţia maşinii lui Severin şi mai ales după arestarea lui Căciulă, Iulieş se interesase de comportarea lui Sbârcea şi ea părea aceea a unui om care nu vrea să se lase mai prejos decât cei mai buni muncitori din uzină. Se oferise singur în colectivul liniei automate, în timpul viscolului fusese printre cei dintâi care sosiseră la uzină, fusese printre primii voluntari la deszăpezire. Întâmplător căzuse în aceeaşi echipă cu dânsul şi-l observase cu cât avânt lucrase. Mai mult, îi îndemnase şi pe ceilalţi care mai lâncezeau şi avusese ideea să cheme la întrecere cele mai bune echipe. Părea cu trup şi suflet alături de uzină.

Ioachim era suspect pentru gestul pe care fusese pe cale să-l facă în ziua atentatului. Se repezise cu ochii închişi şi cu cleştele în mână fără să ştie ce face. Din instinct. De fapt, acesta era Ioachim. Era un muncitor liniştit, conştiincios, care nu se băga niciodată în scandaluri şi în discuţii. Dar dacă cineva îl călca prea des pe bătătură, îşi pierdea complet firea şi devenea violent. Atunci punea mâna pe ce găsea în cale şi lovea fără să ştie unde. Nu era un om calculat, care să pregătească pe ascuns un plan de răzbunare. Şi nici n-avea de ce şi pe ce să se răzbune. Vorbise cu dânsul a doua zi după întâmplare. Posomorât, cu ochii în pământ, Ioachim îi spusese că pe el nu-l interesează nici norme, nici maşini automate, nici altele. Pe el îl interesează munca lui şi strungul lui şi cere să fie lăsat în pace.

Mai rămânea Tonciu. Iulieş credea că-l cunoaşte. Într-

un timp îşi pusese nădejdi în el. Era isteţ, priceput în meserie şi ambiţios. Avea şi el metehnele lui. Era cam uşuratic, îi umblau ochii după femei şi vorbea de multe ori fără să cântărească ce spune. De la vederea maşinii lui Severin se schimbase însă. Poate chiar mai dinainte. Devenise rău, nervos, neliniştit. În acele zile când muncitorii se frământau, gura lui fusese cea mai spurcată, rostise lucrurile cele mai negândite, cele mai prosteşti. Avea ceva pe suflet. Ce putea să aibă? Ură împotriva cui? Voia să se răzbune pe Severin? Niciodată nu-l simţise potrivnic cu adevărat lui Severin. E drept că-i turuia gura. Dar nu făcea asta din convingere, ci ca să fie împotriva părerii generale. Putea să fie Tonciu capabil de o asemenea acţiune duşmănoasă? Într-un asemenea hal să-l aducă ura?... Dar pe cine ura?...

Iulieş îşi aminti că Tonciu încercase să se apropie de Domnica. Poate că Domnica reuşise să pătrundă mai adânc în sufletul său. O chemă pe Domnica în birou şi fără să piardă timpul o puse la curent cu ceea ce descoperise Pârvan.

— Mă îngrozesc, Iulieş. Parcă simt ciulinul acela intrând în creierul meu...

— Gândeşte-te bine! Tu crezi că Tonciu ar fi capabil de o asemenea ispravă?

Domnica nu se gândi mult. Răspunse imediat:

— Cum se poate să-ţi treacă aşa ceva prin cap?... Tonciu e tot ce vrei, dar bandit, nu!... Mai mult gura e de el.

— Mă gândeam că în ultimul timp s-a schimbat mult în rău.

— S-a schimbat, acceptă Domnica. Are el un motiv al lui. Şi din pricina asta nu-şi mai dă seama ce face. Dar ca să ajungă la crimă, nu, Iulieş.

— Poate c-a prins ură pe Severin din cauza maşinii – îşi dădu Iulieş cu părerea.

— Nu, Iulieş. Dacă vrei să ştii cu tot dinadinsul, îţi spun. Tonciu a simţit că eu... că noi... Adică, el avusese gânduri

serioase cu mine... Şi când şi-a dat seama că nu mai e nicio nădejde, l-au prins slăbiciunile... Tu n-ai observat că întotdeauna vorbea după ce luam eu cuvântul şi mereu mă jignea pe mine... De tine îi e teamă... Şi fiindcă îi luam partea lui Alexandru Severin, vorbea urât şi despre el... Eu sunt încredinţată că în adâncul sufletului său plânge după maşină... Dacă n-o să ceară el să lucreze la linia automată, să nu-mi spui pe nume.

— Asta era! se dumiri Iulieş. Nu ştiam care-i pricina schimbării. Eu la început am avut nădejde în Tonciu. O să-l lămuresc eu... Nici mie nu prea-mi venea să cred... Dar într-o situaţie ca asta... Mi-ai luat o piatră de pe suflet, Domnica... pentru că, la urma urmei, nătărăul ăsta are ceva bun într-însul.

Iulieş n-o mai reţinu pe Domnica. Rămase din nou singur. Tonciu nu putea fi duşmanul. Dacă-i analiza purtarea din ultimul timp în lumina celor spuse de Domnica, totul i se părea limpede... Iar Ioachim... Nu! Hotărât. Ioachim nu avea în el trăsăturile pe care le demonstrase duşmanul. Şiretenia, iscusinţa, perfidia, ura concretă, calculul. Mai ales calculul... Iulieş mai simţi nevoia să se sfătuiască cu cineva. Poate cu Severin. Alexandru pătrundea lesne în sufletul omului. Foarte rar se înşela.

Alexandru Severin lucra împreună cu Constant în cabina principală... Pârvan nu ieşise din birou. Cei doi, considerând că inginerul avea lucrări importante de rezolvat, îl înlocuiră din nou, fără să-i mai ceară aprobarea. Severin nici nu trecuse din această cauză pe la maşină. Nu părăsise nicio clipă cabina... Iulieş îl rugă pe Severin să vină numai pentru câteva minute în birou. Severin îşi aranjă materialele în ordine şi porni apoi pe urmele lui Iulieş. Acesta îl luă prin surprindere.

— Alexandre! Ce părere ai tu despre Sbârcea?... Ca să nu ne pierdem timpul cu ocolişuri.

— Sbârcea? repetă Severin. Ce cred eu despre el?... Păi... muncitor bun... nu fără greşeală, dar dintre cei mai

buni... Ba chiar cred că ştie mai mult decât arată... Uneori mi se pare că greşeşte dinadins... Cum să-ţi spun eu? Ştii tu cum fac unele animale iarna pe zăpadă, ca să nu li se dea de urmă?... Lasă dinadins urme greşite... Dacă nu te pricepi, te poartă prin toate hăurile...

— Cum ai ajuns tu aici?...

— Vezi tu, Iulieş... Eu i-am dat să-mi facă două piese... Şi el mi-a adus-o pe prima cu greşeală... M-a mirat... şi la a doua l-am încercat fără să observe... Şi-am simţit eu c-a greşit dinadins... Poate că nu vrea să arate că ştie mai mult... Că vezi tu, greşelile pe care le-a făcut arată o pricepere... mai ceva ca a lui Răduca... Nu piesele... greşelile... acolo-i toată dibăcia... Ca să faci asemenea greşeli, trebuie să cunoşti maşina până în măruntaie... Dar, vezi tu, omul a dibuit de mult şiretenia vulpilor... Nu-l mai plimbă ea pe urme greşite... se duce drept pe urma adevărată... Degeaba se feresc...

Iulieş îşi dădu seama că în vorbele lui Alexandru se află anumite înţelesuri.

— Tu ai vrea să spui, cu alte cuvinte...

— Eu ţi-am spus ce cred, Iulieş. Mai mult n-am ce-ţi spune. Asta-i!

— Ştiu că ai treabă. Du-te, Alexandre, şi-ţi mulţumesc. M-ai ajutat foarte mult.

Într-adevăr, spusele lui Severin îi alungaseră parcă lui Iulieş nişte ceţuri care-i pluteau în cap. Alexandru, care-şi cântărea fiecare vorbă, îi dăduse a înţelege că Sbârcea e în acelaşi timp un om calculat, şiret, prefăcut şi mai ales că e mai mult decât ceea ce arată. Ultima frază era foarte precisă: „Dar, vezi tu, omul a dibuit de mult şiretenia vulpilor... Nu-l mai plimbă ele pe urme greşite. Se duce drept pe urma adevărată... Degeaba se feresc...” Alexandru nu azvârlea vorbe la întâmplare. Vulpile formau în mintea lui Alexandru imagini precise, cu identitate. Alexandru îi spusese că vulpile se feresc de vânători, lăsând urme greşite, care să-i ducă aiurea...

Iulieş se limpezise. Severin nu se referea la Sbârcea

numai ca la un lucrător. Îl zugrăvise în totul... Sbârcea de fapt îi ticluise urme greşite ca să abată de la urma adevărată. Ascundea deci ceva. Ascundea ceva rău. Un trecut, un gând, o intenţie, o hotărâre. Urmele pe care le lăsase puteau fi luate bune. Era un muncitor conştiincios, iscusit, îşi arătase de câteva ori devotamentul, conştiinţa, Toate acestea, care-i săriseră în ochi lui Iulieş, erau urme rele. Ca să împiedice găsirea urmelor adevărate. Fuseseră presărate cu dibăcie şi şiretenie. În aşa fel că reuşiseră să-l poarte pentru o vreme aiurea... Nu se putea însă mulţumi numai cu atât. Trebuia să răscolească în trecutul lui Sbârcea. Era sigur că va afla lucruri noi sau că lucrurile vechi i se vor înfăţişa sub o altă formă. Îi va cerceta trecutul.

Dacă Sbârcea era duşmanul, însemna că tot el fusese acela care aţâţase oamenii din hală când aceştia văzuseră maşina lui Severin. Poate de aceea nici nu-l demascase pe Căciulă. Pentru că fapta acestuia îi servea. Numai după ce auzise că se vorbeşte despre un duşman strecurat printre muncitori, se hotărâse să-l denunţe, cu gândul că Silviu Căciulă, datorită faptei lui, ar putea fi considerat acel duşman. Era tot o urmă falsă pe care voia s-o lase în jurul lui. Deci numai el putea fi cel care aţâţase oamenii... Cine fuseseră cei mai vehemenţi împotriva maşinii lui Severin?... Tonciu şi Ioachim... Nu mai trebuia să piardă vremea. Tonciu şi Ioachim ar putea să-i dea dovezile de care avea nevoie.

Îl găsi pe Tonciu lucrând la maşină. Acesta se înroşi când îl văzu pe Iulieş. Îl aştepta mai de multă vreme. Îi părea rău de felul cum se purtase, dar n-avea curajul să se ducă singur la Iulieş. Iulieş îi ghici starea:

— Dacă-ţi pare rău pentru felul cum te-ai purtat, tot e bine, Tonciule. Înseamnă că a mai rămas ceva bun în tine... Dar să ştii că ţi-ai pierdut mult din cinste.

— Am greşit şi eu, tovarăşe Iulieş. Parcă mi-a pus diavolul un văl negru peste ochi. Dac-ai şti ce remuşcări am... M-am făcut şi de râs, am rămas şi-n urmă...

— Asta-i pedeapsa, Tonciule!... Numai că mai ai vreme să îndrepţi lucrurile...

Cuvintele lui Iulieş parcă-l înseninaseră pe Tonciu.

— Adică matale crezi că şi eu aş mai putea lucria la linie...

— Nu rămânem noi c-o singură linie, Tonciule. Şi dacă dai dovezi bune...

Tonciu tăcu. Îl păli din nou ruşinea.

— Ţi-aş cere ceva, Tonciule, continuă Iulieş. Numai să chibzuieştl bine... Cine ţi-a băgat ţie zâzanie în cap împotriva maşinii... Ştiu... cu Domnica e altă poveste... Dar cu maşina ce-ai avut?... În ziua aceea când Căciulă a azvârlit în inginer...

— Capul meu prost, răspunse Tonciu. Am zis şi eu aşa... Parcă mai ştiam ce zic?...

— N-ai vorbit cu nimeni înainte?... N-a venit nimeni să-ţi ceară părerea?...

— N-a venit nimeni... Am schimbat doar câteva vorbe cu Sbârcea. Venise să-mi ceară un vârf de vidia... Nici nu ştiu ce mi-a spus... Mi s-a părut la început că-i împotriva maşinii... dar când am spus nu ştiu ce, mi s-a părut că-i ia apărarea lui nea Alexandru... Pe urmă s-a dus. L-am văzut mai târziu vorbind cu Ioachim.

— Şi spui că ai vrea să lucrezi la linie? schimbă Iulieş vorba.

— Aş fi vrut eu mai de mult... dar... de... am şi eu ruşine... nu-s chiar aşa.

— Lucrează liniştit. O să vorbesc eu cu inginerul Pârvan.

De bucurie, Tonciu nici nu se mai uită după Iulieş. Reluă cu şi mai mult zor lucrul.

Iulieş se opri la maşina lui Ioachim. Îl întrebă direct:

— Ioachime! Ce-a vrut Sbârcea de la tine în ziua când Căciulă a azvârlit în tovarăşul inginer?

— Sbârcea?... Aha! a venit să-mi ceară un vârf de vidia... dar mie nu-mi place să împrumut.

Lucrurile se clarificau. După ce obţinuse de la Tonciu

metalul, Sbârcea îi ceruse şi lui Ioachim.

— Şi altceva n-ai vorbit cu el?

— Altceva?... Păi mai ştiu eu?... Ştiu că m-am înfuriat... Nici n-am putut să mai lucrez pe urmă. Era să-i dau şi lui cu ceva în cap...

— De ce? Ce ţi-a făcut?...

— Mai ştiu eu?!... Pare-mi-se că spunea ceva despre norme. Ba nu... Nu-ş' ce-am spus eu despre nea Alexandru... şi el i-a ţinut partea... Dar ştiu că mai întâi m-a făcut să văd negru înaintea ochilor...

— Ţi-a vorbit despre norme?...

— S-ar putea... Ba da... Dar nu pot pune mâna în foc... O sucea el parcă... Ştiu numai că m-a orbit furia... Şi nu te supăra, tovarăşe Iulieş, dar eu când vorbesc nu pot să lucrez...

Iulieş îl părăsi pe Ioachim. Era limpede totul. Sbârcea îi aţâţase pe amândoi... El era duşmanul.

Putea să se ducă deci la Pârvan pentru a-şi risipi orice urmă de îndoială.

Cum se retrase în birou, Pârvan înţelese că-i va fi greu să se stăpânească. Gândurile lui luară o altă direcţie, se roteau în jurul unui nou centru de gravitate. Îi apăru iarăşi Justiţia în faţa ochilor. Ştia că nu-i va fi uşor să se despartă de ea. Se despărţea pentru totdeauna. Se împăcase prea uşor cu gândul fericirii şi al stabilităţii fericirii. Nu-şi închipuise nicio clipă că Justiţia va pleca din nou. Dacă s-ar fi gândit la acest lucru, nici nu s-ar fi întâlnit cu Justiţia. S-ar fi retras o dată cu desfiinţarea cercului de bridge. Iar dacă s-ar fi gândit după prima întâlnire...

Pârvan îşi impuse cu fermitate să ocolească asemenea întrebări. Era convins că în clipa când îşi va găsi o vină personală în provocarea noii despărţiri, întregul său raţionament se va prăbuşi şi o dată cu el o seamă de certitudini pe care viaţa i le oferise în ultima vreme. Se întâmplase ceea ce trebuia să se întâmple.

Purtarea lui nu fusese aceea a unui bărbat capricios, cum încercase să demonstreze Justiţia. Fusese aceea a unui om sigur de fericirea, dragostea şi femeia lui. Crezuse în Justiţia şi-n dragostea ei. Crezuse în corespondenţa sentimentelor. Niciun om nu este absolvit de asemenea credinţe. Uneori dau iluzia fericirii. Şi iluzia, atât timp cât nu e descoperită, e însăşi adevărul. Nu putea să-şi facă remuşcări pentru acest fapt. Nu putea să-şi facă decât o singură remuşcare. Mai mult decât o remuşcare. Mult mai mult... Dar aceasta în cazul când Justiţia l-ar fi iubit cu adevărat şi el nu ar fi reuşit s-o convingă de reciprocitatea sentimentului. În acest caz, da. Fiecare dragoste are nevoie de un plus raţional. Acest plus ar fi căzut în sarcina lui. Dacă iubirea ei ar fi fost adevărată, şi el n-ar fi utilizat plusul raţional, ar fi însemnat că-şi provocase catastrofa propriei vieţi... Dar Justiţia nu-l iubea cu adevărat. Nu-l iubise cu adevărat. Acesta trebuia să fie adevărul. Altminteri n-ar fi plecat. Era clar.

Pârvan descoperi în gândurile sale unele contradicţii. Dar nu le luă în seamă. Nu voia să analizeze cu întreaga luciditate a omului de ştiinţă, îşi găsise o scuză. Nu era un psiholog. Îşi permitea să fie mai larg, mai puţin strict. Indiferent că poate făcea acest lucru împins de instinctul de conservare. Avea voie să-şi creeze singur arhitectura unei perioade din viaţa lui. Căuta linii drepte, sigure. Evitase o prăbuşire. Îi trebuiau din nou linii drepte pentru a evita o a doua prăbuşire.

În clipa, când auzi sunetul sirenei, Pârvan îl văzu pe Ferenţi pătrunzând în birou. Se angajă imediat într-o convorbire cu Ferenţi, pentru a-şi face introducerea directă în ziua de muncă.

— Ai făcut controlul matinal? Mă interesează în special raţionalizatorii, stadiul producţiei în perspectiva zilei de azi. Dacă nu echilibrează progresul care are loc în cadrul liniei, dovedim noi slăbiciuni.

Ferenţi nu prea era în apele lui. Aşteptase de mult să

discute liniştit cu inginerul.

— Se lucrează numai în supraplan, răspunse dânsul. Nu vom avea greutăţi... Aş vrea să-mi acordaţi câteva minute. O discuţie particulară, tovarăşe inginer.

— Regret, răspunse Pârvan. Înainte de a începe lucrul am de rezolvat o problemă foarte importantă.

— Vă rog insistent, tovarăşe inginer, se încăpăţână Ferenţi. De multă vreme aştept un moment de răgaz.

— Încă n-a sosit momentul, domnule Ferenţi – căută să-l pună la punct Pârvan, adoptând un ton sever. Mai târziu! Ştii că nu-mi place să repet. Problema pe care trebuie să o rezolv e de o gravitate deosebită.

În loc să părăsească încăperea, Ferenţi înaintă spre inginer:

— Şi problema pe care eu vreau s-o discut cu dumneavoastră începe să devină gravă.

— Sunt uimit de atitudinea dumitale, domnule Ferenţi! Disciplina în producţie e un lucru elementar... Nu-mi place să discut probleme personale în timpul producţiei.

Ferenţi nu se retrase. Ar fi vrut să-i spună inginerului că absenţa lui de la, uzină se datora tot unei probleme personale. Dar nu voia să-l jignească.

— La urma urmei e o problemă profesională, se hotărî Ferenţi. Orice problemă profesională are laturile ei personale.

În sinea lui, Pârvan îi dădu dreptate lui Ferenţi. Descoperise de mult acest lucru.

— În aceste condiţii, te rog să fii foarte scurt!

— Sunt foarte scurt, tovarăşe inginer. Nu înţeleg de ce m-aţi exclus de la lucrările liniei automate Nu sunt cel din urmă maistru şi nici nu mi-am pus pavăză la cap, ca să mă feresc de noutăţile tehnice.

— Ştiu, tovarăşe Ferenţi – se îndulci Pârvan – nu te-am exclus.

Totuşi...

— Da... aparent... Am datoria să-mi cer scuze. Trebuia să discut cu dumneata... Tovarăşe Ferenţi... prin această

excludere aparentă ţi-am încredinţat, ca şi lui Răduca, o sarcină de sacrificiu... În mod temporar. Şi pentru felul cum ţi-o îndeplineşti îţi prezint toate mulţumirile.

Ferenţi se emoţionă. Îşi dăduse seama de răspunderea sa, dar nu crezuse că inginerul procedase în mod conştient cu dânsul. Crezuse că inginerul îl exclusese de la linie, negându-i prin aceasta priceperea şi valoarea.

— Vă mulţumesc şi eu, tovarăşe inginer.

— Nu te grăbi, tovarăşe Ferenţi. Munca încă nu s-a terminat. Iar la lucrările celei de a doua linii vei primi o sarcină de răspundere. Îţi promit solemn!

Pârvan se ridică de pe scaun şi-i întinse mâna lui Ferenţi. Acesta i-o strânse cu putere şi părăsi în grabă încăperea, uitând să mai mulţumească.

Inginerul avea într-adevăr o problemă extrem de importantă şi de urgentă de rezolvat. Nici nu voia să-şi reia lucrările până la rezolvarea ei. Descoperind ciulinele de metal, îşi întărise certitudinea cu privire la ceea ce spusese odată Iulieş cu privire la existenţa unui duşman în secţie. Dar nu aceasta era problema. Studiind cu atenţie obiectul care trebuia să provoace distrugerea întregii instalaţii, notase acele observaţii pe care i le transmisese lui Iulieş. Observaţiile sale puteau să se refere la câţiva muncitori din secţie. Prin eliminare îi rămâneau doi sau trei oameni care prezentau în munca lor particularităţile descoperite de el la studierea ciulinelui de metal. Nu mai putea să considere problema, ca altă dată, drept o simplă speculaţie ştiinţifică, un mijloc de exerciţiu cerebral, ca acel care-l dusese la demascarea hoţului. Rezolvarea problemei i se impunea ca o datorie elementară. Era un duşman în secţie, care urmărea să distrugă fără milă nu o instalaţie mecanică, ci un vis, un ideal al întregului colectiv.

Pârvan consideră că are în mâna sa toate datele problemei. Trebuia să le înmănuncheze în aşa fel, încât să-i dezvăluie fără nicio putinţă de eroare duşmanul. N-avea voie să comită erori. Totul era prea grav. Şi cu toate

că problema conţinea mult mai puţine date ca altele, fiind deci mult mai uşor de rezolvat, îşi concentră întreaga sa atenţie pentru a elimina orice eroare posibilă. Delimită particularităţile observate la acel obiect, le puse în raport cu cei trei muncitori cărora li se potriveau şi începu să facă ultimele eliminări. Era imposibil să greşească. Cel care confecţionase obiectul distrugător nu putea fi altul decât Sbârcea. Suci problema în toate felurile, dar ajunse la acelaşi rezultat.

Obiectul, aşa cum şi-l amintea dânsul, era o operă de mare precizie. Această constatare era singura care nu se potrivea cu restul cercetărilor care-l indicau pe Sbârcea drept autorul ciulinelui. Nici Răduca nu putea fi capabil de o asemenea operă tehnică. Numai Severin. Dar Alexandru Severin nu putea să intre în discuţie. Dacă Sbârcea era autorul ciulinelui, conform tuturor probelor, calculelor şi verificărilor făcute, însemna că puterea şi capacitatea sa profesională erau cu mult deasupra celor pe care le arăta. Cu acest amendament, Sbârcea era cel care confecţionase ciulinele.

Pârvan tocmai se pregătea să părăsească biroul, când îl văzu pe Iulieş intrând înăuntru.

— Tovarăşe inginer – îi spuse Iulieş – vreau să vă pun o întrebare. Eu am ajuns la o părere definitivă în ceea ce mă priveşte. E vorba despre persoana duşmanului.

— Şi eu cred că am descoperit identitatea lui, tovarăşe Iulieş. Sunt gata să răspund.

— Numai dacă aveţi siguranţa, tovarăşe inginer. Nu vreau să vă impun... E vorba de Sbârcea Ştefan?

Pârvan nu părea mirat. Răspunse cât se poate de calm:

— Am ajuns la ageeaşi concluzie şi eu. Însă cu un amendament. Un singur om e capabil să confecţioneze cu uşurinţă un asemenea obiect. Cel puţin la noi în uzină. Alexandru Severin. Dacă Sbârcea este autorul ciulinelui, înseamnă că pregătirea sa tehnică, nu ştiinţifică, e superioară celei pe care o demonstrează. Deci Sbârcea nu este cel care pare a fi. Lucrează sub posibilităţile sale.

Acesta-i amendamentul.

Iulieş nu părea nici el mirat.

— E şi părerea lui Alexandru, tovarăşe inginer. Fără să vadă ciulinele.

— Atunci nu mai am nicio îndoială. Dacă autorul obiectului e aceeaşi persoană cu duşmanul strecurat în secţia noastră, numele lui este Sbârcea. Afirm acest lucru cu toată răspunderea.

— Vă mulţumesc, tovarăşe inginer. Mi-aţi spulberat şi mie orice urmă de îndoială... Nu mă mai călăuzesc acum după sentimente, ci după cap şi după fapte.

Iulieş ieşi o dată cu Pârvan din hală. Se duseră împreună spre cabina de comandă.

— Cred că suntem cu planul la oră, îi întâmpină inginerul Constant. Poate cu câteva minute în minus.

Pârvan se uită la ceas, după ce inspectă cu o privire circulară stadiul lucrărilor:

— Sau cu câteva minute în plus, tovarăşe inginer. Mai precis cu trei minute în avans. Vă mulţumesc.

Constant rămase în cabină cu Iulieş şi Pârvan. Severin se îndreptă spre maşină. Se abătu câteva clipe în locul unde lucra Costinaş. Severin îl urmărea pe Costinaş mai mult decât pe ceilalţi. Nu uita niciodată să treacă pe la dânsul şi să-i controleze lucrul.

— E bine, Costinaş! îl îmboldi Severin. Ai putea chiar să mai dai o mână de ajutor şi la alţii.

— Păi cam toţi lucrează la fel, se scuză Costinaş. Poate... Ce-ar fi să aducem altul nou?...

— N-ar fi rău... Mai e pe aici o oaie rătăcită... şi mi se pare că-i fug ochii după turmă... Să vorbeşti cu tovarăşul inginer... Când omul are un gând bun, e bine să tragi de el.

— Cine, nea Alexandre?

— Parcă tu nu ştii!... Nu ţi-a dat şi ţie târcoale?... De mine însă îi este ruşine... Tonciu.

Severin se îndreptă râzând spre maşină. Dar observă cum Costinaş îi face cu mâna în semn de complicitate lui

Tonciu. Acesta se duse de-a dreptul la Iulieş. Nu mai avu timp să deschidă gura.

— Nu l-ai văzut pe Sbârcea?... Până mai adineauri se învârtea parcă prin preajma cabinei...

— Mi-a scăpat din vedere, răspunse Tonciu. Voiam, tovarăşe Iulieş...

— Fugi la poartă, Tonciule – îi spuse Iulieş – fugi repede şi spune să nu fie lăsat Sbârcea să plece. Aleargă!

Tonciu fugi ca un bezmetic prin hală spre ieşire. Iulieş se apropie de Pârvan:

— Mă gândesc, tovarăşe inginer, să nu mai fi strecurat pe undeva vreun ciuline.

Pârvan încercă să-l liniştească:

— Aici, nu. Am controlat fiecare porţiune sensibilă... în altă parte...

Acelaşi gând îi fulgeră în aceeaşi clipă şi pe Iulieş, şi pe Pârvan. Privirile lor fugiră spre maşina lui Alexandru Severin. Acesta dădea tocmai atunci drumul la maşină. Nu mai avură timp să-l oprească.

Severin dădu drumul maşinii, dar în aceeaşi clipă o opri. Auzul său interceptase un ţăcănit scurt, neobişnuit. Ţăcănitul venea de la cutia de comandă. Deschise capacul şi văzu ciulinele. Îl prinse cu degetele, îl suci pe o parte şi pe alta şi se îndreptă cu el în mână spre Iulieş şi Pârvan. Care-l priveau uimiţi.

— A vrut să-mi distrugă maşina, Iulieş... Eu numai o palmă îi dau... una singură... Unde-i?

Iulieş îl văzu pentru prima dată pe Severin tremurând de ură şi furie. O singură palmă... Nu i-ar mai fi trebuit nimic altceva lui Sbârcea,

Sbârcea se foise tot timpul prin preajma cabinei de comandă. Aştepta din clipă în clipă catastrofa. De câteva ori, văzându-l pe Constant manipulând diferite mecanisme ale instalaţiei, îşi băgase iute mâna în buzunar, apucând cuţitul. Vârful cuţitului îi înţepase de fiecare dată pulpa. Dar cum nu se întâmplase nimic, îşi

scotea mâna din buzunar, încercând să-şi găsească ceva de lucru. Privirile sale nu se dezlipeau însă nicio clipă de la cabină. Momentul catastrofei trebuia să-l găsească pregătit. Numai atunci când Severin îi ceruse să-i aducă o piesă confecţionată de el fusese nevoit să se despartă pentru câteva secunde de cabină. În timp ce se îndreptase spre strung aştepta din clipă în clipă să audă zgomotul distrugerii. Se grăbise ca un purtător de ştafetă. Îi dăduse piesa lui Severin, care o studiase cu atenţie şi-i arătase câteva mici greşeli în execuţie, care însă nu stricau piesa. Ştia bine acest lucru. Greşelile sale erau intenţionate. Dacă ar fi făcut piesa fără greşeli, şi-ar fi trădat poate pregătirea sa superioară în domeniul tehnicii. Se chinuise enorm să găsească nişte greşeli care să nu aibă efect asupra calităţii piesei. Şi până la urmă reuşise. Severin băgase piesa în buzunar şi-şi reluase lucrul alături de Constant. Mai târziu îl văzuse pe Iulieş plecând împreună cu Severin. Îi fusese teamă să nu dea cumva Severin drumul la maşina sa. Dacă întâi s-ar fi distrus maşina uriaşului, precis că Pârvan ar fi inspectat cabina de comandă şi ar fi găsit ciulinele. Dar Severin nu se oprise la maşină. Intrase pentru câteva minute în biroul lui Iulieş, apoi revenise în cabină.

Sbârcea era mirat că deşi cei doi lucrează în cabină, fac probe, încearcă mereu mecanismele, catastrofa nu se produce. Să fi descoperit cineva ciulinele?... Când?... Dimineaţa venise printre primii la lucru şi nu văzuse pe nimeni făcând inspecţie în cabina de comandă... Nu voise anume să intre primul în fabrică, pentru a nu da cumva de bănuit. Privise de după un colţ, şi numai după ce înregistrase intrând pe poarta uzinei pe Costinaş, pe Domnica, pe Singurel, pe Răduca, pe Valer, alergase şi el. Era ciudat că nu-l observase pe Pârvan apărând în hală. Şi nici pe Iulieş. Să fi venit înaintea lui?... El se ascunsese la pândă pe la şase şi un sfert... Abia după jumătate de oră de aşteptare îl zărise pe Costinaş intrând... Probabil că nu observase el când sosiseră Pârvan şi Iulieş. Cu ochii

mereu la cabină putuse să scape din vedere aparitia celor doi...

Timpul totuşi trecea, şi catastrofa nu se producea. Sbârcea îşi luase inima în dinţi şi într-o clipă, când îl prinse singur pe inginerul Constant, îl întrebă într-o doară:

— Tovarăşul inginer s-a întors, tovarăşe inginer?... Parcă era plecat.

Constant îi răspunse mecanic:

— S-a întors în cursul nopţii. A lucrat toată noaptea aici.

Sbârcea îngheţase. Pârvan lucrase în timpul nopţii la cabină! Dacă instalaţia era neatinsă, însemna că inginerul descoperise ciulinele. Îşi pierduse sângele rece. Dacă se făceau cercetări?... În loc să se mai uite spre cabina de comandă, Sbârcea se uita pe furiş spre sediul organizaţiei de partid... Îl văzuse pe Iulieş ieşind din birou, îl văzuse îndreptându-se spre Tonciu. Dacă ar fi putut să tragă cu urechea la ce discutau cei doi! Dar n-aveau ce să discute amândoi despre dânsul. Îi era frică degeaba. De ce tocmai el să fie bănuit?... Nu-şi demonstrase de atâtea ori în ultimul timp devotamentul său?... Nu pierduse nicio ocazie, niciun prilej fără să se scoată în evidenţă.. De ce tocmai pe el?... Poate că Iulieş îl bănuieşte pe Tonciu? Acesta făcuse destulă gălăgie împotriva maşinii lui Severin. Fusese dintre cei mai gălăgioşi.

Sbârcea încercă să se liniştească. Se amestecă printre muncitorii care lucrau la adaptarea maşinilor, mai schimbă câteva cuvinte cu ei, se plânse că-l doare ficatul.

— O meteahnă veche, spuse el. De când eram flăcău. Şi când mă apucă, nu mă lasă cu lunile.

— De aceea eşti aşa de tras la faţă, îi răspunse unul. Dintr-o dată te-a schimbat durerea. Dimineaţă parcă erai mai vesel ca oricând...

— Aşa-i cu blestematul ăsta de ficat. Te pocneşte criza pe neaşteptate. Au, au...

Sbârcea îl văzuse pe Iulieş părăsindu-l pe Tonciu. Îl urmărise cum se strecoară printre maşini. Unde se mai ducea?... La cine se ducea?... Din ce în ce îl cuprindea

teama... Dacă îl bănuia pe el? Şi numai din cauza lui Căciulă. Sau la drept vorbind din cauza lui, că nu-l arătase imediat pe Căciulă cu mâna. Nu i-ar mai fi fost nicio frică acum... Iulieş se oprise la maşina lui Ioachim. Începuse să vorbească cu Ioachim... Mai întâi discutase cu Tonciu... De la Tonciu la Ioachim!... Nu mai avea vreme de pierdut... Precis că era vorba despre el... Tonciu-Ioachim... În ziua aceea vorbise cu ei... îi îndemnase să strige împotriva maşinii...

Până la uşa halei, Sbârcea mersese normal. Prin vestiar alergă. Prin curtea uzinei merse cu paşi iuţi fără să lase impresia că aleargă. Când ajunse în faţa porţii, îşi schimonosi faţa de durere şi-şi duse mâna spre pântece. Iuşcă făcu ochii mari:

— Ce te-a apucat, tovarăşe Sbârcea? De ce nu te duci la dispensar?...

— Ficatul... Ficatul... La spital! spuse Sbârcea şi ieşi pe poartă.

Iuşcă se uită în urma lui şi-l văzu de-abia târându-se pe picioare. Îl urmări cu privirile până la colţ.

Imediat ce coti colţul, Sbârcea porni într-o goană nebună. De câteva ori alunecă pe gheaţă, gata să se prăbuşească. Reuşi să-şi menţină echilibrul şi să-şi reia de fiecare dată goana. Locuia într-o casă mică, în apropierea gării. Ajunse acasă ud leoarcă. Îşi dezbrăcă hainele de lucru, rufăria de corp şi se îmbrăcă cu altele noi. Îşi scoase dintr-un ascunziş banii strânşi cu grijă şi-i băgă în buzunarul de la piept. Nu putea să-şi ia decât o singură valiză, pentru a fi cât mai liber în mişcări.

Sbârcea se gândi o clipă să se ascundă în oraş. I se dăduse o adresă pentru cazuri de forţă majoră. Dan Vaşani, strada Parcului nr. 7. Dar era prea departe strada şi-i era teamă să nu fie recunoscut pe drum. Se duse direct la gară. Tocmai intra un tren în staţie. Un accelerat cu direcţia spre vestul ţării. Îşi scoase la repezeală un bilet până la staţia terminus. Un bilet de clasa întâia. Trebuia să se poarte ca un personaj important. Să nu

pară muncitor. Nu-i va fi greu. Nu va juca un rol străin, ci propriul său rol. Avea loc în vagonul numărul patru. Se duse direct spre vagonul numărul patru. Înainte de a se urca în vagon se uită spre biroul de mişcare. Impiegatul tocmai ieşea din birou. Peste un minut va putea să răsufle uşurat. Când întinse piciorul spre scara vagonului, auzi în spate o voce:

— Numai un moment, vă rog!

Se întoarse. În spatele său se afla un miliţian. Trenul încă nu pornise. Dar nici nu era prins.

— Un moment, vă rog! repetă miliţianul. Dumneavoastră sunteţi domnul Sbârcea Ştefan?

Nu mai era nicio confuzie! Se telefonase de la fabrică. Miliţia îl căuta. Trenul pornise.

— E o eroare la mijloc, spuse Sbârcea. Numele meu e Dragomir.

— Actele!...

Sbârcea îşi făcuse planul. Lăsă valiza jos, fără grabă, şi îşi duse mâna la buzunar. Dar în loc să-şi scoată actele, se răsuci brusc şi cu un salt fulgerător se prinse de scara unui vagon. Auzi fluierături în urma lui. Zgomote, voci. Traversă în goană culoarul vagonului, ajungând în capătul celălalt. Trenul se oprise brusc. Sbârcea sări, fără să mai ezite, afară din tren, pe partea opusă celei pe care se urcase. Fugi de-a lungul trenului, se amestecă printre nişte garnituri de marfă, se strecură pe sub vagoane, sări peste linii, se opri câteva clipe să răsufle în spatele unei magazii, fugi din nou, până se pomeni pe şosea. Depăşise bariera oraşului. Mai era un mijloc de scăpare. Numai dacă i-ar apare mai repede în cale.

Când văzu înaintând camionul, Sbârcea se postă în mijlocul şoselei. Şoferul opri.

— N-am loc decât sus, tovarăşe. Şi cu viteza cu care merg, o să îngheţi.

— Nu-i nimic – răspunse Sbârcea – când n-o să mai pot rezista o să bat în cabină.

— Da’ unde vă grăbiţi aşa?

Sbârcea indică numele unui sat. Apoi se căţără pe platforma camionului şi se cuibări printre nişte lăzi. Nici nu simţi frigul. Era scăpat. Miliţienii răscoleau trenul cu fundul în sus, iar el pornise înaintea trenului pe şosea. Scăpase. Scăpase din nou. Dacă nu s-ar fi prefăcut că scoate actele şi nu ar fi sărit imediat în tren, ar fi fost înhăţat. Când miliţianul îl văzuse punând valiza jos şi ducând liniştit mâna la buzunar, îşi închipuise pesemne că greşise. Atât aşteptase el. O secundă de neatenţie. Ştia că bruscheţea gestului său îl va uimi pe miliţian. Bănuia că trenul va fi oprit. De aceea se grăbise să sară din tren, să sară peste linii, să se strecoare printre vagoane. Îşi închipuia că va fi căutat mai întâi în tren... Se întâmplase exact aşa... Scăpase din nou.

Camionul gonea cu viteză. Sbârcea tremura. Frigul începea să-l pătrundă. Şi nu numai frigul. Îl pătrundea şi teama că s-ar putea să se telefoneze posturilor de miliţie şi să se controleze autovehicolele. Numai când văzu trenul departe, în urmă, Sbârcea îşi schimbă gândul. Se apropia un sat mai mare, în care acceleratul oprea un minut. Gara era în afara satului. Sbârcea bătu cu pumnii în cabina şoferului. Camionul se opri.

— Mă dau jos aici, tovarăşe şofer, spuse Sbârcea. Când te întorci dumneata?

— Spre seară.

— Nu ştii pe la ce oră?...

— Cam pe la şapte. Nu-i chiar sigur, dar cam în jurul lui şapte.

— Eu te aştept aici. Şi o să te răsplătesc c-o sticlă cu ţuică tare. Că-s învăţător aici. De câteva zile.

Şoferul salută şi dădu drumul camionului. Sbârcea voia să-şi piardă urma. Oricine l-ar fi întrebat pe şofer dacă a transportat pe cineva străin cu maşina, ar fi răspuns că a avut un pasager, dar că e învăţătorul din comuna în care se dăduse jos. Nimeni n-ar mai fi insistat.

Sbârcea se îndreptă spre gară, dar se feri să intre în staţie. Se ascunse în cabina de frână a unui vagon de

marfă. Nimeni nu-l văzuse urcându-se acolo. Acceleratul opri mai departe, în dreptul staţiei. Sbârcea sări jos din cabină, alergă în spatele trenului printre şine şi se urcă în ultimul vagon. Peste câteva secunde, acceleratul porni. Era acelaşi tren pe care fusese nevoit să-l părăsească numai cu trei sferturi de oră în urmă. Inaintă liniştit pe culoarele vagoanelor şi se opri în vagonul restaurant. Comandă masa şi o sticlă mică de palincă. Mâncă liniştit, fără să se grăbească, golind din când în când câte un păhărel de palincă. După ce făcu plata şi oferi chelnerului un bacşiş substanţial, îşi luă paltonul pe braţ şi îşi continuă drumul spre vagonul numărul patru. Locul său era ocupat de un bătrân.

— E locul dumneavoastră? întrebă Sbârcea.

— Nu, se scuză bătrânul. Al meu e la mijloc, dar dacă nu vă supăraţi... Sunt cam bolnav.

— Şi eu sunt bolnav. Sunt bolnav de ficat...

Bătrânul se sculă, cedându-i locul. Sbârcea adormi aproape imediat, răspândind în jurul său duhoarea băuturii. Răsufla greoi şi din când în când tresărea.

— Înţeleg eu ce boală de ficat are... se dumiri bătrânul.

Sbârcea se trezi spre seară pentru a prezenta biletele la control. Adormi apoi din nou. Când ajunse la capătul drumului, îşi luă un nou bilet şi se urcă în alt tren. Mai schimbă încă două trenuri în curs de două zile. A treia zi poposi într-un orăşel din nordul ţării. Îşi vânduse hainele pe drum contra unora vechi şi a unui plus de bani. Pentru a-şi pierde orice urmă, se angajă pe un mare şantier de construcţii ca ferar betonist. Îşi pusese în gând să-şi schimbe complet identitatea. Să ameţească un muncitor, să-i ia actele, să i le pună pe ale lui în loc şi pe urmă să-l strivească, prăvălind asupră-i un bolovan. Dar după o săptămână de lucru pe şantier fu arestat pe când îşi cumpăra ţigări de la un debit improvizat într-o baracă de scânduri. Trânti de ciudă pachetele de ţigări la pământ şi le strivi cu bocancii. Erau trei în jurul lui. Spuse atât:

— Păcat că n-aţi mai întârziat două zile. Sau măcar o zi.

Dar i se păru că printre cei trei recunoaşte pe bătrânul care se aşezase pe locul lui în tren.

CAPITOLUL 42

DUPĂ ADUNAREA ÎN CARE li se adusese la cunoştinţă încercarea de sabotaj a lui Sbârcea, muncitorii îşi reluară cu şi mai mare îndârjire lucrul. Înţelegeau toţi cât de mare faptă e munca lor dacă atrăseseră furia unui duşman strecurat şi ascuns cu iscusinţă printre dânşii, ca Sbârcea. Iulieş îi liniştise, încredinţându-i că Sbârcea nu va scăpa de pedeapsa pe care o merită. Miliţia pornise pe urmele lui.

Văzând hotărârea muncitorilor, Pârvan se crezu dator să-i spună lui Iulieş:

— Deşi nu sunt un psiholog, tovarăşe Iulieş, pot să afirm, numai dacă mă uit la feţele muncitorilor, că ne vom îndeplini sarcina. Nu mai am niciun dubiu.

— Da, tovarăşe inginer. Fiecare îşi dă seama că muncind apără ceva.

Sabotajul încercat de Sbârcea îl schimbase parcă şi pe Iulieş. Crescuse şi îndârjirea lui. Se gândea tot mai insistent la Nistor. Şi acesta reprezenta o mare primejdie, cu atât mai mare cu cât îşi ducea acţiunile sale la adăpostul partidului. Se gândi să-l înfrunte direct, să-i ceară socoteală asupra unor fapte pe care le comisese şi care nu erau încă limpezi pentru dânsul. Nu-i dădea pace mai ales întrebarea pe care şi-o pusese împreună cu Mironescu: Ce urmărise Nistor cu Silviu Căciulă?... De ce nu-l demascase?... Silviu Căciulă tăcea. Nu voia să recunoască nimic. Nici că furase scule, nici că-şi însuşise piese străine, nici că azvârlise cu roata dinţată în Pârvan. Tăcea. Şi totuşi Nistor îl prinsese furând. Iar Căciulă totuşi

tăcea.

Iulieş nu mai trecu pe la Mironescu. Îl ştia ocupat. Lucra la întocmirea raportului secţiei de propagandă pentru Conferinţa regională. Se duse direct la redacţie.

Portarul îl anunţă, înainte ca Iulieş să deschidă gura, că nu mai e nimeni în redacţie.

— Nu cred să ardă degeaba lumina, îi răspunse Iulieş.

— Nu-i decât tovarăşul redactor şef. Rămâne întotdeauna până la miezul nopţii. Dar cred că are treabă.

— Cu el vreau să vorbesc – îl lămuri Iulieş. Spune-i, te rog, că-l caută tovarăşul Livede.

Portarul, după ce se codi o clipă, puse mâna pe telefon şi-l anunţă pe Nistor:

— Tovarăşul Livede... Daaa!... Da, da, cum să nu...

După ce puse receptorul în furcă, îşi schimbă atitudinea.

— Poftiţi, tovarăşe Iulieş.

Vestea că e căutat de Iulieş îl năuci pe Nistor. Fără măcar să-i telefoneze înainte. Simţea cum se strecoară în el spaima. Ce căuta Iulieş?... De câte ori se întâlnea cu dânsul îl cuprindea teama... N-avea de ce să-i fie frică. Rupsese orice legătură directă cu uzina, iar ziarului nu i se putea reproşa nimic... Dar dacă venea pentru un anumit lucru în legătură cu acţiunile din uzină? Gorga îi adusese la cunoştinţă că se pregăteşte punerea în funcţiune a liniei automate în cinstea Conferinţei regionale. Înainte de termenul stabilit iniţial... Probabil că pentru acest lucru venea Iulieş. N-avea de ce să se teamă. De ce să se teamă la urma urmei?... Iulieş nu ştia nimic despre Vrabiciu, despre Cornelia, despre Severin... Când îi auzi paşii, se duse în întâmpinarea lui.

— Îţi place dumitale să faci surprize, tovarăşe Iulieş. Dar ştii că puteai să nu mă găseşti aici? Era mai bine să-mi fi dat un telefon dinainte.

— Te găseam altădată, îi răspunse Iulieş.

Răspunsul lui Iulieş îl nelinişti pe Nistor. Vocea lui nu era prietenoasă, nu era a unui om care vine să ceară

sprijin sau să anunţe un eveniment important. Şi mai ales cuvintele lui. Iulieş nu venise cu un scop precis. Ba poate venise cu un scop precis, dar nu îndemnat de grabă. Venise probabil să discute cu dânsul alte lucruri care nu aveau nicio legătură cu ziarul... Cine ştie ce-i mai trecea prin cap?... Nistor simţi o ură de moarte împotriva lui Iulieş... Din cauza lui părăsise uzina. Şi nici după ce o părăsise acesta nu-i dădea pace, nu-l lăsa liniştit.

— Cam îmi închipui eu pentru ce ai venit, tovarăşe Iulieş, încercă Nistor. Am mirosit noi ceva prin uzină şi cred că asta te-a trimis încoace.

Era mai bine aşa. Să nu bănuiască nicio clipă Iulieş că el s-ar aştepta la altceva. Să pună în legătură vizita lui neaşteptată cu ceea ce-i spusese Gorga. Dacă l-ar fi întrebat cum se gândise la început: „Ce vânt te-aduce încoace, tovarăşe Iulieş?”, ar fi putut să-i dea de bănuit.

Iulieş se uită drept în ochii lui Nistor. Nu voia să abordeze imediat subiectul care-i determina vizita:

— Şi ce-ţi închipui?... Ce-aţi mirosit prin uzină?

Nistor avu îndrăzneala să-i facă cu ochiul şi să vorbească pe un ton confidenţial:

— Am auzit noi ce-aţi pus la cale... Ziaristul care nu află asemenea lucruri nu e ziarist... Vreţi să puneţi linia în funcţiune cu ocazia Conferinţei regionale...

— E adevărat! aprobă Iulieş. Nu vrem s-o punem, ci o vom pune. E lucru sigur.

Nistor simulă o mare bucurie. Începu să-şi frece mâinile, să-şi caute parcă un loc, să-l ameninţe cu degetul pe Iulieş. Dacă Iulieş nu şi-ar fi menţinut încruntarea pe faţă, l-ar fi luat în braţe.

— Deci putem să dăm ştirea?... Dacă spui că e un lucru sigur...

— Puteţi s-o daţi liniştiţi. Acum nu ştiu dacă mai e timp.

Nistor ştia că paginile fuseseră încheiate, calandrate şi trimise la tipografie. Introducerea ştirii ar fi întârziat cu câteva ore ziarul şi ar fi cerut schimbarea paginii întâia şi

a patra. În afară de pagubele materiale. Se prefăcu totuşi agitat şi începu să telefoneze la zeţărie, la zincografie, cerând, rugând şi insistând pentru apariţia ştirii. După convorbirile telefonice avute, se întoarse spre Iulieş şi ridică deznădăjduit braţele. Părea îndurerat:

— N-avem ce face, tovarăşe Iulieş. Dacă veneai cu o oră mai devreme... Sau dacă mi-ai fi telefonat... Ar însemna să dăm peste cap tot ziarul.

— Nu-i nimic – îl domoli Iulieş – mai e şi mâine timp. Nu moare nimeni din pricina asta. Şi la drept vorbind n-am venit pentru asta.

Nistor se duse să deschidă geamul. Avea nevoie de aer rece şi nu trebuia să-i vadă Iulieş faţa. Îl cuprinse din nou tremurul acela vechi. Crezuse un timp că Iulieş venise pentru a-i aduce ştirea. Probabil că dinadins îl lăsase Iulieş să creadă acest lucru. Nu venise cu gânduri bune. Îl cunoştea bine. Dacă nu deschidea vorba imediat, însemna că-l preocupă un lucru important. Trebuia deci să se stăpânească şi să fie atent. Să se gândească bine înainte de a-i răspunde, să nu se ferească, să nu dea impresia că se fereşte, să rămână mai ales calm. Dar cine ştie ce putea să-l întrebe? Nu venise degeaba...

— Să-ţi spun drept, Nistore, mie nu mi-i prea cald... Dar dacă tu te-ai încălzit...

— Nu, nu-i vorba de căldură – se scuză Nistor – dar s-a cuibărit atât praf în colecţiile astea... De câte ori întorc o pagină simt cum îmi pătrunde praful în plămâni.

Nistor închise geamul şi se aşeză la locul lui la birou. Iulieş îşi aruncă o privire asupra colecţiilor, apoi se aşeză şi el pe un fotoliu, cu gestul unui om obosit.

— Va să zică învеţi... Nu-i rău... Numai să înveţi ce trebuie, Nistore... În fiecare număr de gazetă găseşti şi lucruri bune, şi lucruri rele... Tu ştii mai bine decât mine.

— Acum văd cu alţi ochi ziarul, ocoli Nistor discuţia. Îl văd nu cu ochii omului care citeşte, ci cu ochii omului care scrie, care scoate ziarul. E o deosebire, tovarăşe Iulieş.

— De bună seamă că-i o deosebire, Nistore... Tu de ce nu l-ai demascat pe Căciulă dacă l-ai prins asupra faptului? Când ţi l-a adus Iuşcă?...

Nistor tocmai se prefăcea că întoarce foaia unui ziar. Foaia parcă-i înţepenise în mână... Căciulă! Iuşcă! Îşi amintea. Uitase... Îi luase o declaraţie lui Căciulă. Acesta vorbise probabil. Nu trebuia să întârzie cu răspunsul.

— Povestea aceea veche?... Îmi aduc aminte... Nenorocitul! Mi s-a făcut milă de el... S-a rugat că nu mai pune mâna... Că nu fură el... că l-a văzut pe Severin furând... că e întâia dată... Mi s-a făcut milă... I-am spus că dacă-l mai prind îl dau pe mâna miliţiei...

— Şi de ce nu ne-ai spus şi nouă?... Ţi-a fost teamă că noi n-o să-l iertăm?... Sigur că nu l-am fi iertat!

Nistor era prins la strâmtoare. Îşi aminti dintr-o dată disputa pe care-o avusese cu Iulieş la distribuirea unor premii. Iulieş îl propusese pe Căciulă, şi el nu fusese de acord. Avea cum să se apere!

— Eu am crezut că se schimbă! răspunse Nistor foarte calm. M-am gândit că e totuşi un muncitor... Şi când am văzut că a început să producă mai mult...

— Fura de la ceilalţi...

— Am auzit, continuă Nistor. Am auzit şi asta... Dar pe atunci nici dumneata nu aflaseşi... Ştiu că chiar l-ai propus pentru premiu... Când m-am împotrivit eu... A trebuit să treacă atâta timp ca să afli de ce m-am împotrivit... De aceea m-am opus... M-am bucurat atunci că lucrează mai bine şi am crezut că e pe cale să se îndrepte. Dar nu puteam să dau premiu unui om care totuşi furase.

Iulieş îşi amintea. Era exact cum spunea Nistor. Acesta se opusese ca Silviu Căciulă să fie premiat.

— Îmi amintesc... Totuşi n-ai procedat bine, Nistore.

— Mi-a fost milă, îl întrerupse Nistor. Şi când s-a jurat că nu mai fură... Ca să fiu sigur, i-am luat o declaraţie şi i-am atras atenţia că dacă mai lipseşte ceva în hală...

Nistor îşi scoase portofelul din buzunarul dinăuntru al

hainei. Nu căută printre hârtii. Scoase dintr-un compartiment o hârtie împăturită pe care i-o întinse lui Iulieş.

— Asta-i declaraţia lui. Dacă e nevoie de ea la cercetări...

Iulieş băgă hârtia în buzunar fără s-o citească. Era încredinţat că va folosi la cercetări. Din nou i se strecura o îndoială printre gânduri. Să se fi înşelat asupra lui Nistor?... Era cu neputinţă!

În acea clipă zbârnâi telefonul. Nistor era invitat la o şedinţă la Comitetul Regional. Părăsiră împreună redacţia. Înainte de a se despărţi, Iulieş se adresă lui Nistor:

— Aş vrea să mai stăm de vorbă, Nistore...

— Zilele acestea o să fie greu. Ai văzut şi dumneata. Să aşteptăm până după conferinţă.

— După conferinţă? repetă Iulieş vorbele redactorului şef.

Nistor simţi o ameninţare în întrebarea lui Iulieş.

Lucian îşi continuase fără întrerupere cercetările. Cornelia îl vedea foarte rar acasă. Şi de fiecare dată îl ghicea preocupat, neliniştit. Lucian se ferea să fie subiectiv sau superficial. Din această cauză se străduia să culeagă cât mai multe amănunte, să le verifice, să le analizeze, să le cântărească cu grijă. Problema i se părea prea gravă pentru a accepta cea mai mică eroare sau îndoială. Înţelegea că-i datoria sa de comunist, de redactor al unui ziar comunist, să meargă până la capăt. Adică să demaşte tâlharii şi să repare nedreptăţile făcute de aceştia. Discutase cu aproape toţi oamenii din sat, cu unii în mai multe rânduri, le confruntase în capul său spusele fără să descopere vreo contradicţie. Fusese la cooperativă, la sfatul popular pentru a-i cunoaşte şi pe cei în cauză. Fusese şi la procuratura raională; stătuse de vorbă cu primul procuror şi cu alţi procurori, cerându-le părerea în unele probleme. Sezisată, procuratura îşi

propusese la rândul ei să ia în cercetare situaţia de la Crâng.

După ultima vizită la procuratură, Lucian văzu lucrurile cât se poate de clar. În drum spre casă căută să înmănuncheze toate amănuntele. Mergea liniştit cu paşi înceţi prin zăpada mare... Preşedintele cooperativei din Crâng, Toader Ichim, gestionarul cooperativei, Morişcă, şi locţiitorul secretarului sfatului, Grigore Plămadă, formau împreună o bandă. Printr-o serie de mijloace ingenioase jefuiau ţăranii, la adăpostul cooperativei. Dacă s-ar fi pus la socoteală numai casele pe care aceştia şi le ridicaseră în ultima vreme în oraş, jaful se ridica la sute de mii de lei... Sute de mii de lei!... Dar mai era cineva care lua parte la împărţirea prăzii. Un personaj pe care cei trei şi-l aleseseră cât se poate de bine. Un magistrat vechi, care se strecurase în procuratura raională. Postul pe care-l avea acesta îi permitea să sustragă reclamaţiile oamenilor sau să le claseze, iar când era vorba de vreo anchetă să îndrume cercetările într-o direcţie greşită. În această complicitate reuşiseră cei trei să bage în închisoare pe fostul gestionar al cooperativei, Nicolae Căpăţână, şi prin aceasta să bage în unii ţărani spaima sau credinţa că au oameni sus care-i protejează şi-i scapă în orice ocazie.

Mânia făcu să se răzvrătească sângele în Lucian. Se opri locului şi-şi încleştă pumnii. Se înserase de mult. Cele câteva lumini palide făceau parcă şi mai evidentă bezna. Lucian zări la un moment dat trei umbre îndreptându-se spre el. În acelaşi timp auzi şi din spate paşi. Cele trei siluete se opriră în faţa lui. Şi omul pe care-l auzise în spate se opri.

— Bună seara! spuse acesta cu o voce groasă de bas.

Unul din cei trei răspunse cu voce slabă:

— Bună seara! S-a făcut cam frig...

Cele trei siluete cotiră spre stânga, Lucian întoarse capul. În spatele lui se afla o adevărată namilă de om.

— Ştii cine era, tovarăşe ziarist?... Tâlharii... Ţi-au

aţinut calea... Dumnezeul lor... Dacă nu-i făceam plachie pe tustrei... Păcat că n-am întârziat oleacă...

— Dumneata eşti, tovarăşe Podoabă?

— Chiar eu... Şi cum avem acelaşi drum...

Porniră amândoi tăcuţi. Podoabă nu-i spuse lui Lucian că oamenii din sat îl sfătuiseră să nu-l scape seara din ochi pe ziarist, spre a-l feri de vreun atac din partea tâlharilor. „Dacă te văd pe tine în prejma lui, îşi duc mâna la pântece, nu la cuţit, mama lor.” Lucian se despărţi de Podoabă în faţa casei. De-abia atunci îi spuse acesta:

— Au vrut să te atace, tovarăşe ziarist. Le luceau mâinile... Noapte bună.

Lucian o găsi pe Cornelia trează. Îi expuse concluzia la care ajunsese.

— E totul clar, Cornelia. Mâine dimineaţă, dis-de-dimineaţă, îi voi telefona tovarăşului Zaharia. E necesară o anchetă urgentă şi oficială de partid.

Nistor era în biroul lui Zaharia când acesta vorbi la telefon cu Lucian. Înţelese doar din întrebările primului-secretar că în sat se întâmplase un eveniment grav, în care era amestecat şi Lucian. După ce termină convorbirea, primul-secretar se adresă lui Nistor:

— Un fapt grav, tovarăşe Nistor. Pentru că e în joc cinstea sau necinstea unor oameni. Şi numai cu un sfert de oră înainte, cineva de la procuratura raionala îmi comunicase că tovarăşul Lucian Severin întărâtă ţăranii împotriva autorităţilor. Ciudat! Cu toate acestea organele locale de partid nu au comunicat nimic regiunii.

— Poate că n-au avut timp – sugeră Nistor.

Zaharia negă cu o mişcare a capului:

— Când e ceva grav, nu întârzie organele de partid. Mai degrabă autorităţile... Trebuie să plece cineva urgent acolo!

— Neapărat! sublinie Nistor. Poate nu-i nimic important, poate e un lucru foarte grav.

— Şi peste zece minute intrăm în şedinţă. La cine pot

să renunţ?...

— Dacă sunteţi de acord, mă pot repezi eu. Vă ţin la curent telefonic... dacă e ceva grav...

Primul-secretar păru că chibzuieşte. La cine altcineva putea să renunţe?... De Mironescu era neapărată nevoie la şedinţă. Şi Mironescu putea foarte bine să-l suplinească pe Nistor la dezbateri.

— Bine! acceptă Zaharia. Un singur lucru, tovarăşe Nistor. Procedezi cu toată răspunderea. Dacă descoperi cine ştie ce manevră duşmănoasă, acţionezi pe loc. Să nu te intimideze persoanele şi funcţiilor lor...

Nistor înregistră bine în minte cuvintele primului-secretar. Acesta îi ceruse să procedeze cu răspundere, să acţioneze imediat şi să nu se intimideze de persoane şi de funcţiile lor.

— Voi proceda întocmai, tovarăşe prim-secretar. Plec imediat. Îl voi ruga pe tovarăşul Stoian să se ocupe de ziar. De fapt numărul de azi e aproape gata.

Nistor telefonă din alt birou lui Stoian, cerându-i să-şi ia răspunderea numărului, apoi coborî în goană treptele sediului regional. În faţa sediului îl aştepta maşina, un GAZ închis.

— Tovarăşe şofer cu toată viteza la Crâng! Orice secundă pierdută poate să coste.

În mai puţin de jumătate de oră maşina ajunse în Crângul Mic, oprindu-se în dreptul clădirii sfatului popular.

Nistor intră la sfat. În biroul secretarului găsi trei persoane care se recomandară imediat. Procurorul Vasile Mărculescu, Grigore Plămadă, locţiitorul secretarului, Toader Ichim, preşedintele cooperativei.

— Relataţi concret ceea ce s-a întâmplat – ceru cu glas poruncitor Nistor.

Procurorul se apucă să închege o istorie, confuză, depănată în termeni pretenţioşi, juridici, din care reieşea că un redactor de la ziarul regional aţâţase, sub pretextul unei anchete, unul după altul, oamenii împotriva autorităţilor locale.

— Cine?... Lucian Severin?... Nu e la prima lui abatere şi acţiune duşmănoasă.

Nistor spusese special aceste cuvinte pentru a-i încuraja pe cei trei în a-l acuza pe Lucian. Atâta aşteptaseră cei trei. Fiecare se strădui să născocească pe seama lui fapte grave.

— Eram cu tovarăşul secretar al sfatului, când redactorul a venit la cooperativă şi ne-a dat a înţelege că dacă-i oferim vreo zece mii de lei întrerupe ancheta... Îţi aminteşti, tovarăşe Plămadă?... Mai era de faţă şi tovarăşul Ion Morişcă, gestionarul cooperativei.

— Daţi imediat declaraţii în acest sens, spuse Nistor. Şi dumneata, tovarăşe procuror. Nu-mi trebuiesc însă vorbe, ci fapte. Trebuie să ne lămurim odată pentru totdeauna dacă e un duşman sau nu.

Plămadă se apropie de Nistor spunându-i încet:

— Dacă o să aveţi nevoie de vreun împrumut, nu ne dăm la o parte. Zece, douăzeci de mii...

Nistor se prefăcu că nu dă ascultare celor spuse de Plămadă.

— Terminaţi-vă declaraţiile! Cât mai degrabă!

Apoi începu să se plimbe prin cameră. Va trebui să se ferească. Să nu dea de bănuit că procedase părtinitor. De aceea ceru să fie chemat imediat secretarul organizaţiei de partid.

Vasile Dobridor, secretarul organizaţiei, de abia păşi pragul încăperii şi Nistor se repezi asupra lui. Trebuia să-l intimideze.

— E o lipsă de răspundere din partea dumitale, o adevărată abatere de la linia partidului. Cum ai putut permite duşmanului să aţâţe oamenii împotriva statului?!...

— Păi eu n-am crezut că-i aţâţă – răspunse Dobridor. Le-a cerut părerea... Nu ştiu să-i fi îndemnat la ceva rău. Mi-a cerut şi mie părerea mai demult...

— Tovarăşii de-aici susţin că a cerut douăzeci de mii de lei de la preşedintele cooperativei ca să întrerupă

ancheta! continuă Nistor... Dacă e adevărat, nu va putea scăpa de judecată... De altfel se pare că nu e la prima lui acţiune, duşmănoasă... Secretar de organizaţie eşti dumneata sau complicele duşmanului?

Luat prin surprindere, Dobridor încercă să-i explice.

— Eu n-am ştiut nimic – spuse el. N-am avut de unde să ştiu. Dar să nu mă faceţi părtaş la fărădelegi.

— Dacă nu eşti complice, atunci scrie! Declară pe hârtie. Ajută la demascarea duşmanului.

Dobridor dădu din umeri:

— Păi ce să scriu?... Eu nu l-am văzut, nu l-am auzit... Cum să scriu că-i duşman?... Eu nu pot să scriu decât că a vorbit cu oamenii din sat despre nişte tâlhării...

— Acesta a fost pretextul! interveni Mărculescu. A urmărit de fapt să bage zâzanie, să aţâţe, să incite.

— Scrie că l-ai auzit incitându-i pe oameni! porunci Nistor.

— Adică... spuneţi-mi ce-nseamnă asta? întrebă Dobridor.

— Adică l-ai auzit vorbind cu oamenii despre tâlhării – se grăbi procurorul. Scrie aşa: „L-am auzit cu urechile mele incitându-i pe săteni. Dar ştiind că vine de la partid, de la regiune n-am vrut să mă amestec.”

Nistor nu avu timp mult de aşteptat. Luă declaraţiile, le citi, se prefăcu că reflectează şi-i ceru la sfârşit părerea procurorului:

— În faţa unor asemenea dovezi cum procedaţi dumneavoastră?

Procurorul îi răspunse fără nicio ezitare:

— Mandat de arestare provizorie. Până la anchetă...

Nistor se pregătea să dea ultima lovitură:

— Parcă-mi spuseşi ceva confidenţial, tovarăşe Plămadă...

Acesta arătă cu ochiul spre Dobridor,

— Nicio grijă – îl încurajă Nistor. Ce sumă spuneai că-mi poţi oferi?

Lui Plămadă îi convenea că Nistor se demasca în faţa

tuturor.

— Cam la vreo douăzeci de mii... dacă se întrerupe orice anchetă...

— Nu-i puţin?

— Încă vreo cinci mii...

Când procurorul îşi dădu seama despre ce-i vorba, fu prea târziu ca să mai poată interveni.

— Ai auzit, tovarăşe procuror?! Încercare de mituire! Ai auzit cu urechile dumitale! Mandat de arestare! Şi pentru duşman şi pentru hoţ!

Procurorul încercă să protesteze. Nistor bătu cu pumnul în masă.

— Orice întârziere te demască drept complice!... Sau vrei să telefonez direct la...

— Voi emite ambele mandate imediat, se supuse procurorul.

— Să-ţi faci datoria până la capăt! spuse sever Nistor. Eu nu mă amestec în treburile dumitale. Eu voi raporta conducerii partidului. Dumneata îţi faci datoria de slujbaş al statului!... Eu nu pot să-ţi dau ordine dumitale.

— Eu procedez pe baza faptelor – spuse procurorul. Am în mână dovezi. Să-mi permiteţi numai să copiez declaraţiile. Vi le înapoiez în jumătate de oră.

— Bagă de seamă, tovarăşe procuror. Dumneata răspunzi pe linie de stat!

— Răspund pentru fiecare fapt! sublinie procurorul.

Mărculescu voia să-l aresteze cu orice preţ pe redactor. Aceasta îl interesa în primul rând. Pe Plămadă va reuşi el să-l scape până la urmă. Trebuia mai întâi să scape însă el şi aceasta era posibil numai arestându-l pe redactor. Oamenii se vor înfricoşa, nu vor mai face reclamaţii, nu vor mai avea curajul să răspundă la anchetă. Vor lăsa totul baltă, convinşi că nu se va face niciodată dreptate. Acuzaţiile împotriva redactorului erau cât se poate de grave. Dacă Ichim va reuşi să mai scoată câteva declaraţii de la oamenii lui, rechizitoriul va putea cere o pedeapsă serioasă.

Pe Nistor nu-l interesa complicitatea pe care o bănuia între cei trei. El luase declaraţii împotriva lui Lucian. Procedeul legal nu-l interesa. Nu putea interveni când declaraţiile îl acuzau atât de grav pe redactor. Pentru a nu fi pusă la îndoială imparţialitatea lui de către Comitetul Regional, trebuia să provoace arestarea unuia din cei trei. Ceea ce se întâmplase. Va înainta regiunii ambele cazuri. Va spune că nu a putut să se împotrivească măsurilor legale luate de autorităţi cu privire la Lucian, dar deasemeni nu a putut să-l lase liber pe cel care-i oferise mită. Ceruse arestarea lui imediată. Îşi închipuia că procurorul va face tot ce-i va sta în putinţă pentru a dovedi vinovăţia gravă a redactorului. Altminteri îl va băga redactorul pe dânsul la puşcărie. Lucian nu mai putea să scape de astă dată. Cu atâtea dovezi împotrivă, care mergeau de la cerere de mită, până la incitare şi organizare de rebeliune, soarta lui era pecetluită. Şi a ei... Iar el ieşea basma etirata. Anchetase, luase declaraţii, băgase în puşcărie pe unul care-i oferise mită, nu se amestecase în treburile organelor locale, dimpotrivă le declarase răspunzătoare pentru acţiunile şi măsurile pe care urmau să le ia.

Procurorul se înapoie peste jumătate de oră cu un mandat de arestare şi însoţit de un miliţian. Plămadă fu ridicat imediat. Se supuse fără să crâcneaseă. Ştia că Mărculescu va avea grijă de cazul lui.

— Am emis şi celălalt mandat, se adresă Mărculescu lui Nistor. Am trimis miliţienii după duşman.

— Răspunzi singur, tovarăşe procuror. Dacă legea te-a obligat să procedezi astfel...

— Legea m-a obligat, tovarăşe. Altminteri aş fi intrat eu în puşcărie.

Pe neaşteptate se auzi vocea lui Dobridor:

— Dumneavoastră chiar credeţi că tovarăşul ziarist e vinovat? Eu nu l-am auzit spunând vorbe rele, continuă Dobridor. Părea foarte cumpătat.

Uitându-se pe fereastră, Nistor o văzu pe Cornelia.

Aceasta se îndrepta spre intrarea sfatului. Părea mai degrabă calmă decât tulburată. Când îi văzuse pe miliţieni cu mandatul de arestare, pe Lucian îl pufnise râsul. Se uitase la semnătura emitentului. Aparţinea lui Mărculescu.

— Asta mi-a mai trebuit, spuse Lucian. S-a terminat cu el. Şi-a demascat în întregime complicitatea... Nu te speria, Cornelia, în jumătate de oră se lămureşte totul.

Lucian plecase discutând amical cu miliţianul.

Aflând că sosise cineva din conducerea Comitetului Regional la sfat, Cornelia se hotărâse să se ducă până acolo. Siguranţa şi liniştea lui Lucian o molipsise şi pe dânsa. Dar când deschise uşa şi-l descoperi pe Nistor, simţi că ameţeşte. Reuşi totuşi să se stăpânească.

Nistor o luă deoparte şi începu să-í explice:

— E foarte grav, Cornelia!... A fost peste puterile mele. Sunt zeci de acuzaţii şi de dovezi împotriva lui. Uite numai câteva. N-am putut să împiedic autorităţile.

— Ba cred că tu le-ai îndemnat! se trezi Cornelia. Sunt convinsă că tu ai făcut totul! Mă duc şi eu la regiune.

Nistor nu se înfricoşă:

— Mergem amândoi. Te iau cu maşina regiunii. Dacă vrei, mergem împreună la primul-secretar. Vreau să-ţi dovedesc că n-am niciun amestec şi că nu mă feresc. Îţi jur!...

Cornelia nu ştia dacă Nistor e sincer sau nu. Acesta parcă înţelese dubiul Corneliei:

— Mergem amândoi la primul-secretar. Aşa cum ţi-am promis... Dar, crede-mă, îţi jur, nu m-am putut opune împotriva măsurilor legale. Dacă ţi-ai da seama de gravitatea dovezilor... Procurorul nu crede că va scăpa sub cinci-şase ani...

— Cum?! întrebă Cornelia. Nu-ţi dai seama de ceea ce spui? Mergem împreună la partid.

Cornelia luă loc alături de Nistor în maşină. Aproape tot drumul tăcură. Numai când se văzu oraşul, Nistor deschise gura. Vorbi în şoaptă:

— Nu ştiu cum să-l scăpăm... Doar să nu-mi fac datoria... Nu ştiu... Eu încă nu prezint raportul... Nu-l prezint imediat... Mai aştept... Stau acasă până la cinci...

Cornelia nu spuse nimic. Lucian era nevinovat. Se dădu jos din maşină fără să răspundă la salutul lui Nistor.

CAPITOLUL 43

CORNELIA SE DUSE DIRECT la uzină. Atitudinea oarecum binevoitoare a lui Nistor o descumpănise. Începea să creadă că arestarea lui Lucian nu se datora intervenţiei lui Nistor, ci unui complot organizat de către tâlharii din comună. Nistor îi vorbise de mărturii şi declaraţii luate de la diferite persoane din comună şi propusese el însuşi să meargă la primul-secretar împreună. Nicio clipă nu se înfricoşase. Dimpotrivă, insistase de mai multe ori să se prezinte amândoi la regiune. Se organizase în mod limpede – gândi Cornelia – un complot împotriva lui Lucian. Poate că sub presiunea faptelor, adică a mărturiilor şi declaraţiilor, organele locale fuseseră nevoite să procedeze la arestarea lui Lucian, iar Nistor nu avusese putere să se împotrivească. Sau nu încercase din cauza gravităţii acuzaţiilor. Nu ar fi avut altminteri curajul s-o invite la regiune.

Prima ei datorie era să-l înştiinţeze pe tatăl lui Lucian. De aceea se duse direct la uzină.

Iuşcă o cercetă cu privirea, şi când auzi cine e, se grăbi să-i dea drumul în uzină. Cornelia nu luă în seamă agitaţia din curtea uzinei. Muncitorii din schimbul doi organizaţi în echipe voluntare, pavoazau exteriorul halei şi curtea uzinei. Peste două zile urma să se inaugureze linia automată. Prima probă a liniei era stabilită la terminarea completă a lucrărilor, seara la ora şapte. Pentru acea oră se angajase colectivul condus de inginerul Pârvan.

Cornelia pătrunse în hală şi-l descoperi repede pe

Alexandru Severin. Statura lui uriaşă atrăgea dintr-o dată privirile celui care trecea pragul secţiei.

Severin nu-şi putu reţine surprinderea când o văzu pe Cornelia alături de el:

— Cornelia!... Ce vânt te-a abătut încoace?... Vreo furtună?...

Cornelia dădu din cap. Lui Severin nu-i trebui mai mult. Se îndreptară amândoi spre biroul lui Pârvan. Maistrul Ferenţi, când îi văzu intrând, se grăbi să părăsească biroul. Cornelia rupse imediat liniştea. Îi relată lui Severin tot ceea ce i se întâmplase lui Lucian în Crâng. Severin n-o întrerupse şi nu-i puse nicio întrebare. Pe faţa lui apăruseră în schimb câteva cute care-i oglindeau îngrijorarea. De-abia după ce Cornelia termină, Severin spuse primele cuvinte:

— Nu-i şagă, Cornelia... Eu îmi dau seama... Vor să câştige timp... să înspăimânte satul şi pe urmă pot ei scoate destule mărturii de la cei slabi de înger... Asta urmăresc... Hoţii întâi pălesc în paznici, îi doboară şi pe urmă fură... De aceea unora le e frică să se bage paznici... Tu du-te acasă... Du-te la Simina... Să nu-ţi fie teamă... Omului cinstit poţi să-i torni noroi cu găleata... tot curat rămâne.

Severin o conduse pe Cornelia până la uşa halei. Apoi se îndreptă cu paşi uriaşi spre biroul lui Iulieş.

Severin îi dezvălui acestuia tot ce-i relatase Cornelia. Nu-i scăpase nicio vorbă. Când auzi cine făcuse ancheta din partea regiunii, Iulieş sări în sus:

— E şi vina mea, Alexandre. Dar n-ai nicio teamă. Nu se pătează cinstea unui om cu declaraţii mincinoase. Voi cum staţi?...

Severin nu-l înţelegea pe Iulieş. Nu înţelegea ce vină poate să aibă Iulieş în întâmplările de la Crâng şi mai ales nu înţelegea de ce îl întreba tocmai în clipa aceea despre producţie.

— Aşa cum e hotărât, răspunse morocănos Severin.

— Atunci puteţi să vă lipsiţi de mine pentru puţină

vreme... Nu de alta, Alexandre, dar timpul poate să fie prielnic multor nedreptăţi.

— Aşa-i, Iulieş, aprobă Severin mai înseninat. Dacă nu striveşti la timp ouăle... trebuie caznă mare apoi ca să ucizi şerpii... Unii se strecoară şi fug...

— Să nu-ţi faci griji, Alexandre. Gândeşte-te mai bine la linie... Peste două zile... Două zile, Alexandre!... Tocmai astea două zile, ultimele, îşi numără fiecare clipă...

— Ştiu şi eu, Iulieş, răspunse oarecum neliniştit Severin.

Iulieş pricepu teama lui Severin.

— Măi Alexandre, primul pahar cu Lucian n-o să-l ciocneşti tu!... Eu o să-l ciocnesc... Ţine minte!...

— Mai bine tustrei, Iulieş...

— Nu vrei să te laşi?... O să fie şi cum vrei tu... Da' timpul nu vreau să-l mai pierd. Gata!... Fiecare la treburile lui... Şi să ştii, Alexandre, că ori tu, ori eu... n-o să fie nicio deosebire...

Alexandru Severin îşi reluă calm lucrul. Nu era întru totul liniştit, dar ultimele vorbe ale lui Iulieş îi risipiră gândurile negre.

Iulieş îi ceru lui Singurel maşina. Se grăbea. Voia să termine totul până la prânz.

Primul-secretar îl primi imediat pe Iulieş. Îşi închipuia că trebuie să fie ceva important la mijloc dacă Iulieş venise fără să dea în prealabil un telefon.

— Să mă iertaţi, tovarăşe prim-secretar, că am venit aşa, neanunţat... Aţi citit raportul lui Nistor de la Crâng?

— Pentru asta ai venit?... Eu credeam că cine ştie ce s-a întâmplat la uzină... Dacă eşti atât de curios, să-mi răspunzi şi dumneata dacă angajamentul...

— La ora şapte seara, tovarăşe prim-secretar, îl întrerupse Iulieş... Nicio clipă mai târziu.

— Te-a trimis Severin aici? întrebă pe neaşteptate Zaharia.

— Nu el m-a trimis. Eu am venit.

Zaharia nu mai întârzie răspunsul.

— S-au încurcat rău lucrurile, Iulieş La Crâng. În loc să se descurce. Eu am cerut organelor de stat să urgenteze cercetările... Dar ştii şi tu că atunci când e o răspundere gravă la mijloc se cântăreşte şi se suceşte fiecare amănunt. Nu pot să influenţez procedura legală... Deşi eu, în sinea mea, sunt convins că e la mijloc o neînţelegere, sau poate o înţelegere... Asta-mi dă de gândit... De cinstea lui Lucian Severin îmi vine greu să mă îndoiesc.

— Eu supun o propunere Comitetului Regional – spuse Iulieş. Să se facă o contraanchetă de partid.

Zaharia îl privi pe Iulieş cu curiozitate.

— Cred că nu mai e nevoie să-ţi spun că propunerea ta ridică o problemă gravă, Iulieş.

— Ştiu, tovarăşe prim-secretar. Eu am motive întemeiate care mă fac să nu cred în obiectivitatea lui Nistor, ca să nu spun în cinstea lui. Mai am de cules unele date. Şi ceea ce s-a întâmplat. La Crâng mă va ajuta în această direcţie.

— Vrei să te duci tu la Crâng?

— Da! Dacă mi se încredinţează sarcina. Nu-i vorba numai de Lucian Severin. E vorba şi de Alexandru. E vorba de noi toţi. Tocmai în ziua inaugurării liniei băiatul lui Alexandru să fie arestat ca duşman al poporului!... Eu spun foarte rar vorbe mari, tovarăşe prim-secretar. Aici a lucrat un duşman. Şi nu unul singur. S-au întâlnit câţiva pe drum.

— Iulieş! încă n-am primit raport scris de la Nistor. Mi-a făcut numai o relatare şi mi-a înmânat declaraţiile... Toată povestea mi se pare neclară... Tocmai pentru că e prea clară... Ia declaraţiile cu tine... Propunerea ta o voi supune imediat biroului... Ai maşină?...

— Am! răspunse Iulieş. Maşina uzinei.

— Nu mai ai nevoie de delegaţie. Să nu mai pierdem vremea. Voi da eu telefon la Crâng. Numai nu trebuiesc forţate autorităţile.

Iulieş plecă imediat. Înainte ca maşina să părăsească

oraşul, Iulieş se adresă şoferului:

— Cu mine nu prea te-ai plimbat. Eu întotdeauna sunt grăbit, de aceea nu iau maşina.

Şoferul înţelese şi făcu haz. Apăsă acceleratorul şi maşina părea că zboară pe şosea.

Iulieş se gândi la Nistor. Ce putea să aibă acesta cu Lucian?... Sau pur şi simplu fusese forţat de împrejurări şi de dovezi să ia o atitudine ostilă faţă de dânsul. Scoase din buzunar declaraţiile şi le citi pe îndelete. Toate susţineau aceleaşi lucruri, cu excepţia declaraţiei secretarului organizaţiei de partid din Crângul Mic. În toate celelalte se arăta că Lucian Severin îndemnase oamenii la rebeliune împotriva autorităţilor şi că ceruse mită pentru a întrerupe ancheta. Ichim şi Plămadă se indicau martori reciproc. Declaraţia lui Mărculescu, a procurorului, era mai degrabă o categorisire a infracţiunilor lui Lucian pe baza mărturiilor celor doi. Declaraţia lui Dobridor era cea mai săracă. Spunea numai că Lucian Severin incitase oamenii. Altceva nimic. Iulieş îşi dădu seama că lipseşte un lucru de bază în acţiunea intentată redactorului. Declaraţii de la oamenii pe care acesta îi aţâţase la revoltă. Ichim şi Plămadă susţineau numai că auziseră, nu spuneau în declaraţii că Lucian discutase cu ei. În schimb arătau că Lucian le ceruse bani pentru a opri cercetările. Acesta era lucrul care-l intriga cel mai mult pe Iulieş şi care-l făcu să ajungă la concluzia că Ichim şi Plămadă se înţeleseseră în a-l acuza pe Lucian.

Când băgă înapoi în buzunar declaraţiile, Iulieş mai dădu peste o hârtie. O despături. Nu era o singură hârtie. Erau două jumătăţi de coli. Una din ele era declaraţia lui Silviu Căciulă. Cealaltă era tot o declaraţie, a unui oarecare Ion Vrabiciu. Iulieş o citi cu atenţie. Rămase uluit. O mai citi o dată. Lipsa datei pe declaraţie şi menţiunea lui Vrabiciu cu privire la dată îl lămuri. Nistor îi smulsese lui Ion Vrabiciu o declaraţie sau pentru a-l şantaja, sau pentru a se apăra de dânsul. Dar cine era Ion

Vrabiciu?... Cum ajunsese el în redacţie?... De unde cunoştea Nistor escrocheriile lui?... Dacă nu le-ar fi cunoscut, nu i-ar fi fost impuse în declaraţie. Niciun escroc nu-şi spune de bună voie isprăvile sale dacă nu-i sunt cunoscute.

Iulieş nu avu timp să reflecteze mai mult. Maşina intră în Crângul Mare,

— La tribunal, la procuratură! îi spuse Iulieş şoferului.

Maşina opri în faţa tribunalului. Iulieş se îndreptă spre aripa unde era instalată procuratura.

Întrebă direct de Mărculescu, şi un tânăr îi duse în biroul acestuia.

— Tovarăşe procuror – începu de-a dreptul Iulieş – sunt trimis pentru o contraanchetă de către biroul Comitetului Regional de Partid.

— Dumneavoastră sunteţi tovarăşul Iulieş Livede?

— Da! poftiţi legitimaţia mea.

Procurorul se uită cu atenţie la legitimaţie, după care i-o înapoie lui Iulieş:

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră.

— Mulţumesc. Vreau să vă pun o singură întrebare. E legală arestarea tovarăşului redactor numai pe baza celor trei declaraţii? Dacă e la mijloc un complot împotriva lui?... Nu încerc să vă influenţez. Numai întreb.

— Arestarea e mai mult decât justificată, răspunse calm procurorul.

— Chiar dacă declaraţiile sunt mincinoase?

— Declaraţiile au fost date în faţa organelor de stat...

— Foarte curios – spuse el. S-ar putea afla în ce zi a cerut redactorul mită?... În declaraţii nu se specifică data.

Mărculescu nu se aştepta la o asemenea întrebare:

— E adevărat, dar...

— Vă rog să-l întrebaţi imediat, chiar acum, în faţa mea, la telefon pe preşedintele cooperativei.

— Dumneavoastră daţi ordine?...

— Dau ordine! Dacă dumneavoastră aţi trecut cu vederea peste un asemenea fapt!

— Eu primesc ordine numai de la forurile superioare.

Iulieş puse mâna pe telefon şi ceru cooperativa. Îi răspunse preşedintele. Îi puse direct întrebarea. Preşedintele se bâlbâi, apoi rosti o dată. Iulieş notă data pe o bucată de hârtie. Ceru apoi sfatul popular. I se răspunse că secretarul sfatului a fost arestat pentru că i-a oferit mită lui Nistor. Se înfurie. Aproape trânti receptorul în furcă.

— Dumneavoastră puneţi preţ pe declaraţia unui tâlhar?... Unde-i acest Plămadă?

— A fost eliberat provizoriu.

— Cum?... Cine l-a eliberat?

— La cererea lui... până la proces... E un drept al fiecărui acuzat.

— Atunci de ce nu-l eliberaţi şi pe redactor?

— Pentru că e un caz de o gravitate neobişnuită. Şi pentru că sunt probe.

Chiar atunci pătrunse Plămadă în biroul procurorului.

— Vă mulţumesc, tovarăşe procuror, interveni Plămadă. Eu de fapt am glumit atunci când i-am propus bani tovarăşului de la partid...

Procurorul nu reuşise să-i facă semn lui Plămadă. Iulieş se întoarse brusc spre el:

— Dumneata te numeşti Plămadă?... Trece aici pe declaraţia dumitale data când redactorul a cerut mită. Ai uitat s-o treci.

Plămadă luă declaraţia şi trecu o dată. Ca să pară mai sigură, adăugă şi ora exactă: nouă şi douăzeci de minute. Şi Ichim îi spusese lui Iulieş o oră: cinci şi un sfert după-masă. Datele nu coincideau. Era o diferenţă de două zile între ele.

— Cine se poate opune eliberării provizorii? întrebă Iulieş.

Procurorul evită să răspundă direct. Îi atrase atenţia lui Iulieş că stânjeneşte aplicarea legilor şi-şi asumă rolul unui organ superior de stat.

— Va veni şi acesta, nicio grijă! îl anunţă Iulieş.

Dumneata susţii deci că arestatul nu poate fi eliberat provizoriu.

— Nu! răspunse ferm Mărculescu. Până nu avem concluziile anchetei.

— Cine se ocupă de caz?

— Eu, anunţă Mărculescu. Din partea procuraturii.

Iulieş părăsi biroul lui Mărculescu. Nu mai avea nicio îndoială. Era la mijloc un complot împotriva lui Lucian. Îl mira numai faptul că procurorul nu verificase declaraţiile celor doi. Se sui în maşină şi indică şoferului direcţia Crângul Mic. La începutul satului luară în maşină un băietan, care-i conduse la sediul organizaţiei de partid. Secretarul era în sediu. Iulieş îi arătă declaraţia,

— De unde ştii dumneata că tovarăşul redactor a aţâţat oamenii la rebeliune?

— Păi eu n-am spus asta!

— N-ai scris dumneata declaraţia asta?

— Ba da! Dar eu n-am scris acolo c-a aţâtat oamenii. Am scris că a stat de vorbă cu ei. Atâta ştiu eu. Şi mai ştiu c-a stat de vorbă ca un adevărat tovarăş.

— Bine, omule – se înfurie Iulieş – de ce n-ai trecut asta pe hârtie? De ce-ai scris c-a incitat oamenii?...

— Tovarăşul de la regiune şi procurorul mi-au cerut să scriu aşa. Eu m-am împotrivit să spun mai mult.

Iulieş pricepu confuzia. Deci totul fusese provocat, premeditat.

— Tovarăşe Dobridor! îi spuse Iulieş. Dumneata ştii că pe baza declaraţiei dumitale a fost arestat redactorul?

Dobridor se îngălbeni:

— Eu n-am ştiut... Dar am simţit că e ceva necurat... Că tovarăşul n-a îndemnat pe nimeni la răsmeriţă... Şi după ce-am plecat de la sfat, am făcut un memoriu către regiune... în care am spus adevărul... şi l-au semnat până acum optzeci şi patru de oameni., cei mai cinstiţi din comună... Cum era să-l lăsăm noi să fie închis nevinovat şi tâlharii să rămână liberi?...

— Unde-i memoriul?...

— Chiar acum voiam să-l trimitem cu motocicleta la regiune... Dumneavoastră sunteţi tovarăşul Iulieş Livede?...

— Nici nu m-ai legitimat.

— Păi vă cunosc de la şedinţe... Nu greşesc eu chiar întotdeauna... Sunt delegat la conferinţă..

Iulieş luă memoriul şi-l parcurse... Semnatarii trecuseră în dreptul numelui lor tot felul de date: vârsta, apartenenţa politică, studiile, decoraţiile. Unul adăugase: „Fost voluntar în divizia Tudor Vladimirescu”. Alţii, care n-aveau decoraţii şi studii cu care să-şi întărească cinstea, însemnară în dreptul numelui: „Niciodată condamnat”, „luptător pentru reforma agrară”, „înscris printre primii în colectivă”.

— Ai procedat ca un secretar de partid – îi mulţumi Iulieş. Altădată însă...

— Am tras eu bună învăţătură de minte... dar, vedeţi dumneavoastră, când l-am auzit şi pe tovarăşul de la regiune că redactorul e un vechi duşman... Începusem să mă îndoiesc... Da’ tot nu m-am lăsat... Dacă nu era povestea cu vorba aceea... de-acum o ţin minte toată viaţa... Nu-i lăsam eu aşa uşor...

Iulieş ceru procuratura şi aduse primului-procuror la cunoştinţă lucrurile pe care la aflase. Acesta mulţumi şi-l anunţă că va schimba procurorul la cazul lui Lucian Severin. Mai mult nu putea să facă până la confruntarea şi verificarea datelor.

Răspunsul nu-l mulţumi pe Iulieş. El îşi închipuise că Lucian va fi imediat eliberat

Telefonă apoi la fabrică şi-l chemă pe Severin. Îi spuse că deşi Lucian nu putea fi pus încă în libertate avea dovada nevinovăţiei sale în mână. „O să se afle în oraş, Iulieş – răspunse Severin – şi ştii tu cum e lumea... Unii aruncă cu pietre în apă numai să vadă cât de mari cresc cercurile în locul unde s-a aruncat piatra... Până se pierd, lumea le vede”...

Acest gând îl înfuria şi pe Iulieş. Nistor procedase cu

uşurinţă în ancheta lui. Acceptase fără rezervă dovezile false şi după mărturia lui Dobridor insistase chiar ca Lucian să fie arestat. Nu procedase cu uşurinţă, ci intenţionat. Dacă ar fi analizat cu grijă declaraţiile şi ar fi discutat cu oamenii din sat, ar fi putut împiedica arestarea arbitrară a lui Lucian. Nistor prin toată comportarea sa nu urmărise descoperirea adevărului, ci arestarea lui Lucian. Era limpede. El era principalul autor al arestării. Cu scopul vădit de a-l compromite pe Lucian. Nu putea fi atât de orb, încât să creadă în vinovăţia redactorului. Pe altul, care nu-i cunoştea adevărata faţă, l-ar fi putut induce în eroare. Nistor se ascunsese în spatele legalităţii. Dar cel care-l cunoştea cu adevărat nu putea ajunge decât la conculzia că procedase intenţionat, că provocase el arestarea.

Iulieş nu mai avea timp de pierdut. Hotărârea lui era luată. Se urcă în maşină grăbit. Şoferul nu mai aşteptă indicaţii. Porni cu toată viteza.

— La ce oră pleacă al doilea avion către Bucureşti? îl întrebă pe şofer Iulieş.

— La treisprezece... adică peste jumătate de oră.

— Şi ce crezi?...

Şoferul apăsă pe accelerator. Maşina ajunse la aeroport cu şapte minute înainte de plecarea avionului. Locuri nu mai erau. Şeful aerogării puse la dispoziţia lui Iulieş un scaun. Iulieş mai avu vreme să dea telefon la regiune. Zaharia nu era în birou, îl chemă pe Mironescu. Îl rugă să-l anunţe pe primul-secretar că fusese nevoit să plece la Bucureşti. Îl întrebă apoi dacă a auzit de un oarecare Ion Vrabiciu.

— Dar repede, Mihaile! Repede.

Mironescu îl puse la curent în câteva cuvinte cu întâmplarea din redacţie în versiunea pe care o relatase Nistor.

— Ai vorbit ca un adevărat ziarist, Mihaile, îi mulţumi Iulieş. Într-un minut, esenţialul. Rămâi cu bine.

Avionul tocmai se pregătea să decoleze. Iulieş se urcă

repede şi-şi găsi scaunul la coada avionului. Un tânăr de la regiunea U.T.M. îl recunoscu şi-i propuse să schimbe locurile. Iulieş acceptă imediat. Nu se gândea să doarmă. Nici n-avea nevoie. Avea în schimb nevoie să gândească.

Situaţia lui Lucian se limpezise. Fusese la mijloc o provocare pe care Nistor o acceptase îndemnat de anumite sentimente. Totul era ca Lucian să fie imediat eliberat, pentru ca zvonul să nu ia proporţii în oraş. Alexandru avea dreptate. Oamenii puteau să scornească vrute şi nevrute pe socoteala arestării lui Lucian. Va face totul ca să împiedice acest lucru... Toată vina acestui fapt o purta Nistor. Oportunismul lui îl adusese într-o stare cumplită de decădere. Căciulă, Vrabiciu, Ichim şi Plămadă, toţi aceştia cu care se înhăitase Nistor erau nişte tâlhari. Ajunsese până la urmă să fie folosit de duşmani ori să folosească duşmani. Era soarta fiecărui carierist. Ca să parvină cât mai repede sus, ajungea să uzeze de mijloace necinstite, şi pentru aceasta avea nevoie de oamenii cei mai de jos. La fărădelegi nu se angajau oameni cinstiţi. Numai necinstiţi: hoţii, escrocii, tâlharii, duşmanii. Până la urmă, dacă ar fi rămas în uzină, ar fi pactizat şi cu Sbârcea... Cine ştie câte alte fărădelegi avea Nistor la activul său. Reuşise să scape, să se strecoare, să înceapă să urce. C-o mână îmbrăţişa, şi cu alta lovea. Se ferise cât putuse şi tocmai lucrul acesta atrăsese atenţia asupra lui. Îşi calculase fiecare gest, fiecare vorbă, fiecare mişcare, îşi aranjase până şi loc special în portofel pentru declaraţii smulse de la cei pe care îi avea la mână şi pe care îi folosise pesemne în manevrele lui. Dacă ar fi avut declaraţia lui Căciulă rătăcită printre celelalte hârtii şi nu pusă la loc special, probabil că nu i s-ar fi întâmplat greşeala. Cei care-şi pregătesc totul până în ultimul amănunt au nevoie numai de un singur moment de uitare pentru a-şi încurca totul. Nistor trecuse printr-un asemenea moment şi-i înmânase cel mai grav act de acuzare. Era cu neputinţă să evite un asemenea moment. Se întâmplase şi cu el ceea ce se

întâmpla întotdeauna cu cei mai iscusiţi tâlhari şi escroci. Autodemascarea pricinuită de prea marea preocupare de a se ascunde.

Iulieş nici nu-şi dăduse seama când trecuse timpul. Avionul ateriză. Se grăbi să coboare printre primii. Avu norocul să prindă o altă maşină a TARS-ului, care tocmai atunci pleca. Şoferul binevoitor, opri la Statuia Aviatorilor. Când ajunse în faţa clădirii Comitetului Central, se simţi cuprins de emoţie. Nu-l mai văzuse pe tovarăşul Faur de multă vreme. Treaba pentru care venise el ar fi putut fi rezolvată şi prin regiune. Însă nu cu aceeaşi promptitudine. Dar nu numai pentru aceasta venise Iulieş în Capitală. Voia să-l vadă pe tovarăşul Faur şi mai ales voia să-l roage ceva.

Iulieş urcă agale treptele clădirii. Ajuns în cabinetul tovarăşului Faur, îi înmână secretarului legitimaţia sa. Acesta părăsi cabinetul şi se întoarse după câteva clipe surâzând:

— Numai un moment, tovarăşe Livede. Până atunci v-aş întreba şi eu ceva. Când inauguraţi linia?

— Peste două zile la şapte seara. La şapte precis!

În clipa aceea se deschise uşa cabinetului. Iulieş nu se uită la cei care ieşeau. Fără să-l mai aştepte pe secretar, se apropie de uşă. Când ultimul dintre oaspeţi părăsi cabinetul, apăru în pragul uşii tovarăşul Faur.

— Aşa, în loc să vii ca orice om normal, vrei cu orice preţ să-mi faci emoţii? Iulieş, Iulieş... Ai rămas la fel... ba parcă ai întinerit!

Convorbirea lui Iulieş cu tovarăşul Faur dură aproape două ore.

După plecarea lui Iulieş, tovarăşul Faur dădu câteva dispoziţii secretarului. Acesta, după ce notă dispoziţiile, anunţă vesel:

— Au sosit academicianul Irimescu şi profesorul Hurmuzaki.

Irimescu pătrunse în birou:

— El e, tovarăşe Faur. Dumnealui!... Şi-a pus în gând să

revoluţioneze chimia... Înaintează, colega, nu te intimida, că n-ai undiţele la tine...

Cornelia nu se dusese imediat la Simina. Se plimbase fără ţintă prin oraş, se abătuse pentru un timp acasă şi numai spre prânz se hotărâse să treacă pe la Simina. Se gândea tot timpul la Lucian. Era sigură că lucrurile se vor limpezi repede. Acuzaţiile despre care-i vorbise Nistor nu erau adevărate. Din când în când se simţea totuşi cuprinsă de nelinişte.

Simina nu se aşteptase la vizita Corneliei. Rămase cât se poate de surprinsă când o văzu deschizând uşa.

— Cornelia!... Unde-i Lucian?... Să ne faceţi voi una ca asta?... Toată noaptea n-a dormit Alexandru... Am tremurat şi eu o dată cu dânsul... Doamne!... Ce vijelie!... Dar ce-i cu tine?...

Cornelia se străduise să-şi ascundă neliniştea, dar nu izbutise. Era a treia oară când venea la Simina. De fiecare dată venise cu sufletul înspăimântat, dar de fiecare dată îşi recâştigase calmul şi seninătatea. Gândul acesta o făcea să fie mai încrezătoare. Îi povesti Siminei cele ce i se întâmplaseră lui Lucian. Simina nu părea că dă vreo gravitate faptului:

— Nu te necăji, Cornelia!... N-ai pentru ce. Se descurcă totul repede. Lucian nu-i mut, şi nici la partid nu se iau aşa de uşor faptele. Mai bine ajută-mă la gospodărie, că am o groază de treburi.

Simina voia dinadins să-i dea de lucru Corneliei, pentru a o scoate din gândurile sale. Dar când sosi Alexandru acasă, amândouă îi ieşiră nerăbdătoare în întâmpinare.

— S-a dus Iulieş în anchetă, le răspunse el.

— Dacă s-a dus Iulieş – se bucură Simina – se limpezeşte totul repede. El merge până în adânc.

— Mi-a şi vorbit de la Crâng... Spunea că s-au limpezit apele... Nu cred c-a făcut-o ca să-mi dea curaj... Dar pe Lucian n-a putut să-l elibereze... Asta-i!

— Dar e nevinovat! se înciudă Cornelia. Şi dacă şi

ancheta a ajuns la concluzia aceasta...

Severin dădu din cap:

— Tocmai din pricina asta nu te necăji, Cornelia... Dacă Iulieş a ajuns la credinţa asta... Adică, vezi tu, Iulieş nu s-a îndoit o clipă de cinstea lui Lucian... înseamnă că s-au găsit dovezi... că i-a dibuit pe tâlhari... Şi dacă i-a dibuit... Tu ştii cum e el? E în stare să dărâme cerul... Nu lasă el neosândit un duşman... Eu îl cunosc, Cornelia... Mie mi s-a risipit orice teamă... Norii de multe ori ne amăgesc... Îi alungă lumina înainte de a începe să bubuie...

Cornelia încercă să-şi alunge gândurile. Îi veni însă greu. Aproape că nu se atinse de mâncare. Aştepta cu nerăbdare să se termine masa. Ghicindu-i şi înţelegându-i starea, gazdele se grăbiră.

Cornelia se sculă de la masă şi se pregăti de plecare. Simina, o privi nedumerită:

— Unde vrei să te duci, Cornelia!... Rămâi cu noi!... E mai uşor pentru toţi dacă stăm împreună.

Tocmai de acest lucru nu era ea încredinţată, Cornelia.

— Mă duc să mă plimb puţin, Simina... Am nevoie de aer, de...

Nu ştia ce să adauge. De ce mai avea nevoie?... De linişte?... De singurătate?... De...

— Parcă te-ai asemăna şi tu cu Lucian, îi spuse Severin. El de câte ori avea ceva pe suflet... hoinărea pe străzi... Numai că-n ultima vreme s-a mai dezbărat de vechiul obicei... Dacă vrei cu orice chip să hoinăreşti...

— Rămâi cu noi, Cornelia! insistă Simina. Aici măcar ai cui să-ţi destăinui frământările... Când ai gânduri prea grele, nu-i bine să fii singur... Aş-a spune Alexandru...

Cornelia totuşi plecă.

— Mă întorc spre seară – spuse ea înainte de a părăsi locuinţa.

Severin rămase un timp tăcut. Apoi se adresă brusc Siminei:

— Ia spune-mi ce-i cu voi!

Simina se codi.

— Vino aici, Simino, lângă mine şi spune-mi – o invită Severin.

Simina nu se aşează lângă Alexandru. Se înroşi toată. O durea, o mâhnea, o înfuria gândul că-i ascunsese ceva bărbatului ei.

Nistor îşi terminase de scris raportul către Comitetul Regional. Nu făcuse altceva decât să repete în scris ceea ce-i comunicase lui Zaharia. Cu singura deosebire că în final adăugase o frază prin care îşi exprima îndoiala cu privire la vinovăţia redactorului şi posibilitatea unei înţelegeri necinstite între Ichim şi Plămadă. Voia să se pună la adăpost. Introduse colile scrise în sertarul biroului şi se îndreptă spre fereastră. O aştepta pe Cornelia. Era convins că va veni. Întâi va căuta s-o înspăimânte. O va anunţa că s-au strâns zeci de declaraţii împotriva ăluia. Apoi îi va spune că a uitat ceva.

„Am uitat ceva, Cornelia... Unul din cei care au declarat împotriva lui... mi-a propus mită... Sunt singurul care ştiu acest amănunt... Dacă-l declar la regiune, se schimbă imediat totul... Dar... ştii că un singur lucru m-ar putea obliga să declar... Un singur lucru... Imediat se va schimba totul...”

Va fi în spatele Corneliei. Nici nu va încerca s-o mângâie. Îşi va duce încet mâinile spre nasturii de la bluza ei... Îi va descheia bluza fără să se grăbească... Nu va întâlni nicio rezistenţă... N-o va poseda cu dorinţă, ci cu ură. Nici nu mai simte dorinţă pentru ea... După aceea... După aceea o va aşeza în faţa lui şi-i va spune că a declarat totul la regiune, îi va arăta ultima frază din raportul scris şi-i va adăuga cu o voce cât se poate de calmă:

„Încă nu m-am răzbunat de tot... Dar nu mă mai feresc de tine... Eşti ca un aluat în mâna mea... Pot să fac din tine ce vreau... Nu mă mai feresc de tine...”

Nistor se aşezase pe un scaun. Şi-o închipuia pe Cornelia în faţa lui, ascultându-l.

„Ăla va fi eliberat nu pentru că l-am demascat eu pe mituitor. Ştiam dinainte că n-are nicio vină. Nimeni nu-l va găsi vinovat... Te-am adus aici ca să-i pot spune ăluia că te-am... Să mă duc la el când va fi eliberat şi să-i spun. Numai pentru asta te-am adus. Nu mai simt împotriva ta decât ură... Nici nu înţeleg cum am putut odată... cum eram să-mi pierd capul pentru tine... Numai pentru asta te-am adus... Ca să-i spun ăluia totul... Nu te mai chem a doua oară...”

În cameră era întuneric. Se întunecase mai de mult. Nistor nici nu observase. El o vedea în faţa sa pe Cornelia. Era convins că va veni. Atât de convins, încât nici nu se mai uită la ceas să vadă dacă trecuse ora fixată. Când auzi ţârâitul soneriei, nici măcar nu tresări. Se sculă alene de pe scaun, aprinse lumina şi se duse fără grabă la uşă. În timp ce apăsă clanţa, simţi totuşi un fior. Dacă îl va subjuga din nou?... Nu... Era cu neputinţă...

Privirile lui Nistor nu îndrăzniră să se ridice. Rămaseră fixe. Se aţintiră în pieptul unui om care astupa cadrul uşii. Cu toate acestea parcă un trăsnet îl zgudui pe Nistor din creştet până în tălpi, îşi aminti de raport, de ultima frază, de demascarea mituitorului...

— Poftim, tovarăşe Severin! se strădui Nistor să zâmbească. Poftim. Chiar voiam să trec pe la dumneata. E o fărădelege... dar să n-ai nicio grijă.

Îşi dădu seama că zâmbeşte. Ar fi trebuit să se prefacă înfuriat. Îşi încruntă figura. Cum de nu şi-a dat seama?...

— Poftim, tovarăşe Severin! sunt bucuros că te văd. Şi mai ales sunt bucuros că-ţi pot spune cu toată siguranţa...

Îşi dădu seama că e încruntat... Oare înnebunise?... Îşi pierduse oare controlul?...

Alexandru Severin pătrunse în biroul lui Nistor. Nu rosti niciun cuvânt. Nici bună seara nu spuse. Rămase în picioare, nemişcat, în mijlocul camerei.

— Numai un moment, tovarăşe Severin, se scuză Nistor.

Ieşi din birou. Intră în dormitor. Dar nu rămase acolo.

Deschise o uşă care-i duse într-un coridor. Mergea ca un automat. Se opri în faţa unui bufet. Scoase din bufet un şir de farfurii şi cu ele în mână se duse în baie. Închise uşa băii cu spatele. Apoi ridică farfuriile deasupra capului şi le trânti cu toată puterea pe mozaicul încăperii. Gestul, zgomotul, puzderia de cioburi îl liniştiră dintr-o dată. Simţi cum se trezeşte. Răsuflă adânc de câteva ori.

Se înapoie în birou. Severin era tot în mijlocul camerei. Îl privi pe Nistor îndelung. Acesta îşi revenise. Deschise sertarul biroului, scoase raportul, alese ultima filă şi i-o întinse lui Alexandru Severin.

— Aceasta e concluzia mea, tovarăşe Severin. E o fărădelege la mijloc. Fiul dumitale n-are nicio vină. S-au înţeles câţiva tâlhari să-l acuze pe el... Pentru mine e limpede...

Alexandru Severin nu scoase niciun cuvânt. Nistor nu ştia ce să mai spună. Ce voia uriaşul?... Pentru ce venise?... Ba avea ce să-i spună!

— Din păcate, tovarăşe Severin, ai căzut la un moment cam nepotrivit. Trebuie să mă grăbesc. Trebuie să predau urgent raportul la regiune. Să se revină imediat... Şi aşa am întârziat cam mult...

De ce nu vorbea uriaşul?... Nici nu-l salutase... Ce căuta la el?...

Nistor îşi îmbrăcă la repezeală paltonul. Făcu sul colile de hârtile care alcătuiau raportul, dar nu le băgă în buzunar. Le ţinea în continuare în mână.

Severin vorbi cu o voce care parcă depăna o poveste:

— Eu nu m-am înfricoşat niciodată de trăsnete, Nistore. Trăsnetele lovesc la nimereală. Copaci, case, pustiuri, oameni... Dar să ştii, Nistore, eu dacă ajung să trăsnesc, n-o s-o fac la întâmplare. Nici n-o să-mi tremure mâna, nici n-o să-mi pară rău c-am trăsnit. De aceea nu mă grăbesc...

Cornelia îl văzu pe Alexandru Severin ieşind de la Nistor şi o cuprinse o durere sfâşietoare. Simina îi spusese deci

totul lui Alexandru. Nu-i era ruşine că un anumit moment al vieţii sale devenise cunoscut. Momentul acela reprezenta la urma urmei întruchiparea unei concepţii false despre viaţă.

O durea faptul că acel moment declanşase atâtea suferinţe, atâtea frământări în sufletul acelor oameni. Răspunderea fusese a ei. Datoria de a îndrepta acel moment, de a-l şterge fusese tot a ei. Nu a acelor oameni. Greşise la început. N-ar fi trebuit să persiste în greşeală. Avusese o datorie. N-o îndeplinise. Simţea numai durere. Cum se va mai uita în ochii lui Lucian?... Sau... nu se va mai uita în ochii lui... Totul i se părea de o inutilitate desperată. Totul, viaţa, totul... Rătăci un timp pe străzi. Se pomeni fără să-şi dea seama în faţa casei. În ciuda inutilităţii se uită la ceas şi înregistră ora. Era şapte şi jumătate. Deschise uşa apartamentului fără să ştie ce face. Intră înăuntru fără să înregistreze că lumina e aprinsă. Numai când ajunse în mijlocul camerei o cuprinse o senzaţie ciudată. Cineva îi sărise în spate. Se simţi apucată în braţe şi ridicată în sus. Era gestul şi puterea lui Lucian.

— Te-ai speriat?... M-am întâlnit cu tata pe drum... Mi-a dat mâna şi a râs... Dar tu... parcă ai ieşit dintr-un mormânt.

Trebuia să mai reziste.

— Sunt obosită...

Lucian se aşează pe pat. Cornelia se întoarse şi-şi îngropă faţa în pernă. Rămase nemişcată.

— Nu înţeleg cum de-ai putut să te sperii!... Vrei să-ţi povestesc cum a decurs totul?...

Lucian o obligă pe Cornelia să se întoarcă.

— Nu te oblig să ţii ochii deschişi. Dar de ascultat te oblig să mă asculţi.

— Te ascult...

— Ştii ce am făcut?... L-am rugat pe şeful miliţiei să-mi dea hârtie. L-am rugat apoi să aştepte câteva ore... Am scris, Cornelia, o groază de pagini. Un memoriu uriaş. L-

am predat şefului miliţiei. Pe la cinci a sosit şi un civil care a citit şi el memoriul. Mi-a strâns mâna şi mi-a mulţumit. La şapte fără cinci, şeful miliţiei m-a anunţat că au fost arestaţi toţi. În cap cu Mărculescu. Şi s-a oferit să mă conducă el cu maşina în oraş.

Cornelia îl ascultase pe Lucian cu ochii închişi.

— Eşti obosit, Lucian?... Culcă-te!

— Şi tu? Tu parcă nici nu te-ai bucura... Am fost totuşi despărţiţi douăsprezece ore...

Cornelia schiţă un zâmbet:

— Mă bucur, Lucian. Mă bucur mult, fără vorbe. Eşti din nou aici... Eşti vesel...

— Sunt din nou cu tine.

Cornelia tăcu. Se duse spre birou. Îşi pregăti biroul pentru lucru. Lucian se apropie de ea. Se întoarse şi-i spuse cu voce poruncitoare:

— Nu!... Stai cuminte... Eşti obosit... Ai nevoie de odihnă.

Lucian era mirat:

— Ce s-a întâmplat cu tine?... Parcă e altcineva în locul tău? Ai devenit dintr-o dată alta.

Cornelia îşi domoli vocea:

— Te rog să te culci, Lucian... Vreau să te odihneşti... Eu am atâta de învăţat! Te rog...

Lucian acceptă:

— Cu condiţia să mă trezeşti când termini cu învăţatul. Vreau să te controlez.

Cornelia aşteptă ca Lucian să părăsească pentru câteva clipe camera. Sări de pe scaun şi făcu la repezeală patul. Îşi reluă apoi locul la birou înainte de a reintra Lucian.

CAPITOLUL 44

NISTOR VOIA SĂ FIE PRINTRE primii la conferinţă. De treizeci şi şase de ore nu închisese ochii. Mai întâi îşi scrisese discursul. Aproape şapte pagini scrise mărunt. Nu vorbea aproape nimic despre sarcinile presei în discursul său. Era consacrat în întregime evenimentelor din uzină. Citise toate articolele publicate în care era vorba despre maşina lui Severin, despre iniţiativa de a se construi o linie automată, despre părerile oamenilor de ştiinţă în legătură cu această iniţiativă. Citise toate reportajele scrise de Lucian despre evenimentele din uzină şi toate corespondenţele organizate de Gorga. Din fiecare material extrăsese câte ceva, cel mai mult extrăsese din articolul lui Iulieş, care sublinia importanţa mişcării lui Răduca în realizarea liniei automate. Aceasta voia el să demonstreze în discurs. Că fără Răduca, fără mişcarea acestuia, înainte şi după apariţia maşinii lui Severin, n-ar fi fost posibilă construirea liniei automate. Voia mai ales să accentueze că maşina lui Severin înseamnă o singură floare, o floare a viitorului, cum spusese Gorga într-un articol, dar că greul muncii în uzină cădea tot în seama raţionalizatorilor. Ştia că vor participa la conferinţă conducători ai partidului şi spera că discursul lui va însemna un strigăt de alarmă, care va atrage imediat atenţia asupra lui. Cine îşi va mai aminti atunci că această problemă fusese ridicată de Iulieş, şi de Lucian, şi de Pârvan şi de alţii în articole. Va părea ca o descoperire a lui şi va creşte imediat în ochii conducătorilor. Tot ceea ce spuseseră ceilalţi în articole

despre această problemă, toate ideile lor fuseseră închegate de către dânsul în ultima parte a discursului. Era sigur că va da lovitura. Toţi se vor lăsa probabil furaţi de frumuseţea acţiunii lui Severin, de însemnătatea tehnică şi ştiinţifică a liniei automate. Toţi vor vorbi numai despre aceste lucruri. El va fi singurul care va ridica noua problemă. Conducătorii îi vor da dreptate, se vor uita la dânsul şi în pauze vor intra cu el în discuţie. Va şti să facă în aşa fel, încât să i se propună sau să ceară el o altă muncă. Va scăpa şi de ziar, şi de Comitetul Regional, şi de Iulieş. Îi va părăsi pe toţi.

După multă vreme, Nistor începuse să devină din nou optimist. Îl enerva numai faptul că se tăcea la regiune în legătură cu felul cum îşi dusese ancheta la Crâng. Raportul scris îl dăduse a doua zi după ce Lucian fusese eliberat. Mai avusese timp să schimbe o serie de concluzii în raport. Dăduse a înţelege, fără să precizeze, că Lucian ar fi nevinovat şi s-ar afla în postura de victimă a unui complot tâlhăresc. Poate că din această cauză nimeni nu se mai interesase de dânsul. Nici nu fusese felicitat, nici nu fusese criticat, sau poate că toţi erau prea preocupaţi cu pregătirea conferinţei pentru a mai avea vreme să se ocupe şi de alte treburi. De când se întorsese de la Crâng nu mai avusese posibilitate să se întâlnească nici cu primul-secretar, nici cu Mironescu. De câteva ori fusese chemat la regiune Stoian în locul său. El anunţase dinainte că e ocupat. Avea nevoie de timp liber, pentru a-şi învăţa discursul pe dinafară. Nu trebuia să citească. Trebuia să demonstreze conducătorilor că e la curent cu toate problemele industriale, că le cunoaşte până în cete mai mici amănunte, că nu s-a despărţit nicio clipă de ele. Ca să pară şi mai pregătit, notase câteva observaţii făcute de un colaborator de la Bucureşti în legătură cu maşina lui Severin. Nu înţelegea prea bine despre ce este vorba în observaţii. La fiecare pas întâlnea cuvântul electronică şi ionică. Conducătorii însă nu-l vor întreba în pauză ce urmărise el cu acele observaţii. Numai le vor

înregistra. Şi mai ales vor înregistra pregătirea lui superioară. Se încuiase în birou şi repetase cu glas tare şi cu ochii închişi fiecare frază a discursului. După ce-l învăţase pe dinafară, îl repetase în gând, pentru a nu se pomeni la tribună că-i lipseşte vreun cuvânt. Nu făcuse altceva tot timpul decât să-şi rostească fără voie propriul discurs. Nu-i mai era nici frică. Discursul i se întipărise pentru totdeauna în minte. Îi va ului pe toţi. Îi va obliga din nou să aplaude. Îşi va recâştiga faima. Şi prin faimă îşi va câştiga şi un alt loc, sus. Acolo unde râvnea de mult să ajungă.

Cu aceste gânduri pătrunsese Nistor în sala conferinţei dis-de-dimineaţă. Crezuse că va fi printre primii. Sala era însă pe trei sferturi plină. Recunoscu figuri şi salută fără umilinţă în dreapta şi-n stânga. Ştia că va primi saluturile înapoi, înzecit. Intră în vorbă cu câţiva delegaţi necunoscuţi. Privirile sale nu se abăteau însă nicio clipă de la prezidiu. Îl remarcă la un moment dat pe Iulieş. Apăruse în sală printr-o uşă din apropierea scenei şi se aşezase, fără să se uite în jur, în primul rând de scaune. Îl zări şi pe Lucian. Îl zări sus, într-o lojă, împreună cu alţi ziarişti. Îi venea să râdă. Dar nu avea vreme pentru aşa ceva. Era mai bine să-şi repete încă o dată discursul în gând. Se aşeză într-un rând de scaune din mijlocul sălii, spre margine. În stânga lui se afla un ţăran îmbrăcat în costum naţional. În dreapta, un muncitor tânăr, care-l recunoscu şi-l salută.

— Luaţi cuvântul, tovarăşe Nistor? îl întrebă tânărul.

Ţăranul se întoarse special când îi auzi numele.

— Dumeavoastră sunteţi tovarăşul Nistor?... Îmi pare bine. Ion Frasin.

Nu fusese deci uitat. Dădu mâna cu cei doi. Îl cuprindea din nou mândria. Răspunse că va lua cuvântul şi scoase din buzunar un carnet, prefăcându-se că-şi notează idei. Încremenise cu privirea în tavan, şi când îi simţea pe cei din jur uitându-se la el, desfăcea meticulos şi meditativ capacul stiloului şi începea să scrie câteva fraze. Apoi din

nou îşi arunca ochii în tavan.

— Cine-i? auzi voci şoptite în jurul său.

— Tovarăşul Nistor! se răspundea în şoaptă.

Îşi rostea din nou discursul în gând. Dintr-o dată auzi însufleţire în jur. Privirile tuturor se îndreptară spre uşă. Intrase Alexandru Severin. Toată sala izbucni spontan în aplauze.

Severin nici nu ştia că-i sunt adresate lui. Venise în ultimul moment. Trecuse mai întâi pe la uzină. Se aşează pe un scaun, în fund, şi-şi pironi privirile în tavan. Cei din jurul lui Nistor îşi frângeau gâtul tot uitându-se la Severin. Nimeni nu-i mai dădea atenţie lui Nistor. Acesta se stăpâni. Se va răzbuna el! Îi va obliga să se scoale în picioare când va termina de vorbit. Va vorbi rar, cu voce tare, iar spre sfârşit va ridica glasul şi va gesticula... Nistor se trezi dând din pumni. Se întâmplase ceva. Îl trezise ceva din gânduri...

În sală se lăsase tăcere. Prim-secretarul regiunii apăruse la tribună. Propunea prezidiul. Primul fu propus tovarăşul Faur.

Nistor îi descoperi pe conducători printre membrii prezidiului. Nu va trece mult timp şi va da mâna cu dânşii. Nici nu mai auzi ce spune primul-secretar. Ordinea de zi: rapoartele comisiilor. El îşi repeta în gând discursul. Observă numai apariţia la tribună a lui Mironescu. Se strădui să fie atent. Mironescu dădea citire raportului Comisiei de validare. Înainte ca Mironescu să părăsească tribuna, îl văzu pe Iulieş ridicându-se în picioare şi-i auzi vocea:

— Am de făcut o observaţie la raport.

Primul-secretar îl invită la tribună. Iulieş se urcă pe scenă. Toată sala îi sezisă tremurul vocii:

— Fac contestaţie împotriva participării unui delegat... Prezenţa lui în mijlocul nostru se datorează numai lipsei noastre de vigilenţă... adică... s-a strecurat un duşman în rândurile noastre şi trebuie arătat cu degetul, şi trebuie izgonit, şi trebuie să tragem toţi învăţătură de minte.

Uitaţi-vă la el!... E în mijlocul sălii... spre margine, în stânga... Ridică-te în picioare, Nistore, să-ţi vadă toţi faţa!... N-ai curaj?... O să ţi-o zugrăvesc eu, în culorile ei adevărate, nu lustruită cu lacuri şi vopsele.

Iulieş nu dădu răgaz sălii să răsufle. Vorbi în continuare cu o vehemenţă care-i impresiona pe toţi participanţii. Demască întreaga activitate a lui Nistor. Cum se furişase în partid, cum abuzase de cinstea tuturor, cum îşi pregătise ascensiunea, cum lovise în oameni nevinovaţi. Arătă cum se purtase Severin cu dânsul, cum îl îngrijise, cum încercase să-l facă muncitor şi om de omenie şi cum îl răsplătise Nistor pe Severin, încercând să-l împroaşte cu noroi, să-l îndepărteze de partid, să-i distrugă încrederea în adevăr, să-i tăvălească cinstea, să-i batjocorească tovarăşa de viaţă.

— Nu-i adevărat! strigă Nistor.

— E adevărat! spuse ministrul Bogdan, ridicându-se în picioare de la masa prezidiului. Exact aşa mi l-ai descris pe Severin! Ai încercat să mă convingi că e un om imoral, înapoiat, că nu iubeşte partidul... Îmi amintesc perfect!... Deoarece spusesem că un om ca el e în stare să conducă o uzină.

Nistor tăcu. Simţea în jurul lui priviri duşmănoase. Se trezi cu carnetul în mână. Îl băgă iute în buzunar şi se chirci în scaun.

Iulieş continuă şi mai aprins. Dezvălui intenţia lui Nistor de a-l compromite şi de a-l da afară din fabrică pe Pârvan, de a băga spaima prin aceasta în ceilalţi ingineri.

— Numai pentru a îngenunchea un om, pentru a lovi în el, pentru a scăpa de împotrivirea lui, care-i stingherea planurile de parvenire, a fost în stare să primejduiască activitatea şi viaţa unui întreg colectiv. El e autorul moral al accidentului petrecut în fabrică, el a îndemnat muncitorii spre dementa în producţie... Şi eu, şi eu sunt vinovat, dar eu cel puţin am greşit ca un om cinstit... Recunosc aici în faţa tuturor...

— Şi eu recunosc că am greşit, strigă Nistor din sală.

— Nu-i adevărat! se ridică din fundul sălii Costinaş. Tovarăşul Iulieş a venit la noi, la mine, să mă întrebe dacă nu cumva greşesc, dacă nu e mai bine să mă gândesc la ceea ce mi-a spus tovarăşul inginer Pârvan, dar... el ne aţâţa mereu, ne îndemna pe şleau să-l învăţăm minte pe Pârvan.

Sala asculta înmărmurită vorbele lui Iulieş. Acesta arătă mai departe cum izbutise Nistor să înşele vigilenţa multor membri de partid şi să se strecoare în aparatul regional, într-o funcţie importantă.

— Unde putea să ajungă un astfel de om?... se înfurie din nou Iulieş. Întrebaţi-l! Întrebaţi-l dacă are măcar un prieten!... Dacă se ridică numai un tovarăş de aici din sală şi spune că Nistor e prietenul lui, sunt gata să recunosc că am greşit. S-a ferit să-şi spună orice gând, s-a ferit de toţi, de frică să nu se trădeze. N-a făcut decât să se ascundă şi să pândească. N-a lovit decât pe la spate, ca toţi mişeii... Unde putea să ajungă un astfel de om? Să se înhăiteze numai cu lepădături, cu borfaşi, cu duşmani. Erau singurii care puteau să-l ajute, pe care putea să se sprijine. Pentru că locul lui e în lumea lor, nu în lumea oamenilor cinstiţi. Şi-a făcut complice din Silviu Căciulă. L-a prins furând şi i-a luat o declaraţie ca să-l aibă la mână. A ajuns până acolo încât a introdus în redacţie un escroc urmărit de miliţie pentru nenumărate fraude...

— A telefonat în numele regiunii...

— Şi declaraţia lui – întrebă Iulieş – tot în numele regiunii ţi-a fost telefonată?... N-o mai căuta degeaba! Mi-ai dat-o singur, fără să-ţi dai seama. Uite-o aici! Să v-o citesc!

Iulieş citi şi reciti declaraţia, pentru ca participanţii să-i înţeleagă adevăratul sens.

— Iar când a fost însărcinat de Comitetul Regional să facă anchetă în raionul Crâng, a dat de la început mâna cu duşmanii, cu tâlharii care terorizau satul, ajungând până acolo încât să ceară arestarea unui ziarist comunist, care descoperise firul tâlhăriilor...

— Autorităţile... încercă să protesteze Nistor.

— Ba nu! se auzi vocea lui Dobridor. Dumneata l-ai îndemnat pe procuror. Şi el atât aştepta... Eram acolo de faţă... N-ai încercat să mă forţezi şi pe mine să declar că tovarăşul redactor a aţâţat oamenii?

— Ce interes aveam?... se apără Nistor.

— Nicio grijă! Vom afla!

Vorbise tovarăşul Faur. Pentru o clipă, sala fu cuprinsă de linişte. Iulieş se pregătea să termine:

— Vedeţi... Oamenii au simţit întotdeauna nevoia să iubească. Dragostea se naşte în om o dată cu viaţa. În fiecare clipă simţim că iubim ceva. La început părinţii. Pe urmă dragostea creşte mereu. Devine mai încăpătoare. Ne iubim tovarăşa de viaţă, copiii, ţara... Noi, comuniştii, mai iubim ceva. Iubim partidul. Aşa cum ne iubim părinţii, soţiile, copiii şi ţara. Prin asta, dragostea noastră este mai curată şi mai adâncă. Eu când apăr partidul apăr dragostea noastră. De aceea supun conferinţei contestaţia mea.

Iulieş se dădu jos de la tribună şi se aşeză la locul său pe scaun. Zaharia se ridică în picioare:

— Rugăm pe tovarăşii participanţi să aprobe câteva minute de răgaz prezidiului conferinţei pentru discutarea contestaţiei făcute de tovarăşul Iulieş.

Toţi participanţii aprobară prin ridicare de mâini. Membrii prezidiului părăsiră sala. Toţi ceilalţi rămaseră la locurile lor, în aşteptare. Nu se auzi nicio şoaptă. Nimeni nu clipi... După câteva minute de aşteptare, membrii prezidiului îşi făcură apariţia. Zaharia rămase la tribună:

— Prezidiul conferinţei consideră ca întemeiată contestaţia făcută de tovarăşul Iulieş şi o supune spre aprobare Conferinţei Regionale.

Numai Nistor nu ridică mâna.

— În urma votului dumneavoastră se impun următoarele măsuri: mai întâi cerem instituirea unei comisii de anchetă de partid, sub conducerea tovarăşului Iulieş, pentru cercetarea activităţii antipartinice şi

duşmănoase a lui Mihail Nistor; în al doilea rând, punerea cazului său în discuţia organizaţiei de bază a redacţiei noastre; şi, în sfârşit, ultima măsură: Mihail Nistor să părăsească imediat sala conferinţei!

— Sunt nevinovat! strigă Nistor. E o răzbunare! M-a pândit întotdeauna!

Se auzi din nou vocea tovarăşului Faur:

— Vei părăsi imediat sala!

Nistor se mai opri o dată la uşă. Totul era pierdut. Nu mai era nicio scăpare! Începu să urle:

— Am greşit... Am greşit... M-ai distrus... Am greşit...

Voia să plângă, să ceară iertare, să nu se cruţe. Nu ştia ce anume vrea. Greşise... Fusese distrus... Pentru că greşise... Greşise... Trebuia de mult să-l ucidă...

Se pomeni în stradă. Singur... Nu mai era nimic...

Un băieţaş se uită curios la el.

— Ce vrei, mă banditule?... Ce vrei?...

Şi-l lovi cu piciorul în spate.

La ora şapte fără şase minute, Nicolae Iuşcă ieşise în întâmpinarea lui Pârvan:

— Vă salut, tovarăşe inginer. Azi e ziua cea mare?

Pârvan îşi scoase pălăria şi înclină ca de obicei capul:

— Azi e, tovarăşe Iuşcă. Te rog să comanzi o maşină pentru ora şase.

— Ce bine că sunt liber după-masă! îşi frecase portarul mâinile.

Pârvan se grăbise să intre însă în hală. Îl descoperise pe Severin la maşină. Se duse drept la dânsul.

— Încă n-am terminat, tovarăşe inginer – se scuzase Severin. Mai am vreo trei ore de lucru.

— Nu-i nimic, tovarăşe Alexandru. Maşina va fi pusă la punct. Te-aş ruga să te grăbeşti.

Severin nu se hotărâse. Nu-i venea să se mişte de lângă maşină. Cine o va pune la punct?

Pârvan îşi făcuse pianul:

— Nu mai poţi întârzia, tovarăşe Severin, Conferinţa se

deschide la opt.

— Şi-n afară de maşina mea, mai sunt câteva treburi.

— Le voi face eu – se oferise Pârvan. Te rog să te grăbeşti.

Severin plecase. Aproape două ore, Pârvan nu ieşise din cabina de comandă. Lucrase acolo împreună cu Constant. La ora nouă adună întreg colectivul care lucra la linia automată.

— Îmi pare rău că voi face din nou apel la dumneavoastră, începu inginerul. E ultimul efort pe care vi-l cer... Spre mândria dumneavoastră, trei membri ai secţiei participă ca delegaţi la Conferinţa Regională. Din păcate, acest lucru nu l-am prevăzut. A fost o scăpare gravă din partea mea. Inaugurarea liniei e stabilită pentru ora şapte.

Muncitorii înţeleseseră. Trebuiau să-i înlocuiască pe cei trei delegaţi la conferinţă.

— De asemenea – continuă Pârvan – o elementară regulă a bunei-cuviinţe ne impune să terminăm totul, cel mai târziu, până la ora şase. La ceilalţi muncitori nu putem face apel. Ar fi inadmisibil ca tocmai în ziua inaugurării liniei secţia să nu-şi realizeze planul. Aceasta este situaţia.

— Vom face totul, tovarăşe inginer! spuse Valer în numele tuturor. Vom termina mai repede.

— Aceasta nu e de ajuns, ripostă Pârvan. Trebuie să înlocuim în mod concret pe cei plecaţi. Eu, întrucât mi-am terminat lucrările personale şi întrucât am toată încrederea în colegul meu, inginerul Constant, voi putea să iau locul lui Alexandru Severin.

Valer se oferi să ia locul Domnicăi:

— Dacă termin în trei ore, până la şase... Mă angajez, tovarăşe inginer. Nici nu voi fuma.

Pârvan căuta cu privirile pe cineva. Când îl descoperi pe Tonciu, tresări:

— Dumneata ai lucrat lângă tânărul Costinaş?

Tonciu sezisa pauza intenţionată pe care o făcuse

Pârvan şi nu mai ezită:

— Am lucrat, tovarăşe inginer... Dacă dumneavoastră aveţi încredere... eu pot să-i ţiu locul.

Ştiu ce mai are de făcut. Câteva legături şi reglarea...

— Sunt de acord, dar nu cu încercări, îi atrase atenţia Pârvan. Să te gândeşti bine înainte de a începe.

— M-am gândit bine, tovarăşe inginer. Nu fac încercări. O să lucrez!

— Vă rog să vă reluaţi imediat lucrul!... Cel mai târziu până la ora şase! Nicio secundă mai mult.

Pârvan era ferm convins că muncitorii vor pune la punct instalaţia până la ora şapte. Acea oră în minus pe care o ceruse îi dădea temeri. Fără lipsa celor trei delegaţi, smulgerea orei n-ar mai fi constituit o problemă. Lipseau însă cei mai buni membri ai colectivului: Severin, Costinaş şi Domnica. Şi totuşi avea nevoie de acea oră... Mai trecu o dată prin cabina de comandă. Îl găsi pe Constant în plin lucru:

— Te-aş ruga, tovarăşe Constant, să răspunzi singur de lucrările din cabină. De altfel îţi va reveni mai târziu în mod integral această răspundere. N-aş vrea să fiu deranjat.

— Vă mulţumesc, tovarăşe profesor, îi răspunse Constant. Îmi voi asuma întreaga răspundere.

Pârvan era mai liniştit. Se opri la maşina lui Alexandru Severin. Severin calculase bine. Mai erau trei ore de lucru la maşină. Şi mai erau câteva lucruri de făcut. Înţelese ce voise să spună inventatorul. Dorea să-şi aranjeze maşina. Să şi-o lustruiască. Să-i scoată în relief întreaga minune. Va face întocmai ca Severin.

Înainte de a se apuca de lucru, Pârvan mai cercetă o dată stadiul în care se afla maşina. Erau câteva operaţii de făcut, din nefericire fără să aibă vreo legătură una cu alta. Dacă le-ar fi putut sincroniza, dacă ar putea sincroniza măcar două din ele... Făcu un calcul rapid în gând. Îşi punea o problemă de fizico-matematică superioară. Va pierde cu rezolvarea ei zece-cincisprezece

minute. Dar dacă o va rezolva, va câştiga aproape o oră. Ora de care avea nevoie. Nu ezită decât o secundă. Luă brusc hotărârea.

Muncitorii îl priviră nedumeriţi pe inginer. Stătea nemişcat lângă maşina lui Severin. În jurul său era un ritm de muncă ameţitor. Renunţaseră toţi la fumat. Nu scoteau niciun cuvânt. Nici măcar nu se uitau unii la alţii. Inginerul în schimb încremenise lângă maşina lui Severin. Dar nu-l mai priviră nici pe el. Le distrăgea atenţia. Şi aveau nevoie, în ritmul în care lucrau, în primul rând de atenţie.

De-abia după zece minute observară ca prin ceaţă mişcarea inginerului.

Pârvan părăsise maşina şi se îndrepta grăbit spre cabina de comandă. Se opri în faţa unui sector. Schimbă o sumedenie de fire, interveni în mecanisme, transformă comenzile de pe tablou. Lucra pe formule. Rezolvase problema. Putea să sincronizeze toate cele trei operaţii. Când stabili noua ordine a tabloului, se adresă lui Constant:

— Mai am o rugăminte, tovarăşe inginer. Să te dispensezi pentru două ore de tabloul de comandă de la maşina lui Alexandru Severin. Schimbă ordinea în plan, înlocuieşte etapa a treia cu etapa a şaptea. Cred că nu-ţi stânjenesc prin aceasta lucrările.

Inginerul Constant chibzui o clipă:

— Aş prefera s-o înlocuiesc cu etapa a opta. Valer înaintează sigur şi bine. Dacă nu vă opuneţi...

— Mulţumesc. E foarte bine!

Pârvan începu lucru la maşina lui Severin. Lucra trei operaţii deodată. Nimeni nu-l vedea. Mâinile lui alergau ca nişte rândunele. Parcă de abia atingeau piesele şi mecanismele. Mişcarea lor nu înceta nicio clipă. Numai Ferenţi îl descoperi după un timp şi rămase câteva minute înmărmurit, cu ochii holbaţi. În viaţa lui nu văzuse o asemenea minune. Inginerul stătea drept, în locul pe care-l ocupa de obicei Severin. Braţele şi degetele lui

păreau însă ale unui dirijor. Nu se întâlneau niciodată, nu se stânjeneau nicio clipă şi totuşi mişcările lor erau total deosebite. Mâna stângă se mişca altfel decât cea dreaptă. Uneori braţele se încrucişau, treceau unul deasupra altuia, în direcţii opuse. Inginerul Pârvan sincroniza toate trei operaţii.

Ferenţi n-avea însă timp de pierdut. Îşi continuă cutreierul său neobosit printre maşini.

Dacă un ochi străin ar fi urmărit în ziua aceea felul cum se muncea în hală, ar fi descoperit multe lucruri. Erau două colective deosebite în secţie. Colectivul liniei şi colectivul raţionalizatorilor. Unul mic, o mână de oameni, celălalt cuprinzând aproape toţi muncitorii din hală. Colectivul liniei automate voia să câştige o oră şi trebuia să suplinească lipsa celor mai buni muncitori. Ritmul ameţitor al muncii sale era frapant. Atât de ameţitor, încât ochii nu-l puteau urmări. Dar şi în restul halei munca ajunsese la acelaşi ritm. Ferenţi şi Răduca treceau de la maşină la maşină, de la muncitor la muncitor. Se întâmplase ceva neobişnuit şi în sânul colectivului mare. Vorba trecuse din gură în gură la începerea schimbului. Două cuvinte şoptite: zi record. Ele însemnau totul. Mândrie, hotărâre, conştiinţă. Colectivul lui Răduca era hotărât să realizeze în acea zi cea mai mare producţie din istoria uzinei. Era singurul răspuns pe care-l putea da tovarăşilor de la linia automată. Când Ferenţi se ciocni de Răduca, auzi de la acesta o frază rostită în fugă:

— Bursucul e în frunte! Ioachim! Parcă i-au mai crescut două mâini. Să nu te duci la el, că-ţi dă cu ceva în cap...

Pârvan terminase lucrările la maşina lui Severin. O ferchezuise. Reglase şi tabloul de comandă. Maşina strălucea. Părea nouă. Severin ar fi fost mulţumit. Pârvan mai pierdu câteva minute cu privirile aţintite spre maşină. Era o minune. Dar nu văzu maşina în acele minute. Văzu un bărbat înalt, uriaş, parcă o statuie care întruchipa forţa, privind nemişcat tavanul. Inginerul înclină capul, apoi îşi reluă lucrul în cabina de comandă.

Inginerul Constant îl anunţă pe Pârvan că-şi terminase lucrările în sectorul său. Sirena sună încetarea schimbului. Fără să se uite la ceas, Pârvan murmură:

— Un sfert de oră! Un sfert de oră... Da, tovarăşe inginer. Ajută-l te rog pe Valer. Eu voi termina etapa a noua.

Pârvan mai trebuia să câştige un sfert de oră. Inspectă dintr-o privire tabelele de comandă. O singură maşină rămăsese în urmă. Maşina la care lucra Tonciu. Era normal. Pârvan înţelese. Răspunderea îi cerea prudenţă. De acolo putea să vină surpriza. Se duse acolo. Îi repartiză lui Tonciu un sector mai puţin însemnat.

— Fără prudenţă, dar nu imprudent îi ceru Pârvan.

Tonciu înţelese. La început se simţi stingherit de prezenţa inginerului. Dar când trase cu ochiul şi-l văzu pe Pârvan pierdut complet în lucru, se năpusti şi el. Era în largul lui. Şi era vesel. Nici nu înregistra trecerea timpului. Îi venea să cânte. Şi chiar cântă. Fără voce, fără sunete. Dar cânta.

Când Pârvan termină treaba la maşina lui Costinaş, se pomeni cu Valer şi Constant în faţa lui.

— Adică?... întrebă inginerul nedumerit.

— Suntem gata! râse Valer. Şi ne-am constituit în grup de şoc. Aşteptăm dispoziţii.

Lui Pârvan îi venea să-i îmbrăţişeze. Dar n-avea timp pentru asta. Nici n-ar fi trebuit să se gândească.

— Iertaţi-mă – spuse Pârvan. Vă încredinţez o sarcină ingrată sau mai bine zis inadecvată. Înfăţişarea maşinilor. Face parte tot din inaugurare.

Cei doi tineri nu mai aşteptară alte vorbe. Pârvan nici nu izbuti să le mulţumească. Îi văzu printre maşini. Ştergeau, curăţau, lustruiau. Cântau şi ei. Dar asta nu ştia Pârvan.

Se apropia ora şase. Se simţea în aer ceva neobişnuit. Dar nu în aer. În sufletele oamenilor. Lucrările se încheiaseră. Muncitorii deveniseră, din ceasornicari, bijutieri. Îşi găteau maşinile. Şi le împodobeau. Le dădeau

strălucire. Nu aveau timp să contemple şi să admire. Mângâiau cu mâinile.

Urma etapa cea mai grea. Controlul. Pârvan nu mai făcu controlul pe maşini. Îl făcu direct din cabina de comandă. Aparatele îi indicară, cu precizia unei formule algebrice, un singur rezultat: linia automată era gata să intre în funcţiune. Se uită la ceas. Era şase fără cinci minute. Membrii colectivului veneau spre cabina de comandă şi control. Aşteptau toţi proba. Erau siguri că pentru aceasta la ceruse Pârvan ultimul efort. Urma proba. Pârvan le ghici gândurile.

— Proba s-a făcut. Linia funcţionează!

Uimirea îi încremeni pe toţi. Nu se făcuse nicio probă. Nimeni nu scoase însă un cuvânt. Pârvan se văzu dator să dea câteva explicaţii:

— Dacă proba ştiinţifică nu e bună, atunci nu mai e nimic de făcut. Totul devine inutil. Calculele îmi indică însă exactitatea lucrărilor. Nu înfrunt riscuri. Nu fac imprudenţe. Accept şi mă supun legilor ştiinţifice... Vă mulţumesc şi vă rog să vă pregătiţi pentru inaugurare. Încă o dată vă mulţumesc.

Pârvan traversă grăbit hala şi curtea uzinei. Maşina comandată de Iuşcă îl aştepta la poartă. Era ora şase fix.

Cornelia era singură. Stătea la birou cu capul sprijinit în mâini. În faţa ei se afla o coală de hârtie albă. Era singură. Din când în când cobora mâna dreaptă pe birou şi apuca stiloul. Nu ajungea să scrie. Ce putea să scrie? Orice frază era inutilă.

Afară se întunecase. Era întuneric şi în cameră. N-avea nevoie de lumină. N-avea nevoie de timp. N-avea nevoie de nimic. Îşi plimbă mâinile pe coala de hârtie. Rămăsese albă. Dacă ar fi scris, ar fi simţit cu vârfurile degetelor literele. Ar fi descifrat cuvintele.

Întunericul parcă o apăsa. Nu simţea nicio frică. Numai povara întunericului. Mai era puţină lumină. Nu e numai tăcere restul. E şi întuneric. Mai era puţin lumină. Se sculă

de la birou. Aprinse toate luminile. Locuinţa fu inundată de lumină.

Îşi aduse scaunul lângă pat. Se aşează pe scaun. Patul era gol. Cândva fuseseră doi acolo. Pe urmă rămăsese unul singur. Îl privise numai noaptea. Şi-l întipărise pentru totdeauna în minte. Nu mai trebuia să se gândească la el. Nu mai avea voie să se gândească la el.

Casa începuse să se înstrăineze. Patul era străin. Biroul era străin. Numai un scaun rămăsese al ei. Se sculă şi-l duse la birou. Îl înstrăină. Mai era ea. Mai era lumina. Dar lumina va dispare fără s-o stingă. Când va deveni şi ea străină.

Fusese soare cândva. Fuseseră şi fulgi. Fulgi mari. Undeva era un parc. Erau alei. Erau străzi. Erau doi. Unul spusese o poezie. Cineva întrebase cu voce tremurândă. Întrebase: „Vom avea şi o primăvară?” De ce întrebase? De ce întrebase? Era încă iarnă.

Era un cuvânt pe care nu-l mai putea rosti. Nu avea voie să-l rostească. Tăcerea nu voia să-l primească rostit de gura ei. Cuvântul acela se rostogolea din văzduh ca fulgii. Îl vedea. Dar nu putea să-l rostească. Era un nume. Era numele lui. Nu-l va mai rosti.

Nimic nu mai era ciudat. Nici viaţa ei. Nici amintirile. Mai ales amintirile. Erau ca nişte păsări care se pierdeau una după alta în zare. Nici gândurile nu mai erau ciudate. Le simţea în degete. În mâini. Ultimele gânduri vor fi rostite cu ajutorul degetelor.

De ce o chema patul? O chema. Putea să se ducă. Era atât de străin. Va cuprinde patul. Îl va cuprinde cu tot trupul. Cu braţele. Se va prăbuşi pe el ca o cruce. O pernă îi va îngropa capul. Patul o chema. Se prăbuşi pe pat. Se prăbuşi cu braţele întinse.

De ce să se gândească?...

Se duse din nou la birou. Scaunul ajunsese acolo. Se aşează pe scaun. Coala de hârtie era la locul ei. Ar fi vrut să scrie numai trei cuvinte. Dar nu reuşea niciodată. Va

încerca din nou. Luă stiloul. Apropie peniţa de coala de hârtie. O ţintui pe hârtie.

Nu reuşi nici de data aceasta să scrie. Nu va reuşi niciodată. Va rosti cele trei cuvinte la sfârşit. Nu le va scrie. Le va ţine cu ea până la urmă. Îşi plimbă încă o dată mâinile pe coala de hârtie. Era albă. Lăsase o pată. Atât. Stiloul nu voise să scrie niciun cuvânt.

Deschise sertarul biroului. Erau acolo sute de coli albe, nescrise. Îşi trecu degetele prin ele, îşi trecu degetele de multe ori. Le mângâia. Odată vor fi pline. Un scris mărunt şi drept. Un scris străin. Aşeză coala de hârtie deasupra celorlalte. Rămăsese albă.

Cineva o căutase la telefon. Îi spusese că are nevoie de ea. Că nu mai are nimic. Că nu mai are pe nimeni. De-acolo venea întunericul. Nu-i răspunsese. Lăsase receptorul jos. Încet. Fără zgomot. De-acolo venea întunericul. Întunericul avea nevoie de ea.

Timpul devenise străin. Devenea străin. Îl va mai opri puţin. Nu putea să-l oprească mai mult. Îl trădase. Şi fusese neîndurător. Nimeni n-are voie să trădeze timpul. Era încă iarnă. Cineva întrebase odată: „Vom avea şi o primăvară?...”

Va pleca. Va pleca pentru totdeauna. Nu mai putea rămâne cu Lucian. Se opri însă. Îşi aminti un vis ciudat.

Parcă îi făcuse patul lui Lucian.

Parcă se dusese apoi în mijlocul camerei şi înconjurase cu privirile totul.

Îşi oprise privirile asupra patului.

Patul era gol.

Rostise în şoaptă cele trei cuvinte:

Dragul meu Lucian.

Se dusese în baie şi dăduse drumul apei.

Intrase în cadă.

Îşi tăiase cu o lamă vinele de la mâini.

Nu simţise nicio durere.

Fusese un vis. Părăsi încăperea în vârful picioarelor. Lucian era atât de departe.

Afară, un vânt cald parcă vestea primăvara.

Pârvan se uită la ceas. Trecuseră patruzeci şi patru de minute. Făcuse un duş cald, se bărbierise, îmbrăcase un costum nou. Îi mai rămăsese un singur lucru de făcut. Deschise un sertar al biroului şi scoase din el un sul de hârtie pânzată. Era diploma lui de doctor magna cum laude în ştiinţele mecanice. O înfăşură într-un ziar. Se uită pe geam. Maşina sosise. Coborî imediat scările.

La ora şapte fără cinci minute, Pârvan pătrunse pe poarta uzinei. Parcă pătrunsese într-un parc. Hala era înconjurată de o puzderie de lumini. Auzi în stradă clacsoanele maşinilor. Şi pentru prima dată, Nicolae Iuşcă îl văzu pe inginerul Pârvan alergând prin curtea uzinei.

Într-o oră se schimbase parcă şi interiorul secţiei. Hala era inundată de lumini şi culori. Toate celelalte maşini fuseseră acoperite cu prelate roşii. În întreaga hală nu se vedea decât un singur şir de maşini. Străluceau ca nişte minuni în lumina bogată. Era grupul de maşini care constituia linia automată. Muncitorii îl salutară pe Pârvan cu privirile. Îi revăzu pe toţi. Parcă erau palizi. Poate din cauza luminii prea strălucitoare. Îi făcură loc. În cabina de comandă nu era nimeni. Nimeni nu îndrăznise să intre. Pătrunse el singur. Inspectă dintr-o privire aparatajul. La prima vedere, cabina părea o îngrămădire încâlcită de aparate, fire, ceasornice, busole, manete, lămpi, ecrane, butoane, semnalizatoare, becuri colorate, siguranţe şi relee. Ochiul lui Pârvan înregistră până la amănunt totul. Ştiinţa electronică era compartimentată acolo. Era în stadiul de ştiinţă. Peste câteva minute va depăşi acest stadiu... Peste câteva minute se va transforma în energie, în forţă, în creaţie. Avea certitudinea transformării. Dar inima nu voia să asculte de ea... Auzi aplauze, urale, voci. Nu văzu pe nimeni. Cineva însă se strecură în cabină. Se repezi de-a dreptul în braţele lui Pârvan. Inginerul îl recunoscu. Era Bogdan.

— Dacă nu mă grăbeam, nu mai veneam la timp – îi

şopti ministrul. Mă vedeau toţi... Nici nu vreau să mă uit, tovarăşe profesor. Mai târziu. Fug! Să nu se observe lipsa mea.

Oaspeţii pătrunseră în hală. Bogdan îşi reluă locul lângă Singurel. Tovarăşul Faur păşea între Iulieş şi Severin. Pârvan le ieşi în întâmpinare. Îşi înclină adânc capul în faţa oaspeţilor. Era îmbrăcat în costum negru, de o croială impecabilă. Cămaşa albă, scrobită, scânteia în lumina halei.

— Tovarăşul profesor Eugen Pârvan! îl prezentă Bogdan.

Când dădu mâna cu tovarăşul Faur, simţi o strângere viguroasă.

— Frumos curaj! spuse acesta. Strălucitor! Să faci creaţie ştiinţifică în uzină. Vă felicit, tovarăşe profesor.

Pârvan mulţumi plecându-şi capul.

Oaspeţii vizitară cabina de comandă. Mai mult din curiozitate. Se interesară asupra unor principii electronice, priviră tablourile şi aparatura, apoi părăsiră cabina.

Toţi muncitorii din secţie se adunaseră în şiruri strânse în faţa liniei de maşini. Aşteptau. Pe un panou mare anunţau cu litere scrise în grabă că secţia realizase în ziua inaugurării liniei cea mai mare producţie din istoria uzinei. Dar uitaseră şi ei acest lucru. Şirul de maşini fusese tot timpul mut şi nemişcat. Oaspeţii se apropiară de prima maşină. Pe o masă uriaşă se aflau sute de bucăţi de metal. Aruncate la întâmplare. Parcă răscolise cineva prin ele.

Bogdan făcu un semn pe furiş lui Pârvan. Inginerul privea de la fereastra cabinei de comandă. Observase semnul lui Bogdan. Apăsă pe un buton.

Pe masa uriaşă bucăţile de metal începură să se mişte. În câteva secunde îngrămădirea dezordonată se transformă în câteva şiruri perfect simetrice şi aliniate.

Pârvan nu vedea nimic. Era departe în cabină. Nici nu se uita în hală. Ochii lui urmăreau aparatele. Ştia din

mişcările acelor, din stingerile şi aprinderile dese ale becurilor, din liniile care apăreau pe ecranele luminate ceea ce se întâmplă în hală. Câteva secunde şi ştiinţa va deveni energie şi creaţie. Numără în gând până la trei. O singură învârtire de manetă şi toate aparatele intrară în funcţiune.

Ochii tuturor urmăreau minunea. Bucăţile de metal intrau în maşini. Braţe automate le suceau, le ridicau şi le potriveau între cuţite. Treceau din maşină în maşină, schimbându-şi de fiecare dată înfăţişarea. Oaspeţii înaintau o dată cu ele. Se opriră lângă masa depozit de la capătul şirului. Curând după oprirea lor apărură primele piese. Se alăturară unor bucăţi de metal anume puse pentru a se putea vedea mai bine deosebirea. Erau piese finite, trecute prin zeci de operaţii. Piese din cele mai complicate cu putinţă, care ar fi cerut îndemânarea unor muncitori de frunte.

Pârvan interveni din nou la mecanismele din cabină. Schimbă poziţia iniţială şi adoptă o nouă poziţie. Maşinile răspunseră imediat la apelul cabinei de comandă. Bucăţile de metal sufereau alte operaţiuni şi se transformau în alte tipuri de piese.

Pe masa depozit apăru noul tip de piese. Una, două, trei. A patra luă altă direcţie. Nu merse pe urma celorlalte. Severin uită de orice şi luă piesa în mână. O cercetă cu atenţie şi strigă spre Pârvan:

— Rebut, tovarăşe inginer... cred că la maşina, a şasea...

Vocea îndepărtată a lui Pârvan îl linişti:

— Rebut intenţionat! Pentru verificarea aparaturii de control!... Maşina a şasea. Mulţumesc.

Tovarăşul Faur râse:

— Dacă aţi fi dus campanie de economii... cea mai importantă economie aţi fi realizat-o prin suprimarea aparaturii de telecontrol...

— Cu condiţia ca să nu se îmbolnăvească niciodată tovarăşul Severin, glumi Bogdan la rândul său.

— Eu nu sunt obişnuit cu bolile, răspunse foarte serios Severin.

După care îşi pironi privirile în tavan de parcă ar fi văzut acolo imaginea liniei automate.

Demonstraţia era gata. Linia automată funcţiona. Linia automată fusese inaugurată. Uzina fără oameni începea să fie construită. Oamenii ţintiseră cu îndrăzneală asupra viitorului. Nu numai cu îndrăzneală. Şi cu încredere. Şi cu hotărâre. Îl nimeriseră. În plin. Făcuseră un pas sigur către viitor. Cu alte cuvinte, proletariatul îşi continua marşul cadenţat.

Sala de festivităţi a uzinei îşi deschisese uşile. Oamenii se împrăştiară şi se regăsiră în grupuri. Tovarăşul Faur se apropie de Pârvan. Acesta discuta cu Bogdan.

— E un început mare, tovarăşe profesor. Mă gândesc la ce ne aşteaptă. Mă gândesc şi la ce vă aşteaptă... Avem nevoie de ingineri electronişti. Avem nevoie de ingineri mulţi. Şi mai ales de ingineri buni!

— Vă promit solemn, tovarăşe Faur.

Tovarăşul Faur îi strânse mâna lui Pârvan.

— Dacă aveţi timp, v-aş ruga să-mi prezentaţi succesorul.

Pârvan îl prezentă pe inginerul Constant.

Bogdan îl întrebă în şoaptă pe tovarăşul Faur:

— Aţi vrut să vedeţi dacă s-a hotărât într-adevăr?

— Nu numai asta. Am vrut mai multe. Mai întâi dacă are încredere în el. Şi dacă e un inginer tânăr. Şi dacă s-au mai gândit şi alţii la înlocuitori. Chiar dacă Pârvan şi-a ales succesorul nu e numai gândul lui. Avem nevoie de cadre, dragă Bogdan. În toate domeniile. Ia să ne abatem pe la Iulieş.

Iulieş se retrăsese într-un colţ cu Severin şi cu Lucian. Era linişte acolo. Din când în când, Iulieş murmura câteva cuvinte. Mereu aceleaşi:

— Mă doare inima, Alexandre... Ceea ce înseamnă că n-am îmbătrânit de tot.

Severin îşi coborî privirile asupra lui. Şi parcă descoperi

dintr-o dată ce are Iulieş în suflet. Îi prinse braţul acestuia:

— Ştiu, Iulieş... Păsările nu pleacă niciodată de tot... Dar tot te mâhneşte plecarea lor... Deşi le ştii că trăiesc şi cântă în alte părţi...

Vocea lui Severin părea liniştită. Dar Iulieş îi simţi mâna tremurând.

Tovarăşul Faur se apropie de grup:

— V-aţi retras la o parte de parcă v-aţi pregăti pentru despărţire... Pârvan mi-a prezentat înlocuitorul, Iulieş.

Iulieş înţelese. Strânse pe furiş mâna lui Alexandru şi porni cu tovarăşul Faur prin sală.

— Avem nevoie de oameni întregi la Comisia Centrală de Control, Iulieş. Cazul lui Nistor mi-a dat de gândit... Oameni ca el pot să se strecoare în munci de răspundere. Nu trebuie să-i lăsăm să-şi bată joc de cinstea şi dragostea oamenilor...

Iulieş se opri. La câţiva paşi se aflau într-un grup Costinaş, Valer, Răduca şi Domnica.

— Toţi? întrebă pe şoptite tovarăşul Faur.

Iulieş ezită. Se uită spre Domnica.

— Aaaa! zâmbi Faur. Dacă nu mă înşel e în legătură cu tinereţea... De astă dată nu te mai las să te desparţi... nu de alta, dar ştiu că nici nu ai de gând... Ne oprim deci asupra bărbaţilor... Poţi să laşi inima să vorbească...

— Costinaş!... strigă Iulieş. Te căuta Alexandru.

Costinaş făcu o figură mirată:

— De-abia ne-am despărţit...

— Poate numai mi s-a părut – se retrase Iulieş.

Costinaş însă porni spre Severin.

— Acum du-te şi îndreaptă lucrurile, Iulieş, zise tovarăşul Faur şi se pregăti să intre în vorbă cu cei care rămăseseră.

Oamenii îşi risipiseră încetul cu încetul emoţia. Deveniseră veseli. Deveniseră mai ales mândri. Se descopereau parcă atunci pentru prima dată unul pe altul. Îşi căutau privirile. Îşi spuneau parcă aceleaşi vorbe:

— Ehei, dacă nu eram eu!...

Spuneau adevărul.

. . . . . .

Se aşezară toţi la mese. Erau între ei. Fiecare simţea că îşi găsise locul. Erau între ei. Erau toţi. Ciocniră primele pahare. Prima închinare o făcu fiecare vecinului:

— În cinstea ta!

— În cinstea ta!

— În cinstea voastră, tovarăşi!

Se ridică mai întâi tovarăşul Faur. Se ridicară apoi cu toţii. Ciocniră încă o dată. Paharele se goliră până în fund.

— Aşa-i obiceiul nostru!

— Adică dacă pornim, mergem până la capăt.

Iulieş, Alexandru şi Lucian erau împreună la o masă. Pârvan se apropie de ei şi ciocni cu fiecare. Apoi înmână un sul înfăşurat în hârtie lui Alexandru Severin.

— Îmi fac o onoare cu acest gest, tovarăşe Alexandru.

Singurel bătu din palme, cerând linişte. Tovarăşul Faur se ridică în picioare:

— Să nu credeţi că vreau să mă răzbun pentru emoţia pe care mi-aţi făcut-o. Prezidiul republicii noastre mi-a încredinţat o sarcină pe care am primit-o cu toată bucuria. De fapt, n-a făcut decât să confirme calitatea unui tovarăş, care e aici în mijlocul nostru... Închin paharul în cinstea Eroului Muncii Socialiste Alexandru Severin!

Toţi se ridicară în picioare. Toate paharele se umpluseră. Toţi se uitau la Alexandru Severin. Acesta însă nu vedea pe nimeni. Privirile îi sticleau. Şi le ridică în sus. Oamenii îl răsplătiră aşa cum dorea el. Tăcură. Se aşezară în linişte la locurile lor. Aveau şi ei nevoie de linişte. Şi lor le sticleau, ochii. Îşi goliră paharele, ca să-şi motiveze emoţia.

— Tare-i vinul ăsta! Îţi înţeapă ochii, nu alta...

Apoi se reîntoarseră la veselia şi mândria lor.

Aveau ce să-şi spună. Îşi descoperiseră puterea şi îndrăzneala. Descoperiseră câtă minune e în munca lor.

Privirile lui Lucian alergau de la unul la altul. Tatăl său îi vorbise despre ei. Erau în faţa lui. Era în mijlocul lor.

Timpul trecea parcă prea repede. Pe nesimţite se formaseră din nou grupuri. Nimeni nu remarcă la început dispariţia câtorva oameni. Întâi plecase Severin şi Lucian. Apoi Pârvan. Apoi Iulieş.

Hala era goală. Lumina îşi pierduse din bogăţia ei. Nu se auziseră unul pe celălalt. Se pomeniră unul lângă altul în mijlocul halei. Priveau. Nu-şi auzeau decât bătăile inimii. Nu se uitau decât la minunea din faţa lor. Dacă s-ar fi uitat în spate, ar fi văzut că nu lipsea niciunul. Veniseră toţi. Tăceau şi priveau. Alexandru Severin vorbi în şoaptă:

— Mult m-a minunat zborul păsărilor, Iulieş... Nu mă înduram să-mi iau ochii de la ele... Dar omul zboară mai frumos şi mai sus...

EPILOG

Era seară. Camera fusese năpădită de întuneric. Lucian încremenise la birou. Nu auzea niciun zgomot în cameră. Era singur. Nimeni nu venea să-i tulbure singurătatea. Numai amintirile. Ar fi vrut să se deschidă uşa, să audă zgomotul de paşi, să-şi audă rostit numele, să simtă că s-a ghemuit cineva în pat. Voia puţin. Nici n-ar fi întors capul. Ar fi rămas acolo, la birou, şi ar fi umplut cu scrisul său coli după coli. Nu s-ar fi uitat dacă e zi sau dacă e noapte. Ar fi scris mereu, mereu. Răsuflarea aceea nu l-ar fi stânjenit... Dar era singur. Nu era nimeni în cameră.

Lucian se sculă de la birou. Se apropie fără zgomot de pat. Îl căută cu mâinile. Alunecă încet pe pat. Îşi îngropă faţa în pernă. Rămase nemişcat. Nu se mai gândea de mult la ceea ce, se întâmplase. Închisese totul undeva, în adâncul său. Se trezea întotdeauna singur. Nu mai simţea lângă el lumea. Lumea se îndepărtase de el. O luase cu dânsa.

Afară ploua. Auzea răpăitul ploii în geam. Se înghesuia la ferestre primăvara. În curând vor înflori pomii, vor răzbate prin scoarţa pământului fire subţiri, care mai târziu se vor încununa cu flori. Se vor întoarce păsările şi tatăl lui se va uita tot mai des spre cer. Va veni primăvara. Va fi primăvară. Şi el va fi singur. Dar primăvara va cuceri pe nesimţite cuprinsul. Va cuceri oamenii. Vor înflori şi ei. Nimeni nu va scăpa de substăpânirea ei. Va fi primăvară.

Ploaia îi bătea în geam. Îi bătea în geam primăvara. Îi băteau în geam florile, păsările şi oamenii. Îl chemau. Îl

chema lumea. Era al ei. Era a lui.

Lucian se sculă de pe pat. Aprinse lumina. Ţinuse ochii închişi. Îi deschise încet, încet până se obişnui cu lumina... Va fi şi ea acolo... Deschise geamurile. Primăvara pătrundea în cameră. Umplea camera pe nesimţite, încet şi definitiv. Ploaia nu-i mai bătea în geamuri. Îi înfiora degetele şi faţa.

Lucian se retrase de la fereastră. Se duse la birou. Era linişte. Era singur. Deschise sertarul. Colile albe îl aşteptau. Luă prima coală de hârtie. O aşeză încet pe birou şi-şi plimbă degetele pe ea. Era o coală albă. Într-un loc se afla o pată mică de cerneală. O privi curios. Era o pată veche. Peniţa stiloului se opri pe pată. Parcă nu avea curajul să scrie. Deodată tresări. Auzi uşa deschizându-se. Auzi zgomotul unor paşi pe care-i aştepta de mult. Auzi foşnetul trupului ghemuindu-se pe pat. Nici nu întoarse capul. Fericirea era prea adâncă. Se uită din nou pe coala albă de hârtie. Peniţa nu se mişcase de pe pată. Începu de acolo prima frază:

„Alexandru Severin nu-l întâlni pe Lucian în ziua aceea...”

SFÂRŞITUL ROMANULUI